

ONDERWIJSVISITATIE

Onderwijs: lager onderwijs

Een onderzoek naar de kwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Vlaamse hogescholen

The logo for VLHORA, consisting of the letters 'V L H O R A' in white, bold, sans-serif font. The 'V' is on a light gray background, while the remaining letters are on a black background.

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

19 december 2007

De onderwijsvisitatie Onderwijs: lager onderwijs

Wolvengracht 38/2
1000 Brussel
tel.: 02 211 41 90
info@vlhora.be

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden
op het VLHORA-secretariaat.

Het rapport is ook elektronisch beschikbaar op
[http://www.vlhora.be/visitaties en accreditatie/visitatierapporten.htm](http://www.vlhora.be/visitaties%20en%20accreditatie/visitatierapporten.htm)

Wettelijk depot: D/2007/8696/8

voorwoord

De visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs in Vlaanderen.

De visitatiecommissie heeft hierbij de vernieuwde visitatieprocedure 'Handleiding onderwijsvisitaties VLIR-VLHORA (februari 2005)' gevolgd, waarbij zij niet enkel aanbevelingen en suggesties formuleert in het kader van de continue kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs, maar ook een oordeel geeft in het kader van de accreditatie van de opleiding.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogescholen en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren. De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan. Tevens is de VLHORA dank verschuldigd aan de voorzitter, de leden en de secretarissen van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Ann Verreth
secretaris-generaal

Bert Hoogewijs
voorzitter

inhoudsopgave

voorwoord.....	3
inhoudsopgave	4
deel 1.....	7
Hoofdstuk 1 Onderwijsvisitatie Onderwijs: lager onderwijs.....	8
1.1 Inleiding	8
1.2 Betrokken opleidingen	8
1.3 Visitatiecommissie	8
1.3.1 Samenstelling.....	8
1.3.2 Taakomschrijving	11
1.3.3 Werkwijze	11
1.3.4 Oordeelsvorming.....	13
1.4 Indeling van het rapport	14
Hoofdstuk 2 Domeinspecifieke referentiekader Onderwijs: lager onderwijs	15
2.1 Inleiding	15
2.2 Domeinspecifieke competenties	15
2.2.1 Gehanteerde input.....	15
2.2.2 Domeinspecifieke competenties.....	16
2.3 Besluit.....	18
Hoofdstuk 3 Opleidingen in vergelijkend perspectief.....	19
Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding.....	21
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	21
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen.....	21
Onderwerp 2 Programma	22
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud.....	22
Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid.....	23
Facet 2.3 Samenhang	24
Facet 2.4 Studieomvang	25
Facet 2.5 Studielast.....	25
Facet 2.6 Afstemming vormgeving - inhoud	25
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing.....	27
Facet 2.8 Masterproef	28
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	28
Onderwerp 3 Inzet van personeel	28
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	28
Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid.....	29
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	29
Onderwerp 4 Voorzieningen	30
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	30
Facet 4.2 Studiebegeleiding.....	30
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg.....	31
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	31
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering.....	31
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	31
Onderwerp 6 Resultaten	32
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	32
Facet 6.2 Onderwijsrendement	32

Hoofdstuk 4	Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten	33
deel 2		37
Hoofdstuk 1	Arteveldehogeschool	39
Hoofdstuk 2	EHSAL, Europese Hogeschool Brussel	93
Hoofdstuk 3	Erasmushogeschool Brussel	131
Hoofdstuk 4	GROEP T - Leuven Hogeschool	163
	Bijzonder kwaliteitskenmerk	206
Hoofdstuk 5	Hogeschool Antwerpen	213
Hoofdstuk 6	Hogeschool Gent	249
Hoofdstuk 7	Hogeschool West-Vlaanderen	291
Hoofdstuk 8	Karel de Grote-Hogeschool – Katholieke Hogeschool Antwerpen	325
Hoofdstuk 9	Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende	361
Hoofdstuk 10	Katholieke Hogeschool Kempen	393
Hoofdstuk 11	Katholieke Hogeschool Leuven	435
	Bijzonder kwaliteitskenmerk	469
Hoofdstuk 12	Katholieke Hogeschool Limburg	475
Hoofdstuk 13	Katholieke Hogeschool Mechelen	517
Hoofdstuk 14	Katholieke Hogeschool Sint-Lieven	563
Hoofdstuk 15	Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	611
Hoofdstuk 16	XIOS Hogeschool Limburg	657
bijlagen		691

algemeen deel

Hoofdstuk 1 Onderwijsvisitatie Onderwijs: lager onderwijs

1.1 Inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de professioneel gericht bachelor Onderwijs: lager onderwijs, die zij in 2006-2007 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

1.2 Betrokken opleidingen

De opleiding Onderwijs: lager onderwijs wordt door 16 hogescholen aangeboden. De visitatiecommissie bezocht op:

- 21, 22 en 23 maart 2007 Arteveldehogeschool
- 17, 18 en 19 december 2006 EHSAL, Europese Hogeschool Brussel
- 22, 23 en 24 november 2006 Erasmushogeschool Brussel
- 26, 27 en 28 april 2006 GROEP T - Leuven Hogeschool
- 4, 5 en 6 oktober 2006 Hogeschool Antwerpen
- 11, 12 en 13 oktober 2006 Hogeschool Gent
- 11, 12 en 13 december 2006 Hogeschool West-Vlaanderen
- 21, 22 en 23 maart 2006 Karel de Grote-hogeschool – Katholieke Hogeschool Antwerpen
- 11, 12 en 13 oktober 2006 Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende
- 15, 16 en 17 oktober 2007 Katholieke Hogeschool Kempen
- 5, 6 en 7 maart 2007 Katholieke Hogeschool Leuven
- 7, 8 en 9 mei 2006 Katholieke Hogeschool Limburg
- 22, 23 en 24 november 2006 Katholieke Hogeschool Mechelen
- 10, 11 en 12 mei 2006 Katholieke Hogeschool Sint-Lieven
- 8, 9 en 10 november 2006 Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen
- 23, 24 en 25 april 2006 XIOS Hogeschool Limburg

1.3 Visitatiecommissie

1.3.1 Samenstelling

De visitatiecommissie is samengesteld conform de procedure van de 'Handleiding onderwijsvisitaties VLIR-VLHORA, februari 2005'. Meer in het bijzonder werden de richtlijnen van de Erkenningscommissie Hoger

Onderwijs met betrekking tot de onafhankelijkheid van de commissieleden¹ opgevolgd. De visitatiecommissie is samengesteld door het bestuursorgaan van de VLHORA in zijn vergadering van 9 december 2005.

Gezien het aantal betrokken hogescholen worden acht deelcommissies deelcommissies samengesteld.

De visitatiecommissie:

Deelcommissie 1A: commissie die de GROEP T Leuven Hogeschool en de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen bezocht heeft.

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Peter Verleg
Domeindeskundige:	Rik Hollanders
Domeindeskundige:	Jo Knaeps
Domeindeskundige:	Fabiaan Mory
Student:	Natasja Stul

Deelcommissie 1B: commissie die de Katholieke Hogeschool Leuven en de Hogeschool West-Vlaanderen bezocht heeft.

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Peter Verleg
Domeindeskundige:	Irene Devrieze
Domeindeskundige:	Rik Hollanders
Domeindeskundige:	Fabiaan Mory
Student:	Anniek Vangheluwe

Deelcommissie 2A: commissie die de Katholieke Hogeschool Mechelen en de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven bezocht heeft

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Peter Verleg
Domeindeskundige:	Irene Devrieze
Domeindeskundige:	Marc Lemmens
Domeindeskundige:	Nico Maes
Student:	Marjorie Carrein

Deelcommissie 2B: commissie die de Arteveldehogeschool en de Hogeschool Gent bezocht heeft

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Peter Verleg
Domeindeskundige:	Jo Knaeps
Domeindeskundige:	Marc Lemmens
Domeindeskundige:	Nico Maes
Student:	Natasja Stul (Hogeschool Gent)

¹ De richtlijnen met betrekking tot de onafhankelijkheid van de visitatieleden zijn opgenomen in het 'besluit van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs tot vaststelling van criteria voor bekrachtiging van de samenstelling van visitatiecommissies voorgesteld door de VLIR en de VLHORA van 20 oktober 2004', dat geldt voor de beslissingen tot samenstelling van visitatiecommissies getroffen vanaf 31 december 2004.

Deelcommissie 3A: commissie die de EHSAL, Europese Hogeschool Brussel en de Hogeschool Antwerpen bezocht heeft

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Martin Valcke
Domeindeskundige:	Eddy Boutens
Domeindeskundige:	Marijke Kuijten
Domeindeskundige:	Marcel Ruysen
Student:	Natasja Stul (EHSAL, Europese Hogeschool Brussel)
Student:	Marjorie Carrein (Hogeschool Antwerpen)

Deelcommissie 3B: commissie die de Erasmushogeschool Brussel en de Karel de Grote-Hogeschool bezocht heeft

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Martin Valcke
Domeindeskundige:	Johan De Bleser
Domeindeskundige:	Eddy Boutens
Domeindeskundige:	Marijke Kuijten
Student:	Ellen De Roo (Erasmushogeschool Brussel)

Deelcommissie 4A: commissie die de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende en de XIOS Hogeschool Limburg bezocht heeft

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Martin Valcke
Domeindeskundige:	Johan De Bleser
Domeindeskundige:	Jo Dedeurwaerder
Domeindeskundige:	Monique Patteet
Student:	Ellen De Roo

Deelcommissie 4B: commissie die de Katholieke Hogeschool Kempen en de Katholieke Hogeschool Limburg bezocht heeft

Voorzitter en onderwijsdeskundige:	Martin Valcke
Domeindeskundige:	Jo Dedeurwaerder
Domeindeskundige:	Monique Patteet
Domeindeskundige:	Marcel Ruysen
Student:	Ellen De Roo (Katholieke Hogeschool Limburg)

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

Indien een commissielid omwille van persoonlijke redenen niet kon deelnemen aan een (gedeelte van een) visitatiebezoek, werden diens aandachtspunten behandeld door de andere leden van de visitatiecommissie, eventueel steunend op de vragen en opmerkingen die het commissielid tijdens vroegere bezoeken aangebracht had.

Vanuit de VLHORA werden een coördinator en vier secretarissen aangesteld. Voor de visitatie van de opleiding Onderwijs: lager onderwijs waren dit:

Coördinator: Klara De Wilde

Secretaris(sen):

Arteveldehogeschool	Ignace Van Dingenen
EHSAL, Europese Hogeschool Brussel	Herman Van de Mosselaer
Erasmushogeschool Brussel	Klara De Wilde
Groep-T Leuven Hogeschool	Ignace Van Dingenen
Hogeschool Antwerpen	Klara De Wilde
Hogeschool Gent	Ignace Van Dingenen
Hogeschool West-Vlaanderen	Klara De Wilde
Karel de Grote-Hogeschool – Katholieke Hogeschool Antwerpen	Klara De Wilde
Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende	Klara De Wilde
Katholieke Hogeschool Kempen	Herman Van de Mosselaer
Katholieke Hogeschool Leuven	Klara De Wilde
Katholieke Hogeschool Limburg	Walter Melis
Katholieke Hogeschool Mechelen	Ignace Van Dingenen
Katholieke Hogeschool Sint-Lieven	Ignace Van Dingenen
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	Ignace Van Dingenen
XIOS Hogeschool Limburg	Klara De Wilde

1.3.2 Taakomschrijving

De commissie geeft op basis van het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de gesprekken ter plaatse:

- een oordeel over de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader van de NVAO;
- een integraal oordeel over de opleiding;
- suggesties om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering.

Op aanvraag van de opleiding geeft de commissie een beoordeling van de voorgedragen bijzondere kwaliteitskenmerken. De beoordeling van het bijzonder kwaliteitskenmerk heeft geen invloed op de globale beoordeling van de opleiding en het accreditatiebesluit van de NVAO.

1.3.3 Werkwijze

De visitatie van de opleiding Onderwijs: lager onderwijs aan de hogescholen gebeurde conform de werkwijze zoals die is vastgelegd in de 'Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR-VLHORA, februari 2005'.

Voor de beschrijving van de werkwijze van de visitatiecommissie worden vier fasen onderscheiden.

- fase 1, de installatie van de commissie;
- fase 2, de voorbereiding;
- fase 3, het visitatiebezoek;
- fase 4, de schriftelijke rapportering.

Fase 1 De installatie van de visitatiecommissie

Op 16 januari 2006 werd de commissie officieel geïnstalleerd.

De installatievergadering stond in het kader van een kennismaking, een gedetailleerde bespreking van het visitatieproces aan de hand van de 'Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR-VLHORA, februari 2005' en een toelichting van het ontwerp van domeinspecifieke referentiekader. Daarnaast werden een aantal praktische afspraken gemaakt, onder meer met betrekking tot het bezoekschema, de bezoekdagen en de te lezen eindwerken en/of stageverslagen.

Fase 2 De voorbereiding

De visitatiecommissie heeft een domeinspecifiek referentiekader voor de opleiding opgesteld en aan de opleidingen bezorgd.

Elk commissielid heeft het zelfevaluatie-rapport en de bijlagen bestudeerd, de geselecteerde eindwerken gelezen en haar argumenten, vragen en voorlopig oordeel vastgelegd in een checklist, waarvan de secretaris een synthese heeft gemaakt. De synthese werd uitvoerig besproken en beargumenteerd door de commissieleden. Op basis van de bespreking en de door de commissieleden opgestuurde vragenlijsten, inventariseerde de secretaris kernpunten en prioriteiten voor de gesprekken en het materialenonderzoek bij de visitatie.

Fase 3 Het visitatiebezoek

De VLHORA heeft een bezoekschema ontwikkeld dat desgevallend aangepast werd aan de specifieke situatie van de opleiding. De bezoekschema's werden opgenomen als bijlage 3. Tijdens de visitatie werd gesproken met een representatieve vertegenwoordiging van alle geledingen die bij de opleiding betrokken zijn. Tijdens de visitatie werd bijkomend informatiemateriaal bestudeerd en werd een bezoek gebracht aan de instelling met het oog op de beoordeling van de accommodaties en de voorzieningen voor de studenten. Tijdens de visitatie werd voor de verdere bevraging gebruik gemaakt van de synthese van de checklist en de vragenlijsten.

Binnen het bezoekprogramma werden een aantal overlegmomenten voor de commissieleden voorzien om de bevindingen uit te wisselen en te komen tot gezamenlijke en meer definitieve (tussen)oordelen. Na de gesprekken met de vertegenwoordigers van de opleiding hebben de visitatieleden hun definitief (tussen)oordeel per facet en per onderwerp gegeven.

Op het einde van het visitatiebezoek heeft de voorzitter een korte mondelinge rapportering gegeven van de ervaringen en bevindingen van de commissie, zonder expliciete en inhoudelijk waarderende oordelen uit te spreken.

De secretaris heeft in samenspraak met de voorzitter en de commissieleden, op basis van het zelfevaluatie-rapport, de checklisten en de motiveringen een ontwerp opleidingsrapport opgesteld. Het ontwerp-rapport geeft per onderwerp en per facet het oordeel en de motivering van de commissie weer. Daarnaast werden - waar wenselijk en/of noodzakelijk - aandachtspunten en eventuele aanbevelingen voor verbetering geformuleerd.

Het ontwerp opleidingsrapport werd aan de hogescholen gezonden voor een reactie in/op/tijdens periode eerste terugmelding. De reactie van de opleiding op het ontwerp opleidingsrapport werd door de commissie in een slotvergadering besproken. De commissie stelde ook een vergelijkend gedeelte op. Hierin worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van de visitatie vergelijkenderwijs weergegeven.

In een aantal gevallen leidde de reactie van de opleiding tot een aanvullend bezoek door (een afvaardiging van) de visitatiecommissie om de nieuwe informatie verder te verifiëren. De resultaten van het aanvullende bezoek aan de betrokken opleiding werden door de voltallige visitatiecommissie besproken.

Het vergelijkende deel werd samen met het antwoord van de visitatiecommissie op de reacties van de opleidingen en het definitieve opleidingsrapport aan de hogescholen toegezonden.

Het vergelijkende deel en de opleidingsrapporten werden samengebracht in het voorliggende visitatierapport van de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs, dat op 19 december 2007 gepubliceerd werd.

1.3.4 Oordeelsvorming

De commissie legt in een eerste fase een oordeel per facet vast. Daarna legt de commissie een oordeel per onderwerp vast op basis van de oordelen van de facetten die van het onderwerp deel uitmaken.

In de oordelen per onderwerp wordt steeds een overzicht gegeven van de oordelen per facet. In geval van een compensatie van facetten, wordt het oordeel op onderwerpniveau gevolgd door een motivering en aangevuld met de weging die de commissie hanteerde in de oordeelsvorming op onderwerpniveau. In de overige gevallen wordt voor de motivering van het oordeel op onderwerpniveau verwezen naar de argumentatie bij de facetten.

De oordelen per facet en per onderwerp hebben betrekking op alle locaties, afstudeerrichtingen en varianten. Daar waar er een onderscheid in het oordeel per afstudeerrichting en/of locatie en/of variant nodig is, wordt dit aangegeven in het rapport.

De commissie houdt in haar beoordeling rekening met accenten die de opleiding eventueel zelf legt, met het domeinspecifieke referentiekader en met de benchmarking ten opzichte van de gelijkaardige opleidingen in andere instellingen van hoger onderwijs.

Alle oordelen en wegingen volgen de beslisregels zoals geformuleerd in de *Handleiding onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA* van februari 2005. Op het niveau van de facetten volgen de oordelen een vierpuntschaal: 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' en 'excellent'. Op het niveau van de onderwerpen en op het niveau van de opleiding in haar geheel geeft de commissie een antwoord op de vraag of er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. Hierbij kan het oordeel 'voldoende' of 'onvoldoende' luiden.

1.4 Indeling van het rapport

Het rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel, hoofdstuk 2, beschrijft de visitatiecommissie het domeinspecifiek referentiekader op basis waarvan zij de gevisiteerde opleidingen heeft beoordeeld. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste conclusies en bevindingen van de commissie per thema vergelijkenderwijs weergegeven en tot slot worden in hoofdstuk 4 de toegekende scores in tabelvorm samengevat.

In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de gevisiteerde opleidingen. Voor elke afzonderlijke hogeschool en dus voor elke afzonderlijk gevisiteerde opleiding kan u een deelrapport terugvinden. De deelrapporten bevatten de aanbevelingen die de commissie doet ten aanzien van elke afzonderlijke hogeschool en zijn gemakshalve geordend naar alfabetische volgorde van de benaming van de hogescholen.

Hoofdstuk 2 Domeinspecifieke referentiekader Onderwijs: lager onderwijs

2.1 Inleiding

Voor iedere (groep van) opleiding(en) wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifiek referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

2.2 Domeinspecifieke competenties

2.2.1 Gehanteerde input

Referentiekaders van de opleidingen:

op associatieniveau:

- Associatie UGent

op hogeschoolniveau:

- Arteveldehogeschool
- EHSAL, Europese Hogeschool Brussel
- Erasmushogeschool Brussel
- GROEP T Leuven Hogeschool
- Hogeschool Antwerpen
- Hogeschool Gent
- Hogeschool West-Vlaanderen
- Karel de Grote-Hogeschool
- Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende
- Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen
- Katholieke Hogeschool Kempen
- Katholieke Hogeschool Leuven
- Katholieke Hogeschool Limburg
- Katholieke Hogeschool Mechelen
- Katholieke Hogeschool Sint-Lieven
- XIOS Hogeschool Limburg

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

Brondocumenten onderschreven door werkveld:

- Functiebeschrijving van een onderwijzer (scholengemeenschap Kempen)

2.2.2 Domeinspecifieke competenties

gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

Wettelijk kader¹

Functioneel geheel 1 - De leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen

- Vaardigheid 1.1: De beginsituatie van de kinderen en de leerlingengroep achterhalen
- Vaardigheid 1.2: Doelstellingen kiezen en formuleren
- Vaardigheid 1.3: De leerinhouden/leerervaringen selecteren
- Vaardigheid 1.4: Leerinhouden/leerervaringen structureren en vertalen in opdrachten
- Vaardigheid 1.5: Een aangepaste methodische aanpak en groeperingsvormen bepalen
- Vaardigheid 1.6: In teamverband leermiddelen kiezen en aanpassen
- Vaardigheid 1.7: Realiseren van een adequate leeromgeving
- Vaardigheid 1.8: Observatie/evaluatie voorbereiden
- Vaardigheid 1.9 : Observeren/proces en product evalueren met het oog op bijsturing of remediëring

Functioneel geheel 2 - De leraar als opvoeder

- Vaardigheid 2.1: In overleg een positief leefklimaat creëren voor de kinderen in de leerlingengroep en op school
- Vaardigheid 2.2 : De emancipatie van het kind bevorderen
- Vaardigheid 2.3 : Door attitudevorming kinderen op individuele ontplooiing en maatschappelijke participatie voorbereiden
- Vaardigheid 2.4 : Actuele maatschappelijke ontwikkelingen hanteren in een pedagogische context
- Vaardigheid 2.5 : Adequaat omgaan met kinderen in sociaal-emotionele probleemsituaties en met kinderen met gedragsmoeilijkheden
- Vaardigheid 2.6 : Het fysieke welzijn van de kinderen bevorderen

Functioneel geheel 3 - De leraar als inhoudelijk expert

- Vaardigheid 3.1: Basiskennis beheersen en recente evoluties i.v.m. inhouden en vaardigheden uit de leergebieden volgen
- Vaardigheid 3.2: De verworven kennis en vaardigheid m.b.t. de leergebieden aanwenden
- Vaardigheid 3.3 : Het eigen vormingsaanbod situeren en integreren in het geheel van het onderwijsaanbod.

Functioneel geheel 4 - De leraar als organisator

- Vaardigheid 4.1: Een gestructureerd werkklimaat bevorderen
- Vaardigheid 4.2 : Een soepel en efficiënt les- en/of dagverloop creëren, passend in een tijdsplanning
 - Vanuit het oogpunt van de leraar
 - Vanuit het oogpunt van de lerende
- Vaardigheid 4.3 : Op correcte wijze administratieve taken uitvoeren
- Vaardigheid 4.4 : Een stimulerende en werkbare klasruimte creëren, rekening houdend met de veiligheid van de kinderen

¹ Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de basiscompetenties van de leraren dd. 29-09-1998, basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs

Functioneel geheel 5 - De leraar als innovator - de leraar als onderzoeker

- Vaardigheid 5.1: Vernieuwende elementen aanwenden en aanbrengen
- Vaardigheid 5.2: Kennismaken van de resultaten van onderwijsonderzoek
- Vaardigheid 5.3 : Het eigen functioneren kunnen bevragen en bijsturen

Functioneel geheel 6 - De leraar als partner van de ouders/verzorgers¹

- Vaardigheid 6.1: Zich op de hoogte stellen van en discreet omgaan met gegevens over het kind
- Vaardigheid 6.2: Aan ouders/verzorgers informatie en advies verschaffen over hun kind in de school
- Vaardigheid 6.3 : In overleg met het team de ouders/verzorgers informeren over en betrekken bij het klas- en schoolgebeuren
- Vaardigheid 6.4 : Met ouders/verzorgers in dialoog treden over opvoeding en onderwijs

Functioneel geheel 7 - De leraar als lid van een schoolteam

- Vaardigheid 7.1: Participeren aan samenwerkingsstructuren
- Vaardigheid 7.2 : Binnen het team over een taakverdeling overleggen en die naleven
- Vaardigheid 7.3 : De eigen pedagogische en didactische opdracht en aanpak in teamverband bespreekbaar maken
- Vaardigheid 7.4 : Zich documenteren over de eigen rechtszekerheid en die van de lerende

Functioneel geheel 8 - De leraar als partner van externen

- Vaardigheid 8.1 : In overleg contacten leggen, communiceren en samenwerken met externe instanties, die onderwijsbetrokken initiatieven aanbieden

Functioneel geheel 9 - De leraar als lid van de onderwijsgemeenschap

- Vaardigheid 9.1: Deelnemen aan het maatschappelijk debat over onderwijskundige thema's
- Vaardigheid 9.2 : Reflecteren over het beroep van de leraar en de plaats ervan in de samenleving

Functioneel geheel 10 - De leraar als cultuurparticipant

- Vaardigheid 10.1: Actuele thema's en ontwikkelingen onderscheiden en kritisch benaderen rond de volgende domeinen:
 - 10.1.1 Het sociaal-politieke domein
 - 10.1.2 Het sociaal-economische domein
 - 10.1.3 Het levensbeschouwelijke domein
 - 10.1.4 Het cultureel-esthetische domein
 - 10.1.5 Het cultureel-wetenschappelijke domein

Attitudes

Volgende attitudes gelden voor alle functionele gehelen:

- A1 Beslissingsvermogen : durven een standpunt in te nemen of tot een handeling over te gaan, er er ook de verantwoordelijkheid voor opnemen
- A2 Relationele gerichtheid : in contacten met anderen kenmerken van echtheid, aanvaarding, empathie en respect tonen
- A3 Kritische ingesteldheid : bereid zijn zichzelf en zijn omgeving in vraag te stellen, de waarde van een bewering of een feit, de wenselijkheid en haalbaarheid van een vooropgesteld doel te verifiëren, alvorens een stelling in te nemen.
- A4 Leergierigheid : actief zoeken naar situaties om zijn competentie te verbreden en te verdiepen.

1 Het begrip 'verzorgers' duidt op de personen die ter vervanging van de ouders de verantwoordelijkheid dragen voor de lerende.

- A5 Organisatievermogen: erop gericht zijn de taken zodanig te plannen, te coördineren en te delegeren, dat het beoogde doel op een efficiënte manier bereikt kan worden.
- A6 Zin voor samenwerking: bereid zijn om gemeenschappelijk aan eenzelfde taak te werken.
- A7 Verantwoordelijkheidszin: zich verantwoordelijk voelen voor de school als geheel en zich engageren om een positieve ontwikkeling van het kind te bevorderen.
- A8 Creatieve gerichtheid: erop gericht zijn om uit diverse situaties en informatiebronnen ideeën te genereren en deze op een originele manier gestalte te geven in een ontwikkelingsaanbod voor de kinderen.
- A9 Flexibiliteit : bereid zijn zich aan te passen aan wijzigende omstandigheden, o.m. middelen, doelen, mensen en procedures.
- A10 Gerichtheid op correct taalgebruik en communicatie: in de mondelinge en schriftelijke communicatie met kinderen, ouders, leden van het schoolteam en externen, erop gericht zijn een adequaat en correct taalgebruik te hanteren en aandacht te hebben voor het belang van non-verbale communicatie.

2.2. opleidingsgebonden competenties

- competenties in verband met taalvaardigheid
- competenties in verband met reflecteren
- competenties in verband met participatief handelen

2.3 Besluit

In 2000-2001 liet de minister van Onderwijs een evaluatie uitvoeren van de lerarenopleiding. In 2002 werd aan de Dienst voor Onderwijsontwikkeling de opdracht gegeven om de basiscompetenties te herformuleren. Deze besprekingen hebben geleid tot een ontwerp van besluit dat echter nog niet omgezet is in een decreet. Wat de basiscompetenties betreft blijft het decreet van 1998 nog steeds van kracht. Het ontwerp van besluit waarover reeds gecommuniceerd werd met de departementen lerarenopleiding kan evenwel als geactualiseerde leidraad worden gebruikt. Dit impliceert dat de visitatiecommissie aandacht zal hebben hoe de opleidingen de actualisering vorm (zullen) geven in hun programma:

- zorgbeleid en gelijke kansen,
- competenties in verband met het gebruik van ICT.

Hoofdstuk 3 Opleidingen in vergelijkend perspectief

Woord vooraf

In dit hoofdstuk geeft de visitatiecommissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de opleidingen Onderwijs: lager onderwijs in Vlaanderen. De commissie besteedt bij de vergelijking vooral aandacht aan elementen die haar met meest in het oog gesprongen zijn of die zij belangrijk acht, en aan vaststellingen die zij in meerdere rapporten heeft gedaan. Het is niet de bedoeling van de commissie om de individuele opleidingsrapporten in detail te herhalen. Waar relevant zal de commissie voorbeelden van goede praktijk aanhalen.

De visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs (LLO) is naar de mening van de leden van de commissie een bijzondere ervaring. De 16 bezoeken werden telkens als intens ervaren beleefd waarbij de instellingen in het algemeen en de opleidingsteams in het bijzonder op een zeer betrokken manier het proces van de visitatie ondersteunden. De commissie waardeert daarbij ten eerste de inspanningen die door het instellings- en opleidingsbeleid en door de werkvloer zijn geleverd om de voorbereidende stukken tijdig en gedocumenteerd op te leveren en naar aanleiding van het visitatiebezoek met een vrij open vizier naar de commissie toe te stappen.

De commissie beseft dat de visitatie van de opleiding lager onderwijs, samen met die van het kleuteronderwijs en het secundair onderwijs voor heel wat betrokkenen een eerste ervaring is geweest met een omvattende externe kwaliteitsdiscussie over de eigen opleiding. Heel wat betrokkenen werden dan ook de eerste keer geconfronteerd werden met aandachtspunten die tot dan toe als vanzelfsprekend werden ervaren, maar die nu – vanuit de nood aan explicitering en een kwaliteitsbeoordeling veel kritischer in de verf werden geplaatst. Dit leidde soms tot verrassende – positieve en negatieve – vaststellingen. De commissie meent dan ook dat deze eerste visitatiecyclus – naast een formeel moment van kwaliteitsborging – ook een leermoment is geweest voor de opleidingen.

Zoals uit de samenvattende tabel blijkt, voldoen alle opleidingen in Vlaanderen aan de basiskwaliteit. Dit kan een geruststelling lijken, maar dit samenvattend oordeel maskeert een aantal pijnpunten. Het oordeel is bij verschillende instellingen/opleidingen het resultaat van een verdere explicitering en consultatie van de betrokkenen. Het valt op dat op facetniveau een score 'goed' minder snel kon worden gegeven en dat een 'excellent' oordeel maar een enkele keer kon worden toegekend. De commissie vindt dit een vreemde vaststelling omdat het hier toch om opleidingen gaat die anderen 'opleiden' en waarbij een kwaliteitsbewustzijn in principe behoort tot de 'core business' van een opleider. Heel wat 'voldoende' facetoordelen zijn overigens te beschouwen als een vertrouwen van de commissie op basis van de implementatie van recent ingevoerde plannen in het eerste jaar van de opleiding en van de verdere plannen van de opleiding.

Vooraleer per onderwerp en facet enkele algemene reflecties op te lijsten, wil de commissie een aantal zeer algemene observaties meegeven die opvallen wanneer men de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs met een externe blik bekijkt.

Allereerst valt op dat vrijwel alle opleidingen vrij intern gekeerd zijn. De druk van het primaire proces - het onderwijs – leidt tot een wat naar binnen gekeerde reflectie. Alhoewel er in de Vlaamse context bij een aantal instellingen een jaarlijks overleg bestaat – bijvoorbeeld het Interactum – leidt dit niet tot een meer verregaande samenwerking; ook niet tussen opleidingen die in een zelfde regio liggen. Dit weerspiegelt zich in de beperkte kennis van alternatieve aanpakken, het lage (her)gebruik van leermaterialen ontwikkeld door andere opleiders, gebruik van oplossingen die bij anderen zijn uitgewerkt en uitgetest, kennis van ontwikkelingen in theorie en onderzoek en vertrouwdheid met de internationale ontwikkelingen.

Ten tweede gaan alle opleidingen uiteraard uit van de decretaal bepaalde lerarencompetenties, maar verschillen zeer sterk in de manier waarop zij in functie hiervan een opleiding ontwikkelen. Deze diversiteit is perfect te aanvaarden mits dit niet op het zelfde moment ook een verschil in kwaliteit weerspiegelt.

Ten derde – en aansluitend bij de vorige vaststelling – blijken alle LLO een fase te zijn doorlopen of ze doorlopen nog een fase van turbulente vernieuwingen van het curriculum. Voor sommige opleidingen blijkt vooral de visitatie zelf een katalysator te zijn geweest van dit vernieuwingsproces. Er zijn in dit verband nauwelijks sterke koplopers die als voorbeeld voor de Vlaamse lerarenopleiding kunnen functioneren. De commissie vindt dat de opleidingen hierin achterlopen op de ontwikkelingen in het veld, de internationale ontwikkelingen met betrekking tot de opleidingskunde en de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. De innovaties van de curricula zijn vooral een post hoc antwoord op externe ontwikkelingen, veranderende beleidskaders (taalbeleid, ZORG-decreten, ICT-beleid, ...) en slechts in enkele – aspectuele – gevallen het gevolg van een creatief en pro-actief beleid. Dit belet niet dat bepaalde opleidingen bij de uitwerking van de innovatie tot zeer te waarderen realisaties zijn gekomen en dat sommige opleidingen nog steeds kunnen uitpakken met kenmerken waarvoor zij traditioneel zeer gekend waren (bijvoorbeeld een opleidingscentrum, een dienstverlening aan de gemeenschap of de stagescholen, ...).

Ten vierde valt op dat de meeste opleidingen binnen de context van de instelling en zeker binnen de context van de associaties zeer autonoom werken en niet of nauwelijks op zoek gaan naar samenwerking met andere opleidingen in de instelling/vestigingsplaats en nauwelijks samenwerken met associatiepartners. Uiteraard is de associatievorming pas een recent fenomeen en is in heel wat instellingen de ontwikkeling van ondersteunende middenkaders in volle ontwikkeling. Maar – gegeven de zeer eigen expertise en opleidingsvragen van de LLO – valt toch op dat men actiever is op zoek gegaan naar partners bij het zoeken naar oplossingen voor vragen over professionalisering.

Een volgende vaststelling is dat de samenwerking met het werkveld vooral gebeurt via 'contacten' en weinig via 'contracten'. In de veranderde decretale situatie waarbij de samenwerking met het werkveld een speerpunt is geworden, lijkt actie op dit terrein een noodzaak. Bij de huidige samenwerking valt ook op dat dit vooral speelt op 'informatieniveau', maar slechts weinig op 'participatieniveau'. Slechts in enkele gevallen is er sprake van een hecht partnership met het werkveld. Deze vaststelling ontlokt de commissie dan ook de observatie dat bepaalde opleidingen teveel 'naast' de werkelijkheid van het onderwijs in de scholen functioneren en te weinig 'in' het werkveld.

Een vrij kritische vaststelling van de commissie betreft de benadering van de LLO van het concept 'integrale innovatie'. Veel opleidingen pakken aspecten van de opleiding aan, maar een integrale visie van het inhoudelijk curriculum, het didactisch concept, de organisatorische randvoorwaarden, de bekostiging, het personeelsbeleid, ... komt nauwelijks voor. Overigens stelt de commissie bij heel wat opleidingen structurele belemmeringen vast. Het denken vanuit een 'integraal opleidingsconcept' gebeurt nog te weinig. Samenhang van alle (rand)voorwaarden is vooralsnog niet onderkend in de innovatiestrategie. Deze benadering vergt een ingrijpende cultuuromslag binnen de instelling en de opleidingen en veronderstelt een proactief beleid. Voorts is het voor de commissie niet duidelijk welke rol de lerarenopleidingen hebben en/of claimen bij de inhoudelijke veranderingen in het lager onderwijs. Zijn zij volgend of initiërend?

Een voorlaatste algemene opmerking geeft de opleidingen ook veel krediet. De lerarenopleiding in Vlaanderen staat onder een grote veranderingsdruk door gewijzigde maatschappelijke omstandigheden. Het onderwijsbeleid staat meer eisend tegenover de opleidingen, het werkveld staat kritischer en eist een autonome en niet-afhankelijke positie op. Maar ook aan de kant van de instroom staan de opleidingen voor grote uitdagingen. Het moet geen sinecure zijn om succesvol te kunnen omgaan met een zeer plots veranderde studenteninstroom. De vroegere aspirant-leerkracht met een ASO-achtergrond is nu een TSO- en BSO-student geworden. Dit plaatst de opleidingen voor zeer grote uitdagingen waarbij soms expliciet de vraag gesteld wordt of de opleiding tot leraar niet naar de achtergrond wordt gedrukt en men eerst nog voorkennistekorten 'repareert'. Opleidingen zullen hierop een voortvarend antwoord moeten geven. De flexibilisering van het onderwijs laat toe hier ingrijpende oplossingen voor uit te werken en gelukkig heeft ook het beleid hiervoor oog via aanvullende finan-

cieringskanalen. Een spreiding van de opleiding van drie naar vier jaren lijkt daarom voor een deel van de studenteninstroom een noodzaak. Of – en hier dringt zich een overleg met het beleid op – de opleidingen kiezen voor een harder intake beleid waarbij selectieve eisen kunnen gesteld worden aan de onderkant van de instroom.

Tot slot dringt de commissie aan op het ontwikkelen van een ‘experimentencultuur’ in de LLO. Opleiden gaat uit van assumpties over effectiviteit, efficiëntie en tevredenheid van beslissingen over de inrichting van onderwijs. De opleidingen kunnen aan kwaliteit en dynamiek winnen door hun eigen opleiding meer als een designexperiment te beschouwen waarbij ze nieuwe modellen en aanpakken uittesten en de studentleerkrachten hierbij als partner een model voorhouden van de ‘teacher as researcher’. Dat dit dringend nodig is blijkt uit de vaststelling dat bepaalde opleidingen hun curriculuminnovatie reeds als ‘af’ beschouwen en als iets dat voor de volgende tien jaar kan worden geconsolideerd.

Deze algemene inleiding klinkt vrij kritisch en doet onrecht aan de vele inspanningen die men op de werkvloer levert om op een zeer betrokken manier met de studenten om te gaan. De commissie kon steeds opnieuw vaststellen hoe opleidingen met vasthoudendheid de verantwoordelijkheid op zich nemen voor de ontplooiing van jongvolwassenen tot beginnende leerkrachten. Toch is het aantal vragen, uitdagingen, problemen ... die de LLO in Vlaanderen nog moet aanpakken zo groot dat de commissie meent dat hier op het Vlaamse niveau actie moet ondernomen worden. Een Staten-Generaal van de lerarenopleiding lager onderwijs dringt zich op waarbij in samenwerking met het overheidsbeleid, het werkveld, de academische wereld en de opleidingen de plaats en de rol van de opleiding tot leraar lager onderwijs in zijn volle complexiteit gedefinieerd moet worden.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

Zoals reeds eerder werd aangestipt zijn de basiscompetenties, zoals gedefinieerd in het decreet over de lerarenopleiding, de ruggengraat van het doelstellingen voor de opleidingen. De commissie merkt opvallende verschillen op in de manier waarop met deze basiscompetenties wordt omgegaan. Bepaalde opleidingen benadrukken bepaalde competenties die dan weer door andere onderbelicht worden (bijvoorbeeld de leraar als onderzoeker, als innovator, als cultuurparticipant). Dit vertaalt zich meteen in opleidingsthema's die meer of minder in de verf worden gezet: zorg, internationalisering, de relatie kleuteronderwijs - lager onderwijs - secundair onderwijs, het omgaan met andere culturen, een taalbeleid, ... Deze eigen accenten geven de kans dat een opleiding zich profileert met een eigen identiteit. Het is jammer dat dit niet op een meer uitgesproken manier gebeurt. Bij een aantal opleidingen strookt overigens de keuze voor deze ‘accenten’ met een bijzondere regionale inplanting in de Vlaamse context (Brussel, taalgrens, sociaal-economisch achtergestelde regio).

De commissie roept in relatie tot het voorgaande alle opleidingen op om de nu lopende curriculumherziening aan te grijpen om de basiscompetenties zelf tegen het licht te houden. Wil men niet teveel doen? Er is een duidelijke spanning vast te stellen tussen de basiscompetenties en de lopende curriculumherzieningen. Dit ontlokt de commissie de vaststelling ‘niet het vele is goed maar het goede is veel’. Er is een versnipperde aandacht voor teveel thema's. Waarom zou men niet uitdrukkelijker de basiscompetenties voorop plaatsen?

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Bij meer dan de helft van de opleidingen is de relatie met het werkveld zwak. Dit belet niet dat alle opleidingen kunnen voortbouwen op zeer veel persoonlijke contacten, maar er is een tekort aan structurele contacten. Dit getuigt van een grote wil tot samenwerking, maar een gebrekkige beleidsmatige onderbouwing. Dit laatste kan

enkel via het afsluiten van contracten, convenanten of het aanbrengen van meer systematiek in de samenwerking met het werkveld en de opleiding. Het aangrijpen van een stageoverleg kan men niet 'verpakken' als een vorm van structureel overleg met het werkveld. Het valt op dat in de helft van de opleidingen pas recent een 'orgaan' is ingesteld. De toetsing van het eigen (nieuwe) curriculum bij het werkveld gebeurt bijvoorbeeld vooral post hoc en dus weinig pro-actief. De commissie kon nochtans zeer uitdrukkelijk de stem van het werkveld horen en de wens om meer bij de opleiding betrokken te worden. Een dergelijke samenwerking maakt dat de keuzes van de opleiding gevalideerd worden en dat de implementatie van bijvoorbeeld een nieuw curriculum wordt opgevolgd met een externe – kritische – blik.

Zoals reeds gesteld in de algemene inleiding staan de opleidingen teveel naast het werkveld en te weinig in het werkveld. Dit werkt door in andere onderwerpen en facetten; bijvoorbeeld personele omkadering. Het werkveld voor de 'leraar van de lagere school' wordt ook soms eng gedefinieerd en men vergeet de internationale context, de buitenschoolse vorming, de informele leeromgevingen, de basiseducatie, andere opleidingsinitiatieven, het buitengewoon onderwijs, .. Een enkele keer heeft de commissie in dit verband zeer te waarderen initiatieven kunnen zien, bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding. De commissie stimuleert de opleidingen om met betrekking tot de samenwerking met het werkveld kennis te nemen van internationale ontwikkelingen in relatie tot de curriculumontwikkeling zoals bijvoorbeeld professional development schools.

De kennis van en het gebruik van alternatieve samenwerkingsverbanden is beperkt. Een samenwerking tussen de opleidingen van de hogescholen kan meer dwingend naar voren komen, tenminste binnen eigen koepels en organisaties. Men kan veel leren van elkaar door bijvoorbeeld uitwisseling personeel of het aantrekken van gastlectoren. Vooral gastlectoren zijn zeldzame 'ooievaars' in Vlaanderen.

Alumni zijn slechts in een beperkt aantal opleidingen actief betrokken partners. Veel opleidingen zijn in dit verband gegijzeld door een zwak alumni beleid op instellingsniveau. Gelukkig blijken de associaties hierin te helpen en ondersteuning te geven bij het opstarten van een meer ambitieus alumni beleid. Het is de opdracht van de LLO om tijdig op deze boot te springen.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud

Het bruist van de vernieuwingsinitiatieven in de Vlaamse LLO. De innovatie van het curriculum is aan de orde van de dag in de verschillende bezochte opleidingen in verschillende stadia van planning, uitvoering, evaluatie. De commissie vindt dit een geruststellend vaststelling. Toch plaatst de commissie een aantal kanttekeningen bij de vaststellingen.

Ten eerste stelt de commissie vast dat - in vergelijking met veel andere professionele opleidingen – de vernieuwingsbeweging pas laat op gang is gekomen. De visitatie blijkt hierbij niet zelden een katalysator te zijn geweest.

De visitatiebezoeken doorkruisten soms de turbulente implementatie van de vernieuwingen. Veel was in ontwikkeling, invoering, ... en er werden nog heel wat onzekerheden geuit. Ook was er hierdoor beperkte evaluatieve informatie beschikbaar over de aan de gang zijnde vernieuwing. Het recente karakter van de vernieuwing bleek ook dikwijls uit het draagvlak voor de vernieuwing. Soms was er nog geen consensus over reeds gemaakte keuzes of bleken lectorgroepen gemaakte keuzes anders te interpreteren.

Een derde observatie is dat de inhoudelijke aanpassing van het curriculum soms erg los stond van gerelateerde, maar noodzakelijk aanpassingen van de randvoorwaarden, de personele aanpassingen, de organisatorische

aanpassingen, andere behoeften aan infrastructuur, ... Een planmatige en 'overall' insteek bij de innovatieslag ontbrak in heel wat instellingen. Hierdoor kon men in heel wat opleidingen de vernieuwingen lastig implementeren door bijvoorbeeld gebrek aan personeel, aangepaste infrastructuur, aanvullende omkadering, ... Slechts een enkele maal werd een opleiding integraal herdacht. Een voorbeeld is de grote nadruk die verschillende opleidingen legden op hun nieuwe aanpak op basis van een modulair programma. Veel vernieuwingen van het programma zijn overigens verankerd op één of twee centrale ideeën, bijvoorbeeld de leergroep, het modulair werken, het portfolio, De commissie ontdekte dat onder de jas van de vernieuwing toch nog heel wat oude gewoontes, oude inhouden, gedateerde curriculummaterialen doorsijpelen.

De commissie stelt vast dat er veel enthousiasme is voor de vernieuwing. Maar deze is soms ingezet als een eenmalig initiatief, zonder het besef dat vanaf nu de vernieuwing een permanent proces zal zijn. Vooral in opleidingen waar de vernieuwing pas recent is geïmplementeerd in een eerste jaar van de opleiding, zal het permanent herwerken aan de orde van de dag zijn.

Het herdenken van programma's gebeurt vooral als monolithische gehelen. Er is weinig ruimte voor de keuze van de student. Men ontwikkelt vooral een dicht getimmerd programma. Er zijn de eerste aanzetten tot flexibilisering, maar in heel wat opleidingen stelt de commissie eerder het tegenovergestelde vast. Uiteraard worden de opleidingen hierbij geconfronteerd met de veranderde instroom (TSO, BSO), wat de flexibilisering en het inbouwen van keuzes initieel lastig maakt. De commissie meent dat voor dit aspect de opleidingen op Vlaams niveau kunnen samenwerken; eventueel ook in samenwerking met de opleidingen leraar kleuteronderwijs en de opleidingen secundair onderwijs. In dit verband kon de commissie bij een aantal opleidingen een gedurfde herprogrammering observeren via bijvoorbeeld een vierjarig traject, of via deeltijdse trajecten.

Het voorgaand illustreert hoe de opleidingen zeer sterk het gelijkheidsprincipe hanteren bij de ontwikkeling van een programma; iedereen zal hetzelfde programma doorlopen. Volgens de commissie is dit een dwaling. De heterogene studenteninstroom enerzijds en de rijkdom en variatie in de feitelijke opdracht en taken van een leraar anderzijds, mag volgens de commissie toelaten dat een opleiding zich profileert via accenten in een programma.

De samenwerking tussen opleidingen kan nog op andere punten de individuele opleidingen versterken. De commissie stelt namelijk grote verschillen vast in de mate waarin men via een matrix de relatie tussen de doelstellingen en het programma verheldert.

In het programma kon de commissie een aantal mooie voorbeelden van internationalisering observeren, maar toch blijft dit een aspect met een eerder beperkte impact. In algemene zin staat het internationaliseringsbeleid aan het begin van een ontwikkeling. Daar waar de internationalisering opvallend naar voren komt, blijkt dit vooral ten voordele van een beperkte groep studenten te zijn en blijkt dit nauwelijks gerealiseerd te worden voor de lectoren. De commissie betreurt dat – zeker gegeven het taalbeleid en de kritische beheersing van de Franse taal – de internationalisering naar Wallonië toe ondermaats blijft (bijvoorbeeld bezoeken, immersiéstages, ...). De internationalisering (met uitzondering van bijzondere stages) is eenzijdig ingevuld met – soms reeds lang bestaande - contacten met Nederland. De internationaliseringsdimensie in het curriculum (bijvoorbeeld de leermaterialen, handboeken, de gebruikte taal, ...) ontbreekt nagenoeg.

Er zijn grote verschillen vast te stellen in de participatie van het werkveld in de curriculumvernieuwing de implementatie en evaluatie ervan.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

In alle opleidingen is er een duidelijke en herkenbare professionele gerichtheid, maar de invulling gebeurt op een verschillende manier: het aantal studiepunten voor activiteiten in het professionele veld, de begeleiding van stages, de toerusting van mentoren, de plaats van de stage in het programma, de breedte van de professionele oriëntatie (les geven versus andere extrascolaire activiteiten). Er worden maar in beperkte mate andere

leerkrachtentaken belicht (zorg, ouders, buitenschools leren, cultuur, ...). Men onderschat het potentieel van alternatieve professionele oriëntaties op het werkveld. Naast een stage in lagere scholen, zijn er alternatieve contexten denkbaar zoals musea, dierentuinen, openluchtinitiatieven, basiseducatie, volwasseneneducatie, huiswerkbegeleiding, schoolkampen, ...

Mentorenopleidingen zijn nog niet structureel uitgebouwd. Een regionale samenwerking zou op dit vlak een grote meerwaarde betekenen en vermijden dat er – zeker in stedelijke gebieden – sprake is van een ongezonde concurrentie. Een observatie van de huidige situatie is niet bemoedigend. Veel opleidingen vertonen een afschermende reflex voor wat betreft de relaties met het werkveld.

Zoals ook reeds eerder gesteld, is een grotere invloed wenselijk van het werkveld op de inhoud van het programma. De commissie pleit in dit verband voor het maximaliseren van werkveldervaringen. In een aantal opleidingen probeert men dit reeds vanaf het eerste jaar te realiseren.

In de context van dit facet past ook een discussie van de invulling van het eindwerk. In sommige opleidingen is dit een zelfstandige exercitie die in competitie met de stage aandacht, tijd en energie vraagt van de studentleerkracht in het derde jaar. De commissie vindt een concurrentie tussen stage en eindwerk niet wenselijk. Ze pleit voor de invulling van een eindwerk als verlengstuk van de stage. Dit kan een meerwaarde betekenen voor de stageschool die op die manier een oplossing, product, .. aangeboden krijgt die direct relevant is voor de praktijkcontext. De commissie brengt hiervoor ook pragmatische redenen aan. Het ontbreekt heel wat opleidingen aan omkadering om de begeleiding van eindwerken voldoende te realiseren.

De opleidingen verschillen ook heel sterk in de invulling van het portfolioconcept (cv, ontwikkelingsbenadering, evaluatiebenadering). Ook hier zou een Vlaamse samenwerking, een miniconferentie soelaas kunnen bieden om te leren van elkaar en te vermijden dat instellingen het wiel steeds opnieuw uitvinden en soms minder productieve keuzes maken.

In de professionele oriëntatie ontbreekt het vrijwel elke opleiding aan een invulling van de 'leraar als onderzoeker'. Samenwerking met de associatiepartners dringt zich hierbij op. Dit gebeurt vooralsnog te weinig. Er is nauwelijks participatie aan toegepast onderzoek en slechts in een aantal opleidingen werd actief toegepast wetenschappelijk onderzoek gelanceerd. Dit vindt de commissie jammer omdat dit modellen kan aanbieden voor studentleerkrachten om te experimenteren en een evidence-based aanpak te volgen. Minimaal kan gesteld worden dat opleidingen hierbij zeker kansen laten liggen.

Facet 2.3 Samenhang

In deze context zijn de 'leerlijnen' een centraal begrip. Men garandeert vrijwel in alle opleidingen dat hierdoor een technische rationaliteit wordt vermeden (Korthagen). Omdat men in de meeste opleidingen nog volop werkt aan de implementatie van nieuwe programma's blijft het garanderen van een horizontale en verticale samenhang een punt van zorg. Er is continu aandacht nodig om de samenhang tussen theorie en praktijk en tussen de algemene en de specifieke vakken te realiseren.

In de programma's worden in heel wat opleidingen modulaire trajecten uitgetekend, maar daarbij domineert nog sterk de discussie over de vakdidactiek tegenover aandacht voor algemene transfereerbare kennis en vaardigheden. Soms gebruiken opleidingen ook een verkeerde invulling van het begrip 'modulair'. De modules blijven in deze beperkte visie nog teveel afzonderlijke lineair te volgen eenheden, die geen dynamiek met zich mee brengen in de opbouw van een programma.

De samenhang in veel programma's is gebroken wanneer studenten naar het buitenland vertrekken voor een stage. Dit vindt de commissie een punt van zorg en aandacht.

Naast de interne samenhang tussen de opleidingsjaren, heeft de commissie ook aandachtig gekeken naar een samenhang en continuïteit na de opleiding bij de verdere professionalisering. Er zijn maar weinig hogescholen die een post-initiële programmering aanbieden. Er is hieraan zeker een behoefte. De meeste bestaande programma's zijn overigens vooral een antwoord op de implementatie van de (zorg)decreten. Sommige opleidingen hebben een navormingscentrum dat als voorbeeld kan dienen voor andere opleidingen. Het aantrekken van lesgevers uit andere Vlaamse opleidingen en het buitenland kan de druk vanuit deze navormingscentra op de reeds druk bezette staf helpen verlichten.

De wijzigende instroomkarakteristieken van studenten heeft een duidelijk effect op de variatiebreedte bij het uittekenen van leerlijnen. Veel opleidingen kiezen er daarom voor om alle studenten eerst op het niveau te tillen van een beginnende student (einde secundair onderwijs) en dan pas te starten met de lerarenopleiding. Dit heeft soms een impact voor een volledig trimester en bij bepaalde opleidingen voor een volledig jaar. De commissie ziet dit als een kritische en problematische ontwikkeling die een verkorting betekent van de tijd die besteed wordt aan de feitelijke taak van de lerarenopleiding: de professionalisering als leraar. Reeds eerder in deze algemene inleiding suggereert de commissie om hier dringend werk te maken van adequate alternatieve leertrajecten (bijvoorbeeld BSO-studenten een deeltijdse of een vierjarige opleiding aanbieden).

Waar in heel wat hogeschoolopleidingen de gevraagde flexibilisering leidt tot zowel versnellen als vertragen, of aangepaste trajecten, blijkt dit in de lerarenopleiding vooral te leiden tot vertragen omwille van de vastgestelde tekorten in de voorkennis. Overigens plaatst dit de opleidingen ook voor een dilemma en moeten zij een afweging maken tussen een algemeen norm- of moduletraject versus sterk geïndividualiseerde trajecten. Vooral om organisatorische redenen (omkadering) kiezen opleidingen ervoor om dit laatste niet te doen. Een en ander raakt in dit verband ook aan de beperkte integrale aanpak van de innovatie.

Facet 2.4 Studieomvang

Alle opleidingen bestaan uit drie studiejaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoen de opleidingen hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Facet 2.5 Studielast

Het is vreemd dat de LLO zo weinig inzicht heeft in de studietijd van de eigen studenten. De visitatie was voor heel wat opleidingen een aanleiding om de eerste cijfers te verzamelen. Bovendien werden de beschikbare gegevens zelden geanalyseerd. Er wordt dus soms wel veel materiaal verzameld, maar dit leidt niet tot het bijvoorbeeld bepalen van streefcijfers. Ten tweede stelt de commissie ook vast dat de studieplanning te zwak is uitgewerkt om pro-actief de studeerbaarheid te bewaken.

Facet 2.6 Afstemming vormgeving - inhoud

Het afstemmen van de vormgeving en de inhoud van een opleiding biedt aan een LLO een unieke kans om de eigen professionaliteit als specialisten in 'opleiden' toe te passen. De commissie had daarom heel wat verwachtingen over de mate aan creativiteit, inventiviteit, variatie, innovatie, ... die de opleidingen hierbij zouden toepassen. De commissie stelt vast dat dit slechts in beperkte mate is geobserveerd. Het afstemmen van de vormgeving en de inhoud van de LLO blijkt de opleidingen vooral voor een moeilijke en lastige taak te hebben geplaatst.

De meeste opleidingen blijken op een scharniermoment te zitten in de planning en invoering van een nieuw curriculum waardoor soms alles over de kop gaat. Het volledig begripenarsenaal staat ter discussie. Maar slechts bij een beperkt aantal opleidingen leidt dit tot een uitgekristalliseerd en uitgewerkt didactisch concept. In het didactisch concept domineert vooral het inhoudelijke curriculum en minder de implicaties van de vernieuwing voor de andere componenten van een didactisch concept, zoals de keuze van werkvormen, media, organisatie of de evaluatie. Op dit punt ontbreekt het in de opleidingen aan een 'experimenteercultuur'. Men kiest voor zekerheid in de aanpak van de opleiding.

De commissie was verwonderd over de vaststelling dat het didactisch concept soms verschillend werd ingevuld bij verschillende actoren van éénzelfde opleiding. Hiertegenover staat wel de vaststelling dat alle opleidingen actief werken aan de eigen opleiding 'terwijl het onderwijs verder loopt'. Maar het planmatig invoeren van de nieuwe concepten blijft een zwakke schakel. De commissie pleit er daarom voor om bepaalde zaken in de nieuwe didactische kaders te prioriteren.

Bij het afstemmen van vormgeving en inhoud is er weinig samenwerking tussen opleidingen en instellingen zoals bij toetsontwikkeling, het uitwerken van leermiddelen, ontwikkelen van handboeken,... Er zou op dit vlak heel wat meer kunnen samengewerkt worden en dit intern maar ook met andere opleidingen. Er zijn goede voorbeelden van elders bruikbare producten, bijvoorbeeld didactische handboeken voor godsdienst, geschiedenis. Maar deze soms prachtige realisaties zijn nauwelijks gekend en of verspreid in Vlaanderen.

Het is overigens opvallend dat de ervaring die de lectoren hebben met opleiden in de LLO niet geleid heeft tot eigen uitgekristalliseerde en overdraagbare methoden, handleidingen, modellen (vakdidactieken). Er zijn enkele zeldzame – en inspirerende - voorbeelden voor godsdienst, Frans, wiskunde, ... Tegenover dit soort professionele opleidingsmaterialen staan soms amateuristisch samengestelde en soms gedateerde tekstbundels die zeker geen model zijn voor toekomstige leerkrachten. Buiten de kافت weerspiegelen noch de vormgeving, noch de inhoud een huisstijl waardoor handboeken en leermaterialen consistentie in een opleidingsconcept weerspiegelen. De commissie herhaalt dat zij – in scherp contrast tot deze vaststelling – enkele praktijkvoorbeelden heeft leren kennen die wel getuigen van een professionele uitwerking van de leermaterialen.

In verband met de gebruikte leermiddelen, moet de commissie ook expliciet aandacht vragen voor schendingen van het copyright, de internationale dimensie van de inhoud van de leermaterialen en een intenser gebruik van primaire bronnen.

Wat betreft de gebruikte werkvormen in de opleiding, vraagt de commissie om maximaal werkvormen te kiezen die de link met de praktijk helpen versterken. Waar er vroeger een oefenschool was, met veel aandacht voor modellessen, blijkt de opleiding nu werkvormen toe te passen die teveel 'over' de praktijk gaan en te weinig 'vanuit' de praktijk de opleiding vorm geven. Dit leidt tot grote verschillen tussen opleidingen in de mate waarin theorie en praktijk geïntegreerd worden en in welke mate de werkvormen van de opleiding model staan voor de latere lespraktijk van de leraren ('teach as you preach'). De commissie vraagt om – systematisch – een grotere variatie aan werkvormen te implementeren. 'Praten over' werkvormen is weinig relevant. Het is beter ze als een systeem in te voeren (bijvoorbeeld 'peer tutoring', samenwerkend leren).

In alle opleidingen is een elektronische leeromgeving ingevoerd maar deze wordt nauwelijks als een onderliggend instrumentarium gebruikt in de opleiding. Dit is vreemd gezien het belang van de ICT-competenties die decretaal geformuleerd zijn en de invoering van nieuwe eindtermen voor het lager onderwijs. De eigen didactische beheersing van ICT door de lectoren moet de commissie matig noemen.

Bij de vormgeving van het programma kan men intenser gebruik maken van binnen- en buitenlandse contacten. Gastlectoren, gastlectoren, ... kunnen een verrijking en verbreding betekenen voor studenten.

De commissie vindt dat er in een aantal opleidingen disproportioneel aandacht wordt besteed aan de muzische vorming van de studenten en de mate waarin dit centraal staat in het werkveld. Er is grote waardering voor de

creativiteit die men hierdoor wenst te ontwikkelen, maar de vraag dringt zich op hoe prioritair die moet zijn, gegeven de noodzakelijke aandacht voor de ontwikkeling van andere competenties.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie kon het gebruik van een rijke variatie aan toetsvormen vaststellen. Er werden mooie voorbeelden geobserveerd van een verschuiving van lector- naar studentgestuurd toetsen, van het toetsen van kennis en vaardigheden versus het toetsen van geïntegreerde competenties. Er zijn ook grote verschillen in de mate waarin de evaluatievormen informatie geven over de groei in competenties van de student. Opleidingen verschillen in de mate waarin ze expliciet, snel en formeel informatie over de eigen ontwikkeling geven aan de student. Het vele 'reflecteren' van een student betekent niet automatisch dat dit leidt tot een formeel uittekenen van een groeicurve over een langere periode van tijd.

Dit laatste brengt de commissie tot vragen over de aanwezigheid van een expliciet toetsbeleid terzake. Dit lijkt nochtans belangrijk gegeven de latere aandacht die leerkrachten moeten hebben voor een eigen toetsbeleid op klas- en schoolniveau. Dit schuift meteen de vraag naar voor over de plaats van een portfolio binnen het evaluatiebeleid.

Opleidingen gaan zeer verschillend om met instaptoetsen. Dit verhoudt zich opnieuw tot de problematiek van de veranderde instroom en de mate waarin zich dit al dan niet vertaalt in flexibele leertrajecten.

Volgens de commissie kunnen instaptoetsen meer gestandaardiseerd worden toegepast en dit over de opleidingen heen. Bovendien kan hier een samenwerking tussen instellingen/opleidingen soelaas brengen. Waarom niet gezamenlijk een 'Instaptoets Vlaanderen lerarenopleiding' ontwikkelen? Dit kan allereerst helpen om over alle opleidingen heen een concreet en expliciet beeld te krijgen van de feitelijke kwaliteit van de instroom. Ten tweede geeft het de opleidingen een instrument om in overleg met de overheid een aangepast instroombeleid te voeren.

Een apart aspect bij de kwaliteit van de instroom is de aandacht voor taal. De commissie feliciteert de verschillende opleidingen die expliciet investeren in een logopedist om het taalgebruik van hun studentleerkrachten te optimaliseren. Een tweede taalaspect heeft te maken met de beheersing van het Frans. Ook hiervoor hebben bepaalde opleidingen – niet enkel in de Brusselse regio - een apart ondersteuningsaanbod uitgewerkt.

Bij de beoordeling van de stage is er een spanningsveld tussen wie er eigenlijk verantwoordelijk is voor de tussen- en eindbeoordeling: de mentor of de opleiding. De opleiding claimt de eindverantwoordelijkheid en soms klinkt dit als 'weinig vertrouwen in de capaciteit van de mentoren'. De mentorenopleidingen kunnen hier expliciet meer aandacht aan besteden.

De beoordeling van de eindwerken riep bij de commissie zeer snel de vraag op naar de finaliteit van deze eindwerken. Dikwijls is de plaats en de positie van de evaluatie eerder onduidelijk omdat ook de plaats en positie van het eindwerk in de opleiding onduidelijk is. Opleidingen worstelen soms met het al dan niet aanhouden van een eindwerk in de opleiding. De commissie houdt een pleidooi om het eindwerk en de stage in het werkveld zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen. De relevantie voor de feitelijke professionele competenties moet voorop staan, ander is dit tijdverlies volgens de commissie.

Bij de internationale stage krijgt de evaluatie soms een ander gezicht en verloopt dit volgens een ander traject. De commissie stelt zich daarbij de vraag hoe de opleiding zicht houdt/heeft/krijgt op de competentiegroei van de student in het buitenland.

Facet 2.8 Masterproef

Niet van toepassing

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Zoals reeds eerder verschillende keren is opgemerkt is er een spanning tussen de kenmerken van de instroom en de competenties die studentleerkrachten moeten verwerven. Dit brengt vooral problemen mee voor de realisatie van het programma. De meeste opleidingen zijn verrast door de omgekeerde instroom en men kan er moeilijk mee omgaan. Bovendien is de curriculumherziening uitgegaan van de typische ASO-instroom. De groeiende instroom van studenten met een TSO - en BSO-vooropleiding hangt daarom 'als een molensteen' rond de nek van de opleiding; dit belet niet dat sommige TSO – en BSO-studenten als briljante leraren kunnen doorgroeien. Maar de problematiek roept naar een bredere Vlaamse reflectie over het instroombeleid. Moet een opleiding inspanning doen om de risicostudenten mee te trekken? De commissie dringt hierbij geen keuze op. Ze stelt wel de vraag of dit moet aangepakt wordt via oplossingen in het kader van het reguliere opleidingsprogramma. Opleidingen beschikken om te beginnen niet over een geijkt instrumentarium om de kwaliteit van de instroom te meten (bijvoorbeeld een instaptoets Vlaanderen). Verschillende opleidingen hebben eigen instaptoetsen ontwikkeld, maar de manier waarop de resultaten ervan vertaald worden in haalbare aanpassingen van studietrajecten creëert nieuwe problemen voor de opleiders en alle betrokkenen.

De commissie heeft daarom zeer veel waardering voor de grote inspanningen die de lectoren zich getroosten om de zwakkere studenten bij te werken, bij te spijkeren, op te vangen. Toch dringt zich de vraag op of de opleiding zich door deze inspanningen niet hypothekeert.

De commissie stelt voor om de boeg hier radicaal om te buigen en resoluut te kiezen voor aparte trajecten bij studenten met een te laag instapniveau. Ze verwijst daarvoor naar de enkele voorbeelden in de Vlaamse LLO waarbij men de opleiding spreidt over vier jaren en of werkt met deeltijdse studietrajecten. De opleidingen kunnen hierbij handig inspelen op de aangekondigde extra financiering die opleidingen krijgen bij het aanpakken van 'risicostudenten', 'anderstaligen' of wanneer de thuistaal en schooltaal niet overeen komen.

Met uitzondering van twee opleidingen, wordt er maar in beperkte mate een beleid gevoerd om allochtone studenten aan te trekken. Een actief doelgroepenbeleid ontbreekt, maar de vraag kan gesteld worden of dit niet eerder een verantwoordelijkheid is die op instellingsniveau moet aangepakt worden.

Het staat buiten twijfel dat één instelling een voortrekkersrol heeft in de ontwikkeling en implementatie van EVC/EVK. Bij de meeste andere opleidingen is dit eerder basaal geïmplementeerd om aan de decretale eis ter zake te voldoen.

Onderwerp 3 Inzet van personeel

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

De commissie stelt dat alle opleidingen voldoende kwaliteit in huis hebben om de basiskwaliteit van de opleiding te garanderen. De meeste opleidingen hebben weinig (financiële) ruimte om een creatief personeelsbeleid te voeren. Bij een aantal opleidingen is er een goed uitgewerkt taakinvullingsbeleid, waardoor er tijd vrij komt voor bijvoorbeeld professionalisering. Dit zou in alle opleidingen moeten uitgewerkt worden om de grote druk op de staf te verminderen.

Wat betreft het voeren van een gericht personeelsbeleid vindt de commissie wel dat er een tekort is aan personeel met een feitelijke expertise in de lagere school. Er is dringend nood aan praktijklectoren die deeltijds in een lagere school en deeltijds in de opleiding werken. In het kader van de contracten/convenanten die kunnen afgesloten worden met de stagescholen kan de aanstelling van dergelijke personeelsleden een onderwerp van discussie vormen.

Vrijwel in alle opleidingen is er een gebrekkige systematiek in de professionalisering. Meestal hangt een verdere professionalisering af van een individueel initiatief en is dit nauwelijks gebaseerd op een a priori uitgevoerde sterkte-zwakke analyse. De meeste opleidingen kunnen wel globaal aangeven welke expertise ontbreekt maar dit is niet altijd het uitgangspunt van de professionalisering. In de marge van de visitatie blijken een aantal opleidingen wel het roer te hebben omgegooid en wordt nu voorzien in meer teamgerichte professionalisering. Er zijn goede voorbeelden aanwezig in Vlaanderen.

De interne communicatie in heel wat opleidingen is vooral gebaseerd op informele contacten. Dit leidt tot een aangename en prettige werksfeer. Een wat strakkere regie in de communicatie kan de synergie verbeteren en de werkdruk voor iedereen verminderen.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

We herhalen hier dat het werkveld te beperkt aanwezig is binnen de opleiding, via bijvoorbeeld praktijklectoren. De commissie wil hierbij ook een misvatting wegnemen. Het is niet omdat men 'ooit' in de praktijk stond en/of zeer veel stageplaatsen bezoekt en/of overlegt met het werkveld, dat men (h)erkend wordt door studentleerkrachten als ervaringsdeskundige.

Voor de verdere professionele ontwikkeling van lectoren kan netwerking tussen de opleidingen een pluspunt betekenen. Waarom kunnen lectoren van andere opleidingen niet participeren aan een opleidingsinitiatief? Dringt zich niet een *in service* opleiding voor lectoren aan (opleidingskunde)? In de bibliotheken/open werkplekken is overigens weinig materiaal aanwezig voor de eigen professionalisering van de lectoren. Uit gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken blijkt dat men veel overlaat aan de eigen 'professionaliteit' van de individuele lector.

De wetenschappelijke onderbouwing van de eigen opleidingsaanpak moet de commissie helaas ondermaats noemen. Hier kunnen opleidingen kansen grijpen door samenwerking op associatieniveau en daarbij een eigen experimenteercultuur ontwikkelen.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Slechts in een enkele opleiding werd door het personeel geklaagd over een te beperkte omkadering. De normen voor de omkadering zijn aanvaardbaar gegeven de Vlaamse context. Internationaal gezien zijn ze beperkt. Er is een laag ziekteverzuim, ondanks de ervaring van een hoge belasting. Lectoren zijn dus zeer gemotiveerd, ondanks het feit dat een enkeling het een 'hondenbaan' noemt. Zoals reeds eerder aangestipt, ontbreekt het in bepaalde opleidingen aan een goed uitgewerkt takenpakket voor lectoren. Het is dan ook niet te verwonderen dat er sprake kan zijn van piekbelastingen.

Er blijkt een verschil te zijn in de feitelijke werkdruk en de werkdrukbeleving. Debet hieraan is het feit dat in veel opleidingen de curriculumherziening moet ingevoerd worden 'tijdens de rit' van het gewone onderwijs. Eén opleiding blijkt hierbij een creatieve oplossing te hebben bedacht. Door stages van studenten te blokken op een maandag, zijn veel lectoren 'lesvrij' om tijd te hebben voor materiaalontwikkeling, overleg, professionalisering. Er

moet daarom meer nagedacht worden hoe men overleg kan inplannen. Time-out voor opleiders is een punt van orde.

Uiteindelijk blijken de Vlaamse LLO over maar weinig ondersteunend personeel te beschikken. Er is niet echt een personeelsbeleid ter zake en van veel lectoren wordt verwacht dat ze triviaal werk verrichten.

In nogal wat opleidingen hebben lectoren een zeer sterk versnipperde opdracht over verschillende lerarenopleidingen. Dit verhoogt uiteraard de feitelijke en ervaren werkdruk.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie heeft kwalitatief zeer uiteenlopende voorzieningen kunnen bezoeken. In enkele –kritische – gevallen, waren er gelukkig investeringsplannen. De mate van onderhoud van de infrastructuur is sterk verschillend per instelling. In een aantal opleidingen zijn er unieke voorzieningen, zoals een leertuin, spellenarchief, didactische vijver, een centrum voor Open Hoger Onderwijs, Op dit punt zou men veel van elkaar kunnen leren. Er zijn soms zeer mooi uitgewerkte voorzieningen voor lectoren en soms aparte werkplekken.

Wat sterk opvalt is dat de identiteit van de opleidingen niet altijd blijkt uit de aankleding van de lokalen. Het delen van infrastructuur met andere opleidingen kan hiervan de oorzaak zijn, maar in bepaalde opleidingen was er echt sprake van een troosteloze aankleding en een weinig inspirerende en enthousiasmerende leeromgeving. Een infrastructuur is geen neutraal gegeven. Zeker in de context van een lerarenopleiding is de infrastructuur een beïnvloedende factor voor de mogelijke keuze van werkvormen en leeractiviteiten. Enkele opleidingen kunnen hierin als voorbeeld dienen, maar de meeste klaslokalen reflecteren toch dominant een cursorische stijl van lesgeven.

De student/computerratio is in orde in de meeste opleidingen, maar de apparatuur wordt meestal gedeeld met andere opleidingen. Er zijn elektronische leeromgevingen geïmplementeerd, maar het actieve en geïntegreerde gebruik is eerder beperkt. Wat betreft de mediatheek concludeert de commissie dat in de meeste opleidingen de basis aanwezig is. Maar de actualiteit, de internationalisering en de didactisch wetenschappelijke onderbouwing blijkt niet uit nogal wat mediatheekcollecties.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Een aantal opleidingen onderkent de specificiteit van de LLO zeer goed via de studiebegeleiding. Er is bijvoorbeeld aandacht in het eerste jaar voor specifieke vaardigheden: spreken in openbaar, assertiviteitstraining, stemgebruik. Men schakelt een logopedist in voor specifieke stem- en/of uitspraakproblemen.

Er wordt in de opleidingen – relatief gezien - veel aandacht besteed aan begeleiding. De commissie durft zelfs te stellen dat een uitgebouwde, menselijke studiebegeleiding een kenmerk is van de LLO. De studiebegeleiding en de studievoortgang worden - vooral door het kleinschalig karakter van de vele opleidingen – zeer gewaardeerd door de studenten. De opleidingsoverstijgende problematieken zijn goed geregeld (psychosociale begeleiding). Ombudspersonen zijn aangeduid maar er worden weinig problemen gemeld.

Toch zijn er vragen over het rendement. Helpt het bij het voorkomen van uitval? Beïnvloedt het de rendementcijfers? Bovendien stelt de commissie veel externe attribuering vast bij problemen en minder reflectie

over de opzet en de inhoud van de opleiding als mogelijke barrière of drempel voor studenten. Dit brengt de commissie terug naar de problematiek van het instroombeleid in relatie tot de instroombegeleiding. De commissie onderkent dat de opleidingen op dit moment zeker gehandicapt zijn door de veranderde instroom.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

De kwaliteitszorg in de lerarenopleiding is meestal de directe weerspiegeling van wat op hogeschoolniveau is uitgewerkt. Soms staat het er ook los van en dit is vreemd omdat het zich onmiddellijk vertaalt in een minder uitgewerkte systematiek. Bij bepaalde visitatiebezoeken kon de commissie ook een duidelijke afstand waarnemen tussen de centrale verantwoordelijken voor kwaliteitszorg en het team dat instaat voor de visitatie.

In de algemene inleiding is reeds aangestipt dat voor veel opleidingen deze visitatie een sterke prikkel is geweest om het kwaliteitsbewustzijn aan te wakkeren. Er is nu duidelijk overal draagkracht voor kwaliteitszorg.

Voor heel veel opleidingen was de visitatie overigens de aanleiding om de zaken op orde te zetten. Heel veel gegevens werden voor de eerste maal verzameld en nogal wat opleidingen waren verrast door de waarde van de informatie die hierbij kwam bovendien.

Het oppikken van de evaluatieresultaten om de cirkel rond te maken ontbreekt soms. Door de drukke agenda's, de curriculumvernieuwing, .. is er weinig ruimte voor reflectie.

In een aantal opleidingen wordt zéér véél informatie verzameld zonder dat duidelijk is wat de relevantie is voor de lerarenopleiding. Veel energie gaat hierbij naar het bevragen van studenten, lectoren, ... maar de resultaten worden niet altijd gebruikt en/of geanalyseerd.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie kon bij alle opleidingen vaststellen dat probleemsignalen snel werden opgepikt. Eindelijk beschikken opleidingen over informatie over bijvoorbeeld de adequaatheid van ingezette vernieuwingen. Dit heeft uiteraard niet enkel te maken met een systeem van kwaliteitszorg, maar ook met het kleinschalige karakter van de opleidingen. Door de visitatie zijn de contacten met alumni en werkveld in verschillende opleidingen opgestart. Het zal een zaak zijn om deze inspanningen vol te houden en vooral aan te wenden om de maatregelen ter verbetering te toetsen aan de alumni en het werkveld.

In een aantal opleidingen ontbreekt nog een adequate manier om vragen en problemen te registreren. Bij andere opleidingen is er nood aan een prioritering in de vele actiepunten die uit de kwaliteitszorg naar voren komen.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

De commissie kon vaststellen hoe er bij het werkveld en de alumni een grote bereidheid bestaat om mee te werken aan de vernieuwing en de opvolging van de opleiding. Het ambitieniveau van het werkveld is daarbij hoger dan ingeschat door de opleiding zelf.

Wat betreft het alumnibeleid, is reeds aangegeven dat dit maar beperkt voorkomt en/of recent is opgestart. Uiteraard is hier niet enkel de opleiding, maar ook de instelling aan zet.

Wat betreft de samenwerking met het werkveld, herhalen we hier dat een contractuele en/of structurele samenwerking zich opdringt. Hierdoor kan de inbreng van het werkveld en de alumni gesystematiseerd worden.

De commissie heeft vastgesteld dat de betrokkenheid van medewerkers en studenten groot is. Er is veel waardering van de studenten voor de inzet, de begeleiding en expertise van de lectoren. De loyaliteit van de medewerkers aan de organisatie is zeker aanwezig. Tegelijkertijd stelt de commissie vast dat het wenselijk en noodzakelijk is om deze betrokkenheid voor medewerkers en studenten nog meer beleidsmatig te honoreren in geformaliseerd overleg waardoor de invloed op de beleidsvorming groter wordt.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie wordt bij de beoordeling van dit facet voor een probleem geplaagd. Er zijn voor de Vlaamse situatie geen basisgegevens voorhanden. Een benchmarking kan nu pas starten op basis van de eerste visitatie.

Gegeven de grote verschillen in de invulling van de facetten door de opleidingen, zijn ook verschillende oordelen gegeven. Maar indien er tekorten werden vastgesteld, kon de commissie zeer dikwijls verwijzen naar de compenserende kracht door de grote en betrokken inzet van de lectoren. Het gerealiseerde niveau voldoet daardoor in alle opleidingen.

De commissie heeft in haar oordeel uiteindelijk vooral gekeken naar wat blijkt uit de stage en het eindwerk. Daarbij heeft de tevredenheid van het werkveld en de alumni een belangrijke rol gespeeld.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Ook hier zijn voor de Vlaamse situatie geen basisgegevens voorhanden. Een benchmarking kan nu pas starten op basis van de eerste visitatie.

Veel opleidingen vergelijken de slaagcijfers tussen de opleidingen, maar er worden niet expliciet streefcijfers genoemd. De commissie stelt wel een aanvaardbare doorstroom en uitstroom vast. Sommige opleidingen registreren de uitval, maar de uitval wordt niet systematisch onderzocht. Dit zal wel snel moeten gebeuren, gezien de wijzigingen in de instroom.

Hoofdstuk 4 Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten

De oordelen van de commissie op de zes onderwerpen en de daarbij horende facetten wordt in een vergelijkende tabel weergegeven. De commissieleden hebben per facet een score op een vierpuntschaal (onvoldoende, voldoende, goed, excellent) en per onderwerp een score op een tweepuntschaal (onvoldoende, voldoende) weergegeven.

De toekenning van het oordeel slaat op het geheel van het facet en het onderwerp en is onderbouwd met argumenten. De oordelen moeten gelezen worden in samenhang met de tekst in de deelrapporten per instelling. Deze tabellen dienen dan ook met de nodige omzichtigheid te worden benaderd.

Verklaring van de scores op facetniveau

E	Excellent: de opleiding realiseert voor het facet een niveau waardoor de ze zowel in Vlaanderen als internationaal als een voorbeeld van goede praktijk kan functioneren.
G	Goed: het niveau van de opleiding stijgt voor het facet boven de basiskwaliteit uit.
V	Voldoende: de opleiding beantwoordt voor dit facet aan de basisstandaard of basisnorm voor respectievelijk een professionele bachelor, academische bachelor of master.
O	Onvoldoende: de opleiding presteert voor het facet beneden de gestelde verwachting en er is voor dit punt beleidsaandacht is.
NVT	Het facet is voor beoordeling van de opleiding niet van toepassing .
OK	Wordt vermeld bij het facet studieomvang indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen omtrent de studieomvang.

Verklaring van de scores op onderwerpniveau

V	Voldoende: de visitatiecommissie geeft hiermee aan dat de opleiding op onderwerpniveau voldoet aan de basiskwaliteit.
O	Onvoldoende: de visitatiecommissie geeft hiermee aan dat de opleiding op onderwerpniveau niet voldoet aan de basiskwaliteit.

Verklaring van de gebruikte afkortingen in de tabel en, indien de opleiding ingericht werd op meer dan één locatie, opsomming van de gevisitieerde locaties.

Artev	Arteveldehogeschool
EhB	Erasmushogeschool Brussel

EHSAL	EHSAL, Europese Hogeschool Brussel
GRP-T	GROEP T Leuven Hogeschool
HA	Hogeschool Antwerpen - campus Lier - campus Antwerpen
HOGENT	Hogeschool Gent
HOWEST	Hogeschool West-Vlaanderen
KaHoSL	Katholieke Hogeschool Sint-Lieven - campus Dirk Martens (Aalst) - campus Waas (Sint-Niklaas)
Katho	Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen - RENO campus Torhout - PHO campus Tielt - OHO Open hoger onderwijs (afstandsonderwijs)
KdG	Karel de Grote-Hogeschool
KHBO	Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende
KHK	Katholieke Hogeschool Kempen - LOT Lerarenopleiding Turnhout - LOV Lerarenopleiding Vorselaar
KHLeu	Katholieke Hogeschool Leuven - campus Heverlee - campus Diest
KHLim	Katholieke Hogeschool Limburg
KHM	Katholieke Hogeschool Mechelen
XIOS	XIOS Hogeschool Limburg

	Artev	EhB	EHSAL	Groep T	HA	HoGent	HoWest	KaHoSL	KATHO	KdG	KHBO	KHK	KHLeu	KHLim	KHM	XIOS
Onderwerp 1: Doelstellingen	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 1.1.: Niveau en oriëntatie	V	V	G	G	V	V	V	V	G	G	G	V	G	V	G	V
Facet 1.2.: Domeinspecifieke eisen	V	V	V	G	V	V	V	V	V	V	V	G	G	V	G	G
Onderwerp 2: Programma	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.1.: Relatie doelstelling en inhoud	V	V	V	G	V	V	V	V	V	V	V	V	G	G	G	G
Facet 2.2.: Eisen professionele en academische gerichtheid	G	V	G	G	V	V	V	V	1	V	G	G	G	V	V	G
Facet 2.3.: Samenhang	G	V	V	V	V	V	O	V	V	V	G	V	V	G	G	G
Facet 2.4.: Studieomvang	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK	OK
Facet 2.5.: Studielast	V	V	V	V	V	V	V	V	2	V	V	G	V	V	V	V
Facet 2.6.: Afstemming vormgeving – inhoud	V	V	G	V	V	V	V	V	3	V	V	V	G	V	G	G
Facet 2.7.: Beoordeling en toetsing	G	V	G	V	V	V	V	V	V	V	G	V	G	V	G	G
Facet 2.8.: *Masterproef	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT	NVT
Facet 2.9.: Toelatingsvoorwaarden	V	V	V	V	V	V	V	V	4	V	G	V	G	V	G	G
Onderwerp 3: Inzet van personeel	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 3.1.: Kwaliteit personeel	G	V	V	V	V	V	V	V	G	V	V	V	G	V	G	V
Facet 3.2.: Eisen professionele/academische gerichtheid	G	V	V	G	V	V	V	V	V	V	V	V	G	V	V	V
Facet 3.3.: Kwantiteit personeel	G	V	G	V	V	V	V	V	V	V	V	V	G	V	V	V
Onderwerp 4: Voorzieningen	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 4.1.: Materiële voorzieningen	V	E	G	V	V	V	V	G	G	V	O	6	V	V	G	E
Facet 4.2.: Studiebegeleiding	G	G	V	G	V	V	V	V	V	G	G	V	G	G	V	G
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 5.1.: Evaluatie resultaten	V	V	G	V	V	V	V	V	G	G	V	V	G	G	V	G
Facet 5.2.: Maatregelen tot verbetering	V	V	G	V	V	V	V	V	G	G	G	V	G	V	V	G
Facet 5.3.: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V	V	O	V	V	V	V	V	V	G	V	V	V	V	V	V
Onderwerp 6: Resultaten	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 6.1.: Gerealiseerd niveau	V	V	G	V	V	V	V	V	5	V	V	V	G	V	G	G
Facet 6.2.: Onderwijsrendement	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	G	V	V

1: KATHO: 2.2: PHO: 'G'; OHO: 'V'; RENO: 'V'

2: KATHO: 2.5: PHO: 'G'; OHO: 'G'; RENO: 'V'

3: KATHO: 2.6: PHO: 'V'; OHO: 'G'; RENO: 'V'

4: KATHO: 2.9: PHO: 'V'; OHO: 'G'; RENO: 'V'

5: KATHO: 6.1: PHO: 'G'; OHO: 'V'; RENO: 'G'

6: KHK: 4.1: LOT: 'O'; LOV: 'E'

Opleidingsrapporten

Hoofdstuk 1 Arteveldehogeschool

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Arteveldehogeschool

De Arteveldehogeschool (AHS) is op 31 december 2000 ontstaan uit de fusie van vier Gentse katholieke hogescholen:

- de Hogeschool voor Economisch en Grafisch onderwijs (EGON);
- de Katholieke Hogeschool voor Gezondheidszorg Oost-Vlaanderen (KaHoG);
- de Katholieke Hogeschool voor Lerarenopleiding en Bedrijfsmanagement (KLBO);
- de Sociale Hogeschool KVMW Gent.

In het academiejaar 2005-2006 richtte de AHS veertien professionele bacheloropleidingen, één master-namasteropleiding (manama), drie bachelor-na-bacheloropleidingen (banaba) en tal van andere posthogeschool-programma's in. De AHS en de Universiteit Gent bieden gezamenlijk de academische bachelor en de academische master in de Revalidatiewetenschappen aan (een unieke setting).

Daarnaast is de AHS in de Associatie Universiteit Gent mede-inrichter van de master in de verpleegkunde en vroedkunde en de master in het Sociaal werk.

Van bij het ontstaan van de AHS is gekozen voor een organisatiestructuur waarin opleidingen (inclusief COMPahs dat als impulscentrum instaat voor professionele ontwikkeling, projectmatig wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening) en diensten de bouwstenen vormen.

De AHS kent geen departementale structuur. Deze matrixstructuur – zonder andere tussenlagen – maakt korte communicatielijnen en een directe interactie mogelijk. Door de gekozen structuur wordt tevens de opleiding als de belangrijkste ordeningseenheid in de organisatie (naar studenten, voor accreditatie, naar identiteit enzovoort) benadrukt.

Aan het hoofd van een opleiding staat een opleidingsdirecteur. Opleidingen met te kleine studentenaantallen staan samen met een of meerdere andere opleiding(en) onder de leiding van één opleidingsdirecteur. Ook COMPahs wordt geleid door een directeur. Als impulscentrum heeft COMPahs een eigen structuur met verbindingen naar alle opleidingen.

De ondersteunende diensten worden Arteveldediensten genoemd. Zij verlenen diensten aan de opleidingen. Voorbeelden van Arteveldediensten zijn de Financiële dienst, de dienst Personeelsbeheer, de dienst Communicatie, de dienst Onderwijsontwikkeling en internationalisering of de dienst Integrale kwaliteitszorg.

De geschiedenis van de opleiding bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs (kortweg opleiding) wordt gekenmerkt door een reeks van opeenvolgende fusies.

In 1995, bij het in voege treden van het decreet op de Hogescholen werden er uiteindelijk zes katholieke normaalscholen uit Oost-Vlaanderen samengebracht. Het ging hierbij om de normaalscholen Crombeeninstituut Gent, Sint-Jan-Berchmans Gent (Oostakker), O.L.V. Visitatie Gent (Sint-Amandsberg), de Vrije Gesubsidieerde Normaalschool Sint-Aloysius Gent (Zwijnaarde), Sancta Maria (Ronse) en O.L.V. ten Doorn (Eeklo).

De lerarenopleidingen vormden vanaf september 1995 met de opleiding Secretariaatsbeheer van het Technisch Instituut O.L.V. Gent de Katholieke Hogeschool voor Lerarenopleidingen en Bedrijfsmanagement Oost-Vlaanderen (KLBO).

De toenmalige opleiding leraar lager onderwijs werd samengebracht op de campus Leeuwstraat in Gent. De toenmalige opleiding leraar kleuteronderwijs werd gecentraliseerd op de campus Visitatie in Sint-Amandsberg. De toenmalige opleiding leraar secundair onderwijs verhuisde naar de campus Kattenberg in Gent. Deze bundeling van één lerarenopleiding op één locatie werd in september 1998 afgerond. De oorspronkelijke banden tussen de opleidingen, gericht op verschillende types onderwijs, werden hierdoor weer uit elkaar gehaald.

In het academiejaar 2005-2006 telde de opleiding 631 studenten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft tot doel studenten op te leiden tot bekwame (beginnende) leraren. Hierbij richt hij zich op het bereiken van de ruime basiscompetenties die decretaal zijn vastgelegd. De opleiding ondersteunt de opvatting dat de bekwame leraar over competenties moet beschikken die verder reiken dan lesgeven in zijn eigen klas. De opleiding heeft deze ruime basiscompetenties in de doelen, het curriculum en de uitvoering ervan geïntegreerd.

Het onderwijsconcept van de AHS is opgebouwd rond een zestal krachtlijnen met afgeleide strategische doelen:

- Opleidingsprogramma's zijn studentgericht en gericht op individuele leerbehoeften.
- De onderwijsmethodes stimuleren de student tot actief, zelfstandig en samenwerkend leren.
- De programma's zijn gericht op maatschappelijke ontwikkelingen en op de behoeften van het werkveld.
- Programma's zijn doorzichtig en evenwichtig; het onderwijs is didactisch kwalitatief van hoog niveau.
- De programma's hebben een wetenschappelijke en innovatieve onderbouw.
- Opleidingsprogramma's zijn gericht op flexibiliteit, internationale samenwerking en uitwisselbaarheid.

De volledige versie van dit onderwijsconcept van de AHS is opgenomen in het ZER.

De opleiding heeft het onderwijsconcept van de AHS vertaald in een eigen opleidingsconcept dat vertrekt van de volgende uitgangspunten:

- Leraar zijn kan je leren.
- Leraar zijn omvat meerdere competenties.
- Competenties verwijzen naar het vermogen om in de beroepssituaties effectief te handelen.
- Samen werken aan leraarschap.

De opleiding houdt rekening met het beroepsprofiel voor leraren, met de basiscompetenties die hieruit zijn afgeleid en met de competenties die door AHS zelf werden bepaald als algemene competenties.

De basiscompetenties van het Lerarendecreet worden geordend naar de lerende, naar de school en de onderwijsgemeenschap en naar de maatschappij.

Daarin is er een verdere onderverdeling, zodat er zowel voor de beroepskenmerken als voor de basiscompetenties gewerkt wordt met tien functionele gehelen.

Verantwoordelijkheden tegenover de lerende:

- de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen,
- de leraar als opvoeder,
- de leraar als inhoudelijk expert,
- de leraar als organisator,
- de leraar als onderzoeker.

Verantwoordelijkheden tegenover de school/de onderwijsgemeenschap:

- de leraar als partner van ouders/verzorgers,
- de leraar als lid van een schoolteam,
- de leraar als partner van externen,
- de leraar als lid van de onderwijsgemeenschap.

Verantwoordelijkheden tegenover de maatschappij:

- de leraar als cultuurparticipant.

De kennis en vaardigheden voor elk van die functionele gehelen zijn vastgelegd in het decreet. Ze worden ondersteund door de volgende tien attitudes: beslissingsvermogen, relationele gerichtheid, kritische ingesteldheid, leergierigheid, organisatievermogen, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin, creatieve gerichtheid, flexibiliteit, gerichtheid op correct taalgebruik en communicatie. Achteraf werden ze aangevuld met de attitude kindgerichtheid.

Leren reflecteren als vaardigheid en als attitude is een belangrijk gegeven in de opleiding.

In de opleiding gaat het uiteindelijk om het gedrag van de leraar. Het gedrag bijsturen gebeurt via reflectie over het gedrag en het effect ervan op leerlingen, ouders enzovoort. Aan reflecteren, inhoudelijk en methodisch, wordt dan ook veel aandacht besteed.

Bij het opstellen van het opleidingsprogramma werden de volgende aspecten vastgelegd: het uitwerken van leerlijnen, het bepalen van doelen en het uitwerken van een curriculum. In de opleiding blijkt dat het curriculum, de doelstellingen, het programma en de leerlijnen in een proces van onderlinge wederkerige afhankelijkheid worden ontwikkeld en vernieuwd.

Het opleidingsprogramma van vóór 1999 werd omgevormd tot een competentiegericht opleidingsprogramma, en door van het Structuurdecreet en het decreet betreffende de Flexibilisering werd het programma in het academiejaar 2006-2007 opnieuw vernieuwd.

Tijdens de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken stellen de commissieleden vast, dat het didactische concept sterk gericht is op competentiegericht opleiden en op het verwerven van de vooropgestelde basiscompetenties. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding doet om de doelstellingen te herformuleren in competenties. Alle opleidingsonderdelen worden in een competentietabel gekoppeld aan het realiseren van bepaalde competenties. De gemeenschappelijke stam is in zijn operationele vorm momenteel, gezien de gewijzigde regelgeving, effectief verdwenen.

Tijdens het visitatiebezoek blijkt dat de studenten goed op de hoogte zijn van de verschillende opleidingslijnen, het evenwicht tussen deze verschillende opleidingslijnen en het belang van verschillende basiscompetenties.

De commissie realiseert zich dat de operationalisering van de krachtlijnen aan het begin van een ontwikkeling staan. De implementatie is nu gericht op het eerste jaar, waarmee de commissie met waardering heeft kennis genomen

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de samenwerking met het beroepenveld en de oud-studenten van de opleiding verder te ontwikkelen. Ook internationale oriëntatie met betrekking tot samenwerking en opleiding kan daarbij een hulpmiddel zijn. De commissie adviseert om gebruik te maken van de ambitie van het werkveld om de samenwerking te intensifiëren.

De commissie vraagt meer aandacht voor de persoonlijke competentieontwikkeling van studenten.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding richt zich tot één specifieke sector in het beroepenveld, namelijk de lagere scholen in Vlaanderen. De opleiding onderhoudt nauwe banden met dit beroepenveld. De veelheid aan contacten zorgt ervoor dat er een wederzijdse beïnvloeding is wat ideeën en mogelijkheden betreft. Het beroepenveld inspireert hierbij de opleiding en omgekeerd.

Via internationale contacten heeft de opleiding ook voeling met het internationale beroepenveld.

De opleidingOPLEIDING is in eerste instantie duidelijk gericht op de inhoudelijke, didactische en pedagogische bekwaamheid van de studenten. Daarnaast ontwikkelde de opleiding, in overleg met het werkveld, mogelijkheden tot het bekwaam maken van de studenten in de andere basiscompetenties: werken in een team en omgaan met ouders en externen. Sommige competenties kunnen zeer moeilijk ten volle in de praktijk worden geoefend.

Het gaat om het ontwikkelen van competenties waarvoor kennis, vaardigheden en attitudes de bouwstenen vormen. Ook voor competenties die buiten de inhoudelijke expertise van de leraar liggen, bijvoorbeeld de leraar als pedagogoog, de leraar als cultuurparticipant ..., wordt een gedegen bagage verondersteld.

De opleiding stelt hoge kwaliteitseisen aan het verwerven van kennis, vaardigheden en attitudes.

Het beroepenveld bevestigt tijdens het visitatiebezoek dat het actief betrokken is bij de opleidingsadviesraad (OAR). Men heeft effectief het gevoel dat er wordt rekening gehouden met de adviezen vanuit het beroepenveld.

Het werkveld benadrukt de aandacht die de opleiding heeft voor de zorgdimensie in het onderwijs: GOK, GON ... maar wenst nog meer betrokken te worden op dit vlak.

Het beroepenveld waardeert ook de recente ontwikkelingen in EVC/EVK, de trajectbegeleiding en de integratie van de (vak)didactiek in de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de betrokkenheid van het beroepenveld bij de invulling van specifieke inhoud van de opleiding (zoals zorgbeleid) nog te verhogen.

Een nog grotere personele uitwisseling tussen de opleiding en het beroepenveld is aangewezen. De samenwerking met het beroepenveld moet zowel in formele als in informele zin structureel en systematisch worden bevorderd.

Ook de alumni moeten nog meer betrokken worden bij de uitbouw van de opleiding.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie: voldoende

facet 1.2, domeinspecifieke eisen: voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleidingscompetenties voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten.
- De eindkwalificaties worden getoetst bij het relevante beroepenveld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Alle opleidingsonderdelen zijn gericht op het realiseren van de basiscompetenties van de leraar lager onderwijs. Verschillende opleidingsonderdelen staan in voor de ontwikkeling van verschillende basiscompetenties, en meerdere basiscompetenties worden impliciet aan de hand van meerdere opleidingsonderdelen aangepakt.

Alle opleidingsonderdelen worden in een competentietabel gekoppeld aan het realiseren van bepaalde competenties. De meeste opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk gerelateerd aan de leergebieden van de lagere school. Ieder van die opleidingsonderdelen in ieder opleidingsjaar omvat zowel inhoudelijke componenten voor het leergebied als didactische en methodische componenten die met die inhoud zijn verbonden.

Conform de regelgeving is de opleiding opgebouwd uit twee soorten opleidingsonderdelen:

- opleidingsonderdelen van de gemeenschappelijke stam (GS)
- leraarstype specifieke opleidingsonderdelen (LS)

In het modeltraject zijn een aantal grote leerlijnen door de volgtijdelijkheid structureel ingebouwd.

- Opleidingsonderdelen die eenzelfde naam dragen, volgen elkaar op, het ene opleidingsjaar na het andere.
- De leerlijn wereldoriëntatie:
 - De opleidingsonderdelen aardrijkskunde, geschiedenis en natuur- en milieueducatie uit het eerste opleidingsjaar gaan op in het opleidingsonderdeel wereldoriëntatie in het tweede opleidingsjaar. Dit bestaat uit vijf leereenheden: de kust – geïntegreerd werken, mens en natuur en techniek, mens en tijd, mens en ruimte en thematisch werken.
 - Het opleidingsonderdeel wereldoriëntatie uit het tweede opleidingsjaar gaat over in wereldoriëntatie in het derde opleidingsjaar. Dat bestaat uit twee leereenheden. Enerzijds is er een leereenheid naar keuze (gezondheidseducatie, seksuele en relationele vorming of vredeseducatie), anderzijds is er de leereenheid ontwikkelingseducatie.
- Beeldopvoeding, bewegingsopvoeding en muzikale opvoeding uit het eerste en tweede opleidingsjaar worden gevolgd door het opleidingsonderdeel muzische vorming in het derde opleidingsjaar. Dit bestaat uit twee leereenheden:
 - beeldopvoeding - muzikale opvoeding - bewegingsopvoeding
 - muzisch activiteitenpalet.
- Pedagogische wetenschappen bestaat in het derde opleidingsjaar uit twee leereenheden:
 - nieuwe uitdagingen voor de basisschool
 - module: doorgaande lijn
- De scriptie in het derde opleidingsjaar bestaat uit twee leereenheden:
 - de module diversiteit
 - de individuele scriptie

Studenten in het derde opleidingsjaar kunnen ervoor kiezen om een deel van het modeltraject te vervangen door een buitenlands traject of een buitenlandse stage. Hiervoor moeten zij aan een aantal voorwaarden voldoen. Zij kunnen ook kiezen voor een traject internationalisation at home, waarbij zij hun programma gedeeltelijk vervangen door een programma dat zij volgen met inkomende buitenlandse studenten. Buitenlandse inkomende studenten voor de lerarenopleidingen volgen een programma dat gericht is op de drie opleidingen bachelor in het onderwijs. In de loop van het programma ondernemen de studenten van het eerste opleidingsjaar een ééndaagse studie-uitstap naar Rijsel (FRA). Het programma is gevuld met verschillende culturele activiteiten, waarbij zowel elementen voor het opleidingsonderdeel Frans als voor andere opleidingsonderdelen aan bod komen.

De studenten bevestigen tijdens het visitatiebezoek dat de opleiding goed is opgebouwd en gericht is op een goede inhoudelijke en didactische vorming. Ze vinden de opbouw van de opleiding evenwichtig en illustreren dit aan de hand van verschillende opleidingsonderdelen en de competenties die worden nagestreefd, en aan de hand van de manier waarop onder meer de volgende principes in de opleiding zijn ingebouwd: de GOK-principes, inclusie, kansarmoede en diversiteit.

Het programma wordt aangeboden in een dagprogramma (basistraject) en een verkort programma. Voor dit laatste traject komen de houders van een diploma hoger onderwijs in aanmerking. Studenten met een masterdiploma kunnen instappen in de verkorte opleiding van 60 tot 87 studiepunten. Het traject is gespreid over twee opleidingsjaren en telt 60 tot 126 studiepunten. Met uitzondering van de praktijk worden per semester en per opleidingsonderdeel zes uur onderwijsactiviteiten georganiseerd. Hierbij wordt een gestuurd doornemen van het studiemateriaal gepland.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet er aandacht voor hebben dat alle basiscompetenties van alle stakeholders in het onderwijsgebeuren aan bod komen.

Buitenschoolse externe activiteiten moeten verder worden uitgewerkt in het opleidingsprogramma.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De afstemming van de inhoud van het opleidingsprogramma op de beroepspraktijk wordt op de volgende niveaus vastgesteld: op het niveau van de doelen, van de opleidingsonderdelen, van de inhoud en van de onderwijsstrategie.

De opleiding onderhoudt op verschillende manieren intensieve contacten met het beroepenveld:

- Een vertegenwoordiging van het beroepenveld in de opleidingsadviesraad (OAR).

- Veelvuldige contacten van de lesgevers met de directies en stagementoren in het kader van stagebegeleiding.
- De talrijke stage-ervaringen van studenten vormen een belangrijke input in de onderwijsactiviteiten.
- Jaarlijks organiseert de opleiding bijeenkomsten voor de stagementoren.
- Afstemming van de opleiding op de beroepspraktijk komt ook uitgebreid aan bod door de vorming voor stagementoren gorganiseerd sinds het academiejaar 2004-05.
- In samenwerking met de opleiding bachelor in het Onderwijs: kleuteronderwijs is de opleiding gestart met de uitbouw van een nauwer samenwerkingsverband met een aantal basisscholen. Dit samenwerkingsverband Opleiden Samen, OpSa, beoogt een nauwere betrokkenheid van deze basisscholen bij de opleiding. In dit project wordt gezocht naar mogelijkheden om de opleiding van de studenten nog meer als een gezamenlijke opdracht gestalte te geven.
- De opleidingsdirecteur, opleidingscoördinatoren en lesgevers onderhouden geregeld contact met de pedagogische begeleidingsdiensten van de verschillende onderwijsnetten in Vlaanderen.
- Van alle lesgevers wordt verwacht dat zij zich in hun eigen vakgebied op de hoogte houden van recente ontwikkelingen via literatuur en andere bronnen, zoals studiedagen in België en het buitenland.
- Verscheidene lesgevers zijn betrokken in samenwerkingsverbanden met lesgevers uit de praktijk, in het kader van vernieuwende projecten.
- De opleiding was betrokken bij de oprichting van de Vereniging van Lerarenopleiders in Vlaanderen (VELOV). De vereniging wil een forum zijn voor de communicatie tussen lerarenopleiders, die ze ook inhoudelijk wil stofferen. VELOV hield haar eerste congres in 2005, in de AHS. Hierbij waren veel lesgevers van de opleiding betrokken als deelnemer.

De opleiding onderhoudt contacten met verschillende opleidingsinstellingen voor leraren lager onderwijs in het buitenland. Dit gebeurt in het kader van de studenten- en de stafmobiliteit. Er zijn contacten met opleidingsinstituten in Nederland, Groot-Brittannië, Frankrijk en Spanje. Verder weg zijn er ook contacten met scholen in Afrika (Zuid-Afrika, Malawi, Gambia) en Suriname, waar jaarlijks meerdere derdejaarsstudenten een langdurige stage lopen.

De opleiding organiseert sinds 2004 jaarlijks een studiereis voor lesgevers.

Naast het bezoeken van buitenlandse instellingen krijgt de opleiding ook geregeld internationaal bezoek. Er zijn ook individuele contacten tussen lesgevers van de opleiding en lesgevers uit het buitenland, in het kader van internationale congressen, colloquia en uitwisselingen. Rond thema's als inclusief onderwijs en ICT in de basisschool, zijn lesgevers van de AHS actief betrokken in internationale contexten.

De commissie heeft grote waardering voor alle projecten die werden gepresenteerd tijdens het vrije spreekuur. Zij getuigen van een grote maatschappelijke betrokkenheid en innovatieve uitstraling.

Verwevenheid van het opleidingsprogramma met toegepast onderzoek, professionele ontwikkeling, maatschappelijke dienstverlening en projectmatig onderzoek wordt onder meer gerealiseerd via de werking en samenwerking van en met COMPahs.

COMPahs treedt op als motor voor projectmatig onderzoek en maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening (stimuleren, informeren en faciliteren). Om de betrokkenheid van de opleidingen te vergroten en om het wetenschappelijk onderzoek in de opleidingen te stimuleren, werden specifieke middelen vrijgemaakt. Deze middelen worden aangewend om in elke opleiding 0,5 VTE aan te stellen, die een brug vormt tussen de opleiding en COMPahs en die wetenschappelijk onderzoek in de opleiding stimuleert en mee helpt ontwikkelen.

COMPahs organiseert, in samenwerking met de opleidingen, diverse programma's om professionele bekwaamheid bij afgestudeerden/werkveld te optimaliseren.

COMPahs Leraren & Scholen (COMPahs L&S) stimuleert en ondersteunt operationeel de COMPahs-werking van de drie lerarenopleidingen.

Er zijn goede contacten gelegd met de vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent. Door nog nauwer samen te werken wil de opleiding ervoor zorgen, dat de knowhow van de Universiteit Gent gemakkelijker doorstroomt naar de eigen opleiding. Daarnaast zou de opleiding probleemstellingen, waarmee zij in de praktijk

wordt geconfronteerd, kunnen aandragen. Ook het zelf deelnemen aan onderzoek behoort hier tot de mogelijkheden. Er kunnen ook samen onderzoeksvoorstellen worden ingediend bij verschillende fondsen.

Stage

De stages worden onlosmakelijk gekoppeld aan praktijkvaardigheden die de opleidingsonderdelen overschrijden. In de praktijk wordt geleerd hoe men moet lesvoorbereidingen maken, reflecteren, beginsituaties opstellen en media gebruiken. Deze vaardigheden worden onmiddellijk aangeleerd in functie van de concrete situaties tijdens de stages. De stages vormen een onderdeel van de opleidingsonderdelen praktijk; in totaal drierde van de activiteiten van alle onderdelen praktijk over de hele opleiding.

Naarmate de opleiding vordert, neemt in het modeltraject het aandeel van de praktijk ten aanzien van het geheel toe. In het eerste opleidingsjaar staat de praktijk voor negen studiepunten. In het tweede opleidingsjaar zijn er veertien studiepunten praktijk. In het opleidingsderde jaar staat de praktijk voor achttien studiepunten.

In het eerste en tweede opleidingsjaar lopen de meeste studenten in de loop van het jaar stage in één school. Eerstejaarsstudenten blijven in dezelfde ankerklas voor de stages van het eerste en tweede semester. Zij lopen stage in een tweede, derde of vierde leerjaar. Tweedejaarsstudenten lopen stage in het eerste semester met een tweede, derde of vierde leerjaar als ankerklas. Er wordt op gelet dat dit voor de student een ander leerjaar is dan in het eerste opleidingsjaar. In het tweede semester van het tweede opleidingsjaar is de ankerklas een vijfde of zesde leerjaar.

In het derde opleidingsjaar lopen de studenten stage in verschillende scholen, in functie van de specifieke opdracht in elke periode. Zij lopen stage in het eerste leerjaar en in een klas voor buitengewoon onderwijs. Zij nemen deel aan openluchtklassen en doen een eindstage in een klas naar keuze. Ook zij vervullen in elke stageperiode een aantal taken en opdrachten, waardoor studenten de ruimere basiscompetenties verder uitdiepen.

Iedere derdejaarsstudent doet vijf dagen stage als begeleider bij een openluchtklas.

Deze verzamelterm wordt door de opleiding gebruikt voor de residentiële extramurosactiviteiten die in basisscholen voor de leerlingen plaatsvinden.

Om kennis te maken met het buitengewoon onderwijs doen alle derdejaarsstudenten ook daar stage gedurende drie weken.

Vanaf april is er voor iedereen een eindstage. Afhankelijk van de individuele situatie van de student duurt die 43 dagen, of 37 dagen voor de studenten die in die periode hun openluchtklasstage doen. Voor studenten die hun opleiding deels in een buitenlands traject volgen, duurt de eindstage 30 dagen. De eindstage vindt plaats in een school naar keuze van de student. Deze keuze wordt gemaakt mede in functie van de kansen tot het verder ontwikkelen van de competenties. De student krijgt in die periode, net voor het afstuderen, de kans om gedurende een aaneensluitende periode de volle verantwoordelijkheid voor een klas te dragen, onder supervisie van de stagementor.

Alle studenten van een bepaald opleidingsjaar moeten een aantal stagelessen geven en stageactiviteiten uitvoeren tijdens hun stage om te voldoen aan het basisprogramma.

In overeenstemming met de mogelijkheden van de student en het te verwerven competentieniveau, wordt het basistraject aangepast of uitgebreid. Dit resulteert in een gedifferentieerd stageprogramma, waarin de student de gelegenheid krijgt om bepaalde competenties meer te oefenen en andere al verworven competenties eventueel niet meer in het programma op te nemen.

Deze differentiatie kan verschillende vormen aannemen. Het kan gaan van extra observatiekansen, waarbij de student gericht bepaalde aspecten van het lesgeven bij de stagementor of bij lessen van een medestudent observeert. De student kan ook een bepaalde les herhalen in de eigen stageklas of in een parallelle klas. Hij kan meer lessen geven dan het basispakket om de lessen van een bepaald vak of een bepaalde werkvorm beter onder de knie te krijgen. Hij kan ook aparte opdrachten opnemen in de eigen stageschool of op een andere stageplaats.

Het initiatief voor deze differentiatie kan liggen bij de student zelf, bij de mentor of bij de praktijkbegeleider. De planning gebeurt in overleg met alle betrokken partijen.

Studenten van het eerste en tweede opleidingsjaar die in Oost-Vlaanderen stage lopen, krijgen een stageplaats (school en klas) toegewezen via de stagecoördinatie. De andere eerste- en tweedejaarsstudenten en de studenten van het derde opleidingsjaar kiezen zelf voor elke stageperiode (eerste leerjaar, buitengewoon onderwijs en eindstage) de stageschool en klas. Studenten kunnen de keuze maken in functie van het eigen groeiproces en afhankelijk van het eigen onderzoeksproces dat het voorwerp uitmaakt van hun scriptie.

In het praktijktraject van de derdejaarsstudenten is een stage in een openluchtklas voorzien. Het gaat hier om de begeleiding van een aantal klassen van een basisschool die een themaweek extra muros organiseren. De studenten kiezen zelf met welke school zij zich zullen verbinden om deze 'openluchtklasstage' te lopen. De opleiding voorziet hiervoor twee periodes: september en april-mei.

Een kleine groep studenten kiest er ook voor om deel te nemen aan een openluchtklas in Heer-sur-Meuse. Het bijzondere van deze stage ligt in het tweetalige karakter. Het gaat hierbij om de begeleiding van een week waarbij kinderen uit een Vlaamse en een Waalse basisschool samen een week lessen volgen. In de opleiding wordt deze praktijk aanzien als het 'Heers-sur-Meuse'-project.

De studenten van het eerste en tweede opleidingsjaar worden op het einde van het academiejaar ingelicht over de organisatie van de stage van het volgende, respectievelijk het tweede en het derde opleidingsjaar. Studenten van het eerste opleidingsjaar worden in de loop van de introductieweek ingelicht over het verloop van hun stage in het eerste opleidingsjaar. Bij deze introducties wordt het jaarprogramma overlopen en worden de stageweken in de kalender aangeduid. De doelen van de verschillende stages worden hier een eerste keer aan de studenten meegedeeld.

Een belangrijk moment in de voorbereiding van de stage is de intake. Het gaat hierbij om een groepsgesprek in de praktijkgroep waaraan een individueel gesprek met elke student is gekoppeld.

In het groepsgesprek wordt tijd gemaakt voor kennismaking tussen de studenten onderling en met de praktijkbegeleider. Er wordt een overzicht gegeven van de komende stageperiodes, van de manier waarop de organisatie verloopt en van de verwachtingen die aan de stage en de praktijk worden gesteld. Alle informatie hiertoe kan de student terugvinden in de praktijkgids van het betreffende opleidingsjaar.

Bij de stagebegeleiding zijn twee instanties betrokken: de opleiding en de stageschool.

Vanuit de opleiding wordt elke student in de eerste plaats begeleid door een praktijkbegeleider. De praktijkbegeleider begeleidt de praktijkgroep in alles wat de stage aangaat. Studenten krijgen – volgens het ZER – per opleidingsjaar minimaal vier stagebezoeken van de praktijkbegeleider. De opleiding streeft ernaar dat bij elke student gedurende elke stageperiode minstens één keer lessen worden geobserveerd.

Elke stageperiode start met één of twee dagen observatie in de ankerklas. Bij het maken van de lesvoorbereidingen kan de student een beroep doen op de praktijkbegeleider, de lesgevers en de stagementor.

Alle lesactiviteiten worden in principe bijgewoond door de stagementor. De begeleiders letten erop dat de zelfstandigheid en de verantwoordelijkheid van de student worden gerespecteerd en bevorderd. De begeleiding kan leiden tot het bijsturen van het vooropgestelde traject in een gedifferentieerd traject. Een bijzonder aspect van de begeleiding bestaat uit het verder uitbouwen van een gedifferentieerd stagetraject voor de student. Om competenties verder te oefenen, kunnen studenten aangepaste opdrachten krijgen. Dit kan bijvoorbeeld gaan om een extra observatie van een modelles gegeven door de stagementor, om het hernemen van de vorige les in de ankerklas of in een parallelklas.

De studenten leren in de opleiding hoe ze op hun activiteiten kunnen reflecteren. Hiervoor is een leerlijn uitgewerkt. Leren reflecteren is niet alleen een vorm van begeleiden van de stagepraktijk, het is bovendien een noodzakelijke competentie van de afgestudeerde voor zijn verdere loopbaan.

Vanaf de eerste stage-ervaringen in het eerste semester wordt de student geleerd om achteraf weer te geven hoe zijn les is verlopen. Dit wordt in een gesprek vergeleken met de observaties van de stagementor of de

praktijkbegeleider. De stagementor of de praktijkbegeleider wijzen de student hierbij op de essentiële elementen die voor herhaling of verbetering vatbaar zijn. Op die manier leert de student gaandeweg zelf de essentie uit zijn observaties te halen. De stagementor of de praktijkbegeleider stellen aan eerstejaarsstudenten alternatieven voor. De student leert in de loop van zijn opleiding alternatieven kennen en bedenken voor een betere praxis. Vanaf het eerste opleidingsjaar moet de student kiezen uit de mogelijke alternatieven. In de loop van de opleiding wordt aan de student gevraagd zijn reflecties in die verschillende stappen weer te geven en te bespreken met de praktijkbegeleider en de stagementor. Studenten hebben op die manier in het derde opleidingsjaar geleerd om systematisch te reflecteren over hun eigen praxis.

De opleiding heeft verschillende procedures ontwikkeld om de kwaliteit van de begeleiding van de studenten tijdens hun stages te kunnen optimaliseren.

Naast informele gesprekken tussen de praktijkbegeleiders zijn er formele gesprekken tussen de praktijkbegeleider en de jaarcoördinator waarbij de begeleiding van studenten wordt bevraagd.

Per semester is er een Evaluatiecommissie Praktijk met de praktijkbegeleiders van elk opleidingsjaar.

Wanneer de student en de praktijkbegeleider in een begeleiding vastlopen of dreigen vast te lopen, zijn de volgende procedures mogelijk:

- aanvraag door de student tot het veranderen van praktijkbegeleider;
- aanvragen tot toewijzing van een copraktijkbegeleider door de praktijkbegeleider;
- aanvragen tot toewijzing van een copraktijkbegeleider door de student;
- aanvraag tot veranderen van stageplaats.

De beschrijving van de procedures lag ter inzage bij het visitatiebezoek.

Een stagementor moet een afgestudeerde onderwijzer zijn met enige jaren ervaring. Om de kwaliteit te garanderen en te verhogen, worden bijeenkomsten en een opleiding voor stagementoren ingericht door de opleiding.

Uit het PROZA-onderzoek (2003.2004) bleek dat er een nauwere samenwerking met de stagementoren een aandachtspunt was. Hiertoe werd de vorming voor stagementoren opgezet, om de kwaliteit van de stagebegeleiding te verhogen. Aan de deelnemende stagementoren wordt een programma aangeboden waarin thema's als studentenbegeleiding, studenten leren reflecteren en organiseren van een gedifferentieerde stage aan bod komen. Momenteel duurt deze vorming drie dagen. Er wordt een bijkomende terugkomdag voorzien voor de deelnemers van het vorige jaar. De vorming wordt op kosten van de hogeschool aan de stagementoren aangeboden. In 2004-2005 werd ze voor het eerst opgezet voor een 25-tal stagementoren. Ze wordt in het academiejaar 2005-2006 opnieuw ingericht voor een 25-tal stagementoren. Jaarlijks doet de opleiding een beroep op zo'n negenhonderd stagementoren.

De stagementoren en de directies van de stagescholen worden ook jaarlijks op een bijeenkomst in de hogeschool uitgenodigd. De bijeenkomst vertrekt steeds van een actueel stagethema, bijvoorbeeld 'begeleiding bij de eindstage', 'competentiegestuurde stages' enzovoort. De bedoeling is de kwaliteit en de organisatie van de stage te optimaliseren. Op deze bijeenkomsten wordt een resumé gemaakt van de vragen waar stagementoren mee te kampen hebben. In 2004-2005 heeft de opleiding een bundeling gemaakt van deze vragen. Voor de meeste vragen was een eenvoudig antwoord mogelijk. De bundeling van de antwoorden werd dan ook aan de betrokken scholen toegestuurd. Een aantal resterende vragen wordt als aandachtspunt door de opleiding meegenomen.

Om de kwaliteit van de begeleiding en de beoordeling door de stagementoren te garanderen, wordt er gewerkt met beoordelingsverslagen en syntheseformulieren. De beide documenten zijn voorgestructureerd in rubrieken volgens de basiscompetenties.

Uit een onderzoek dat werd georganiseerd in het academiejaar 2003-2004 bij de stagementoren en directies van de stagescholen over het bereiken van de competenties door de studenten bij hun eindstage, blijkt dat de beheersing van de competenties door afgestudeerden hoog wordt gewaardeerd: 78 % van de uitspraken gaat in de richting van 'goed opgeleid' tot 'gespecialiseerd'. Over de begeleiding van de stages wordt 60 tot 70 %

(afhankelijk van het opleidingsjaar) van de uitspraken onder de categorieën 'tevreden' tot 'prima' ondergebracht. Twintig % van de uitspraken valt in de groep 'volstaat maar kan verbeterd worden in enkele aspecten'. De individuele bedenkingen die deze enquête vervulldigden, werden opgenomen in de betrokken vak- en jaargroepen. Dit leidde tot het invoeren van een aantal taken in verband met de competenties 'werken in een team' en 'omgaan met ouders'.

Studenten bevestigen tijdens de visitatie dat de stagescholen wel geïnformeerd worden, maar in de praktijk niet altijd op de hoogte zijn van alle informatie. Stagementoren krijgen wel voldoende informatie.

Studenten worden via de praktijkbegeleiders goed geïnformeerd. De studenten waarderen zeer sterk de kritische reflectie van het lecorenteam.

Bij de beoordeling van de stage verschillen de studenten van mening. Studenten van het tweede opleidingsjaar ervaren dat de stagebegeleider meer impact heeft op de eindbeoordeling. Studenten menen dat de mentor hen beter kent en hen dan ook beter kan beoordelen. De beoordeling van de mentor telt wel mee.

Een aantal afgestudeerden pleitte voor twee stagebegeleiders vanuit de opleiding.

Het beroepenveld waardeert sterk de duidelijke communicatie, de duidelijke stageafspraken, de kwalitatief goede voorbereiding van de studenten vóór de studenten op stage vertrekken, de mentorenopleiding, de samenwerking in en de constructieve opbouw van de mentorenopleiding en het rekening houden met de opmerkingen van de mentoren.

Het beroepenveld stelt vast dat de stageperiode die nu voorzien is sinds de nieuwe regeling (de periode na Pasen en voor juni), de continuïteit in de lessen garandeert en dat de te realiseren doelstellingen worden gerealiseerd. De mentorenopleiding is in de meeste stagescholen vrijblijvend.

Het beroepenveld stelt voor om met betrekking tot de inrichting van de stagebegeleiding verschillende praktijkbegeleiders in te schakelen, vooral rekening houdend met de vakkennis en de frequentie van de bezoeken.

Het beroepenveld heeft wel het 'gevoel', de 'perceptie', dat er rekening gehouden wordt met zijn beoordeling, maar het heeft geen duidelijk beeld op welke manier en voor welk gewicht dit meetelt in de eindbeoordeling. Sommige vertegenwoordigers uit het beroepenveld vinden wel dat zij meer gewicht zouden mogen krijgen in de beoordeling van de stagiair, maar zijn er zich van bewust dat veel ook afhangt of het 'klikt', of er een goede relatie bestaat tussen beiden.

Het beroepenveld betreurt de beperkte financiële vergoeding voor het trajectmentorschap door de Vlaamse overheid.

Mentoren bevestigen de meerwaarde van een langdurige stage en wijzen hierbij op het meemaken van de schoolcultuur, het meemaken van het leerproces van de kinderen, de remediëring over iets langere termijn, en het feit dat studenten meer au sérieux worden genomen.

De verantwoordelijken voor de stagebegeleiding bevestigen dat de keuze voor één praktijkbegeleider vooral ingegeven is wegens personeelsgebrek en dat er gemiddeld twee stagebezoeken zijn die worden gecombineerd met een tweetal intervisie-overlegmomenten of terugkomdagen.

Het feit dat lectoren met een andere vakkennis stages bezoeken, vinden de praktijkbegeleiders geen probleem. Vooral de voorbereiding beoordelen is een probleem. De praktijk wordt ook besproken met collega's en met de mentoren zelf.

De verantwoordelijken voor de stagebegeleiding zijn zich bewust van het feit, dat het beroepenveld soms problemen heeft bij de beoordeling van een stage door een vaklector met een andere vakkennis dan die voor de stage noodzakelijk is. Indien er voldoende overleg is met de mentor en de collega-vaklector, en wanneer er voldoende feedback is over de vakkennis en de methodiek, is dat geen probleem. Een aantal praktijkbegeleiders stelt ook vast, dat enkele mentoren wel willen evalueren, maar geen beoordelingscijfer willen geven. De verantwoordelijken voor de stagebegeleiding bevestigen dat een aandachtspunt misschien wel de ijkpunten en de beoordelingselementen zijn.

De feedback van de eindevaluatie naar het beroepenveld is momenteel nog niet geformaliseerd.

Studenten die in het tweede opleidingsjaar slagen, kunnen kiezen voor een internationaal opleidingstraject (Erasmus, drie maanden) of een internationale stage (twee maanden). Zij moeten evenwel voldoen aan de volgende minimumvoorwaarden: een twaalf hebben gehaald voor het opleidingsonderdeel praktijk en geslaagd zijn voor alle opleidingsonderdelen zonder te zijn gedelibereerd. Nederland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Spanje, Suriname, Malawi, Zuid-Afrika en Ghana zijn landen waar geregeld studenten een deel van hun opleiding volgen. De stagebegeleiding van internationale stageplaatsen verloopt via e-mail. De verantwoordelijken voor internationalisering benadrukken, dat de internationale samenwerking en begeleiding van studenten verder wordt uitgewerkt. De opleiding zoekt vooral naar 'meerwaarden' in functie van de opleiding als leraar. De verantwoordelijken voor internationalisering bevestigen, dat het beleid van de opleiding is toegespitst op het realiseren van een internationaliseringervaring in de opleiding. De verantwoordelijken voor internationalisering wijzen op het spanningsveld in de keuze van internationale stageplaatsen in functie van de te realiseren basiscompetenties. Studenten die kiezen voor een internationale stage worden gescreeend. Een belangrijk criterium is de taalbeheersing.

Eindwerk

Het opleidingsonderdeel scriptie bestaat uit twee leereenheden: de module diversiteit en de module individuele scriptie. Het eindwerk in de opleiding is een leereenheid van vier studiepunten.

De individuele scriptie is een werkstuk dat gerealiseerd wordt tijdens de eindstage. Het wordt beschouwd als een soort reflectieverslag dat geschreven wordt op basis van een systematisch opgezet proces. In dat verslag maakt de student duidelijk welk proces werd doorlopen, welke de resultaten en conclusies zijn in verband met het onderzochte aspect en welk leereffect er bij hem is opgetreden. Het proces dat bij de scriptie wordt doorlopen, is er een van probleemstelling, via onderzoek naar conclusies.

De individuele scriptie is gekoppeld aan het opleidingsonderdeel praktijk. Hierin onderzoekt de student gedurende een praktijkperiode een praktijkgerelateerde probleemstelling.

Er zijn drie mogelijke invalshoeken van waaruit er praktijkonderzoeksvragen kunnen worden gesteld:

- De student formuleert zelf een bepaalde vraag die aansluit bij zijn competentieopbouw.
- De praktijkbegeleider stelt op basis van zijn begeleiding een vraag voor die aansluit bij de competentieopbouw van de student.
- Via contacten met stagescholen achterhaalt de student opdrachten die aansluiten bij zijn persoonlijke competentieopbouw.

In overleg met de praktijkbegeleider komt de student tot een definitieve keuze.

Via de scriptie worden de basiscompetenties van de leraar als onderzoeker/innovator nagestreefd.

De individuele scriptie is een werkstuk van ongeveer acht tot twaalf bladzijden tekst, waarin er verslag wordt uitgebracht van het doorlopen proces, gaande van de keuze en afbakening van de onderzoeksvraag naar onderzoek, conclusie en evaluatie. Dit werkstuk wordt voorgesteld aan de medestudenten uit de intervisiegroep, aan de praktijkbegeleider en aan een tweede lesgever. De voorstelling van de scriptie maakt integraal deel uit van de scriptie. De voorstelling gebeurt in de vaste praktijkgroep. Aan elke praktijkgroep wordt een tweede lesgever toegevoegd. Tijdens de voorstelling van de scriptie fungeren de medestudenten van de praktijkgroep als critical friends. Van hen wordt in eerste instantie een actieve luisterhouding verwacht. Na de uiteenzetting wordt verwacht dat zij via relevante vragen verder ingaan op eventuele onduidelijkheden en dat ze aanzetten tot verduidelijking en kritische reflectie.

Verwachtingen in de opbouw van de scriptie worden weergegeven in de scriptiegids.

Bij de introductie over de eindstage, in het begin van het academiejaar, wordt aan de studenten een scriptiegids gegeven. Deze gids wordt toegelicht. De nadruk wordt hierbij gelegd op het verband tussen de eindstage en het praktijkonderzoek.

Voor de scriptie kiest de student van het derde opleidingsjaar een eigen onderzoeksoopdracht met het oog op zijn competentieontwikkeling. Deze opdracht voert hij uit in samenspraak met collega's op de eigen gekozen stageplaats en in overleg met de praktijkbegeleider. Ook hierbij is de individualisering van het programma duidelijk aan de orde .

De keuze van de vraag wordt in de opleiding aanzien als een wezenlijk onderdeel van de beoogde competentieontwikkeling. De vraag moet aantoonbaar gerelateerd zijn aan de eigen competentieopbouw en hiertoe een wezenlijke bijdrage leveren. De uiteindelijke keuze is het resultaat van een overleg met de praktijkbegeleider. In principe biedt de praktijkbegeleider geen inhoud aan. De praktijkbegeleider is in het kader van de scriptie vooral een procesbegeleider. Als de student specifieke informatie zoekt, kan hij een beroep doen op derden, bijvoorbeeld de stagementor, andere leraars of lesgevers die op een specifiek terrein over inhoudelijke expertise beschikken.

De huidige vorm van scriptie is ingevoerd in het academiejaar 2003-2004. Het concept werd geëvalueerd door de praktijkbegeleiders en de tweede lezers aan de hand van een vragenlijst . Het was de bedoeling dit concept na enkele jaren ten gronde te evalueren. Deze evaluatie wordt nu mee opgenomen in het proces van de vernieuwing van het curriculum.

Studenten van het derde opleidingsjaar bevestigen, dat zij ruimschoots op tijd geïnformeerd worden over het onderwerp van het eindwerk. De inhoud van het eindwerk moet nu effectief aansluiten bij de stage.

De verantwoordelijken voor de stagebegeleiding bevestigen dat het eindwerk een 'persoonlijke onderzoeksvraag' is. Het accent ligt niet op het product, wel op het proces dat de student doormaakt en de gerealiseerde basiscompetenties. Het onderwerp wordt gekozen door de student zelf (in functie van de realisatie van bepaalde competenties) of in samenspraak met het beroepenveld (in functie van een meerwaarde voor de school). Dit staat beschreven in de scriptiegids.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het belang dat door de opleidingsverantwoordelijken wordt gegeven aan Frans in vergelijking met de andere opleidingsonderdelen, moet worden herbekeken.

De commissie legitimeert het verzoek van het beroepenveld om te onderzoeken of aantal effectieve stagebezoeken kan worden verhoogd. Het beroepenveld stelt voor om met betrekking tot de inrichting van de stagebegeleiding verschillende stagebegeleiders in te schakelen, vooral rekening houdend met de vakkennis en de frequentie van de bezoeken. De commissie beveelt aan om de suggestie van het beroepenveld nader te onderzoeken op functionaliteit en haalbaarheid. De functionaliteit van de scriptieonderwerpen moet worden herbekeken in relatie tot het belang voor het lager onderwijs.

De commissie vraagt om de internationale componenten in het programma nader uit te werken en te operationaliseren, in het kader van een internationale stage vraagt de commissie om de begeleiding en de ondersteuning van de studenten in het buitenland door de lectoren uit te bouwen.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het opleidingsprogramma wordt gekenmerkt door een logische opbouw en een evenwicht tussen theorie en praktijk. De verwachtingen voor de competenties zijn uitgeschreven per opleidingsjaar, waarin telkens hogere eisen aan de graad van competentie worden gesteld.

In de opleidingsonderdelen praktijk wordt de coherentie vorm gegeven door het uitwerken van een praktijktraject dat over de drie opleidingsjaren loopt.

In het praktijktraject is er een opbouw gerealiseerd van eenvoudig naar meer complex op verschillende vlakken. De beoogde basiscompetenties zijn, waar het kan, opgedeeld in aparte competenties. Voor verschillende praktijkvaardigheden (lesvoorbereidingen maken, mediagebruik, reflecteren ...) zijn leerlijnen uitgeschreven. Voor de inhoudelijke expertise van de leraar is er een logische opbouw die wordt bepaald door de verschillende vakgebieden. Er wordt getracht de opleidingsonderdelen zo coherent mogelijk bij het praktijktraject te laten aansluiten.

Alle studenten ontvangen bij hun inschrijving de opleidingsgids en een studiecontract. In de opleidingsgids staan een overzicht van de doelen en belangrijke uitgangspunten van de opleiding.

In verschillende stappen wordt in de opleidingsgids achtereenvolgens de visie weergegeven, worden de doelen uiteengezet en wordt een overzicht gegeven van de opleiding. Dit wordt gaandeweg verder geanalyseerd om te komen tot een beschrijving van de verschillende opleidingsonderdelen, op hun beurt eventueel opgedeeld in leereenheden.

Bij het begin van het academiejaar, voor het eerste opleidingsjaar in het kader van de introductiedagen, in de andere opleidingsjaren bij de eerste onderwijsactiviteiten van het academiejaar, wordt met de studenten de opleidingsgids overlopen. Elke lesgever overloopt in zijn eerste hoorcollege de organisatie van het opleidingsonderdeel of de leereenheid.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt een onderzoek naar meer keuze- en differentiatiemogelijkheden in het programma, uitgaande van de studenten (vraaggestuurd curriculum).

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Naar aanleiding van het PROZA-onderzoek bij lesgevers en studenten werd de nood aan een objectief onderzoek naar de studielast naar voren gebracht, en werd in het academiejaar 2003-2004 een studietijdmeting opgezet. Uit de resultaten blijkt dat de studiebelasting vrij hoog is.

Voor het eerste opleidingsjaar blijkt dat de studiebelasting binnen de vooropgestelde verwachtingen ligt. Op jaarbasis worden 1.613 studiebelaste uren opgetekend, wat meer is dan de vastgelegde minimumnorm van 1.500 uren, maar de maximumnorm van 1.800 uren niet overschrijdt. In het eerste semester worden gemiddeld 752 uren besteed aan onderwijs en studie, in het tweede semester gemiddeld 861 uren. Voor de meeste opleidingsonderdelen is de gemeten studietijd kleiner dan de door de lesgevers begrote tijd. Praktijk, beeldopvoeding, Frans en geschiedenis zorgen voor een hogere belasting.

Met uitzondering van het opleidingsonderdeel Frans schatten de studenten hun slaagkansen vrij hoog in. Natuur- en milieueducatie, muzikale opvoeding en beeldopvoeding blijken erg goed studeerbaar te zijn. De motivatie is voldoende groot voor alle opleidingsonderdelen en is erg groot voor natuur- en milieueducatie, muzikale opvoeding, beeldopvoeding, pedagogische wetenschappen en praktijk.

Voor het tweede opleidingsjaar is de studiebelasting hoog. Op jaarbasis worden 1.913 uren studiebelasting opgetekend, wat meer is dan de vastgelegde maximumnorm van 1.800 uren. In het eerste semester worden 897 uren besteed aan onderwijs en studie, in het tweede semester 1.009 uren. Hier wordt door 69 % van de studenten gemiddeld meer dan het vastgestelde maximumaantal uren (1.800 per jaar) aan de opleiding besteed. De studenten in het tweede opleidingsjaar werken gemiddeld 48 uur per week gedurende 40 aaneensluitende weken.

Voor een aantal opleidingsonderdelen is de begrote studietijd kleiner dan de werkelijk bestede. Alleen voor pedagogische wetenschappen is de tijd significant overschat. Ook hier geeft praktijk een beduidend hoge studiebelasting aan (meer dan tweehonderd uur boven de begrote studietijd).

In het derde opleidingsjaar halen de studenten gemiddeld de maximumnorm per jaar (1.803 uren), maar dit vraagt dat ze gemiddeld 45 uur per week werken gedurende 40 aaneensluitende weken. Ook hier levert de praktijk een hoge belasting. Ook muzikale opvoeding, bewegingsopvoeding en het muzische palet zijn onderschat. De studenten zijn doorgaans erg gemotiveerd en schatten hun slaagkansen hoog in. Bijna alle opleidingsonderdelen zijn voldoende tot goed studeerbaar. Enkel onderwijsbeleid en organisatie scoren op dit vlak minder bij de studenten.

De werklast die een student heeft om de noodzakelijke kennis, vaardigheden en attitudes te verwerven en in te oefenen in de praktijksituaties, teneinde de uiteindelijke basiscompetenties te bereiken, bepaalt de inhoudelijke studeerbaarheid. Dit wordt beïnvloed door de studieomvang: het gebied tussen de startbekwaamheden van de kandidaat-cursist en de einddoelstellingen van de opleiding.

Studeerbaarheid hangt niet alleen af van het aantal uren dat de student aan onderwijs en studie besteedt, maar ook van de opeenvolging van opleidingsonderdelen, het lessenrooster, de studiematerialen, de onderwijskwaliteit en de onderwijsorganisatie. Andere mogelijke studiebelemmerende factoren die zorgen voor een bijkomende studielast, zijn het aantal opdrachten of piekmomenten door onvoldoende spreiding.

In de opbouw van het programma werd gezocht naar een evenwichtige spreiding van de praktijk in de loop van elk opleidingsjaar en over de hele opleiding.

Om de studietijd te optimaliseren, opteert de opleiding ervoor om in het weekschema zoveel mogelijk de vrijdag te voorzien voor praktijk. Er wordt bij het opstellen van het jaarprogramma over gewaakt, dat de studenten voldoende tijd hebben om hun vakken te verwerken, door voor elke examenperiode een blokperiode te voorzien.

Er werd in het academiejaar 2004-2005 beslist om het aantal contacturen per opleidingsonderdeel te verminderen. Eerst werd er gerekend met 30 contacturen per jaar voor een opleidingsonderdeel dat één uur per week in het lessenrooster voorkwam. Nu wordt het aantal contacturen bepaald op grond van de nood en de realiseerbaarheid in het schema van 24 weken onderwijsactiviteiten op jaarbasis.

Sinds het academiejaar 2003-2004 heeft de opleiding een registratiesysteem uitgewerkt om de taken en opdrachten te inventariseren, teneinde ze kritisch onder de loep te kunnen nemen. Het registratiesysteem van taken en opdrachten wordt in het jaargroepoverleg opgenomen. Hier wordt gezamenlijk naar een evenwichtige en haalbare studieomvang per opleidingsjaar gestreefd.

Bij het uitschrijven van de leerlijnen werd in de vakgroepen gelet op overlappingsen en hiaten.

Wat betreft de werklast in de opleidingsonderdelen praktijk heeft de opleiding de volgende elementen ingebouwd. De portfolio werd zo opgesteld, dat hij een chronologische opeenvolging geeft van opdrachten gespreid over het jaar en gekoppeld aan de stageperiodes.

Voor de voorbereiding van hun stages in het tweede opleidingsjaar worden studenten aangespoord om zoveel mogelijk de onderwijsactiviteiten bij te wonen, omdat daar methodes, 'handvatten' en tips worden aangereikt voor de opdrachten die tijdens de stage moeten worden vervuld.

In het derde opleidingsjaar stelde zich, tot het academiejaar 2003-2004, het probleem van studielast vooral door de veelheid en verscheidenheid van stageperiodes. Hieraan is vanaf het academiejaar 2004-2005 zoveel mogelijk verholpen door naar de meest optimale spreiding te zoeken.

Voorafgaand aan een stageperiode worden veelal praktijkdagen georganiseerd waarop de studenten de kans krijgen lessen voor te bereiden, demolessen in verband met de komende praktijkopdrachten bij te wonen en

practica bij te wonen waar in groep en/of onder begeleiding van de praktijkbegeleider lesvoorbereidingen worden besproken.

Studenten bevestigen tijdens de visitatie, dat er een goede spreiding is van het opleidingsprogramma.

Sommige studenten ervaren bepaalde opdrachten wel als dubbel werk, omdat gelijkaardige opdrachten in verschillende opleidingsonderdelen worden gevraagd en in die zin is de betekenis van bepaalde opdrachten voor een aantal studenten niet duidelijk.

Het tweede opleidingsjaar ervaren sommige studenten nog steeds als zeer belastend. Toch erkennen zij dat er al wijzigingen zijn aangebracht, zoals het verminderen van de reflectieopdrachten. Studenten hebben soms het gevoel geen 'vrij moment' meer te hebben. Vooral de wijzigingen van opdrachten, slechte timing en opdrachten vlak voor de stages zijn extra belastend. Studenten menen dat het vooral een planningsprobleem is.

Er is ook geen blokperiode, dus moet er tijdens de paasvakantie gewerkt worden, en daarna volgt de stage. Studenten hebben eigenlijk geen tijd om opleidingsonderdelen te herhalen. Studenten stellen dat er niet altijd een gezond evenwicht is tussen het aantal uren en het belang van het betrokken opleidingsonderdeel. De vergelijking wordt gemaakt tussen het aantal uren en het belang van bewegingsleer en Frans. In bepaalde gevallen worden studenten verplicht om Franse bijlessen te volgen.

De studiebelasting wordt extra zwaar ervaren door studenten die naast de opleiding ook nog in hun vrije tijd actief zijn of die werkstudent zijn.

Aanbevelingen ter verbetering:

Een betere spreiding van studie- en stageopdrachten is aangewezen.

De studielast in het tweede opleidingsjaar verdient op korte termijn aandacht en herijking.

Het is aangewezen om in het lesrooster meer vrije leertijd voor de studenten in te bouwen.

Algemeen moet meer aandacht worden besteed aan de spreiding van de studiebelasting van de studenten, door een betere planning/afstemming tussen lectoren. De commissie adviseert de opleiding om te luisteren naar de verzuchtingen van de studenten.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op verschillende manieren blijkt de afstemming tussen de vormgeving en de inhoud van het opleidingsprogramma:

- De groepsgrootte: afhankelijk van de doelstelling wordt zowel voor hoorcolleges als practica in grote of kleinere groepen gewerkt.

- Gehanteerde werkvormen: er wordt gedifferentieerd gebruikgemaakt van hoorcolleges, werkcolleges, demonstratielessen, practica, stage en de scriptie, groepsgesprekken, individuele begeleidingsgesprekken, intervisiebijeenkomsten en zelfstudie.
- Gehanteerde onderwijsmiddelen: syllabi, leerplannen, mediatheek, modellesvoorbereidingen, gepubliceerde lesmethodes en lesmaterialen, de portfolio ...

In de opleidingsgids wordt per opleidingsonderdeel het aantal studiepunten vermeld. Voor elk opleidingsonderdeel wordt in de opleidingsgids eveneens een gedetailleerde beschrijving gegeven van het vooropgestelde aantal uren studieomvang, opgesplitst naar onderwijswerkvorm. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen contactonderwijs, hoor- en werkcolleges, studiebezoeken, practica, stages, toets- en examentijd, taken in zelfstudietijd en zelfstudie.

Voor elk opleidingsonderdeel en voor elke leereenheid zijn aan de hand van een aantal standaardrubrieken de kenmerken weergegeven:

- gemeenschappelijke stam of leraarstype specifiek,
- de kerndoelen,
- een toelichting bij de inhoud en de werkwijze,
- de meest gehanteerde onderwijswerkvormen,
- het benodigde studiemateriaal,
- de vereiste startcompetentie,
- een eventuele beschrijving van gedifferentieerde trajecten,
- het zelfstudiemateriaal en de taken,
- hoe dit deel beoordeeld en gequoteerd zal worden.

De portfolio voor de studenten van het eerste opleidingsjaar is een apart werkinstrument, dat speciaal voor hen is ontwikkeld. Het bestaat uit vijf delen:

- een situering en een opsomming van alle opdrachten en taken van het eerste opleidingsjaar in chronologische volgorde;
- een deel dat de werkstukken kan bevatten van het gedifferentieerde traject van de student;
- een beschrijving van de leertrajecten voor het eerste opleidingsjaar, waarin voorzien is dat de student de nodige aantekeningen maakt over zijn vorderingen en actieplanning;
- een deel dat alle formulieren en werkstukken betreffende het gedifferentieerde traject bevat;
- een vijfde deel waarin plaats is voor de eigen reflecties, de zelfevaluatie en de beoordelingen door de stagementoren en de praktijkbegeleider.

Gaandeweg worden hier de werkstukken ingeschoven, zodat op het einde van het academiejaar de portfolio de weergave is van wat de student in het voorbije jaar heeft gepresteerd.

Tijdens het visitatiebezoek blijkt dat sommige OP-leden nog de indruk hebben, dat er bij de portfolio te veel inhoud wordt gegeven. Anderen vinden dat er te veel competentieren wordt gegeven, maar erkennen dat het zoeken naar een evenwicht belangrijk is. Men is zich bewust van het feit dat het niet gaat om een 'of/of-keuze', maar om een 'en/en'-keuze. In die zin beschouwt men zichzelf als een 'lerende organisatie'.

Het algemene debat dat in Vlaanderen leeft rond de onderwijsvernieuwing, wordt ook in deze hogeschool gevoerd. Uit de discussie blijkt er een grote bezorgdheid in het zoeken van een evenwicht tussen de vakdidactiek en de algemene didactiek van de opleiding. Het is volgens de OP-leden ook een permanent zoeken naar een evenwicht tussen inhoud en didactiek van de vernieuwde opleiding. In deze context prospecteren lectoren elkaars opleidingsonderdelen. Voor het beroepenveld blijft Frans, zowel didactisch als inhoudelijk, een aandachtspunt, maar er wordt gewezen op de gevolgen van de gewijzigde instroom en de competenties op het vlak van Frans. Nederlandse spelling blijft ook een belangrijk aandachtspunt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie onderschrijft de vraag vanuit het beroepenveld naar een blijvende aandacht voor Frans, Nederlandse spelling, het zorgbeleid, de GON-begeleiding en de recente onderwijsontwikkelingen.

De verhouding tussen vakdidactiek en algemene didactiek moet verder worden uitgewerkt. Dit verdient nieuwe initiatieven en impulsen.

De noodzaak en het belang van vakinhoudelijke kennis in de opleiding moet verder worden onderzocht. Ook in een competentiegericht curriculum moet de vakinhoudelijke kennis in voldoende mate gewaarborgd worden.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij hun inschrijving krijgen de studenten een studiecontract (nu 'toetredingscontract'). Het studiecontract bevat zowel de onderwijs- als de examenregeling. De onderwijsregeling behandelt de organisatie en het verloop van het academiejaar. Het examenreglement omvat de regels die het verloop van de examens toelichten. Hierin worden ook bepalingen opgenomen die verband houden met de evaluatie van de praktijk: stages, seminars, projecten, practica, labo's en de werking van de examencommissie.

In de loop van de introductiedagen – voor de eerstejaarsstudenten vinden die plaats in de loop van de introductieweek – krijgen de studenten hun opleidingsgids voor het komende academiejaar.

In de opleidingsgids staat bij de beschrijving per opleidingsonderdeel en leereenheid telkens een aparte rubriek over de beoordeling ervan. De volgende elementen worden weergegeven:

- het tijdstip van beoordeling (in de loop van het academiejaar of op het einde);
 - de wijze van beoordeling in de eerste examenperiode
 - permanente beoordeling: bijvoorbeeld via werkstukken, rapporten of observaties
- periodegebonden beoordeling via schriftelijke of mondelinge examens;
- de verdeling van de punten over de verschillende evaluatievormen;
- de wijze van examineren in de tweede examenperiode.

Ook de opleidingsspecifieke aanvullingen van het examencontract staan in de opleidingsgids beschreven. Het gaat hier onder meer over het beleid op het vlak van beoordelen, quoteren en rapporteren.

De belangrijkste elementen over beoordelen en quoteren worden nog eens extra mondeling toegelicht door de opleidingsdirecteur. Deze sessie vindt plaats in november-december.

In de syllabi van de meeste opleidingsonderdelen zijn in de inleiding de examencriteria nog eens opgenomen.

Bij het begin van het academiejaar en voor de start van de examenperiode in januari en juni, stelt de ombudsmedewerker zich in alle lesgroepen voor.

De keuze voor schriftelijke of mondelinge examens, permanente evaluatie of periodegebonden examens wordt bepaald na een afweging van verschillende elementen:

- de aard van het opleidingsonderdeel: vaardigheden en attitudes worden eerder geëvalueerd via permanente toetsing, aan de hand van werkstukken, taken, observaties;
- het aantal te beoordelen studenten: als van veel studenten over hetzelfde opleidingsonderdeel examen moet worden afgenomen, kiest men eerder voor schriftelijke examens.

De keuze voor de vorm van de evaluaties en de inhoud van de examens worden bepaald door de lesgever, meestal in overleg met de collega's die instaan voor hetzelfde opleidingsonderdeel of in overleg met de leden van de vakgroep. Voor de meeste opleidingsonderdelen is er een schriftelijk examen; voor sommigen wordt dit gecombineerd met een mondelinge toelichting of met de mondelinge bespreking van een opdracht. Het spreekt voor zich dat voor de opleidingsonderdelen taalvaardigheid, Frans en muziek een individuele beoordeling via een mondeling examen onontbeerlijk is. Voor het opleidingsonderdeel beeldvorming wordt ook aan de studenten individueel gevraagd om mondeling hun werk toe te lichten.

Na een eindexamen moet de lesgever een antwoord geven op de vraag: 'In welke mate is de student competent met betrekking tot het opleidingsonderdeel?'. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, heeft de lesgever (en de opleiding) vooraf een aantal normen vastgesteld:

- Een eerste soort norm betreft de verwachting per onderliggende competentie, die een deel is van het opleidingsonderdeel.
- Een tweede soort norm betreft de vraag: 'Wanneer kan men een student competent beschouwen voor het hele opleidingsonderdeel?'.

Aan de hand van de bovenvermelde normen en eventuele scores, doet de lesgever een uitspraak over de competentie voor het betrokken opleidingsonderdeel. De lesgever zet de beoordeling om in een quotering.

Per academiejaar zijn er twee examenperiodes voorzien: één in juni en één in augustus/september. De examenroosters worden in overleg met de studenten en de lesgevers opgemaakt.

Na de dealexamens in januari worden de quoteringen aan de studenten meegedeeld via zonequoteringen. Deze mededeling in zonescores is vooral oriënterend van aard. De bedoeling is de studenten te motiveren. Vanaf het academiejaar 2006-2007 werd dit gewijzigd en worden er cijfers meegedeeld.

De kwaliteitsbewaking bij evaluaties in de opleiding wordt op verschillende manieren aangepakt:

- preventief bij de ontwikkeling van toetsen en het opmaken van examens;
- tijdens het proces van examineren;
- achteraf bij het analyseren van de resultaten van examens.

Feedback via de ombudsmedewerker van de opleiding is ook een bron om de kwaliteit van de organisatie en de spreiding van de examens te bewaken en te verbeteren. De voornaamste punten uit het jaarverslag van de ombudswerking voor het academiejaar 2004-05 zijn vragen naar aandacht voor het beperken van storende factoren tijdens het examen en voor het voorzien van voldoende antwoorttijd.

De kwaliteit van de organisatie en uitvoering van het opleidingsprogramma werd bevraagd in de opleidingsraad aan de hand van PROZA. In verband met de evaluatie van de studenten, zijn de studenten tevreden over de afstemming van de opleidingsonderdelen en de evaluatie op de doelstellingen. Het examenreglement is duidelijk. Sommige lesgevers kunnen nog meer werk maken van de transparantie van wat er verwacht wordt bij de evaluatie.

Uit het evaluatieonderzoek dat werd gevoerd bij de eerstejaarsstudenten van het academiejaar 2004-05, blijkt dat bijna tachtig % van de studenten tevreden is over de informatie die men kreeg over de examens, de vorm, de

inhoud en de beoordelingscriteria van de examens. Hieruit blijkt dat de initiatieven die de opleiding op dit vlak heeft genomen, door de studenten worden gewaardeerd.

De opleiding maakt een onderscheid tussen de beoordeling en de evaluatie van de stage.

Bij de evaluatie speelt de stagementor een belangrijke rol. Op het einde van elke stageperiode wordt aan de stagementor gevraagd een synthesesedocument in te vullen. Hierin geeft de stagementor een evaluatie van de groei en de bereikte resultaten van de student. Dit kan gebeuren aan de hand van de lesbegeleidingsfiches en de stagemappen. Het synthesesedocument is opgesteld volgens de ordening van de basiscompetenties in functionele gehelen.

De praktijkbegeleider integreert de elementen van de evaluatie door de stagementor in het globale oordeel over de praktijk.

Hierbij wordt rekening gehouden met:

- de evaluaties van alle stageperiodes,
- de evaluaties van de resultaten van praktijkopdrachten,
- de elementen uit de portfolio,
- de elementen uit de praktijkmap,
- de commentaren bij de lesvoorbereidingen en de reflecties,
- de eigen evaluaties van de lessen die door de praktijkbegeleider zijn geobserveerd,
- de leervorderingen van de student,
- het gedifferentieerde traject van die student.

Deze elementen worden geregeld geëvalueerd en weergegeven in een evolutieverslag of een tussentijds beoordelingsrapport dat aan de student wordt bezorgd. Deze beoordelingen zijn de aanleiding voor een individueel gesprek met de student. Terugblikkend en vooruitkijkend worden hier afspraken gemaakt voor de verdere uitbouw van het gedifferentieerde stagetraject van de student.

Op het einde van het academiejaar worden in de Evaluatiecommissie de praktijk door de praktijkbegeleiders en de voorstellen van beoordeling en quoterings van de praktijk van hun studenten aan elkaar voorgelegd. Dit overleg is gericht op een hernieuwing van de onderlinge afstemming in de toepassing van de gehanteerde criteria. Bij de uiteindelijke quoterings voor de opleidingsonderdelen praktijk worden criteria in acht genomen die de lesgevers goedkeurden in een teamoverleg.

Studenten benadrukken tijdens het visitatiebezoek, dat de evaluatie van de stage vooral gebeurt door de praktijkbegeleider en minder door de mentor. Omwille van de uniformiteit van de beoordeling ligt – volgens de stageverantwoordelijken – het accent bij de praktijkbegeleider. Mentoren zien hun rol eerder als begeleiden dan beoordelen. Stagebegeleiders houden wel rekening met de oordelen van de mentor, maar evalueren effectief zelf. Dat de praktijkbegeleiders niet altijd inhoudelijk deskundig zijn, wordt gecompenseerd door een goede voorbereiding. Nadien is feedback mogelijk met de mentor en de collega-lector.

De beoordeling van het eindwerk richt zich op drie elementen: het proces, het product en de voorstelling. Met proces wordt de wijze waarop de scriptie werd doorlopen bedoeld, vertrekkende van een probleemstelling over het opzetten van activiteiten, het bepalen en hanteren van bronnen, tot het formuleren van conclusies. Onder product verstaat de opleiding de tekst van de scriptie.

Bij de voorstelling hoort de mondelinge toelichting van de scriptieconclusies voor een groep medestudenten en beoordelaars. Om tot een oordeel te komen, neemt de praktijkbegeleider het proces en het product voor zijn rekening. De andere lesgever beoordeelt samen met de praktijkbegeleider ook de voorstelling. Nadien overleggen beiden om tot één beoordeling te komen voor de individuele scriptie.

Voor de verschillende elementen van de beoordeling zijn criteria vastgelegd. Deze criteria staan beschreven in de scriptiegids.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie waardeert de transparantie en efficiënte organisatie van de evaluatievormen, maar vraagt toch om de positie van de mentor bij de beoordeling van de stagiair te verhelderen. Met name het beroepenveld heeft de 'perceptie' dat er rekening gehouden wordt met zijn beoordeling, maar het heeft geen duidelijk beeld op welke manier en voor welk gewicht dit meetelt in de eindbeoordeling. Het is aangewezen om de verhouding tussen de beoordeling van de student door de mentor en door de stagebegeleider te herbekijken en te bepalen: welk statuut krijgt de beoordeling door de mentor?

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Jaarlijks worden binnen de AHS instroomonderzoeken gedaan. De volgende indicatoren worden in acht genomen: aantal, geslacht, nationaliteit, thuistaal, geografische spreiding, generatiestudent, secundaire onderwijsvorm, secundaire school, studierichting secundair onderwijs, diploma hoger onderwijs, achttienjarigen, bissen en student op studentenkamers.

De doelstellingen van dit onderzoek zijn:

- op langere termijn een zicht krijgen op de studentenbevolking ten behoeve van de onderwijsontwikkeling;
- op langere termijn verbanden vinden tussen studentkenmerken, slaagcijfers en studieduur;
- op langere termijn informatie naar en communicatie met kandidaat-studenten optimaliseren;

Het instroomonderzoek van het academiejaar 2004-2005 geeft aan, dat de opleiding 332 eerstejaarsstudenten kent onder wie 97 zittenblijvers. 71 % van de studenten zijn 'generatiestudenten': studenten die nog niet eerder in een opleidingsjaar van het hoger onderwijs waren ingeschreven. Twaalf studenten hadden al een diploma hoger onderwijs op zak.

Van de eerstejaarsstudenten kwam 62,6 % uit het algemeen secundair onderwijs en 34,8 % uit het technisch secundair onderwijs. 22 % van de studenten verblijft op studentenkamers.

In het academiejaar 2004-2005 kwamen de studenten hoofdzakelijk uit Oost-Vlaanderen en Zuid-West-Vlaanderen.

Er waren vier instromende allochtone studenten van niet-Europese origine.

Een minderheid van 19 % waren mannelijke studenten.

Via de oprichting van het promotieteam STIMULANS, dat bestaat uit allochtone en autochtone studenten die als voorbeeldfiguur fungeren, tracht men in de AHS, in samenwerking met de Hogeschool West-Vlaanderen en de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, allochtone en/of kansarme jongeren en hun ouders beter te informeren over studeren in het hoger onderwijs.

Er is op elke infodag een apart loket (infopunt OLO) waar een medewerker van de opleiding instaat voor informatie in verband met flexibele leerwegen.

Studenten die al elders credits hebben verworven, kunnen inschuiven in het modeltraject met een 'persoonlijk traject'. Kandidaat-studenten die eerder verworven competenties kunnen aantonen, kunnen die in de Associatie Universiteit Gent laten erkennen. Op basis daarvan kunnen ook zij aanspraak maken op een individueel traject.

Studenten die topsport willen combineren met studeren, studenten die studie en ouderschap, zwangerschap of kunstbeoefening willen combineren, studenten die een officieel mandaat bekleden, studenten die de opleiding willen volgen in het kader van een internationaal uitwisselingsprogramma of studenten met een functiebeperking kunnen een topsportstatuut of bijzonder statuut aanvragen. Zij kunnen hiervoor bijzondere faciliteiten krijgen voor het volgen van de opleiding in het modeltraject of in een persoonlijk traject.

Eerder verworven competenties en eerder verworven kwalificaties kunnen aanleiding geven tot verdere studieomvangvermindering.

Er worden algemene en opleidingsspecifieke instapcursussen georganiseerd in de week voor het academiejaar van start gaat. Studenten kunnen hiervoor inschrijven na hun officiële inschrijving. Er wordt een beperkte financiële bijdrage gevraagd. Voorbeelden van instapcursussen zijn onder meer expressie, mondelinge presentatie, zakelijk schrijven, studievaardigheden en Windows.

Jaarlijks worden deze instapcursussen door de deelnemers geëvalueerd en bijgestuurd.

Vijftig studenten van de opleiding namen in september 2004 deel aan de instapcursussen computervaardigheden in het hoger onderwijs, expressie, mondelinge presentatie en studievaardigheden. Het gaat hier om 14 % van de op dat ogenblik ingeschreven eerstejaarsstudenten.

Voor de studenten van de opleiding is er een specifieke instapcursus Frans waaraan 42 studenten in september 2003, 46 studenten in september 2004 en 22 studenten in september 2005 hebben deelgenomen.

Er is – afhankelijk van de voorkennis – ook een differentiatie mogelijk in de volgende opleidingsonderdelen;

- Muziek,
- Frans,
- Nederlands,
- Wereldoriëntatie derde opleidingsjaar.

Ook voor de praktijk is differentiatie mogelijk: niet alle studenten verwerven en integreren op dezelfde manier en in hetzelfde tempo de verschillende competenties. Om aan die individuele verschillen tegemoet te komen, werkt de opleiding voor de opleidingsonderdelen praktijk met een basisprogramma enerzijds en met een gedifferentieerd programma anderzijds. Dit gaat gepaard met een gedifferentieerde manier van aanpak, conform de fase die de student voor sommige competenties heeft bereikt.

Tijdens het visitatiebezoek wordt stilgestaan bij de gewijzigde instroom: er zijn effectief grote verschillen bij de beginnende studenten tussen de beginsituatie van de student en de competenties die hij moet verwerven, wat een grotere inspanning vergt van de opleiding.

De opleiding werkt effectief met opleidingsprofielen en screeningsinstrumenten, die opleidingsbreed worden uitgewerkt. Via screening worden studenten op de hoogte gebracht van hun mogelijkheden en tekorten. Studenten kunnen bij bepaalde tekorten aanvullende cursussen volgen.

Studenten bevestigen de onderlinge verschillen tussen de studenten. In de opleiding krijgen alle studenten dezelfde begeleiding, maar studenten met tekorten worden doorverwezen naar bijvoorbeeld SOVOARTE of krijgen extra lessen. Ook in het tweede opleidingsjaar worden studenten die worden gedelibereerd, opgevolgd. Studenten bevestigen tijdens het visitatiebezoek, dat er effectief een differentiatie wordt gemaakt tussen studenten met eerder verworven kwalificaties (EVK) en studenten zonder eerder verworven kwalificaties. Studenten met EVK krijgen dan voor bepaalde opleidingsonderdelen vrijstellingen. Studenten kunnen ook voorbereidingscursussen volgen.

Arteveldebreed wordt een project 'Kansrijk studeren', dat bedoeld is om de instroom van allochtone studenten en studenten uit TSO te verhogen.

Momenteel wordt er bij doelgroepen nagegaan wat de drempels zijn om in te stromen. Dit onderzoek gebeurt bij abiturienten, bij de CLB's en via een enquête die op informatiedagen wordt afgenomen.

Vanuit de opleiding wordt ook met het werkveld nagegaan hoe 'andersgelovigen' kunnen instromen in de basisscholen. Hiervoor wordt er samengewerkt met de diocesane diensten.

Momenteel zijn er geen allochtonen ingeschreven in de opleiding.

In 2005-2006 waren er vijf allochtone studenten in de opleiding; twee jaar geleden zijn er twee allochtone studenten afgestudeerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt meer aandacht voor een bijzonder beleid met het oog op de instroom van allochtone studenten.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	goed
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	goed
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het programma is een adequate vertaling van de opleidingsdoelstellingen. Het is gericht op recente maatschappelijke ontwikkelingen en de behoeften van het werkveld, op flexibiliteit, internationale samenwerking en uitwisselbaarheid. De doelstellingen en de te realiseren competenties zijn opgenomen in een competentiematrix.
- In het programma is er een goede samenhang tussen de verschillende opleidingsjaren en opleidingsonderdelen. De opleidingseenheden zijn goed uitgebouwd.
- De opleiding kiest voor onderwijsmethodes die een student stimuleren tot zelfstandig en samenwerkend leren.
- De stage- en eindwerkprocedure en de evaluatievormen zijn transparant.
- De opleiding heeft aandacht voor de aansluiting van instromende studenten via intakegesprekken, instapcursussen en monitoraat.
- De commissie waardeert vooral de verwevenheid van het opleidingsprogramma met toegepast onderzoek, professionele ontwikkeling, maatschappelijke dienstverlening en projectmatig onderzoek, via de werking en samenwerking van en met COMPahs.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Een personeelslid krijgt bij zijn indiensttreding in een vacant ambt een aanstellingsovereenkomst voor één jaar die verlengbaar is met één jaar na een gunstige evaluatie. Voor tijdelijke personeelsleden van het onderwijzend personeel (OP) volgt vanaf het derde academiejaar in een vacant ambt een aanstelling van onbepaalde duur. Voor tijdelijke personeelsleden van het administratieve en technische personeel (ATP) is de duurtijd van de aanstellingsovereenkomsten respectievelijk 1, 1 en 1 jaar, waarna er een aanstelling voor onbepaalde duur volgt. Een aanstelling loopt normaal gezien van 1 september tot en met 31 augustus.

Werving en selectie voor statutaire medewerkers worden geregeld door het HOC-protocol 38, dat de wijze van bekendmaking van een vacature, de samenstelling en de werking van de Selectiecommissie bevatten, alsook de bepaling rond de selectiemethodiek en -deontologie.

Een systeem van functioneringsgesprekken in de hogeschool waarborgt dat iedere medewerker periodiek met zijn coach kan overleggen over zijn professioneel handelen en alle factoren die daarop een invloed uitoefenen.

Nieuwkomers ontvangen bij hun indiensttreding een (jaarlijks geactualiseerde) onthaalbrochure (ter inzage tijdens het visitatiebezoek), die hen wegwijs maakt in de hogeschool en doorverwijst voor meer informatie. Bij aanvang van het academiejaar vindt een onthaaldag plaats. Daarnaast organiseert iedere dienst of opleiding het onthaal en de begeleiding op de werkplek van de nieuwkomer. Een modulair professionaliseringstraject voor beginnende lesgevers is in voorbereiding.

Het personeel van de opleiding wordt ingezet voor vijf soorten opdrachten: lesopdrachten, praktijkbegeleiding, coördinatie, opdrachthouderschap, projecten onderzoek en ontwikkeling, en maatschappelijke dienstverlening. De verdeling van het personeelscontingent over deze opdrachten gebeurt op basis van de Arteveldebrede afspraken en de noden van de opleiding.

Daarnaast kan het OP ook opdrachthouder zijn voor bepaalde onderwijsondersteunende taken, zoals communicatie en overleg in het basisonderwijs, onderwijsonderzoek en -ontwikkeling het onderwijs-ontwikkelingsplan, het project OPSA (Opleiding Samen), de portfolio, kwaliteitszorg en accreditatie, stagementoren en bijeenkomsten stagementoren, professionalisering van het team, ombudsmedewerker, coach studentenparticipatie, internationalisering, traject inkomende studenten, ICTO, leertrajectbegeleiding, zorgcoördinator en COMPahs-OLO (nascholing, wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening, het afstudeertraject OLOSOV en het videoproject). Deze opdrachthouder stimuleert de activiteiten in kwestie binnen de opleiding.

Naast al deze 'opdrachthouders' wordt een aantal lesgevers aangesteld als vakgroepvoorzitters.

In de projecten 'onderzoek & ontwikkeling' en 'maatschappelijke dienstverlening' functioneren medewerkers met de expertise die in de projecten noodzakelijk is.

Er bestaat een procedure voor de functioneringsgesprekken. De procedure behandelt onder meer het doel, wie de gesprekken voert, de frequentie, de gespreksonderwerpen en de verslaggeving van functioneringsgesprekken. Alle coaches die bij het voeren van functioneringsgesprekken zijn ingeschakeld, volgden een opleiding in deze

materie. Een brochure over het wat, waarom en hoe van functioneringsgesprekken is verspreid naar alle medewerkers.

De functioneringsgesprekken worden in de opleiding gevoerd door de opleidingsdirecteur. Hij streeft er naar om alle lectoren en medewerkers tweejaarlijks te spreken. In een aantal specifieke situaties ligt dit ritme hoger (tot meerdere keren per jaar). Dit geldt onder meer voor nieuwe lectoren en als er belangrijke aandachtspunten werden geformuleerd.

Functioneringsgesprekken hebben als doel het welbevinden van de medewerker en zijn professioneel ontwikkelingsproces, de ontwikkeling van de organisatie en de kwaliteit te bevorderen. Het functioneringsgesprek is immers geen doel op zich, maar resulteert in afspraken en engagementen van zowel de medewerker als de coach. Deze afspraken worden genoteerd in het Persoonlijk Ontwikkelingsplan (POP) van de medewerker. Dit POP wordt gaandeweg in de opleiding ingevoerd.

Er werd Arteveldebreed een evaluatieprocedure opgezet. De evaluatie heeft tot doel de individuele prestaties en het functioneren van de medewerker in de voorbije evaluatieperiode, alsook de gemaakte afspraken naar verbetering, te beoordelen. Het evaluatiedossier is een van de elementen voor onder meer de benoeming.

In de AHS worden generieke en functiespecifieke evaluatiecriteria onderscheiden, zodat de evaluatiecriteria maximaal de resultaatsgebieden en vereisten van de functie weerspiegelen.

De AHS gaat uit van de visie dat zowel de noden als de behoeften van het individu én de organisatie bepalend zijn voor het algemene professionaliseringsbeleid. Professionalisering van medewerkers wordt ruim geïnterpreteerd. Professionalisering blijft immers niet beperkt tot het volgen van vorming, training en opleiding. Ook interne netwerking (vakgroepwerking, deelname aan werkgroepen en projecten, de Onderwijsdag enzovoort), externe netwerking, zelfstudie, e-learning, intervisie, coaching, bedrijfsstage enzovoort dragen bij tot de professionalisering van medewerkers.

Een belangrijk doel voor de komende jaren is het opleidingsspecifieke professionaliseringsbeleid verder vorm te geven. De meerwaarde van een dergelijk beleid zit vooral in teamgerichte professionalisering, als antwoord op de uitgestippelde strategische keuzes van de opleiding of van de teams in de opleiding.

Opleidingen beschikken over een eigen budget om hun professionaliseringsbeleid te voeren. Het totale professionaliseringsbudget voor het kalenderjaar 2005 bedraagt 250.000 euro. Het professionaliseringsbudget per opleiding wordt bepaald per voltijdse equivalent die in de opleiding aanwezig is. Gemiddeld werd 66 % van het opleidingsspecifieke budget aangewend. Voor het kalenderjaar 2004 werd een verschuiving doorgevoerd in deze budgettaire verdeling, waardoor de opleidingen een professionaliseringsbudget van 250 euro per voltijdse equivalent kregen. Ook in 2005 is er voor de opleidingen opnieuw 250 euro per voltijdse equivalent ter beschikking gesteld. Om het professionaliseringsbeleid in de opleidingen verder te ontwikkelen, is er in elke opleiding een opdrachthouder professionalisering. Hij of zij is de contactpersoon voor de dienst Professionalisering in de opleiding en ondersteunt het professionaliseringsbeleid in de opleiding.

Professionalisering gebeurt enerzijds op initiatief van de hogeschool en de opleiding, en anderzijds op initiatief van de medewerker. In de regel past deze professionalisering steeds in het hoger vermelde professionaliseringsplan.

Professionalisering op initiatief van de hogeschool en de opleiding:

- De hogeschool organiseert informatiesessies (bijvoorbeeld over het Flexibiliseringsdecreet), langdurige opleidingen (bijvoorbeeld de opleiding supervisie), de onderwijsdag en dergelijke voor alle medewerkers.
- De hogeschool organiseert samen met de opleiding sessies specifiek voor de medewerkers van de opleiding, bijvoorbeeld betreffende het gebruik van de digitale leeromgeving.
- De opleiding organiseert in samenwerking met de Arteveldediensten opleidingen die gericht zijn op het hele team of op een deelgroep. Voorbeelden hiervan zijn de opleiding lerarenopleiders en de studiereis van het opleidingscollege. De opleiding lerarenopleiders omvat meerdere dagen in september en januari. De sessies passen in het opleidingsplan. De studiereis van het opleidingscollege (waaraan leden van het

coördinatieteam en de vakgroepen deelnemen) bestaat uit een driedaags studiebezoek aan een buitenlandse partnerhogeschool.

- De inhoud van deze professionaliseringsinitiatieven wordt steeds overlegd met de teamleden.
- De opleiding is betrokken bij VELOV, de Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen. Alle teamleden worden uitgenodigd op het jaarlijkse VELOV-congres.
- De opleiding zorgt zo voor coaching van nieuwe medewerkers door ervaren medewerkers.
- De opleiding maakt afspraken met basisscholen, zodat nieuwe medewerkers op regelmatige basis zouden kunnen observeren in deze scholen.

Het ruime externe vormingsaanbod wordt door de dienst Professionalisering in kaart gebracht en aan de medewerkers bezorgd via een regelmatig bulletin, namelijk de e-mailpublicatie EVIDENT (Externe vormingsinitiatieven in de nabije toekomst).

Op initiatief van de medewerker:

- Medewerkers die willen deelnemen aan een vormingsinitiatief van de hogeschool of van een externe organisatie, kunnen dit aanvragen. Het daartoe geëigende aanvraagformulier bevat enerzijds informatie voor de Financiële dienst en anderzijds bevat ze gegevens die door de dienst Professionalisering in een databank worden ingevoerd. De opleidingsdirecteur beoordeelt deze aanvragen in de context van het professionaliseringsplan en van het persoonlijke ontwikkelingsplan van de medewerker.
- Medewerkers kunnen hun persoonlijke collectie boeken, cd's en video's in functie van hun opdracht uitbreiden, mits een aanvraag voor aankoop, te richten aan de opleidingsdirecteur. Deze collectie blijft eigendom van de hogeschool en wordt de medewerker ter hand gesteld, zodat ze voor hem altijd beschikbaar is. De persoonlijke collectie wordt gefinancierd met het professionaliseringsbudget.

Nieuwe personeelsleden bevestigen tijdens het visitatiebezoek, dat zij goed opgevangen en ingeleid worden, maar dat er nog meer systematische professionele kennisoverdracht kan zijn.

Personeelsleden maken deel uit van een expertisegroep; de voorzitter van elke expertisegroep vangt nieuwe lectoren op. Expertise wordt onder meer doorgegeven via deze expertisegroepen.

De opleidingsdirecteur merkt op dat de werkdruk zo hoog is, dat team teaching niet mogelijk is.

De taakomschrijving van het OP wordt in gezamenlijk overleg met de opleidingsdirecteur vastgelegd. Binnen de hogeschool is er geen algemeen beleid voor het toewijzen van opdrachten. Personeelsleden solliciteren eigenlijk door interesse te tonen voor bepaalde opdrachten. Het taakinvullingsbeleid is erop gericht een perfecte match te bekomen tussen de aspiraties van de medewerkers en de noden van de opleiding.

Het OP bevestigt tijdens het visitatiebezoek dat er planningsgesprekken zijn gevoerd en dat er jaarlijks functioneringsgesprekken worden gevoerd. Tijdens deze gesprekken kan het OP zijn voorkeuren voor bepaalde onderwijsopdrachten uiten.

Het OP bevestigt dat men kansen krijgt voor bijscholing en navormingen. Vanuit de hogeschool wordt een aantal interne en externe bijscholing aangeboden. Dit is niet verplicht en veel OP-leden leggen de prioriteit dan ook bij de onderwijsopdracht. Op bepaalde momenten worden lesvrije momenten gepland voor verplichte interne bijscholing. Als voorbeeld wordt de onderwijsdag gegeven.

Beginnende lectoren worden intensief begeleid.

Het OP van het tweede en het derde opleidingsjaar stelt dat de inhoudelijke bijscholing in de praktijk vaak in het gedrang komt door de onderwijsopdracht. De algemene pedagogische, didactische en organisatorische bijscholing komt inhoudelijk meer aan bod.

Een aantal OP-leden heeft weinig zicht op de werking van de Arteveldediensten. Deze OP-leden ervaren geen of weinig meerwaarde in de werking van de Arteveldediensten.

Zij voelen deze diensten niet aan als een meerwaarde. Een aantal OP-leden heeft soms het gevoel dat het OP te krap zit en de algemene diensten te ruim.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het is aangewezen om binnen de opdracht van het personeel structurele tijd in te bouwen voor vakspecifieke bijscholing, desgevallend in internationale context.

De commissie vraagt aandacht voor een efficiëntere interne communicatie over de werking van de Arteveldediensten.

De commissie vraagt om een beleid voor kennismanagement binnen de opleiding te ontwikkelen.

De opleiding moet nog meer aandacht besteden aan het professionaliseringsbeleid van het personeel. Het gaat hierbij niet alleen over continuïteit maar ook over herbezinning.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De meeste OP-leden beschikken over beroepservaring als:

- leraar lager onderwijs,
- leraar secundair onderwijs,
- medewerker universitaire vakgroep.

Daarnaast beschikken zij uiteraard over de kortere of langere ervaring als lerarenopleider.

Belangrijke elementen voor de professionele gerichtheid zijn de aanwezigheid van houders van het diploma leraar lager onderwijs, de diversiteit aan inhoudelijke expertise op basis van de diverse universitaire opleidingen en de bijzondere expertise op basis van de combinaties van diploma's: vooral de combinatie leraar lager onderwijs - licentiaat pedagogische wetenschappen.

Voorts beschikken heel wat OP-leden over:

- expertise met betrekking tot het opleiden van leraren;
- expertise met betrekking tot studie, onderzoek en ontwikkeling;
- expertise met betrekking tot maatschappelijke dienstverlening;
- expertise bij COMPahs Leraren & Scholen.

Het OP bevestigt tijdens het visitatiebezoek dat bij de selectie en aanwerving rekening wordt gehouden met de beroepservaring van de nieuwe personeelsleden.

Er worden veel lectoren uit het praktijkveld ingeschakeld in het kader van projecten of modules, zoals 'diversiteit' en 'kinderen met een handicap'.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er moet in de opleiding blijvende aandacht gaan naar de inzet van nog meer mensen uit het beroepenveld.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Gezien de beperkte middelen en mogelijkheden wordt het personeel optimaal en efficiënt ingezet.

Het beleid van de hogeschool legt een deel van het contingent vast dat de opleidingen minimaal moeten besteden aan leer- en leertrajectbegeleiding, kwaliteitszorg, internationalisering, ombudswerking, professionalisering, maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening enzovoort. Hiervoor worden de opleidingsbelastingseenheden (OBE van 1,6) die de overheid heeft toegekend aan de opleidingen, niet in rekening gebracht. Dit impliceert solidariteit tussen de opleidingen met een hoge en lage OBE en tussen grote en kleine opleidingen. Deze basisomkadering houdt wel een inspanningsverplichting in van het opleidingsteam.

De grootte van het administratieve en technische personeel in de opleiding wordt in eerste instantie bepaald door het aantal financierbare studenten en is onafhankelijk van de financieringsgroep.

De opleiding beschikte op 1 februari 2005 over een contingent van 38,85 VTE onderwijzend personeel en 2,80 VTE administratief en technisch personeel.

Bij de toewijzing van lesopdrachten (inclusief leerbegeleiding) wordt rekening gehouden met de specifieke competentie van de medewerker.

Elke lesgever is tevens praktijkbegeleider (inclusief opleidingsbegeleiding) voor een groep studenten in één en soms in twee van de opleidingsjaren.

Als praktijkbegeleider neemt de medewerker ook een aantal taken op zich die kunnen worden gecatalogeerd onder leer- en leertrajectbegeleiding. Bij de toewijzing van de opdracht van praktijkbegeleider gaat men ervan uit dat elk lid van het team hiervoor over de nodige competenties beschikt. Dit is uiteraard geen evidentie.

De coördinatieopdrachten worden toegewezen aan medewerkers die door ervaring en professionalisering over de nodige competenties beschikken.

Een opdrachthouder is een medewerker die een specifieke verantwoordelijkheid draagt, bijvoorbeeld internationalisering. Hij werkt in samenspraak met de opleidingsdirectie en -coördinatie. De opdrachthouders combineren deze opdracht met een opdracht als lesgever en praktijkbegeleider.

Deze combinatie heeft als voordeel dat medewerkers via een opdrachthouderschap een sterkere betrokkenheid op het geheel van de opleiding kunnen ontwikkelen, en hun verantwoordelijkheid goed kunnen situeren in de opleiding. De opdrachthouders worden toegewezen aan medewerkers die door ervaring en professionalisering over de nodige competenties beschikken.

68,75 % van het personeel is vrouwelijk; 31,25 % zijn mannelijke medewerkers.

In vergelijking met de Arteveldebrede verdeling is er een proportioneel grotere vertegenwoordiging van medewerkers in de leeftijdscategorie 50-59 jaar.

Het OP bevestigt tijdens het visitatiebezoek dat een groot deel van de opdrachten bestaat uit onderwijsondersteunende opdrachten, en administratief en organisatorisch werk.

Het OP benadrukt het belang en de meerwaarde van de samenwerking, het teamwerk en de differentiatie in de betrekkingen. De collegialiteit en de goede sfeer compenseren de werkdruk.

De werkdruk wordt ook sterk gecompenseerd door het feit dat iedereen een opdracht krijgt die aansluit bij zijn mogelijkheden en expertise. Het ATP voelt zich onderbemand.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding blijvend aandacht te besteden aan de werkdruk en de taakbelasting van het personeel.

Het is aangewezen het ATP voldoende tijdig op de hoogte te brengen van recente wijzigingen betreffende de curriculumontwikkeling en hen daarbij te betrekken.

De commissie ondersteunt de vraag van het ATP, OP en de directie tot personeels uitbreiding, opdat men uitgebreider kan bezig zijn met opdrachten.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	goed
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	goed
facet 3.3, kwantiteit personeel:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- Het personeel heeft de nodige didactische, inhoudelijke en organisatorische kwalificaties om de opleiding te realiseren.
- De commissie waardeert de grote inzet en betrokkenheid van het personeel, maar vraagt een bezinning over de draagkracht van de personeelsformatie in relatie tot de opdracht van de opleiding en over de inzet van meer personeel.
- Het personeel heeft voldoende beroepservaring, en er is een transparant beleid van functionerings- en evaluatiegesprekken.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding is sinds het academiejaar 2004-2005 gehuisvest op de campus Kattenberg (Kattenberg 9, 9000 Gent).

De campus Kattenberg bevindt zich middenin de wijk waar ook de Universiteit Gent enkele campussen heeft. Bovendien zijn de centrale bibliotheek van de universiteit en twee universitaire cafetaria op loopafstand bereikbaar. Een belangrijk deel van het culturele en het uitgaansleven voor de studenten speelt zich eveneens af in deze wijk.

De gebouwen van de campus Kattenberg worden ook gebruikt voor de organisatie van Arteveldebrede initiatieven, zoals de inschrijvingen voor alle opleidingen en de jaarlijkse onderwijsdag. De AHS heeft een interne dienst voor Preventie en bescherming op het werk (IDPBW).

De campus beschikt over verschillende onderwijslokalen. Er zijn drie gespreks- en vier vergaderlokalen (twee voor maximaal 15 personen en twee voor maximaal 25 personen). De campus telt in totaal 32 leslokalen. Alle leslokalen zijn voorzien van een schrijfbord en de mogelijkheid tot overheadprojectie. Het merendeel van de lokalen is voorzien van een computer, een video/dvd-speler en een vaste projector met scherm. Voor andere lokalen is er een tv-scherm en een video/dvd-speler per verdieping voorzien. Er zijn ook laptops en draagbare beamers ter beschikking, zodat in elk lokaal de mogelijkheid bestaat om digitale presentaties, video- en dvd-opnames te bekijken. In grote lokalen is er geluidsversterking voorzien, microfoons worden ter beschikking gesteld.

De leslokalen worden gebruikt door alle opleidingen die in de Kattenberg gehuisvest zijn: de opleidingen bachelor in het Onderwijs: secundair onderwijs, bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs, bachelor-na-bachelor: buitengewoon onderwijs, bachelor-na-bachelor: zorgverbreding en remediërend leren, en COMPahs Leraren en Scholen. Alleen voor sportaccommodaties moeten de studenten zich nog verplaatsen naar de campus Sint-Lievenspoort.

De leslokalen zijn van 8 tot 19 uur in gebruik door de opleidingen. Van 18 tot 22 uur worden enkele lokalen gebruikt door de opleidingen die 's avonds plaatsvinden. De lokalen worden maximaal benut.

Naast leslokalen beschikt de campus ook over vijftien lokalen die uitgerust zijn in functie van specifieke opleidingsonderdelen. De opleiding gebruikt er hier drie van: één voor natuur en milieu, één voor beeldopvoeding en één voor muzikale opvoeding. De opleidingsonderdelen van de muzische vakgroepen hebben allemaal specifiek geëigend materiaal ter beschikking. Voor het opleidingsonderdeel bewegingsopvoeding maakt de opleiding gebruik van de sportzaal van de campus Sint-Lievenspoort.

Er zijn in de campus zes computerklassen, waarvan één instructieklas: half computerklas, half leslokaal. In de mediatheek staan tachtig computers ter beschikking van de studenten. In de hall van blok D staan er ook enkele computers die toegankelijk zijn voor de studenten. Lesgevers en andere medewerkers kunnen gebruikmaken van computers in de lectorenwerkplaats.

De campus beschikt over een mediatheek, een kopieerlokaal, een ruimte voor de balie en een werkruimte voor de medewerkers. Er is een kleine archiefkelder.

De campus beschikt over een kantoor voor de opleidingsdirecteur en een kantoor voor de vier coördinatoren. Tussen die twee kantoren is er een kleine vergaderzaal voorzien. Er is een lesgeversruimte in gezamenlijk gebruik voor alle lesgevers van de verschillende opleidingen die op de campus verblijven. Het secretariaat bevindt zich in een grote ruimte waar ook het secretariaat van de opleiding bachelor in het Onderwijs: secundair onderwijs te vinden is. Er is ook een kantoor voor de opdrachthouders-medewerkers van de opleiding. Dit sluit aan op een gesprekslokaal.

Op de campus is er een cafetaria voor de studenten. De cafetaria is de hele dag toegankelijk en wordt door veel studenten ook gebruikt als werkruimte. In de verschillende blokken zijn werk- en pauzeruimtes voorzien.

Alle medewerkers hebben een administratief account dat hen toegang geeft tot de administratieve en educatieve netwerkbronnen, een persoonlijke homefolder en een private mailbox. Voorts kunnen zij met dit account toegang krijgen tot het intranet, de elektronische leeromgeving en, als zij daartoe gemachtigd zijn, de administratieve toepassingen.

Alle studenten hebben een educatief account dat hen toegang geeft tot educatieve netwerkbronnen, een persoonlijke homefolder en een private mailbox. Voorts kunnen zij met dit account toegang krijgen tot de elektronische leeromgeving DiLeAhs. Het intranet voor studenten is in opbouw. Studenten hebben geen toegang tot administratieve netwerkbronnen.

In de voorbije jaren is de ICT-ondersteuning voor de opleiding stelselmatig uitgebreid en gemoderniseerd. Momenteel beschikt de campus over meer dan 350 computers en laptops voor het administratief en technisch personeel, lesgevers en studenten. Alle toestellen zijn aangesloten op het LAN-netwerk en hebben daardoor toegang tot de netwerkbronnen en Internet. Geregeld worden de computers vernieuwd.

Medewerkers en studenten die beschikken over een laptop met WiFi, kunnen op de campus Kattenberg gebruikmaken van twee Telenet hotspotzones om draadloos te surfen. Vanaf het academiejaar 2005-2006 wordt dit een betalende dienst, behoudens de zogenaamde free services. Tot deze laatste categorie behoren ondermeer webmail, DiLeAhs en ArteNet.

In de opleiding is de digitale leeromgeving in het academiejaar 2002-2003 ingevoerd. Het is een ondersteuning bij de organisatie van de opleiding en in de communicatie met de studenten. Sinds september 2005 is de opleiding overgestapt van Blackboard naar de Digitale Leeromgeving van de AHS (DiLeAhs). De invoering van dit nieuwe leerplatform werd door de dienst Onderwijsontwikkeling en internationalisering en door de dienst ICT grondig voorbereid, zodat de bestaande cursussen gemakkelijk konden worden ingevoerd in het nieuwe systeem.

De AHS beschikt over vijf mediatheken en een onderwijswerkplaats, die elk gericht zijn op het eigen studiegebied. De mediatheek lerarenopleiding bestaat uit een centrale mediatheek en een onderwijswerkplaats (OWP). De centrale mediatheek bevindt zich op de campus Kattenberg, de onderwijswerkplaats op de campus Sint-Amandsberg. De onderwijswerkplaats bedient de studenten van de opleiding Bachelor in het Onderwijs: kleuteronderwijs.

De collectie is ontsloten via Bidoc, een geïntegreerd automatiseringsprogramma voor de mediatheek met een catalogus-, uitleen- en bestelmodule.

De aangeboden databanken zijn beschikbaar via de website en/of via de digitale leeromgeving. Ze kunnen op alle netwerkcomputers in de mediatheek worden geraadpleegd. Vooral persdatabanken (Mediargus en LexisNexis) worden vaak geraadpleegd. Gebruikersstatistieken per vestiging zijn niet beschikbaar.

De mediatheek is elke werkdag open van 8 tot 18 uur, op vrijdag van 8 tot 16 uur. Ook tijdens de vakantieperiodes zijn er openingsdagen voorzien.

De mediatheek is aanwezig op de twee voornaamste communicatieplatformen: DiLeAhs (digitale leeromgeving) en de Arteveldewebsite. Op de digitale leeromgeving is een gemeenschappelijke cursus Arteveldemediatheken uitgewerkt. Hij wordt gebruikt voor algemene informatie over de Arteveldemediatheken (openingstijden enzovoort) en voor specifieke informatie over de mediatheek lerarenopleiding (maandelijkse aanwinstenlijsten, links naar databanken, instructie ...). Ook de catalogus kan men op dit platform raadplegen. Ook aan de opleidingsvalven

van de opleiding heeft de mediatheek een eigen plaats. Die wordt voornamelijk gebruikt voor mediatheeknieuws en voor de mediatheekinstructie voor de studenten van het eerste opleidingsjaar. In de maandelijkse nieuwsbrief van de opleiding wordt informatie verspreid over de nieuwe aanwinsten.

De mediatheekfolder (ter inzage tijdens het visitatiebezoek) wordt uitgedeeld aan alle studenten van het eerste opleidingsjaar en aan externe bezoekers.

In 2004 is er een Arteveldebreed gebruikersonderzoek uitgevoerd. De aandachtspunten die uit het onderzoek naar voren kwamen, werden opgevolgd.

Studenten ervaren de mediatheek als zeer goed, maar betreuren het vroege sluitingsuur.

Computers en kopieerapparaten zijn soms overbezet.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie geeft in overweging om de openingsuren van de mediatheek moeten uit te breiden worden, zodat de studenten langer een beroep kunnen doen op de modaliteiten van de bibliotheek. Het aantal pc's en kopieerapparaten moet worden verhoogd. De gebouwen moeten meer de sfeer van de opleiding uitstralen.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Kandidaat-studenten worden op verschillende manieren geïnformeerd.

De AHS neemt deel aan de Studie-informatiedagen (SID-Ins) in de verschillende Vlaamse provincies.

In de marge van de SID-Ins wordt jaarlijks meegewerkt aan een studievoormiddag voor CLB-medewerkers en studiekeuzebegeleiders. De dienst Studieadvies stelt de recente vernieuwingen in het opleidings- en begeleidingsaanbod voor. Tevens ontvangen alle CLB's in Vlaanderen een informatiepakket met de brochures van de AHS. Bibliotheken krijgen dit pakket op aanvraag. Aan de secundaire scholen in Vlaanderen worden een affiche met de verschillende opleidingen van de AHS en de data van de infodagen bezorgd. Steeds vaker wordt er ook ingegaan op vragen van secundaire scholen om een presentatie te geven over 'Studeren in het hoger onderwijs' of om deel te nemen aan een standenbeurs.

Leerlingen uit het laatste jaar secundair onderwijs ontvangen vier keer per jaar een mailing van de AHS met een verwijzing naar het opleidingsaanbod. Op aanvraag worden opleidingsbrochures en een algemene brochure opgestuurd.

Op www.arteveldehs.be vinden kandidaat-studenten de meest recente informatie over de hogeschool.

Er worden jaarlijks vier infodagen georganiseerd voor alle opleidingen. De opleiding presenteert zichzelf ook op deze infodagen.

Kandidaat-studenten kunnen tot slot ook individueel terecht via e-mail, telefoon of na een afspraak bij de dienst Studieadvies van de hogeschool. Men kan een uitgebreide 'cursusinfotheek' raadplegen.

Bij inschrijving worden aan de studenten het studiecontract en een studentenagenda overhandigd.

Eerstejaarsstudenten worden onthaald gedurende de introductiedagen. Deze vinden plaats in de eerste week van het academiejaar. Tijdens de introductiedagen krijgen de studenten de opleidingsgids, de opleidingswijzer en de bijlage bij de opleidingsgids. De verschillende gidsen worden ook mondeling toegelicht. Ook de praktische organisatie van het academiejaar en de regelingen voor de praktijk en de stages worden besproken. Het screenen op taal- en muziekvaardigheden wordt tijdens de onthaaldagen gepland. De studenten krijgen daarnaast de opdracht om in kleine groepen Gent te verkennen onder de vorm van een wandeling die voor de opleiding interessante plaatsen aandoet. Ook voor de verkenning van de campus is een zoektocht opgezet.

In functie van het vroegtijdig detecteren van risicostudenten voor drop-out, van een gerichtere leerbegeleiding en van een onderbouwd instroom- en doorstroombeleid, kunnen de studenten van de AHS sinds september 2003 deelnemen aan een screening van hun leer- en studiestrategie. Hiervoor wordt het instrument LASSI (Learning and Study Strategies Inventory) gebruikt. De studenten kunnen de vragenlijst via de elektronische leeromgeving invullen. Alle studenten krijgen achteraf via een leertrajectbegeleider hun resultaten op papier. Tijdens een feedbackgesprek worden de verschillende schalen van de LASSI-test overlopen, worden remediërmogelijkheden besproken en (interne en/of externe) doorverwijsinstanties aangegeven. Tijdens het feedbackgesprek, maar evenzeer vermeld in de remediëring leidraad, wordt verwezen naar de cd-rom MANI. Studenten kunnen deze cd-rom gratis krijgen. Deze cd-rom licht kort de vaardigheden toe die nodig zijn voor een succesvolle overstap naar het hoger onderwijs. Studenten kunnen deze vaardigheden met behulp van de cd-rom toetsen en eventueel bijspijkeren via concrete adviezen en oefeningen.

Met een gemiddeld invulpercentage over de deelgenomen opleidingen van 85 %, behaalde de LASSI-screening een zeer goede respons. Er wordt gewerkt aan een onderzoek naar een verband tussen de leerstrategieën van eerstejaarsstudenten en hun slaagkansen.

De tevredenheid over de LASSI-screening bij de studenten is wisselend. De resultaten van de LASSI-screening worden met de praktijkbegeleider individueel besproken bij de intake van de studenten. Hierbij wordt niet zozeer de nadruk gelegd op de betrouwbaarheid van de test, dan wel op het feit of de student vanuit de resultaten zijn eigen studievaardigheden nog even goed wil onderzoeken. Op die manier geeft de praktijkbegeleider een nieuwe aanzet tot reflectie. Van daaruit worden samen met de student afspraken gemaakt die in de portfolio worden opgenomen en geregeld bij besprekingen aan bod komen. Dit kan eventueel leiden tot bijzondere vormen van ondersteuning.

Studenten die zich na de start van het academiejaar vóór 1 november inschrijven, kunnen aansluiten in het gewone modeltraject. Aan deze studenten wordt gevraagd zich zo vlug mogelijk in het bezit te stellen van het studiemateriaal, de portfolio en de praktijkgids. De coördinator van het eerste opleidingsjaar geeft hen de documenten die bij aanvang van het academiejaar aan de studenten werden meegegeven.

Studenten die nog willen inschrijven na 1 november worden eerst ontvangen door de coördinator van het eerste opleidingsjaar. Een aantal onderwijsactiviteiten, waarbij deelname noodzakelijk is, vooral in het opleidingsonderdeel praktijk, zijn dan al voorbij. Na een bespreking van de specifieke beginsituatie van die student wordt een advies voor een persoonlijk leertraject geformuleerd. Dit advies wordt voorgelegd aan de opleidingsdirecteur. Na inschrijving worden zij, zoals hierboven beschreven, verder begeleid. Hun inhaaloperatie heeft echter alleen betrekking op die opleidingsonderdelen waarvoor zij zijn ingeschreven.

Tijdens de opleiding worden de leerbegeleiding en de leertrajectbegeleiding gescheiden opgevat. De opleiding definieert leerbegeleiding als de begeleiding bij het uitvoeren van de opdrachten en het verwerken van de leerstof van een opleidingsonderdeel en van de hele opleiding. De leertrajectbegeleiding bestaat uit twee verschillende elementen: de begeleiding bij het samenstellen van het persoonlijke leertraject en de begeleiding bij het differentiëren van de leerweg in de opleiding.

Elke lesgever die belast is met de onderwijsactiviteiten van een opleidingsonderdeel, staat in voor de begeleiding van de studenten voor dat opleidingsonderdeel. De praktijkbegeleider is verantwoordelijk voor de directe leerbegeleiding van de individuele student.

Een opdrachthouder algemene leer- en leertrajectbegeleiding is belast met de uitbouw en concretisering van de leertrajectbegeleiding voor alle studenten. Vanuit deze opdracht wordt de screening met de LASSI-test georganiseerd. Deze medewerker onderhoudt contacten met verschillende diensten en initiatieven voor leerbegeleiding en studieondersteuning in en buiten de AHS. De algemene leertrajectbegeleider speelt ook inzichten uit Arteveldebrede onderzoeken, bijvoorbeeld over het gebruik van de LASSI-test, door naar de medewerkers in de opleiding.

Studenten die dit wensen, kunnen – eventueel aangestuurd door de praktijkbegeleider – in september en januari deelnemen aan een instapcursus studievoordigheden.

Om in het huidige curriculum, dat in een jaar-klas-systeem is opgezet, toch flexibilisering mogelijk te maken, heeft de opleiding naast de jaarcoördinatoren twee medewerkers belast met de opdracht om studenten te begeleiden bij de samenstelling van hun persoonlijke leertraject. Hiervoor werden enkele duidelijke richtlijnen uitgewerkt.

Voor studenten die maximaal zes studiepunten in één opleidingsjaar van het modeltraject en de andere zestig studiepunten in een ander opleidingsjaar volgen, gelden specifieke richtlijnen. Zij volgen hierdoor sommige opleidingsonderdelen via andere onderwijsvormen en zijn meer op zelfstudie aangewezen.

Studieheroriëntering is een bijzondere vorm van leertrajectbegeleiding voor die studenten die afhaken in de opleiding.

Voor een student zijn leertraject wijzigt, heeft hij een gesprek met een leertrajectbegeleider van de opleiding. De doelstelling is drievoudig:

- de student opvangen om na te gaan wat hij verder kan doen in zijn leertraject;
- de beweegredenen voor de heroriëntering en structurele en/of functionele problemen opsporen;
- de student voorzien van de nodige informatie over de formaliteiten die moeten worden vervuld bij heroriëntering.

De heroriënteringsgesprekken, tot in het academiejaar 2004-05 'exitgesprekken' genoemd, worden geregistreerd en jaarlijks geanalyseerd door de opdrachthouder leertrajectbegeleiding van de opleiding. De procedure heroriëntering werd duidelijk beschreven in het ZER.

Studenten die een verkeerde studiekeuze hebben gemaakt, kunnen terecht bij de dienst Studieadvies of bij STAP Gent (STUDIEADVIESpunt Gent), waar een uitgebreide infotheek de studenten in staat stelt informatie op te zoeken over alle vormen van hoger en volwassenenonderwijs.

Uitstroombegeleiding vormt een laatste fase in de leertrajectbegeleiding. De visie op het uitstroombeleid van de AHS is uitgeschreven in een conceptnota. Dit raamwerk wordt opleidingsspecifiek ingevuld.

In de loop van de maanden maart/april wordt in de opleiding een afstudeerdag voor de derdejaarsstudenten georganiseerd. Hier wordt dieper ingegaan op de problematiek rond solliciteren. Bij deze dag zijn twee deskundigen op het vlak van solliciteren, de opleidingsdirecteur en een directeur van een basisschool betrokken.

Jaarlijks werkt de AHS mee aan een afstudeerbeurs voor alle afstuderenden van de Associatie Universiteit Gent. Naast informatie verzamelen over verder studeren, kunnen studenten kennismaken met talrijke bedrijven en organisaties uit de non-profit- en de profitsector. Ook kunnen ze deelnemen aan algemene sollicitatietrainingen en cv-analyses (folder ter inzage tijdens het visitatiebezoek). De dienst Studieadvies verzorgt opleidingsspecifieke sollicitatietrainingen.

Via een site op de digitale leeromgeving van de AHS worden de studenten in de fase van afstuderen in kennis gesteld van binnengekomen vacatures.

De begeleiding van internationale studenten, zowel de uitgaande (eigen studenten van de Arteveldehogeschool) als de inkomende (van partnerinstellingen) studenten is procedureel onderbouwd.

De begeleiding gebeurt gezamenlijk door de opleiding, de dienst Onderwijsontwikkeling en internationalisering en SOVOARTE.

De opleiding draagt in de eerste plaats inhoudelijke verantwoordelijkheid, de dienst Onderwijsontwikkeling en internationalisering de administratieve verantwoordelijkheid. SOVOARTE behartigt een aantal materiële aspecten (in het bijzonder de huisvesting).

Daarnaast bestaan er ook procedures voor uitgaande en inkomende stafmobilititeit.

Elk academiejaar wordt de begeleiding van de eerstejaarsstudenten geëvalueerd. Hierbij wordt kwantitatief onderzoek afgewisseld met een kwalitatieve analyse. In het academiejaar 2004-2005 organiseerde de dienst Studieadvies een kwantitatieve onlinebevraging bij alle ingeschreven eerstejaarsstudenten (ook zij die al uitgeschreven waren of niet meer deelnamen aan onderwijsactiviteiten). 24 % van de eerstejaarsstudenten van de AHS beantwoordde de vragenlijst. In de opleiding nam 20 % deel aan de bevraging. Deze eerder lage responsratio dwingt tot relativering bij de interpretatie van de resultaten. Zowel het instroombeleid als de instroom- en doorstroombegeleiding worden bevraagd. De resultaten worden gebundeld in een rapport en doorgegeven aan de opdrachtgevers leer- en leertrajectbegeleiding en aan de opleidingsdirecteuren bij de start van het nieuwe academiejaar (ter inzage tijdens het visitatiebezoek). Hieruit worden verbeteringspunten geformuleerd.

Uit de evaluatie in het academiejaar 2004-2005 geeft 74 % van de respondenten aan, dat de praktijkbegeleider hen passend kan doorverwijzen. 70 % zegt dat voldoende kansen te hebben gekregen om te reflecteren over zijn studiemethode en –voortgang met hun praktijkbegeleider. De leerbegeleidingsactiviteiten worden door slechts 16 % van de studenten gevolgd, maar worden doorgaans goed tot zeer goed beoordeeld. De meerderheid van de respondenten (93%) zegt terecht te kunnen bij zijn lesgevers met vragen over de leerstof. Maar slechts 61 % stelt voldoende tips van de lesgevers te krijgen over een goede manier om de leerstof te studeren. 68 % vindt dat men voldoende informatie krijgt van de lesgevers over de manier van examineren. De leerbegeleidingsactiviteiten worden doorgaans positief geëvalueerd. Enkel de sessie over plannen en structureren scoort minder goed: een derde van de studenten die deze sessie volgde, gaf een eerder negatieve evaluatie.

De psychosociale begeleiding wordt opgenomen op vraag van de student of na doorverwijzing van lesgevers of ouders. Leer- en leertrajectbegeleiders van studenten uit het eerste opleidingsjaar hebben hierin een belangrijke signaalfunctie. Zij verwijzen in eerste instantie door naar de SOVOARTE-medewerker. De studenten worden door de SOVOARTE-medewerker geholpen bij het formuleren en verhelderen van hun hulpvraag, en worden begeleid bij kortdurende veranderingsprocessen. Studenten met complexe hulpvragen of moeilijkheden rond assertiviteit en faalangst, worden door de SOVOARTE-medewerker doorverwezen naar StudioO of naar externe begeleidingsdiensten. De meeste aanmeldingsvragen zijn van emotionele, relationele en/of sociale aard.

Het hogeschoolbestuur van de AHS stelt de ombudsmedewerkers aan. De opleidingsdirecteur draagt een kandidaat-ombudsmedewerker, na advies van de opleidingsraad, voor aan de studenten ter goedkeuring.. De ombudsmedewerkers hebben een bemiddelende rol bij geschillen tussen de student en een of meerdere personeelsleden. Het betreft hier geschillen die verband houden met de toepassing van de onderwijs- en examenregeling, de rechtspositie van de student en als onbillijk ervaren handelingen, en toestanden in de AHS in de context van het examen.

De ombudsmedewerker heeft een ombudsgids ter beschikking om zijn opdracht naar behoren uit te voeren.

Na het afsluiten van de tweede examenperiode maakt de ombudsmedewerker een algemeen verslag op van zijn interventies. Problemen waarmee hij werd geconfronteerd, worden gesignaleerd; verbeteringsvoorstellen worden geformuleerd. Op deze manier draagt de ombudsmedewerker bij tot de kwaliteitsbewaking en -verbetering van het onderwijs en de evaluatie. De commissie heeft het Arteveldebreed verslag van de ombudswerking van het academiejaar 2004-2005 kunnen inkijken tijdens het visitatiebezoek.

De ombudsmedewerker van de opleiding is bereikbaar op de campus vanaf 7.30 uur en is steeds bereikbaar via gsm.

De ombudsmedewerker werd in het academiejaar 2004-2005 110 keer geconsulteerd. De vragen gingen vooral over de deliberatie (informatie met betrekking tot overdrachten, overzettingen en bespreking van de resultaten)

(27%), stopzetting (23,5%), examenregeling (20%) en examenverloop (11,3%). Slechts drie % van de tussenkomsten betrof bezwaren tegen beslissingen van de examencommissie.

Tweedejaarsstudenten bevestigen tijdens het visitatiebezoek dat zij een persoonlijke begeleider hebben bij wie ze met alle problemen op inhoudelijk, organisatorisch en/of persoonlijk gebied terecht kunnen.

De verantwoordelijken voor studieadvies en -begeleiding bevestigen, dat in de recente periode de volgende aandachtspunten centraal stonden: het invoeren van de flexibilisering van het hoger onderwijs (met semestrialisering en competentie management) en de aandacht voor de instroom van nieuwe doelgroepen (met onder andere diversiteit). Hierbij is vooral aandacht gegaan naar de trajectbegeleiding en de cultuuromslag die de flexibilisering van het HO heeft gehad op de invulling van de opdrachten van het OP.

De verantwoordelijken voor de trajectbegeleiding en de studentenbegeleiding bevestigen, dat ongeveer 95 % de LASSI-test invult. Zij relativeren enigszins de meerwaarde. Het is een inschattinginstrument. De betrouwbaarheid en de validiteit zijn goed, maar sommige studenten herkennen er zich duidelijk niet in. De test wordt vooral gebruikt in functie van de studiekeuze. Zij stellen ook vast dat er niet één leerstijl naar voren kan worden geschoven. Er wordt een synthese gemaakt van verschillende leerstijlen. Twintig procent van de studenten stelt dat LASSI hen als diagnose-instrument heeft geholpen in hun studiekeuze.

De verantwoordelijken voor de traject- en de studentenbegeleiding bevestigen dat er een reglement voor aan- en afwezigheid is. Elke afwezigheid moet gewettigd worden. Bepalingen zijn opgenomen in het studiecontract. Er worden voor bepaalde activiteiten formele absenties opgenomen. Volgens de verantwoordelijken voor de traject- en de studentenbegeleiding hebben afwezigheden geen invloed op de deliberatie. Afwezigheden worden doorgegeven aan de ombudsmedewerker.

De ombudsmedewerker bevestigt dat studenten bij het niet-slagen pas in het eindstadium langskomen. Er wordt vooral een beroep gedaan op de Ombudsdienst tijdens de examenperiode, vooral bij problemen bij studenten met een ziekte tijdens de examenperiode. De belangrijkste opdracht is het bewaken van de rechten van de student en het verdedigen van zijn belangen. Er wordt veel formeel en informeel overleg gepleegd. Het is vooral de trajectbegeleider die mogelijke 'afhakkers' via gesprekken probeert door te verwijzen naar leerbegeleiders en externe organisaties zoals SOVOARTE, om zo een poging te doen om hen bij problemen rond studeren, faalangst of uitval te heroriënteren. Ook uitgeschreven studenten worden in de bevestigingen gecontacteerd over hun ervaringen met de begeleiding vanuit de school. De ombudsmedewerker geeft voorbeelden van problemen en de manier waarop deze klachten werden behandeld.

Vandaag zijn op 292 studenten in het eerste opleidingsjaar 65 studenten gestopt. Achttien studenten zijn al geheroriënteerd, onder meer naar andere eigen opleidingen. Men probeert bewust studenten intern en extern te heroriënteren.

Er is een aparte verantwoordelijke 'zorg' voor het begeleiden, ondersteunen en opvolgen van studenten met een functiebeperking. Vooraf wordt er wel een grondige analyse gedaan van de functiebeperking en worden studenten – waarvoor geen perspectieven aanwezig zijn – afgeraden de opleiding te volgen. De opleiding mag echter decretaal geen studenten weigeren. De verantwoordelijke bevestigt dat men nog niet aan echte 'inclusie' toe is, maar dat men vooral het accent legt op integratie en verschillende begeleidingsmodaliteiten. Hoe dan ook moeten ook deze studenten de basiscompetenties realiseren. Het accent ligt op een betere en aangepaste begeleiding.

De verantwoordelijken van SOVOARTE bevestigen dat ongeveer tien % van de studenten contact opneemt met SOVOARTE. Hierbij wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele problemen. SOVOARTE hanteert in bepaalde gevallen duidelijke procedures, maar vaak moeten alle probleemsituaties apart worden geanalyseerd.

De verantwoordelijken van SOVOARTE bevestigen dat studenten in bepaalde gevallen worden doorverwezen naar gespecialiseerde diensten zoals het OCMW, StudioO, de VDAB, een psycholoog enzovoort.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om nog meer duidelijkheid moet scheppen over de begeleiding en de informatie voor studenten die geen normstudietraject volgen.

De commissie vraagt om het aanwezigheidsbeleid opnieuw te bespreken in de daartoe geëigende organen.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - Het gebouw en de voorzieningen zijn geschikt voor het onderwijs.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Studenten zijn vertrouwd met de studiebegeleidingsmogelijkheden, en waarderen de persoonlijke en menselijke begeleiding van de betrokkenen. Ze ervaren de drempel tussen studenten en lectoren als zeer klein.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het kwaliteitsbeleid van de AHS vertrekt vanuit de missie van de hogeschool en in het bijzonder van het strategische doel dat werd geformuleerd over kwaliteitszorg.

Kwaliteitsborging wordt verzekerd door de ontwikkeling van een kwaliteitshandboek, dat alle goede werkpraktijken die in de hogeschool bestaan, vastlegt. Op deze manier kan de hogeschool garanderen, dat de kwaliteit die hij heeft vastgelegd, wordt bewaakt. Het formaliseren van eenduidige werkmethoden in doorzichtige procedures, bevordert tevens zowel de horizontale als de verticale communicatie. Nieuw opgestelde procedures, documenten en standaardformulieren worden steeds vóór de verspreiding in de Artevelde Raad voorgesteld en getoetst. De publicatie ervan is voorzien op intranet. Indien opleidingen dat wensen, kunnen zij ook opleidingsspecifieke procedures ontwikkelen en een eigen kwaliteitshandboek op opleidingsniveau publiceren.

De opleiding maakt geregeld gebruik van het PROZA-instrument (afgeleid van EFQM) om verbeteringstrajecten te distilleren. Er worden ook studietijdmetingen, onderwijsbeoordelingen, onderzoeken bij eerstejaarsstudenten over de begeleiding, instroomanalyses, doorstroomanalyses, uitstroomonderzoeken en bevestigingen van het werkveld opgezet.

De Artevelde dienst Integrale kwaliteitszorg werkt voornamelijk op vraag, maar kan ook zelfstandig optreden.

De AHS wil alle belanghebbenden op een intensieve wijze laten meedenken bij de verdere ontwikkeling van de hogeschool. Daarvoor organiseert zij verschillende bevestigingen: van studenten, medewerkers, partners/klanten en het werkveld, en van alumni. De resultaten worden via de geëigende kanalen besproken en opgevolgd.

Jaarlijks wordt een bundeling gemaakt van de resultaten van de verschillende onderzoeken. Deze resultaten worden voorgelegd in het opleidingscollege en in het opleidingsteam. Van hieruit worden verbeteringsdoelen afgesproken, die worden toegepast in de plannen en realisaties van de verschillende overlegorganen.

De opleiding is in het academiejaar 2004-05 gestart met de opmaak van een opleidingsplan voor de periode 2005-2010, waaraan jaarlijks een kwaliteitsplan zal worden gekoppeld. De eerste ontwerpen werden door het opleidingscollege goedgekeurd en op het OLO-congres in september 2005 aan het team voorgesteld. Hierbij werden enkele bedenkingen gemaakt en amendementen naar voren gebracht. Deze werden door het opleidingsmanagementteam in een definitieve tekst gegoten; de ijkpunten werden verder op punt gesteld. Dit geheel werd aan het opleidingsteam voorgesteld op het tweede OLO-congres in januari 2006. De ijkpunten zullen mee opgenomen worden bij het uitbouwen van het nieuwe curriculum.

Na de goedkeuring van het opleidingsplan zal de uitvoering van de resterende verbeteringstrajecten door de medewerkers worden gerealiseerd in de geëigende overlegorganen. Opdrachthouders en projectverantwoordelijken zullen aan de realisatie meewerken; zij zullen medewerkers op basis van hun expertise betrekken, toezicht houden op de realisatie en de vorderingen aanzwengelen. Opdrachthouders en projectverantwoordelijken zullen verantwoording afleggen bij de opleidingsdirecteur. Na evaluatie in het kader van het opgestelde kwaliteitsplan, zullen ijkpunten en verbeteringsdoelen worden aangepast, mits het akkoord van de opleidingsdirecteur, het opleidingsmanagementteam, het opleidingscollege en in het geval van een manifeste wijziging, mits het akkoord van het opleidingsteam.

Integrale kwaliteitszorg wordt duidelijk gezien als een managementtool; het maakt deel uit van het totale beleid. De nieuwe ontwikkelingen moeten eerst goed worden geïntegreerd in de werking van de hogeschool.

Uit de gesprekken met lectoren, studenten en het beroepenveld vraagt de commissie aandacht voor het verbeteren van de interne communicatie met betrekking tot de resultaten van de bevestigingen en de daaraan gekoppelde verbeterplannen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De interne communicatie over de resultaten van de verbeteringsplannen vraagt meer aandacht.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De kwaliteitsverbetering binnen de opleiding ent zich op de twee bewegingen die in de hogeschool bestaan: de 'top-down'- en de 'bottom-up'-beweging.

De top-downbeweging vertrekt bij de missie en het onderwijsconcept van de AHS. Aan opleidingen is gevraagd dat te vertalen in een opleidingsspecifiek opleidingsconcept. Een ontwikkelplan, het opleidingsplan genoemd, met gerichte doelen om dit opleidingsconcept te realiseren, werd opgesteld.

Het opleidingsplan houdt het strategische plan van de opleiding in en geeft de middellange- en langetermijn-doelen weer. Het opleidingsplan bewaakt dus de doelen die gespreid zijn over verschillende jaren (vanaf twee tot vijf jaar). Het kwaliteitsplan, dat uit het opleidingsplan wordt afgeleid, bewaakt de operationele doelen op korte termijn en wordt jaarlijks opgesteld. Van deze doelen verwacht de opleiding dat de realisatie ervan wordt beoogd in een academiejaar. Elk doel wordt toegewezen aan een persoon, een bestaande werkgroep of een nieuw opgericht kwaliteitsverbeterteam (KVT). Het kwaliteitsplan wordt op het einde van het academiejaar geëvalueerd. De realisaties worden opgenomen in het jaarverslag en een nieuw kwaliteitsplan wordt opgesteld.

Ook het opleidingsplan wordt jaarlijks herzien, zodat nieuwe strategieën die ingegeven zijn door wijzigende omgevingsfactoren, zoals een veranderd decreet of nieuwe visies van de AHS, kunnen worden opgevangen.

Ook in de diensten wordt gewerkt met beleidsplannen (lange termijn-doelen) en kwaliteitsplannen (kortetermijn-doelen).

Voor de organisatie van de bottom-upbeweging heeft de AHS gekozen voor het specifieke, op maat van de Vlaamse hogescholen ontwikkeld, zelfevaluatie-instrument PROZA. De opleidingen en diensten integreren het werken met PROZA structureel in hun beleid. Consensusgroepen bestaande uit medewerkers, studenten, afgestudeerden en het werkveld – afhankelijk van het te evalueren aandachtspunt – bepalen de ontwikkelingsfase van het geëvalueerde aandachtspunt en formuleren hierbij verbeteringsdoelen en prioriteiten. Zo worden er jaarlijks maximaal drie aandachtsgebieden van naderbij bekeken, rekening houdend met de draagkracht van de opleiding. Op die manier kan een opleiding over een periode van drie academiejaren alle

aandachtsgebieden doorlopen. De prioriteiten die via deze scoring worden geformuleerd, worden opgenomen in het opleidingsplan/beleidsplan in het of kwaliteitsplan van de betrokken dienst of opleiding.

Naast het PROZA-instrument worden ook andere resultaten van onderwijsbeoordelingen, tevredenheidsonderzoeken over studiebegeleiding of andere interne onderzoeken gebruikt om verbeteringsdoelen op te stellen.

Het opleidings- en het kwaliteitsplan vormen een synthese van de verbeteringsdoelen, afkomstig uit de top-down- en bottom-up-beweging, waardoor een versmelting van deze bewegingen tot stand komt. Zo blijft het voor opleidingen en diensten, in het bijzonder voor hun directies en medewerkers, maar ook voor hun belanghebbenden, zoals studenten, het werkveld en afgestudeerden, overzichtelijk aan welke verbeteringsdoelen per jaar in de opleiding wordt gewerkt (aan de hand van het kwaliteitsplan) om de strategische keuzes en doelen (die in het opleidingsplan werden gesteld) te bereiken.

De realisaties zijn ondertussen al zo ingeburgerd in de opleiding, dat ze er niet meer uit weg te denken zijn:

- De opleidingsgids en de opleidingswijzer worden telkens geactualiseerd aan de studenten aangereikt.
- De zelftest wordt behouden en verbeterd, wat zal leiden tot een scherpere beschrijving van de normstudent.
- De zelfverantwoordelijkheid van de student voor zijn eigen leertraject wordt gestalte gegeven in het 'gedifferentieerd traject' en het 'persoonlijk traject', systemen waar steeds meer gebruik van wordt gemaakt.
- De portfolio wordt elk academiejaar geactualiseerd en zal verder worden aangepast volgens het gebruik in de andere opleidingsjaren.
- Het reflecterend leren is als professionele vaardigheid in het curriculum opgenomen. In functie hiervan wordt in het academiejaar 2005-2006 een leerlijn opgesteld.
- Praktijkopdrachten en leertaken zijn zo geformuleerd, dat ze de student aanzetten tot actief en zelfstandig leren.
- Het systematische overleg tussen de stageplaatsen en de opleiding wordt voortgezet in jaarlijkse stagementorenbijeenkomsten per opleidingsjaar.
- De samenwerking met stagementoren wordt gestalte gegeven in het project OPSA, waarin de opleiding en de stageplaatsen zich engageren om voor een periode van drie jaar nauw samen te werken.
- Jaarlijks organiseert men de 'opleiding voor leraren-opleiders' in het kader van de professionalisering.
- De stageopdrachten worden voor de studenten gebundeld in de stagemappen per opleidingsjaar. Deze worden elk academiejaar bijgestuurd.
- De studenten krijgen in oktober, in de vorm van de portfolio of een folder 'takenpakket', een bundeling van alle taken en opdrachten voor het komende opleidingsjaar.
- De opleidingskalender voor het academiejaar staat vanaf september op DiLeAhs en wordt zo nodig aangepast.
- De opleiding organiseert jaarlijks een groepsbezoek voor lectoren aan een buitenlandse hogeschool voor lerarenopleiding.
- Minstens tien % van de laatstejaarsstudenten neemt jaarlijks deel aan internationale studentenmobiliteit, van wie minstens de helft in het kader van een Erasmusuitwisseling.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie pleit ten aanzien van de verbeteringsplannen voor een zichtbare/duidelijke fasering korte en lange termijnplanning van de verbeterplannen.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De communicatiestructuur van de opleiding is zo opgebouwd, dat er gezorgd is voor een getrapte besluitvorming. Bottom-up en top-down loopt dit via het opleidingsteam – waarin alle medewerkers betrokken worden –, de vakgroepen, de jaarteam en het opleidingscollege, waarin een vertegenwoordiger van de lesgevers per vakgroep zetelt. In de opleidingsadviesraad en in de opleidingsraad zijn de lesgevers eveneens vertegenwoordigd. Op die manier wordt in elk orgaan van de opleidingsstructuur waarin kwaliteitszorg ter sprake komt en wordt uitgebouwd, de betrokkenheid van de lesgevers ingebouwd.

De studenten worden formeel betrokken bij het beleid van de opleiding via de opleidingsstudentenraad en de opleidingsraad. Per lesgroep zetelen twee vertegenwoordigers in de opleidingsstudentenraad. Een delegatie van deze raad zetelt in de opleidingsraad.

Het beroepenveld wordt betrokken bij de kwaliteitszorg via de opleidingsadviesraad en de formele bevestigingen ter gelegenheid van de bijeenkomsten van de stagementoren.

Het beroepenveld (vooral de directies) wordt geregeld bevestigd over mogelijke voorstellen .

Voor mentoren is er een mentorenopleiding en geregeld een mentorenterugkomdag.

De alumni worden systematisch bevestigd. Minstens één keer na hun afstuderen worden de afgestudeerden bevestigd over hun ervaring in de hogeschool en over hun eerste werkervaringen.

De opleiding organiseert geen aparte alumniwerking. Ze heeft contact met 900 stagementoren per kalenderjaar in functie van de stagebegeleiding. Uit een beperkt onderzoek blijkt dat hiervan ongeveer zestig % afgestudeerden zijn van de AHS of een van zijn rechtsvoorgangers. De afgestudeerden hebben ook onderling veel contact in het kader van de activiteiten die worden georganiseerd door andere diensten, zoals de diocesane Pedagogische begeleidingsdienst, de samenwerkingsverbanden tussen de verschillende basisscholen op regionaal vlak en de werking van de onderwijsvakbonden. Sommige afgestudeerden organiseren een gezelligheidsbijeenkomst voor de alumni van een specifiek academiejaar, bijvoorbeeld bij de lustrumviering van hun afstuderen.

De opleiding onderhoudt ook contact met de afgestudeerden via COMPahs Leraren en Scholen en via de bachelor-na-bacheloropleidingen. COMPahs Leraren en Scholen verstuurt een maandelijkse nieuwsbrief waarin de activiteiten worden aangekondigd. De deelnemers aan de COMPahs-activiteiten en de studenten van de bachelor- na-bacheloropleidingen zijn dan ook in grote mate afgestudeerden van de opleiding of van een van haar voorgangers.

De studenten stellen tijdens het visitatiebezoek dat zij op verschillende manieren betrokken zijn bij de uitbouw van de opleiding:

- na examens via bevestigingen en in gesprekken met lectoren;
- na het eerste semester via bevestigingen over de inhoud en didactische aanpak;
- na het eerste opleidingsjaar via het forum over stage.

Studenten bevestigden dat er rekening wordt gehouden met hun opmerkingen over opleidingsonderdelen en projecten. Er gebeurt dus effectief een bijsturing op basis van feedback van studenten.

Na de laatste les wordt aan de studenten gevraagd een EVOP in te vullen. Voor de lector is dit vrijblijvend. De visitatiecommissie stelt vast dat er geen systematische feedback van de verbeteringsacties naar de studenten gebeurt. De studenten wijzen op het feit dat zij, door de overgang naar een volgend opleidingsjaar, niet altijd op de hoogte zijn van wat er nu effectief wordt gedaan met de evaluaties. Er is een grote wijziging van de lectoren over de jaren heen. Feedback over de opleiding kan ter sprake komen, rechtstreeks bij de lector, bij de klastitularis en bij de trajectbegeleider.

Studenten hebben effectief de kans om feedback te geven over de opleiding, en ze hebben ook het gevoel dat er iets mee wordt gedaan.

Studenten bevestigen dat het nieuwe programma op hun vraag is gewijzigd wat het aantal uren dat er na elkaar les wordt gegeven betreft. De bevraging gebeurt op een elektronische manier. Terugkoppeling is nog niet gebeurd. Tweedejaarsstudenten worden op een andere manier naar feedback gevraagd. Bevragingen zouden momenteel minder georganiseerd en minder systematisch gebeuren.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het is aangewezen om een alumnivereniging voor de lerarenopleiding op te richten.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding organiseert periodiek bevragingen en vertaalt de resultaten in concrete actieplannen. De commissie heeft voorbeelden van verbeteringsprojecten en van de toepassing van de PDCA-cyclus gezien.
- De betrokkenheid van afgestudeerden moet wel verstevigd worden, en er zou een alumnivereniging moeten worden opgestart.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het academiejaar 2003-2004 heeft de opleiding een enquête georganiseerd bij de directies en stagementoren van de eindstage van de derdejaarsstudenten. Aan de directies en stagementoren werd gevraagd om een uitspraak te doen over de beheersing van de competenties bij derdejaarsstagiairs en afgestudeerden. Algemeen kan worden gesteld dat het beroepenveld de beheersing van de competenties door afgestudeerden als hoog beoordeelt. 77 % is de laagste waarderingsscore voor de kwaliteit van de opleiding in een van de competenties. De opleiding scoort vooral goed in het opleiden van de student als inhoudelijk expert. Aandachtspunten uit deze bevraging zijn de competenties 'lid van een schoolteam' en 'partner van externen'.

Sinds 2004-2005 is aan deze aandachtspunten extra aandacht gegeven. De studenten hebben vernieuwde taken opgelegd gekregen in verband met de integratie in het schoolteam. Door de opleiding werden de studenten en de stagescholen aangezet tot initiatieven in dit verband.

Uit het uitstroomonderzoek van 2004, waarbij 47 % van de afgestudeerden van 2001, 2002 en 2003 reageerde, blijkt dat de alumni van 2001, 2002 en 2003 algemeen vrij tevreden zijn over de opleiding. 70 % van de afgestudeerden vindt dat de nodige kennis en vaardigheden aan bod kwamen om hun beroep goed te kunnen uitoefenen.

Algemeen beschouwd zijn de afgestudeerden tevreden over hun opleiding. De opleiding voldeed aan de verwachtingen, zowel qua inhoud als qua moeilijkheidsgraad, en 84 % van de respondenten zal de opleiding en de hogeschool zeker aanraden aan anderen.

De afgestudeerden waarderen vooral de stagebegeleiding door de stagementor en het voldoen van de opleiding aan de verwachtingen. Vier op vijf afgestudeerden vinden dat de moeilijkheidsgraad overeenstemde met de vooropgestelde verwachtingen. Evenveel studenten zijn tevreden over de evenwichtige studiespreiding in het studieprogramma en over de verhouding theorie-praktijk.

Vier op vijf afgestudeerden zijn tevreden over de accommodatie en de infrastructuur; 51 % is echter niet tevreden over de beschikbare faciliteiten. Deze uitspraak is door de verhuis naar de campus Kattenberg, waar er meer, betere en andere faciliteiten aanwezig zijn, waarschijnlijk al achterhaald.

38 % van de afgestudeerden is minder tevreden over de persoonsgerichte wijze van lesgeven. De besluiten hieromtrent zijn meegenomen in de besprekingen in het opleidingsteam en werden als een aandachtspunt meegedragen door de lesgevers. Een hoge waardering van studenten voor de student-lectorinteractie (PROZA-zelfevaluatie, 2005) geeft blijkt van een positieve evolutie ter zake.

33 % van de respondenten is van mening, dat de informatieverschaffing beter zou kunnen. Door de informatie overzichtelijker en transparanter te maken, en door ze online en via DiLeAhs ter beschikking te stellen, probeert de opleiding hieraan tegemoet te komen.

De commissieleden waren tevreden over het niveau van de eindwerken.

Het uitstroomonderzoek (2004) brengt ook de positie van jong afgestudeerden op de arbeidsmarkt in kaart. Daarnaast schetst het een beeld van de ervaringen die afgestudeerden hebben met het zoeken naar een baan en welke inhoudelijke aspecten de eerste werkervaringen kenmerken.

94 % van de bevroegde alumni vond binnen het jaar werk, terwijl vijf % een bijkomende studie begon. Eén respondent had een jaar na afstuderen nog geen relevante werkervaring opgedaan.

Het blijkt dat 88 % zijn eerste baan vond binnen de drie maanden na afstuderen. 72 % van de respondenten heeft slechts één functie uitgeoefend.

Van de respondenten heeft 77 % een arbeidscontract van onbepaalde duur. 23 % werkt met een contract van bepaalde duur. 91 % werkt voltijds, 9 % deeltijds.

Vanaf het academiejaar 2004-2005 werd gestart met het programma Bridges in Education. Dit internationaal programma trok veertien studenten aan uit Polen, Nederland, Litouwen, Spanje en Wallonië.

In het opleidingsplan dat in 2004 werd voorbereid, wordt als ijkpunt vooropgesteld, dat minstens tien % van de laatstejaarsstudenten deelneemt aan internationale studentenmobiliteit, van wie minstens de helft in het kader van een Erasmusuitwisseling. Dit ijkpunt werd in het academiejaar 2005-06 al bereikt. In het eerste semester van het academiejaar 2005-2006 bereiden 24 van de 145 laatstejaarsstudenten zich voor op een buitenlandse stage. Tien ervan zijn betrokken in een Erasmusproject. De deelnemende studenten ervaren deze internationale stage als een verrijking. Zij dragen de internationale gedachte daardoor sterk uit naar hun opvolgers.

De opleiding stimuleert ook haar lesgevers om, in het kader van het Socrates-/Erasmusprogramma, les te geven aan buitenlandse instellingen. Deze formule begint resultaten af te werpen.

In het ZER is een lijst opgenomen van de buitenlandse partnerinstellingen van de opleiding waarmee op bilaterale basis wordt samengewerkt. Daarnaast is het de politiek van de Arteveldehogeschool om intensief deel te nemen aan sterke internationale, c.q. Europese netwerken van instellingen voor hoger onderwijs, om op die manier multilaterale relaties aan te gaan. Voor de opleiding betreft het hier de Comenius Association. De participatie in dit netwerk leidde onder meer tot een aantal duurzame partnerschappen voor mobiliteit. De opleiding is internationale partnerschappen aangegaan in het kader van de Erasmus-Bilak-overeenkomsten en de Erasmus-Belgica-Bilak-overeenkomsten. Hierbij is er een partnerschap met een opleiding in Belfast (Noord-Ierland), Vlissingen, Nijmegen, Zwolle, Leeuwarden (allen in Nederland) en Madrid (Spanje). Er zijn samenwerkingsverbanden met bevoorrechte partners in Suriname, Malawi, Gambia en Zuid-Afrika.

De opleiding nam de afgelopen jaren deel aan de onderstaande internationaliseringsprojecten:

- Socrates/ERASMUS: IP-Inclusive Education
- Socrates/ERASMUS: IP-Social Competences and Skills for Children and Adults

Partnerinstituten voor deze projecten waren opleidingsinstituten uit Belfast, Alkmaar (Nederland), Haderslev (Denemarken), Namur (Wallonië), Madrid en Valencia (beide in Spanje).

De AHS streeft ernaar om niet enkel een zo ruim mogelijk aantal studenten een internationaliseringservaring (in het buitenland) aan te bieden, maar stimuleert ook de aandacht voor de internationaliseringsdimensie in de opleiding. Op die manier krijgen ook de 'thuisblijvers' de mogelijkheid deel te nemen aan internationaliseringsactiviteiten.

Aan een aantal intensieve programma's van Socrates/ERASMUS konden studenten van de opleiding deelnemen. Het betrof de interdisciplinaire IP's 'Inclusive Education' en 'Social Competences and Skills for Children and Adults'. In deze programma's werkten Arteveldestudenten en -lesgevers samen met buitenlandse collega's rond deze innovatieve onderwerpen. Deze zijn ondertussen stopgezet. Momenteel nemen studenten uit de lerarenopleidingen naast buitenlandse studenten deel aan de module Bridges in Education.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan om opnieuw in overleg te gaan met het lectorenteam om in gezamenlijkheid de meerwaarde van het internationaliseringsbeleid te bespreken.

De commissie bepleit tevens het verzamelen van gegevens met betrekking van de effecten van de internationale contacten van lectoren op het opleidingsprogramma.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding wil haar streefcijfers op het vlak van onderwijsrendement pas formuleren indien zij over alle relevante gegevens beschikt en voldoende analytisch studiewerk heeft verricht. Momenteel is deze vergelijkende studie volop aan de gang. Wellicht zal het beschikbaar worden van Vlaamse indicatoren en de positiebepaling van de opleiding met gelijkaardige opleidingen op het vlak van studierendement, bij het publiceren van visitatierapporten en accreditatiebesluiten in de nabije toekomst mogelijk worden.

De AHS wil de indicatoren in kaart brengen die betrekking hebben op het onderwijsrendement van zijn opleidingen. Het onderwijsrendement wordt benaderd vanuit drie indicatoren: de slaagcijfers, de studieduur en de studie-uitval. Momenteel zijn deze streefcijfers met betrekking tot de slaagcijfers, de gemiddelde studieduur en studie-uitval in de hogeschool nog niet bepaald.

De AHS heeft de slaagcijfers, de gemiddelde studieduur en de gemiddelde studie-uitval berekend over alle opleidingen heen. Totdat er een meer analytische benadering voorhanden is, kan de opleiding zich richten naar deze Arteveldebrede vergelijkingspunten.

De gemiddelde studieduur bedraagt drie jaar en drie maanden. Op basis van alle inschrijvingen (studenten die ingeschreven zijn op 1 februari) slaagt gemiddeld over de laatste zes academiejaren 52 % in het eerste opleidingsjaar, 86 % in het tweede opleidingsjaar en 95 % in het derde opleidingsjaar. Op basis van de studenten die hebben deelgenomen aan de examens slaagt gemiddeld over de laatste vier academiejaren 52 % in het eerste opleidingsjaar, 86 % in het tweede opleidingsjaar en 95 % in het derde opleidingsjaar.

Wanneer men het slaagcijfer op basis van de deelname aan examens beschouwt, kent het eerste opleidingsjaar in het academiejaar 2003-2004 een stijging van het aantal geslaagden in vergelijking met de voorgaande jaren. In

het academiejaar 2004-2005 is het slaagpercentage opnieuw gedaald naar 49 %. Over de laatste academiejaren slaagt gemiddeld 50 % van de studenten. Dit is net onder het gemiddelde van de laatste vier academiejaren in de AHS (52 %).

Het aandeel geslaagden op basis van alle inschrijvingen varieert van 44 tot 55 %. Over de laatste academiejaren slaagt gemiddeld 48 % van de studenten. Dit is onder het gemiddelde van de laatste academiejaren in de AHS (52%).

De opleiding gaat na wat de mogelijke oorzaken kunnen zijn van een lager aantal geslaagden in het academiejaar 2004-2005. Een belangrijk punt van verandering ten aanzien van het voorgaande jaar is de verhuis naar de campus Kattenberg, die tegelijk een overstap naar grotere lesgroepen met zich meebracht. Het is niet duidelijk of hier een verband bestaat en zo ja, of de inspanningen om met andere werkvormen de onderwijsactiviteiten te organiseren hierin verbetering zullen kunnen brengen. Verder onderzoek is wenselijk nadat het nieuwe curriculum is ingevoerd en nieuwere werkvormen voldoende ingang hebben gevonden.

Op basis van deelname aan de examens slaagt over de laatste vier jaar gemiddeld 48 % van de generatiestudenten in het eerste opleidingsjaar van de opleiding. Dit is boven het gemiddelde slaagpercentage (43 %) van de generatiestudenten aan de AHS.

Over de laatste vier academiejaren varieert het aantal ingeschreven studenten voor het tweede jaar van de opleiding tussen 126 en 170 studenten.

Het slaagpercentage op basis van deelname aan de examens in het tweede jaar van de opleiding, kent een daling van 81 % (2001-2002) naar 78 % (2004-2005). Over de laatste academiejaren slaagt gemiddeld 79 % van de studenten. Dit is onder het gemiddelde van de laatste vier academiejaren in de Arteveldehogeschool (86 %).

Wanneer men het slaagcijfer op basis van alle inschrijvingen beschouwt, is ook hier een daling merkbaar. Over de laatste academiejaren slaagt gemiddeld 78 % van de studenten. Dit is onder het gemiddelde van de laatste academiejaren in de AHS (86 %).

Over de laatste academiejaren varieert het aantal ingeschreven studenten voor het derde jaar van de opleiding tussen 103 en 132 studenten.

Wanneer men het slaagcijfer op basis van deelname aan de examens beschouwt, kent het derde opleidingsjaar een gemiddeld aandeel geslaagden van 96 %. Dit is net boven het gemiddelde van de laatste academiejaren in de Arteveldehogeschool (95 %).

In het derde opleidingsjaar is er duidelijk geen sprake meer van selectie. De vanuit het tweede opleidingsjaar geselecteerde normstudent bereikt het derde opleidingsjaar en behaalt uiteindelijk ook een diploma.

Onder studie-uitval wordt het aantal studenten gerekend, dat een opleidingsjaar niet volledig doorloopt en/of niet alle examenkansen benut om te kunnen slagen. Studenten die zich vóór 1 februari uitschrijven, haken vroegtijdig af en worden niet meegerekend als ingeschreven voor het opleidingsjaar. Een tweede groep studenten neemt niet deel aan de eerste of tweede examenperiode en haakt officieel af tussen 1 februari en de eerste examenperiode. Ook studenten die na de eerste examenperiode niet meer deelnemen aan de tweede examenperiode, maken deel uit van de studie-uitval.

In het eerste opleidingsjaar varieert het aantal studenten dat voor 1 februari afhaakt tussen de zeven en elf %. Ongeveer vijf % van de studenten maakt geen gebruik van de tweede examenperiode wanneer zij niet slagen in de eerste examenperiode. Gemiddeld kent het eerste jaar van de opleiding een studie-uitval van ongeveer 20 %. Dit is hoger dan de Arteveldebrede studie-uitval voor het eerste opleidingsjaar (14 %).

In het tweede opleidingsjaar stopt drie % van de studenten de opleiding voor 1 februari. Ongeveer drie % van de studenten neemt niet deel aan de tweede examenperiode bij het niet-slagen tijdens de eerste periode. Globaal kent het tweede opleidingsjaar een studie-uitval van zeven %. Dit is meer dan de Arteveldebrede studie-uitval van het tweede opleidingsjaar (3 %).

In het derde opleidingsjaar is de studie-uitval beperkt tot ongeveer 1 % van de studenten.

De opleidingsverantwoordelijken wijzen op het belang van slaagcijfers in de toekomstige outputfinanciering van het hoger onderwijs, maar wijzen tegelijk ook op het belang van de kwaliteit van de opleiding die gegarandeerd

moet blijven. De AHS probeert het rendement te verhogen zonder aan kwaliteit in te boeten. Initiatieven om rendement te verhogen zijn volgens de opleidingsverantwoordelijken intakeproeven (taal en wiskunde) en trajectbegeleiding.

De verantwoordelijken voor de traject- en de studentenbegeleiding bevestigen, dat het beleid nog geen streefcijfers heeft vastgelegd in verband met de slaagcijfers en uitval. De verantwoordelijken voor de traject- en de studentenbegeleiding bevestigen ook, dat men bij uitval zowel externe als interne factoren probeert te achterhalen. Via onderzoek stelt men vast dat zowel persoons- als opleidingsgebonden factoren een rol spelen. In het verleden werd de verantwoordelijkheid hiervoor in de eerste plaats door de opleiding zelf geanalyseerd, maar recent is de AHS Arteveldebreed deze analyse aan het maken in samenspraak met de verantwoordelijken voor de traject- en de studentenbegeleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt meer aandacht voor het formuleren van streefdoelen en -cijfers.

De commissie bepleit een nadere analyse van de relatie tussen het studierendement en de grote inspanningen die de opleiding doet om de uitval te verminderen (return on investment).

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het werkveld heeft vertrouwen in de opleiding en waardeert de kwaliteit van de afgestudeerden.
- De eindwerken die de commissie heeft gelezen, bevestigden het beeld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie benadrukt dat zij zich degelijk op het visitatiebezoek heeft kunnen voorbereiden. Het beschikbaar gestelde zelfevaluatie rapport en de aanvullende documenten waren voldoende om een gemotiveerd oordeel te formuleren.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op het eerste opleidingsrapport geeft de opleiding aan de volgende acties of verbeteringen gepland of uitgevoerd te hebben:

- in het nieuwe curriculum zijn er meer differentiatiemogelijkheden voor de studenten.
- tevens is er meer vrije leertijd in het lessenrooster ingebouwd
- de opleiding heeft initiatieven genomen op het vlak van informatiedoorstroming naar het personeel
- de opleiding heeft stappen genomen in de ontwikkeling van het kennismanagement

De commissie heeft op basis hiervan geen aanpassing van de oordelen doorgevoerd.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	goed	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	goed	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	goed	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	goed	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 2 EHSAL, Europese Hogeschool Brussel

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de EHSAL, Europese Hogeschool Brussel

De EHSAL, Europese Hogeschool Brussel (EHSAL) werd op 1 januari 2003 opgericht vanuit een fusie tussen de IRIS Hogeschool Brussel, de Katholieke Hogeschool Brussel en de Economische Hogeschool Sint-Aloysius (EHSAL). De nieuwe hogeschool telt op 1 februari 2005 3.744 studenten in de basisopleidingen, 232 studenten in vervolgopleidingen en om en bij de 7.000 cursisten in alle initiatieven van permanente vorming.

De opleidingen van EHSAL, zijn ondergebracht in vier studiegebieden: Handelswetenschappen & bedrijfskunde, Gezondheidszorg, Onderwijs en Sociaal-agogisch werk. De studiegebieden behoren tot één van de twee onderwijsgroepen van de hogeschool: Economie & Management en Vorming & Welzijn. Deze laatste onderwijsgroep groepeerde alle professionele bacheloropleidingen van de hogeschool. De opleiding bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs is een van de drie basisopleidingen uit het studiegebied Onderwijs. Deze opleiding telde op 1 februari 2005 221 studenten.

De campus Nieuwland, waar de lerarenopleidingen en het studiegebied Gezondheidszorg zijn gehuisvest, ligt in de onmiddellijke nabijheid van het Brusselse Zuidstation.

De EHSAL, Europese Hogeschool Brussel maakt deel uit van de Associatie K.U.Leuven.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de opleidingsvisie is de onderwijsvisie die de hogeschool als geheel voorstaat, herkenbaar aanwezig: competentiegericht, interactief, gericht op de totale persoonlijkheid en een evenwicht tussen samenwerkend leren en zelfwerkzaamheid. Specifiek voor de opleiding is de klemtoon die wordt gelegd op reflectief leren en de geïntegreerde aanpak.

Uit het zelfevaluatie rapport en de verder beschikbaar gestelde informatie blijkt duidelijk dat er aandacht is voor zowel algemene competenties in de opleiding als voor algemene beroepsgerichte en specifieke beroepsgerichte competenties. De commissie kon ook duidelijk vaststellen dat de vooropgezette doelstellingen aansluiten bij de basiscompetenties, zoals bepaald door het Decreet over de Lerarenopleiding.

Deze visie werkt ook door in de competenties die de doelstellingen van de opleiding vormen en worden bijeengebracht in een competentieprofiel, dat bestaat uit drie clusters.

Cluster één, de 'EHSAL-competenties', omschrijft de accenten die de hogeschool legt in de vorming van al zijn studenten en bestaat uit vijf competentiedomeinen:

- toepassingsgerichtheid;
- leerbereidheid en vermogen tot zelfreflectie, zelfsturing en levenslang leren;
- internationale gerichtheid;
- respect voor de totale persoon;
- vermogen tot constructief samenwerken.

De tweede cluster uit het competentieprofiel omvat algemene competenties die geldig zijn voor alle professionele bacheloropleidingen van de Associatie K.U.Leuven. Er worden negen domeinen onderscheiden:

- beroepsspecifiek redeneren en handelen;
- beroepsspecifieke informatie zelfstandig en kritisch kunnen verwerven en verwerken;
- kritisch reflecteren op het beroepsspecifieke functioneren;
- projectmatig en methodisch handelen;

- ondernemend gedrag;
- communicatievaardigheden;
- teamgericht werken;
- oplossingsgericht en flexibel werken;
- maatschappelijke verantwoordelijkheid.

De derde cluster omvat de beroepsspecifieke competenties voor de opleiding leraar lager onderwijs. De commissie kon vaststellen dat die aansluiten bij de decretaal vastgelegde basiscompetenties.

De commissie kon ook vaststellen dat competenties die de opleiding in de verf wil zetten, wel degelijk bekend zijn bij lectoren en studenten. In dit verband is zeker de competentie met betrekking tot het ontwikkelen van een persoonlijk interpretatiekader opvallend.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt vast dat in het ZER en het HOR een andere terminologie wordt gebruikt voor het weergeven van de vooropgestelde competenties. De commissie beveelt aan om voor meer eenduidigheid te zorgen en zo de transparantie te vergroten.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor het bepalen van haar domeinspecifieke competenties laat de opleiding zich leiden door de geactualiseerde versie van de basiscompetenties die worden weergegeven binnen tien functionele gehelen:

- de leraar als begeleider van leerprocessen;
- de leraar als opvoeder;
- de leraar als inhoudelijk expert;
- de leraar als organisator;
- de leraar als onderzoeker/innovator;
- de leraar als partner van ouders/verzorgers;
- de leraar als lid van het schoolteam;
- de leraar als partner van externen;
- de leraar als lid van de onderwijsgemeenschap;
- de leraar als cultuurparticipant.

In de opleidingsvisie van deze opleiding herkent de commissie een zeer grote nadruk op de praktijkcomponent. De stages zijn vanaf het begin geïntegreerd en ontwikkelen zich tot een variatie aan stagevormen in het derde jaar. De stage wordt gezien als de integrerende factor waar theorie en praktijk samenkomen. Dit blijkt wel minder duidelijk uit de conceptversies van de beschrijvingen van het nieuwe curriculum, waar vooral de vakkenstructuur in de verf is gezet.

De commissie vraagt expliciet aandacht om de domeinspecificiteit te valideren bij het werkveld. De gemaakte keuzes in het nieuwe curriculum moeten worden getoetst aan wat het beroepenveld vraagt en vereist. De resonantiegroep kan hier een functie vervullen, maar de opzet van deze groep is eerder ad hoc en receptief, dan interactief of proactief. Via een alternatieve samenwerking met het werkveld kan de informele toetsing die nu gebeurt via de stages en de contacten met mentoren een meer gestructureerd karakter krijgen en formeel worden ingebed in de opleidingsvernieuwing en -aanpak.

Het is een traditie in de opleiding om veel aandacht te schenken aan het domein van de leraar als cultuurparticipant. Dit gebeurt vanaf het eerste opleidingsjaar en doorheen de hele opleiding door muzische stages en kunstprojecten.

De opleiding benadrukt ook het levensbeschouwelijke domein, dat van bij de aanvang verankerd is in het curriculum.

De opleiding beschouwt de gerichtheid op de leraar als cultuurparticipant als een wezenlijk onderdeel van de opleidingsidentiteit. Er wordt ook in het bijzonder gewerkt aan de interculturele competenties van de leraar als cultuurparticipant. De commissie waardeert deze keuze voor een opleiding in hartje Brussel en bevestigt dus het belang van het openstaan voor en het gebruikmaken van de diversiteit in de omgeving en maatschappij.

De opleiding wordt opgezet in de vrij specifieke context van de stad Brussel. De opleiding speelt hierop actief in. Daarbij ligt de nadruk minder op de allochtoneninstroom die – gegeven hun Franstalige oriëntatie – niet tot de directe doelgroep behoren. Wel ligt de nadruk op de interculturele, sociale en talige context. De verplichte stage in Brusselse scholen is een consequente beleidskeuze die door het werkveld en de afgestudeerden/studenten ten zeerste wordt gewaardeerd. Toch vraagt de commissie nog indringender aandacht voor de ontwikkeling van de taalcompetenties Frans. Er is ten eerste het probleem van de instroom. Ten tweede vragen studenten expliciet aandacht voor de voorbereiding – geïntegreerd in het curriculum – op het taalexamen. Studenten en werkveld vragen dat dit niet op vrijwillige basis gebeurt, maar als een effectief onderdeel van het curriculum (bijvoorbeeld als een keuzecomponent in het curriculum van het derde jaar). Op het ogenblik van de visitatie bleek wel reeds een vernieuwde vakgroep Frans initiatieven te hebben genomen om een en ander aan te pakken. Dit verandert het totaalbeeld dat was ontstaan over de beperkte aandacht voor de taalcompetentie Frans. Bijzondere waardering is er dat er expliciet wordt voorbereid op het taalexamen voor het Brusselse onderwijs.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het is aangewezen om de door de opleiding gemaakte keuzes voor domeinspecifieke doelen proactief in het werkveld te toetsen.

De commissie raadt aan om meer aandacht te hebben voor het invoeren van een taalbeleid, overkoepelend in de opleiding.

Bij de curriculumvernieuwing kan gestructureerd contact met andere opleidingen in Vlaanderen of Nederland de domeinspecificiteit ten goede komen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie: goed

facet 1.2, domeinspecifieke eisen: voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Uit het zelfevaluatie rapport en de verder beschikbaar gestelde informatie blijkt duidelijk dat er aandacht is voor zowel algemene competenties in de opleiding als voor algemene beroepsgerichte en specifieke beroepsgerichte competenties. De commissie kon ook duidelijk vaststellen dat de vooropgezette doelstellingen aansluiten bij de basiscompetenties, zoals bepaald door het Decreet over de Lerarenopleiding.
- De keuzes die de opleiding maakt voor beroepsspecifieke doelen worden in het werkveld evenwel slechts informeel getoetst via de stages en de contacten met mentoren. Er is nood aan een meer formele, gestructureerde en proactieve toetsing van de domeinspecificiteit.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het ZER is aan de hand van een matrix de relatie beschreven tussen de competenties en de doelen die vooropstaan bij de diverse opleidingsonderdelen. Deze matrix blijkt het resultaat te zijn van een eerste oefening om zo de sterke en zwakke kanten van de doelgerichtheid van het programma te kunnen detecteren. De commissie onderstreept het belang van deze oefening en anticipeert op het hanteren van een vergelijkbare benadering in de uitwerking van het nieuwe curriculum en programma.

De visie op opleiden en leren die de opleiding voorstaat, sluit aan bij de recente ontwikkeling om het leren van kinderen in de lagere school op een meer holistische wijze te benaderen. Wereldoriëntatie wordt ruimer opgevat dan een optelling van klassieke vakken als natuurkennis, geschiedenis en aardrijkskunde. Muzische vorming is meer dan een opdeling in muzikale, beeldende en bewegingsopvoeding. In het programma van de eerste twee jaren van de opleiding vertaalt dit alles zich voornamelijk in verschillende vakkenstages en projecten, en in een inhoudelijke samenwerking tussen titularissen van verschillende opleidingsonderdelen. De uitwerking van de nieuwe (thematische) modules in het derde jaar zijn wel voorafbeeldingen van een duidelijke integratie. Ook voor 'vakoverstijgende' leergebieden als leren leren en sociale vaardigheden is er een toenemende aandacht. Een geïntegreerde, holistische visie werkt door in het programma van de opleiding.

De opleidingsdoelen worden concreet gemaakt in studiegidsen per opleidingsjaar. Een studiegids bestaat uit het competentieprofiel van de opleiding, een overzicht van het opleidingsprogramma en per opleidingsonderdeel een ECTS-fiche. Deze fiche bevat een expliciete verwijzing naar de beoogde competenties uit het competentieprofiel, de kerndoelen van het opleidingsonderdeel die als uitgangspunt voor evaluatie worden gebruikt, de verwachte aanvangscompetenties, de leerinhoud, leertrajecten en onderwijsmethodes, evaluatiemodaliteiten en studiemateriaal. Deze informatie in de studiegids en in de ECTS-fiches wordt jaarlijks geactualiseerd.

In het sjabloon van de ECTS-fiches is onder de noemer 'assessment' ook ruimte gemaakt om weer te geven of er voor een opleidingsonderdeel een ingangsassessment voorzien is, waarna een flexibel leertraject mogelijk is. In de bacheloropleiding lager onderwijs zijn er nog bijna geen opleidingsonderdelen waarvoor dit voorzien is. De hogeschool beseft ook zelf dat de term 'assessment' bij deze aanduiding niet zo helder is.

De opleiding werkt met een competentiematrix waarin per programmajaar en per opleidingsonderdeel is opgenomen welke competenties er worden beoogd en getoetst. Op die manier beschikt de opleiding over een overzicht van de mate waarin het studieprogramma de competenties van het competentieprofiel dekt. De gegevens in de matrix werden vervolgens geanalyseerd met het oog op het vaststellen van overlappingen en

blinde vlekken, en om leerlijnen en accenten binnen de opleiding te evalueren. In het ZER en in de bijlagen werden de resultaten van deze analyse weergegeven en becommentarieerd.

Uit de analyse van de competentiematrix blijkt dat kernpunten uit de onderwijsvisie van de opleiding ook vertaald worden in leerdoelen die worden geëvalueerd binnen een ruim voldoende aantal opleidingsonderdelen. Kernbegrippen en kerndoelen die ook daadwerkelijk en degelijk aan bod komen in het opleidingsprogramma zijn: zelfwerkzaamheid, samenwerkend leren, reflectief leren, gerichtheid op de totale persoon, een geïntegreerde kijk op onderwijs en openstaan voor de wereld buiten de school. Studenten en alumni bevestigen en waarderen deze punten ook als klemtonen van de opleiding.

Anderzijds zijn er ook klemtonen uit de visie op onderwijs die wel degelijk worden vertaald in klemtonen in het opleidingsprogramma, maar niet vertaald zijn in leerdoelen van opleidingsonderdelen, en dus ook niet voorkomen in de competentiematrix. Het creëren van kansen voor studenten om zich te bekwaamen in interculturele competenties bijvoorbeeld, wordt in het programma van het eerste en het tweede jaar vooral gerealiseerd in een aantal projecten. De competenties die de studenten via deze projecten kunnen verwerven, worden beschreven in afzonderlijke projectfiches en zijn niet opgenomen in de competentiematrix. De aandacht voor diversiteit en multiculturaliteit is wel ten volle geïntegreerd in het programma van het derde jaar van de opleiding. Het thematische opleidingsonderdeel 'GOK-Brussel', waaraan ook een didactische stage van twee weken in een Brusselse 'binnenstadsschool' is gekoppeld, is een goed voorbeeld van een geslaagde integratieve aanpak. Studenten verwerven binnen dit opleidingsonderdeel competenties om ook in interculturele, kansarme en taalheterogene onderwijssituaties een krachtige leeromgeving, inclusief goed taalvaardigheidsonderwijs, te realiseren.

In het ZER werd minder scherp de relatie tussen de doelen van de stage en de competenties beschreven. Wel werd een overtuigende leerlijn in de stages aangegeven. Ondertussen blijkt ook ten aanzien van het eerste punt een adequate aanpak te zijn gevolgd door het ontwikkelen en invoeren van nieuwe stage-evaluatieformulieren en aanpassingen in het stagevadecum.

De integratie tussen de gemeenschappelijke stam en de specifieke opleidingsonderdelen wordt vooral via de stage gerealiseerd. Daarbij worden ook garanties ingebouwd voor de afstemming tussen theorie en praktijk. Dit wordt zeer duidelijk herkend en gewaardeerd door de studenten, afgestudeerden en het afnemende werkveld.

In het concept van het nieuwe curriculum blijft men sterk de afzonderlijke vakken benadrukken. De vraag kan worden gesteld of deze aflijning nog haalbaar zal zijn wanneer men andere vernieuwingselementen zal willen invoeren, bijvoorbeeld het jaardoorbrekend werken en de stagegroepen. De commissie vraagt zich ook af of er geen winst in werklast kan worden gerealiseerd door een directere integratie van vakken en samenwerking tussen lectoren in het concrete onderwijs. Op die manier zal men ook nog beter het vooropgezette doel en de visie kunnen realiseren, waarbij men vakken aanbrengt zoals ze in de klaspraktijk worden aangebracht. Nu gebeurt dit in aanvullende projecten en initiatieven; waarom niet direct in de vakken zelf?

Voor wat betreft het al dan niet kunnen bereiken van de geformuleerde einddoelen, zijn er geen negatieve of belemmerende indicatoren teruggevonden.

De internationale dimensie van het programma krijgt ook vorm vanuit studenten- en lectorenuitswisselingen in het kader van officiële uitwisselingprogramma's. Het Centrum voor Externe Samenwerking (CES) van EHSAL, dat deze uitwisselingsprogramma's coördineert, werkt ook de procedures voor studenten- en lectorenmobiliteit uit. Daarnaast heeft de opleiding een ankerpersoon internationalisering, die studenten motiveert om deel te nemen aan een buitenlands studieprogramma en meestal ook de contactpersoon is voor studenten die in het buitenland verblijven.

Projecten in ontwikkelingslanden (Zambia en Congo) hebben een belangrijk aandeel in de internationale studentenmobiliteit.

Studenten worden ook aangemoedigd om voor hun 'alternatieve stage' —waarbij ze gedurende minstens een week participierend observeren in een methodeschool— een stageschool in Nederland uit te kiezen. Een groot deel van de studenten neemt deze kans ook op.

Vlaamse studenten die niet de kans hebben om voor een buitenlandse stage te kiezen, kunnen wel deelnemen aan de International Class. In dit programmaonderdeel van 20 studiepunten kunnen studenten van de opleiding samen les volgen met studenten die in het kader van Erasmusprogramma's naar Vlaanderen komen.

Het programma kan via een alternatieve leerweg worden gevolgd; onder andere op basis van EVC/EVK-gebaseerde verkortingen in de leerweg.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding neemt zich voor om voor zichzelf beter door te lichten hoe opleidingsonderdelen inspelen op elkaar en/of elkaar overlappen. De visitatiecommissie beveelt aan om de holistische visie op onderwijs nog meer te laten doorwerken in het opleidingsprogramma door een verdere integratie tussen opleidingsonderdelen. Op die manier komen ook de doelen die worden nagestreefd tijdens projectweken van het eerste en tweede opleidingsjaar in de competentiematrix van de opleiding terecht. En op die manier kan door meer samenwerking tussen de lectoren allicht ook winst worden gerealiseerd op het gebied van de werklast.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie herkent heel duidelijk de professionele gerichtheid in het programma. Praktijk staat voorop. Het werkveld waardeert de professionele gerichtheid. De opleiding biedt de studenten referentiekaders en kennisgehelen aan die gericht zijn op de beroepspraktijk in lagere scholen. In overeenstemming met de opleidingsvisie vindt deze kennisontwikkeling niet langer uitsluitend plaats via hoorcolleges, maar via diverse inductieve werkvormen. Voorbeelden van recente ontwikkelingen in het onderwijsveld die op deze manier hun weg naar het programma van de opleiding hebben gevonden, zijn: ontwikkelend onderwijs, aandacht voor zorgverbreding, gelijkeonderwijskansen, muzische werkvormen, taalvaardigheidsonderwijs, hoeken- en contractwerk als vormen van (zelfstandig) leren en thematisch en projectmatig werken.

Vanuit praktijkvoorbeelden leren studenten kennis verwerven door onderwijskundige, vakdidactische, vakinhoudelijke en algemene bronnen te selecteren, efficiënt te raadplegen en de inhoud ervan kritisch te verwerken. Daarnaast dragen ook gastcolleges, verzorgd door mensen uit het werkveld, studiebezoeken en vakkenstages in sterke mate bij tot een actueel programma.

Het opdoen van voldoende ervaringen in authentieke contexten garandeert dat studenten een persoonlijk interpretatiekader kunnen ontwikkelen. Heel wat van de vaardigheden die nodig zijn voor de uitoefening van het beroep komen aan bod in vakkenstages en projecten. Studenten verwerven ook heel wat beroepsvaardigheden naar aanleiding van hun eindproef, zeker als het om een actieonderzoek gaat. Maar de professionele gerichtheid blijkt vooral uit de grote aandacht voor de stage, die vanaf het eerste jaar systematisch is ingebouwd. Stageopdrachten zijn een middel om actuele ontwikkelingen meteen aan de praktijk te relateren. De opleiding plaatst de stage zeer centraal in het opleidingsprogramma.

De stages worden over de jaren heen ondersteund met een leerlijn. Deze leerlijn is essentieel, omdat hier de rest van het programma wordt aan opgehangen. Het nieuwe stagevadecum geeft nu ook beter aan wat precies van de stagiair wordt verwacht en op welk niveau hij/zij moet kunnen functioneren bij elke stap in deze leerlijn. De samenhang in het programma krijgt de facto vorm vanuit de stageleerlijn. Alle andere leerlijnen zijn immers hierop afgestemd.

Het eerste jaar biedt de studenten de kans zichzelf te leren kennen in contact met kinderen en het ruimere klasgebeuren. Dit wordt verkend via observatie, demonstratie-, oefen- en stagelessen in het tweede, derde of vierde leerjaar. In het eerste jaar groeit de student in het bevorderen van een positief, veilig en gestructureerd werk- en leefklimaat voor de kinderen, het duidelijk formuleren van leerinhouden en opdrachten en het oog en oor krijgen voor de kinderen en elk kind in het bijzonder.

In het tweede jaar wordt hierop verder gebouwd. De competenties van de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen, inhoudelijk expert, opvoeder, organisator en innovator worden verder gevoed en verworven. Doorheen dit jaar leert de student een reguliere klas te begeleiden en ontwikkelt hij een eigen onderwijsstijl.

De oefenlessen bij de aanvang van het academiejaar geven de student de kans de opgedane kennis en ervaring weer op te frissen. In de eerste weekstage (november) wordt de nadruk gelegd op thematisch werken; in een tweede weekstage (maart) wordt het hoekenwerk als differentiatiemogelijkheid uitgeprobeerd. De alternatieve stage in methodescholen (januari) geeft de student de kans een alternatieve onderwijsvorm te ontdekken en te ervaren. De student evolueert zo in de derde stage (april) naar levensecht, interactief, probleemgericht en gedifferentieerd onderwijs. Een halve week kleuterobservatiestage aan het einde van het academiejaar bereidt de studenten voor op de stage eerste leerjaar in het derde opleidingsjaar.

In het derde jaar zijn de thematische opleidingsonderdelen opgebouwd in functie van specifieke domeinen van de beroepspraktijk. De studenten bouwen en verdiepen de verworven pedagogische en didactische competenties verder uit en leren deze toepassen in een waaier van specifieke contexten: eerste leerjaar (twee weken – november), Gelijke Onderwijskansen—Zorgverbreding (één week – januari) en Gelijke Onderwijskansen—Brussel (twee weken – maart). De opgedane ervaringen geven de student de kans om verder te groeien. Hij integreert zich in het schoolteam, heeft contact met ouders en andere begeleiders en met externen. De opleiding wordt afgerond met een eindstage (vier weken – mei).

In het derde jaar is er ook de mogelijkheid om in het buitenland stage te lopen.

Van studenten wordt verwacht dat zij reflecteren op hun voortgang in de stageleerlijn en de groei in hun competentieprofiel. Hierbij worden ze ondersteund door feedback van de stagebegeleider. De denkpiste om in het vernieuwde curriculum hiervoor basisgroepen in te zetten en een experiment met stagefeedbackgroepen, zijn beloftevolle initiatieven om de professionele gerichtheid van het programma nog verder te garanderen.

De eindproef is een verplicht opleidingsonderdeel van het studieprogramma en heeft een gewicht van tien studiepunten in het derde jaar van de opleiding. De eindproef biedt de student de gelegenheid om, vertrekkende van een probleemstelling, verantwoorde keuzes te maken, deze didactisch en actiegericht uit te werken, de keuzes te toetsen aan de onderwijspraktijk en hierop te reflecteren en te remediëren.

Door het gebruik van de resultaten (bijvoorbeeld observatie-instrumenten) van projectmatig wetenschappelijk onderzoek worden studenten gestimuleerd om aan kennisontwikkeling te doen.

In de leermaterialen is een voldoende sterke oriëntatie op het beroep terug te vinden.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is eerst een stageleerlijn uitgewerkt. Deze vormt de ruggengraat waarop het programma is geënt. De stage moet de integratie van theorie en praktijk en de integratie van de gemeenschappelijke en de specifieke opleidingsonderdelen garanderen,.

In het nieuwe curriculum benadrukt men opnieuw die leerlijn en de samenhang in de volgtijdelijkheid van de opleidingsonderdelen.

De vakoverschrijdende activiteiten, projecten en thema's helpen vermijden dat vakkensplitsing zou domineren. In het derde jaar valt op dat hier de integratie van alle mogelijke opleidingscomponenten volledig aan de orde is.

Het nastreven van een sterke samenhang – gericht op het realiseren van competentieontwikkeling – staat in een gespannen verhouding tot het al dan niet kunnen realiseren van flexibilisering. De vraag moet gesteld worden hoe en in welke mate studenten kunnen versnellen of vertragen, en dit voor verschillende competentiegebieden.

De commissie vraagt hiervoor bijzondere aandacht bij het uitwerken van het nieuwe curriculum. Tempodifferentiatie zal mogelijk moeten zijn, zonder daarom de volgtijdelijkheid te moeten loslaten.

Het programma zoals beschreven in het ZER is een totaalpakket dat voor alle studenten hetzelfde is. Dit wordt verantwoord vanuit een keuze voor een brede vorming, eerder dan voor een specialistische. Studenten hebben nauwelijks keuzemogelijkheden: enkel bij de eigen keuze voor stagescholen – voor de meeste stages –, bij de vakkenstages waar ze kunnen kiezen uit een reeks activiteiten en bij de projecten waar ze per groep een eigen (deel)thema kiezen.

In het derde jaar van de opleiding kunnen de studenten wel structureel kiezen voor een andere leerroute dan het modeltraject. Het gaat dan uitsluitend om internationale programma's. Ze hebben de keuze tussen deelname aan een Erasmusprogramma voor 20 studiepunten, een buitenlandse stage in het kader van ontwikkelings-samenwerking, eveneens voor 20 studiepunten, of deelname aan een Intensief Programma (IP), voor drie studiepunten.

In het nieuwe curriculum voorziet men wel keuzemogelijkheden vanaf het eerste jaar. De eerste ideeën zijn aanwezig over de kansen om om te gaan met deze keuzemogelijkheden. De commissie vraagt daarbij aandacht voor creatieve invullingen, bijvoorbeeld een actieve deelname van studenten aan participatieorganen, gekoppeld aan het bereiken van specifieke competenties.

In de vele discussies met de opleiding kon de commissie vaststellen dat men zich bewust is van de spanning tussen een 'geïntegreerde en competentiegerichte opleiding' en de zich opdringende 'flexibilisering'. De commissie ondersteunt de keuze van de opleiding om hierin geen toegevingen te doen aan de kwaliteit van de professionele opleiding en de flexibilisering slechts voorzichtig in te voeren. Ter zake verkiest men een pragmatische houding en realiteitszin.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie geeft de aanbeveling om projecten en vakkenstages op te nemen in opleidingsonderdelen en die structureel beter te verankeren in het curriculum.

Het is zinvol om voor studenten keuzemogelijkheden in het curriculum in te bouwen.

Facet 2.4 Studietoelating

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoelating, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studietoelating van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het meten van en rapporteren over de studielast wordt in EHSAL, voor alle opleidingen gecoördineerd door het Centrum voor Studie- en Studentenbegeleiding. De aanpak van de studietijdmeting is gestandaardiseerd en is een combinatie van retroactieve en concurrente metingen.

In 2003-2004 werd een studietijdmeting uitgevoerd bij de studenten van het eerste jaar van de opleiding. De gehanteerde methode was een combinatie van retrospectieve metingen en tijdschrijven.

De belangrijkste conclusie was dat de nettostudietijd (les volgen, studeren en taken uitvoeren) voor de geslaagde studenten 1.423 studie-uren bedroeg. Op basis daarvan komt de opleiding tot een brutostudietijd van ruim 1.700 studie-uren. In deze brutostudietijd zijn ook activiteiten opgenomen zoals overleg met medestudenten, kopiëren, studie- en stagemateriaal opzoeken en aankopen, verplaatsingen naar en werkoverleg op stageplaatsen.

Hoewel de decretale bovengrens van 1.800 uren hiermee niet werd bereikt, gaven de studenten in 2004 tijdens een zelfevaluatie toch aan dat de werkdruk te hoog was. Dit knelpunt werd nadien besproken tijdens studentenpanels die aansluitend bij deze zelfevaluatie werden georganiseerd. Daaruit bleek dat studenten wel voldoende rustpunten hebben doorheen het jaar, maar dat de timing van de verschillende opdrachten die ze moeten inleveren een probleem vormde. De inschatting was dan ook dat het hier eerder om een probleem van timemanagement ging dan om een probleem van overbelasting: studenten ervaren een te hoge werkdruk doordat deadlines soms samenvallen. Om hieraan tegemoet te komen, kregen de studenten de jaren nadien een lijst met alle opdrachten die ze in de loop van het academiejaar krijgen. Op de lijst wordt vermeld wanneer ze de instructie voor de opdracht mogen verwachten en wanneer de opdracht moet worden ingeleverd. De commissie kon vaststellen dat studenten het appreciëren dat ze dit overzicht krijgen.

Tijdens het visitatiebezoek werden geen signalen opgevangen dat de studietijd onbeheersbaar was. Er is recent een takenlijst ingevoerd, waar alle partijen zich blijkbaar aan houden. Signalen van studenten over piekbelastingen blijken snel te worden opgepikt en opgelost.

De cycliciteit in het verzamelen van deze gegevens lijkt wel vrij lang: minstens één keer per vier jaar. Zeker in de context van curriculumvernieuwing lijkt een herhaalde meting op kortere termijn van belang.

De opleiding brengt verslag uit van studiebevorderende en -belemmerende factoren in het deel kwaliteitszorg. Op basis van de zogenaamde kwaliteitsbarometer, een bevraging van de studenten van alle opleidingsjaren, worden de twintig sterkste en de twintig zwakste punten van de opleiding in een lijst opgenomen. Enkele factoren die in 2004 naar voren kwamen als studiebevorderend zijn: mogelijkheden om individueel met lectoren te spreken, de wijze waarop de lectoren doorgaans studenten begeleiden en coachen, de dienstverlening in de mediatheek en de correctheid van een eventuele doorverwijzing naar andere diensten of personen. Enkele factoren die in 2004 naar voren kwamen als verbeteringspunten zijn: de openingsuren van de Cursusdienst, de tijdige beschikbaarheid van het schriftelijke studiemateriaal, bekendheid van de contactstudenten en studenten-vertegenwoordigers bij de medestudenten en het tijdstip waarop men wijzigingen meedeelt.

Aanbevelingen ter verbetering:

Een meer frequente studietijdmeting is aanbevolen, zeker in jaren dat programmaherzieningen worden doorgevoerd.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschrijft in het ZER de ingrediënten die aan de basis liggen van een didactisch concept. Het bezoek dat aan de opleiding is gebracht, heeft geholpen om de samenhang in dit didactisch concept beter te begrijpen en vast te stellen hoe dit concept is meegenomen in het curriculum. Het didactische concept sluit aan op de sterk ontwikkelde onderwijsvisie.

‘Teach as you preach’: de lerarenopleiding lager onderwijs van EHSAL, komt zeer geloofwaardig over wat dit punt betreft. De didactische principes die ze oplegt aan de studenten, realiseert ze zelf in haar onderwijsaanbod. Binnen de opleidingsonderdelen wordt bijvoorbeeld een zeer breed gamma aan didactische werkvormen gehanteerd. Dit valt vooral op door het gebruik van interactieve, coöperatieve en probleemoplossende werkvormen. De opleiding heeft duidelijk een zicht en een greep op het scala aan werkvormen (zie de eigen screening ter zake).

Studenten herkennen zeer overtuigend het vooropgezette didactische concept en ervaren het als positief. De commissie kon met genoeg vaststellen dat studenten bij vragen over hun persoonlijke interpretatiekader vlot eigen perspectieven naar voren konden schuiven, die gebaseerd waren op ervaringen, reflecties, activiteiten enzovoort.

Bij facet 2.2 werd al ingezoomd op de stage, die gericht is op de ontwikkeling van professionele competenties. De studenten zijn tevreden zijn over het stagetraject dat ze doormaken, zoals blijkt uit gerapporteerde enquêtes en zoals de commissie ook duidelijk zelf kon vaststellen bij de bevraging van studentenpanels.

Voor alle EHSAL-opleidingen is er een procedure schriftelijk studiemateriaal ontwikkeld. De voornaamste aandachtspunten zijn:

- lectoren zijn zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van het studiemateriaal;
- er is een set van didactische criteria beschikbaar om de didactische kwaliteit te waarborgen;
- de verspreiding gebeurt via de Cursusdienst;
- beginnende lectoren worden extra begeleid bij het ontwikkelen van hun materiaal;
- alle studiemateriaal wordt jaarlijks geëvalueerd door studenten via de didactische evaluatie en driejaarlijks door collega-experten (ofwel intern ofwel extern).

Voor de leermaterialen wordt bovendien een basishuisstijl gehanteerd die vrij consequent wordt gevolgd. In het kwaliteitshandboek is ook een screening-instrument uitgewerkt in functie van het beoordelen van de kwaliteit van de schriftelijke cursusmaterialen.

Minder duidelijk is of alle cursusmaterialen voldoen aan de vooropgestelde kwaliteit. Naast 'good practices' die als voorbeelden voor andere lerarenopleidingen kunnen worden beschouwd, vinden we cursusmaterialen terug waarin minder duidelijk de essentie van het vak is weergegeven, of waarin de didactische component minder duidelijk is uitgewerkt, de lay-out storend is uitgewerkt of de gebruikte bronnen vrij gedateerd zijn. Misschien kan de curriculumvernieuwing worden aangegrepen om op dit punt een benchmarking in te voeren.

Hetzelfde kan worden gezegd over het aanscherpen van de internationaliseringsdimensie in bepaalde cursusmaterialen. De aandacht voor interculturalisering wordt wel vrij dominant herkend in het gebruikte materiaal.

De opleiding investeert stevig in een eigen Cursusdienst.

De elektronische leeromgeving (N@tschool) is niet algemeen ingevoerd. Er is een aantal lectoren dat een voortrekkersrol speelt bij specifieke opleidingsonderdelen (zie bijvoorbeeld muzische vorming, godsdienst, werken en evaluatievormen, bewegingsopvoeding, Nederlands).

Het leerplatform kan consequenter worden ingezet. De aandacht voor digitale didactiek kan vooral verschuiven naar een geïntegreerd gebruik van ICT in de verschillende opleidingsonderdelen. De link naar het gebruik van de leeromgeving in de stagescholen is nog niet gelegd. Ook bij de professionalisering van de lectoren kan ICT een sterker aandachtspunt worden.

Het netwerk aan contacten in binnen- en buitenland wordt beperkt betrokken bij het onderwijs: voorbeeldlessen, bezoekers, gastsprekers ... Gezien de recente grotere aandacht voor de internationalisering kan ook hierin snel verandering worden verwacht.

De opleiding wordt aangemoedigd om eigen leermateriaal verder te ontwikkelen, dat als basis van een opleidingsdidactiek kan worden beschouwd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De cursusmaterialen worden vooral door individuele lectoren uitgewerkt. Er kan leer- en tijdswinst worden geboekt door op dit punt meer samen te werken op opleidingsniveau.

De commissie vraagt meer aandacht voor het respecteren van het auteursrecht. De opleiding moet bewuster omgaan met de juridische implicaties van het kopiëren en overnemen van materialen van anderen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In functie van de gerichtheid op de beheersing van de basiskennis neemt men intake-toetsen af voor Frans en wiskunde. Voor Nederlands is recent – in het kader van het decretaal voorgeschreven taalbeleid – een taalscreening ingevoerd.

De intake-toetsen leiden tot een gedifferentieerde aanpak op twee niveaus: gevorderden en beginners. De taalscreening Nederlands leidt vooral tot een eventuele doorverwijzing (Huis van het Nederlands, logopedie ...).

Gegeven de toenemende heterogeniteit van de instroom is deze instaptoetsing geen overbodige luxe. Integendeel, de commissie is van mening dat deze aanpak ook zou kunnen worden veralgemeend voor een aantal andere competentiegebieden.

Wat betreft de remediëring die volgt op de toetsing, blijkt men zeer sterk terug te vallen op de inzet van de individuele lectoren. Dit weerspiegelt de – door alle partijen zeer gewaardeerde – betrokkenheid van de lectoren op hun studenten, maar kan ook verklaren waarom de waargenomen en ervaren werkdruk hoger is dan de feitelijke werkbelasting, uitgedrukt in de procent-takenbelasting. Een en ander zal verder moeten worden uitgewerkt in het nieuwe curriculum en in de denkpistes met betrekking tot flexibilisering (tempodifferentiatie).

Er is initieel aandacht voor stemtechniek en -beheersing. De vraag is of dit strikter en meer continu moet worden opgevolgd.

De algemene principes van het examen- en deliberatiesysteem in de hogeschool zijn beschreven in het onderwijs- en examenreglement dat jaarlijks wordt geactualiseerd. De directeur van het studiegebied Onderwijs is verantwoordelijk voor het goede verloop en neemt beslissingen in samenspraak met het Centrum voor Studie- en Studentenbegeleiding, de dienst Studentenadministratie en, in specifieke gevallen, met de Ombudsdienst.

De organisatie van de examens gebeurt volgens een interne procedure. De student krijgt ten laatste één maand voor het betrokken examen zijn individuele planning via een examenkaart. Het examenrooster wordt ook ad valvas en via EHSAL-net gecommuniceerd.

De commissie kon een brede waaier aan evaluatievormen vaststellen. De overzichtstabellen en de analyses van de verschillende examens tonen aan dat de evaluaties gericht zijn op verschillende niveaus van beheersing: niet alleen weten (= evaluatie gericht op reproductie van kennis), maar ook weten hoe en waarom en tonen hoe (= evaluatie gericht op toepassen van kennis).

Er is bewust nagedacht over het scala aan toetsingswijzes, waarbij schriftelijke, mondelinge, continue toetsing, eindtoetsing enzovoort aan bod komen.

Bij een ruime meerderheid van de opleidingsonderdelen bestaat de evaluatie, naast een eindevaluatie, ook uit vormen van permanente evaluatie. Het gaat daarbij om zowel individuele als groepsopdrachten. Aangezien bij deze opdrachten niet wordt gevraagd kennis te reproduceren, maar kennis, vaardigheden en attitudes te ontwikkelen door informatiegaring en toepassing van theoretische denkkaders, kunnen we hier spreken van

competentiegericht evalueren. Omdat deze opdrachten deel uitmaken van een proces van permanente evaluatie, krijgen studenten de kans om hun competenties gradueel te verwerven.

In het derde jaar van de opleiding valt op dat studenten voor veel opleidingsonderdelen een werkstuk moeten inleveren, dat bijna altijd verbonden is met de didactische stage. Ook hier gaat het dus om competentiegericht evaluatievormen, aangezien de student aantoont kennis, vaardigheden en attitudes te kunnen toepassen in praktijk.

De student krijgt duidelijk een eigen verantwoordelijkheid in de evaluatie (zelfreflectie).

De informatie over de evaluatiemodaliteiten wordt via de ECTS-fiches bekendgemaakt aan de studenten. De lectoren lichten deze informatie nader toe tijdens de lessen. In de ECTS-fiches zelf is de informatie over de evaluatie eerder vrij minimaal uitgewerkt. Bij de evaluatie is er een duidelijke opbouw in het geven van verantwoordelijkheid aan de student. Studenten worden gestimuleerd tot zelfreflectie en worden hierin gecoacht via de leergroepen. In het derde jaar van het programma domineert daarom permanente evaluatie. Hierin zijn enkele 'good practices' te vinden van competentiegericht evaluatievormen (afstudeerportfolio, lesconcept-uitwerking, mindmapping, ...).

Elke student wordt op de stageplaats bezocht door een stagebegeleider. Die maakt hiervan verslag, bevraagt ook de mentor over het verloop van de stage en neemt de stagemap door. Na elke stage bereidt de stagebegeleider een evaluatierapport voor op basis van zijn verslagen, het beoordelingsformulier van de mentor en de reflecties in de leergroep. Dit rapport wordt aangevuld met evaluatiegegevens van de lectoren over de lesvoorbereidingen voor hun opleidingsonderdeel tijdens de stage-evaluatievergadering. Tijdens die vergadering wordt ook de globale beoordeling van de stage opgesteld.

Bij dit alles is er nu meer zorg om de evaluatie gestructureerder, meer uniform en objectiever aan te pakken. De nieuwe evaluatieinstrumenten kunnen dit zeker ondersteunen. In het stagevademecum wordt hierop expliciet ingegaan en wordt nu duidelijker aangegeven wat men precies van een student in een bepaalde fase van de ontwikkeling kan verwachten.

Stagementoren vragen wel een duidelijke rol in de evaluatie en een (h)erkennen van hun stem in de evaluatie.

De stagemappen worden zeer gestructureerd uitgewerkt met lesvoorbereidingen volgens een strak format en standaardformulieren. Informatie van meerdere actoren wordt samengebracht om tot een gewogen eindconclusie over de beheersing van de competenties bij een student te komen; dit gebeurt per stage. Studenten worden niet vastgepind op een momentopname, maar worden bekeken vanuit een groeiperspectief.

De beschikbaar gestelde toetsen/examens helpen de beheersing van de vooropgezette doelen te evalueren.

De evaluatie van de eindproef is gebaseerd op de kwaliteit van het eindproduct (vorm én inhoud), het proces dat werd doorlopen en de presentatie waarmee de eindproef wordt afgesloten. De evaluatieprocedure en de gehanteerde beoordelingscriteria zijn vermeld bij de ECTS-fiche eindproef.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt de opleiding aan om het toetsbeleid in aansluiting met het eigen didactische concept verder te expliciteren.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De hogeschooldienst Statistische analyse zorgt twee keer per academiejaar voor een rapportering met betrekking tot karakteristieken van de studenteninstroom.

Het aantal generatiestudenten bij de instroom bedroeg in 2004 circa 63 %.

Verschuivingen in de instroom plaatsen de opleiding voor de uitdaging om aansluitend bij de gewijzigde beginsituatie van studenten toch competente leraren voor de lagere school te laten uitstromen. In 2002-2003 had 61,4 % van de generatiestudenten een vooropleiding ASO. In 2003-2004 en 2004-2005 kwam het merendeel van de generatiestudenten uit het TSO.

De eerstelijns hulp via de lectoren wordt door de studenten zeer sterk gewaardeerd. Toch vraagt de commissie om hierbij alert te zijn voor wijzigingen in de kenmerken van de instroom die implicaties hebben op het opleidingsniveau.

De opleiding bereidt de invoering voor van een taalbeleid. Dat is eens te meer nodig omdat steeds meer studenten ook instromen uit 'taalgemengde' en soms zelf homogeen Franstalige gezinnen.

De commissie heeft enkele denkpijlers gehoord die zouden kunnen uitmonden in een gedurfde en zeer vernieuwende aanpak: basisgroepen die jaardoorbrekend zijn, remediërende groepen voor stage ... Vooral het jaardoorbrekende karakter kan de oprukkende flexibilisering helpen hanteren en de invoering ondersteunen van waardevolle werkvormen, zoals 'peer tutoring', 'peer remedial teaching' enzovoort. Aanvullend wil de commissie ook meegeven dat de opleiding buiten de eigen schoolmuren kan kijken naar de vernieuwing die is ingezet en soms al is ingevoerd in een aantal andere lerarenopleidingen in Vlaanderen.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het is aangewezen om meer aandacht te hebben voor een diversiteitsbeleid in relatie tot de toelatingsvoorwaarden.

De commissie acht het aangewezen om ook gegevens met betrekking tot de thuistaal van studenten op te nemen bij de studentenkenmerken.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	goed
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding bewaakt de vertaling van de eindkwalificaties naar de leerdoelen van de opleidingsonderdelen.
- Het programma is afgestemd op de geleidelijke ontwikkeling van de beroepscompetenties. Het werkveld waardeert de professionele gerichtheid in het programma.
- Er is een stageleerlijn uitgewerkt die de ruggengraat vormt voor de samenhang in het programma.
- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang. De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.

- Studenten herkennen overtuigend het vooropgezette didactische concept en ervaren het als positief. De opleiding realiseert ook zelf de didactische principes die ze oplegt aan de studenten. Binnen de opleidingsonderdelen wordt bijvoorbeeld een zeer breed gamma aan didactische werkvormen gehanteerd.
- Er is een toenemende zorg om de evaluatie van opleidingsonderdelen en van de stage gestructureerder, meer uniform en objectiever aan te pakken.
- De opleiding heeft oog voor de kenmerken van instromende studenten.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Ondanks de kleine omvang van de opleiding is de noodzakelijke expertise aanwezig voor vakinhoudelijke, didactische en organisatorische onderwerpen.

De commissie stelt vast dat er een grote betrokkenheid is van het personeel bij deze opleiding, ondanks de grote taakbelasting. Men ondersteunt elkaar, werkt samen, bouwt verder op elkaars inbreng en deskundigheden ...

De taakinfilling van de lectoren is samengesteld uit vijf takenclusters: (1) onderwijsverstrekking, (2) begeleiding van stages, vakkenstages, projecten, studiereizen en eindwerken, (3) maatschappelijke dienstverlening en wetenschappelijk onderzoek, (4) onderwijs- en beleidsondersteunende opdrachten, (5) algemene taken. Voor een aantal taken (bijvoorbeeld onderwijsverstrekking, het verzorgen van monitoraten, het begeleiden van extramuros-vakkenstages, begeleiding eindproeven ...) wordt de taakbelasting berekend met coëfficiënten die zijn afgesproken in een protocol, afgesloten in het Hogeschoolonderhandelingscomité. Voor andere taken wordt in gezamenlijk overleg met de betrokken lector de taakbelasting begroot.

Functioneringsgesprekken zijn volledig ingevoerd. In de regel voeren de opleidingscoördinatoren de functioneringsgesprekken. Minder duidelijk is of en hoe het personeelsbeleid (nieuwe aanstellingen) gebaseerd is op een analyse van de sterktes/zwaktes van het personeel. Bij de aanwerving van nieuwe medewerkers is er alleszins ook aandacht voor pedagogisch-didactische bekwaamheden. Die worden met name door middel van een competentieproef getoetst.

Personeelsleden worden geëvalueerd door een eerste en tweede evaluator. Een personeelslid wordt minstens één keer om de vijf jaar geëvalueerd. In bepaalde gevallen is een kortere evaluatieperiode voorzien. Het betrokken personeelslid en de tweede evaluator hebben steeds het recht om een evaluatie te vragen. De directeur van het studiegebied voert het evaluatiegesprek.

De hogeschool werkte ook een bevorderingsbeleid uit voor de hoofdlector en de hoofdpraktijklector. Personeelsleden in deze functies moeten een voortrekkersrol opnemen op het vlak van onderwijs, projectmatig wetenschappelijk onderzoek of onderwijsvernieuwing. In het studiegebied Onderwijs zijn in het academiejaar 2005-2006 één lector en één praktijklector bevorderd tot respectievelijk hoofdlector en hoofdpraktijklector.

Het professionaliseringsbeleid van de hogeschool wordt gecoördineerd door de Personeelsdienst. Een coördinator professionalisering onderzoekt de noden van het onderwijsteam in verband met professionalisering. Er werden binnen de opleiding ook nascholingsessies georganiseerd als ondersteuning bij het onderwijsvernieuwingstraject dat aan de gang is met betrekking tot de stage.

De commissie heeft ook de lijst overlopen van individuele professionaliseringsinitiatieven. De opleiding is zich bewust van het feit dat een meer systematische aanpak nodig is en zal zijn. Een en ander is nu teveel ad hoc georganiseerd.

Het viel de commissie op dat bij verkennende gesprekken over de wensen van lectoren met betrekking tot professionalisering, vooral voorbeelden naar voren kwamen die betrekking hadden op het opleidingsperspectief. Het is duidelijk dat men wil evolueren van een individueel gerichte nascholing naar een teamgerichte aanpak die aansluit bij de gestelde prioriteiten in het nieuwe curriculum (competentieverricht leren, een moeilijk gesprek voeren, begeleidingsgesprekken, evalueren van competenties ...). Het beleid van de opleiding kan hier vlot voortbouwen op deze positieve ingesteldheid.

Er is expliciet aandacht voor de verspreiding van expertise die wordt verworven via een nascholing. Hiervoor zijn standaardrapporteringen voorzien.

Er is een takenoverzicht uitgewerkt waarin voor elk personeelslid procentueel is aangegeven wat hun takenbelasting is. Verdoken tijdsinvesteringen in remediëring van individuele studenten zitten echter niet vervat in deze takenlijst.

Vorig jaar is een projectgroep gestart op hogeschoolniveau rond competentie management van het personeel. De projectgroep kan instrumenten aanleveren om de vraag naar een gericht personeelsbeleid uit te bouwen op opleidingsniveau.

Het onderwijsteam van de onderwijzersopleiding werkt intensief samen om de ambitie van 'leren in nabijheid' waar te maken: een grote betrokkenheid op studenten in hun totale persoon en bijgevolg een brede zorg voor hun totale ontwikkeling; en daarnaast ook een kwaliteitsvol en interactief onderwijsaanbod (zie 2.5.1) in overzichtelijke onderwijsgroepen, waardoor samen leren kan worden gerealiseerd.

De betrokkenheid van de lectoren en de kwaliteit van hun begeleiding worden door de studenten gewaardeerd. In studententevredenheidsbevragingen krijgen de items 'mogelijkheden om individueel lectoren te spreken' en 'de manier waarop de lectoren omgaan met de studenten' de hoogste scores.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan om de professionalisering van het personeel meer systematisch op te zetten en op te volgen.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er zijn lectoren die vroeger in het lager onderwijs actief waren. Alle lectoren houden voeling met het werkveld door een systematische inschakeling in de begeleiding van de stages.

Maar de commissie merkt wel op dat er geen praktijklectoren zijn. De commissie begrijpt dat de huidige regelgeving de garanties voor een statutaire aanstelling van praktijklectoren in een lerarenopleiding belemmert, maar vraagt toch om niet te wachten tot een en ander op beleidsniveau is opgelost. Andere lerarenopleidingen blijken hiervoor creatieve oplossingen te hebben uitgewerkt die – in afwachting van een oplossing vanuit het beleid – de verwevenheid van opleiding en werkveld optimaliseren.

Er is af en toe inbreng vanuit het werkveld via gastsprekers, maar die zou – ook volgens het werkveld zelf – meer kunnen worden uitgewerkt.

Verschillende lectoren delen hun expertise ook met het brede werkveld, door publicaties in onder andere vaktijdschriften.

Door de grote werkdruk en de organisatorische problemen lukt het minder goed om lectoren te laten deelnemen aan internationaliseringsinitiatieven. Gezien het aantal samenwerkingsverbanden met buitenlandse partners zijn er hier kansen.

Een beperkt aantal lectoren speelt een voortrekkersrol in het ontwikkelen van materialen die bruikbaar zijn voor andere lerarenopleidingen (Godsdienst en Nederlands), en in het concipiëren van schoolboeken voor de lagere school (Wiskunde).

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie acht het wenselijk om ook praktijklectoren (leraren actief in het onderwijsveld) in te schakelen in de opleiding. Daarbij is het aangewezen dat praktijklectoren deeltijds in de lagere school blijven werken.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Gegeven de student-stafproportie van 11,7/1 moet worden gesteld, dat er zeker voldoende personeelsleden zijn om deze opleiding optimaal uit te bouwen. Bovendien investeert de staf extra tijd in nascholingsinitiatieven (Centrum Permanente Vorming).

Binnen de opleiding bevindt 17 % van het personeel zich binnen de leeftijdscategorie 30-39 jaar, 43 % binnen de categorie 41-50 en 23 % binnen de categorie 50-59 jaar. Daarmee is de leeftijdsstructuur van het team redelijk gebalanceerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- De noodzakelijke expertise voor vakinhoudelijke, didactische en organisatorische onderwerpen is aanwezig en er is een grote betrokkenheid van het personeel bij de opleiding.
- De lectoren houden vooral voeling met het werkveld door hun aandeel in de begeleiding van de stages.
- Er worden zeker voldoende personeelsleden ingezet om deze opleiding te organiseren en verder uit te bouwen.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft de beschikking over een adequate infrastructuur die optimaal is voor een lerarenopleiding. De lokalen worden gedeeld met andere opleidingen, maar hun multifunctionele karakter laat toe dat ze snel aanpasbaar zijn voor een variatie aan werkvormen.

De ruimtes zijn goed onderhouden en waar mogelijk aantrekkelijk aangekleed.

Er zijn aparte, gedeelde werkruimtes voor de lectoren.

De zeer goed uitgebouwde mediatheek wordt gedeeld met andere (leraren)opleidingen. De mediatheek profileert zich als een studie- en werkruimte voor het opzoeken en verwerken van informatie. De mediatheek is opgevat als een studielandschap, omdat er veel belang wordt gehecht aan zelfstudie. Hiervoor is de nodige randapparatuur aanwezig, zoals kopieerapparaten, computers en printers. Er is een royaal budget dat voldoende blijkt te zijn om naast het volgen van alle methodes voor het lager onderwijs ook toelaat andere standaardwerken aan te schaffen. Er is toegang tot de geavanceerde mogelijkheden van de bibliotheekvoorzieningen van de K.U.Leuven. Het feit dat afgestudeerden en het werkveld kunnen gebruikmaken van de mediatheekvoorziening is een pluspunt.

De collectievorming gebeurt via contacten met het onderwijsteam van de opleiding. Per opleiding is er een ankerpersoon mediatheek. De ankerpersoon peilt naar de behoeften van zijn collega's en speelt bestelaanvragen door aan het mediatheekteam. Binnen het mediatheekteam is er ook een aanspreekpunt per opleiding, wat de communicatie vereenvoudigt.

Het studielandschap heeft gewerkt als een katalysator voor gelijkaardige ontwikkelingen in andere lerarenopleidingen in Vlaanderen.

Er is de mogelijkheid om elektronische apparatuur te ontlenen en multimediale materialen te bewerken.

De ICT-voorzieningen weerspiegelen de mate waarin ICT geïntegreerd is in het curriculum. Er zijn verschillende open werkruimtes met toegang tot computers en Internet. Er is nog geen draadloze toegang in de open werkruimtes, maar dit is voorzien in de nabije toekomst.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is een duidelijk systeem in de studiebegeleiding waarbij taken en rollen zijn afgelijnd op departementaal en opleidingsniveau. De opleiding rekent zeer sterk op de inzet van de lectoren in de eerstelijnsbegeleiding. Gegeven de kleinschaligheid van de opleiding is dit een zinvolle insteek. Door het directe contact is er een lage drempel voor studenten om lectoren aan te spreken over studieproblemen. Studenten beschikken ook over de e-mailadressen van de lectoren. Vakinhoudelijke begeleiding en de ontwikkeling van vakspecifieke studeervaardigheden worden geïntegreerd in de lessen. Het feit dat studenten in klassen van maximaal dertig zijn verdeeld, maakt een goede coaching van het leerproces mogelijk. De studiebegeleiding is daardoor sterk geïntegreerd in het primaire proces. Al eerder in dit verslag hebben we aandacht gevraagd voor de beheersbaarheid van deze keuze, vooral gezien de veranderende karakteristieken van de studenteninstroom.

Via de instaptoetsen kan men studenten met voorkennisproblemen traceren. Men realiseert binnen de opleiding zelf de opvang van studenten. In het nieuwe curriculum kunnen medestudenten een begeleidingsrol krijgen. Dit kan – ingebed in het curriculum – het ontwikkelen van remediëringcompetenties bevorderen.

Studenten met voorkennistekorten dienen die vooral via zelfstudie weg te werken. De vraag kan worden gesteld of dit haalbaar blijft in een systeem waarin nog geen tempodifferentiatie is voorzien.

Er is een aparte studiebegeleidingsvoorziening: het Centrum voor Studie- en Studentenbegeleiding (CSSB). Psychosociale, juridische, medische en financiële vragen worden met zorg intern aangepakt. Er is een duidelijk verwijzingsbeleid.

Er is in functie van de invoering van het Flexibiliseringsdecreet een studietrajectbegeleider aangesteld. EVC-EVK is ingevoerd.

Er worden volgend academiejaar basisgroepen ingesteld om de onderlinge begeleiding van en door studenten vorm te geven.

Er zijn folders die de namen en de aanpak van de verschillende studiebegeleidingsverantwoordelijken helpen verspreiden.

Er worden geen onoverkomelijke studievoortgangsbelemmerende factoren gesignaleerd.

Studenten geven aan vertrouwd te zijn met de studiebegeleidingsmogelijkheden, maar verkiezen initieel het zoeken van hulp via persoonlijk contact met hun lectoren.

Er is geen bevraging van redenen voor uitval. Men heeft eigen ideeën over het ontstaan van uitval.

Er is een ombudsvrouw. Zij meldt dat studenten uit deze opleiding nauwelijks van haar tussenkomsten gebruikmaken.

Aanbevelingen ter verbetering:

Mede vanuit de vastgestelde wijzigingen met betrekking tot de instroom – een grotere instroom vanuit de vooropleiding TSO – is het aangewezen om mogelijkheden te onderzoeken om de begeleiding van studenten met vooropleidingstekorten waar mogelijk te integreren in het opleidingsprogramma.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	goed
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - De opleiding beschikt over een adequate infrastructuur die optimaal is voor een lerarenopleiding.
 - Er is een zeer goed uitgebouwde mediatheek met studielandschap.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - De informatievoorziening en studiebegeleiding zijn uitgebouwd.
 - Er worden geen onoverkomelijke studievoortgangsbelemmerende factoren gesignaleerd.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Alle opleidingen van EHSAL, zijn voor het kwaliteitssysteem ISO-gecertificeerd. Het is gestoeld op de principes van integrale kwaliteitszorg en met een duidelijke klemtoon op permanente verbetering.

Uit het zelfevaluatie rapport blijkt dat er een zeer sterke centrale regie wordt toegepast bij het implementeren van het kwaliteitszorgsysteem. Er is centraal een kwaliteitshandboek uitgewerkt dat op intranet beschikbaar is. Intranet laat ook toe de instrumenten te gebruiken en interactief de resultaten uit bevragingen te consulteren. Het 'meten om te weten' overzicht is een good practice voor het hoger onderwijs.

De lerarenopleiding lager onderwijs werkt planmatig aan de integratie van de opleiding in het kwaliteitssysteem van de hogeschool. Verschillende kwaliteitsafspraken met betrekking tot onder meer personeelsbeleid en onderwijsplanning, informatica, marketing en communicatie, studie- en studentenbegeleiding, internationalisering, studentenadministratie, mediatheek en kwaliteitszorg zijn intussen al geïntroduceerd.

De opleiding maakt systematisch gebruik van een hele reeks meet- en evaluatie-instrumenten, zoals studiemotivatietoets eerstejaarsstudenten, evaluatie van het didactisch handelen door studenten, competentieanalyse, wat-kan-beter-formulieren, previsitatie, evaluatie studiemateriaal, kwaliteitsbarometer personeel, onderzoek arbeidsbeleving en de evaluatie van studenten.

Men kan duidelijk illustreren hoe men de PDCA-cyclus heeft gevolgd bij deze opleiding.

Het kwaliteitsbeleid kiest per academiejaar voor specifieke klemtonen. De afgelopen academiejaren waren deze onder meer de stage, de ontwikkeling en evaluatie van studiemateriaal, evaluatie van de studenten, de eindproef en de voorbereiding van een curriculumherziening.

De hogeschoolcel Kwaliteitszorg en Accreditering, waarin ook een vertegenwoordiger van het studiegebied Onderwijs participeert, begeleidt deze processen in samenwerking met de opleidingscoördinator.

Kwaliteitszorg is een permanent aandachtspunt in de verschillende overlegorganen en in het directiecomité. Zo rapporteert de directeur van het studiegebied bijvoorbeeld driemaandelijks in het directiecomité over de voortgang van de taakstellingen voor het studiegebied Onderwijs.

Het werkveld en alumni zijn niet of weinig betrokken bij de kwaliteitszorgcyclus. Dit is een essentieel aandachtspunt (zie verder: facet 5.3). De commissie merkt ook op dat metingen op basis van een tevredenheidsonderzoek niet altijd de gepaste indicatoren opleveren voor het trekken van conclusies.

De hogeschool hanteert verschillende benaderingen en invalshoeken om de kwaliteit van zijn processen (het lesgeven, het evalueren van de studenten, het onderhouden van de gebouwen) en producten (de studieprogramma's, de syllabi, de examenroosters en de didactische werkvormen) te evalueren. De efficiëntie en

effectiviteit van het kwaliteitssysteem worden door de directie jaarlijks geëvalueerd op basis van het evaluatierapport over de jaarwerking.

De resultaten van analyses en evaluaties worden door de dienst Statistische analyse gepubliceerd in een hele reeks documenten met de titel Meten om te weten, zowel in boekvorm als op intranet.

Dezelfde dienst ontwikkelde ook een strategieboek waarin kritische kwaliteitsindicatoren worden gebundeld en gedocumenteerd. Op basis van voorgaande metingen, vergelijkingen met andere opleidingen uit de eigen hogeschool of vergelijkbaar cijfermateriaal van opleidingen aan andere hogescholen, worden voor een aantal indicatoren streefcijfers bepaald. In het (elektronische) strategieboek kan men de kengetallen vergelijken met deze streefcijfers. Bij evaluaties wordt voor afwijkende kengetallen steeds naar een mogelijke verklaring gezocht.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Concrete actieplannen worden duidelijk uitgevoerd. De vele plannen en rapporteringen zijn een illustratie van de systematisering van het proces van kwaliteitsverbetering. Medewerkers en lectoren kunnen concrete voorbeelden geven van het functioneren van de PDCA-cyclus.

De coördinatiegroep en de jaarvergaderingen van de onderwijsersopleiding spelen een belangrijke rol in het formuleren van verbeteringsacties. Tijdens de vergaderingen worden verbeteringsinitiatieven voorgesteld die nadien, na afweging, worden bekrachtigd door de coördinatiegroep en/of het onderwijsteam. Zo werden er naar aanleiding van de previsitatie in de coördinatiegroep strategische werkpunten gekozen en geplaatst in de strategie- en werkingsplannen van de daaropvolgende academiejaren.

De commissie stelde vast dat actiepunten en verbeteringspunten, aangekondigd in het ZER, effectief zijn gerealiseerd en dus opgepakt werden door de opleiding. Voor de voorgenomen verbeteringsacties uit het ZER werd in een overzichtelijk document duidelijk en efficiënt beschreven wat sindsdien werd gerealiseerd en/of wat nog verder aandacht vraagt. Op vraag van de commissie kon men telkens een overzicht van meer recente realisaties aanleveren.

Enkele verbeteringspunten die werden vooropgesteld door de Previsitatiecommissie werden aangepakt, andere nog niet.

De mate waarin de taakstellingen worden gerealiseerd, wordt in de loop van het academiejaar bijgehouden in een strategie- en werkingsrapport.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie onderkent dat het een kleinschalige opleiding betreft. Men kent elkaar. Een en ander is informeel uitgewerkt. Studenten en afgestudeerden onderschrijven dit en verwijzen er ook naar als een belangrijk kwaliteitskenmerk van de opleiding.

Medewerkers zijn zeer actief betrokken bij de opleiding via de vele commissies, werkgroepen en raden. Kwaliteitszorg is een terugkerend agendapunt op het werkoverleg van de stafdiensten en de vergaderingen van de onderwijsteams, de coördinatiegroepen en het overleg groepsvoorzitter/decanen/opleidingscoördinatoren. Waar nodig is de medewerker van de Cel Kwaliteitszorg en Accreditering voor het studiegebied Onderwijs aanwezig op deze overlegorganen. Er wordt veel aandacht besteed aan de betrokkenheid van alle medewerkers, een gemeen-schappelijke taal, de voorbeeldfunctie van de leidinggevend en de diversiteit in de verschillende teams.

De studenten worden op de meest uiteenlopende manieren betrokken bij de interne kwaliteitszorg. Ze participeren in verschillende raden en in diverse project- en werkgroepen. Ze kunnen desgevallend worden uitgenodigd in de Cel Kwaliteitszorg en Accreditering. De participatiestructuur van de studenten steunt op een netwerk van contactstudenten uit alle studiejaar en opleidingen.

Studenten dienen 'Wat kan beter'-formulieren in, die een permanente inspiratiebron zijn voor verbetering en een snelle detectie van acute problemen mogelijk maken. Ze worden tweejaarlijks bevraagd over relevante aspecten van de onderwijsverstrekking en dienstverlening. Studenten hebben ook hun inbreng gehad in dit zelfevaluatie rapport.

Het ZER geeft aan dat men vooral via informele kanalen samenwerkt met het werkveld. Dit is een normale uitloper van de dagelijkse samenwerking rond stages en stagebegeleiding. Individuele contacten kunnen geen vervanging zijn voor een diepere, onderliggende noodzaak tot structurele samenwerking met het werkveld. De validering van de keuzes rond de curriculumvernieuwing gebeurt nu hoogstens post hoc via een resonantieraad, maar een feitelijke participatie van het werkveld ontbreekt.

De resonantiegroep lijkt een minder adequate aanpak om de betrokkenheid van het werkveld te garanderen.

Men blijkt signalen van het werkveld over het algemene niveau van de studenten minder goed op te vangen. Dit staat los van de appreciatie van mentoren voor de inzet van individuele studenten. De discussie gaat hier eerder over structurele en algemene kenmerken van de instroom en de verwachtingen van de stagescholen/het werkveld ten aanzien van opzet en inhoud van de opleiding. Een grondige discussie over de aard en de inplanning van de stages is hiervoor een eerste agendapunt. De commissie geeft daarbij mee dat – zoals overigens ook in andere professionele opleidingen het geval is – het werkveld en de opleiding steeds meer in elkaar schuiven en dit implicaties heeft voor de opleidingen.

Een structurele en straks een contractueel gedefinieerde samenwerking dringt zich op, waarbij de win-winverhouding voor alle partijen is gedefinieerd. Uit de gesprekken met diverse actoren gedurende deze visitatie kon vrij snel een lijst worden opgesteld van thema's die in een dergelijke samenwerkingscontext naar voren kunnen komen: mentorenopleiding, dienstverlening, ad-hocstages, n@tschool voor stagescholen, eindproeven in opdracht van de partnerscholen, vernieuwingsprojecten begeleiden in de stagescholen enzovoort. De commissie suggereert ook om in dit verband te kijken naar de aanpak van andere lerarenopleidingen in Vlaanderen die een zeer actief beleid voeren.

Opmerkingen over de samenwerking met het werkveld zijn ook al expliciet vermeld in de zelf georganiseerde previsitatie van 2003. Het wekt dan ook verwondering dat dit nog niet geleid heeft tot actiepunten die al zijn aangepakt.

Studenten worden formeel uitgenodigd om te participeren in de decretaal ingestelde overlegorganen. Studenten gaan minder in op deze uitnodiging en de hogeschool heeft daarom geïnvesteerd in een studentencoach om de betrokkenheid van de studenten bij de opleiding te verhogen. Het formeel erkennen van feitelijke participatie in de vorm van het toekennen van studiepunten is een mogelijke denkpiste om participatie te vergroten.

Een alumnibeleid is op instellingsniveau en in samenwerking met associatiepartners voortvarend opgestart. Het blijft nu een zaak om dit ten volle te laten doorwerken naar de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vindt het noodzakelijk om de betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding, die nu vooral gebaseerd is op informele contacten via de stagebezoeken en contacten met mentoren, meer formeel en gestructureerd uit te bouwen. Waar niet gekozen wordt voor een contractuele samenwerking met het werkveld moet minimaal wel gekozen worden voor een systematiek in die samenwerking.

Het is zinvol om een alumnibeleid op te zetten.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	onvoldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De hogeschool heeft een sterk uitgebouwd kwaliteitszorgsysteem. De integratie van de opleiding in dit systeem is volop aan de gang.
- Verbeteringsacties worden planmatig aangepakt en opgevolgd.
- Medewerkers en studenten zijn systematisch betrokken bij de interne kwaliteitszorg. De betrokkenheid van de alumni en het werkveld moet wel meer gestructureerd worden aangepakt.

maakt de visitatiecommissie een positieve afweging en stelt ze dat de opleiding voldoende potentieel heeft om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen. De visitatiecommissie is van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studenten en afgestudeerden benadrukken hun directe inzetbaarheid voor het onderwijs. Ze voelen er zich 'klaar voor'.

Er is een duidelijke opvolging van de tewerkstelling van de studenten.

De evaluatie is adequaat.

Er kan dus worden gesteld dat de vooropgestelde eindkwalificaties bereikt kunnen worden via deze opleiding.

Globaal gezien blijken de bevraagde belanghebbenden tevreden over het niveau van de afgestudeerden. Vertegenwoordigers van het werkveld maken zich wel zorgen over een aantal basiscompetenties van de huidige studenten, onder meer met betrekking tot taalvaardigheden.

98 % van de afgestudeerden werkt op een lagere school, waarbij 'de alumni terecht komen in een functie waarin hun diploma gewaardeerd en onontbeerlijk is'. Van de alumni heeft 64 % sinds het afstuderen voor slechts één werkgever gewerkt en 24,5 % voor maximaal twee werkgevers.

Met betrekking tot dit facet verwijst de opleiding naar het project 'Kwaliteitsindicatoren' van het Onderwijsontwikkelingsfonds van de Associatie K.U.Leuven, dat in de nabije toekomst expliciet aandacht zal besteden aan de operationele beschrijving van kwaliteitsindicatoren, met betrekking tot de uitstroom en de ontwikkeling van instrumenten om ze samen te stellen en te evalueren. EHSAL, participeert actief aan deze activiteiten. De directeur onderwijs en kwaliteit is voorzitter van de Stuurgroep Kwaliteitszorg en Accreditatie van de Associatie K.U.Leuven en de coördinator statistische analyse is lid van de expertgroep die het project indicatoren ondersteunt. Zodra de beoogde instrumenten volledig ontwikkeld zijn, kunnen de opleidingen van de hogeschool er gebruik van maken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan om gerealiseerde eindkwalificaties van de opleiding meer systematisch in kaart brengen.

Het is wenselijk om de resultaten van metingen met betrekking tot het gerealiseerde niveau meer systematisch te bestuderen en te analyseren, zodat tendensen zichtbaar worden.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45 % en de 50 % liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Omdat een officieel en betrouwbaar referentiekader met betrekking kengetallen voor slaagcijfers in Vlaanderen ontbreekt, baseert de hogeschool de streefcijfers die ze formuleert met betrekking tot het onderwijsrendement, op meetgegevens uit de eigen instelling (vier studiegebieden: Onderwijs met drie opleidingen; Gezondheidszorg met vier opleidingen; Sociaal-Agogisch Werk met twee opleidingen en Handelswetenschappen en Bedrijfskunde met drie opleidingen). De opleiding voldoet ook aan deze zelf geformuleerde streefdoelen.

Voor de academiejaren 2002-2003 tot en met 2005-2006 varieerde het slaagcijfer voor eerstejaarsstudenten van 53 tot 70 %. Het gemiddelde voor de cijfers lag in deze periode op 60 %.

De slaagcijfers van de eerstejaarsstudenten werden ook berekend volgens de vooropleiding. De slaagkansen liggen het hoogst voor studenten met een vooropleiding ASO. Voor de academiejaren 2002-2003 tot en met 2005-2006 lag het gemiddelde van de slaagcijfers voor deze studenten op 69 %. Voor TSO-studenten varieerde dit cijfer in dezelfde periode van 23 tot 60 %, met een gemiddelde van 45 %. De slaagkansen van studenten met BSO als vooropleiding liggen erg laag. De opleiding suggereert zelf om voor deze specifieke doelgroep de weg in te slaan die is bewandeld door de lerarenopleiding kleuteronderwijs waar een deeltijds traject is opgezet voor BSO- en werkstudenten.

De opleiding vergelijkt cijfers met betrekking tot het studiesucces ook met die van de andere lerarenopleidingen uit het samenwerkingsverband waaraan wordt deelgenomen. De opleiding kent dus de relatieve positie van het bereikte rendement in vergelijking met andere lerarenopleidingen. Men schuift vergelijkbare slaagcijfers naar voren.

De opleiding beschikt ook over cijfergegevens met betrekking tot het aantal behaalde studiepunten voor studenten in het persoonlijke traject. Diverse diensten van de hogeschool werken samen om instrumenten te ontwerpen voor de operationalisering van indicatoren die aangepast zijn aan de gewijzigde onderwijs- en examenregeling na het Flexibiliseringsdecreet.

Men wil expliciet het niveau van de opleiding bewaken en geen toegevingen doen aan de kwaliteit.

Men is zich bewust van het feit dat het om een kleine opleiding gaat.

Aanbevelingen ter verbetering:

De slaagkansen voor studenten met een vooropleiding TSO varieerden gedurende de laatste jaren opmerkelijk. Het is aangewezen deze verschillen verder te analyseren, bijvoorbeeld volgens de specifieke opleidingsrichtingen van de vooropleiding.

De commissie beveelt aan om meer systematisch gegevens met betrekking tot studie-uitval te verzamelen en te analyseren.

Het is zinvol om mogelijkheden te onderzoeken om de ondersteuning en begeleiding van studenten die instromen uit TSO, te verbeteren. Ook onderzoek naar de haalbaarheid van mogelijkheden tot ondersteuning en begeleiding van en voor studenten die instromen vanuit een vooropleiding BSO, is zinvol.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding zorgt ervoor dat studenten de vooropgestelde eindkwalificaties kunnen bereiken.
- De opleiding analyseert cijfers met betrekking tot het onderwijsrendement.
- De opleiding voldoet ook aan de streefdoelen die ze zelf formuleerde vanuit een vergelijking met cijfermateriaal van andere opleidingen.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie benadrukt dat zij zich degelijk op het visitatiebezoek heeft kunnen voorbereiden. Het beschikbaar gestelde zelfevaluatie rapport was vlot leesbaar, goed gedocumenteerd en gaf een inzichtelijk beeld van de ingrediënten die de kwaliteitszorg illustreren voor een opleiding die sterk in ontwikkeling is. De commissie heeft heel goed begrepen dat het ZER een momentopname heeft geschetst, en heeft vastgesteld dat sinds het opleveren van het ZER er een nieuwe fase in de ontwikkeling van de opleiding is ingezet: de curriculumvernieuwing. Daarin vertaalt men inzichten over de kwaliteiten van de opleiding uit het verleden en probeert men de consequenties van nieuwe decreten en regelgeving op een beheersbare manier te integreren.

De commissie geeft ook aan dat heel wat sterktes van deze opleiding niet te vatten zijn met het te hanteren visitatiekader. In deze zijn de criteria en/of de indicatoren beperkter dan de volle complexiteit van aspecten die de kwaliteit van een opleiding bepalen. Indien niet alle sterktes en/of aandachtspunten aan de orde komen in de verslaggeving is dit deels terug te brengen tot de analytische bril die is opgelegd vanuit het visitatie- en accreditatiekader.

De commissie wenst ook haar waardering te uiten voor de manier waarop men het ZER heeft gedocumenteerd met bijlagen en aanvullende informatie. Uiteraard baseert de commissie zich niet enkel op het ZER, zeker gezien de nieuwe ontwikkelingen. Het bezoek aan de instelling heeft een zeer relevante bijdrage geleverd aan het 'zicht krijgen' op deze opleiding. Hier verdient de opleiding een pluim voor de gedocumenteerdheid van de aanpak en vooral voor de efficiëntie waarmee nieuw gevraagde informatie ter beschikking werd gesteld. De commissie heeft ook vastgesteld dat de voorbereiding op de visitatie geleid heeft tot het opzetten van een previsitatie.

De gesprekken waren een goede aanvulling op het zelfevaluatie rapport. De commissie apprecieerde de open houding van alle gesprekspartners.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op het eerste opleidingsrapport geeft de opleiding aan de volgende acties of verbeteringen gepland of uitgevoerd te hebben:

- initiatieven op het vlak van teamgerichte professionalisering;
- initiatief om studenten die hun studie stopzetten, systematisch op te volgen;
- initiatieven om het werkveld op een meer gestructureerde manier te betrekken bij de opleiding.

De commissie heeft op basis hiervan geen aanpassing van de oordelen doorgevoerd.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	goed	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	goed	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	goed	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	onvoldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 3 Erasmushogeschool Brussel

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Erasmushogeschool Brussel

De opleiding lager onderwijs (LO) behoort tot het departement Gezondheidszorg en Lerarenopleiding van de Erasmushogeschool Brussel.

De hogeschool biedt bachelor- en masteropleidingen aan in negen departementen: Communicatie, Gezondheidszorg & lerarenopleiding, Horteco, Hotelbeheer & toerisme, Industriële wetenschappen en technologie, Koninklijk conservatorium Brussel, Rits, Sociaal-agogisch werk en Toegepaste taalkunde. De hogeschool heeft zeven campussen die verspreid liggen in en rond Brussel. De hogeschool maakt deel uit van de Universitaire Associatie Brussel.

Het studiegebied lerarenopleiding van het departement Gezondheidszorg en Lerarenopleiding kent een historiek die teruggaat tot de Rijksnormaalschool van Laken. Het later omgedoopte Hoger Pedagogisch Instituut Laken werd bij het Decreet betreffende de Vlaamse hogescholen van 1994 opgenomen in de Erasmushogeschool van Brussel. In 2002 verhuisde de instelling van Laken naar de campus in Jette. Nog een jaar later volgde de fusie met het departement Gezondheidszorg.

De lerarenopleiding organiseert drie initiële bacheloropleidingen (kleuter-, lager en secundair onderwijs), een voortgezette opleiding buitengewoon onderwijs (vanaf 2005-2006) en een postgraduaat meertaligheid en onderwijs (vanaf januari 2006).

De opleiding biedt naast een voltijds dagtraject ook een verkort studietraject aan. Op basis van EVC/EVK kunnen geïndividualiseerde opleidingstrajecten worden samengesteld.

De opleiding lager onderwijs telde tijdens het academiejaar 2005-2006 312 studenten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij de vaststelling van de opleidingsdoelstellingen heeft de opleiding zich laten leiden door de besluitvorming van de overheid en meer bepaald door het Structuurdecreet en het Decreet op de Lerarenopleiding. Maar er werd ook gebruikgemaakt van de reflectie en de denkkaders uit (inter)nationale netwerken. Ten slotte heeft de opleiding specifiek de Brusselse grootstedelijke context betrokken bij de opstelling van de opleidingsdoelstellingen.

Samengevat kunnen de opleidingsdoelstellingen als volgt worden geformuleerd.

De opleiding wil leerkrachten opleiden die beschikken over een kritische denk- en redeneervaardigheid die hem/haar toelaat zelfstandig informatie te verwerven en verwerken.

Hij kan team- en oplossingsgericht werken. Daarbij kan hij/zij zelfstandig complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk definiëren en analyseren, in praktijksituaties handelen vanuit de codes van sociale en ethische normen (diversiteit, interculturaliteit, rechtvaardigheid en pluralisme) en regels van gangbare (beroeps) deontologie. Hij/zij kan daarbij op verantwoordelijke wijze omgaan met praktijksituaties, medewerkers en werkgevers in relatie tot de ruime maatschappelijk werkomgeving. De leerkracht is gericht op het ontwikkelen van gedifferentieerde, krachtige leeromgevingen waarin alle facetten van de persoonlijkheid van alle kinderen aan bod komen. De leraar kan de eigenheid van het individuele kind en van de sociale en culturele groepen bespreekbaar maken en hanteren met het oog op zelfontplooiing en integratie van de kinderen. Hij kan het kind stimuleren tot mondigheid, zelfstandigheid, eigen initiatief en verantwoordelijkheid en participatie.

Sinds vorig jaar heeft de opleiding een volledige curriculumhervorming ingevoerd waarin zeer eigen keuzes zijn gemaakt in de vormgeving en inhoudelijke uitwerking van het curriculum. Dominant in deze hervorming is een zeer duidelijke praktijkoriëntatie, die zich onderscheidt van andere opleidingen door studenten direct in contact te brengen met de volle complexiteit van lagere scholen in het Brussels hoofdstedelijk gebied.

Er is duidelijk aandacht voor de verschillende competenties: algemene competenties, algemene beroepsspecifieke en beroepsspecifieke competenties. Deze worden zeer herkenbaar vertaald in competenties die dan in een gemeenschappelijke en specifieke stam worden aangepakt. Er is een goede verankering van de gekozen competenties in verschillende bronnen (onder meer deelname aan het project 'Aansluiting en maatschappelijke

differentiatie', stagenetwerking, vakgroepen en overleg met de pedagogische begeleiders van het gemeenschapsonderwijs).

De relatie tussen de competenties en de opleidingsonderdelen wordt zichtbaar gemaakt in de competentiematrix die de commissie kon inkijken. De matrix geeft een overzicht van alle te bereiken competenties per opleidingsonderdeel en voor de opleiding in haar geheel. Men bepaalt beheersingsniveaus in de competentiematrix, in functie van de leerlijn en de evaluatie. Dit is een sterk punt. De oefening zal in de toekomst verder worden verfijnd met het vastleggen van prestatie-indicatoren die zullen aangeven in welke mate de competenties zijn opgenomen in de evaluatieprocedure.

De competentiematrix werd besproken en goedgekeurd in de opleidingscommissie. Studenten krijgen bij de start van het opleidingstraject een exemplaar van de competentiematrix, die tevens wordt besproken. De opleidingsfiches – online beschikbaar – bevatten de doelstellingen van de opleidingsonderdelen en verwijzen naar de competentiematrix.

Scholen die bij de stage zijn betrokken, krijgen via het stagevademecum zicht op de competenties en competentieleerlijnen.

De commissie merkt op dat de opleiding met de curriculumhervorming een flinke opdracht op zich heeft genomen. Zij onderkent dat in deze opleiding hard en met toewijding wordt gewerkt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet de competentiematrix verfijnen met een verdere afstemming van de competenties op de opleidingsdoelstellingen en het aanpassen van het evaluatiebeleid op de competenties.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereglementeerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De basiskwaliteit wordt gegarandeerd door aan te sluiten op de decretaal bepaalde basiscompetenties. De commissie herkende duidelijk de beroepsgerichtheid van de opleiding.

De toetsing van het opleidingsprofiel aan de eisen en wensen van het werkveld gebeurt impliciet via contacten tijdens de stage, contacten met mentoren en de mentorenopleiding.

Daarom vraagt de commissie om de validering van de gemaakte keuzes te garanderen door een samenwerking met het werkveld over dit punt. De gemaakte keuzes moeten worden getoetst bij het relevante beroepenveld.

Recent is een nieuwe beweging in gang gezet – de overeenkomsten met negen partnerscholen – waarvan de commissie vindt dat zij de oplossing is om de weinig systematische betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding beter te garanderen. Naar analogie met de kleuteropleiding moet hier een werkveldcommissie een relevante bijdrage kunnen leveren.

De commissie suggereert om in dit verband ook overleg te plegen met de andere autonome hogescholen, om zo de domeinspecificiteit te onderbouwen en de opleiding bovendien in een vergelijkend perspectief te kunnen plaatsen. Dit laatste kan ook vanuit de internationalisering worden versterkt.

De hogeschool bevindt zich in de Vlaamse context in een unieke situatie omdat één hogeschool samengaat met de Vrije Universiteit Brussel in de associatie. Dit biedt kansen om wederzijdse expertise uit te wisselen en/of te bundelen. In het ZER wordt weinig geschreven over het potentieel dat in een dergelijke samenwerking steekt (professionalisering, internationalisering, onderzoek, projecten, onderwijsorganisatie, evaluatie, ...). Uit de gesprekken kon de commissie afleiden dat er plannen zijn en stappen worden gezet.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht om een grotere systematische betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding te garanderen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen van de opleiding voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten. De matrix die de decretale competenties linkt aan de beroepscompetenties van de leraar werkt verhelderend.
- De beroepsgerichtheid van de opleiding is duidelijk te herkennen, zij het dat de toetsing tot hertoe indirect gebeurt. De opleiding heeft voldoende contacten met het werkveld om een structurele samenwerking uit te bouwen.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding is bij de curriculumhervorming expliciet uitgegaan van een – recent ontwikkelde – matrix waarbij de relatie tussen de basiscompetenties en de doelen die vooropstaan bij de diverse opleidingsonderdelen is beschreven. Deze competentiematrix is een ‘onderlegger’ van het volledige programma.

Men stelt wel zelf vast dat een en ander nog onvoldoende is vertaald in de aanpak van de toetsing. Er is geen overzicht van concrete indicatoren per competentie. De commissie vindt dat de opleiding hier een handige oplossing heeft gevonden door het programma heel taakgericht uit te werken. Per taak kan men concrete evaluatiecriteria naar voren schuiven die de toetsbaarheid van de competenties op een indirecte manier garanderen.

Het programma is opgedeeld in een gemeenschappelijke en een specifieke stam.

De gemeenschappelijke stam geldt voor alle opleidingen tot bachelor in het kleuter-, lager en secundair onderwijs. Deze stam is modulair opgebouwd. De zeven modules zijn thematisch ingevuld waarbinnen zowel de algemene, algemeen beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties worden gerealiseerd (cluster 1 – module 1 en 2, en cluster 2 – module 3 en 4 in het eerste jaar; module 5 en 6 in het tweede jaar en module 7 in het derde jaar):

- Module 1: breed observeren
- Module 2: aangenaam leer- en leefklimaat
- Module 3: actief leren
- Module 4: breed evalueren
- Module 5: gelijke kansen
- Module 6: kinderrechten
- Module 7: samenwerken met onderwijspartners.

Er is een goede geïntegreerde aandacht voor taal en taalontwikkeling en de ontwikkeling van instrumentele ICT-vaardigheden. De aandacht voor taal blijkt ook uit het verzorgde taalgebruik van de studenten die de commissie heeft gesproken.

De specifieke stam richt zich op de competenties van de leraar lager onderwijs. Hier wordt uiteraard aandacht besteed aan de leergebieden van het lager onderwijs (gemeenschapsonderwijs). Het opleidingsonderdeel opvoedkunde wordt horizontaal (over de drie studiejaar) aangeboden en fungeert als rode draad doorheen de opleiding.

Vakkenstages, vakoverschrijdende opdrachten, muzische ateliers, cultuurstages, projectwerk, stages en eindwerk bieden de studenten de mogelijkheid om inhouden en vaardigheden te integreren.

De commissie vond in het ZER in mindere mate een goede beschrijving van de relaties tussen de doelen en de inhoud van het programma terug; deels door conceptuele verwarring (begrippen verschuiven: jaar-schijf, module, cluster ...). Tijdens de gesprekken werd een geactualiseerd schema overhandigd en besproken, dat op een transparante manier het niveau, de oriëntatie en de domeinspecificiteit helpt beschrijven.

De commissie is van mening dat dit schema als toetssteen kan dienen om het voorliggende programma te toetsen op consistentie.

Voor wat betreft het al dan niet kunnen bereiken van de geformuleerde einddoelen zijn geen negatieve of belemmerende indicatoren teruggevonden.

De internationale dimensie is nog maar beperkt aanwezig en dan vooral via de internationale mobiliteit. De deelname van studenten LO is echter laag. De opleiding is er zich van bewust dat er hier nog werk aan de winkel is. De commissie suggereert om meer samenwerking te zoeken met andere hogescholen.

Door de deelname aan het project 'Aansluiting en maatschappelijke differentiatie' wordt er specifiek aandacht besteed aan de interculturaliteit in de modules. De commissie is van mening dat er meer aandacht zou mogen gaan naar bijvoorbeeld bronnenmateriaal in vreemde talen.

Er bestaat een verkort programma tot leraar lager onderwijs voor mensen die al een diploma hoger onderwijs hebben (professioneel gerichte bacheloropleidingen kleuteronderwijs, secundair onderwijs groep 1 en logopedie & audiologie, universitair lerarendiploma, bachelor of master in de pedagogie, orthopedagogie, agogie en psychologie). Het verkorte traject bedraagt 100 studiepunten, waarbinnen met EVC en/of EVK vrijstellingen kunnen worden verkregen. Potentiële studenten in deze opleiding hebben vanuit hun werkcontext meestal al heel wat kennis en vaardigheden ontwikkeld (bijvoorbeeld logopedisten, kinesitherapeuten ...), waardoor in het verkorte traject wordt gefocust op de specifieke competenties voor de leraar. In dit rapport wordt geen expliciet onderscheid gemaakt in de bespreking van de beide varianten. De commissie is overtuigd van de gelijkaardige aanpak in de beide trajecten. Niettegenstaande soms wat aangepaste leermaterialen worden gebruikt, staan dezelfde competenties voorop en worden dezelfde eisen vooropgesteld om het bereiken van de competenties af te toetsen.

Programmaherzieningen worden finaal bekrachtigd door de opleidingscommissie, maar de beslissingen worden voorbereid in verschillende werkgroepen. Studenten zijn vertegenwoordigd in de opleidingscommissie (twee voor elk opleidingsjaar).

Het programma van de gemeenschappelijke stam wordt bewaakt door het coördinatieteam, die zorgt voor overleg tussen de opleidingen en instaat voor het waarborgen van een gemeenschappelijk draagvlak. De werkgroep Gemeenschappelijke Stam, waarin lectoren zijn vertegenwoordigd, zorgt voor de invulling van de gemeenschappelijke stam, conform de visie van het coördinatieteam. Daarnaast zijn er binnen elke opleiding werkgroepen per vakgebied en per thematiek.

De samenhang tussen de gemeenschappelijke en specifieke stam is een punt van aandacht.

Aanbevelingen ter verbetering:

Een systematische aandacht voor internationalisering (mobiliteit, curriculum ...) is noodzakelijk.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie herkent zeer duidelijk de professionele gerichtheid van het programma. De praktijk staat voorop. Studenten en afgestudeerden geven aan dat dit een basiskenmerk is van de opleiding. Dit blijkt ook uit de stages die vanaf het begin van het eerste jaar worden georganiseerd en snel evolueren van kijkstages naar doestages. De graduele opbouw van kennis en vaardigheden, noodzakelijk voor de professionele inzetbaarheid van de leraren, is hiermee gegarandeerd. Men respecteert daarbij een evolutie van cursorisch over thematisch naar projectmatig werken in de praktijk.

Het programma weerspiegelt actuele ontwikkelingen in het vakgebied. Vooral het werkveld is hier een goede toetssteen. Dat geeft aan dat de opleiding mee is met de vernieuwingen.

Ook de mappen die de modules onderbouwen, illustreren de aandacht voor actuele ontwikkelingen.

Een en ander verschilt bij de uitwerking van de specifieke stam. In de leermaterialen worden minder recente inhoudsopgaven opgenomen. De leermaterialen staan alvast niet als model voor een op de maat van een school gesneden leerplan.

De opleiding blijkt vooral intern te garanderen dat de noodzakelijke expertise in functie van beroepsvaardigheden meestal aanwezig is. Men valt minder terug op een netwerk met het werkveld (bijvoorbeeld het leveren van praktijklectoren) of partners buiten de schoolmuren (musea, theaters, muzische organisaties, zoo's, openlucht-initiatieven ...). Men kent heel wat buitenschoolse organisaties in de Brusselse context, maar een structurele samenwerking die doorwerkt in het programma is minder duidelijk.

De stages staan vanaf het eerste opleidingsjaar centraal. Men stuurt aanvankelijk sterk om te garanderen dat studenten de noodzakelijke praktijkervaringen opdoen om in het cursorische onderwijs de directe relevantie van nieuwe kennis en vaardigheden te ervaren.

De opleiding aan de Erasmushogeschool doet hierbij extra haar best om de Brusselse hoofdstedelijke problematiek vanaf het begin van de stages te benadrukken. Dit levert een complexiteit op waarvan studenten zich vanaf het begin bewust moeten worden.

In de stages haakt men in op actuele ontwikkelingen in de scholen. Het intergeneratieproject in het tweede jaar is hierbij een good practice.

Er is minder aandacht voor stages buiten het onderwijs, buiten de schoolmuren (basiseducatie, musea, zeeklassen, sportvakanties ...). Er is een beginnende aandacht voor een buitenlandse stage (Gambia). De commissie vraagt aandacht voor het organiseren van stages in een Franstalige context (Wallonië).

Door de opleiding wordt onderkend dat dit meer systematisch moet worden aangepakt.

De studenten kunnen kiezen uit een lijst van beschikbare stageplaatsen. In het derde jaar kunnen studenten zelf een stageplaats voorstellen.

In het eerste jaar heeft de student een 'inleefstage' Via observatie, duoteaching en microteaching wordt hij voorbereid op de doestage op het einde van het jaar. In het tweede jaar zijn er drie stageperiodes van anderhalve week in elke graad, waarbij elke stageperiode wordt voorafgegaan door een observatie. In het derde jaar doorlopen studenten nogmaals de verschillende graden. Daarnaast maken ze kennis met het buitengewoon onderwijs, het alternatief onderwijs, het begeleiden van geïntegreerde werkperiodes en projectonderwijs. De opleiding wordt afgesloten met een projectstage van drie weken, waarin de student zelf een thema kiest in een zelfgekozen school. Studenten hebben ook de mogelijkheid om een aantal weken stage te lopen in het buitenland, maar slechts drie studenten hebben van de mogelijkheid gebruikgemaakt.

Studenten wordt goed voorbereid op en begeleid tijdens de stages. Voor de aanvang van grote stageperiodes worden lesvrije voorbereidingsdagen gepland. Reflectiesessies worden voorzien waarin de studenten hun voorbereiding kunnen volgen. Eerstejaarsstudenten krijgen een peter of meter toegewezen (tweedejaarsstudenten).

Eerstejaarsstudenten krijgen tijdens het eerste semester bewust geen bezoek van lectoren. Zo kunnen ze veilig 'groeien' in de handen van de stagementor. Vanaf het tweede semester worden de studenten diverse keren bezocht door de pedagoog en de vaklectoren.

Zowel de lectoren als de stagementoren hebben verschillende rollen: begeleider, ondersteuner, beoordelaar. De verschillende rollen en de gebruikte documenten zijn duidelijk vermeld in het stagevadecum. De studenten die de commissie heeft gesproken, maken hiervan geen probleem, integendeel.

In het ZER was het minder duidelijk of er een regelmatige en vooral een structurele samenwerking is opgezet met de stagescholen en de mentoren. De commissie was dan ook positief gestemd over de recente contractuele samenwerking met een negental scholengroepen.

In functie van het toekomstige nieuwe Decreet op de Lerarenopleiding, waarin de mentorenopleiding een belangrijke variabele is, is een structurele (contractuele) samenwerking een voorwaarde. De concrete invulling van de win-winverhouding in deze contractuele samenwerking is nog een punt van discussie.

Deze opleiding heeft zeer expliciet gekozen voor een eigen invulling van het eindwerk. Het is een geïntegreerd onderdeel van de stage, dat uitmondt in een project van een drietal weken. De commissie is van mening dat dit een keuze is die zeer goed aansluit bij de invulling van de competenties die men bij dit opleidingsonderdeel vooropstelt. De afgestudeerden bevestigen dit.

De commissie stelde vast dat de gemiddelde kwaliteit van deze eindwerken voldoet en het praktijkgerichte profiel van de opleiding duidelijk weerspiegelt. Maar de commissie vindt wel dat de evaluatie en vooral de scoring van het eindwerk wat te wensen overlaten. De scores zijn te hoog. Er is een globaal evaluatieformulier dat niet kan garanderen dat eindwerken op een gelijkwaardige manier worden beoordeeld. In bepaalde eindwerken komen nog storende taalfouten voor die niet werden verbeterd of aangeduid.

De aandacht voor het eindwerk start op het einde van het tweede jaar. De commissie suggereert om te overleggen met de stagescholen over de thematische invulling van dit eindwerk.

De commissie merkt op dat de benaming van het eindwerk in zekere zin misleidend is. Het eindwerk omvat geen theoretische analyse en/of uitdieping van een bepaalde thematiek. De praktijkrelevantie en directe bruikbaarheid in een klas staan voorop.

De aandacht voor de basiscompetenties met betrekking tot onderzoek is beperkt. Er is projectmatig wetenschappelijk onderzoek opgezet dat opleidings specifieke aspecten kan ondersteunen. Bij dit onderzoek wordt apart personeel ingezet. De doorstroom van expertise naar het overige personeel is onduidelijk.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet aandacht besteden aan de uitwerking van de leermaterialen van de specifieke stam.

De opleiding moet de contractuele samenwerking met de partnerscholen concreet invullen, zodat er een win-winverhouding ontstaat voor beide partijen.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Deze opleiding heeft gekozen voor een eigenzinnige aanpak van het realiseren van samenhang in het programma. Er is een omvangrijke gemeenschappelijke stam (GST) naast een specifieke stam (SST). In de gemeenschappelijke stam wordt op een geïntegreerde manier gewerkt aan de competentiematrix. Door de directe betrokkenheid van vakspecialisten bij deze gemeenschappelijke stam probeert men te vermijden dat de vakspecifieke stam, die ingaat op meer vakgerichte competenties, wegdrijft van de gemeenschappelijkheid. Uit het ZER en de gesprekken blijkt wel dat er hier nog werk aan de winkel is. De werkvormen, de uitwerking van de leermaterialen en de toetsing blijken nog sterk te verschillen tussen de gemeenschappelijke stam en de specifieke stam. Ook de relatie tussen de specifieke stam en de competenties is lossier ingevuld. Dit blijkt uit de opleidingsfiches.

Ten tweede wordt samenhang nagestreefd en bereikt door een sterke integratie van theorie en praktijk. De taakgerichtheid garandeert dat studenten de inzichten uit cursorische lessen onmiddellijk toepassingsgericht aanpakken.

De opleiding heeft modules uitgewerkt die expliciet gericht zijn op het garanderen van samenhang in het programma, ter ondersteuning van de gemeenschappelijke stam.

Het schema dat gedurende het bezoek ter plaatse werd overhandigd en besproken, geeft ook een betere onderbouw aan de samenhang in het programma dan de beschrijving in het ZER. Uiteraard was dit schema ook een denkkader voor de verdere uitwerking van het curriculum en moet het strak worden aangehouden om de samenhang te realiseren.

De integratie tussen algemene en specifieke opleidingsonderdelen wordt versterkt door een grote nadruk op de afstemming van de theorie met de praktijk. Dit wordt zeer duidelijk herkend en gewaardeerd door de studenten, afgestudeerden en het afnemende werkveld.

Er is een duidelijke motivatie om in het eerste jaar de kennisbasis van de studenten stevig te verankeren, vooraleer vakdidactieken centraal te stellen. Niettegenstaande deze keuze krijgen studenten in het eerste jaar veel kansen om voldoende ervaringen op te doen in het 'echte' onderwijs. Praktijkervaringen worden ook via

microteaching gegarandeerd. De technische voorzieningen om eigen lessen op te nemen als basis van een bespreking is een krachtige ondersteunende infrastructuur.

De samenhang in het curriculum wordt via een normtraject beschreven. Dit normtraject is vrij strak en laat voorlopig weinig ruimte voor versnellen en/of vertragen. Dit lijkt minder handig, gegeven de heterogene kenmerken van de instroom in deze lerarenopleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet een betere samenhang tussen de gemeenschappelijke en specifieke stam garanderen.

Een flexibilisering van het normtraject is aangewezen, waardoor er ruimte komt voor versnellen en/of vertragen.

Facet 2.4 Studietoestand

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studietoestand van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding kon weinig gegevens met betrekking tot de studietijdmetingen voorleggen. Men heeft zich – op hogeschoolniveau en in associatieverband – bezonnen over een andere aanpak. Men blijft metingen verzorgen via studententevredenheidsonderzoeken per opleidingsonderdeel. Men onderkent evenwel dat een globale uitspraak over een opleidingsonderdeel afbreuk doet aan de multidimensionaliteit van de uitwerking van een opleidingsonderdeel (hoorcollege, werkcollege, begeleide onderwijsgroep, zelfstandige onderwijsgroep ...).

De opleiding kiest als uitgangspunt voor toekomstige studietijdmetingen het eerst in kaart brengen van de tijd die de student besteedt aan het maken van taken gedurende het academiejaar (de BZW-matrix), en dit voor elk opleidingsonderdeel. Dit leidt op dit moment tot een overzicht dat als basis dient voor een denkoefening over de piekbelastingen en onderbelasting in bepaalde periodes en bij bepaalde opleidingsonderdelen. Pas in een vervolgfase zal men een nieuwe aanpak invoeren om de studietijdbesteding in kaart te brengen.

Voorlopig probeert men via een globale tevredenheidsenquête per opleidingsonderdeel een greep te krijgen op de ingeschatte onder- of overschrijding van de studielast.

Door het gebrek aan gegevens kan voorlopig geen goede uitspraak worden gedaan over de beheersbaarheid van de studietijd.

Studenten geven aan dat de opleiding 'hard werken' vereist, maar signaleren niet dat de takenbelasting problematisch is. Er werd een takenlijst ontwikkeld. Er wordt alert gereageerd op signalen van studenten over niet te hanteren piekbelastingen.

De studiebevorderende factoren situeren zich voornamelijk op het vlak van studiebegeleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor een efficiëntere en effectievere aanpak van de studietijdmeting.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschrijft in het ZER heel wat ingrediënten die als basis kunnen dienen voor een didactisch concept ('teach as you preach', holistische benadering, exemplarisch leren ...). Het blijft echter onduidelijk wat dit concept dan feitelijk omvat, omdat men in de beschrijving concrete indicatoren van het concept vergeet te vermelden (BZW, modules, projecten ...). Er is eerder sprake van een impliciet didactisch concept.

De inhoudelijke accenten op taal en GOK zijn zeer duidelijk terug te vinden in de vormgeving van het programma en de ondersteunende organisatie van het onderwijs.

Het impliciete didactische concept is ingevoerd in het nieuwe curriculum. Hierin valt de opbouw op van een gemeenschappelijke stam naast een specifieke stam. Studenten onderkennen de waarde van deze aanpak. Oud-studenten zien de heroriëntatie in de aanpak als een positieve ontwikkeling.

Het didactische concept levert onderwijs op waarin 'teach as you preach' vooropstaat. De meeste lectoren nemen een voorbeeldfunctie op zich voor het onderwijs dat men nastreeft en de vaardigheden die men bij de studenten wil ontwikkelen. Jammer dat niet meer praktijklectoren in de opleiding worden betrokken.

Nieuwe onderwijsvormen worden aangebracht en bij stages toegepast. Het werkveld geeft aan dat de afgestudeerden beschikken over een flexibele houding om nieuwe werkvormen toe te passen.

Voor de gemeenschappelijke stam zijn nieuwe leermaterialen uitgewerkt in de vorm van modulemappen. De vormgeving (inhoudelijk en structureel) is vrij consistent. Toch stellen we vast dat meer recent ontwikkelde modules in mindere mate deze consistentie vertonen. Positief is dat een werkgroep de uitwerking van de modules heeft opgevolgd.

Ook voor de specifieke stam zijn leermaterialen voorhanden. Deze leermaterialen stralen in mindere mate de typische kwaliteitskenmerken uit van wat we in de gemeenschappelijke stam terugvonden. Veel verouderde inhoud, weinig actualiteitswaarde, minder internationaal georiënteerd, veel (zonder bronvermelding) gekopieerde teksten, gebrek aan interne structuur, ontbreken van taken, situering in de competentiematrix en toetsingscriteria, spel- en tikfouten en een gebrek aan integratie van de onderliggende kennisdomeinen (bijvoorbeeld tijd-ruimte-natuur-technologie). Soms ontbrak expliciet materiaal met betrekking tot de didactische uitwerking. Uiteraard kan men aanvoeren dat leermateriaal slechts voor een deel de uitwerking van 'onderwijs' weerspiegelt, maar de beschikbare verzameling aan materialen was geen schoolvoorbeeld voor toekomstige leraren. Er moet dringend een huisstijl worden ontwikkeld die een en ander richting geeft.

Dit gebrek aan huisstijl weerspiegelde zich ook in de uitwerking van de eindwerken (geen bronvermelding, een gebrekkige structuur, geen inhoudstafel, tikfouten, geen ordening, fouten in de bronvermelding ...). De commissie vraagt in dit verband ook om meer respect te hebben voor het copyright.

De commissie stelt zich ook de vraag hoe het komt dat de kennis van de vakdidactiek in een lerarenopleiding zich niet uitkristalliseert in een gedegen handboek dat men intern gebruikt en/of extern kan worden uitgegeven.

Het valt op dat bepaalde leermaterialen gewoon een verzameling zijn van losse (handgeschreven) nota's. Wat beroepsfierheid is hier op zijn plaats. Misschien kan de werkgroep die een rol speelde bij de ontwikkeling van de leermaterialen voor de gemeenschappelijke stam hier een positieve bijdrage leveren. De commissie onderkent alvast dat er een groot potentieel aanwezig is.

De elektronische leeromgeving Dokeos is algemeen ingevoerd en wordt effectief gebruikt. Er is een beginnend gebruik van de communicatie en samenwerking via het leerplatform.

Positief is dat het leerplatform ook voor opleidingsoverstijgende activiteiten/aanpakken wordt gebruikt (e-portfolio, ac-site ...). Er staan ontwikkelingen op stapel om ICT-gebaseerde toepassingen uit te werken die het competentiegericht karakter van de opleiding versterken (bijvoorbeeld een evaluatie van competenties).

De opleiding is goed uitgerust wat specifieke onderwijsleermiddelen voor lichamelijke opvoeding, muzische vorming en wereldoriëntatie betreft. Binnen muzische vorming wordt gewerkt met het softwarepakket Finale. Voor het begeleiden van de didactische oefeningen voor wiskunde en opvoedkunde wordt gebruikgemaakt van MILE, een database met lessen.

Er wordt beperkt gebruikgemaakt van een netwerk aan contacten in binnen- en buitenland (Nederland) in het onderwijs: voorbeeldlessen, bezoekers, gastsprekers ...

De internationalisering blijkt in mindere mate uit de invulling van het leermateriaal.

Aanbevelingen ter verbetering:

Een betere explicitering van het didactische concept is aangewezen.

Een huisstijl voor de leermiddelen en eindwerken is noodzakelijk.

De commissie vraagt aandacht te besteden aan het copyright bij de uitwerking van het leermateriaal.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon het gebruik van verschillende evaluatievormen vaststellen. Er is bewust nagedacht over het scala aan aanpakken, waarbij schriftelijke, mondelinge, continue en eindtoetsing aan bod komen. De student krijgt hierin een eigen verantwoordelijkheid in de toetsing (zelfreflectie). Vreemd is evenwel dat de toetsing bij de gemeenschappelijke stam en de specifieke stam sterk van elkaar verschilt. Bij de gemeenschappelijke stam worden de algemene en algemene beroepsgerichte competenties (AC) geëvalueerd op basis van observatie en aan de hand van taken. Registratie en feedback gebeuren via de daarvoor ontwikkelde AC-website op Dokeos. De beroepsgerichte competenties worden getoetst via individuele kennistesten, individuele en groepstaken en de elektronische portfolio. Bij de specifieke stam beslist de lector per opleidingsonderdeel hoe de evaluatie verloopt:

examens, taken en permanente evaluatie. De AC-site is sinds kort ook beschikbaar voor de beoordeling van de algemene en algemeen beroepsgerichte competenties, maar die wordt nog maar beperkt gebruikt.

De opbouw van de toetsen (eerste, tweede, derde jaar) past bij de geleidelijke opbouw van zelfverantwoordelijkheid en de beweging van kennistoetsing naar vaardigheden en attitudes.

Nazicht van (verbeterde) examens wijst uit dat de toetsingsaanpak verschilt per opleidingsonderdeel. In sommige gevallen is de toetsing omvattend, grondig en streng. In andere gevallen is de toetsing vrij algemeen, beperkt en vlot haalbaar. De vraag is of in dit verband expliciete afspraken zijn gemaakt, of dat elke lector nog vrij autonoom het eigen toetsbeleid bepaalt.

De communicatie met betrekking tot de toetsing is transparant. De studenten kennen de criteria en de aanpak en weten bij wie ze terecht kunnen. Interessant is dat de studenten via Dokeos en de daar uitgewerkte AC-site (algemene competenties) feedback kunnen krijgen over het beheersingsniveau van hun competenties.

De continue toetsing is volledig gebaseerd op taken. Dit ondersteunt het competentiegericht opleiden.

Voor de stages zijn er per jaar twee evaluatievergaderingen voorzien. De evaluatie wordt opgesteld op basis van de feedback van de stagementor, van de bezoekende lectoren en van de reflectie van de student. De uiteindelijke beoordeling wordt door het hele opleidingsteam vastgelegd. De evaluatievergaderingen handelen niet alleen over het vastleggen van de beoordeling, maar ook over eventuele remediëring. De toetsing van de eindwerken is eerder – zoals al aangestipt – gebaseerd op een aantal algemene richtlijnen. Meer operationele criteria zijn hier aangewezen, zoals dat het geval is bij de evaluatie van het project. Men geeft soms vrij hoge scores aan de eindwerken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om het toetsbeleid van gemeenschappelijke en specifieke stam meer op elkaar af te stemmen. Binnen de specifieke stam is overleg tussen lectoren aangewezen.

Het toetsbeleid van de eindwerken moet worden aangepast met meer operationele criteria.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De toelatingsvoorwaarden sluiten aan bij de huidige instroom van de studenten.

Men onderkent dat de instroomkarakteristieken van de studenten gewijzigd zijn, maar een verdere analyse van instroom en doorstroom ontbreekt.

De grootste groep instromende studenten heeft een TSO-opleiding, de studenten met ASO-opleiding vormen de tweede grootste groep. Er zijn weinig studenten met een BSO- of KSO-vooropleiding.

De commissie heeft veel aandacht besteed aan de instroom van allochtonen. Het standpunt van de commissie is dat deze hogeschool vanuit zijn maatschappelijk en regionale positie een voortrekkersrol kan opnemen om allochtone leerkrachten op te leiden. Een proactieve en continue houding in het werven van allochtone studenten lijkt aangewezen, nu en in de toekomst. Men is zich bewust van het lage percentage allochtonen in de instroom. Er is geen expliciet wervingsbeleid. Men geeft aan dat de meeste allochtonen Franstalig zijn en zich daarom minder oriënteren op een lerarenopleiding in het Nederlands. Wat wel aantrekt is de opleiding leerkracht islam. Daarvan verwacht men dat deze op termijn een aantal allochtonen zal helpen instromen.

De heterogene instroom maakt dat de leerinhouden van het lager onderwijs niet steeds verworven zijn bij de instromende studenten. Via studiebegeleiding tracht de opleiding de lacunes op te vangen. In functie van de inschatting van het instapniveau van de studenten voorziet men in een intakefase. Deze spitst zich vooral toe op taal (Nederlands) en later op wiskunde. De informatie uit deze intakefase (en eventueel een diagnostische toets) oriënteert mogelijke remediërende aanpakken, het verwijzen naar een mentoraat wiskunde, 'bij-been-pakketten' en individuele begeleiding door lectoren. Voorbereidingsprogramma's worden momenteel niet aangeboden, maar de opleiding overweegt de mogelijkheid. De commissie suggereert om contact op te nemen met andere opleidingen die met dezelfde problemen worden geconfronteerd.

De intake omvat eveneens het toetsen van de mondelinge taalvaardigheid. De doorverwijzing naar een logopediste biedt in deze context een meerwaarde. De commissie herhaalt dat deze opleiding zeer veel aandacht besteedt aan het Nederlands. Men tracht, samen met het Huis van het Nederlands, om de taal van de studenten op niveau te brengen. In tweede instantie beseft men ook dat afgestudeerden op een hoog niveau Frans moeten beheersen. Er wordt voorzien in keuzemodules om straks te kunnen slagen voor het taalexamen dat hen toelaat aangesteld te worden in een Brusselse school.

Er is een EVC- en een EVK-procedure die – afgeleid van wat ontwikkeld is op associatieniveau – al beperkt is ingevoerd. Er zijn studietrajectbegeleiders aangesteld.

Er wordt meer aandacht gevraagd voor flexibele trajecten in de opleiding. Men kan nu niet op een voorgeprogrammeerde manier versnellen of vertragen. Men ziet flexibilisering eerder als het opvolgen van

incidenten waardoor men een geïndividualiseerd traject (GIT) of een individueel aangepast jaarprogramma (IAJ) moet volgen.

De denkpiste om te voorzien in een tweede instroommoment, lijkt een beloftevolle insteek om flexibilisering op een haalbare manier te realiseren.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het aantrekken van allochtone studenten is aangewezen.

Er moet meer aandacht gaan naar de analyse van instroom en doorstroom en naar gepaste maatregelen om de heterogene instroom op te vangen. De commissie suggereert om contact te zoeken met andere hogescholen die met gelijkaardige problemen worden geconfronteerd.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding heeft een nieuw curriculum ingevoerd. De ontwikkeling van een competentiematrix als onderlegger voor het programma, de evaluatie, de zelfreflectie ... is beloftevol.
- Het programma is duidelijk praktijkgeoriënteerd, al vanaf het eerste jaar en in de volle complexiteit van de Brusselse hoofdstedelijke context.
- Via taakgericht onderwijs garandeert de opleiding de competentiegerichtheid van de opleiding.
- De opleiding heeft een grote – noodzakelijke – aandacht voor taal.
- Ze heeft eveneens aandacht voor de heterogeniteit van de studenteninstroom via een intakeprocedure.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding vormt samen met de andere lerarenopleiding en de opleiding gezondheidszorg één departement. Door de fusie tot één departement konden enkele ondersteunende diensten zoals ICT, mediatheek en studielandschap beter worden uitgebouwd. Het departement kan terugvallen op een aantal centrale diensten. Tijdens het bezoek ter plaatse viel op hoe de invulling van een relevante relatie tussen de centrale diensten en de opleiding minder duidelijk was.

De commissie onderkent dat het een kleinschalige opleiding betreft. Ondanks de kleine omvang van de opleiding blijkt de noodzakelijke expertise aanwezig te zijn in vakinhoudelijke, didactische en organisatorische zin.

De commissie stelt vast dat er een grote betrokkenheid is van het personeel in deze opleiding, ondanks de deeltijdse inzetbaarheid in deze en nog andere opleidingen.

Het personeelsbeleid wordt op het hogeschoolniveau bepaald. Er zijn algemene protocollen voor aanwerving, benoeming, bevordering, evaluatie ...

Selectie van nieuwe personeelsleden gebeurt departementaal, maar met een vertegenwoordiging van de betrokken opleidingsverantwoordelijken en op basis van vooraf vastgelegde criteria en functieprofielen. De uiteindelijke aanstelling gebeurt door het hogeschoolbestuur.

Functioneringsgesprekken werden nog niet systematisch gevoerd met alle personeelsleden. De bevoegdheid is vanaf 2005 gedelegeerd naar de opleidingsverantwoordelijken. De bedoeling is om systematisch functioneringsgesprekken te voeren. Iedere lector kan steeds op eigen initiatief een functioneringsgesprek aanvragen.

Op het vlak van professionalisering wordt er vanuit het departement een aanbod gedaan, maar het accent ligt toch sterk op het persoonlijk initiatief. Positief is dat in iedere voltijdse opdracht vijf % van de taakbelasting voorzien wordt voor navorming. Met aandacht heeft de commissie de lijst overlopen van – ad hoc – individuele professionaliseringsinitiatieven. De opleiding is zich bewust van het feit dat een meer systematische aanpak nodig zal zijn. De commissie suggereert om een sterkte-zwakteanalyse van de beschikbare expertise als basis te nemen voor individuele en/of teamgerichte professionaliseringsinitiatieven. Ten tweede suggereert de commissie om in de toekomst navormingsplannen te koppelen aan gestelde prioriteiten.

De overdracht van nascholingservaringen gebeurt informeel; hierover was weinig informatie beschikbaar.

Onthaal van nieuwe personeelsleden gebeurt door het departementshoofd; de vakinhoudelijke begeleiding wordt opgenomen door (ex-)medewerkers van het betrokken opleidingsonderdeel. De nieuwe personeelsleden krijgen ook een mentor toegewezen tijdens het eerste jaar.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet een professionaliseringsbeleid ontwikkelen dat gebaseerd is op een sterke-zwakteanalyse van de beschikbare expertise.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Alle lesgevers doen aan stagebegeleiding. Zo houden de lectoren voeling met de beroepspraktijk. Ook de mentorendagen dragen daartoe bij. Verder hebben lectoren – vooral op individuele basis – een netwerk uitgebouwd. Minder duidelijk is hoe de opgedane expertise bijdraagt tot de uitwerking van het curriculum. De commissie vraagt aandacht voor het aanstellen van praktijk- of gastlectoren om de directe praktijkrelevantie van bepaalde opleidingsonderdelen nog te versterken.

De commissie vraagt meer aandacht voor de internationaliseringsdimensie in de expertiseontwikkeling van het personeel. Er zijn plannen voor en men kan terugvallen op centrale ondersteuning. De commissie ondersteunt de recente uitwerking van de structurele samenwerking met geselecteerde partnerscholen in het buitenland (inclusief Wallonië).

Bij de professionalisering en internationalisering kan deze opleiding meer gebruikmaken van het netwerk tussen de lerarenopleidingen, opgezet in de context van de autonome hogescholen.

Ook binnen de associatie zijn er kansen voor professionalisering, onderzoek en projecten die de expertise-ontwikkeling ondersteunen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om te onderzoeken op welke manier er meer praktijklectoren in de staf kunnen worden geïntegreerd.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit het ZER is moeilijk op te maken of de gegevens over dit facet slaan op de opleiding, dan wel op alle lerarenopleidingen van het departement. De bijgeleverde tabellen geven aan dat de opleiding veel personen telt die in de verschillende lerarenopleiding zijn tewerkgesteld. Slechts één persoon is voltijds aan de lerarenopleiding lager onderwijs verbonden.

Het feit dat de opleiding opgesplitst is in een gemeenschappelijke en specifieke stam maakt het niet eenvoudiger om een zicht te krijgen op hoeveel personeelsleden de opleiding 'trekt'.

Volgens de gegevens telt de opleiding lager onderwijs in totaal 5,59 VTE .

Gegeven de student-stafproportie van 15,40 is de omkadering van de opleiding kritisch, vergeleken met deze van andere vergelijkbare lerarenopleidingen.

Er is wel een goede opbouw in de leeftijdsstructuur van en in de genderverhoudingen in het team.

Voor de verkorte lerarenopleiding is een aparte bestaffing voorzien van 1,33 VTE.

Taken, cursussen en opdrachten worden toegewezen na een interne oproep. In de taakstelling van het personeel is expliciet tijd voorzien voor specifieke taken (professionalisering, overleg ...). Voor een aantal taken die betrekking hebben op overleg en coördinatie is er eveneens extra tijd voorzien (vooral voor beleidsgerichte personeelsleden). Gezien de beperkte bestaffing en de toenemende opdrachten (kwaliteitszorg, internationalisering, curriculumhervorming ...) ervaart het personeel een stijgende werkdruk.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt blijvende aandacht voor de werklust van het personeel.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het personeel heeft de nodige didactische, inhoudelijke en organisatorische kwalificaties om de opleiding te realiseren.
- De commissie waardeert de betrokkenheid van het personeel.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: **excellent**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De lerarenopleiding is gehuisvest op de campus Jette. Op deze campus bevinden zich ook de medische faculteit en het academisch ziekenhuis van de VUB, alsook het sportcomplex Sportopolis Jette. De opleiding maakt gebruik van een gebouw dat goed onderhouden is en verbouwd wordt in functie van het optimaliseren van een aantal onderwijsruimtes voor de lerarenopleiding (zie de nieuwe ruimtes in opbouw voor muzische vorming).

Er kan worden gesteld dat er een optimale infrastructuur voorhanden is die zelfs als voorbeeld kan dienen voor andere lerarenopleidingen.

Er is veel aandacht voor het onderhoud en het aantrekkelijk aankleden van de beschikbare ruimtes. De ruimtes zijn geschikt voor het vooropgezette onderwijs (werkvormen en de omvang van de groepen). De beschikbare video-opnamestudio past in de aandacht voor microteaching.

Er is een zeer grote waardering voor de recent gerenoveerde bibliotheek/mediatheek die als een studielandschap is ingericht. Er is een aparte taalhoek. Het uitleenpercentage van het beschikbare materiaal ligt hoog. Er is een groot aanbod van materialen voor het lager onderwijs. Studenten en lectoren hebben toegang tot de elektronische tijdschriften van de universiteit.

Studenten en staf kleden – in het kader van een project – de ruimtes aan.

Voor bewegingsopvoeding (gecombineerd met muziek, dans ...) zijn er degelijke voorzieningen.

De commissie apprecieert het up-to-date lectorenlandschap ten behoeve van de lectoren. Ook voor de coördinatiefuncties zijn aparte lokalen met pc en Internet voorzien.

Er zijn voldoende kopieerfaciliteiten. Er is een aparte audiovisuele dienst waar men videocamera's en audioapparatuur kan ontlend.

De ICT-voorzieningen weerspiegelen de mate waarin ICT geïntegreerd is in het curriculum. Er zijn verschillende open werkruimtes, met toegang tot computers en Internet. Er zijn ook draadloze verbindingen voorzien in alle werkruimtes. Er is gezorgd voor drie nieuwe computerlokalen. Het ICT-gebeuren wordt opgevolgd door een departementale werkgroep. Vanuit het hogeschoolniveau wordt de werking ondersteund door de Interdepartementale Cel ICTO (ICT en Onderwijsvernieuwing). Vanuit de associatie wordt al productief samengewerkt op het vlak van ICT.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Toekomstige studenten worden geïnformeerd via verschillende kanalen: brochures, infobeurzen, SID-in's, de website ... Er worden eveneens diverse infodagen gehouden waarop lectoren aanwezig zijn. Jaarlijks wordt een 'open dag' ('Campus Jette Evenement') georganiseerd, samen met de VUB, het academisch ziekenhuis VUB en Sportopolis Jette. Studenten worden hierbij betrokken, zorgen voor het onthaal en geven informatie vanuit hun persoonlijke ervaringen.

Op aanvraag worden ook openlesdagen en rondleidingen georganiseerd voor middelbare scholen.

In het ZER werd de studiebegeleiding minder helder beschreven. Uiteindelijk blijkt er een duidelijk systeem te bestaan in de studiebegeleiding waarbij taken, rollen en verantwoordelijken zijn afgelijnd op instellings-, departementaal en opleidingsniveau. Daarbij valt vooral de directe en persoonlijke begeleiding op door de lectoren.

Voor instromende studenten worden introductiedagen georganiseerd vóór de start van het academiejaar. Via de intakegesprekken (mondelinge en schriftelijke taaltoets) kan men risicostudenten traceren. Afhankelijk van de diagnoseresultaten voorziet men in aangepaste (interne en externe) begeleidingstrajecten.

Voor instromers waarvan verwacht wordt dat zij problemen kunnen ervaren, is er een informatiebrochure.

Een 'peter-meterschap', waarbij eerstejaarsstudenten samenwerken met tweedejaarsstudenten, lijkt minder systematisch te zijn ingevoerd. De studenten die de commissie heeft gesproken, waren niet onverdeeld gelukkig met het initiatief. Het zou beter moeten worden gestructureerd. Een alternatief zou 'peer tutoring' kunnen zijn.

Er wordt veel geïnvesteerd in begeleide en zelfstandige onderwijsgroepen (BOG, ZOG), waardoor studenten bijna permanent op anderen kunnen terugvallen.

Voor de inhoudelijke aspecten van een opleidingsonderdeel kan de student terecht bij de lector (mentoraat). Voor hulp bij zaken als plannen en leerstrategieën kan de student terecht bij de studentenbegeleiders. De studentenbegeleiders nodigen eerstejaarsstudenten uit die in januari voor minstens één leergebied gezakt zijn. Er werd ook een algemene studiewijzer opgesteld. De bruikbaarheid van softwarepakketten (PSAI, Process Selfassessment Instrument, en LASSI, LLearning and Study Strategies Inventory) in de studievoortgang, wordt momenteel onderzocht.

Psychosociale en medische vragen worden beperkt intern aangepakt; er is een duidelijk verwijzingsbeleid via de Sociale Voorzieningen. De opleiding wordt de jongste tijd steeds meer geconfronteerd met financiële problemen van studenten, wat een aparte aanpak vergt.

Jaarlijks wordt een Ombudsdienst ingesteld. De dienstverlening is over het hele academiejaar gespreid.

Er is in functie van de invoering van het Flexibiliseringsdecreet een studietrajectbegeleider aangesteld. EVC-EVK is recent ingevoerd.

Studenten geven expliciet aan vertrouwd te zijn met de studiebegeleidingsmogelijkheden, maar waarderen vooral de persoonlijke en menselijke begeleiding van de lectoren.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	excellent
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - De infrastructuur is optimaal en kan als voorbeeld dienen voor de andere lerarenopleidingen in Vlaanderen.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Er is een duidelijke systematiek in de studiebegeleiding.
 - Studenten zijn vertrouwd met de studiebegeleidingsmogelijkheden en waarderen de persoonlijke relatie met de lectoren, zowel bij het onderwijs als bij de studiebegeleiding. Ze ervaren de drempel tussen studenten en lectoren als zeer klein.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De kwaliteitszorg is structureel verankerd in het beleid van de hogeschool. Hij is een van de prioriteiten van de opdrachtverklaring en wordt aangestuurd door een centrale commissie Kwaliteitszorg die is samengesteld uit de departementale KZ-coördinatoren. Het departement Gezondheidszorg en Lerarenopleiding heeft twee kwaliteitscoördinatoren, één voor elk studiegebied.

In het departement werd de kwaliteitszorg verankerd in de bestaande overlegorganen. Kwaliteitszorg is een vast agendapunt van de vergaderingen van het coördinatieteam. De praktische uitwerking en opvolging van de kwaliteitszorg binnen de opleiding ligt bij de opleidingscommissies. De verantwoordelijkheid voor de kwaliteitszorg is zodoende verdeeld over verschillende betrokkenen in de opleiding.

Op departementsniveau voelt men zich goed ondersteund in de kwaliteitszorg. Het instrumentarium is aangepast aan de opleiding.

Het kwaliteitszorgsysteem is gebaseerd op het EFQM-model. Onder meer via het TRIS-instrument brengt de opleiding sterke en verbeteringspunten in kaart, die dan vervolgens uitmonden in actieplannen. Op die manier worden de verschillende fases van de PDCA-cyclus in acht genomen.

De opleiding beschikt over diverse meetinstrumenten voor de verschillende belangengroepen. Het ZER vermeldt als instrumenten:

- de algemene studententevredenheidsenquête (jaarlijks),
- de oud-studentenenquête (driejaarlijks),
- de mentorenenquête (tweejaarlijks),
- de enquête bij de schooldirecties (tweejaarlijks),
- de TRIS-scoring bij het personeel (vierjaarlijks).

De kwaliteitszorgcyclus werd/wordt toegepast op het recent ingevoerde nieuwe curriculum. Zo werd/wordt bij de studenten gepeild naar de tevredenheid van de gemeenschappelijke stam. De feedback van de eerste reeks studenten was belangrijke input voor de werkgroep gemeenschappelijke stam. De opleiding werkt aan een systematische studentenenquête gemeenschappelijke stam. Het personeel werd/wordt bevraagd over de competentiematrix.

Ook de PWO-projecten leveren informatie op die wordt gebruikt om het nieuwe curriculum te optimaliseren.

De commissie onderkent dat het om een kleinschalige opleiding gaat. Dit heeft positieve en negatieve kanten. Men kent de studenten en de communicatiestructuur is informeel sterk uitgewerkt. Studenten en afgestudeerden bevestigen dit en zien dit opnieuw als een kwaliteit van de opleiding. Dit betekent wel dat soms een en ander minder formeel is uitgewerkt en minder expliciet wordt genoteerd en geregistreerd. De opleiding onderkent dit en ziet dit als een werkpunt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om binnen de context van een kleine opleiding voor een minimale vorm van registratie en borging van de gegevens te zorgen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De resultaten van de metingen worden teruggekoppeld naar de opleidingscommissie, waar oplossingen of verbeteringsacties worden besproken en gepland. Eventueel worden ad-hocwerkgroepen samengesteld. Men heeft concrete voorbeelden kunnen geven van het functioneren van de PDCA-cyclus. Concrete plannen worden uitgevoerd. De commissie is wel bezorgd over het grote aantal actiepunten dat men in het meest recente beleidsplan heeft opgevoerd en dat men wil realiseren in de loop van het volgende semester. Prioriteit geven lijkt de commissie aangewezen.

Afgestudeerden en het werkveld onderstrepen dat er duidelijk een en ander veranderd is in de opleiding, en onderschrijven de gefundeerdheid van de redenen tot vernieuwing. Er is een grote luisterbereidheid.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie suggereert om de verbeteringsacties te prioriteren in functie van de haalbaarheid op korte en middellange termijn.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Studenten worden formeel uitgenodigd deel te nemen aan de decretaal ingestelde overlegorganen. Studenten worden bij de kwaliteitszorg betrokken via de enquêtes en de bespreking van de resultaten in de opleidingscommissie waar studenten deel van uitmaken. De deelname is echter beperkt. Zoals eerder al vermeld, gaat het om een kleinschalige opleiding en is er een lage drempel tussen studenten en lectoren. Verbeteringsacties krijgen vaak vorm op informele vraag van de studenten. Studenten bevestigen hun betrokkenheid bij de kwaliteitszorg en de aandacht voor hun inbreng en ideeën. Toch geeft men aan dat de actieve medewerking van studenten aandacht vraagt. De commissie suggereert om studenten expliciet te belonen voor hun inzet voor curriculumvernieuwing, het mee ondersteunen van de veranderingsplannen enzovoort.

Medewerkers zijn actief betrokken bij de opleiding via de vele commissies, werkgroepen en raden.

De betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding is vooral gebaseerd op informele contacten en de mentorenopleiding. Het lijkt noodzakelijk om de samenwerking tussen de opleiding en het werkveld te optimaliseren. Er is nu een contractuele samenwerking opgestart met negen scholengroepen. Stagescholen vinden het relevant om samen te werken met de hogescholen. Dit is een teken van vertrouwen in de samenwerking. Een kruisbestuiving biedt kansen om de samenwerking waardevol te maken.

Een alumni beleid ontbreekt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de nodige acties om de alumni en het werkveld systematisch te betrekken bij de kwaliteitszorg.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding beschikt over een kwaliteitszorgsysteem gebaseerd op de PDCA-methodiek.
- Er worden periodiek metingen georganiseerd.
- De kwaliteitszorgcyclus wordt toegepast op het nieuwe curriculum. De commissie heeft concrete voorbeelden gezien van het functioneren van de PDCA-cyclus.
- Medewerkers zijn actief betrokken bij de kwaliteitszorg, studenten eerder op een informele manier. De betrokkenheid van afgestudeerden en alumni moet worden verstevigd.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er zijn verschillende terugkoppelingen over het bereikte niveau:

- Feedback van de mentorenbevragingen: De mentoren zijn over het algemeen tevreden over de inhoud van de stage, de manier waarop de stagiair(e)s werken en over de begeleiding. Een aandachtspunt voor de opleiding is de samenwerking met de opleiding, die door de mentoren laag wordt ingeschat.
- De graad van tewerkstelling ligt vrij hoog: alle afgestudeerden blijken binnen de twee maanden aan het werk te zijn op hun niveau.
- Enquêtes bij afgestudeerden: Met betrekking tot hun huidige tewerkstelling zijn de afgestudeerden heel tevreden. Ze zijn ook tevreden over de opleiding en over de begeleiding van de stages en het eindwerk. Vooral de praktijkgerichtheid en de snelle 'confrontatie' met de praktijk scoren hoog. De thema's die afgestudeerden aandragen als mogelijke input voor een vernieuwd curriculum, blijken in overeenstemming te zijn met de ingezette veranderingspistes bij de curriculumherziening.

De eindwerken, doorgenomen en beoordeeld door de leden van de commissie, zijn van een voldoende niveau.

Het voorgaande betekent dat kan worden gesteld, dat de vooropgestelde eindkwalificaties zeker worden bereikt via deze opleiding.

Op het vlak van internationalisering scoort de opleiding niet zo hoog. Ze beseft dat er op dit vlak nog verbetering mogelijk is.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het verdient aanbeveling om expliciet streefcijfers voorop te stellen in functie van het gericht beoordelen van het eigen gerealiseerde niveau.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Men kent de relatieve positie van het bereikte rendement in vergelijking met andere lerarenopleidingen binnen de hogeschool en binnen de Vlaamse autonome hogescholengroep. De slaagcijfers in het eerste jaar zijn vergelijkbaar. De slaagcijfers van het tweede jaar liggen lager dan bij de andere hogescholen. Men kan de lagere slaagcijfers in het tweede jaar verklaren. In vergelijking met de andere hogescholen scoort de opleiding beter voor de slaagcijfers in het derde jaar. De gemiddelde studieduur bedraagt drie jaar en één maand.

De opleiding hanteert impliciet een streefcijfer. Ze wil een optimaal onderwijsrendement, maar tegelijk wil men expliciet het niveau van de opleiding bewaken en geen toegevingen doen aan de kwaliteit.

Binnen de opleiding werd er nog geen onderzoek gedaan naar niet-slagen en/of studie-uitval. De opleiding werkt momenteel aan een onderzoek naar de correlatie van instroom, doorstroom en aanpak. Er is geen actief beleid opgezet om de instroom te vergroten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie suggereert om onderzoek naar niet-slagen en/of studie-uitval op te zetten.

De opleiding zou een actief beleid moeten opzetten om de instroom te vergroten.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het werkveld heeft vertrouwen in de opleiding en waardeert de kwaliteit van de afgestudeerden.
- De eindwerken die de commissie heeft gelezen, bevestigden het beeld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie benadrukt dat zij zich goed op het visitatiewerk heeft kunnen voorbereiden. In de voorbereiding werd zij wel wat gehinderd door een zeer omvangrijk en soms moeilijk toegankelijk ZER, dat tegelijkertijd geschiedenis, een actuele stand van zaken en mogelijke pistes voor vernieuwing wilde doorgeven. Ook op conceptueel vlak was de inhoud soms moeilijk te volgen; begrippen verschuiven (jaar-schijf, module-cluster ...). Bepaalde informatie was overbodig en/of stond op de verkeerde plaats. Een extra lezing vanuit het perspectief van een externe waarnemer zou de uitwerking van het ZER ten goede zijn gekomen.

De commissie vond daarentegen zeer vlot haar weg in de talrijk aangeleverde bijlagen. De visitatie heeft men duidelijk aangegrepen om een en ander beter te inventariseren, te ordenen en voor het licht te houden. De commissie dankt de opleiding ook voor de efficiënte manier waarop aanvullende informatie kon worden bezorgd.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	excellent	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 4 GROEP T - Leuven Hogeschool

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de GROEP T - Leuven Hogeschool

In 1995 heeft GROEP T Leuven Hogeschool de Provinciale Normaalschool Leuven (PNL) overgenomen van de provincie Vlaams-Brabant. Na het concentreren van de activiteiten in Leuven startte GROEP T in zijn nieuwe lerarenopleiding – inmiddels omgedoopt tot Groep T Leuven Educating School – een ingrijpende onderwijs-innovatie op rond het competentiegericht leren.

Het lerarendepartement – de GROEP T Leuven Educating School – is ingebed in de GROEP T - Leuven Hogeschool, die naast de lerarenopleiding eveneens ingenieursopleidingen aanbiedt.

Binnen het departement worden drie opleidingen aangeboden: kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs groep 1. Daarnaast wordt een voortgezette opleiding zedenleer georganiseerd.

Het departement heeft ervoor gekozen om geen opleidingshoofden aan te stellen, maar om de leiding van het departement aan drie decanen toe te vertrouwen, weliswaar elk met hun eigen portefeuilles op de verschillende domeinen (pedagogisch, organisatorisch ...). De decaan verantwoordelijk voor de pedagogische lijn is formeel departementshoofd.

De hogeschool maakt deel uit van de Associatie K.U.Leuven.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De lerarenopleiding van GROEP T is, tegen de achtergrond van de actuele nationale en internationale trends die zich aftekenen in het hoger onderwijs, vernieuwd. De focus is verschoven van het doceren door de lector naar het studeren van de student om hem, aansluitend op zijn kennis en wensen, meer keuze- en differentiatie-mogelijkheden te bieden.

De komende decennia zullen in toenemende mate veranderingsbekwame professionals nodig zijn die vorm en inhoud kunnen geven aan het leren. Voor leraren betekent dit dat zij, als experts in het begeleiden van leerprocessen, bij uitstek hun eigen leerproces moeten kunnen vormgeven.

De opleidingsdoelen werden ontwikkeld door het Innovatieplatform Pedagogische Hogeschool (IPPH), dat binnen GROEP T instaat voor de curriculumvernieuwing in de lerarenopleiding.

De opleidingsdoelen werden geformuleerd conform de missie van GROEP T Leuven Hogeschool, de decretale basiscompetenties, de decretale competenties van de professionele en het profiel van de professionele bachelor, opgesteld door de werkgroep Bamaprofielen van de Associatie K.U.Leuven.

Deze leraren moeten beantwoorden aan een profiel waarin de volgende concepten centraal staan: Educating, Enterprising, Engineering (hierna 3 E's).

Deze 3 E's zijn basishoudingen waarmee leraars in de wereld staan, tegen de omgeving aankijken en het bestaan beleven. Dat is ook de reden waarom de opleiding de onderlinge synergie wil exploreren.

De 3 E's zijn opgevat als manieren waarop de studenten zich kunnen ontwikkelen tot een startbekwame beroepsbeoefenaar:

- EDUCATING heeft tot doel te ontwikkelen, te coachen en te begeleiden. Het houdt in dat de leraar zowel inhoudelijk als pedagogisch-didactisch sterk staat in zijn vakgebied en dat in overeenstemming met de vier pijlers van educatie die de Unesco onderscheidt: het weten, het doen, het samenleven en het zijn.
- ENTERPRISING gaat over dingen doen voor en met mensen, risico nemen en organiseren. Het veronderstelt het ontwikkelen van een visie op het vak en op zichzelf als beroepsbeoefenaar, het formuleren van een missie en het creëren van betrokkenheid voor deze missie.

- ENGINEERING heeft betrekking op het maken van dingen, het ontwerpen en creëren van krachtige onderwijsleeromgevingen en dat in de etymologische zin van het woord: ingenieus, vindingrijk en creatief.

De 3 E's worden vertaald in termen van algemene opleidingsdoelstellingen.

De eindkwalificaties worden – conform de decretale bepalingen – duidelijk omschreven in termen van de eindkwalificaties waarover een professionele bachelor moet beschikken.

De professionele bachelor in het onderwijs, lager onderwijs:

- is in staat de ontwikkeling van de gehele persoonlijkheid van het lagere schoolkind te begeleiden en te stimuleren, met uitgesproken respect voor de kernkrachten die eigen zijn aan elk kind (initiatief, motivatie en positief zelfbeeld), gericht op brede vorming, zorgbreedte en actief leren doorheen een relevant inzicht in de leef- en ervaringswereld van kinderen, dat zich uit in effectieve klaspraktijk in de richting van een goed functionerende mens in zijn leefwereld, die beschikt over de nodige competenties op zijn niveau in zijn leefwereld;
- beheerst de basiskennis in het eigen professioneel domein en bevordert de eigen deskundigheid door zelfstudie en bijscholing;
- is in staat om de aan hem toegewezen kinderen op te volgen – rekening houdend met de principes van welbevinden en betrokkenheid – en om op basis hiervan de nodige acties te ondernemen;
- is in staat om vanuit een kritisch-reflectieve basishouding innovaties en vernieuwende inzichten binnen het pedagogisch-didactische werkveld te bevragen en in te voeren, en kan het eigen professionele functioneren bevragen en bijsturen;
- is in staat ouders en/of verzorgers informatie te verschaffen over hun kind in de school en over het klas- en schoolgebeuren, en kan met hen hierover in dialoog treden;
- is in staat deel te nemen professionele samenwerkingsstructuren binnen de school en kan overleg plegen met collega's;
- is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van de lerende, de school waarin hij werkt en de samenleving.

De commissie stelt vast dat de lerarenopleiding van GROEP T een duidelijke missie en onderwijsvisie heeft geformuleerd. Het dragende onderwijsconcept wordt door het OP herkend; de 3 E's zijn tijdens de visitatie vaak aan de orde geweest. Het principe van 'de ondernemende leraar' spreekt duidelijk aan, nodigt uit en is in de onderwijssector wenselijk en noodzakelijk. De opleidingscoördinatoren en de OP-leden zijn op de hoogte van dit vernieuwde onderwijsconcept, dat volgens het OP en de opleidingscoördinatoren historisch gegroeid is.

Na de fusie van verschillende opleidingen in 1995 heeft GROEP T competentiegericht leren ingevoerd en heeft men gezocht naar generieke en originele concepten die een synergie zouden kunnen betekenen: dat was dus engineering, enterprise en educating.

De 3 E's zijn effectief als onderwijsconcept geïntroduceerd in 2003 en worden volgens de OP-leden in de verschillende studiegebieden anders ingevuld.

De commissie heeft ervaren dat de onderliggende principes van het concept de 3 E's richtinggevend zijn in het curriculum en in de begeleiding van studenten. Het wordt door de opleidingscoördinator- en OP-leden effectief gehanteerd en er wordt permanent naar verwezen.

De belangrijkste andere actoren, zoals het beroepenveld en de stagescholen, waren betrokken bij het actualiseren van de doelstellingen en de onderwijsvernieuwing. Het beroepenveld wordt ook betrokken via allerlei overlegmomenten, via stagebezoeken, het CEGO en het Steunpunt Intercultureel onderwijs.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie is verheugd dat de opleiding de aandacht voor multiculturaliteit onderschrijft en moedigt de opleiding aan om de feitelijke beperkingen voor dit beleid op te heffen door nader te onderzoeken waar noodzakelijk multiculturele stages kunnen georganiseerd worden.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er werd voor het opstellen van het referentiekader een beroep gedaan op externe deskundigen van verschillende nationale en internationale instellingen:

- de Educatieve Hogeschool van Amsterdam;
- het Centrum voor Instructiepsychologie en -Technologie van de faculteit Psychologische en Pedagogische Wetenschappen van de K.U.Leuven;
- het bureau Kessels & Smit – The Learning Company uit Utrecht;
- GROEP T Leuven Educating School is lid van VELON en VELOV, de vereniging van lerarenopleiders in respectievelijk Nederland en Vlaanderen. Tijdens de VELON-congressen in Leuven (2003), Arnhem (2004) en Groningen (2005) gaven leden van het IPPH telkens één of meerdere lezingen over de lopende curriculumvernieuwing, en werden ervaringen en ideeën met andere instellingen uitgewisseld;
- gespecialiseerde centra zoals CEGO (Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs) van de K.U.Leuven en het Steunpunt ICO (Intercultureel Onderwijs) van de Universiteit Gent.

Voor het opstellen van het domeinspecifieke referentiekader werd vertrokken van de te realiseren basiscompetenties voor de startbekwame leraar.

De competentiematrix is een vertaling van de basiscompetenties voor de startbekwame leraar en is ontwikkeld vanuit de verwachtingen die worden gesteld aan de studenten op het einde van het eerste, het tweede en het derde jaar.

Deze competentiematrix vormt het uitgangspunt van de curriculumvernieuwing. De competentiematrix wordt beschouwd als een referentiekader waardoor de leden van de verschillende innovatiegroepen de vernieuwingen vormgeven. Op die manier zijn een aantal werkvelden (types van situaties) gedetecteerd waarin een (aankomende) leerkracht competent moet kunnen handelen.

De opleiding hecht ook erg veel aandacht aan internationalisering. Hierbij wordt het accent gelegd op internationale studentenmobiliteit, internationale lectorenmobiliteit en de internationale stage (zie ook facet 2.2.).

Het beroepenveld werd betrokken bij de curriculumvernieuwing. De projecten van de gemeenschappelijke stam, het metawerk en de portfolio, het praktijksemester in het derde jaar van de opleiding, het elektronisch platform voor de begeleiding van de stages enzovoort werden vooraf getoetst bij de belangrijkste actoren in het beroepenveld.

Tijdens de jaarlijkse bijeenkomsten worden de directies van de stagescholen over de op stapel staande vernieuwingen geïnformeerd en wordt hun feedback gevraagd. In het voorjaar van 2005 werd een bevraging georganiseerd voor de stagementoren en vond een terugkomdag plaats voor alumni, waarbij kritisch werd gereflecteerd over de opleiding.

Het beroepenveld bevestigt dat het geregeld wordt betrokken bij de vernieuwingen en dat het bereid is om in de toekomst nog verder te worden betrokken bij de uitbouw van de opleiding en het opzetten van vernieuwende projecten.

Het beroepenveld is effectief ook op de hoogte van de onderwijsvisie en het belang dat daarbij wordt gelegd op de 3 E's, op de te realiseren opleidingsdoelen en het gebruik van de competentiematrix. Het beroepenveld was niet betrokken bij het opstellen van deze onderwijsvisie en de verschillende beleidsdocumenten rond de visie, de einddoelstellingen en basiscompetenties. Zij beschouwen dit als een hoofdplicht van de hogeschool zelf. Zij worden geregeld bevraagd via bijvoorbeeld de 'terugkomdagen' en de 'stagebesprekingen'.

Volgens de SSB worden de basiscompetenties ook geregeld besproken met studie- en studentenbegeleiders. Bepaalde afgestudeerden en derdejaarsstudenten melden dat bepaalde competenties moeilijk realiseerbaar zijn. Dit wordt dan besproken met lectoren en stagebegeleiders. Het accent wordt vooral gelegd op de te realiseren algemene competentiegebieden.

Aanbevelingen ter verbetering:

Gelet op het evolueren naar een meer multiculturele maatschappij en het belang om de gelijke onderwijskansen te bevorderen voor alle leerlingen, vindt de visitatiecommissie het belangrijk om nog explicieter stil te staan bij de doelstellingen voor taalvaardigheidsonderwijs (de leraar in interactie met leerlingen en met volwassenen).

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- GROEP T heeft een duidelijke onderwijsvisie.
- De opleidingsdoelen werden geformuleerd conform de missie, de decretale basiscompetenties, de decretale competenties en het profiel van de professionele bachelor.
- Ze worden gedragen en gehanteerd door het onderwijzend personeel.
- De nagestreefde basiscompetenties beantwoorden aan het niveau en de oriëntatie van een professionele bachelor en zijn ook gestoeld op internationale contacten.
- De belangrijkste andere actoren, zoals het beroepenveld en de stagescholen, waren betrokken bij het actualiseren van de doelstellingen en de onderwijsvernieuwing.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De curricula worden geconcipieerd vanuit de basiscompetenties van de startbekwame leraar. Het accent ligt op het creëren van krachtige onderwijsleeromgevingen en authentieke leerpraktijken waarin de studenten zelfstandig en al doende een aantal vooropgestelde (verplichte maar ook zelfgekozen) competenties verwerven en daarover verslag doen in hun portfolio.

De competentiematrix is het werkinstrument van waaruit de curriculumvernieuwing heeft vorm gekregen.

Het is ook een 'instrument' in die zin dat de matrix nog niet definitief is afgewerkt, dat er nog aan gesleuteld zal moeten worden en dat het bijgesteld zal worden op basis van de ervaringen van lectoren en studenten.

Het is immers de bedoeling dat de competentiematrix echt wordt beschouwd als een instrument van alle lectoren en dat alle lectoren mede-eigenaar en -ontwikkelaar worden van deze matrix.

De matrix onderscheidt verschillende beroepscontexten waarin de toekomstige leraar adequaat leert handelen (namelijk het werken aan de eigen ontwikkeling, werken met leerlingen, werken met/in de school, werken in/met de omgeving) en beroepsrollen (namelijk de pedagogische, de vakdidactische, de organisatorische en de interpersoonlijke rol).

Aan elk van deze vier 'componenten van competenties' wordt aandacht besteed in de opleiding.

In de studiewijzers is voor elk vak afzonderlijk gedetailleerde informatie opgenomen.

Voor de studenten blijven de basiscompetenties (die verwerkt zijn in de competentiematrix) de doelstellingen van waaruit ze hun eigen handelen kunnen beoordelen en de eigen ontwikkeling kunnen vormgeven.

In het eerste jaar krijgen de studenten voornamelijk een inleiding over de achtergronden van en het werken met enkele theoretische concepten, zoals het professioneel zelf verstaan (PZV), de subjectieve onderwijstheorieën (SOT) en de Reflectiecyclus van Korthagen. Het doel is dat de studenten zich de ideeën en vaardigheden die ten grondslag liggen van het bewust reflecteren, eigen maken.

Daarbij wordt ook de link naar de praktijk gelegd. Van de studenten wordt verwacht dat ze op het einde van het tweede jaar op basis van een grondige zelfanalyse door middel van de Reflectiecyclus van Korthagen, voor zichzelf relevante en realistische werkpunten kunnen formuleren.

In het derde jaar wordt er verder gebouwd op de sterkte-zwakteanalyse en wordt er van de studenten verwacht dat zij aan de eigen werkpunten werken doorheen de opleiding (en dan met name tijdens het praktijksemester).

Aan de hand van de reflectiecyclus formuleren de studenten geschikte actiepunten, waar ze specifiek aandacht aan besteden doorheen de verschillende leer- en werkmomenten in het laatste jaar van de lerarenopleiding. Op die manier groeien ze uit tot startbekwame leraren.

Via de eigen portfolio levert de student het bewijs van zijn competenties, vorderingen en – op het einde van de opleiding – zijn startbekwaamheid.

Tijdens de visitatie wordt door de OP-leden en de opleidingsverantwoordelijken duidelijk uiteengezet hoe de visie rond de 3 E's effectief wordt toegepast in het curriculum via verschillende leerlijnen. Deze leerlijnen worden door de OP-leden – gebruikmakend van de competentiematrix – geconcretiseerd en toegelicht.

De opleidingsverantwoordelijken bevestigen dat zij in de toekomst nog meer aandacht willen besteden aan het verder invoeren van het competentiegericht leren (met het accent op een nog grotere verantwoordelijkheid en vrijheid van de studenten), de verdere vernieuwing van de didactische aanpak en de evaluaties.

Het programma is ingedeeld in een gemeenschappelijke stam (45 studiepunten) en een specifieke stam (135 studiepunten). Het programma is opgebouwd rond drie grote leerlijnen:

- 'Leerpraktijken', waarin de studenten hands-on experience opdoen in het werkveld (stages) of tijdens projecten, die worden gedefinieerd vanuit de beroepspraktijk en waarbij studenten in team concrete opdrachten uitwerken, bij voorkeur in opdracht van externen;
- 'Bronnen en trainingen' in de vorm van hoor- en werkcolleges, waarin de studenten vakkennis en vaardigheden verwerven en vakdidactiek aan bod komt;
- 'Metawerk en portfolio', waarin de studenten, gecoacht door een studiementor, werken aan een persoonlijke portfolio, waarin ze bewijsmateriaal verzamelen voor het leerproces dat ze hebben doorgemaakt en voor de competenties die ze hebben verworven doorheen de leerpraktijken en de bronnen en trainingen. 'Metawerk' betekent 'werken aan je eigen werk'. Centrale doelstelling van dit opleidingsonderdeel is dan ook dat de studenten doorheen de opleiding leren reflecteren over zichzelf als leerkracht en dat ze zich bewust worden van de eigen subjectieve onderwijstheorieën en het eigen professioneel zelf verstaan.

Het 'metawerk' staat op het programma van alle studenten uit alle opleidingen in alle jaren van de lerarenopleiding. De leerlijn 'metawerk' is de grote rode draad doorheen de opleiding. Enerzijds bouwen de studenten (verticaal) doorheen de drie jaren aan een eigen portfolio waarmee ze moeten aantonen startbekwaam te zijn en anderzijds (horizontaal) moeten de studenten putten uit alle andere ervaringen en opleidingsonderdelen om deze portfolio vorm en inhoud te geven.

Het gebruik van portfolio's houdt in dat studenten een selectie maken van illustratief materiaal waarmee zij inzicht verschaffen in de door hen bereikte bekwaamheids- of competentieniveaus: niveaus van vaardigheden, kennis en attitudes die nodig zijn om relevante taken succesvol te kunnen uitvoeren.

Om de gemaakte selecties te verantwoorden worden vaak ook teksten bijgevoegd, die het verzamelde materiaal in perspectief plaatsen: de zogenoemde bijschriften.

Tijdens de metawerksessies leren de studenten aan de hand van de Reflectiecyclus van Korthagen om bepaalde leerdoelen te formuleren, deze in de praktijk te brengen en achteraf terug te blikken op deze ervaringen, ze te beoordelen en eventueel alternatieven te ontwikkelen om het eigen professionele handelen te verbeteren.

De 'bronnen en trainingen' omvatten de hoor- en werkcolleges en de lessen vakdidactiek. Doorheen de bronnen en trainingen wordt dus voornamelijk gewerkt aan de basiscompetenties 'de leerkracht als vakinhoudelijke expert' en de 'leerkracht als begeleider van leerprocessen'.

De eerste- en tweedejaarsstudenten worden ook betrokken bij internationale activiteiten door presentaties en beurzen van 'internationale' derdejaarsstudenten bij te wonen. Studenten wisselen informatie en ervaringen uit en op die manier ontstaan weer nieuwe projecten.

Op beleidsniveau wordt aandacht besteed aan het verankeren van de internationale dimensie van de opleiding door internationale contacten:

- contacten tussen GROEP T Leuven Educating School en de Educatieve Hogeschool van Amsterdam (EHvA), de voormalige Educatieve Faculteit van Amsterdam (EFA);
- contacten met verschillende instellingen voor basis-, secundair en hoger onderwijs in meerdere Europese en niet-Europese landen, in het kader van de zelfstandige buitenlandse stages en het afsluitende project 'de.wereld@groept.be'. Met het Rajabhat Institute Suan Dusit in Bangkok werden afspraken gemaakt over de stages die studenten van de opleiding bachelor in het Onderwijs: secundair onderwijs – talen in Thailand kunnen lopen en werden initiatieven genomen voor de uitwisseling van leerervaringen tussen studenten;

- De internationalisering van het curriculum wordt ook uitgewerkt via studenten- en lectorenmobiliteit. Studenten hebben de kans om een zelfstandige buitenlandse stage te volgen. De hogeschool organiseert bovendien elk jaar een buitenlandse studiereis waar de lerarenopleidingen kunnen aan deelnemen.
- het Project III, 2: 'de.wereld@groepT.be'. De studenten moeten voor de uitwerking van dit project een reportage maken over het onderwijs in een andere cultuur, een ander land of een andere culturele setting.

Docentenmobiliteit wordt ook gestimuleerd. De lectoren worden aangespoord om de internationale contacten uit te bouwen. GROEP T - Leuven Hogeschool beoogt deze internationalisering te verwezenlijken door het opstarten van een actief beleid van lectorenmobiliteit.

Studenten bevestigen aan de hand van talrijke voorbeelden dat zij de basiscompetenties kennen, en illustreren hoe die worden vertaald naar allerlei activiteiten. Volgens de tweede- en derdejaarsstudenten worden de basiscompetenties geregeld geconcretiseerd bij stage- en portfolio-besprekingen. De tweede- en derdejaarsstudenten illustreren dit ook aan de hand van hoe bepaalde basiscompetenties en vaardigheden worden gerealiseerd in allerlei opdrachten en cursussen.

De OP-leden bevestigen tijdens de gesprekken dat de competentiematrix effectief wordt gebruikt, maar bevestigen dat niet alle OP-leden dit even consequent doen.

Centraal staan volgens de OP-leden onder meer: de groei naar zelfstandigheid, autonoom optreden, plannen en interculturalisering. Via internationale initiatieven worden dus ook enkele algemene en beroepsspecifieke competenties opgebouwd. Docenten die actief zijn in internationale lectormobiliteit beamen dit.

De opleidingscoördinator en OP-leden wijzen herhaaldelijk ook zelf op het belang van de internationalisering.

Internationalisering heeft volgens hen hoe dan ook een belangrijke meerwaarde voor elke opleiding en dus ook voor de lerarenopleiding.

De competentiematrix is ook het referentiekader voor de lectoren. Ze maakt voor de lectoren duidelijk wat aan bod kan/moet komen in de verschillende leerlijnen. De basiscompetenties en te realiseren eindkwalificaties worden door middel van de competentiematrix op een systematische wijze vertaald naar de opleidingsprogramma's. Deze competentiematrix vormt ook de basis voor evaluaties.

De relaties tussen de doelstellingen wordt door de opleidingscoördinator- en OP-leden op een consequente en duidelijke manier geïllustreerd. Zowel OP-leden als de SSB koppelen de opbouw van het curriculum en de opdracht van de stage aan de competentiematrix.

De commissie heeft het gevoel dat deze competentiematrix – verbonden aan de 3 E's – doordrongen is bij alle actoren in het onderwijsgebeuren van GROEP T.

De opleiding wenst zich te onderscheiden op het vlak van internationalisering van de opleiding en illustreert dit aan de hand van de volgende initiatieven:

- een aparte dienst voor internationalisering: TINT;
- op internationalisering gerichte cursuspakketten waarbij rekening wordt gehouden met al verworven competenties;
- via de talrijke mogelijkheden tot een internationale ervaring (*internationalisation at home* of extern)

Door inzage in de studiegids, de studiewijzer, de cursussen en aanvullende gesprekken met onderwijscoördinatoren, lectoren, afgestudeerden en het werkveld heeft de commissie kunnen vaststellen dat de inhoud en het niveau van het curriculum zijn afgestemd op de doelstellingen van de opleiding en de eisen van een professioneel gerichte bacheloropleiding. De commissie vond geen factoren die het bereiken van de geformuleerde doelen kunnen belemmeren.

Aanbevelingen ter verbetering:

Naarmate de opleiding vordert, verwerft de student een grotere verantwoordelijkheid voor zijn persoonlijke leerproces. De commissie pleit in dit kader voor een kritische reflectie op de haalbaarheid van dit principe voor alle studenten en in hoeverre het Reflectiemodel van Korthagen hiertoe voldoende garanties biedt.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Studenten worden zo vaak als mogelijk naar de beroepspraktijk gestuurd om via *hands on experience* te ondervinden wat het is om de job van onderwijzende uit te oefenen. De invoering van het semestersysteem werd ook aangegrepen om de derdejaarsstudenten de kans te geven ruimere praktijkervaring op te doen tijdens de opleiding. De studenten krijgen tijdens het praktijksemester ook de kans om gedurende een langere periode (al dan niet zelfstandig) stage te lopen.

De studenten van de opleidingen kleuter- en lager onderwijs worden vanuit de hogeschool begeleid om deel te nemen aan specifieke acties in de basisscholen, zoals het deelnemen aan sinterklaasdagen en muzische projecten, en scholen ondersteunen bij het organiseren en begeleiden van de GWP (geïntegreerde werkperiode).

De opleiding neemt ook actief deel aan de Regionale Expertise Netwerken (REN), waarbij opleidingsprogramma's worden aangeboden voor het integreren van ICT in de klaspraktijk, en het aanbieden van vakinhoudelijke en vakdidactische ondersteuning voor leerkrachten elektriciteit en technologische opvoeding met betrekking tot domotica.

GROEP T heeft internationalisering tot een speerpunt gemaakt van zijn curriculumvernieuwing. De zelfstandige buitenlandse stages tijdens het praktijksemester en Project III,2 (de.wereld@groep.t.be) zijn de climax van een competentiegerichte opleiding. De hogeschool wil deze internationalisering verder blijven zetten en intensifiëren. De hogeschool spreekt de ambitie uit om opnieuw mee te dingen naar het binnenhalen van een Comeniusproject (het eerste projectvoorstel dat GROEP T Leuven Educating School, samen met onder meer de toenmalige Educatieve Faculteit van Amsterdam EFA, indiende werd niet weerhouden). Daarnaast wil men verder contacten uitbouwen met andere opleidingsinstituten uit de rest van Europa en daarbuiten. De dienst Internationalisering zal de nodige middelen ter beschikking krijgen om deze ambities te realiseren

Voorts heeft GROEP T Leuven Educating School zich geëngageerd tot het uitvoeren van een aantal onderzoeken. De volgende projecten werden geselecteerd:

- het overbruggen van de kloof tussen theorie en praktijk in de lerarenopleiding door middel van metawerk en portfolio;
- de ontwikkeling van mentale modellen van de studenten wetenschappen en technologie met betrekking tot de didactiek van het wetenschaps- en technologieonderwijs;
- de integratie van de ICO-principes (Intercultureel Onderwijs) en de CLIM-methode in de lerarenopleiding;
- de ontwikkeling van een elektronisch platform voor de ondersteuning van de stages.

Stage

De stage wordt beschouwd als een periode waarin de student een werkervaring opdoet.

Onder begeleiding van de vaklectoren en pedagogen van de hogeschool en de medewerkers van de stagebiedende scholen (= de stagementoren) voert de student onderwijsgevende taken uit. In elk van de drie jaren van de opleiding wordt de didactische stage opgenomen in het programma als essentieel opleidingsonderdeel.

Het aantal stageweken wordt stapsgewijs opgebouwd en de stageopdracht die de studenten moeten uitvoeren, wordt bij elke stage geïntensifieerd.

Studenten gaan zelf op zoek naar hun stageplaatsen. In hun zoekproces worden ze ondersteund door de stagecoördinator van de hogeschool.

De studenten worden voorbereid op de stages door de pedagogen en de vaklectoren. De voorbereiding heeft betrekking op de beheersing van de leerstof en op het aanleren van de nodige didactische en pedagogische vaardigheden, zoals het omgaan met het doelpubliek, het maken van een lesvoorbereiding, het kunnen reflecteren op de opgedane ervaringen, het beschikken over de gepaste attitudes enzovoort.

Tijdens de voorbereiding wordt de stageopdracht ook duidelijk toegelicht aan studenten en stagementor.

De begeleidende taak van de lectoren van de opleiding bestaat uit begeleiding *on the spot* en begeleiding *on demand*.

Bij de begeleiding *on the spot* bezoekt de lector zoveel mogelijk studenten in de verschillende stagescholen. Dit gebeurt door een volledige les (of een volledige activiteit) te observeren en daarna bedenkingen in een persoonlijke dialoog met de student te overlopen. Het verslag van de observaties wordt in het stagedossier van de student opgenomen.

Begeleiding *on demand* betekent dat de lector een verder doorgedreven begeleiding kan geven aan een bepaalde student. De vraag kan uitgaan zowel van de student zelf, van de stagementor of de directie van een stageschool of van een collega-lector van de hogeschool.

Opdat de verschillende lectoren hun begeleidingsactiviteiten zo goed mogelijk op elkaar zouden kunnen afstemmen, wordt tijdens de stageperiode gebruikgemaakt van Toledo, waarop de lectoren hun begeleidingsactiviteiten, bevindingen en aanbevelingen zichtbaar kunnen maken voor de collega's.

Het elektronische platform e-POS is een bron van informatie voor de begeleiders van de studenten en een instrument om de coaching optimaal individueel af te stemmen.

Vanaf februari 2006 is het e-POS volledig operationeel. De invoering voor de opleiding kleuteronderwijs is voorzien voor het academiejaar 2006-2007.

Het zesde en laatste semester van de lerarenopleiding is het praktijksemester. Dan moet de student zelf een stagepakket van tien weken samenstellen. Hij kan kiezen uit vijf pakketten: een combinatie van een reguliere stage in een 'gewone' school en een 'andere' school (methodescholen, scholen voor buitengewoon onderwijs, NT2-scholen, een geïntegreerde werkperiode met zeeklassen, bosklassen enzovoort, zorgverbreding, een éénklassige school ...) of een combinatie van een zelfstandige stage in het binnen- of buitenland met een reguliere stage in een 'andere' school. Binnen elk pakket is een week voorzien voor het project 'de wereld@groept.be'. De student moet zijn keuze motiveren voor de Stagecommissie.

Een zelfstandige stage omvat minimaal zes en maximaal negen weken en kan zowel in het binnen- als in buitenland worden uitgevoerd.

Tijdens de buitenlandse stage worden de studenten begeleid door de coördinator van de dienst Internationalisering, de stagebegeleider en de metawerkbegeleider.

Tijdens het praktijksemester gebeurt de begeleiding volgens het stramien van de begeleiding in het eerste en tweede jaar van de opleiding (bij het pakket 'reguliere stage') of vanop afstand via Toledo (bij het pakket 'zelfstandige stage'). De student wordt tijdens zijn zelfstandige stage begeleid door een stagebegeleider uit de

hogeschool. De begeleiding gebeurt voor een binnenlandse stage hoofdzakelijk via Toledo en voor een buitenlandse stage uitsluitend via Toledo.

Via het Socrates-/Comeniusprogramma van de Europese Unie kunnen studenten ook drie of vier maanden aan de slag in een gastschool in een van de huidige of toekomstige lidstaten van de EU.

Portfolio

Het vroegere eindwerk is sinds 2003-2004 vervangen door 'metawerk en portfolio'. Dit wint aan belang doorheen de opleiding. Centraal staat de bewijsvoering van de student dat hij de beroepcompetenties heeft verworven. Via de portfolio levert de student het bewijs van zijn eigen competenties, van zijn vorderingen en – op het einde van de opleiding – van zijn startbekwaamheid.

Hiervoor werd samengewerkt met de Educatieve Faculteit van Amsterdam (EFA), de huidige Educatieve Hogeschool van Amsterdam (EHvA).

De visitatiecommissie heeft effectief vastgesteld dat de keuze van een bepaald type stage (reguliere binnen- en/of buitenlandse stage) weloverwogen gebeurt en dat hierbij wordt vertrokken van de door de student al gerealiseerde basiscompetenties. Dit systeem wordt duidelijk geïllustreerd aan de hand van bepaalde stagekeuzes. Deze criteria zijn opgenomen in het stagevademecum en hebben als uitgangspunt dat studenten over een aantal basiscompetenties moeten beschikken (wat resulteert in een beoordelingscijfer van minimaal 11) voordat zij mogen kiezen voor een buitenlandse stage.

De studenten zelf hechten veel waarde aan deze internationale stages, omwille van de meerwaarde die dit heeft op het realiseren van allerlei competenties die verband houden met het verhogen van hun autonomie, zelfstandigheid, talenkennis en assertiviteit. Tegelijkertijd waarderen ze de vrijheid.

Studenten waarderen bij de stagebegeleiding vooral de procesbegeleiding in combinatie met het inhoudelijk realiseren van basiscompetenties.

De derdejaarsstudenten bevestigen dat stagescholen het stagevademecum kennen en dat de stagementoren goed op de hoogte zijn van de verwachtingen die de opleiding heeft naar de stage-instelling en naar de stagiairs. Ze erkennen wel dat niet alle stagementoren even goed op de hoogte zijn van alle gegevens uit het stagevademecum, maar dat er genoeg momenten zijn waarop dit wordt toegelicht.

Het beroepenveld zelf bevestigt ook dat het het stagevademecum en de daarin opgenomen afspraken in verband met begeleiding en evaluatie doorneemt en dit bespreekt met de stagebegeleiders vanuit de opleiding.

Met betrekking tot de begeleiding heeft het beroepenveld wel de indruk dat het aantal bezoeken en de betrokkenheid met de scholen in de toekomst nog zou kunnen verhogen. Zeker wanneer het gaat om studenten met meer moeilijkheden en problemen.

De visitatiecommissie heeft een grote waardering voor het opgezette internationaliseringsbeleid.

Ook de verantwoordelijken voor internationalisering wijzen, net zoals de studenten, op de meerwaarde van een internationale stage: horizonverruiming, competenties verwerven en die laten culmineren in een internationale stage, kunnen organiseren, flexibel zijn, communiceren, 'expert' zijn en inspelen op nieuwe situaties. Internationalisering biedt veel mogelijkheden om bepaalde basiscompetenties te realiseren.

De verantwoordelijken voor internationalisering verwoorden tijdens de gesprekken hun ambitieuze streefcijfers. Momenteel is 40 % van de 200 derdejaarsstudenten op buitenlandse stage en zijn er 98 aanvragen van tweedejaarsstudenten. De opleiding hanteert momenteel nog geen exact streefcijfer.

De opleiding heeft zelf een aanbod van internationale stageplaatsen, waarbij de mogelijkheden en beperkingen om bepaalde basiscompetenties te realiseren, gekend zijn. Studenten kunnen ook zelf voorstellen formuleren voor een internationale stage, maar de stagebegeleiders vanuit GROEP T bezoeken niet alle voorstellen voor internationale stages. Communicatie verloopt vooral via Toledo.

De opleidingsverantwoordelijken bevestigen dat de lectorenmobiliteit pas onlangs is opgestart. Het concept is vrij nieuw. Momenteel ligt het accent bij de lectorenmobiliteit vooral op uitstromende lectoren. De volgende fase is het uitbouwen van de lectorenmobiliteit vanuit het buitenland naar GROEP T.

De afgestudeerden en studenten ervaren de observatiestages als erg positief.

Stage-ervaringen van studenten en projecten rond bepaalde onderwijspraktijken en/of -problemen worden systematisch in de opleiding opgenomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De samenhang van het programma wordt bewaakt via de competentiematrix en het raamwerk met de drie leerlijnen. Vanuit de – op de basiscompetenties gebaseerde – einddoelstellingen, die in de competentiematrix worden geëxpliciteerd voor de studenten van het eerste, het tweede en het derde jaar, krijgen de verschillende leerlijnen en de bijhorende opleidingsonderdelen vorm en inhoud.

Bij de vormgeving van het programma wordt uitgegaan van het idee dat de principes van het 3E-curriculum vanaf het eerste jaar een plaats moeten krijgen in de lerarenopleiding. Vanaf de eerste dag van het academiejaar worden de studenten vertrouwd gemaakt met een nieuwe en meer zelfstandige manier van werken en studeren. Het feit dat er wordt gekozen om de opleiding aan te vatten met twee projectweken is daar een voorbeeld van. Het eerste jaar start meteen met het project 'Kom(pas) in de klas'. Doel van het project is studenten te leren kijken doorheen 'de bril van de leraar', een soort kompas waarmee ze richting kunnen vinden in hun nieuwe rol 'aan de andere kant van de lessenaar'. Studenten leren door deze bril kijken door het maken van een leerlingenportret, een klasportret, een schoolportret en een leraarportret. Alles staat in het teken van het kennismaken met hun nieuwe (toekomstige) rol als leraar.

De verhouding van het aandeel van de verschillende leerlijnen in de opleiding evolueert.

Naarmate de opleiding vordert, neemt het aandeel van 'bronnen en trainingen' af om meer plaats te maken voor 'stages en portfolio'; en naarmate 'portfolio' en 'stages' in het curriculum toenemen, stijgt ook de verantwoordelijkheid van de student voor zijn leerproces en groei naar startbekwaamheid.

Binnen de leerlijnen is er ook aandacht voor de groeilijnen van de student. Deze groei naar meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid uit zich optimaal in het praktijksemester.

De samenhang in het opleidingprogramma wordt opgevolgd door de werkgroep Coördinatie en Overleg Projecten en Studiementoraat (COPS). Deze werkgroep is samengesteld uit de stuurgroepcoördinatoren van de projecten en de leidinggevende coördinatoren van het studiementoraat.

Aangezien de projecten en het studiementoraat een geïntegreerd geheel vormen, wordt binnen deze werkgroep de inhoud van beide opleidingsonderdelen zowel verticaal (tussen de verschillende opleidingsjaren) als

horizontaal (binnen elk opleidingsjaar) op elkaar afgestemd. De werkgroep komt één keer om de twee weken samen.

De horizontale en verticale integratie van doelstellingen en inhoud wordt onder meer gegarandeerd door:

- de invoering van de gemeenschappelijke stam (gestart in 1998), die bestaat uit leerpraktijken waarin de studenten via concrete opdrachten en projectwerk belangrijke basiscompetenties verwerven, zoals het begeleiden van leerprocessen en het functioneren in een schoolteam en in de samenleving.

Deze gemeenschappelijke stam werd opgebouwd rond drie cruciale basiscompetenties die elke leraar moet beheersen, ongeacht of hij in het kleuter-, het lager of het secundair onderwijs actief is, namelijk:

- (1) de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen (verantwoordelijkheid tegenover de klas);
- (2) de leraar als lid van het schoolteam (verantwoordelijkheid tegenover de school);
- (3) de leraar als cultuurparticipant (verantwoordelijkheid tegenover de samenleving).

Rond elk van deze basiscompetenties wordt in elk studiejaar een project ontwikkeld waarin de studenten in team één of meerdere authentieke opdrachten uitvoeren met een directe link met de beroepspraktijk. Het authentieke karakter werd nog verhoogd door zoveel mogelijk een beroep te doen op externe opdrachtgevers;

- de invoering van het metawerk (gestart in 2003): in het metawerk worden de studenten gedurende de volledige opleiding gecoacht in hun groei naar startbekwaam leraarschap en leren ze zelf leer- en ontwikkelingsdoelen uitzetten en reflecteren op hun leerproces;
- de curriculumvernieuwing (in 2004-2005).

De gemeenschappelijke stam van de lerarenopleiding (die 45 van de 180 studiepunten bedraagt) bestaat uit de leerlijn 'leerpraktijken: projecten van de gemeenschappelijke stam' (34 studiepunten) en uit de leerlijn 'metawerk en portfolio' (11 studiepunten).

Hoewel hier en daar andere accenten worden gelegd, zijn de inhouden en opdrachten van deze opleidingsonderdelen gelijk voor alle afdelingen van de lerarenopleiding: bachelor in het onderwijs, kleuter-onderwijs (BcLK); bachelor in het onderwijs, lager onderwijs (BcLL) en bachelor in het onderwijs, secundair onderwijs (BcLSO).

In het derde jaar wordt plaats gemaakt voor 'verbreding': van de studenten wordt verwacht dat ze de verworven competenties op verschillende gebieden kunnen inzetten.

Deze verbreding wordt voornamelijk nagestreefd tijdens het zogenoemde praktijksemester en het project 'de.wereld@groept.be', waarbij de studenten in een authentieke (soms internationale) context hun competenties moeten bewijzen.

De coherentie tussen leerlijnen en opleidingsonderdelen van elk opleidingsjaar wordt bewaakt doorheen het overleg tussen en binnen de verschillende werkgroepen en platformen .

De keuzeopleidingsonderdelen beperken zich tot rooms-katholieke godsdienst of niet-confessionele zedenleer. Dit leidt tot een wettelijk attest waarop wordt vermeld dat de student het vak heeft gevolgd.

De visitatiecommissie heeft uit de gesprekken met de OP-leden uit de verschillende academiejaren kunnen vaststellen dat het opleidingsprogramma effectief logisch is opgebouwd en adequaat samenhangt. Dit blijkt ook uit allerlei schema's en overzichten, waarin de horizontale en verticale integratie duidelijk wordt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor een ruimere gelegenheid voor de studenten om in het opleidingsprogramma eigen keuzes te kunnen maken. Een meer vraaggestuurd programma doet recht aan de uitgangspunten van het gehanteerde onderwijsconcept.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor de berekening van de studiebelasting van de studenten gaat de opleiding ervan uit dat een begroot studiepoint overeenkomt met ongeveer 28 uren effectieve onderwijs- en/of studieactiviteiten. Dat betekent dat de 'gemiddelde student' op jaarbasis ongeveer 1.700 uren besteedt aan zijn studie.

De mate van overeenstemming tussen de begrote en de reële studietijd werd tot en met het academiejaar 2004-2005 gemeten via een jaarlijkse vakevaluatie, waarbij alle vakken van een bepaald studiejaar bij alle studenten werden bevroegd.

Tijdens het academiejaar 2004-2005 zijn alle vakken aan het einde van het tweede studiejaar elektronisch bevestigd. Alle tweedejaarsstudenten hebben de vragenlijst onder begeleiding ingevuld. Deze bevestiging is anoniem.

De lector kan alleen de scores van zijn vak(ken) bekijken, de decaan heeft toegang tot alle scores.

Van de lector wordt verwacht dat hij over zijn scores reflecteert, ze opneemt in zijn zelfevaluatie en – eventueel – in zijn lectorenportfolio.

Onderwerpen die in deze jaarlijkse evaluatie worden behandeld zijn onder andere de communicatie van doelstellingen, evaluatiecriteria en praktische afspraken van het vak, aanwezigheid tijdens het vak, redenen voor eventuele afwezigheid, het aantal lessen/contacturen voorzien voor dit vak is, grootte van de werkbelasting per lesweek voor het vak enzovoort.

Vanaf het academiejaar 2005-2006 werd ervoor gekozen om de studietijd op een meer systematische manier te meten door middel van het 'tijdschrijven' met behulp van Kronos. Het Kronos-systeem is een webapplicatie voor het invoeren, beheren, analyseren en rapporteren van studietijdgegevens.

Kronos is ontwikkeld in het kader van het Onderwijsontwikkelingsfonds-project 2004 'Werkbare indicatoren voor relevante kwaliteitsaspecten' door verschillende associatiepartners van de Associatie K.U.Leuven. Het systeem is voor alle associatiepartners van de associatie beschikbaar, levert vergelijkbare studietijdgegevens op, maakt elektronische invoer en maakt automatische verwerking en rapportering mogelijk; de invoermodules zijn aangepast aan flexibilisering.

Het ZER maakt melding van de volgende studiebevorderende factoren, maar als belangrijke studiebevorderende factor wordt de intensieve begeleiding van studenten (zie ook facet 4.2.) vermeld.

Er is geen systematisch onderzoek gedaan bij de studenten naar mogelijke studiebelemmerende factoren.

In het ZER wordt een aantal knelpunten opgesomd, onder meer de de 'instellingsschok' bij vele instromende studenten, de geregeld terugkerende momenten van 'piekbelasting' en de expansieve groei van de studentenaantallen die ervoor heeft gezorgd dat de infrastructuur niet even snel kon mee evolueren (zie ook facet 4.2).

De opleidingsverantwoordelijken, de OP-leden en de verantwoordelijken voor KZ zijn zich er zich van bewust dat de studietijdmetingen in de toekomst nog verder moeten worden uitgewerkt. Er worden volgens hen effectief momenteel onvoldoende studietijdmetingen gedaan.

Studenten van het eerste en het tweede die de commissie gesproken heeft, ervaren een hoge studielast door het grote aantal taken en de een gebrek aan coördinatie. Studenten ervaren tijdens het academiejaar gedurende bepaalde periodes wel een verhoogde stress, maar vermits de meeste studenten uiteindelijk toch slagen, beschouwen ze deze drukke periode achteraf toch niet als effectieve studielast.

Door de eerstejaarsstudenten wordt vooral gewezen op de combinatie van het uitvoeren van projecten met allerlei andere studie- en onderwijsopdrachten en op de gebrekkige coördinatie.

Studenten wijzen in het algemeen ook op het feit dat er soms te veel activiteiten tegelijkertijd worden gepland: stages, opdrachten en lessen. Een betere planning en meer overleg tussen de lectoren zouden volgens de studenten al veel problemen oplossen.

OP-leden bevestigen tijdens de gesprekken met de visitatieleden dat er soms onvoldoende overleg is.

Men is zich ook bewust van het feit dat in het tweede jaar veel stagemomenten en opdrachten tegelijkertijd worden gepland.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie pleit voor het uitvoeren van permanente studietijdmetingen in het kader van de interne kwaliteitszorg.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert een constructivistische visie op leren en onderwijs.

De afstemming tussen vorm en inhoud van de curricula wordt gerealiseerd door de overeenstemming tussen de competentiematrix en het raamwerk met de drie leerlijnen:

- van kennis als doel naar kennis als gereedschap;
- van een passieve naar een actieve en zelfstandige student;
- van een sturende naar een meer begeleidende lector.

Het doel is studenten taken en problemen aan te bieden in diverse situaties die aansluiten bij en representatief zijn voor de diverse contexten waarin ze hun verworven kennis en vaardigheden later zullen moeten toepassen. Dit principe wordt gerealiseerd door veel aandacht te besteden aan het realistisch of authentiek gehalte van de taken en problemen waarmee in de leeromgeving wordt gewerkt.

De gemeenschappelijke stam werd niet geconcipeerd in termen van vakken of disciplines, maar wel vanuit vooraf vastgelegde basiscompetenties. Na de ontwikkeling van de gemeenschappelijke stam is het competentiegericht leren ook in de rest van het curriculum ingevoerd. Daarvoor werd een competentiematrix opgesteld die dient als een kijkkader om vanuit het perspectief van het beroepshandelen van de leraar bekwaamheden te beschrijven die de student als toekomstige beroepsbeoefenaar tot uitdrukking moet leren brengen.

De drie leerlijnen garanderen een gevarieerd aanbod van werkvormen (hoor- en werkcolleges bij de bronnen en trainingen, teamwork in het projectmatig onderwijs, praktijkervaring tijdens de stages en kritische reflectie bij metawerk en portfolio).

De invoering van de projecten, de praktijksemesters en het metawerk en de portfolio moeten worden gesitueerd binnen deze ambitie om de kloof tussen theorie en praktijk binnen de opleiding te dichten.

Tijdens deze projecten werken alle studenten van de verschillende richtingen (kleuter-, lager - en secundair onderwijs) in groepjes van zes tot tien studenten.

De projecten worden georganiseerd rond de drie grote 'competentiegebieden van de leerkracht':

- de verantwoordelijkheid van de leerkracht tegenover de klas/de leerlingen;
- de verantwoordelijkheid van de leerkracht tegenover de school/het team;
- de verantwoordelijkheid van de leerkracht tegenover de samenleving.

De projecten worden geïntegreerd in de les- en stageweken, zodat de ervaringen van studenten tijdens deze activiteiten kunnen worden geïntegreerd in de projecten, en de vaklectoren en pedagogen tijdens hun lessen expliciet de link kunnen leggen met het lopende project.

Zo wordt het ook mogelijk gemaakt om opdrachten af te werken tijdens de stages en om het projectwerk en het metawerk beter op elkaar af te stemmen, door in de metawerksessies te refereren aan de projecten.

De projecten overspannen daarom telkens een volledig semester. De eerste twee weken van het semester zijn 'projectweken', waarin de studenten voltijds werken aan het project. Het project en de opdracht worden

geïntroduceerd, de studenten ontvangen de nodige input, er worden afspraken gemaakt over de groepswerking en er wordt gestart met de uitvoering van een aantal taken. Tijdens de volgende weken (de 'lesweken' en 'stageweken') zijn wekelijkse begeleidingsmomenten voorzien. Onder begeleiding van een studiementor wordt aandacht besteed aan de vorderingen van het project en aan de groepsprocessen. In deze periode brengen de studenten informatie bijeen, worden bezoeken aan scholen, instituten of organisaties gebracht en voeren ze opdrachten uit op hun stageschool. De laatste week van het semester is weer een voltijdse 'projectweek'. De studenten presenteren aan elkaar en/of aan speciaal daarvoor samengestelde jury's de resultaten van hun groepswork. Doorheen het hele project wordt niet alleen aandacht besteed aan het product dat studenten maken, maar ook aan het groepsproces en de groepsdynamiek, de individuele inzet van de studenten enzovoort. Elk semester wordt afgesloten met een derde projectweek. Tijdens deze week kunnen de studenten (al dan niet in groep) het resultaat van hun projectwerk presenteren aan elkaar en aan speciaal daarvoor samengestelde jury's.

In de projecten wordt heel nadrukkelijk aandacht besteed aan de laatste ontwikkelingen in het denken over leren en onderwijzen. Thema's zijn onder andere professioneel zelf verstaan, subjectieve onderwijstheorie, zorgverbreding, ervaringsgericht onderwijs (met aandacht voor het welbevinden en de betrokkenheid op alle niveaus van het onderwijs), intercultureel onderwijs, nieuwe visies op testen en assessment (en het toepassen van 'peer assessment' tijdens de projecten) enzovoort.

Doorheen de drie opleidingsjaren wordt binnen de leerlijn 'leerpraktijken: projecten' gestreefd naar een geleidelijke verdieping en verbreding. De inspiratie voor het invullen van de projecten halen de respectievelijke stuurgroepen uit de doelstellingen van de competentiematrix.

De commissie is ervan overtuigd dat het theoretisch raamwerk goede toekomstperspectieven biedt maar dat de operationalisering van het concept nog de nodige aandacht en tijd vergt om tot succesvolle implementatie te komen.

Bij de inzage van de cursussen, syllabi en allerlei opdrachten heeft de visitatiecommissie kunnen vaststellen dat het gevarieerde gebruik van verschillende didactische werkvormen aansluit bij de doelstellingen van de opleiding. Ook de studenten en afgestudeerden bevestigen dat deze variatie goed aansluit bij de te realiseren doelstellingen en competenties.

De lectoren maken zoveel mogelijk gebruik van recente handboeken of van geregeld geüpdate, zelf geschreven of samengestelde cursussen met meer recente onderwijsleermiddelen, waaronder het Toledo-leerplatform.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt nog meer aandacht voor de concretisering en verdere invoering van het didactische concept en vooral voor de interne en externe communicatie (beroepenveld) hieromtrent. Het principe van 'teach as you preach' kan en moet nog meer van toepassing zijn op de didactiek van het lager onderwijs.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij aanvang van het academiejaar worden voor elk vak en deelvak de evaluatievormen vastgesteld. Deze informatie is terug te vinden in de programmagids en/of studiewijzer.

Bij de aanvang van de colleges delen de lectoren de evaluatievormen aan de studenten mee. Zij geven ook gedetailleerde informatie over de cursusinhoud, de doelstellingen van de cursus, de examenstof en de wijze van evalueren, inclusief de weging van eventuele onderdelen waarvoor een cijfer wordt toegekend.

Zowel de onderwijsregeling als het examenreglement zijn online en op papier ter beschikking van de studenten en lectoren. Het examenreglement wordt tijdens een mentorensessie uitgebreid toegelicht door de studiementor. Voor het personeel gebeurt de toelichting tijdens een personeelsvergadering. De Ombudsdienst staat steeds paraat om zowel studenten als lectoren met vragen over de evaluatieprocedures verder te helpen.

De evaluatievorm verschilt naargelang van de gehanteerde werkvormen:

- Of de studenten beschikken over de nodige kennis en/of ze de kennis kunnen toepassen, wordt geëvalueerd door middel van kennistoetsen respectievelijk examens met open/gesloten vragen. Voor de eerstejaarsstudenten zijn er proefexamens in de loop van het eerste semester.
- Specifieke technische vaardigheden worden getoetst aan de hand van vaardigheidsoefeningen in werkcolleges. Hiervoor geldt een systeem van permanente evaluatie: de lector geeft op geregelde tijdstippen feedback en advies. Het beheersen van competenties houdt in dat de studenten de geleerde kennis, vaardigheden en attitudes op een geïntegreerde wijze kunnen gebruiken voor het uitvoeren van praktische taken in praktijksituaties. In leerpraktijken (stages en projecten gemeenschappelijke stam) en in het metawerk verwerven de studenten een aantal basiscompetenties van de startbekwame leraar.
- De portfolio is het instrument bij uitstek om het al dan niet bereiken van de basiscompetenties te kunnen toetsen. De toetsing hiervan gebeurt op het einde van het academiejaar tijdens de Integratieve Beoordelingsmomenten (IBM's). Daarin bewijst de student dat hij daadwerkelijk competent is om naar een volgend studiejaar over te gaan respectievelijk als startbekwame leraar af te studeren. De portfolio vormt een cruciaal element in de bewijsvoering. De student geeft een presentatie voor een groep van assessoren en illustreert zijn verhaal met materiaal uit de portfolio.
- De evaluatie van projecten gebeurt op twee manieren:
 - De projectgroepen worden als groep geëvalueerd op basis van het eindrapport, het gerealiseerde product en de mondelinge presentatie ervan.
 - De studenten worden individueel beoordeeld op basis van de inbreng in de groep en de 'peerassessment' over de uitgevoerde activiteiten, timing, manier van werken enzovoort.

Het systeem van Integratieve Beoordelingsmomenten (IBM's) moet ervoor zorgen dat de studenten werken aan het ontwikkelen van reflectieve vaardigheden en competenties, omdat ze weten dat ze op het einde van het jaar ook op deze ontwikkelde competenties worden beoordeeld.

De concrete invulling van het afsluitende IBM verschilt van jaar tot jaar, omdat elk jaar andere accenten worden gelegd en omdat jaarlijks andere doelstellingen worden nagestreefd.

In het eerste en het tweede jaar bestaat het IBM uit het verdedigen van het in de portfolio verzamelde materiaal. De student moet de portfolio niet mondeling voorstellen. Een jury – bestaande uit twee (praktijk)lectoren – heeft de portfolio op voorhand doorgenomen en stelt de student een aantal kritische vragen over het in de portfolio verzamelde materiaal.

Tijdens het IBM op het einde van het derde jaar moet de student een team van assessoren overtuigen dat hij een startbekwaam leraar is met:

- de presentatie van de eigen portfolio;
- het verdedigen van het eigen werk;
- een vragenronde;
- het oplossen van een 'kritische situatie' door middel van het zelfstandig opstellen van een werkplan.

Voorafgaand aan dit IBM spelen de studenten zelf een rol in de beoordeling van de portfolio's.

De concrete uitwerking van deze 'peerassessment' wordt momenteel voorbereid door de studiementoren. Hierdoor wil men de betrokkenheid bij de beoordeling verhogen en expliciet appelleren aan de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de studenten.

Sinds het academiejaar 2004-2005 worden de examens semestrieel georganiseerd.

Er worden drie examenperiodes per academiejaar georganiseerd.

Ter oriëntering van de eerstejaarsstudenten worden in het eerste semester proefexamens georganiseerd. Deelnemen aan de proefexamens is facultatief. De resultaten van de proefexamens worden niet in rekening gebracht voor het bepalen van het examencijfer.

In de eerste jaar is het aandeel van schriftelijke examens hoger.

Hoe verder de opleiding vordert, hoe groter het aandeel wordt van de mondelinge examens en de openboekexamens. De lector beslist zelf hoe de punten die via de taken zijn behaald, worden verrekend in het eindresultaat. Hij communiceert dit bij het begin van het academiejaar aan de studenten.

In de projecten en bij het opleidingsonderdeel 'metawerk en portfolio' wordt voornamelijk gekozen voor een procesmatige evaluatie (het evalueren van de rol van de student als lid van een projectteam) en voor de evaluatie van de verworven competenties. Er wordt geëvalueerd aan de hand van presentaties die de studenten geven over het geleverde werk, maar ook 'peerassessment' wordt gebruikt, en voor de beoordeling van de portfolio wordt op het einde van elk jaar een IBM georganiseerd.

Het examencijfer van een vak is een gewogen gemiddelde van de cijfers die de student behaalde op elk deelvak van dit vak, afgerond naar het dichtstbijzijnde gehele getal. De gewichtsfactor wordt vermeld in de studiewijzer.

De examenprocedure wordt door de examinatoren stipt nagekomen. In probleemsituaties bemiddelt de Ombudsdienst en primeert het belang van de student.

Bij de tweejaarlijkse vakevaluatie wordt aan de studenten gevraagd of de lectoren voldoende duidelijke richtlijnen geven over de evaluaties van de door hen onderwezen vakken.

Na iedere stage en op het einde van het academiejaar wordt een evaluatie gehouden waarvan een schriftelijk verslag wordt gemaakt. Deze evaluatie gebeurt op basis van alle bewijsmateriaal dat in de loop van de stage (tussentijdse evaluatie) of van het voorbije academiejaar (eindevaluatie) werd verzameld.

Het gaat het om:

- beoordelingsformulieren van de stagementoren;
- verslagen die de lectoren hebben opgemaakt tijdens de stagebezoeken;
- informatie die telefonisch werd medegedeeld;
- brieven en e-mails;
- gesprekken met stagementoren ...

Na elke stageperiode volgt een formatieve evaluatie door de Stagecommissie (die bestaat uit alle betrokken vaklectoren en pedagogen), gevolgd door persoonlijke feedback naar de student.

Tijdens dit feedbackmoment ondertekent de student het syntheseverslag van de Stagecommissie.

Op dit syntheseverslag worden buiten een beoordeling ook raadgevingen geformuleerd waarmee de student best rekening kan houden tijdens de volgende stage.

Na de laatste stage van een academiejaar volgt een summatieve evaluatie: de eindbeoordeling wordt vertaald in een puntentotaal op 20. De studenten worden voor de aanvang van de examens op de hoogte gebracht van hun score.

Er is een interne beroepsprocedure ontwikkeld die het de studenten mogelijk maakt om beroep aan te tekenen tegen de beslissing. De volledige beroepsprocedure werd opgenomen in het stagevadecum.

De competentiematrix is volgens de OP-leden het vertrekpunt bij de evaluatie en bijsturing van het curriculum. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van een aantal voorbeelden. Het eindwerk werd volgens de opleidingscoördinatoren en de OP-leden vervangen door een portfolio, omdat het concept van portfolio aansluit bij het evalueren van competenties. In feite zit het eindwerk in de portfolio.

Tijdens de visitatie is gebleken dat het OP zich bewust is van het feit dat het introduceren van de portfolio heel wat bijkomende taakbelasting creëert. De studenten die voor het eerst met de portfolio werken, hebben daar duidelijk problemen mee. De OP-leden zijn zich daarvan bewust.

De plaats en beoordeling van proefexamens en kennistoetsen is voor een aantal studenten niet altijd even duidelijk. Het OP bevestigt tijdens het bezoek dat niet alle studenten meedoen aan proefexamens. De proefexamens zijn immers niet verplicht. OP-leden zijn er geen voorstander van om proefexamens verplicht op te leggen.

Bij de beoordeling van de stages wordt zowel door de OP-leden als door de studenten gewezen op de onafhankelijkheid van de beoordelingen van de stagebegeleiders en de stagementoren.

Men is zich bewust van verschillen in sommige beoordelingen tussen de stagebegeleiders en de stagementoren, niettegenstaande alle mentoren een opleiding moeten volgen in functie van een efficiënte en doelbewuste beoordeling. Een aantal studenten heeft geen duidelijk beeld over het gewicht van het oordeel van de stagementor bij de beoordeling van de stage. De oorzaak is waarschijnlijk dat er momenteel veel meer stages zijn (gezien het stijgende aantal studenten) dan vroeger. Er zijn ook veel meer mentoren, wat een invloed heeft op de intensiteit en diepgang van de mentorenopleiding. Men is zich bewust van het feit dat deze mentorenopleiding in de nabije toekomst goed moet worden bewaakt en uitgebreid. Een aantal OP-leden betreurt in deze context ook ten dele het verdwijnen van het systeem met de vaste oefenscholen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om een gestructureerde mentorenopleiding op te zetten.

De commissie waardeert de transparantie en efficiënte organisatie van de evaluatievormen, maar vraagt toch om de positie van de mentor bij de beoordeling van de stagiair opnieuw te bekijken.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In totaal stroomden tijdens het academiejaar 2004-2005 in het eerste jaar van de opleiding 369 studenten in. Voor één op de drie instromende studenten is de lerarenopleiding een tweede (en soms derde) keuze. Het grootste deel van de instromende studenten heeft een TSO-vooropleiding. De studenten met een ASO- of BSO-vooropleiding maken respectievelijk 25 en 18 % van de generatiestudenten uit. Slechts drie % van de studenten komt uit het KSO. Het studentenpubliek is overwegend vrouwelijk.

Voor het opstellen van het programma van het eerste jaar wordt uitgegaan van de bagage die de studenten op het einde van het secundair onderwijs zouden moeten hebben verworven. Er zijn echter grote verschillen in de vooropleiding.

Bij de instromende studenten worden onder andere grote verschillen vastgesteld qua vertrouwdheid met het gebruik van ICT-middelen. Daarom worden er op geregelde basis vrijblijvende sessies georganiseerd rond het gebruik van tekstverwerker, rekenblad en elektronische presentaties, en het correct omgaan met digitaal projectiemateriaal. De leerkrachten informatica verzorgen dit aanbod onder de naam ICT-Tr@iningprogramma. Binnen het vak informatica worden de grote verschillen in voorkennis grotendeels opgevangen door het gedeelte tekstverwerking en rekenblad aan te bieden via e-learning (Toledo). De studenten bepalen hierdoor zelf het ritme doordat ze zelfstandig de opgegeven taken uitvoeren.

Flexibele leerwegen zijn mogelijk. Er zijn procedures voor topsporters, kunstenaars en werkstudenten. De hogeschool heeft ervoor gekozen om voorlopig alleen een louter EVK-beleid te voeren. Voor de EVC wordt de student doorverwezen naar de bevoegde instantie binnen de associatie K.U.Leuven.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt meer aandacht voor het instroombeleid met betrekking tot allochtonen.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding hanteert een constructivistische visie op leren en onderwijs.
- Het opleidingsprogramma wordt geconcepieerd vanuit de basiscompetenties van de startbekwame leraar. Deze basiscompetenties zijn opgenomen in een competentiematrix en gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen van het curriculum. De studentenportfolio vormt de basis voor de voortgangsevaluatie.
- De internationale dimensie is zowel naar studenten als naar lectoren systematisch uitgebouwd.
- De samenhang in het programma wordt onder meer gegarandeerd door de competentiematrix en de systematische uitbouw van de 3 E-principes, de invoering van een gemeenschappelijke stam, het 'metawerk' en de curriculumvernieuwing.
- De afstemming tussen vorm en inhoud van de curricula wordt gerealiseerd door de overeenkomst tussen de competentiematrix en het raamwerk met de drie leerlijnen.
- De evaluatievormen verschillen naargelang de gehanteerde werkvormen, en de evaluatieprocedure is transparant en duidelijk.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De keuze voor een onderwijsvisie die vertrekt vanuit competentiegericht werken en leren heeft duidelijke gevolgen voor het gevoerde personeelsbeleid waarbij verschillende initiatieven werden ontwikkeld om de betrokkenheid van het onderwijzend personeel te vergroten:

- Het onderwijzend personeel wordt 'mede-eigenaar' gemaakt van de onderwijsvernieuwing door het in te schakelen in de ontwikkeling en/of invoering en evaluatie van de opleidingsonderdelen 'projecten' en 'metawerk en portfolio', en door het organiseren van regelmatige personeelsvergaderingen, waarbij de innovaties worden geëxpliciteerd en waarbij de personeelsleden door middel van workshops worden opgeleid om de onderwijsinnovaties te ondersteunen.
- Er wordt een aanstellingsbeleid gevoerd waarbij de persoonlijke en didactische kwaliteiten van de kandidaten centraal staan en waarbij de bereidheid van de kandidaten om mee te werken aan de (vakoverschrijdende) onderwijsinnovaties expliciet wordt nagegaan.

Dit beleid heeft gezorgd voor de ontwikkeling van een professioneel team van lectoren, dat zich in grote mate als mede-eigenaar beschouwt van de onderwijsvernieuwing en dat begaan is bij de verdere ontwikkeling en groei van de hogeschool.

Er werd een aanstellings-, benoemings- en evaluatiereglement opgesteld waarin gedetailleerd de aanstellings-, benoemings- en evaluatieprocedure wordt beschreven.

Nieuwe personeelsleden krijgen steeds een contract voor één academiejaar. In dat academiejaar worden op geregelde tijdstippen feedbackgesprekken gevoerd met een van de decanen van de hogeschool. Op het einde van dat academiejaar wordt met de 'nieuwe' personeelsleden een evaluatiegesprek gevoerd, waarin het functioneren van het personeelslid in kwestie wordt geëvalueerd. Mede op basis van dit gesprek wordt beslist of de samenwerking al dan niet zal worden voortgezet.

Waar voorheen een onthaalmap werd bezorgd met de nodige uitleg, is er nu gekozen voor een introductiemoment met de nieuwe personeelsleden van de beide departementen, samen met de directie, de decanen en vertegenwoordigers van de personeelsadministratie en de ICT-afdeling.

De taakbelasting geeft een overzicht van de jaarlijkse opdrachten. De uren van de taakbelasting geven een indicatie van het aantal uren dat iemand verwacht wordt te presteren. Het is een hulpmiddel om zicht te krijgen op de opdrachten binnen de hogeschool en om de taken onder de collega's gelijkmatig te verdelen.

Bij het uitwerken van de taakbelasting wordt een zekere soepelheid gehanteerd.

Binnen de taakbelasting van elk personeelslid wordt ruimte voorzien voor het volgen van bijscholingen en opleidingen. In het ZER is een uitgebreide lijst opgenomen met de verschillende bijscholingen en opleidingen die elk personeelslid sinds 2001 heeft gevolgd. Deze bijscholingen vinden hoofdzakelijk plaats op individueel initiatief.

In 2005 werden door de opleiding zelf – in het kader van de onderwijsvernieuwing – de volgende workshops georganiseerd:

- de lector als coach;
- het evalueren van competenties,
- de vier culturen van begeleiding (Leirman);
- het gebruik van Toledo.

Conform het Hogescholendecreet worden minstens elke vijf jaar evaluatiegesprekken gevoerd met de personeelsleden. De laatste volledige evaluatie dateert van het academiejaar 2000-2001 (zie ook onderwerp 5). De personeelsleden bereiden zich voor op de evaluatiegesprekken aan de hand van een vooraf in te vullen vragenformulier.

In de loop van het academiejaar 2006-2007 wordt de lectorenportfolio stapsgewijs ingevoerd. De invoering ervan wordt momenteel voorbereid in het IPPH en het CuVe.

Doel van de portfolio is dat de personeelsleden op termijn voor zichzelf een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) opstellen, dat kan leiden tot gerichte acties om te werken aan de eigen werkpunten binnen gestelde termijnen (door middel van opleiding, coaching, zelfstudie ...).

Docenten die in een ontwikkelingstraject stappen, zullen aan de hand van hun portfolio zelf de sterke en zwakke kanten in hun competentieprofiel kunnen onderzoeken en tegelijkertijd laten zien hoe hun ontwikkelingstraject is verlopen.

De visitatiecommissie heeft de indruk dat de (werk)sfeer en de samenwerking – zowel op bestuurlijk vlak als op de werkvloer – binnen de hogeschool goed zijn.

De visitatiecommissie stelt verder vast dat de opleiding een zeer enthousiast team van lectoren heeft dat gezamenlijk een grote inspanning verricht om de opleidingsdoelen te realiseren. Het team heeft aandacht en zorg voor de relatie theorie-praktijk in de wijze waarop alle stagevormen/modaliteiten een plaats krijgen. De commissie is tegelijkertijd bezorgd over de werkdruk.

De opleiding beschikt over een enthousiaste vertegenwoordiging van de beroepspraktijk/stagescholen die bovendien nog meer wil meedenken aan de verdere uitbouw en vernieuwing van de opleiding.

Het personeel is voldoende gekwalificeerd om zijn onderwijsopdrachten te vervullen. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding doet om via gastprofessoren en -sprekers de professionele gerichtheid van de opleiding te verhogen, maar zowel de VC als het beroepenveld adviseren het opnemen van praktijklectoren in het personeelskader.

Aanbevelingen ter verbetering:

Om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren, acht de visitatiecommissie het raadzaam om in het kader van het nascholingsbeleid de huidige prioriteiten met de onderwijsvernieuwingen in een realistisch, goed gedoseerd en een haalbaar meerjarenplan uit te zetten.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Alle OP-leden zijn in het bezit van het vereiste diploma. Van de twintig personeelsleden belast met een onderwijsopdracht in de opleiding hebben zeventien personen een universitaire opleiding gevolgd. Twee van hen hebben een doctoraat behaald en twee personeelsleden hebben eerst een opleiding in het hoger onderwijs met één cyclus gevolgd. Eén personeelslid volgde een opleiding hoger onderwijs van twee cycli en drie personeelsleden een opleiding hoger onderwijs van één cyclus gevolgd (alle drie zijn ze oud-studenten van de lerarenopleiding). In totaal hebben negentien van de twintig personeelsleden onderwijsbevoegdheid verworven aan een ILO-, een ALO- of een GPB-opleiding. Eén personeelslid is licentiaat in de pedagogische wetenschappen, zonder bijkomende aggregatie.

De pedagogen en de studiementoren zijn onderlegd in het aanbieden van pedagogische begeleiding aan de studenten en het uitdenken van vernieuwingen in de vakgroepen of vernieuwingsteams waar ze deel van uitmaken. Door middel van cursussen, bijscholingen en opleidingen, de deelname aan congressen en het bezoeken van vakbeurzen binnen het eigen vakgebied (maar ook vakoverstijgend) onderhouden vele lectoren voeling met vernieuwingen binnen hun expertisedomein.

Daarnaast houdt een aantal personeelsleden voeling met de onderwijspraktijk of voor zijn opdracht relevante domeinen door een bijberoep of door het uitvoeren van een andere tijdelijke opdracht.

Gedetailleerde informatie is opgenomen in het ZER.

Met het oog op het garanderen van de professionele gerichtheid en het betrekken van het beroepenveld, worden geregeld en doelbewust experts uit de praktijk uitgenodigd. Een lijst van de gastlectoren die door de lectoren werden uitgenodigd tijdens de laatste drie jaren is opgenomen in het ZER.

Tijdens de projectweken wordt ook vaak een beroep gedaan op gastlectoren. Voor een aantal projecten worden organisaties en scholen als opdrachtgevers ingeschakeld. De onderzoeksdeskundigheid situeert zich vooral in de medewerking aan de PWO-projecten (Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek), door enkele personeelsleden die ervaring hebben met het verrichten van onderzoek.

Momenteel loopt een selectie voor het aanwerven van een Human Resources & Quality Manager.

Het OP wordt individueel gestimuleerd om bijscholing te volgen in functie van de onderwijsvernieuwing, maar deze bijscholing blijft momenteel nog een individuele keuze. Eenzelfde minderheid van personeelsleden volgde de afgelopen jaren individuele nascholing. Een gestructureerd nascholingsbeleid rond prioriteiten is evenwel niet aanwezig. Een deel van de taakbelasting is voorzien voor bijscholing. Rond de leerplaninnovatie worden interne bijscholingen ingericht.

Sinds de vernieuwing is doorgevoerd, is er veel meer aandacht voor bijscholing, en de aandacht voor de lectorenportfolio zal een bijkomende impuls geven aan nieuwe bijscholingen.

Informatie en transfer van bijscholingen worden ook – ten persoonlijken titel – doorgegeven.

Bijscholing wordt momenteel vooral geïnitieerd door de steunpunten ICO en CEGO. Vertegenwoordigers van NT2 zijn opgenomen in de werkgroepen van de opleiding, en voorts wordt verwezen naar initiatieven zoals Infodoc, Technopolis en andere vormingsinstellingen waarmee wordt samengewerkt.

Samen met de visitatiecommissie stelt het beroepenveld ook dat het zinvol zou zijn nog meer praktijklectoren op te nemen in het personeelskader. Die zouden vanuit hun praktijkervaring ook een bijkomende input kunnen leveren aan het onderwijs, de lespraktijk en het algemene reilen en zeilen van een school.

Afgestudeerden stellen voor om voor 'nieuwe instromers van pasafgestudeerden' een soort nascholingsbeleid op te zetten voor beginnende leerkrachten die 'bepaalde knepen van het vak' nog moeten leren. Zij zijn bereid om hier actief aan mee te werken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie onderschrijft de stelling van het beroepenveld dat het zinvol zou zijn nog meer praktijklectoren op te nemen in het personeelskader.

De commissie onderschrijft de stelling van de afgestudeerden om voor 'nieuwe instromers van pasafgestudeerden' een soort nascholingsbeleid op te zetten voor beginnende leerkrachten die 'bepaalde knepen van het vak' nog moeten leren.

De commissie vraagt nog meer aandacht voor de nascholing en begeleiding van de startende leraren.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Omdat meerdere voltijdse personeelsleden niet exclusief aan één opleiding worden toegewezen, zijn er relatief veel deeltijdse personeelsleden in alle opleidingen. Globaal genomen zijn 44 van de 57 lesgevers voltijds in dienst; van de deeltijdse personeelsleden behoren 10 personen enkel tot de opleiding BcLSO.

Vrijwel alle deeltijdse personeelsleden hebben bewust voor een deeltijdse opdracht gekozen.

8,1 VTE OP-leden zijn hoofdzakelijk belast met onderwijsopdrachten voor BcLK; 9,38 VTE zijn belast voor BcLL en 33,03 VTE voor BcLSO.

De omkadering voor het facilitair beheer bedraagt 9,78 VTE voor het volledige departement. Opgesplitst naar de opleidingen is dit 2,25 VTE voor BcLK en BcLL, en 5,28 VTE voor BcLSO.

Het secretariaat wordt bemand door twee voltijdse personeelsleden. Dit personeel verzorgt de informatiedoorstroming en het beheer van de (elektronische) valven. Het beheert ook de studentendatabank (personele gegevens, attesten) en de onderwijsdatabank (cijferadministratie, rapporten, attesten).

Omdat de praktijklectoren in verschillende afdelingen functioneren, is het moeilijk een 'zuiver' beeld te geven van hun opdrachten, opgesplitst volgens afdeling.

Alle personeelsleden ouder dan 40 jaar zijn benoemd. In de categorie 30-39 jaar is de helft tijdelijk en de andere helft benoemd. Alle personeelsleden jonger dan 30 zijn tijdelijke personeelsleden.

Binnen de afdeling BcLL is iets minder dan de helft van het personeel jonger dan 40 jaar. 40 % is ouder dan 50 jaar. De leeftijdscategorieën 30-39 en 40-49 jaar vertegenwoordigen elk 15 % van het personeel.

OP-leden ervaren een hoge werkdruk, maar de visitatiecommissie stelt tegelijkertijd vast dat er bijna geen ziekteverzuim is. Het OP is sterk betrokken en geëngageerd bij de uitbouw en vernieuwing van de opleiding.

De hoge taakbelasting hangt nauw samen met de ontwikkeling van talrijke nieuwe projecten in het kader van de onderwijsvernieuwing. Er wordt op korte termijn zeer veel veranderd. Tot nu toe is de situatie 'werkbaar', maar de druk is soms wel groot.

Het OP is bovendien ook actief op het vlak van de overgang van lager naar secundair onderwijs.

Vanaf 2006 zal een systeem van functionerings- en evaluatiegesprekken worden opgezet.

Hoe dan ook stelt de visitatiecommissie vast dat de opleiding beschikt over een hecht team van enthousiaste, geëngageerde en betrokken personeelsleden.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het effectief uitwerken van een personeelsbeleid gebaseerd op functionerings- en evaluatiegesprekken is noodzakelijk.

De commissie waardeert de grote inzet en betrokkenheid van het personeel, maar vraagt een bezinning over de draagkracht van de personeelsformatie in relatie tot de kwaliteitsontwikkeling van de opleiding.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	goed
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het personeel heeft de nodige didactische, inhoudelijke en organisatorische kwalificaties om de opleiding te realiseren. De opleiding beschikt over een gekwalificeerd onderwijskorps.
- Er werd een aanstellings-, benoemings- en evaluatiereglement opgesteld.
- De persoonlijke en didactische kwaliteiten van de kandidaten en de bereidheid van de kandidaten om mee te werken aan de (vakoverschrijdende) onderwijsinnovaties staan centraal bij de aanwerving.
- Met het oog op het garanderen van de professionele gerichtheid en het betrekken van het beroepenveld worden geregeld en doelbewust experts uit de praktijk uitgenodigd. De opleiding beschikt ook over een enthousiaste vertegenwoordiging van de beroepspraktijk/stagescholen.
- Vanaf 2006-2007 wordt een lectorenportfolio geïntroduceerd.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De activiteiten van de lerarenopleiding vinden plaats op twee campussen (op ongeveer tien minuten wandelafstand):

- campus Comenius, gelegen op de Tiensevest 60 (met vooral kleinere onderwijsruimtes);
- campus Vesalius, gelegen langs de Vesaliusstraat 13 (met nieuwe en grotere onderwijsruimtes).

De campus Comenius is de hoofdzetel van de lerarenopleiding. Op de campus Vesalius is de ingenieursopleiding gevestigd.

Op de campus Vesalius bevinden zich ook de centrale diensten voor facilitair beheer met de volgende diensten:

- Gebouwen en Faciliteiten (overkoepelende planning en controle, beheer van de schoonmaakactiviteiten, de centrale inkoop, de receptie en het onthaal, operationele veiligheid);
- Financiën en Administratie;
- ICT (ontwikkeling en opvolging van administratieve software en extranet, beheer, uitbating en onderhoud van alle servers en pc's, beheer van telefooncentrale en helpdesk);
- Studentenservices.

De voorbije jaren werden heel wat verbeterings- en verfraaiingswerken uitgevoerd aan de campus Comenius.

De campus Comenius beschikt over:

- twee grote lokalen met een capaciteit van ongeveer tachtig personen voor algemeen gebruik;
- een groot lokaal met een capaciteit van ongeveer tachtig personen dat hoofdzakelijk voor de praktijkvakken van BcLK wordt gebruikt;
- een vaklokaal voor elk vak van de opleiding BcLSO: een lokaal Nederlands, Engels, Frans, wiskunde, fysica (gecombineerd met mechanica en elektriciteit), geschiedenis, zedenleer, economie, aardrijkskunde, informatica en biologie;
- een aantal lokalen van dertig tot veertig personen voor gebruik door de richting BcLK en BcLL;
- een aangepast muzieklokaal;
- een gymzaal met kleedkamers voor de richtingen BcLSO-LO en BcLK en BcLL;
- drie leslokalen voor de richting plastische opvoeding, die tegelijkertijd dienstdoen als werkateliers.

In alle lokalen is het nodige didactische materiaal aanwezig, zoals een bord, een projectiescherm met een overheadprojector en een pc met aansluiting op het netwerk van de school. Mobiele projectiesystemen maken het de lectoren mogelijk om computerbeelden te projecteren.

Elk lokaal heeft een eigen bestemming. Voor een optimale bezetting van de lokalen worden de lokalen niet uitsluitend gebruikt voor de lessen van het vak waaraan ze zijn toegewezen. Ze kunnen ook gebruikt worden voor andere lessen/activiteiten.

De capaciteit van de lokalen in de campus Comenius is beperkt. Lessen voor groepen van meer dan 80 studenten hebben daarom plaats in de grotere aula's op de campus Vesalius. De aula's zijn bestemd voor 160, 120, 90 en 80 personen.

Naast de leslokalen is er op campus Comenius op de gelijkvloerse verdieping een ontvangstruimte ter beschikking, waar lectoren tijdens de pauze terecht kunnen. Voorts is er een werkruimte waar het personeel rustig kan werken. Er zijn zes computers, een scanner en een printer.

De pedagogen van de richtingen BcLL en BcLSO hebben een eigen vaklokaal, net als de lectoren van BcLSO-LO. De lectoren die een coördinerende rol spelen binnen internationalisering en binnen 'metawerk en portfolio' beschikken over afzonderlijke kantoren.

De Studentenraad beschikt over een werk- en vergaderlokaal met twee computers. De studentenvereniging Educata heeft een eigen werk- en vergaderlokaal met vier computers, een printer en een ruimte voor de Cursusdienst. De Cursusdienst wordt door de studenten zelf beheerd en georganiseerd.

De studenten kunnen in groep werken in het atrium. Deze hall werd in februari 2005 speciaal met dit doel voorzien van nieuw meubilair. De ruimte is geschikt voor overleg in kleine en in grotere groepen, maar doet eveneens dienst als ontmoetingsruimte voor de studenten.

De studenten kunnen gebruikmaken van alle studentenfaciliteiten van de K.U.Leuven, waaronder de Huisvestingsdienst, het psychotherapeutisch centrum, de dienst Studietoelagen, de Sociale dienst, de Juridische dienst, de Jobdienst, het Universitair Gezondheidscentrum, het Medisch Centrum en het Universitair Sportcentrum.

De bibliotheek bestaat uit een centrale mediatheek (algemene boeken, tijdschriften en leerplannen) en decentrale boekenkasten per vaklokaal (Nederlands, Engels, Frans, wiskunde, fysica, mechanica en elektriciteit, geschiedenis, zedenleer, economie, aardrijkskunde, informatica, biologie, biotechnieken en land- en tuinbouw).

De mediatheek wordt beheerd door het secretariaat, de boekenkasten door de vaklectoren.

De studenten hebben ook toegang tot de bibliotheken van de K.U.Leuven (de Centrale Bibliotheek op het Ladeuzeplein en de facultaire of departementale bibliotheken). Voor een eenmalig bedrag van zeven euro krijgen studenten een permanente bibliotheekkaart, die geldig blijft zolang ze student zijn.

De 'elektronische' bibliotheek is goed uitgebouwd met online databanken.

Een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst is het invoeren van een geautomatiseerd bibliotheekstelsel (centrale catalogus en centrale Uitleendienst). Er wordt nog gewacht op de resultaten van de onderzoeksgroep Gemeenschappelijk Bibliotheekstelsel, die actief is binnen de werkgroep Bibliotheken van de Associatie K.U.Leuven.

De campus Comenius beschikt over twee pc-leslokalen met dertien pc's. Er is een draadloos computernetwerk geïnstalleerd dat, gecombineerd met een mobiele laptopklas, de mogelijkheid biedt om in elk lokaal op elk moment een derde computerklas op te stellen.

Laptops staan, buiten de uren die door de roostering vastliggen, ter beschikking van de studenten die dikwijls voor hun projecten in teams opdrachten kunnen afwerken in eender welk lokaal dat op dat moment niet voor lesdoeleinden wordt gebruikt. Op de gelijkvloerse verdieping bevindt zich een werkruimte voor studenten met achttien computers en een printer. Dit lokaal wordt niet voor lesdoeleinden gebruikt en staat van 8 tot 22 uur ter beschikking van de studenten.

De volledige computerinfrastructuur van de campus Vesalius staat ook ter beschikking van de studenten van de lerarenopleiding.

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat tijdens de laatste jaren heel wat werd geïnvesteerd in de verbetering van de infrastructuur en de didactische uitrusting van de campus Comenius, maar voor heel wat accommodatie is de lerarenopleiding aangewezen op de mogelijkheden en voorzieningen op de campus Vesalius.

Tijdens de gesprekken met het ATP en het OP werden terecht bijkomende noodzakelijke dringende verbeteringen/investeringen gevraagd:

- een laptop voor elk personeelslid;
- een groter budget om de bibliotheek nog verder te actualiseren;
- een groter budget voor algemene en educatieve software;
- meer actuele boeken over de taalvaardigheden;
- een beter opvolgingssysteem voor het gebruik van het audiovisueel materiaal;
- meer parkeermogelijkheden;
- een secretariaat dat ook instaat voor de administratieve ondersteuning van het OP;
- geen groepen boven de vijftig personen;
- verbetering van de akoestiek in de lokalen.

Het bestuur is zich bewust van de gevraagde verbeteringswerken aan de bestaande infrastructuur op de campus Comenius, maar stelt dat (dure en grote) structurele ingrepen op de campus voorlopig worden uitgesteld, in afwachting van een definitieve beslissing op associatieniveau over de mogelijke toekomstige samenwerking tussen de lerarenopleidingen en eventuele rationalisatievoorstellen met betrekking tot de aangeboden andere opleidingen op associatieniveau. Concreet wordt hierbij verwezen naar de mogelijke synergie van de leraren- en de ingenieursopleidingen tussen de hogescholen onderling en de K.U.Leuven.

Ook de nieuwe financieringsmodaliteiten in het hoger onderwijs zijn mee bepalend en/of richtinggevend voor mogelijke toekomstige nieuwe bouw- en/of verhuisplannen en/of investeringen.

Het bestuur heeft de VC de plannen getoond, maar stelt dat de definitieve beslissing voor de bouwplannen nog niet werd genomen.

De VC betreurt dat ondertussen voorlopig bepaalde noodzakelijke verbeteringswerken worden uitgesteld.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt voor – in afwachting van definitieve (ver)bouwingsplannen – de nodige (verbeterings)werken met het oog op een optimale didactische accommodatie zouden worden doorgevoerd op de campus Comenius; de accommodatie moet worden verbeterd op korte termijn.

De commissie adviseert om een gesprek te houden met het ATP en het OP over hun infrastructurele suggesties om tot een inzicht te komen over de wenselijke/noodzakelijke en haalbare voorzieningen.

Het uitbreiden van een didactische bibliotheek moet ook als een prioriteit worden gezien.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De einddoelstellingen van de verschillende opleidingsonderdelen van de opleiding bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs werden opgenomen in de studiewijzers voor de studenten die online consulteerbaar zijn op het extranet.

Voorts worden de doelstellingen ook meegedeeld aan de relevante doelgroepen van de opleiding:

- bij aankomende studenten: via SID-In-beurzen, infodagen, studiegids, website, intredeweek, studiementoraat en metawerksessies;
- bij lectoren en personeel: via interne studiedagen over curriculumvernieuwing en vakgroepvergaderingen;
- bij schooldirecties en stagementoren: via een jaarlijkse informatiebijeenkomst bij GROEP T;
- bij afgestudeerden: via Interview, het informatieblad van GROEP T, en terugkomdagen op de campus;
- bij de onderwijsgemeenschap: via lezingen op onder meer VELON-congressen en publicaties in vaktijdschriften.

Abituriënten krijgen algemene informatie over de opleidingen op Studie- en Informatiedagen (SID-In). Daarnaast worden op de hogeschool zelf in totaal zeven infodagen georganiseerd. De hele zomer is er een jobstudent (een afgestudeerde van de lerarenopleiding) werkzaam die pasingeschreven studenten helpt bij het gebruik van de databank voor studentenkoten en die hen wegwijs maakt in online diensten voor studenten, zoals het bestellen van cursusmateriaal en het raadplegen van extranet en Toledo.

Iedere kandidaat-student ontvangt bij een eerste contact met de hogeschool een studiegids.

De studenten kunnen de belangrijkste informatie over doelstellingen, onderwijsreglement en examenregeling ook online raadplegen. De studiewijzers (met onderwijsdoelstellingen) zijn opgenomen in de studiegids en zijn te vinden op extranet. Daar vinden de studenten eveneens hun lessenrooster, examenrooster en rapport. Het examenreglement wordt door de studiementor uitgedeeld en toegelicht. Het kan door de studenten worden afgehaald op de studentenadministratie en het is eveneens beschikbaar op Toledo.

Om de opleiding nauwer te laten aansluiten op de vooropleiding zijn de laatste jaren een aantal initiatieven uitgewerkt.

- De 'intredeweek': deze week duurt van maandag tot en met vrijdag. Tijdens het eerste luik (maandag-dinsdag) krijgen de studenten uitleg over de hogeschool in het algemeen en de Pedagogische Hogeschool en de door hen gekozen opleiding in het bijzonder. De studenten maken kennis met de lectoren van hun opleiding, en het programma van het eerste jaar wordt voorgesteld. Het tweede luik (van woensdag tot en met vrijdag) wordt georganiseerd door de studentenorganisatie Educata die de eerstejaarsstudenten laat kennismaken met de studentenwerking van de hogeschool.
- Het studiementoraat: sinds het academiejaar 2004-2005 is het studiementoraat verder uitgebouwd en geprofessionaliseerd en staat het als een vast en verplicht opleidingsonderdeel geprogrammeerd in de uurroosters van alle eerstejaarsstudenten. Er wordt vooral aandacht besteed aan het leren reflecteren en de zelfconcept verheldering van de studenten: leren leren en leren studeren.

- De proefexamens: het is de bedoeling dat de eerstejaarsstudenten kennismaken met de manier van examineren in het hoger onderwijs. De examenvragen zijn representatief voor de echte examens en de studenten krijgen individueel of klassikaal feedback over hun prestaties. De proefexamens zijn facultatief en de (ernstige) deelname aan deze examens is eerder beperkt.

Studenten kunnen op de studentenadministratie terecht voor informatie over het programma, het inschrijvingsgeld, het onderwijs- en examenreglement en hulp bij het doorlopen van de procedures die in de reglementen zijn opgenomen.

De studentendecaan wordt beschouwd als de 'algemene hulpverlener' van de hogeschool. Op verzoek van studenten, toekomstige studenten en ouders geeft hij inlichting en advies bij vragen van persoonlijke of zakelijke aard, bijvoorbeeld betreffende studietoelagen, toelating tot de examens, verandering of staken van studies, studieplanning, examenregeling en alle andere zaken met betrekking tot studies, financiën en/of persoonlijke materies. De studentendecaan is bereikbaar via gsm en e-mail om acute gevallen te kunnen opvangen en begeleiden.

Het studiementoraat (metawerk en portfolio) zorgt voor een nabije begeleiding van de groepsprocessen tijdens het projectwerk. De studenten maken tijdens deze sessies bovendien kennis met de hogeschool en leren reflecteren over hun eigen ontwikkeling en over de eigen – vaak (nog) impliciete – subjectieve onderwijsstheorie en het professionele zelfverstaan.

Eerstejaarsstudenten worden persoonlijk begeleid voor wat betreft het verwerken van de leerstof, de aanpak en de methode van studeren, de planning en organisatie van de studie.

Studenten die dat nodig hebben, kunnen algemene studievaardigheden volgen zoals notities maken, synthetiseren, structureren van de leerstof enzovoort. De studiementoren in het eerste jaar van de lerarenopleiding zijn oud-studenten. De functie van de studiementoren is dat ze in de eerste plaats 'teambegeleiders' zijn. Hun activiteiten hebben tot doel van de 'groep' een 'team' te maken. De studiementoren fungeren als coach voor een groep studenten en volgen ieder van de groepsleden dan ook van heel nabij. In het eerste jaar is hun voornaamste groepsactiviteit het wegwijs maken in de studies en de hogeschool.

Naast hun begeleidende taak hebben de studiementoren een belangrijke signalisatie- en rapporteringsfunctie bij de decanen.

In het tweede en derde jaar is er nog steeds een studiementoraat, maar de intense begeleiding neemt af.

Tijdens de examenperiodes fungeert een Examenombudsdienst als vertrouwensinstantie. De dienst bemiddelt tussen de examinerator en de student. Het examenreglement geeft een duidelijke beschrijving van de opdracht en de bevoegdheid van de Examenombudsdienst. De ombudsmedewerkers maken deel uit van het lectorenkorps. Zij bemiddelen echter enkel bij studenten waarvan ze zelf geen evaluator zijn.

Studenten kunnen steeds met vragen terecht in het lectorenlokaal en alle lectoren zijn bereikbaar via e-mail.

Tussen de blok en de examens wordt een herhalingsdag georganiseerd. Op die dag kan de student op afspraak terecht bij de lectoren met vragen over de examenleerstof. Aansluitend op de proclamaties kunnen de studenten terecht bij de lectoren voor een bespreking van de examens en het behaalde resultaat.

Tijdens de examenperiode is de Examenombudsdienst actief. De Ombudsdienst bemiddelt tussen studenten en lectoren bij examengerelateerde discussies, is het eerstelijnsaanspreekpunt bij problemen die de studenten ervaren tijdens de blok- en examenperiode en heeft een adviserende rol bij de deliberaties.

Studenten kunnen voor een eerste opvang terecht bij de studiementoren, de pedagogen en de studentendecaan. Indien het probleem niet kan worden opgelost via deze eerstelijns hulp, worden de studenten onder begeleiding doorverwezen naar de Sociale en Psychotherapeutische Dienst van de K.U.Leuven. Studenten kunnen ook rechtstreeks met deze diensten contact opnemen.

Er is een zeer open communicatie met de Ombudsdiensten en de studiebegeleiding mondeling en schriftelijk via mail.

Zowel de afgestudeerden als de eerste-, tweede- en derdejaarsstudenten bevestigen dat er een goede studie- en studentenbegeleiding is. Zij stellen dat hierbij een goed evenwicht is gevonden tussen 'betuttelen' en 'een beroep doen op de zelfstandigheid en het initiatief van de studenten' zelf bij problemen. Zij stellen dat deze begeleiding, de proefexamens, bijlessen en andere initiatieven niet mogen worden verplicht.

Het OP, de opleidingsverantwoordelijken en de verantwoordelijken voor de studie- en studentenbegeleiding betreuen dat niet iedereen meedoet aan proefexamens. OP-leden zijn echter geen voorstander om proefexamens te verplichten. De studenten – en vooral de eerstejaarsstudenten – worden goed gevolgd en bij moeilijkheden gestimuleerd en ondersteund om een beroep te doen op allerlei voorzieningen.

Studenten en afgestudeerden bevestigen de laagdrempeligheid van de studie- en studentervoorzieningen.

De verantwoordelijken voor de examenombudsfunctie en onderwijsombudsfunctie helpen studenten, bemiddelen tussen studenten en lectoren en hebben vaak ook overleg met de lectoren van het vak waarmee studenten problemen hebben.

Studiementoren werken ook met de resultaten van studentenevaluaties. In samenspraak met studenten worden bepaalde werkpunten vastgesteld.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - De gebouwen en de voorzieningen zijn geschikt voor het onderwijs. Dit laat onverlet dat de campus Comenius toe is aan een meer structurele oplossing.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Studenten zijn vertrouwd met de studiebegeleidingsmogelijkheden en waarderen de persoonlijke en menselijke begeleiding van de betrokkenen. Ze ervaren de drempel tussen studenten en lectoren als zeer klein.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De interne KZ is momenteel nog niet systematisch uitgebouwd. De prioriteit ging – volgens het bestuur – in de eerste plaats naar de corebusiness van de hogeschool: het onderwijsgebeuren en onderwijsvernieuwing.

Momenteel wordt op associatieniveau wel gewerkt aan het uitbouwen van IKZ en zal op korte termijn een HRM- en Q-manager voor het hele departement worden aangeworven.

Het uitbouwen van een systematische integrale interne kwaliteitszorg is dus een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst voor GROEP T. Tot nog toe werd de aandacht voornamelijk gericht op de curriculumvernieuwing.

Een van de belangrijkste manieren waarop de kwaliteit binnen de lerarenopleiding momenteel wordt bewaakt, zijn de regelmatige overlegmomenten binnen de verschillende werkgroepen en platformen.

De kwaliteit van de lerarenopleiding wordt systematisch bewaakt via regelmatige overlegmomenten in verschillende werkgroepen en platformen:

- het wekelijkse overlegmoment van het CTPH;
- de tweewekelijkse bijeenkomsten van het IPPH;
- de maandelijkse bijeenkomsten van COPS en VGC;
- de regelmatige personeelsvergaderingen;
- de bijeenkomsten van de CuVe.

Daarnaast wordt een tweejaarlijkse elektronische bevraging van alle tweedejaarsstudenten georganiseerd over de opleiding. Tijdens het academiejaar 2004-2005 werden ook de eerste initiatieven genomen om het werkveld en de alumni te bevragen.

De derdejaarsstudenten werden bevraagd naar hun ervaringen bij de invoering van het opleidingsonderdeel 'metawerk en portfolio'.

Het personeel wordt ook geëvalueerd aan de hand van evaluatiegesprekken. Deze gesprekken zullen stapsgewijs worden uitgebouwd tot assessments door middel van een lectorenportfolio.

Er worden tweejaarlijkse vakevaluaties georganiseerd. De vakevaluaties zijn bedoeld als individueel en persoonlijk werkinstrument voor het onderwijzend personeel en niet als een evaluatie van de afdeling *an sich*.

Met het oog op de bevraging van het 'onderwijsgebeuren' werden de voorbije jaren wel heel wat initiatieven en bevragingen georganiseerd, en werden tal van verbeteringsprocessen opgezet. Studenten vullen geregeld bevragingen in, merken ook effectieve verbeteringen, maar volgens de studenten die de commissie gesproken heeft, krijgen ze geen feedback over die bevragingen. Sommige lectoren bespreken de resultaten met de studenten, andere niet. Systematiek ontbreekt, maar toch zien de studenten vaak veranderingen en verbeteringen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om een gestructureerd IKZ-systeem uit te werken om alle actoren op een gepaste wijze te informeren en eventueel bij te sturen.

Het is wenselijk om, naar de studenten toe, de nodige feedback te overwegen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De volgende verbeteringen werden al gerealiseerd.

- Het aanstellen van een team van drie decanen, elk met hun eigen verantwoordelijkheidsdomein, waardoor de gebreken meer gestructureerd kunnen worden aangepakt.
- Het aanstellen van een bijkomende administratieve kracht op campus Comenius, waardoor het secretariaat meer armslag heeft gekregen om lectoren en studenten beter van dienst te kunnen zijn.
- Het ontwerpen en uitschrijven van procedures voor het stagegebeuren (de stagevademecums voor alle afdelingen) en het opstellen van een beroepsprocedure die kan worden toegepast bij betwistingen over de stageresultaten.
- Het centraal regelen en superviseren van de communicatie naar de stagescholen, waardoor deze een beter gestructureerd beeld krijgen van de hogeschool.
- Het aanstellen van een algemene projectcoördinator (een van de drie decanen), die ervoor zorgt dat de praktische organisatie van de projecten beter verloopt.
- Het aanstellen van een planningscoördinator (een van de drie decanen) die het voorbereidende werk uitvoert voor het opstellen van de lessenroosters en de taakverdeling van het personeel, rekening houdend met de specifieke noden van de afdelingen. Vóór de overname door GROEP T bevonden enkel de afdelingen leraar kleuteronderwijs en leraar lager onderwijs zich in het huidige gebouw van de campus Comenius. De opleiding leraar secundair onderwijs was gevestigd in Tienen. De lectoren die voorheen in Tienen werkzaam waren, moesten zich aanpassen aan de nieuwe locatie. Zowel voor het lectorenteam uit Leuven als dat uit Tienen betekende de samenvoeging een grote aanpassing.
- Het organiseren van werkgroepen voor verschillende doeleinden, met duidelijk omliggende taken en afspraken.
- Het organiseren van een maandelijks overleg met de vakgroepcoördinatoren en de afzonderlijke vakgroepen, waarin wordt gezorgd voor een geïnstitutionaliseerde informatiedoorstroom.
- De bestaande visies en ervaringen over beroeps- en opleidingsprofiel schriftelijk vastleggen in de competentiematrix en ze tot uiting laten komen in de project- en studiewijzers, de stagevademecums, de handleidingen bij metawerk en portfolio.
- Onderwijsvernieuwing door het gebruik van de competentiematrix, de invoering van het semestersysteem, het praktijksemester in het derde jaar, de realisatie van metawerk en portfolio en de projecten van de gemeenschappelijke stam .

- Verhogen van de betrokkenheid van de lectoren: door de oprichting van verschillende werkgroepen van lectoren die allemaal een specifieke verantwoordelijkheid dragen voor het vormgeven en monitoren van de onderwijsvernieuwing.
- Internationalisering: het actieve beleid dat de hogeschool voert om studenten aan te sporen een deel van hun stages in het buitenland te lopen, werpt zijn vruchten af. Al meer dan 50 % van de laatstejaarsstudenten doet in het kader van een zelfstandige buitenlandse stage of van project III,2 (de.wereld@groep.be) praktijkervaringen op in het buitenland. Internationale contacten en samenwerkingsakkoorden met buitenlandse instituten verzekeren voorts een continue afstemming en toetsing van het onderwijs met dat van het buitenland.
- Uitbouwen van een permanentie voor de internationalisering en voor het studentensecretariaat. De ombudsfunctie (onderwijsombudsfunctie en examenombudsfunctie) en de daarbij horende eerstelijns hulp wat de sociale voorzieningen betreft, werden gerealiseerd door studiementoren die fungeren als 'groene leerkrachten' en door de uitbouw van een goed draaiende Ombudsdienst tijdens de examenperiodes. De mediatheek is niet permanent bemand, maar wordt beheerd door het studentensecretariaat.
- Integratie van de leerlijnen: bij de invoering van het semestersysteem werden de modules (zoals de projecten voor de curriculumvernieuwing werden genoemd) niet langer in afgesloten blokken van twee of drie weken maar semesteroverkoepelend georganiseerd.
- Verbetering van de infrastructuur en uitbreiding van de ICT-middelen.

Nog te realiseren verbeteringen en streefdoelen zijn onder meer:

- Het uitbouwen van een systematische en integrale kwaliteitszorg: een belangrijk werkpunt dat op korte termijn zal moeten worden aangepakt.
- De professionele ontwikkeling van lectoren: door de introductie van het lectorenportfolio als een ontwikkelingsinstrument voor lectoren in plaats van evaluatie-instrumenten.
- De verdere uitbouw van een stakeholders beleid:
 - Het nog meer betrekken van studenten bij het beleid en de evaluatie door hun vertegenwoordiging in de departementale raad en het IPPH, en door de tweejaarlijkse vakevaluaties en de specifieke bevestigingen naar aanleiding van de invoering van nieuwe opleidingsonderdelen.
 - De verdere uitbouw van een alumniwerking.
 - De uitbouw van een stagementorenwerking en het oprichten van een 'mentorenwerking'.
- Een betere integratie van 'bronnen en trainingen': het integreren van de principes van het constructivistisch leren en lectoren aanzetten om te zorgen voor voldoende afwisseling in de werkvormen.
- Een betere afstemming binnen vakgroepen.
- Een verdere internationalisering.

De commissie stelt vast dat de organisatie evolueert van een informele naar een formele organisatie.

De OP-leden bevestigen dat er studentenevaluaties zijn. Docenten hebben inzage in verslagen van lectorenevaluaties. Zij ervaren dat als een goed instrument. Verbeteringen zijn volgens het bestuur en het OP steeds mogelijk.

Het innovatieplatform wordt beschouwd als het orgaan waar verschillende concepten en vernieuwingen worden uitgewerkt, gepland en georganiseerd. Verschillende beslissingen worden op een hoger niveau genomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de geplande verbeteringen verder uit te voeren.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Studenten, medewerkers, alumni en het afnemende beroepenveld worden op verschillende manieren actief betrokken bij de opleiding.

De opleiding beschikt – op hogeschoolniveau – over een anoniem elektronisch bevragingssysteem waarmee tijdens het academiejaar 2004-2005 alle tweedejaarsstudenten werden bevraagd over de gegeven vakken.

Enkel de lectoren kunnen hun eigen scores opvragen. De decaan heeft wel inzage in alle resultaten.

Van de lector wordt verwacht dat hij over zijn scores reflecteert en die op termijn opneemt in zijn persoonlijke ontwikkelingsplan en portfolio.

De resultaten van bevragingen van grotere opleidingsonderdelen zoals 'projecten' en 'stages', worden ook teruggekoppeld naar het organiserend team.

In de toekomst zal elk vak systematisch na afloop van het opleidingsonderdeel op deze wijze worden geëvalueerd.

Het onderzoek dat in het kader van de onderwijsinnovatie in het eerste (het opleidingsonderdeel 'metawerk en portfolio') en het derde jaar van de lerarenopleiding (het praktijksemester en het opleidingsonderdeel 'metawerk en portfolio') werd uitgevoerd, maakt deel uit van een ruimer ontwikkelingsproject (de curriculumvernieuwing in alle opleidingsjaren en alle richtingen). Het onderzoek is een ondersteuning bij de verdere ontwikkeling van de beoogde 'krachtige leeromgevingen'. De verzamelde data werden als bijlage toegevoegd aan het zelfevaluatie-rapport.

De alumniwerking is nog niet sterk uitgebouwd. In de loop van het academiejaar 2004-2005 werd gestart met de alumniwerking, op een speciaal voor deze gelegenheid georganiseerde 'alumni-avond'. Deze had in eerste plaats tot doel de alumni te bevragen, maar het was tegelijkertijd een eerste initiatief om de betrokkenheid van de alumni bij de opleiding te vergroten. De respons was uiteindelijk matig. Voor BcLK kwamen vijf van de twaalf uitgenodigde studenten opdagen. Er werd een werkgroep opgericht, met daarin de vijf alumni die op dit ogenblik aan de slag zijn in de lerarenopleiding, die een grondige analyse zal maken van de mogelijkheden en moeilijkheden om de alumniwerking verder uit te bouwen.

Aan de op de alumniavond aanwezige alumni werd gevraagd om een waardering en eventuele werkpunten te geven voor de opleidingen.

De zelfstandigheid die van de studenten wordt verwacht tijdens de stages ervaren de alumni als een goede zaak. Het contact met de stagementoren wordt meestal ervaren als een meerwaarde en het feit dat studenten in het derde jaar hun stages zelf kunnen invullen, wordt zeker geapprecieerd.

Voorts hebben de studenten tijdens hun stages ondervonden dat de school ver staat in zaken als 'projectwerk' en 'contractwerk' met kinderen. De alumni hadden graag wel meer begeleiding en feedback gehad tijdens de stage, en ze suggereren om de mentoren die meewerken aan de stages op te leiden en zorgvuldig te selecteren.

Wat de hoor- en werkcolleges betreft, is men over het algemeen tevreden. Vooral de praktijkgerichte vakken scoren zeer goed. De projecten worden unaniem als een belangrijke meerwaarde gezien. Het maken van de persoonlijke logboeken wordt als onnodig beschouwd (de logboeken zijn intussen geschrapt uit alle projecten). Het gebrek aan transparantie bij de beoordeling wordt wel als een probleem ervaren. Als afsluiter gaven de

alumni aan dat ze tevreden waren met de genoten opleiding. Belangrijke suggesties zijn het integreren van ICT in de opleiding en de verdere uitbouw van de bibliotheek.

Het beroepenveld is op verschillende manieren betrokken bij de uitbouw van de opleiding. Tijdens de stages komen de lectoren voortdurend in contact met stagementoren en directies van de stagescholen. Op deze wijze is er een continue controle en bijsturing van de opleiding. Vertegenwoordigers uit het beroepenveld worden ook betrokken bij de opleiding, als gastlector en tijdens allerlei projecten.

Sinds het academiejaar 2002-2003 worden de stagescholen uitgenodigd op een 'stagescholendag'.

De 'stagescholendag' zal blijvend worden georganiseerd.

Tijdens het academiejaar 2004-2005 werd er op basis van de resultaten van deze bevraging tijdens de 'stagescholendag' een algemene enquête opgestuurd naar alle stagescholen, waarin bij stagementoren en directies/stagecoördinatoren werd gepeild naar de wijze waarop de stages vorm en inhoud krijgen:

de gepercipieerde kwaliteit van de organisatie en de coördinatie van de stage door de hogeschool;

de gepercipieerde kwaliteit van de interactie of de contacten die er zijn tussen de stagescholen en de hogeschool;

de gepercipieerde kwaliteit van de stagiairs;

de mate waarin de stagementoren/directies zicht hebben op het pedagogische project (of de visie) van de hogeschool en de appreciatie ervan.

Als besluit wordt gesteld dat de informatiedoorstroming naar de stagementoren goed is wat de organisatie en de invulling van de stages betreft, maar dat ze beter kan wat betreft de criteria die gehanteerd worden bij het beoordelen van de stages. Andere werkpunten zijn het intensifiëren van contactmomenten tussen de lectoren van de hogeschool en de stagescholen, zowel op het vlak van de stage als op het vlak van het bekendmaken van de visie van de school.

De directies van de stagescholen hebben over het algemeen een positief beeld van de opleiding en de stages. De besluiten voor de directies zijn min of meer gelijklopend met de resultaten van de bevragingen van de mentoren. De doorstroming van informatie wat de organisatie en de invulling van de stages betreft, is behoorlijk, maar ze kan beter wat betreft de criteria die binnen BcLL worden gehanteerd bij het beoordelen van de stages. Het is duidelijk dat het pedagogische project en de visie op de lerarenopleiding beter moeten worden gecommuniceerd. Ook hieruit blijkt dat de contacten met de stagescholen moeten worden geïntensifieerd.

Tijdens de visitatie stellen de verantwoordelijken voor de bevragingen van studenten in het kader van het interne kwaliteitszorgsysteem dat een van de knelpunten bij het betrekken van de studenten het vinden van vertegenwoordigers is die zich willen/kunnen vrijmaken om in de arbeidsintensieve commissies, werkgroepen en platformen te participeren.

De visitatiecommissie stelt vast dat de opleiding te maken heeft met enthousiaste studenten en oud-studenten die zich betrokken voelen bij hun beroepsopleiding. Zij waarderen zeer sterk de volgende principes: eigen verantwoordelijkheid, eigen initiatief en zelfstandigheid. In de ontwikkeling van de opleiding hebben de beide groepen aan de opleidingsverantwoordelijken nog veel te bieden, en zij zijn bereid om deze bijdrage (structureel) te leveren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht om de verschillende actoren in een IKZ-systeem te betrekken.

De opleiding moet een alumnibeleid uitwerken.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De organisatie evolueert van een informele naar een formele organisatie. De interne kwaliteitszorg is momenteel nog niet systematisch uitgebouwd. Momenteel wordt er op associatieniveau wel gewerkt aan het uitbouwen van de interne kwaliteitszorg en op korte termijn zal er een HRM- en Q-manager voor het hele departement worden aangeworven.
- De opleiding organiseert wel periodiek bevestigingen en vertaalt de resultaten in concrete actieplannen.
- De betrokkenheid van alle actoren moet nog verder worden uitgewerkt en geïntegreerd in een IKZ-systeem. Studenten, medewerkers, alumni en het afnemende beroepenveld worden op verschillende manieren betrokken bij de opleiding.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Tijdens het academiejaar 2004-2005 werd een algemene enquête opgestuurd naar alle stagescholen, waarin bij stagementoren en directies/stagecoördinatoren werd gepeild naar de wijze waarop de stages vorm en inhoud krijgen. Deze bevraging had als doel de waardering van de stagementoren en directies te kennen voor de opleiding.

In de enquêtes werd gepeild naar vier grote indicatoren van de kwaliteit van de stage:

- de gepercipieerde kwaliteit van de organisatie en de coördinatie van de stage door de hogeschool;
- de gepercipieerde kwaliteit van de interactie of de contacten die er zijn tussen de stagescholen en de hogeschool;
- de gepercipieerde kwaliteit van de stagiairs;
- de mate waarin de stagementoren/directies zicht hebben op het pedagogische project (of de visie) van de stageschool en de appreciatie ervan.

De directies en de stagementoren hebben over het algemeen een positief beeld over de opleiding en de stages.

Wat betreft de organisatie van de stages vindt ongeveer 85 % van de ondervraagden dat de formulieren die men ontvangt van de hogeschool een goed beeld vormen van de stageopdrachten en dat de instructies vanuit de hogeschool duidelijk genoeg zijn om een goede begeleiding van de stagiairs te verzekeren.

Het beroepenveld stelt dat de afgestudeerden beschikken over voldoende en de juiste algemene en beroepsspecifieke competenties.

Ook de afgestudeerden beschikken – volgens henzelf – over voldoende competenties als ze afstuderen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt bijzondere aandacht voor een permanent systeem van (onafhankelijk) onderzoek naar het gerealiseerde niveau van de opleiding in het beroepenveld en bij de alumni.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

In het eerste jaar streeft de opleiding naar een slaagpercentage van 50 % voor alle ingeschrevenen en 80 % van de studenten die gebruikmaken van alle examenkansen.

Het slaagcijfer van de studenten die aan alle examens hebben deelgenomen, heeft een plafond bereikt van bijna 90 %, en van alle ingeschrevenen slaagt ongeveer 40 %.

Gemiddeld slaagt meer dan 70 % van de studenten die het tweede jaar aanvangen en 90 % van diegenen die effectief aan alle examens deelnemen.

Het blijkt dat bijna 80 % van de studenten op drie jaar het diploma behaalt (vanaf het moment van inschrijving aan de hogeschool tot aan het behalen van het diploma). De vijf % studenten die er minder dan drie jaar over doen, heeft elders één of meerdere jaren gestudeerd.

Een belangrijke doelstelling van de opleiding is de verhoging van het onderwijsrendement. Om deze doelstelling te realiseren, werd het curriculum vernieuwd.

Rendementsverhoging en competentiegericht leren waren twee centrale streefdoelen bij deze curriculumvernieuwing.

Met betrekking tot het onderwijsrendement werden vier acties verwezenlijkt:

- De eerste- en tweedejaarsstudenten worden gedurende het academiejaar van dichtbij gevolgd door studiementoren die de studenten advies geven over hun studiemethode en studieplanning en hen het hele jaar begeleiden.
- Eerstejaarsstudenten worden vanaf de eerste week in contact gebracht met het praktijkveld, zodat ze snel een beeld krijgen van het beroep waarvoor ze hebben gekozen. Studenten die een verkeerde keuze hebben gemaakt, kunnen zich op deze manier nog tijdig heroriënteren.
- Voor de eerstejaarsstudenten worden proefexamens georganiseerd in de loop van november, die hen een indicatie moeten geven van de wijze van examineren tijdens de 'echte' examens en hen feedback kunnen geven over de wijze waarop ze de leerstof verwerken.
- Studenten worden tijdens het jaar uitgebreid en permanent geïnformeerd over hun studieresultaten: na de eerste examenperiode in januari is er een individuele bespreking van de resultaten, en het resultaat dat ze behaald hebben voor de stages wordt toegelicht voor de examens in juni. Daarnaast wordt gestreefd naar een transparante evaluatie van de werkcolleges, waarbij de studenten geregeld feedback krijgen over de resultaten die ze doorheen het 'dagelijks werk' hebben verworven.

Het succes van deze aanpak blijkt uit de slaagcijfers. Studenten die effectief een academiejaar afwerken en gebruikmaken van alle examenkansen, hebben een grote kans op slagen.

De visitatiecommissie stelt vast dat er nauwelijks onderzoek wordt gedaan naar het niet-slagen van studenten en/of naar studie-uitval (drop-out). De OP-leden en opleidingsverantwoordelijken bevestigen dit.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie bepleit het opstellen van streefcijfers/streefdoelen.

De commissie vraagt om de redenen van niet-slagen en/of studie-uitval te onderzoeken.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De directies en de stagementoren hebben een positief beeld van de opleiding en de stages.
- Het beroepenveld stelt dat de afgestudeerden beschikken over voldoende en de juiste algemene en beroepsspecifieke competenties.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie benadrukt dat zij zich degelijk op het visitatiebezoek heeft kunnen voorbereiden. De opleiding bezorgde aan de commissieleden het ZER samen met de verplichte bijlagen en in een latere fase de door de commissie bijkomend opgevraagde informatie. Het rapport is samengesteld in overleg met alle leden van het opleidingsteam.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op het eerste opleidingsrapport geeft de opleiding aan de volgende acties of verbeteringen gepland of uitgevoerd te hebben:

- de opleiding nam initiatieven om de studietijd op te volgen;
- er werd een gestructureerde mentorenopleiding uitgewerkt in samenwerking met twee andere hogescholen uit de associatie K.U.Leuven;
- de opleiding heeft een gestructureerd programma uitgewerkt voor de nascholing en begeleiding van startende leraren;
- er werd op hogeschoolniveau een Human resources & Quality manager aangeworven die het IKZ-beleid zal formaliseren.

De commissie heeft op basis hiervan geen aanpassing van de oordelen doorgevoerd.

Bijzonder kwaliteitskenmerk: onderscheidend onderwijsconcept

Facet 1 Differentiatie en profilering

Beoordelingscriteria:

- Het kenmerk levert een betekenisvolle bijdrage aan de differentiatie en profilering in het hoger onderwijs.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

GROEP T Leuven Hogeschool onderneemt onderwijs, onderzoek en dienstverlening in Engineering, Enterprising en Educating. De missie vertrekt van de volgende uitgangspunten: 'Educating essence by experiencing existence' – het zijn (essence) tot uiting te laten komen (educating) door het beleven (experiencing) van het bestaan (existence). De drie E's van Engineering, Enterprising en Educating vormen de essentie van de professionals die GROEP T wil opleiden. Ze stellen de studenten in staat zich ten volle te ontplooien en de essentie te ontdekken van zichzelf en wat zij willen worden als ingenieur, ondernemer of educator.

Voor de leraren betekent dat concreet dat zij professionelere en breed inzetbare beroepsbeoefenaars zullen zijn als zij naast educatieve competenties ook beschikken over ondernemerskwaliteiten en ingeniositeit.

Het 3E-concept vormt de essentie van alle opleidingen die GROEP T Leuven Hogeschool organiseert (bachelors, masters, postgraduaat, master-na-master) en is uniek in Vlaanderen.

Dit onderwijsconcept staat haaks op de klassieke opvatting dat, onder regie van de hogeschool, de weg naar startbekwaamheid geplaveid is met vooraf vastgelegde opdrachten, en dat bewijsvoering van competenties synoniem is met het met succes gevolgd hebben van deze curriculumonderdelen.

Het 3E-concept is in een eerste fase uitgewerkt voor de opleiding industrieel ingenieur en wordt nu ingevoerd in de lerarenopleiding.

Of het kenmerk een betekenisvolle bijdrage levert aan de differentiatie en profilering in het hoger onderwijs moet blijken uit een benchmarking.

Facet 2 Kwaliteit

Beoordelingscriteria:

- Het kenmerk draagt bij tot de kwaliteit van de opleiding.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het 3E-onderwijsconcept impliceert de toenemende verantwoordelijkheid van de student voor zijn leren en ontwikkeling. De lerarenopleiding wil daarom aan de studenten een omgeving bieden waar zij leren verantwoordelijkheid nemen voor het eigen leerproces. En dat niet alleen in de wijze waarop zij de voor het beroep benodigde competenties verwerven, maar ook voor de wijze waarop zij die bekwaamheden aantonen ten

overstaan van de buitenwereld. In die zin levert het een bijdrage aan de kwaliteit van de opleiding. De student wordt in toenemende mate ondernemer van zijn eigen leren. Verschillende aspecten van de opleiding, zoals de stage en het streven naar zelfstandigheid en ondernemerschap, verhogen daardoor. Het kenmerk draagt duidelijk in die zin bij tot de kwaliteit van de opleiding en bepaalt de invulling van de opleidingsdoelstellingen, het stageconcept en de stagebegeleiding.

Facet 3 Concretisering

Beoordelingscriteria:

- De gevolgen van het kenmerk voor de kwaliteit van het onderwijs (instroom, onderwijsprogramma, onderwijsproces, output, voorzieningen, kwaliteit staf) zijn geoperationaliseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De operationalisering van het onderwijsconcept in het curriculum komt hierop neer: het leren vindt plaats in samenhangende curriculumonderdelen die gekoppeld zijn aan authentieke werksituaties uit de educatieve beroepspraktijk. De studenten werken in leerpraktijken aan producten (of diensten) en worden binnen die leerpraktijken in toenemende mate verantwoordelijk voor hun eigen leertraject. Het eindresultaat is een product of dienst die nuttig zijn voor de opdrachtgever.

De rode draad doorheen het curriculum is de metawerklijn waarin de studenten worden begeleid in hun persoonlijke vorming, het ontwikkelen van reflectieve vaardigheden en hun groei naar startbekwaam leraarschap. Tijdens de IBM's laten de studenten zien dat zij zich tot het vereiste niveau hebben ontwikkeld en tonen ze aan hoe hun groei naar competenties is verlopen.

De gevolgen van het kenmerk voor de kwaliteit van het onderwijs (instroom, onderwijsprogramma, onderwijsproces, output, voorzieningen, kwaliteit staf) zijn geoperationaliseerd.

Het 3E-curriculum wordt vormgegeven rond de volgende principes of aandachtspunten:

competentiegericht leren,
de beroepspraktijk,
de stijgende verantwoordelijkheid van de student voor zijn leerproces,
de lector als coach,
het producerend leren en teamwork in projecten en stages, bronnen en trainingen met ondersteunende functie,
de integrale toetsing en assessment,
het metawerk en portfolio,
de optimale inzet van ICT,
de mogelijkheid tot personalisering.

De commissie is van oordeel dat de invoering van het onderwijsconcept weliswaar nog aan het begin staat, maar heeft tegelijkertijd vastgesteld dat alle betrokkenen er blijk van geven kennis te hebben van de onderliggende principes. De motivatie om hieraan verder vorm te geven, is zeker aanwezig bij het bestuur, het management, de lectoren en studenten. Ook de beroepspraktijk volgt de ontwikkeling hiervan met interesse. Het onderwijsconcept legt een grote verantwoordelijkheid voor het leer- en ontwikkelingsproces bij de student en vraagt een grote professionaliteit van de lectoren. De vraag is tegelijkertijd of het onderwijsconcept bereikbaar is voor alle studenten met inachtneming van de diversiteit aan instroom.

Oordeel over het bijzonder kwaliteitkenmerk: een onderscheidend onderwijsconcept

Op basis van de oordelen over:

Facet 1, Differentiatie en profilering:	voldoende
Facet 2, Kwaliteit:	voldoende
Facet 3, Concretisering:	voldoende

stelt de commissie vast dat de opleiding zich door het onderwijsconcept van de 3E's profileert in het Vlaamse hogescholenlandschap.

Bijgevolg kent de commissie het bijzondere kwaliteitskenmerk toe aan de opleiding.

Bijzonder kwaliteitskenmerk: internationale oriëntatie

Facet 1 Differentiatie en profilering

Beoordelingscriteria:

- Het kenmerk levert een betekenisvolle bijdrage aan de differentiatie en profilering in het hoger onderwijs.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Aangezien een eigen wereldvisie ontwikkelen beter verwezenlijkt kan worden te midden van een pluraliteit van wereldvisies, vertaalt die pluraliteit van wereldvisies zich zowel in het onderwijs, het onderzoek en de dienstverlening van GROEP T als in het beleid ten aanzien van studenten, lectoren en educatieve partners in binnen- en buitenland. In de Pedagogische Hogeschool vertaalt de pluraliteit van wereldvisies zich in een sterk doorgedreven internationale oriëntatie. Deze past in de algemene opleidingsdoelstellingen dat een startbekwame leraar in staat moet zijn om:

- creatief om te gaan met diversiteit en professioneel te functioneren in een pluraliteit van wereldvisies, waarbij de leerlingen ertoe worden aangezet om het waardevolle in andere culturen of wereldvisies te ontdekken en eruit te leren;
- zich internationaal te oriënteren en mee te werken aan grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten of activiteiten in of met andere landen en culturen.

De internationale dimensie van de opleiding uit zich in een toenemende studenten en lectorenmobiliteit.

De internationale initiatieven voor de studenten bestaan uit een zelfstandige buitenlandse stage in het praktijksemester, een buitenlandse studiereis van de tweede- en derdejaarsstudenten en de uitbouw van het project 'de.wereld@groepT.be'.

De voorbije drie schooljaren zijn in totaal 97 studenten op zelfstandige buitenlandse stage (ZBuS) geweest naar 26 verschillende landen en staten. Bij de begeleiding en evaluatie van de ZBuS van deze studenten waren in totaal 31 lectoren betrokken.

In het kader van lectorenmobiliteit worden de lectoren aangespoord om de internationale contacten uit te bouwen.

Niettegenstaande de studentenmobiliteit hoger is dan in andere lerarenopleidingen, is de commissie van mening dat de internationale dimensie (die ruimer is dan studentenmobiliteit) van de lerarenopleiding van GROEP T Leuven Hogeschool zich niet significant onderscheidt van de andere lerarenopleidingen in Vlaanderen. Daarmee wil de commissie geenszins zeggen dat de inspanningen van de opleiding niet verdienstelijk zijn, integendeel, maar de inspanningen zijn niet van die aard dat ze leiden tot een profilering binnen Vlaanderen.

Facet 2 Kwaliteit

Beoordelingscriteria:

- Het kenmerk draagt bij tot de kwaliteit van de opleiding.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Door de internationaliseringspolitiek is een alsmaar toenemende internationale dimensie waar te nemen in de lerarenopleiding.

Dit heeft geleid tot:

- een groeiende studentenmobiliteit;
- een groter internationaal bewustzijn bij de lectoren.;
- de ontwikkeling van drie projecten over diversiteit, intercultureel onderwijs en grensoverschrijdend werken: 'Breek uit je klas' (eerste jaar), 'Mag het wat meer zijn?' (tweede jaar) en 'de.wereld@groept.be' (derde jaar);
- twee internationale samenwerkingsprojecten;
- de ontwikkeling van modules voor de bijscholing van leraren in het kader van het project New Technology in Teacher Education: Modules Development in ICTS for Teacher Training, opgezet door Unesco Asia Pacific Regional Bureau of Education in Bangkok;
- het English Excellence-programma in samenwerking met de talenschool van ACE, GROEP T's Centrum voor Volwassenenonderwijs en de Test of English for International Communication (TOEIC).
- 'Een middag Chinees', ingericht door het International Office van GROEP T Leuven Hogeschool: lessen Chinees voor beginners;
- de installatie van een eigen Dienst Internationalisering.

Facet 3 Concretisering

Beoordelingscriteria:

- De gevolgen van het kenmerk voor de kwaliteit van het onderwijs (instroom, onderwijsprogramma, onderwijsproces, output, voorzieningen, kwaliteit staf) zijn geoperationaliseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De internationale dimensie is als volgt verankerd in het curriculum:

- integratie van de zelfstandige buitenlandse stage in het praktijksemester van het derde jaar;
- de Comenius-taalassistentenschappen in de EU voor leraren BcLSO-TA en BcLL;
- project 2 in het derde jaar 'de.wereld@groept.be';
- de jaarlijkse studiereis naar (beurteilungen) China en Thailand voor de tweede- en derdejaarsstudenten, waarbij de partneruniversiteiten van GROEP T en hun pilootscholen worden bezocht;
- de organisatie van beurzen en informatiemarkten waar studenten hun buitenlandse projecten voorstellen aan andere studenten.

De commissie waardeert de internationale dimensie in het huidige programma. Maar die zijn nu vooral gefocust op de studentenmobiliteit. De commissie is van mening dat de internationale dimensie ook op andere vlakken moet zichtbaar zijn, onder meer op het vlak van de lectorenmobiliteit en lectorenprofessionalisering, internationale literatuur in het programma enzovoort.

Oordeel over het bijzonder kwaliteitkenmerk: internationale oriëntatie

Op basis van de oordelen over:

Facet 1, Differentiatie en profilering:	onvoldoende
Facet 2, Kwaliteit:	voldoende
Facet 3, Concretisering:	onvoldoende

stelt de commissie vast dat de opleiding zich voor de internationale oriëntatie niet profileert in het Vlaamse hogescholenlandschap.

Bijgevolg kent de commissie het bijzondere kwaliteitskenmerk niet toe aan de opleiding.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	
Bijzonder Kwaliteitskenmerk: onderscheidend onderwijsconcept		voldoende
Facet 1: Differentiatie en profilering	voldoende	
Facet 2: Kwaliteit	voldoende	
Facet 3: Concretisering	voldoende	
Bijzonder Kwaliteitskenmerk: internationale oriëntatie		onvoldoende
Facet 1: Differentiatie en profilering	onvoldoende	
Facet 2: Kwaliteit	voldoende	
Facet 3: Concretisering	onvoldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 5 Hogeschool Antwerpen

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Hogeschool Antwerpen

De opleiding lager onderwijs (LO) behoort tot het departement Bedrijfskunde, Lerarenopleiding & culturele agogiek en sociale agogiek (BLS) van de Hogeschool Antwerpen.

De hogeschool biedt opleidingen aan in zeven departementen: Ontwerpwetenschappen, Audiovisuele en beeldende Kunsten: Bedrijfskunde, Lerarenopleiding en sociaal Werk, Dramatische kunst, Muziek en dans, Gezondheidszorg; Industriële wetenschappen en technologie, Vertalers en tolken.

De hogeschool heeft vier vestigingsplaatsen: Antwerpen, Lier, Mechelen en Turnhout.

Sinds 2001 is de hogeschool toegetreden tot de Associatie van Universiteit en Hogescholen Antwerpen.

De opleiding lager onderwijs wordt aangeboden op twee vestigingsplaatsen: Antwerpen en Lier.

De opleiding kent op de beide vestigingsplaatsen een lange geschiedenis. In Antwerpen werden de stedelijke opleidingen onderwijs samengebracht in de Antwerpse Stedelijke Hogeschool, die in 1995 samen met de Rijksnormaalschool van Lier en het Hoger Technisch Instituut van het Gemeenschapsonderwijs Deurne fuseerde tot het departement Lerarenopleiding & culturele agogiek van de Hogeschool Antwerpen. In 2000 fuseerden de bestaande departementen Handelswetenschappen & bedrijfskunde, Lerarenopleiding & culturele agogiek en Sociale agogiek tot één departement.

De opleiding wordt aangeboden in een dagopleiding en een deeltijdse opleiding. Op basis van EVC/EVK kunnen geïndividualiseerde opleidingstrajecten worden samengesteld.

De opleiding lager onderwijs telde tijdens het academiejaar 2004-2005 367 studenten, van wie 239 in Antwerpen en 128 in Lier.

De visitatiecommissie heeft met belangstelling uitgekeken naar de drie dagen waarop zij de opleiding aan de Hogeschool Antwerpen concreet heeft kunnen bezoeken. Deze belangstelling was vooral ingegeven door een grote bezorgdheid. Het ZER dat in het schooljaar 2003-2004 werd opgesteld, reflecteerde een eerste oefening van de opleiding in het opzetten van een kwaliteitscontrole in het kader van de decretaal bepaalde visitatierondes. Bij deze eerste oefening viel op hoe de opleiding op heel veel punten ontdekte hoe gegevens ontbraken, lijnen onvoldoende helder waren uitgezet, er verschillen bleken in de aanpak van twee campussen, evaluatie aanpakken niet waren afgestemd, een professionaliserings- en internationaliseringsbeleid dringend moesten worden aangepakt enzovoort. Kortom, de commissie kreeg een momentopname te zien waarbij vooral een groot probleembewustzijn werd gerapporteerd en werd aangekondigd dat plannen zouden worden gemaakt en of aangepakt. De zeer uitgebreide lijst van prioritaire actiepunten in het ZER zijn in deze indicatief voor de status questionis bij het opleveren van het ZER. Naar aanleiding van de reactie van de opleiding op de eerste terugmelding heeft de commissie kennis genomen van de concrete heroriëntatie die bij deze opleiding werd opgestart.

Een en ander impliceerde dat aanvankelijk de feitelijke basis voor het onderbouwen van de ingeschatte kwaliteit in relatie tot de onderwerpen en facetten op heel wat punten ontbrak. Door het aanvankelijk gebrek aan concrete gegevens konden eigen inschattingen van de kwaliteit moeilijk worden onderbouwd. Dit werd wel duidelijk na het tweede bezoek. De commissie had het in de voorbereidende fase moeilijk. Was dit een voldoende of een onvoldoende voor verschillende facetten en onderwerpen? De commissie heeft kunnen ervaren dat de opleiding ten volle beseftte dat de momentopname gebaseerd was op de gegevens van 2003-2004 geen optimaal beeld schetste en ten aanzien van een aantal onderwerpen en facetten feitelijk onvoldoende scoorde.

Dit brengt de commissie bij het bezoek aan de opleiding. Met aandrang verzocht de opleiding om het ZER vooral als een momentopname te zien en vooral te willen kijken en luisteren naar wat sindsdien is opgezet en/of gerealiseerd. De commissie hoopt dat de opleiding tijdens de gesprekken met de leden van de commissie heeft ervaren, dat zij zeer duidelijk ingegaan is op deze uitnodiging. De opleiding werd niet vastgepind op het plaatje uit het verleden, maar kreeg maximaal kansen om de huidige stand van zaken te beschrijven en te documenteren. Met aandrang werd daarom verzocht de prioritaire actiepunten uit het ZER te documenteren met plannen, realisaties, denkpistes, resultaten enzovoort. Aanvullend heeft de opleiding ook de kans gegrepen om post hoc op een heel concrete manier feitelijke realisaties, heroriëntaties en plannen te verduidelijken.

Een tweede onderwerp dat van belang is in deze inleiding op de rapportering van de bevindingen van de visitatiecommissie, is de 'geschiedenis' van deze opleiding in het kader van de geschiedenis van de instelling Hogeschool Antwerpen. In de context van de autonome hogeschool werden de lerarenopleidingen, opgezet aan twee campussen, aan elkaar gekoppeld. Zoveel jaren na de fusie blijkt uit het ZER dat deze fusie nog niet verteerd is. De metafoor van 'twee boten die varen op hetzelfde kanaal en in dezelfde richting' werd ons aangereikt om de stand van zaken weer te geven. De commissie heeft begrip voor de geschiedenis van een opleiding en de context van de hogeschool. Toch stelt zij zich de vraag of in het kader van de vele plannen en verbeteringsacties niet resoluter moet worden gekozen voor het 'bouwen van één boot die een gemeenschappelijke koers vaart' bij een uitgewerkte opleiding en een gedeeld onderwijsconcept. Deze vraag werd ondertussen beantwoord met een overduidelijke keuze voor één opleidingsconcept dat gedeeld wordt op beide vestigingsplaatsen en dit los van een mogelijk toekomstscenario waar beide opleidingen dichter of samen worden gebracht. De commissie heeft vastgesteld dat de activiteiten bij het uitwerken van het nieuwe curriculum al gebeuren vanuit deze nieuwe metafoor: één kapitein, één boot, één koers ... De commissie heeft kunnen vaststellen dat de ontwikkelingen in een hogere versnelling werden aangepakt en bij iedereen aangeslagen zijn. Het nieuwe curriculum is effectief opgestart in 2007-2008.

De commissie heeft vastgesteld dat er enorm veel gewerkt is gedurende de laatste jaren met een extra inspanning gedurende de periode van de visitatie. De commissie heeft respect voor de individuele inzet en betrokkenheid van het personeel; zeker omdat 'gedurende de rit van het dagelijks onderwijs verzorgen' er continu moet worden gewerkt aan de vernieuwing. De commissie benadrukt daarom dat de opmerkingen die volgen

vooral bedoeld zijn om de ontstane dynamiek te versterken en een acceleratie op gang te brengen. De versnelling is ingezet door onder meer de aanstelling van een centrale coördinator. Deze inspanningen hebben ondertussen hun vruchten afgeworpen en dit werkt nu verder door tot op het opleidingsniveau. Nieuwe expertise is aangetrokken om het vernieuwingsproces blijvend te versterken, te ondersteunen en te versnellen.

Zoals uit meer concrete opmerkingen zal blijken, zal de commissie blijven vragen om het 'opleidingsperspectief' meer naar voren te schuiven.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft een visie die past in de departementale en hogeschoolvisie. Zij wil afgestudeerden afleveren die in staat zijn om een krachtige leeromgeving te creëren, aangepast aan de behoeften van elk kind. Daarvoor moet de student de nodige basiskennis verwerven, voldoende inzicht hebben in het ontwikkelingsproces van een kind en de vaardigheden ontwikkelen om, in klassen met grote diversiteit, leren voor ieder kind boeiend en uitdagend te maken. De commissie heeft kennis genomen van de stapsgewijze aanpassing in de doelenstructuur van de opleiding. In een initieel ontwerp van de opleiding werd voortgebouwd op een kruistabel voor het overgangscurriculum; in een tweede stap werd overgestapt naar een competentiematrix. Hieronder worden beide aanpakken summier aangeduid.

In het overgangscurriculum werd de visie vertaald in opleidingsdoelen. De commissie kon vaststellen dat de vooropgezette doelen aansluiten bij de basiscompetenties, zoals bepaald door het Decreet Lerarenopleiding. Daarnaast benadrukt men een reeks attitudes, die vanaf het eerste jaar veel aandacht krijgen.

De basiscompetenties zijn gegroepeerd in tien functionele gehelen:

- De leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen
- De leraar als opvoeder
- De leraar als inhoudelijk expert
- De leraar als organisator
- De leraar als innovator - de leraar als onderzoeker
- De leraar als partner van ouder/verzorgers
- De leraar als lid van een schoolteam
- De leraar als partner van externen
- De leraar als lid van de onderwijsgemeenschap
- De leraar als cultuurparticipatant

Tien bijhorende attitudes vervullen deze competenties:

Beslissingsvermogen, relationele gerichtheid, kritische ingesteldheid, leergierigheid, organisatievermogen, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin, creatieve gerichtheid, flexibiliteit, gerichtheid op correct taalgebruik en communicatie.

De opleiding heeft een kruistabel gemaakt die het verband aangeeft tussen de basiscompetenties en de opleidingsonderdelen. De band met de decretale algemene en algemeen beroepsgerichte competenties is minder duidelijk.

In de nieuwe versie van het curriculum werd resoluut gekozen voor een competentiegerichte invulling die op meer adequate manier de verticale en horizontale samenhang illustreert en waarbij men ook beheersingsniveaus van competenties onderscheidt als structurerend element voor de diverse opleidingsjaren.

Dit laatste wordt geïllustreerd door de nieuwe initiatieven die in de pijplijn zaten. Daarbij valt de toolkit op, waardoor er nu expliciet aandacht komt voor een reeks algemene competenties (studievaardigheden, reflectie, zelfevaluatie, ontwikkelen van leerattitudes ...). Gezien de heterogene studentenpopulatie is zeker de aandacht voor het ontwikkelen van algemene competenties in verband met denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken enzovoort noodzakelijk. De commissie vraagt aandacht om bij de curriculumherziening expliciet de relatie te bewaken met de algemene, de algemeen beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties.

Bij de heroriëntatie in de doelenstructuur komen een aantal beroepsspecifieke competenties uitdrukkelijker aan bod. Een voorbeeld hiervan is de aandacht voor zorgverbreding in het algemeen en de taalproblematiek in het bijzonder.

De competenties zijn opgenomen in de studiegids. Ze vormen ook de basis voor de modulefiches en studiefiches bij de verschillende opleidingsonderdelen. Deze worden verder toegelicht in de lessen onderwijskunde van het eerste jaar. De studenten die de commissie heeft gesproken, bevestigen dat zij een goed beeld krijgen van wat van hen wordt verwacht.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt blijvende aandacht om bij de curriculumherziening expliciet de relatie te bewaken met de algemene, de algemeen beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties.

Tevens vraagt de commissie om naast de aandacht voor zorg, de andere beroepsspecifieke competenties nadrukkelijk en systematisch aan bod te laten komen in het tweede en het derde jaar van de nog te realiseren opleiding.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het kader van de opvolging van de vernieuwingen in de scholen hield de opleiding periodiek (om de zes weken) overleg met de vertegenwoordigers van de vijf scholengemeenschappen uit het stedelijk basisonderwijs en het buitengewoon onderwijs van Antwerpen. Ook met het gemeenschapsonderwijs waren er contacten, zij het niet op regelmatige basis. Naast de informele contacten met het werkveld heeft de samenwerking vanaf 2006-2007 een meer formeel karakter gekregen door het opzetten van een aantal structuren. Voorbeelden hiervan zijn: de convenanten met scholengroepen en de intervisiegroepen met de mentoren van het stedelijk onderwijs Antwerpen. In functie van de ingezette curriculumvernieuwing is vooral het overleg met de resonantiepartners (de partnerscholen en de beleidsinstanties) een uitstekend platform.

De opleiding werkt mee aan de leerstoel 'Onderwijsvernieuwing en Samenwerking', een initiatief van de schepen van Onderwijs van Antwerpen, de bedrijfseenheid Lerende Stad en de Universiteit Antwerpen, in samenwerking met de Antwerpse Hogescholen.

Op beleidsniveau is er geregeld overleg met de andere Vlaamse Autonome Hogescholen.

Binnen de associatie is er een overlegplatform met de andere lerarenopleidingen en de GBP-opleidingen. Uit de contacten tot hertoe groeide een samenwerking op het vlak van de professionalisering van de leraar en de afstemming van stagevademecums ten behoeve van het werkveld.

Op internationaal vlak volgt de opleiding wat er gebeurt in VELON (de Vereniging Lerarenopleiders Nederland) en recent ook de VELOV, de Vlaamse zusterorganisatie.

De basiskwaliteit wordt gegarandeerd door aan te sluiten op de decretaal bepaalde kaders. De commissie vraagt aandacht om de domeinspecificiteit te garanderen. Een uitstekende aanzet is de opgestarte samenwerking met het werkveld. De terugkomdag voor de 'één jaar afgestudeerden' is eveneens een goed initiatief, dat echter voorlopig enkel door de campus Lier wordt ingericht. Een terugkomdag wordt met ingang van 2006-2007 ook op de campus 't Zuid gerealiseerd. Een verdere structurele samenwerking met het werkveld is hier een must.

In dit verband is het ook aan te bevelen dat de opleiding zichzelf in een vergelijkend perspectief plaatst en bijvoorbeeld andere lerarenopleidingen als spiegel hanteert. Ook vanuit een internationaliseringsperspectief is hier winst te halen. De commissie neemt kennis van de intentie en de planning om de alumniwerking uit te bouwen.

Aanbevelingen ter verbetering:

Een verdere structurele samenwerking – op basis van contracten – met het werkveld blijft een must.

De convenanten afgesloten met de scholengroepen moeten de garantie (blijven) bieden dat de noden van individuele scholen in de samenwerking aan bod komen.

De commissie vraagt aandacht voor internationalisering in de brede zin van het woord.

Het initiatief om de alumniwerking op te starten, moeten verruimd worden.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie: voldoende

facet 1.2, domeinspecifieke eisen: voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen van de opleiding voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten.
- De afstemming met het beroepenveld is voorlopig nog beperkt, maar de recent genomen initiatieven geven de commissie vertrouwen.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het ZER en de later aangereikte documenten wordt een matrix aangereikt waarin de relatie tussen de vooropgestelde competenties en de doelen bij de diverse opleidingsonderdelen is beschreven.

Het overgangscurriculum is onderverdeeld in een gemeenschappelijk deel van 45 studiepunten (voor alle lerarenopleidingen) en een specifiek deel van 135 studiepunten voor de opleiding lager onderwijs.

In het overgangsprogramma besteedt het eerste jaar besteedt vooral aandacht aan de eerste drie functionele gehelen van de basiscompetenties en aan de attitudes. Gaandeweg worden de basiscompetenties uitgebreid.

Het programma is praktijkgericht, maar met een stevige theoretische basis. Er wordt veel aandacht besteed aan het bijbrengen van pedagogische en psychologische kennis.

De opleiding heeft aandacht voor vakoverschrijding door middel van het opleidingsonderdeel vakoverschrijdende educatie in elk studiejaar.

In het eerste jaar zijn de meeste opleidingsonderdelen ingedeeld op basis van vakgebieden. Vanaf het tweede jaar zijn er opleidingsonderdelen die de leergebieden uit het lager onderwijs weerspiegelen.

Het nieuwe curriculum is onderverdeeld in een gemeenschappelijk deel van 23 studiepunten (voor alle lerarenopleidingen) en een specifiek deel van 157 studiepunten voor de opleiding lager onderwijs.

Vanaf het eerste jaar is er naast de aandacht voor specifieke vakgebieden ook al aandacht voor de integratie ervan in relatie tot de praktijk. Vanaf het tweede jaar komt uitdrukkelijk de geïntegreerde competentiegerichte aanpak naar voren via projectgericht onderwijs en gerelateerde modules.

De opleiding besteedt - zeker in het nieuwe curriculum - veel aandacht aan het leren reflecteren. Dit gebeurt vooral naar aanleiding van de leergroepen en de stageactiviteiten in de begeleide beroepspraktijk. Parallel met de leergroep- en stageactiviteiten wordt reflectie georganiseerd via groepsupervisie. De begeleide beroepspraktijken vormen ook de basis voor de theoretische lessen.

De opleiding heeft vanaf 2007-2008 een nieuw curriculum dat in 2007 in het eerste jaar werd ingevoerd. Er wordt nu op een geïntegreerde manier aan de competenties te werken. Dit betekent een garantie voor het beter aansluiten bij de beoordelingscriteria. De bijkomende informatie, bezorgd vanuit de opleidingscoördinatie, illustreert een overdachte en geïntegreerde vertaling van competenties in een programma. De vroeger vastgestelde technische rationaliteit, waarbij een scheiding tussen theorie en praktijk naar voren kwam, wordt onderkend door de betrokkenen en wordt met het nieuwe curriculum vermeden. De commissie vraagt om deze ontwikkelingen verder te zetten bij de uitwerking van het curriculum van het tweede en derde jaar.

De commissie waardeert dat de opleiding met een groot tempo de aangekondigde vernieuwingen heeft geïmplementeerd.

De commissie blijft vragen om goed te luisteren naar studenten, afgestudeerden en het afnemende werkveld om daar de signalen op te pikken met betrekking tot de doegerichtheid van het programma. De keuze om de stage nu zeer centraal te stellen sluit hierbij aan.

De aandacht voor internationalisering en het uitbouwen van internationale betrekkingen is een strategische doelstelling van het departement. De internationale dimensie ligt vooral in de studentenmobiliteit, en dan vooral bij de mogelijkheid tot een buitenlandse stage in het derde jaar. Docentenmobiliteit is eerder beperkt. De commissie stelt vast dat de aanstelling van een nieuwe coördinator voor internationalisering sinds 2005 een nieuwe dynamiek op gang heeft gebracht.

De buitenlandervaring, waarbij studenten gedurende een week in het buitenland verblijven, is geëvolueerd naar een inleefstage met 'peer teaching' in de partnerscholen. De commissie waardeert deze invulling. Ook de nieuwe initiatieven sinds 2007 versterken de internationalisering.

Naast het modelstudietraject zijn er deeltijdse trajecten mogelijk voor studenten die studie en deeltijdse arbeid combineren. Er is een alternatief traject mogelijk - het hefboomtraject - op basis van instaptoetsen en/of begeleidingsadviezen voor studenten die de startcompetenties nog niet verworven hebben; dat bestaat uit vier studiejaar waarbij in het eerste en tweede jaar samen 60 studiepunten verworven worden en in het derde en vierde jaar samen 120 studiepunten. Studenten kunnen op basis van EVC en EVK een geïndividualiseerd studietraject aanvragen.

De studenten vinden de basiscompetenties terug in de studiegids en de studiefiches. De opleiding werkt aan een studiewijzer voor elk opleidingsonderdeel dat elementaire informatie voor de student bevat inzake het opleidingsonderdeel, de situering binnen het opleidingsprogramma, informatie over de evaluatievormen en tips en raadgevingen om de studeerbaarheid te verhogen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor het ontwikkelen en invoeren van het nieuwe curriculum in het tweede en derde jaar.

In het kader van de vernieuwingsoperatie is een duidelijke balans tussen de individuele responsabilisering van lectoren en het uitgaan van een opleidingsperspectief essentieel.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie herkent de professionele gerichtheid in het programma. Het 'doen' staat voorop. Zowel het personeel, de studenten als de afgestudeerden vinden dat bijvoorbeeld de stage centraal staat en moet staan.

In elk opleidingsonderdeel wordt aandacht geschonken aan kennisontwikkeling, die ervoor moet zorgen dat studenten later zelf informatie kunnen vinden, kritisch kunnen selecteren en verwerven om hun expertise op peil te houden. De kennisontwikkeling gebeurt via diverse kanalen, onder meer lessen, zelfstudie, projectwerk, reflectie en teamwerk.

Op het vlak van ICT worden de Office pakketten in een zelfstudieomgeving aangeleerd.

Beroepsgerichte vaardigheden worden gradueel opgebouwd doorheen de opleiding en komen voornamelijk in de stages aan bod. In het derde jaar komen de bijzondere deelgroepen en problematieken aan bod.

De commissie zoekt naar een aantoonbare verankering in de vakliteratuur en het snel inspelen op actuele en internationale ontwikkelingen. Zorgverbreding, 'peer tutoring', nieuwe methoden enzovoort blijken nu versneld opgepikt te worden en dit op basis van een opleidingsvisie die de commissie in de beleidsnota heeft kunnen lezen.

De versterking van de samenwerking met de stagescholen door het afsluiten van convenanten, werkt in dit verband stimulerend. Daarbij suggereert de commissie om het netwerk rond de opleiding ook structureel uit te breiden: pedagogisch centrum, begeleidingsdiensten, musea, theater, de zoo ... Nu stelt de commissie een projectmatige samenwerking vast, maar geen structurele verankering waarbij gewerkt wordt in een sfeer van wederkerigheid. De commissie kon uit de gesprekken opmaken, dat dit bijvoorbeeld wel al gebeurt bij de andere types lerarenopleiding.

Op dit moment is er een regelmatige samenwerking met stagescholen en mentoren. In functie van het toekomstige nieuwe Decreet op de Lerarenopleiding, waarin de mentorenopleiding een belangrijke variabele is, werd een structurele (contractuele) samenwerking opgezet. Het gezamenlijk initiatief van de lerarenopleiding van de Hogeschool Antwerpen en de specifieke lerarenopleiding van SCVO Pestalozzi, om een onderwijscoachingsopleiding aan te bieden in functie van aanvangsbegeleiding en mentorenopleiding, is hiervan een voorbeeld.

De aandacht voor de basiscompetentie met betrekking tot onderzoek was tot nog toe beperkt. Er zijn nu aanzetten om dit wel te realiseren in relatie tot het nieuwe curriculum.

De maatschappelijk dienstverlening is niet systematisch georganiseerd en sluit vooral aan op de grootstedelijke problematiek (onder meer de samenwerking met schoolopbouwwerk).

Stage

De praktijkcomponent is in het nieuwe curriculum samengebracht in de module begeleide beroepspraktijk. Die gebeurt via stageactiviteiten (individueel) of leergroepen (in het eerste opleidingsjaar).

De stage wordt geleidelijk opgebouwd en neemt geleidelijk in duur en complexiteit toe, waarbij de studenten steeds meer onder eigen verantwoordelijkheid aan de slag gaan. Er is een diversiteit in stages, maar de studenten vragen wel om de stage een breder profiel te geven, waarbij niet alleen 'les geven' centraal staat, maar waarin er ook aandacht is voor een betrokkenheid op en ervaring krijgen met de administratieve aspecten, schoolmanagement, rapporten, leerlingvolgsystemen, jaarplannen, samenwerkingsverbanden met CLB, ...

In het eerste jaar is er veel aandacht voor observatie en kunnen de studenten een eerste lesgeefervaring opdoen in groepsverband. Begeleiding wordt georganiseerd via groepssupervisie. In het eerste en tweede jaar zijn er lint- en blokstages. In het derde jaar heeft de student een stage van veertien weken. Het curriculum voorziet ook in een buitenlandse stage in het kader van de vakoverschrijdende educatie. Deze laatste is geëvolueerd naar een inleefstage met 'peer teaching' bij de partners in het buitenland.

De studenten hebben de kans om in het derde jaar een buitenlandse stage te doen. Voor studenten die hun stage in het kader van ontwikkelingssamenwerking doen, wordt een specifieke module georganiseerd met aandacht voor culturele verscheidenheid en communicatie.

De werkwijze en het verloop van de stage zijn vastgelegd in de studiegids stages. De studenten krijgen per stageperiode een stagebegeleider toegewezen. Die heeft zowel een begeleidende als een evaluerende functie. De stagementor volgt de student op in de stageschool. Zowel stagebegeleider als stagementor gebruiken hetzelfde observatieformulier. De studenten worden op stage steeds bezocht. Als er problemen zijn of als de student erom vraagt, volgen een of meerdere bezoeken. Studenten op buitenlandse stages worden één keer bezocht

Eindwerk

In het derde jaar is het vroegere eindwerk vervangen door een eindproject, dat kansen geeft om de basiscompetenties met betrekking tot de leraar als innovator en onderzoeker via actieonderzoek aan bod te laten komen.

De commissie stelt vast dat er grondig nagedacht is over de plaats en rol van het eindwerk in het nieuwe curriculum. Vooral de samenwerking met de basisscholen biedt heel wat kansen om tot een win-win situatie te komen voor alle betrokken partijen.

Aanbevelingen ter verbetering:

Een blijvende structurele samenwerking met het werkveld – op basis van wederkerigheid – zal de inbreng van het werkveld in de opleiding en de actualisering van het curriculum ten goede komen.

Het netwerk rond de opleiding moet structureel worden uitgebreid: pedagogisch centrum, begeleidingsdiensten, musea, theater, de zoo enzovoort.

Binnen de stage moet er ook aandacht gaan naar de administratieve aspecten van lesgeven, schoolmanagement, rapporten, leerlingvolgsystemen, jaarplannen, samenwerkingsverbanden met CLB enzovoort.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de beschrijving van het overgangscurriculum werd verwezen naar een horizontale en verticale samenhang. Feitelijk stelde de commissie echter vast dat er een strak cursorisch en lineair opleidingsmodel werd toegepast. Een en ander is aangepast in het nieuwe curriculum 2007-2008, dat vertrekt vanuit de competentiematrix. Er is in dit verband een duidelijk probleembewustzijn, omdat men vaststelt dat het programma onhoudbaar wordt vanuit het perspectief van de flexibilisering, individuele studietrajecten enzovoort.

In het nieuwe curriculum worden de basiscompetenties verdeeld over vier clusters:

- een aanloopcluster waarbij de startvaardigheden centraal staan: taalvaardigheid, reflectievaardigheid, sociale en culturele ontwikkeling en studiemethodiek;
- een cluster microniveau waarin de verantwoordelijkheid tegenover de lerende centraal staat;
- een cluster mesoniveau waarin de aandacht gaat naar de verantwoordelijkheid als lid van het schoolteam;
- een cluster macroniveau waarin het functioneren als cultuurparticipant centraal staat.

De clusters worden verder opgedeeld in competentiemodules en opleidingsonderdelen en er zijn vier beheersingsniveaus gedefinieerd.

De commissie stelt vast dat in het vernieuwde curriculum men een sterkere horizontale en verticale samenhang voorziet, waarbij binnen clusters competenties worden gerealiseerd op verschillende beheersingsniveaus. Aanvullend helpen ook de leergroepen en de modulaire opbouw de consistentie versterken, zonder de flexibiliteit negatief te doorkruisen.

Er is een begrijpelijke motivatie om in het eerste jaar de kennisbasis van de studenten stevig te verankeren vooraleer vakdidactisch aan de slag te gaan.

In het kader van de gerealiseerde samenhang zijn trajecten uitgetekend die vertraging en/of versnelling mogelijk maken. In dit verband verwijst de commissie graag naar het recent opgestarte hefboomtraject. Vanuit de opleiding is hiervoor extra ondersteuning voorzien. Bij deze flexibilisering wordt rekening gehouden met kritische studentenkenmerken, maar studenten kunnen hier ook expliciet voor kiezen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De samenhang in het curriculum van het eerste jaar moet verder doorgezet worden in het tweede en derde jaar. De opleiding moet het personeel bij de denkoefening van het nieuwe curriculum (blijven) betrekken, in functie van een zeer snelle vertaling van de beslissingen naar een implementatie.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het ZER geeft weer dat de opleiding nauwelijks over gegevens beschikte met betrekking tot studietijd. In 2003-2004 werd de studietijd steekproefsgewijs gemeten via een bevraging van studenten; de gebruikte methode was deze van een schatting achteraf. Men voorziet in het gebruik van een nieuwe studietijdmeting na het vaststellen van problemen bij een meer algemene subjectieve meting bij de cursusevaluatie.

Men blijkt wel via informele kanalen of studenteninspraak signalen te hebben opgevangen over een onbeheersbare overschrijding van de studietijd. Vooral de stages waren onderbegroot. Het programma werd als zwaar ervaren door de veelheid van taken die op bepaalde tijdstippen moesten worden afgewerkt.

Hierop is adequaat ingegaan. Studenten geven concreet aan dat een en ander is aangepast. Opvallend hierbij is dat meteen kon worden vastgesteld dat lectoren nu meer in onderling overleg het overgangscurriculum invoeren.

De commissie kon vaststellen dat sinds het ZER studietijdmetingen regelmatig aan de orde zijn.

Er zijn geen specifieke studiebevorderende maatregelen. De opleiding rekent vooral op de studiebegeleiding om de studenten te ondersteunen. De resultaten van de studietijdmeting worden wel meegenomen in de curriculumvernieuwing.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de studietijdmetingen te systematiseren, zeker in het licht van de evaluatie van het nieuw in te voeren curriculum.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bracht aanvankelijk in het ZER een beperkt aantal ingrediënten aan die als basis dienden voor het expliciteren van een didactisch concept. Ook tijdens de gesprekken bleef het aanvankelijk lastig om in de antwoorden op vragen hierover een gedeelde visie van de lectoren terug te vinden.

Uit de later aangereikte informatie blijkt er voor dit facet een betekenisvolle kentering te zijn in de gedachte rond het didactisch concept. Vanuit een expliciete keuze voor een sociaal-constructivistische visie gecombineerd met een aandacht voor basiskennis, werden een aantal centrale vormgevingselementen neergezet.

De commissie herkende in de beschrijving van het nieuwe curriculum aanzetten voor het didactisch concept: sociaal constructivisme (samen reflecteren), vakkenintegratie, op een geïntegreerde manier leermateriaal uitwerken, screeningtoetsen ontwikkelen, de toolkit enzovoort. Deze explicitering van het concept helpt de kwaliteitszorgcyclus inhoudelijk vorm te geven.

Uit de aanvullingen van het ZER wordt duidelijk hoe gevarieerd het scala aan gebruikte werkvormen is. Dit sluit aan op de vragen van de studenten die met de commissie hebben gesproken naar aanpakken van lectoren die het principe 'teach as you preach' weerspiegelen. Om de realiteit van het werkveld in deze context te laten 'spreken', zijn praktijklectoren aangetrokken die vanuit hun praktijk werkvormen kunnen demonstreren en introduceren in de lessen.

Het invoeren van bijvoorbeeld samenwerkend leren en 'peer tutoring' als systematische werkvormen heeft de opleiding recent opgepikt. In het kader van het nieuwe curriculum werd expliciet gereflecteerd over de plaats van een variatie aan werkvormen.

De vertegenwoordigers van het werkveld geven aan dat de afgestudeerden beschikken over een flexibele houding om voor hen nog nieuwe werkvormen toe te passen.

Bij het visitatiebezoek konden de concrete leermaterialen worden ingekeken die stammen uit het oude en het overgangscurriculum. Naast 'good practices' stelde de commissie vast dat toch een flink aantal leermaterialen niet voldeed aan de basiskwaliteit (geen referenties, geen index of inhoudstafel, geen paginering, geen ECTS-fiche, geen situering in de opleiding, geen leerdoelen ...). Opvallend was ook het ontbreken van een minimale huisstijl en een eindredactie. De commissie stelt vast dat wat de formele kant van de leermaterialen betreft een standaardisering en optimalisering van de cursussen volgens een vast elektronisch sjabloon tot stand werd gebracht. De commissie vraagt blijvende aandacht voor het auteursrecht bij het uitwerken en verspreiden van leermaterialen. De commissie vraagt ook aandacht voor de internationale dimensie bij de uitwerking van de leermaterialen.

Positief is dat men vanuit het perspectief van het vernieuwde curriculum denkt aan gemeenschappelijk uitgewerkte leermaterialen, die bovendien modulair zijn uitgewerkt.

De commissie suggereert om voor het tweede en derde jaar gegeven de competentiegerichtheid, gezamenlijk uitgewerkte leermaterialen uit te werken. Naast de integratie van de inhoudelijke en vakdidactische cursussen, stelt de commissie ook voor om de cursussen psychologie, onderwijskunde, algemene didactiek, pedagogiek enzovoort in deze integratieaanpak te betrekken.

In deze context werd organisatorisch een aanpassing doorgevoerd om naast vakgroepen ook modulewerkgroepen te installeren.

De elektronische leeromgeving (Blackboard) is vrij algemeen ingevoerd en wordt effectief gebruikt.

Het groeiende netwerk aan contacten in binnen- en buitenland (Nederland) wordt voorlopig weinig betrokken bij het onderwijs: voorbeeldlessen, bezoekers, gastsprekers ...

De internationalisering blijkt vooral recent sterk te zijn aangezet en te resulteren in de eerste beloftevolle initiatieven.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om gezamenlijk uitgewerkte leermaterialen uit te werken vooral in het tweede en derde jaar. Ook moeten alle opleidingsonderdelen in deze integratieaanpak worden betrokken.

De commissie vraagt blijvende aandacht voor het auteursrecht bij het ontwikkelen en verspreiden van leermateriaal.

De opleiding moet eveneens aandacht hebben voor de internationale dimensie bij het ontwikkelen van leermaterialen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon aanvankelijk in het ZER geen expliciet toetsbeleid terugvinden. Elke lector bepaalde zelf het evaluatiesysteem. Er was wel overleg binnen de vakgroep. Uitzonderingen hierop waren de opleidingsonderdelen van het gemeenschappelijk deel, waar het evaluatieconcept binnen de vakgroep werd bepaald.

Met het vernieuwde curriculum 2007-2008 werd ook systematisch het evaluatiebeleid afgestemd op de competentiematrix. De geschetste ontwikkelingen bleken nog niet volledig operationeel vorm te hebben gekregen. Interessant was het om vast te stellen dat dit een aandachtspunt is geworden voor de professionalisering van het team.

De student krijgt eigen verantwoordelijkheid in het toetsingsproces, waar zelf- en 'peer' toetsing een plaats krijgen in het proces. Er is resoluut gekozen voor een portfolio die vooral ontwikkelingsgericht (zonder harde toetsing) is ingevuld.

Er zijn screeningtoetsen (taal, wiskunde, Frans, stemgebruik) voorzien. Het is duidelijk dat deze toetsen een oriënterende, differentiërende of selecterende functie hebben voor onder ander het hefboomtraject.

De commissie vraagt aandacht voor opvolging van de toetsingsresultaten in het kader van de portfolio. Hierbij vraagt de commissie waakzaam te blijven om het evenwicht te bewaken tussen product- en procesportfolio en tussen competentie- en vaardigheidsgerichte praktijken.

Er is een studentenvolgsysteem (WISA) dat vooral de scores opvolgt. Een versterking van deze aanpak kan helpen om te evolueren naar een meer gedocumenteerd opvolgen van studenten, vergelijkbaar met de stagedossiers. Dit stelt ook eisen aan de studiebegeleiding en zal de plaats en rol van de studietrajectbegeleider zeker beïnvloeden.

De beschikbaar gestelde toetsen/examens helpen om de vooropgezette doelen te toetsen.

Minder duidelijk is hoe vooropgezette criteria worden gehanteerd. De commissie stelt wel vast dat nu meer toetsen in samenspraak worden ontwikkeld en over de campussen heen worden gehanteerd.

De toetsing bij de stage is gebaseerd op een geijkt instrument (standaard observatieformulier), dat zowel door de stagebegeleider als door de stagementor wordt gebruikt. De uiteindelijke evaluatie gebeurt door het lectorenteam van de opleiding op basis van de observaties. De rol van de mentoren is hierbij belangrijk. Dit wordt onderkend en aangepakt via een mentorenopleiding. Er is wel opvolging nodig om te onderkennen dat elke mentor de evaluatie-instrumenten op een vergelijkbare manier hanteert.

De toetsing van de eindwerken oude stijl was gebaseerd op een aantal algemene richtlijnen, waarbij proces, product en inbreng van een tweede lezer tegenover elkaar worden afgewogen.

De commissie stelde vast dat sommige opleidingsverantwoordelijken vrij hoge scores geven aan de eindwerken. Gegeven de herpositionering kijkt de commissie benieuwd uit naar de evaluatie van de nieuwe eindprojecten.

Studenten worden geïnformeerd via de studiegids die per opleidingsonderdeel de evaluatievorm aangeeft. Bij de start van het academiejaar ontvangen de studenten het examenreglement, dat toegelicht wordt door de juridische adviseur.

Na elke examenperiode hebben de studenten de mogelijkheid om hun kopij in te kijken en de resultaten te bespreken. Studenten kunnen ook terecht bij de Ombudsdienst voor vragen of klachten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt blijvende aandacht voor het verduidelijken van de beoordelingscriteria.

Het vernieuwde concept vraagt ook expliciete aandacht voor een vernieuwde evaluatie.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het overgrote deel van de studenten komt uit het ASO (60 %) en TSO (30 %). Ongeveer de helft van de eerstejaarsstudenten zijn generatiestudenten. Het overgrote deel van de studenten zijn vrouwen (84 %).

De eindtermen van het secundair onderwijs vormen de startcompetenties.

De toelatingsvoorwaarden sluiten aan bij de huidige instroom van de studenten.

Men hanteerde een soort instaptoetsen, maar er werd geen systematisch gebruikgemaakt van de resultaten van deze toetsen. In het kader van het vernieuwde curriculum werden screeninginstrumenten ontwikkeld voor ICT-vaardigheden, taalvaardigheid en stemgebruik. De resultaten worden gebruikt om de studenten vrijstellingen te geven of hen te heroriënteren naar een remediëringstraject.

Buitenlandse studenten moeten slagen voor de taaltest die in associatieverband is opgesteld.

Er is een EVC- en een EVK-procedure die, afgeleid van wat ontwikkeld is op associatieniveau, nog maar beperkt is ingevoerd. Er is een beperkte instroom die hiervoor in aanmerking komt.

Er wordt door de commissie zeker aandacht gevraagd voor flexibele trajecten.

Bij studenten met een sterke vooropleiding wordt aandacht gevraagd voor mogelijkheden tot verdieping/versnelling in de context van het hervormde curriculum.

Men is zich bewust van typische instroomkenmerken die samengaan met uitval (bijvoorbeeld BSO, TSO), maar de hogeschool had aanvankelijk geen specifiek doelgroepenbeleid. Een beleid naar specifieke noden (handicaps, sportstatuut ...) was wel aanwezig. De hogeschool ging ervan uit dat er op natuurlijke wijze een diversiteit tot stand komt. Dit geldt echter op hogeschoolniveau, maar per opleiding kan de situatie verschillen.

De visitatiecommissie heeft veel aandacht besteed aan de instroom van allochtonen, gezien de grootstedelijke problematiek. Het standpunt van de commissie is dat deze hogeschool vanuit zijn maatschappelijke en regionale positie een voortrekkersrol moet opnemen om allochtone leerkrachten op te leiden. Een proactieve en continue houding in het werven van allochtone studenten is aangewezen, nu en in de toekomst.

De samenwerking met de vzw De Schoolbrug is in dit verband een goed initiatief. Allochtone studenten kunnen terecht bij een medewerker van De Schoolbrug voor ondersteuning bij het studeren, maar de medewerker gaat ook in overleg met de familiale en culturele omgeving, in een poging om alle studiebelemmerende factoren zoveel mogelijk weg te nemen.

In het kader van de curriculumvernieuwing werd een specifiek doelgroepenbeleid ontwikkeld voor taalzwakke doelgroepen. Er werd in samenwerking met het werkveld en het CVO Antwerpen-Zuid een hefboomtraject ontwikkeld waarbij deze studenten deeltijds les volgen aan de hogeschool en aan het CVO, wat resulteert in een studieverlenging van drie naar vier jaren. De heroriëntering naar het hefboomtraject gebeurt op basis van de screeningtesten. De eerste groep studenten is in 2007-2008 met dit traject gestart.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de instaptoetsen verder een rol te laten spelen in de vormgeving van de studietrajecten.

De commissie vraagt om het ingezette doelgroepenbeleid verder te ontwikkelen.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De commissie heeft een opleiding aangetroffen met een duidelijke wil tot verandering. Aanvankelijk gebeurde de verandering nog voorzichtig, met veel respect voor de autonomie van het personeel. Een versnelling werd ingezet door onder meer de aanstelling van een centrale coördinator. Deze inspanningen hebben ondertussen hun vruchten afgeworpen en dit werkt nu verder door tot op het opleidingsniveau. Nieuwe expertise is aan getrokken om het vernieuwingsproces blijvend te versterken, te ondersteunen en te versnellen.
- De commissie waardeert dat de opleiding met een groot tempo de aangekondigde vernieuwingen heeft geïmplementeerd.
- De opleidingsdoelstellingen werden vertaald in een modulair opgebouwd curriculum.
- De praktijkcomponent is in het nieuwe curriculum samengebracht in de module begeleide beroepspraktijk.
- Er is aandacht voor de nieuwe accenten in het onderwijs, zoals GOK en zorgbeleid.
- Het eindwerk is vervangen door een eindproject met actieonderzoek.
- Het didactisch concept werd uitgekristalliseerd en vertaald in competentiegerichte werkvormen en een aangepast evaluatiebeleid.
- De commissie apprecieert dat er een specifiek traject werd ontwikkeld voor taalzwakke studenten en dit in samenwerking met het werkveld en het CVO.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De noodzakelijke expertise is aanwezig voor wat betreft de vakinhoudelijke, didactische en organisatorische aspecten van de opleiding. Maar zoals is gesuggereerd in de algemene inleiding was er dringend een injectie aan expertise noodzakelijk om het innovatietraject te ondersteunen en te versnellen.

De aanstelling van een hoofd studiegebied geeft de commissie vertrouwen dat men duidelijk dit laatste onderkent. Bovendien blijken ook investeringen in personele zin te gebeuren voor internationalisering, studiebegeleiding, IKZ en ICT. Ook zeer positief is dat men onderkend heeft dat de logistieke en administratieve ondersteuning van de opleiding versterking nodig had. Dit heeft gezorgd voor de aanstelling van extra administratieve krachten.

Er is een herschikking van functies waardoor er een betere focus in de takenpakketten van bijvoorbeeld de opleidingscoördinator is gekomen.

De commissie stelt een grote inzet en betrokkenheid vast van het personeel in deze opleiding.

Er moet werk worden gemaakt van de verdere invoering van de HRM-cyclus. Een en ander zal dan leiden tot een betere kennisbasis over de sterktes en zwaktes van het eigen personeel in de opleiding en zal richting helpen geven aan het professionaliseringsbeleid.

Met aandacht heeft de commissie de lijst overlopen van individuele professionaliseringsinitiatieven. Ook heel veel individuele personeelsleden hebben in de gesprekken gewezen op hun betrokkenheid in bijscholing.

De commissie suggereert om een sterkte-zwakteanalyse van de beschikbare expertise als basis te nemen voor individuele en/of teamgerichte professionaliseringsinitiatieven. Dit laatste is zeker noodzakelijk, gezien de nabije invoering van het nieuwe curriculum.

Ten tweede suggereert de commissie om in de toekomst nascholingsplannen van het personeel te koppelen aan gestelde prioriteiten. De opleiding is zich bewust van het feit dat een meer systematische aanpak nodig is. Recent werd een ankerpersoon professionalisering aangesteld en werd een verbetertraject kennismanagement opgestart.

De commissie waardeert dat er, in functie van het faciliteren van inspanningen voor overleg, innovatie en coördinatietaken, er nu expliciet tijd (percentages) is voorzien in het takenpakket van de betrokkenen. Een aantal taken blijkt sterk geconcentreerd te zijn bij bepaalde personeelsleden. De gedeelde verantwoordelijkheid voor bepaalde dossiers ontbreekt nog.

Aanwerving van nieuwe personeelsleden gebeurt volgens een vaste procedure. Ook hier zou een sterkte-zwakteanalyse in functie van het nieuwe curriculum richting moeten geven.

Nieuwe personeelsleden worden opgevangen door de opleidingscoördinator en de collega's. Sinds kort zijn de praktische informatie en documenten samengebracht in een vademecum dat beschikbaar is op Blackboard.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het aantrekken van externe expertise is noodzakelijk om het innovatieproject te ondersteunen.

Er moet werk worden gemaakt van de verdere invoering van de HRM-cyclus, die de nodige informatie zal opleveren om het professionaliseringsbeleid richting te geven.

In de toekomst moeten de nascholingsplannen van het personeel gekoppeld worden aan gestelde prioriteiten binnen de opleiding.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er zijn geen lectoren die een onderwijsopdracht combineren met een lesopdracht binnen een lagere school. De opleiding staat wel gunstig tegenover het idee om praktijkmensen in de opleiding in te schakelen. In het nieuwe curriculum worden wel gastsprekers uit het werkveld voorzien.

Hierboven werd al benadrukt dat de opleiding de stage en de praktijk centraal stelt. De stagebegeleiding vormt de voornaamste verbinding met de praktijk. Lectoren komen in de praktijk; een beperkt aantal werkte ook in deze praktijk.

De traditie om demonstratielessen te geven, blijkt nu opnieuw te worden opgenomen. Dit laatste is eerder nog op basis van vrijwilligheid. In het hernieuwde curriculum zou dit een meer systematisch karakter kunnen krijgen. Dit kan ook het onderwerp zijn van de contractuele basis van samenwerking tussen de stagescholen en de opleiding.

Docenten hebben, vooral op individuele basis, een netwerk uitgebouwd. Deze netwerken worden al nuttig gebruikt om de curriculumherziening richting te geven. Dit kan sterker worden aangezet.

De commissie stelt nu, in vergelijking met het beeld dat weergegeven is in het ZER, vast dat er bij de lectoren een grotere aandacht is voor internationalisering. Men blijkt streefgetallen voorop te stellen om systematisch alle lectoren van de lerarenopleiding lager onderwijs een buitenlandervaring te laten opdoen. Er worden nieuwe initiatieven opgestart. Voorbeelden zijn het Intensive Programme om in samenwerking met Europese partners de creatieve en expressieve leraarsvaardigheden van studenten te realiseren en internationaal projectvoorstel in samenwerking met de specifieke lerarenopleiding van SCVO Pestalozzi voor 'Transnationale coachingsgroepen' dat een elektronisch reflectieplatform beoogt voor leraren in opleiding en een dito netwerk voor leraren.

Het groter aantal samenwerkingsverbanden met buitenlandse partners, inclusief in Wallonië, is een positief punt.

Er is pas recent een oriëntatie op projectmatig onderzoek. De eerste onderzoeksprojecten zijn binnengehaald, waaronder één project gericht op het lager onderwijs. Het is begrijpelijk dat in deze fase van curriculum-

hervorming dit een lagere prioriteit krijgt. Er zal ook een Expertisenetwerk Lerarenopleiding ELant worden opgericht in het kader van de Associatie van de Antwerpse Universiteit en Hogescholen, de lerarenopleiding van Hogeschool Antwerpen rechtstreeks kan participeren aan diverse onderzoeksgroepen en projecten.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het aantrekken van praktijklectoren die zelf in het lager onderwijs staan, zal de praktijkgerichtheid en actualiteit van het curriculum ondersteunen.

Demonstratielessen zouden een meer systematisch karakter kunnen krijgen in het vernieuwde curriculum.

Het versterken van de netwerken is aangewezen.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding kan beschikken over een opleidingsteam van 42 statutaire lectoren of 17,72 VTE (10,78 VTE in Antwerpen en 6,93 VTE in Lier). Gezien de student-stafproportie van 18,97 (20,59 in Antwerpen en 16,45 in Lier) kan gesteld worden dat het aantal personeelsleden krappere is dan in andere vergelijkbare opleidingen. De commissie kan zich inbeelden dat de recente versterking van het team met een middenkader een voelbare verbetering zal zijn geweest.

Voor de personeelsbehoeften gaat men uit van de bevraging van de behoeften van de opleidingen. Deze worden getoetst aan het beschikbare globale budget en besproken in de departementsraad. Uiteindelijk resulteert dit dan in de verdeling van een aantal VTE's per opleiding.

Niettegenstaande de ervaren stijgende werkdruk bleek uit de PROZA-meting de personeelstevredenheid in het algemeen redelijk tot goed te scoren.

Uit de tabellen die bij het ZER gevoegd zijn, bleek dat een derde van de lectoren ouder was dan vijftig jaar. Sindsdien zijn er jonge lectoren aangeworven, waardoor er een goede opbouw is in de leeftijdsstructuur van het team.

De inzet van (internationale) gastlectoren is beperkt.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het verdient aanbeveling om het opleidingspersoneel te versterken voor kritische gebieden, rekening houdend met een sterkte-zwakteanalyse.

Het inzetten van gastlectoren kan versterking bieden voor deelgebieden waarop men minder expertise in huis heeft.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het personeel heeft de nodige didactische, inhoudelijke en organisatorische kwalificaties om de opleiding te realiseren.
- De commissie heeft een duidelijk probleembewustzijn bij het personeel opgemerkt.
- De commissie waardeert de grote inzet van het personeel, dat naast de dagelijkse onderwijstaak aan de vernieuwing van het curriculum moet werken.
- De beslissing om een aantal nieuwe aanwervingen te realiseren, die vooral het middenkader versterken en de uitgezette koers helpen vormgeven en realiseren, is positief.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding is gehuisvest in een aantal verschillende, gedateerde, gebouwen.

Zoals in het zelfevaluatie-rapport wordt vermeld: de infrastructuur is niet het sterkste punt. De beschikbare ruimtes zullen zeker een invloed hebben op de variatiebreedte aan onderwijsvormen die men kan invoeren. De commissie apprecieert de inspanningen om de infrastructuur minimaal aan te passen aan de onderwijsnoden en alle basisvoorzieningen beschikbaar te hebben op de beide campuslocaties. Er zijn wel duidelijke verschillen in de voorzieningen op beide locaties

Voor de campus Antwerpen wordt een nieuwbouw in het vooruitzicht gesteld, die tegen 2008 zou worden gerealiseerd.

De mediatheken zijn beide eerder aan de krappe kant en zullen een handicap vormen wanneer men het nieuwe curriculum zal willen invoeren. Uiteraard komt een en ander in een ander perspectief te staan als er een nieuwbouw beschikbaar komt.

Eerstejaarsstudenten krijgen gedurende de onthaaldagen van het departement een rondleiding in de mediatheek. Het mediatheekpersoneel geeft in de loop van het academiejaar per klas en opleiding een meer diepgaande toelichting op het gebruik van de bibliotheek.

De mediatheek beschikt over kwantitatieve gegevens over onder meer het aantal aanwinsten, baliebezoeken en uitleningen.

De collectie bevat de courante werken voor de lerarenopleidingen. Het valt op dat de internationale dimensie onderbelicht is in de collectievorming.

De onderwijsruimtes zijn goed onderhouden, maar weinig inspirerend voor een lerarenopleiding.

Er wordt aandacht gevraagd voor de vakspecifieke lokalen voor WO. De ruimtes voor muzische en creatieve vorming zijn adequaat. Men heeft een tuin, maar die wordt niet ingezet voor educatieve doeleinden.

Er is een aparte waardering voor de up-to-date werkruimtes voor de lectoren.

De ICT-voorzieningen weerspiegelen de mate waarin ICT geïntegreerd is in het curriculum. Er zijn verschillende open werkruimtes, met toegang tot computers en Internet. Er is ook draadloze toegang in de open werkruimtes. Studenten hebben een eigen gebruikersnaam en eigen schijfruimte op de server.

De planning om leermaterialen tijdig beschikbaar te stellen, vraagt aandacht.

Aanbevelingen ter verbetering:

De internationale dimensie moet sterker uitgebouwd worden in de collectievorming van de mediatheek.

De commissie adviseert om de creativiteit van de onderwijzers te gebruiken voor de aankleding van het gebouw en de onderwijsruimtes.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschikt over een waaier van informatie-instrumenten voor abiturienten: infodagen, brochures, website, direct mail naar abiturienten, bezoeken aan secundaire scholen ...

Voor de eerstejaarsstudenten is er een onthaaldag, waarbij de studenten kennismaken met de lectoren, de opleiding en de leeromgeving. Zij krijgen toelichting bij de studiegids en de onderwijsregeling. Ook de Studiebegeleidingsdienst, de Ombudsdienst en Sovoha worden voorgesteld. De studenten die de commissie heeft gesproken, waren tevreden over de ontvangen informatie. Zij weten waar ze terecht kunnen.

In de maand oktober krijgen de studenten een gids voor studievvaardigheden. Departementaal worden sessies gegeven rond plannen en het blokklaar maken van leerstof.

Er is een systeem in de studiebegeleiding waarbij taken, rollen en verantwoordelijken zijn afgelijnd op instellings-, departementaal en opleidingsniveau. De studiebegeleiding is opgebouwd uit drie kringen. De eerste kring betreft de lectoren en de opleidingscoördinator, de tweede kring de Studiebegeleidingsdienst en de derde kring de Psychosociale Dienst van Sovoha. Er is onlangs een extra 70 % aan taakstelling toegevoegd aan de studiebegeleiding. Men heeft duidelijke plannen om de studiebegeleiding geïntegreerd aan te pakken. Toch vraagt de commissie aandacht om de verantwoordelijkheid voor studiebegeleiding niet te veel te verschuiven naar één personeelslid, maar die verantwoordelijkheid volgens een duidelijk model te delen met alle lectoren. Meer gerichte en adequate hulp zal dan sneller kunnen worden gegeven.

In dit verband is de opzet met leergroepen en de groeiportfolio in het nieuwe curriculum een goede beslissing. Uiteraard kan een en ander ook afgestemd worden op de trajecten die worden uitgezet in het nieuwe curriculum.

De screeninginstrumenten die ingevoerd werden in het kader van het nieuwe curriculum ondersteunen de studiebegeleiding. De predatieve waarde van deze toetsen moet wel bepaald worden en er moeten passende begeleidingstrajecten op afgestemd worden.

De toolkit van het nieuwe curriculum kan een oplossing zijn voor de noodzakelijke aandacht voor het ontwikkelen van studievvaardigheden, het beheersen van faalangst, oppikken van kennistekorten, stemgebruik enzovoort.

Psychosociale en medische vragen worden aangepakt via een voorziening op hogeschoolniveau (Sovoha). Er is een verwijzingsbeleid.

In functie van de invoering van het Flexibiliseringsdecreet is er nog geen studietrajectbegeleider aangesteld. EVC-EVK is recent ingevoerd.

Er is een bruikbare studiegids qua informatie over studiebegeleiding.

Departementaal zijn er twee ombudsmensen aangesteld. Zij zijn vertrouwd met het studenten- en examenreglement en bemiddelen in alle aangelegenheden. De meeste betwistingen doen zich voor in verband met de examenproblematiek. In het departement is ook een juridisch adviseur aangesteld, die toelichting geeft bij de onderwijsregeling (de missie van de hogeschool en het departement, de academische kalender, het bibliotheek- en examenreglement enzovoort) en die het hele jaar ter beschikking is van de studenten.

Er worden geen onoverkomelijke studievoortgangsbelemmerende factoren gesignaleerd, anders dan deze die gekend zijn vanuit de instroomkenmerken.

Studenten geven expliciet aan vertrouwd te zijn met de studiebegeleidingsmogelijkheden, maar waarderen vooral de persoonlijke en menselijke begeleiding van de lectoren.

Er is geen systematische bevraging van de redenen voor uitval. Dit gebeurt wel voor de allochtone studenten van Turkse of Marokkaanse afkomst in het kader van de samenwerking met vzw De Schoolbrug.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de verantwoordelijkheid voor studiebegeleiding niet te veel te verschuiven naar één personeelslid, maar die verantwoordelijkheid volgens een duidelijk model te delen met alle lectoren. Meer gerichte en adequate hulp zal dan sneller kunnen worden gegeven.

De commissie vraagt om de invloed van de screeningsinstrumenten en de recent ingevoerde remediëringstrajecten nauw op te volgen.

Het aanstellen van een studietrajectbegeleider in het kader van de flexibilisering is aangewezen.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - Het gebouw leent zich voor onderwijs, maar de commissie hoopt dat de creativiteit van de onderwijzers zal worden gebruikt voor de aankleding van het gebouw.
 - De mediatheek is goed uitgebouwd, zij het dat de internationale dimensie beter zou kunnen worden belicht.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Er is een duidelijk systeem in de studiebegeleiding.
 - Studenten zijn vertrouwd met de studiebegeleidingsmogelijkheden en waarderen de persoonlijke en menselijke begeleiding van de betrokkenen. Ze ervaren de drempel tussen studenten en lectoren als zeer klein.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is een kwaliteitszorgsysteem dat op hogeschoolniveau is ingesteld.

Op departementsniveau gebeurde er een vertaling/aanpassing van de bestaande procedures en het instrumentarium.

Beleidsmatig werd de kwaliteitszorg opgenomen op het niveau van het departement via een IKZ-cel en een kwaliteitscoördinator. De IKZ-cel was samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende personeels-categorieën en opleidingen; drie studenten maken recent deel uit van de IKZ-cel.

Vanaf het academiejaar 2007- 08 wordt de departementale stuurgroep als volgt samengesteld: departements-hoofd en adjunct departementshoofd, de drie hoofden studiegebied, twee kwaliteitscoördinatoren, een administratief medewerker en drie studenten. Deze groep bepaalt het departementaal kwaliteitsbeleid.

Het beleid is geëxpliciteerd in de volgende teksten: Integrale kwaliteitszorg, Draaiboek kwaliteitszorg Hogeschool Antwerpen en Beleidsplan voor educatieve uitmuntendheid van het departement.

De verankering binnen de opleiding gebeurt via de procedure 'onderwijskwaliteitszorg binnen elke opleiding van het departement'.

Zoals de opleiding zelf aangeeft, staat de formele kwaliteitszorg nog in een beginfase. In het kader van de zelfevaluatie werd een PROZA-bevraging georganiseerd; studenten en lectoren werden bevraagd over hun tevredenheid. Voorts zijn er de jaarlijkse didactische evaluaties door studenten (sinds 2003-2004) en de evaluatie van projecten en stages door de studenten en de begeleiders.

Het instrumentarium is recent aangepast (QPR) en opgebouwd met Balanced Score Cards. De commissie heeft zeer veel waardering voor de nieuw ingeslagen weg en voorziet dat na een volledige uitwerking van het QPR-systeem er een krachtig instrument beschikbaar zal zijn dat een permanente beheersing van de kwaliteit zal mogelijk maken.

De commissie vindt dat de huidige aanpak zeer sterk contrasteert met de aanpak die bleek uit het ZER. Dit was uitdrukkelijk een belangrijk punt van ongerustheid voor de commissie. Er wordt nu met meer vertrouwen gekeken naar de aanpak van de kwaliteitszorg.

De kwaliteitszorgcyclus zal worden toegepast op het nieuwe curriculum.

Na de invoering van een opleidingskwaliteitszorgcoördinator in 2005, wordt de verankering van de kwaliteitszorg in de opleidingen nog verder gezet door het oprichten van een stuurgroep op opleidingsniveau. Hiervoor worden ook extra personeelsmiddelen vrijgemaakt. Het is de bedoeling dat de verbetervoorstellen zo meer bottom-up vanuit de opleiding komen en dat de opleiding zelf meer verantwoordelijk wordt voor de kwaliteitszorg.

Het werkveld is nog niet op een systematische manier ingestapt in de kwaliteitszorgcyclus. Dit betekent dat de betrokkenheid van externen in de kwaliteitszorg zeker aandacht vraagt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De invoering van de nieuwe aanpak van de kwaliteitszorgcyclus met een aangepast instrumentarium, moet zo snel mogelijk worden gerealiseerd.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals het zelfevaluatie rapport aangeeft, ontbreekt een formeel systeem van planning en opvolging van verbeteringsdoelen. Tot op heden werden verbeteringsmaatregelen geformuleerd en uitgevoerd in functie van het dagelijks beheer van de opleiding. De uitvoering hiervan berustte hoofdzakelijk bij de opleidingscoördinator.

Tevens drukt de commissie haar bezorgdheid uit over de aanwezige motivatie van het team en stelt ze vast dat de opleiding te sterk afhankelijk is van externe evoluties (decreten, benoemingspolitiek), in plaats van een eigen dynamiek op gang te brengen/te houden waarbij men anticipeert op ontwikkelingen in plaats van ze af te wachten.

Naar aanleiding van de zelfevaluatie werd een uitgebreide lijst van mogelijke verbeteringstrajecten opgesteld. Tijdens het visitatiebezoek overhandigde de opleiding een eerste lijst van resultaten van de PDCA-cyclus. Uit de aanvullende documenten worden Er zijn nu concrete plannen, eerste realisaties en resultaten van verbeteringsacties zichtbaar.

Wat de verbeteringsacties voor de opleiding op korte termijn betreffen zijn er:

- Drie verbeteringspunten die gerealiseerd werden in het academiejaar 2004-2005. Twee daarvan hadden tot doel het werkveld nauwer te betrekken bij de opleiding (een bevraging van mentoren uitvoeren en de mentoren laten deelnemen aan de opleidingsraad). Het derde verbeteringspunt betrof een aanpassing van het curriculum die gedeeltelijk gerealiseerd werd door de invoering van het zogenaamde 'overgangs-curriculum'. Maar het verbeteringspunt wordt voortgezet met de uitwerking van een volledig nieuw curriculum.
- Zestien verbeteringspunten behandeld in het academiejaar 2005-2006. Een aantal van de gerealiseerde verbeteringspunten heeft betrekking op de eerder vermelde verbeteringspunten met betrekking tot de invoering van het overgangscurriculum en de samenwerking met het werkveld. De overige verbeteringsacties hadden betrekking op de invoering van een lesvoorbereidingsformulier, het gebruik van Blackboard, de integratie van KZ in de opleiding, een evenwichtige verdeling van de werkdruk voor lectoren en studenten en de uitbouw van de internationalisering in de opleiding. Bij deze laatste twee punten gaat het om de opstelling van een kader.
- De overige verbeteringspunten (28) worden aangepakt in het academiejaar 2006-2007. Een groot aantal is onderdeel van de curriculumhervorming.

Afgestudeerden en het werkveld bevestigden tijdens de visitatiegesprekken, dat een en ander veranderd is in de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er moet dringend een draagvlak worden gecreëerd om de verbeteringsplannen systematisch op te volgen.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Personeel en sinds kort ook studenten zijn vertegenwoordigd in de departementale stuurgroep IKZ. Het personeel wordt nu ook betrokken bij de kwaliteitszorg via de opleidingsraad waar dit sinds kort een permanent aandachtspunt is.

Studenten bevestigen hun betrokkenheid bij de opleiding. Ze werden bevraagd over de nieuwe elementen van het overgangscurriculum. Er is aandacht voor hun inbreng en ideeën. Minder duidelijk is hoe studenten een rol zullen krijgen in de nieuwe kwaliteitszorgcyclus. Ze zijn tot hiertoe slechts indirect betrokken bij de curriculumvernieuwing.

Het werkveld werd aanvankelijk informeel via mentoren bij de opleiding betrokken. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding voortvarend voldoet aan de decretale eisen door convenanten af te sluiten en een mentorenopleiding op te starten. Maar de commissie is ook opgevallen dat bij de validering van de keuze en de invulling van het nieuwe curriculum het werkveld zeer intens is betrokken. De commissie vindt dat er hier een ruime aandacht moet voor blijven en dat daarbij een bredere vertegenwoordiging van het werkveld moet worden benaderd.

Een alumni beleid wordt versterkt. Naast de sterke traditie van campus Lier zijn er intenties geformuleerd om de alumniwerking op campus Antwerpen te versterken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de intenties ten aanzien van de alumniwerking te realiseren.

De invulling van de convenanten op schoolgroepenniveau moet geoperationaliseerd worden tot op het niveau van individuele scholen.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	Voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Zoals de opleiding zelf aangeeft staat de kwaliteitszorg nog maar aan het begin. Maar de voorgestelde instrumenten geven vertrouwen in de toekomst.
- De commissie heeft ook kunnen vaststellen dat er recent een flink aantal maatregelen genomen is die de kwaliteit van de opleiding zullen verbeteren (actualisering programma, afstemming van de beide campussen, bevestigingen bij studenten en werkveld ...).

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de graad van tevredenheid van het werkveld en de afgestudeerden als toetssteen voor de realisatie van de opleidingsdoelstellingen. Uit de feedback van de stagementoren blijkt dat de tevredenheid goed is.

Het werkveld benadrukt de flexibele inzetbaarheid en de zelfstandigheid van de afgestudeerden.

Met betrekking tot hun huidige tewerkstelling zijn de afgestudeerden tevreden. Er zijn geen cijfergegevens beschikbaar om een verdere kwalificatie van het gerealiseerde niveau te kunnen geven. De afgestudeerden melden wel dat zij bij het instappen in het beroep geen grote moeilijkheden ervaren. Zij hebben wel concrete ideeën die een curriculumvernieuwing verder kunnen inspireren (bijvoorbeeld de 1 septemberstage, aandacht voor mesoprocessen enzovoort).

Er kan dus worden gesteld dat de vooropgestelde eindkwalificaties bereikt kunnen worden via deze opleiding.

De eindwerken, doorgenomen en beoordeeld door de leden van de commissie, zijn van een voldoende niveau. De commissie waardeert dat de plaats en de rol van de eindwerken in het nieuwe curriculum is overdacht en is benieuwd naar de resultaten.

De internationale mobiliteit is eerder beperkt. Maar zoals al vermeld heeft de aanstelling van een nieuwe internationale coördinator een nieuwe dynamiek gebracht.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de plannen en intenties in het kader van het nieuwe competentiegericht curriculum vasthoudend te implementeren en het gerealiseerde niveau op te volgen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding hanteert impliciete streefcijfers. De opleiding streeft ernaar zoveel mogelijk studenten te laten slagen binnen de gestelde eindkwalificaties. Men wil het niveau van de opleiding bewaken en geen toegevingen doen aan de kwaliteit. Men streeft naar excellentie.

De slaagcijfers van het eerste jaar liggen in Lier en Antwerpen ongeveer op hetzelfde niveau: 49 % in Antwerpen en 53 % in Lier. Voor het vervolg van de opleiding liggen de slaagcijfers beduidend hoger. De gemiddelde duur van de opleiding bedraagt drie jaar en één maand.

Men kent de relatieve positie van het bereikte rendement in vergelijking met andere lerarenopleidingen. De opleiding vergelijkt zich ook met de andere opleidingen binnen het departement.

Er bestaat geen statistisch materiaal over de oorzaken van niet-slagen en/of uitval in de opleiding. De opleiding meent dat de vooropleiding een belangrijke factor is in het al dan niet slagen, maar een analyse van de slaagkansen in functie van de vooropleiding gebeurt niet.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om een onderzoek naar niet-slagen en/of uitval op te starten en op basis van de resultaten gepaste maatregelen te nemen.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het werkveld heeft vertrouwen in de opleiding en waardeert de kwaliteit van de afgestudeerden.
- De eindwerken die de commissie gelezen heeft, bevestigden het beeld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport en de uitgevoerde waarheidscheck.

De commissie heeft zich adequaat op het visitatiewerk kunnen voorbereiden. Er was het uitgewerkte ZER, maar meer nog waren van belang alle extra informatie, documentatie, actieplannen enzovoort die tijdens het visitatiebezoek zijn aangereikt. Globaal vond de commissie het zelfevaluatie rapport open en kritisch; het gaf een duidelijk beeld van de opleiding. Zoals al in de inleiding gesteld, vormden de gesprekken en de bijkomende documenten een essentiële aanvulling op het zelfevaluatie rapport. De commissie apprecieerde de open houding van alle gesprekspartners.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	Voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 6 Hogeschool Gent

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Hogeschool Gent

Het departement Lerarenopleiding maakt deel uit van de Hogeschool Gent. De Hogeschool Gent is een autonome hogeschool die bestaat uit dertien departementen en een reeks centrale, ondersteunende, uitvoerende of beleidsvoorbereidende diensten. De oprichting van de Hogeschool Gent in 1995 is een gevolg van het hogescholendecreet van 13 juli 1994. Dertien hogescholen fuseren tot de Hogeschool Gent. Vijf behoorden tot de Stad Gent, acht tot het Gemeenschapsonderwijs.

Het departement Lerarenopleiding is ontstaan uit een eerste fusie in 1988 van de Rijksnormaalschool Gent (RNS–Gent, met een opleiding voor onderwijzers/onderwijzeressen en regenten/regentessen) en de Rijksnormaalschool Sint-Nicolaas (RNS–Sint-Niklaas, met een opleiding voor kleuterleiders/kleuterleidsters en onderwijzers/onderwijzeressen).

Na de oprichting van de ARGO in 1989, krijgt de school met ingang van het academiejaar 1990–1991 een nieuwe naam: Hoger Instituut voor Pedagogisch en Sociaal onderwijs van het Gemeenschapsonderwijs (HIPSOGO). De opleiding graduaat Orthopedagogie wordt in dat jaar ook ingericht naast de bestaande opleidingen. De opleiding tot regent Muzikale Vorming gaat van start in het schooljaar 1991–1992.

In 2001 gaat ook de Mercatorhogeschool (Provinciale Hogeschool) op in de Hogeschool Gent. Sedert het academiejaar 2001–2002 telt de Hogeschool Gent zo dertien departementen waarvan het departement Lerarenopleiding er een is.

Concreet betekende deze oprichting voor de lerarenopleiding een samensmelting van het Stedelijk Hoger Pedagogisch Instituut, het Stedelijk Hoger Instituut voor Pedagogische en Sociale Studiën en het Hoger Instituut voor Pedagogisch en Sociaal Onderwijs van het Gemeenschapsonderwijs. Alle lerarenopleidingen van het (vroegere) HOKT-type werden op dat moment georganiseerd op één locatie, de Ledeganckstraat in Gent. De opleiding orthopedagogie werd gekoppeld aan het departement Sociaal agogisch werk. Het handelsregentaat uit het departement Bedrijfskunde Aalst werd overgebracht naar Gent in 1998.

Anno 2004 leidt het departement Lerarenopleiding op tot bachelor in het Onderwijs: kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs.

De Hogeschool Gent maakt deel uit van de Associatie Universiteit Gent die de krachten van vier partnerinstellingen (Universiteit Gent, Hogeschool Gent, Hogeschool West-Vlaanderen en Arteveldehogeschool) in Oost- en West-Vlaanderen bundelt op het vlak van onderwijs, onderzoek, dienstverlening en infrastructuur.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In 2004–2005 werd nagegaan op welke moment in de opleiding aandacht wordt besteed aan welke basiscompetenties. Uit de opgestelde competentiematrices blijkt duidelijk, dat vanuit de meeste competenties uit het beroepsprofiel en het opleidingsprogramma effectief in de opleiding worden nagestreefd.

Alle lectoren integreerden voor 2005–2006 de nagestreefde competenties in de studiefiches. Op basis van deze fiches werd een overzichtstabel gemaakt over de jaren en opleidingsonderdelen. De lectoren staan zelf in voor de verticale opbouw.

De einddoelstellingen van de opleiding tot bachelor in het onderwijs: lager onderwijs sluiten aan op het beroepsprofiel voor de leraar dat decretaal vastgelegd werd en op de basiscompetenties van de VLOR.

De algemene doelstellingen van de opleiding tot bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs zijn:

- zowel bij de kinderen als bij de leerlingengroep kenmerken kunnen achterhalen die van invloed zijn op leren en onderwijzen;
- doelstellingen kunnen kiezen op basis van de leerplannen, het pedagogisch project en het schoolwerkplan, rekening houdend met de beginsituatie van de kinderen; die doelstellingen concreet en operationeel kunnen omschrijven;
- leerinhouden kunnen structureren en vertalen in opdrachten, thema's en projecten;
- werkvormen en groeperingsvormen kiezen, een goede timing bepalen en aanpak kunnen differentiëren;
- motiverende leeromgevingen kunnen ontwerpen, rekening houdend met de belangstelling, het verwerkingsniveau van de leerlingen en met een reële kans op betrokkenheid en succesbeleving; de leerinhouden kunnen inbedden in authentieke situaties;
- op systematische wijze gegevens kunnen verzamelen in verband met het leer- en ontwikkelingsproces van de leerling via toetsen, observaties, zelfevaluatiegegevens van de lerende en gesprekken;
- een positief leefklimaat creëren voor de kinderen in de leerlingengroep en op school; hierbij rekening houdend met de cultuurverschillen tussen verschillende sociale groepen;
- adequaat omgaan met kinderen in sociaal-emotionele probleemsituaties en met kinderen met gedragsmoeilijkheden;

- de basiskennis beheersen in verband met de leergebieden en de eigen deskundigheid bevorderen door zelfstudie, nascholing en begeleiding;
- technieken, vaardigheden en aanpakwijzen kunnen gebruiken die te maken hebben met orde houden en klasmanagement;
- een soepel les- en/of dagverloop creëren, passend in een tijdsplanning;
- op correcte wijze omgaan met een aantal administratieve verplichtingen die behoren tot het takenpakket van de leraar;
- informatie kunnen verstrekken aan ouders en begeleidingsdiensten over leervorderingen en gedrags- en houdingsaspecten;
- op de hoogte zijn van de rechten van de lerende en daaruit conclusies kunnen trekken met betrekking tot evaluatie en advisering;
- over een taakverdeling kunnen overleggen en die naleven.

De opleiding speelt in op internationale evoluties op het vlak van opleiden, leren en het gebruik van leeromgevingen. Er gaat de laatste jaren effectief meer aandacht in de opleiding naar het werken met portfolio, e-portfolio en reflecteren.

De opleidingsverantwoordelijken zijn er zich van bewust dat de opleiding zich nog duidelijker dient te situeren en te profileren in de internationale context. De doelstellingen van de opleiding moeten vergeleken worden met die van andere buitenlandse opleidingen. De internationale dimensie moet systematisch worden ingebouwd in het curriculum van elke student.

De informatie en ervaring die studenten en lectoren uit internationale uitwisselingen meebrengen moet meer getransfereerd worden naar de opleiding. Deze actiepunten werden momenteel samengebracht in het Strategisch Beleidsplan (zie verder).

Via regelmatige besprekingen in de opleidingscommissies worden lectoren over de doelstellingen van de opleiding en de specifieke doelstellingen per opleidingsonderdeel geïnformeerd. Elke lector heeft ook de relatie geëxpliciteerd tussen de specifieke doelstellingen per opleidingsonderdeel en de basiscompetenties in de studie- of ECTS-fiches.

De studenten krijgen bij elke cursus, per opleidingsonderdeel, een lijst met concrete doelstellingen én de koppeling daarvan aan de basiscompetenties (of het opleidingsprogramma). De studenten of toekomstige studenten kunnen de specifieke doelstellingen per opleidingsonderdeel ook elektronisch raadplegen op de website www.hogent.be via de ECTS-fiches.

Het opleidingsprofiel en -programma wordt met de studenten besproken in de eerste lessen van het opleidingsonderdeel pedagogiek van het eerste opleidingsjaar. Dit document maakt deel uit van de syllabus Pedagogiek Specifiek – hoofdstuk De nieuwe leraar, waarin ook de basiscompetenties en het beroepsprofiel aan bod komen.

Het beroepenveld, in het bijzonder alle mentoren van de stagescholen, worden op de hoogte gebracht van de doelstellingen van de opleiding, en in het bijzonder van de stagedoelstellingen, via de stagedocumenten die de student ter beschikking stelt.

De aansluiting van het opleidingsprofiel bij de basiscompetenties wordt systematisch bewaakt door de opleidingscommissie. Gezien de basiscompetenties volledig afgestemd zijn op het uitoefenen van het beroep, zijn ze intrinsiek beroepsspecifiek. De basiscompetenties zijn per opleidingsonderdeel en per opleidingsjaar opgenomen in een competentiematrix.

De opleidingsverantwoordelijken benadrukken dat de actuele ontwikkelingen in hun onderwijsvisie werden besproken en opgenomen in het strategisch beleidsplan. Het OP bevestigt dat de einddoelstellingen en de te realiseren competenties grondig werden besproken bij de voorstelling van het curriculum en de opleidingsonderdelen. Studenten bevestigen dat de einddoelstellingen en de te realiseren competenties effectief

worden besproken bij de algemene voorstelling van het curriculum en dat zij nog eens apart worden uiteengezet in het opleidingsonderdeel Pedagogiek.

De commissie heeft vastgesteld dat de decretale eisen terug te vinden zijn in de opleidingsdoelstellingen.

De studenten hebben ook een duidelijk zicht op de doelstellingen van de opleidingsonderdelen en de stageprocedure.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding aandacht heeft voor de permanente bewaking van de doelstellingen met het oog op afstemming op de noden en eisen van het beroepenveld en tevens om te anticiperen op mogelijke evoluties in het beroep. Deze bewaking gebeurt onder meer via de structurele aanwezigheid van het werkveld in verschillende adviesorganen en via toetsing van het opleidingsprogramma aan de eindcompetenties. Het werkveld bevestigt tijdens de visitatie dat het effectief geraadpleegd en betrokken wordt bij de uitbouw van de opleiding.

Ook via contacten met stagescholen en feedback van de studenten volgt de opleiding op in hoeverre de opleidingsdoelstellingen overeenstemmen met de dagelijkse praktijk in het beroepsleven. De bevraging van het werkveld gebeurt vooral in functie van domeinspecifieke competenties.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt voor een nog duidelijkere en transparantere omschrijving van de einddoelstellingen op te stellen en de relaties tussen het DR, de einddoelstellingen en de competenties op te nemen in een kruistabel.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding wil de student voorbereiden op een professionele loopbaan in het onderwijs en aanverwante sectoren, in een snel evoluerende maatschappij waarin levenslang leren centraal staat. De opleiding beoogt persoonlijk welbevinden en een breed maatschappelijk functioneren vanuit een pluralistisch en democratisch perspectief.

De huidige visie op (hoger) onderwijs vraagt vooral naar meer activerende werkvormen en ervaringsgericht leren.

De praktijkcomponent is intrinsiek aanwezig via de stages. Het aandeel van de stages neemt bovendien toe naarmate de student vordert in de opleiding. Geleidelijk worden de studenten met meer complexe praktijksituaties geconfronteerd. De stage is een vorm van ervaringsgericht en competentiegericht leren om de kennis, vaardigheden en attitudes, opgenomen in het opleidingsprogramma, te verwerven.

Het opleidingsprofiel kent zowel vormelijk als inhoudelijk veel overeenkomsten met de basiscompetenties.

Binnen de Associatie Universiteit Gent hebben de lerarenopleidingen een DR opgesteld. Dat is gebaseerd op het decretaal vastgelegde beroepsprofiel en de eindtermen voor het basisonderwijs.

Het ervaringsgericht leren krijgt een bijzondere plaats in het curriculum, net als het reflecteren.

In het ZER werd een gedetailleerd overzicht gegeven van de basiscompetenties per domein en per functioneel geheel, op basis van het beroepsprofiel voor de leraar lager onderwijs.

Tijdens de visitatie benadrukken de opleidingsverantwoordelijken dat de opleiding streeft naar een erkenning met een ECTS-label, gericht is op internationalisering en zich duidelijk wil profileren als ondernemende school. De opleiding wil een voortrekkersrol vervullen met betrekking tot de basisconcepten die terug te vinden zijn in het Jenaplanonderwijs. Hierbij wordt vooral de samenwerking met het werkveld benadrukt. Deze basisconcepten worden uitgewerkt met de stagescholen en mentoren van de scholen die deel uitmaken van het stagenetwerk. Dit uit zich in de vertaling van basiscompetenties naar de stages.

Er worden ook resonantiegroepen opgericht met mentoren uit de stagescholen.

Het OP kan zich duidelijk terugvinden in het DR en in de daarin opgenomen basiscompetenties. De begrippen en functionele gehelen zijn duidelijk gekend. De competentiematrix is door het OP gekend. Studenten worden geïnformeerd over de te realiseren competenties. De basiscompetenties worden expliciet besproken in de cursus pedagogiek in het hoofdstuk 'De nieuwe leraar'.

De actuele curricula en de daarin opgenomen opleidingsonderdelen worden momenteel geëvalueerd op basis van het DR en actuele ontwikkelingen in het werkveld.

De commissie is van mening dat het werkveld geïnformeerd wordt en betrokken wordt bij de basiscompetenties maar dat participatie ook samenwerking en medewerking veronderstelt bij de ontwikkeling en uitvoering van de competenties.

Aanbevelingen ter verbetering:

De competenties moeten verder geactualiseerd worden in overleg met het beroepenveld.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie: voldoende

facet 1.2, domeinspecifieke eisen: voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen zijn tot stand gekomen via overleg met interne en externe betrokkenen en worden systematisch in resonantiegroepen en geactualiseerd in samenspraak met het relevante beroepenveld.
- De eindcompetenties worden getoetst op basis van het DR.
- De einddoelstellingen en te realiseren basiscompetenties sluiten aan bij het beroepsprofiel en de basiscompetenties van een professionele bachelor. De opleiding volgt hierbij ook systematisch de internationale ontwikkelingen

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De doelstellingen werden per opleidingsonderdeel vastgelegd en zijn afgeleid van de algemene opleidingsdoelstellingen die aansluiten bij de beroepsrollen. De link wordt duidelijk gelegd tussen de beroepsrollen en de eindkwalificaties enerzijds en de concrete opleidingsonderdelen anderzijds.

De vertaling van de eindkwalificaties/competenties wordt gekoppeld aan programma's, programma-inhoud en opleidingsonderdelen. In de studiefiches worden de verwachtingen en evaluatievormen voor elk opleidingsonderdeel toegelicht.

Het opleidingsprogramma met het aantal studiepunten, contacturen en studielast is opgenomen in het ZER.

De opleidingsgids geeft per opleidingsonderdeel toelichting bij de kennisinhoud die moet gerealiseerd worden.

De basiscompetenties zoals geformuleerd in het besluit van de Vlaamse regering worden geconcretiseerd in doelstellingen per opleidingsonderdeel en per studiejaar. Deze doelstellingen zijn terug te vinden in elke syllabus. Iedere lector vertrekt vanuit de eindtermen Lager Onderwijs en/of de leerplannen (van de RAGO en OVSG) om de inhoud te bepalen en tegelijkertijd stelt hij hierbij de competenties centraal. Dit is te merken in de studiefiches, waar de doelstellingen en de leerinhouden gekoppeld worden aan de eindcompetenties. Iedere ingeschreven student tekent voor ontvangst van de cd-rom met de studiefiches. De studiefiches worden door de titularissen van de opleidingsonderdelen jaarlijks bijgewerkt overeenkomstig de onderwijsrealiteit.

Vakgroepen en opleidingscommissie evenals alle extern aan de opleiding betrokkenen krijgen een volledig beeld van de verwachte groei doorheen de opleiding via het opleidingsprogramma. De studiefiches voor het academiejaar 2005–2006 werden met het hele team besproken op een opleidingscommissie. Door de studiefiches krijgen de studenten een duidelijk beeld van de verwachtingen per opleidingsonderdeel. Doorheen de drie jaren zorgt men ervoor dat het opleidingsprofiel bereikt wordt.

Om aan bepaalde competenties te kunnen werken is de samenwerking met het werkveld van groot belang. Vanuit de verschillende opleidingsonderdelen krijgen de studenten specifieke opdrachten, waardoor ze in contact komen met externe partners. Dit gebeurt onder meer in de modules multiculturaliteit, hedendaagse onderwijssystemen, buitengewoon en inclusief onderwijs.

Binnen de opleiding worden ook verschillende activiteiten voorzien waarin vakoverschrijdend gewerkt wordt met het daarbij gebruikte studiemateriaal.

In het academiejaar 2001–2002 werden in het tweede opleidingsjaar de opties 'Muzikale Opvoeding', 'Plastische Opvoeding' en 'Lichamelijke Opvoeding' vervangen door één verplicht project Muzische vorming (Beeld, Beweging, Drama, Media, Muziek). Er werd gekozen voor een meer projectmatige en vakoverschrijdende/geïntegreerde aanpak. In datzelfde academiejaar ging men in het derde opleidingsjaar modulair werken. Hierdoor

vielen de aparte opleidingsonderdelen Pedagogiek Specifiek, Nederlands, Wiskunde, Wereldoriëntatie, Muzische Vorming, Lichamelijke Opvoeding en Frans weg en werden ze geïntegreerd in drie modules. Er werd gekozen voor drie thema's: 'Multiculturaliteit', 'Hedendaagse Onderwijssystemen' en 'Buitengewoon en Inclusief Onderwijs'. Deze thema's worden telkens in blokken van een drietal weken uitgewerkt, waarbij de studenten en de lectoren, samen met het betrokken werkveld, zich verdiepen in voor de studenten diverse mogelijke werksituaties.

Vanaf oktober 2004 is de opleiding gestart met een project om het reflecterend handelen bij de studenten te bevorderen. Het betreft een driejarig project waarbij in het eerste academiejaar voornamelijk voorbereidend werk geleverd werd. Vanaf het academiejaar 2005–2006 werd het reflecterend handelen vanaf het eerste opleidingsjaar ingevoegd, om zo, stapsgewijs, na drie jaar, alle opleidingsjaren te bestrijken. Voor dit project is een voltijds personeelslid vrijgesteld.

Vakoverschrijdende elementen zijn ook terug te vinden in de verschillende modules van het derde jaar.

De internationale dimensie wordt voornamelijk gerealiseerd via de lectoren- en studentenuitwisselingen in het kader van Erasmus- en Comeniusprojecten. Binnen het programma worden initiatieven genomen om de internationalisering onder de aandacht te brengen van de studenten, onder meer op volgende manieren:

- Binnen het leergebied wereldoriëntatie wordt vanaf het academiejaar 2005–2006 een beroep gedaan op het vormingscentrum Ryckevelde om de studenten op de hoogte te brengen van de actuele Europese realiteit.
- In het opleidingsonderdeel Pedagogiek Specifiek worden de gevolgen van het Bologna-akkoord behandeld in de onderdelen onderwijsorganisatie en de nieuwe leraar.
- In de lessen pedagogiek wordt het ideeëngoed rond 'inclusief onderwijs' vanuit internationale invalshoek meegegeven.

De commissie meent dat de inhoud van het programma de studenten de mogelijkheid biedt om de vooropgezette eindkwalificaties en competenties te bereiken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de samenwerking met het beroepenveld met betrekking tot de eindkwalificaties te intensiveren.

De visie op de internationale dimensie in het opleidingsprogramma behoeft nadere explicitering.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingverantwoordelijken hanteren volgende uitgangspunten met betrekking tot de praktijkgerichtheid van de opleiding:

- de kandidaat leerkracht zo snel mogelijk in contact te brengen met het toekomstige werkveld;
- de theoretische en de praktische opleiding zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen;
- de praktijkopleiding geleidelijk, stapsgewijs op te bouwen;
- het gewicht van de stage te laten toenemen in de opleiding naarmate de student in zijn leertraject vordert;
- de kandidaat-leerkracht te laten groeien naar meer zelfstandigheid;
- de praktijkervaringen beter te laten renderen door de studenten te stimuleren tot een systematische en grondige reflectie;
- basiscompetenties (kennis, vaardigheden, attitudes) te laten verwerven met het oog op wat het toekomstige werkveld verlangt van een leraar lager onderwijs.

In de opleiding staat de interactie met de lagere school centraal. De aanpak is essentieel ervaringsgericht. Praktijk en theorie zijn in voortdurende wisselwerking. Observaties uit de praktijk worden op het opleidingsinstituut gesynthetiseerd en geduid. De studenten krijgen aansluitend nieuwe inzichten mee die ze kunnen implementeren in een volgende stage. Door te reflecteren over hun praktijkervaringen groeien de studenten naar de startcompetenties toe. Het nieuwe curriculum is een 'doe-opleiding' die de studenten stimuleert om verantwoordelijkheid op te nemen voor hun eigen leerproces.

Het eerste opleidingsjaar beoogt een leerinhoudelijke en algemene didactische vorming.

Aan de basis van het leraarschap ligt een grondige, inzichtelijke kennis van de leerinhouden. Gelet op de zeer verscheiden achtergrond van de kandidaat-leraren wordt hier enigszins gedifferentieerd.

Via begeleid zelfstandig leren en structureel georganiseerd monitoraat verwerven de studenten op hun niveau en op hun tempo de noodzakelijke basiskennis.

De pedagogische en algemeen didactische competentie wordt al doende verworven via pedagogisch didactische oefeningen onder begeleiding van pedagogen én vakleectoren samen. Deze oefeningen zijn gericht op het aanleren en inoefenen van deelvaardigheden uit het pedagogisch-didactisch model.

Deze oefeningen binnen de muren van het opleidingsinstituut, in een veilige omgeving, bereiden de studenten voor op hun eerste doestages in de basisschool.

Gezien de studenten via deze actieve, gevarieerde werkvormen in belangrijke mate zelf verantwoordelijk worden voor het leerproces dat ze doormaken, is er in het eerste opleidingsjaar tevens ruime aandacht voor studievaardigheden en -attitudes.

Het tweede opleidingsjaar is gericht op een gedegen praktijkvorming en op een uitdieping van de vakdidactische en pedagogisch-didactische competenties. De studenten worden in de talrijke stages in de drie graden van de basisschool van dichtbij begeleid door hun vaste coach. De persoonlijke werkpunten van elke student zijn het

uitgangspunt voor die begeleiding. Door een cyclus van actie en reflectie groeien de studenten door tot bekwame kandidaat-leraren.

Op het opleidingsinstituut is er gelegenheid tot uitdieping van specifieke thematieken, zoals ondermeer het aanvankelijk leren in het eerste leerjaar van de basisschool, zorg op maat van elke leerling en capita selecta uit de vakdidactiek. Ook het thematisch en projectmatig werken komt vanuit een 'teach as you preach'-benadering uitgebreid aan bod.

In het derde jaar van de opleiding wordt thematisch gewerkt rond hedendaagse onderwijssystemen en rond diversiteit. Zowel de interculturaliteit als het buitengewoon en inclusief onderwijs komen aan bod. Deze zeer actuele thema's worden uitgewerkt in nauwe samenwerking met basisscholen, gespecialiseerde organisaties en externe deskundigen. Het laatste semester (uitstroomsemester) wordt volledig ingevuld als uitgebreide zelfstandige stage. De studenten lopen langere tijd stage in dezelfde klas en leren het beroep kennen in alle facetten. Ze komen in contact met interne en externe partners van de school zoals onder andere zorgleerkrachten, ouders, CLB-medewerkers en logopedisten.

De studenten kunnen er ook voor kiezen om een stage te lopen in een methodeschool, een inclusieve school, een school voor buitengewoon onderwijs of zelfs in een niet-schoolse omgeving, bijvoorbeeld bij een onderwijs-gerelateerde organisatie. Als sluitstuk van de opleiding werken alle studenten in groep een praktijkgericht en relevant eindwerk uit.

De bepalingen en procedures met betrekking tot de stage en het eindwerk werden opgenomen in het onderwijs-reglement.

Stage

De stage wordt opgesplitst in een opleidingsonderdeel genaamd 'stage gemeenschappelijk' en een opleidingsonderdeel 'stage specifiek'. In 'stage gemeenschappelijk' wordt het accent gelegd op het oefenen en verwerven van algemene didactische, pedagogische en agogische competenties. In 'stage specifiek' ligt de klemtoon op het verwerven van de competenties (kennis, vaardigheden en attitudes) eigen aan de opleiding en aan elk leergebied.

De stage-inhoud verschilt in de drie opleidingsjaren.

De stage in het eerste opleidingsjaar evolueert van een kijk- en luisterstage, over het uitvoeren van pedagogisch-didactische activiteiten naar twee doestages waar de studenten zelfstandig lessen uitwerken en uitvoeren. De doestages gebeuren in duo's van studenten waarbij ze elkaar kunnen assisteren en feedback geven. In het eerste jaar worden alle graden van de lagere school doorlopen.

Tijdens de stage in het tweede jaar nemen de studenten geleidelijk meer verantwoordelijkheid voor het geven van de lessen. Ze werken niet langer in duo, maar alle graden van de lagere school worden nog doorlopen.

In het derde opleidingsjaar kan de student kiezen voor een buitenlandse stage. De verantwoordelijken voor internationalisering stellen tijdens de visitatie dat het aantal studenten dat kiest voor een internationale stage ongeveer 3% op hogeschoolniveau bedraagt. Dit cijfer is vergelijkbaar met de situatie in Vlaanderen. De beoogde 10% op Europees niveau zal waarschijnlijk niet gemakkelijk gerealiseerd kunnen worden tegen 2010.

De belangrijkste redenen zijn nog altijd de kosten en de moeilijke praktische organisatie te wijten aan onder andere de verscheidenheid in het curriculum, de verschillende organisatie van het academiejaar en de vereiste basiscompetenties in het ontvangende land. Flexibilisering is volgens de verantwoordelijken voor internationalisering ook geen voordeel gebleken en de taalkennis is een blijvend probleem.

De afgestudeerden die een buitenlandse stage hebben gevolgd, ervaren dit als zeer positief maar benadrukken dat ze veel zelf moesten organiseren. Het is voor hen vooral belangrijk in de groei naar zelfstandigheid.

De studenten kunnen kiezen uit een aanbod van stagescholen. In functie van het eindwerk kan de student ook zelf een stageschool voorstellen.

De stagebegeleiding voor de verschillende soorten stages wordt uitgebreid toegelicht in het ZER.

Alle studenten worden bezocht tijdens de stage en krijgen schriftelijke en mondelinge feedback van de mentor en de bezoekende lectoren. Hiervoor wordt een standaardformulier gebruikt. Vanuit de opleiding wordt gewerkt met een systeem van meter–peterschap, waarbij een vast aantal lectoren verbonden wordt aan een aantal scholen om de studenten zoveel mogelijk te bezoeken en te begeleiden.

Eventuele problemen op de stageschool kunnen zowel door de stageschool als door de student persoonlijk, telefonisch of via e–mail aan de meters en peters, aan de pedagoog en/of aan de stagecoördinator worden gesignaleerd.

Na afloop van de stage geeft de student zijn reflectieverslag en stagemap ter inzage af aan de pedagoog. De pedagoog kijkt de stagemap na en geeft feedback, zowel over de stagemap als over het reflectieverslag.

In 2004–2005 werd gestart met een experiment van een elektronisch portfolio om sneller te kunnen ingrijpen bij problemen en om het reflecteren te intensifiëren. Het project werd op het eind van het academiejaar geëvalueerd en er werden voorstellen tot bijsturing geformuleerd. Vanaf 2005–2006 zullen de laatstejaarsstudenten in het eerste semester twee weken stage lopen in een stagenetschool.

Eindwerk

Met het eindwerk wordt gestart op het einde van het tweede jaar. De studenten krijgen informatie van de opleidingsvoorzitter, zoeken een onderwerp en kiezen een promotor. Het eindwerk wordt uitgewerkt en begeleid in het derde jaar; het bevat zowel een theoretisch als een praktisch deel.

De doelstellingen van het eindwerk kaderen binnen de volgende functionele gehelen van de basiscompetenties: de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen, de leraar als opvoeder, de leraar als inhoudelijk expert, de leraar als organisator, de leraar als innovator/onderzoeker, de leraar als lid van een schoolteam, de leraar als partner van externen, de leraar als lid van de onderwijsgemeenschap en de leraar als cultuurparticipant.

Onderwerpen kunnen worden voorgesteld door de studenten, door de lectoren en/of in samenspraak met de stagescholen.

De studenten werken zoveel mogelijk in groep (twee tot vier studenten). Als verschillende studenten samen één eindwerk uitwerken, moeten vooraf - in functie van de evaluatie - duidelijke afspraken gemaakt worden in verband met de individuele inbreng van iedere student.

De studenten worden voorbereid op verschillende manieren voorbereid op het eindwerk, onder meer door aangepaste opdrachten en taken en inoefening van het werken met ICT. De studenten van het tweede opleidingsjaar kunnen ook intekenen op de presentatie van één eindwerk van de derdejaarsstudenten. Op die manier krijgen ze een concreet beeld van wat een eindwerk inhoudt. Ze krijgen ook de gelegenheid om vragen te stellen aan de makers van het eindwerk.

De promotor volgt het eindwerk op. Promotor en studenten maken onderlinge afspraken. Er is een begeleidingsfiche voorzien die per bijeenkomst kan ingevuld worden.

De afgestudeerden die de commissie gesproken hebben, vinden het maken van een eindwerk belangrijk. De meerwaarde situeert zich voor hen vooral in het feit 'dat je jezelf kan waarmaken in zo'n eindwerk'.

De eerste- en tweedejaarsstudenten die de commissie gesproken hebben, geven de grondige en systematische stagebegeleiding als sterk punt aan van de opleiding.

De stagebegeleiders blijven opteren voor minstens twee bezoeken per stageweek maar men zou nog meer bezoeken willen organiseren. Het grootste probleem voor de stagebegeleiders blijft het tijdsgebrek.

De mentoren van de stagenetscholen waarmee samengewerkt wordt, krijgen vorming en worden systematisch begeleid. Minstens één keer per jaar worden alle directies van stagescholen op het departement uitgenodigd om er informatie te krijgen over de jaarplanning, het stagebegeleidingsconcept en de stage-evaluatiecriteria.

De vertegenwoordigers van het beroepenveld, de studenten en de afgestudeerden bevestigen dat de opleiding voldoende praktijkgericht is. Zij beweren ook op verschillende manieren actief betrokken te worden bij de curriculumontwikkeling en –vernieuwing. Structurele inbreng is volgens hen effectief mogelijk en dit wordt geïllustreerd aan de hand van verschillende voorbeelden. Vooral het organiseren van ‘onderwijscafés’ waarin ‘hete hangijzers’, ‘problematieken’ en ‘actuele ontwikkelingen’ aan bod komen en die worden uitgewerkt voor studenten, OP en mentoren van de stagescholen, wordt door het beroepenveld sterk gewaardeerd. Er werden al onderwijscafés georganiseerd over leerproblemen en hoogbegaafden. De studenten bevestigen dat gastlectoren regelmatig worden ingeschakeld in verschillende opleidingsonderdelen en dat ook via bezoeken de praktijk wordt toegelicht.

Zowel vanuit de opleiding als vanuit de stagescholen worden duidelijke afspraken gemaakt rond de stage en de te hanteren gedragscode.

De commissie is van mening dat het opleidingsprogramma de realisatie van de vooropgezette competenties waarborgt. De opleiding krijgt hierover positieve feedback van afgestudeerden, werkveld en stagescholen.

De vertegenwoordigers uit het beroepenveld blijven stages belangrijk vinden en beschouwen dit – gezien hun positie – als een maatschappelijke opdracht.

Het werkveld heeft duidelijk vertrouwen in afgestudeerden van deze lerarenopleiding. De afgestudeerden beschikken over startbekwaamheid, hebben de einddoelstellingen gerealiseerd en beschikken over de noodzakelijke basiscompetenties die van een beginnende leerkracht worden verwacht. De afgestudeerden bevestigen dit tijdens de visitatie. Derdejaarsstudenten waarderen vooral dat er al een stage in het eerste jaar wordt georganiseerd, waardoor zij zeer vroeg praktijkervaring opdoen.

De vertegenwoordigers van het beroepenveld beschouwen het verwerven van administratieve en organisatorische competenties als een opdracht van de (stage)school zelf. De praktijkervaring kan echter maar worden uitgebouwd tijdens een effectieve werkervaring.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt meer aandacht besteden aan hedendaagse maatschappelijke evoluties en daarmee gepaard gaande moeilijkheden zoals de kansenongelijkheid van leerlingen, de instroom van kinderen met een vreemde taal, de prestatiekloof tussen de sterke en de zwakke leerlingen en de multiculturele samenleving. De zes thema's van het geïntegreerde ondersteuningsaanbod GOK kunnen nog worden verbreed en verdiept.

De commissie bepleit de voorbereiding en begeleiding van de stage en het eindwerk nog verder te optimaliseren. De commissie vraagt een blijvende inzet voor het internationaliseringsbeleid en daarbij in het oog te houden hoe dit nog beter kan worden georganiseerd.

Onder erkenning van wat reeds gebeurd is, of aandacht aan besteed, blijft de commissie van oordeel op grond van de gesprekken dat verbreding en verdieping wenselijk is.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Om de samenhang in het opleidingprogramma te realiseren, wordt het curriculum over drie opleidingsjaren opgebouwd vanuit de basiscompetenties van het beroepsprofiel en de functionele geheelen. Alle functionele geheelen worden over de drie opleidingsjaren verspreid. Geleidelijk aan besteden de verschillende opleidingsonderdelen hier aandacht aan en diepen ze bepaalde doelstellingen meer uit. Doorheen de drie jaren van de opleiding worden alle attitudes nagestreefd. De attitudes worden vanaf het eerste jaar opgenomen in de beoordeling van de stages, zowel door mentoren als lectoren.

In het eerste jaar ligt de klemtoon op de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen (functioneel geheel 1) met de nadruk op de leraar als inhoudelijk expert (functioneel geheel 3). Er gaat veel aandacht naar de inhoudelijke vorming. Binnen alle opleidingsonderdelen wordt gewerkt aan functioneel geheel 1 en 3. De leraar als opvoeder (functioneel geheel 2) krijgt ook aandacht vanaf het eerste jaar.

Binnen de opleidingsonderdelen lichamelijke opvoeding en stage wordt nadrukkelijk gewerkt aan de leraar als organisator (functioneel geheel 4). De leraar als partner van ouders en verzorgers (functioneel geheel 6) krijgt aandacht binnen communicatieve vaardigheden. In pedagogiek en in de stage is er vanaf het eerste jaar aandacht voor de leraar als lid van de onderwijsgemeenschap (functioneel geheel 9).

De leraar als cultuurparticipant (functioneel geheel 10) komt in het eerste jaar aan bod door een opdracht voor pedagogiek, meer bepaald de actualiteitsronde. Op een originele manier zijn de studenten zo doorheen het hele jaar bezig met de actualiteit. Het opleidingsonderdeel 'studium generale' staat volledig in het teken van dit functioneel geheel.

In het tweede jaar wordt dieper ingegaan op functioneel geheel 1, 2 en 3. Vooral functioneel geheel 1 krijgt veel meer aandacht. Het accent ligt op de didactische vorming. De leraar als cultuurparticipant (functioneel geheel 10) komt uitgebreider aan bod, vooral in het leergebied pedagogiek en binnen het project muzische vorming.

In het tweede jaar is er ook veel aandacht voor functioneel geheel 5 (leraar als innovator/onderzoeker, meer bepaald als onderzoeker). Dit door het systeem van de stagenetscholen: het schrijven van reflectieverslagen (portfolio), het goed opgevolgd worden door lectoren-coaches en de supervisiegesprekken met mentor-lector en mentor-coach. Tijdens en na de stages reflecteren de studenten over zichzelf en proberen hun eigen groei in kaart te brengen. Zowel positieve als negatieve feedback komen aan bod bij de supervisiegesprekken.

In het derde jaar ligt het accent op de leraar als lid van een schoolteam (functioneel geheel 7) en de leraar als cultuurparticipant (functioneel geheel 10). Dit laatste functioneel geheel komt vooral aan bod in het opleidingsonderdeel 'studium generale'. De leraar als onderzoeker (functioneel geheel 5) krijgt in het laatste jaar ook veel aandacht. Binnen de modules sturen studenten deels zelf hun leerproces. De leraar als lid van een schoolteam (functioneel geheel 7) komt zeer goed aan bod in het derde jaar, doordat de student een geruime tijd op een bepaalde school komt (samenwerking met mentoren ...) en ook omdat de studenten voor bepaalde leergebieden groepsopdrachten moeten uitvoeren. Ook voor het eindwerk worden ze aangespoord om met medestudenten samen te werken.

Tijdens besprekingen van de opleidingscommissies worden de leerinhouden en didactiek van de opleidingsonderdelen aan elkaar doorgegeven. Collega's die eenzelfde vak geven, plegen op regelmatige basis

overleg en informeren elkaar. Dit voorkomt eventuele overlappingen en hiaten. Men wil vooral complementair werken.

Vaklectoren geven vaak hetzelfde opleidingsonderdeel in de drie jaren. Indien hetzelfde onderdeel niet door dezelfde lectoren in de drie opleidingsjaren wordt gegeven, zal de titularis de nieuwe collega introduceren, informeren en ondersteunen. Binnen de verschillende vakgroepen wordt ook op regelmatige basis overleg gepleegd. Voor bepaalde aspecten wordt samengewerkt met lectoren van een ander domein. Voor de module buitengewoon onderwijs bijvoorbeeld werken de lectoren muziek en LO samen voor de sessie Sherborne en voor Schrijfdans werken de lectoren muzische vorming en taal samen.

Het opleidingsprogramma vertoont zowel horizontaal als verticaal samenhang, wat blijkt uit de opbouw van het curriculum rond de functionele eenheden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om het onderling verband tussen opleidingsonderdelen en de horizontale/verticale samenhang verder te verduidelijken aan de studenten en het beroepenveld.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De verdeling van de studieomvang en de begrote studietijd over de afzonderlijke opleidingsonderdelen is terug te vinden in de studiefiches en de curricula van de drie opleidingsjaren.

Per academiejaar worden de studenten van één van de opleidingen van het departement systematisch bevraagd. Bij de aanvang van het academiejaar worden de studenten van het tweede en het derde jaar bevraagd over enkele opleidingsonderdelen die ze in het eerste jaar gevolgd hebben. In de loop van het tweede semester worden studenten uit alle jaren van de opleiding bevraagd over een aantal opleidingsonderdelen die ze in het lopende academiejaar volgen. Daarnaast worden de studenten nog eens bevraagd over de opleiding in het algemeen.

Bij de bevraging met betrekking tot de afzonderlijke opleidingsonderdelen, wordt specifiek gepeild naar de perceptie van de studenten over de verhouding tussen de omvang van de cursus en het aantal voorziene uren.

De meest recente bevragingen met betrekking tot het curriculum Leraar Lager Onderwijs dateren van 2003–2004.

De resultaten van de bevraging werden opgenomen in het ZER.

Bij de bevraging met betrekking tot de opleiding in het algemeen wordt gepeild naar de perceptie van de studenten over de spreiding van de examen- en studielast over het academiejaar. Een meerderheid van de studenten (56%) vindt de studiebelasting ongelijkmatig gespreid over het jaar. Ze schrijven dit ondermeer toe aan de stageperiodes waar ze veel tijd investeren in het maken van degelijke lesvoorbereidingen. De studenten gaven toen ook aan dat veel taken gelijktijdig moesten worden afgegeven. Vanuit de opleiding werd toen een inventaris gemaakt van de aard, omvang en planning van de verschillende taken. Dit resulteerde in een document 'Taakbelasting'.

In 2003–2004 werd voor het eerst een studietijdmeting via retrospectieve tijdschatting uitgevoerd bij de studenten van het tweede opleidingsjaar. Een gedetailleerde beschrijving van de methodologie en de resultaten werd opgenomen in de bijlagen van het ZER.

Aan de studenten werd voor alle opleidingsonderdelen gevraagd hoeveel tijd ze eraan besteedden; dit omvat onder meer lesactiviteiten, zelfstudie, atelier, stages, eindwerk. Ook lectoren deden een schatting van de studietijd voor hun onderwijsactiviteiten. Met een aantal studenten werd een feedbackgesprek voorzien, om steekproefsgewijs naar oorzaken te zoeken van opvallende discrepanties.

De belangrijkste vaststellingen zijn:

- De gemeten totale studietijd (ca. 1700 u) en de verwachte totale studietijd (ca. 2000 u) liggen beide rond de begrote studietijd (1800 u);
- De gemeten studietijden voor de opleidingsonderdelen 'Project Muzische Vorming' en 'Stage' liggen zeer hoog, waardoor ze de begrote studietijden overstijgen; voor de meeste andere opleidingsonderdelen is het tegendeel waar;
- De afwijking tussen de gemeten en de verwachte studietijden is beduidend groter op vlak van 'zelfstudie' dan op vlak van 'contacturen';

- Voor de opleidingsonderdelen 'Muzische Vorming: plastische opvoeding', 'Muzische Vorming: muzikale opvoeding', 'Lichamelijke opvoeding', 'Zelfstandig werk' en 'Communicatievaardigheden' liggen de gemeten studietijden beduidend lager dan de begrote studietijden;
- De verwachte en de gemeten studietijden voor het opleidingsonderdeel 'Pedagogiek' liggen beduidend lager dan de begrote studietijd aangegeven in de studiegids.
- In het tweede jaar van de opleiding vragen de stages heel veel energie vragen van de studenten, zodat ze voor andere opleidingsonderdelen niet de begrote tijden halen.
- Om de slaagkansen van elke student te optimaliseren levert het departement meerdere inspanningen die zich voornamelijk op het vlak van de studiebegeleiding situeren, onder meer werken in kleine groepen, instaptoetsen en screeningtesten en monitoraat.

Op het vlak van organisatie heeft de opleiding eveneens een aantal ondersteunden maatregelen genomen, onder meer flexibele leerwegen, jaarplanningen, uurroosters, takenlijsten, lesvrije dagen voor de voorbereiding van stages.

De commissie stelt vast dat opdrachten voor studenten effectief worden opgevolgd via studietijdmetingen. Op die manier krijgt de opleiding zicht op de studiebelasting die te wijten is aan de onderwijs en studieopdrachten. Hierover is overleg tussen de lectoren.

De recentste resultaten van de studentenbevragingen en de resultaten van de studietijdmetingen worden ook effectief in overweging genomen bij de actualisering van het curriculum voor het academiejaar 2006–2007.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de bestaande initiatieven op het gebied van studietijdmetingen verder te zetten en verder te systematiseren.

De commissie bepleit een betere spreiding van de studie- en stageopdrachten, gezien de vaststellingen uit de studentenbevragingen.

De commissie vraagt om in het lesrooster meer vrije leertijd voor de studenten in te bouwen.

De commissie vraagt aandacht voor de studiebelasting van de studenten door betere planning/afstemming tussen lectoren.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de onderwijsvisie wordt gesteld dat het onderwijs gericht moet zijn op het verwerven van competenties (kennis, vaardigheden en attitudes) ingegeven door de beroepspraktijk en dit via activerende leersituaties waarin coöperatief leren wordt gestimuleerd. Met specifieke begeleidingsmaatregelen en een gedifferentieerde aanpak wil de opleiding de slaagkansen van potentieel geschikte studenten optimaliseren.

De gehanteerde werkvormen zijn gericht op actieve participatie van de studenten, zelfwerkzaamheid en levenslang leren. De studenten worden vaak gewezen op hun verantwoordelijkheid voor het leerproces dat ze doormaken. Via oefeningen en opdrachten kunnen ze bijvoorbeeld op hun eigen tempo de cursus verwerken; finaal dienen ze de vooropgestelde doelstellingen te hebben bereikt.

De werkvormen zijn in lijn met de doelstellingen van het opleidingsprogramma. De lectoren kiezen zelf de werkvormen die ze hanteren. Als meerdere lectoren verantwoordelijk zijn voor eenzelfde opleidingsonderdeel, is er overleg met betrekking tot de keuze van de werkvormen. De meeste lectoren gebruiken afwisselende en activerende werkvormen om de beoogde competenties te realiseren.

De volgende werkvormen komen afwisselend aan bod in de loop van de opleiding: hoorcollege, werkcollege, onderwijsgesprek, leergesprek, groepswork, zelfstandig werk, partnerwerk, bespreking van video- en demonstratieles, proefles, workshop, stageopdracht, excursie, projectwerk ...

Studenten kunnen ook beschikken over didactisch materiaal en video-opnames van demonstratie- en proeflessen.

Tijdens het academiejaar 2004–2005 werden alle lectoren geschoold in het gebruik van de elektronische leeromgeving Dokeos. Alle interne communicatie gebeurt via Dokeos. Tot op heden worden nog geen cursussen via Dokeos aangeboden. Er zijn wel ondersteunende pakketten beschikbaar, zoals MILE, een Multimediale Interactieve Leeromgeving die digitale opnames omvat van wiskundelessen in de basisschool en een zelfstudiepakket taalvaardigheid.

Zowel het OP als de studenten bevestigen dat de meest gebruikte didactische werkvorm in de eerste twee opleidingsjaren frontaal onderwijs is. In het laatste jaar worden volgens de studenten verschillende werkvormen maar toch vooral groepswork gehanteerd.

Studenten benadrukken het belang van de didactische aanpak in het aanleren van inhoud. De nadruk wordt volgens de studenten effectief ook steeds meer gelegd op het aanleren van methodiek en didactische werkvormen. Het OP stelt dat zoveel mogelijk gewerkt wordt met het 'teach as you preach'-concept. Dit wordt concreet geïllustreerd aan de hand van verschillende voorbeelden.

Aanbevelingen ter verbetering:

Niettegenstaande er een verscheidenheid aan didactische werkvormen worden gebruikt, pleit de commissie om het principe van 'teach as you preach' meer toe te passen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zowel pedagogen als vaklectoren worden ingezet voor de stagebegeleiding van studenten. De beoordelingscriteria worden onderling besproken en er worden regelmatig feedbackmomenten georganiseerd.

De evaluatievormen zijn vastgelegd in het examenreglement, opgenomen in de onderwijs- en examenregeling (OER) voor de BAMA-structuur, in de algemene onderwijsregeling (AOR) voor de niet-BAMA-structuur en in de departementale aanvullingen hierop.

Deze examenregeling omvat de examenroosters, praktische gegevens met betrekking tot het examensecretariaat, de namen van de voorzitter en de secretaris van de examencommissie en de naam en de bereikbaarheid van de ombudsman.

Bij aanvang van het academiejaar krijgen de studenten de jaarplanningen met aanduiding van de blok- en examenperiodes. Deze blijven ad valvas en online consulteerbaar gedurende het volledige academiejaar.

De examens zijn openbaar. Derden kunnen als waarnemer aanwezig zijn tijdens mondelinge examens.

In de studiefiches worden de verwachtingen en evaluatievormen voor elk opleidingsonderdeel toegelicht. De lectoren herhalen deze informatie in hun lessen en een aantal lectoren stelt modelexamens van vorige jaren ter beschikking bij de cursus. In geval van permanente evaluatie informeren de lectoren de studenten uitvoerig over de verwachtingen en de eventuele opdrachten, de criteria ter beoordeling en de eventuele deadlines voor het indienen van taken. Bij mondelinge en schriftelijke examens wordt het gewicht van elke vraag duidelijk aangegeven.

De evaluatievormen en -systemen sluiten aan bij de werkvormen en doelstellingen per opleidingsonderdeel en opleidingsjaar. Voor elk opleidingsonderdeel worden de systemen en de vormen van evaluatie en de gehanteerde weging weergegeven in de corresponderende studiefiches. De evaluatie gebeurt hoofdzakelijk op basis van een schriftelijk, een mondeling en/of een praktisch examen. Bij mondelinge examens krijgen de studenten veelal de gelegenheid om hun antwoord schriftelijk voor te bereiden en te structureren.

In het eerste jaar van de opleiding worden relatief veel leerinhouden aangebracht die getoetst worden met schriftelijke en mondelinge examens. Het aandeel permanente en procesmatige evaluatie neemt toe naar het einde van de opleiding.

In een bijlage van het ZER is een overzicht opgenomen van de verschillende evaluatievormen per opleidingsjaar en opleidingsonderdeel.

Twee systemen van evaluatie worden onderscheiden:

- de permanente evaluatie tijdens de periodes voor onderwijs- en studieactiviteiten;
- de periodegebonden evaluatie tijdens de examenperiodes.

Met mondelinge en praktische examens kan in permanente of periodegebonden evaluatie ook gepeild worden naar (praktijk)vaardigheden en attitudes. Bij heel wat onderdelen is de uiteindelijke evaluatie gebaseerd op een

combinatie van permanente en periodegebonden evaluatie. De evaluatievormen wisselen naargelang de te evalueren competenties.

Indien meerdere lectoren betrokken zijn bij een opleidingsonderdeel of indien meerdere lectoren parallel hetzelfde opleidingsonderdeel aanbieden, dan overleggen die lectoren onderling over de evaluatievorm en de examenopdrachten. Bij een schriftelijk examen krijgen alle studenten voor eenzelfde opleidingsonderdeel hetzelfde examen.

De didactische oefeningen in het kader van verschillende opleidingsonderdelen (proeflessen, didactische werkvormen illustreren, lesvoorbereidingen maken ...) worden als permanente evaluatie competentiegericht geëvalueerd.

Tijdens de examens staat de Ombudsdienst klaar om eventuele klachten van studenten op te vangen.

Verspreid over het departement hangen affiches uit met de naam van de ombudsman, haar foto en hoe zij gecontacteerd kan worden. De ombudsman houdt een register bij met de aanvragen tot tussenkomst of bemiddeling. Hierin worden de vraag en de oplossing beschreven.

Bij de bevraging met betrekking tot de opleiding in het algemeen, wordt gepeild naar de perceptie van de studenten inzake het voldoende bekendmaken van het bestaan van de Ombudsdienst tijdens de examenperiode en de bereikbaarheid van de ombudsman.

Stagebeoordeling

De stage wordt beoordeeld, gebruik makend van beoordelingsformulieren. Samen met de pedagoog van de lerarenopleiding worden de inhoud en de bedoeling van het beoordelingsformulier per bijgewoonde activiteit en het formulier eindevaluatie door de mentor besproken. Benadrukt wordt welke competenties aandacht moeten krijgen en welke competenties op het einde van het opleidingsjaar moeten verworven zijn.

De begeleidings- en beoordelingsformulieren zijn gelinkt aan het opleidingsprogramma, waarin aangegeven wordt welke vaardigheden tegen het einde van elk opleidingsjaar moeten verworven zijn.

Voor de drie opleidingsjaren geldt dat de stage permanent beoordeeld wordt. Er is geen tweede zittijd voor stage mogelijk. De procedure voor de beoordeling over de drie opleidingsjaren wordt gedetailleerd beschreven in het ZER.

De beoordelingscriteria in het eerste jaar werden afgeleid uit de lijst van basiscompetenties, het uitgangspunt van het opleidingsprogramma.

De volgende criteria zijn hierbij richtinggevend: kwaliteit van de stagemap, het stipt naleven van gemaakte afspraken, het toepassen van de didactische principes, inhoudelijke correctheid, de omgang met de leerlingen, de klasleiding, het persoonlijke optreden, het mondelinge en schriftelijke taalgebruik en het reflecterende vermogen. Er wordt rekening gehouden met de evolutie die de student doormaakt.

In het tweede opleidingsjaar worden bovenop de criteria van het eerste opleidingsjaar de volgende bijkomende criteria voor de stage vooropgesteld: leerplansituering, aandacht voor de leergebiedoverschrijdende eindtermen, kansen aangrijpen om horizontale verbanden te leggen, oog hebben voor differentiatie, correcte toepassing van de vakdidactiek, inzet om probleemstellend en vernieuwend te werken, evolueren naar een realistische timing, inspelen op de actualiteit, ICT inschakelen en de lesvoorbereiding flexibel hanteren.

Na elke stageperiode houden de mentor, de mentor-coach en de lector-coach met de student een supervisiegesprek.

De eindbeoordeling van de stage gebeurt op basis van geleverde prestaties tijdens het jaar en op basis van de evolutie die de student doormaakt tijdens de verschillende stageperiodes. De eindverantwoordelijkheid voor de beoordeling van de student berust bij het opleidingsinstituut. Studenten die niet slagen voor stage krijgen een gemotiveerd verslag.

In het derde opleidingsjaar wordt na de reguliere stage een tussentijdse bespreking georganiseerd om te bepalen wie bijkomende begeleiding of controle nodig heeft. De student overhandigt het uitgebreide eindevaluatieverslag van de mentor en zijn portfolio aan de pedagoog, die een voorstel van beoordeling doet voor de evaluatiecommissie.

Het team evalueert de verschillende stageconcepten voor de verschillende opleidingsjaren door middel van gesprekken met de mentoren en de directie van de stageschool. Daarnaast is er ook een klassikale bespreking met alle studenten.

Beoordeling van het eindwerk

De beoordeling van het eindwerk omvat drie luiken: een procesevaluatie, een productevaluatie en de evaluatie van de mondelinge presentatie.

Alleen de promotor beoordeelt het proces, dat telt voor 40% van het totaal. De lezer en de promotor beoordelen samen het product op basis van de theoretische volledigheid en uitdieping en de praktische bruikbaarheid van het werk voor het werkveld.

De presentatie wordt eveneens door de promotor en de lezer beoordeeld, waarbij aandacht wordt geschonken aan de duidelijke structuur van het betoog, het gebruik en de keuze van aanschouwelijk materiaal, het vlot kunnen antwoorden op gestelde vragen en het respecteren van de timing. Het product telt mee voor 40%, de presentatie voor 20%.

In principe wordt een zelfde quoteringscijfer gegeven aan alle studenten die aan het eindwerk samenwerkten. Indien zij dit nodig achten, kunnen de promotor en de lezer verschillende punten toekennen.

De procedures met betrekking tot de beraadslaging van de examencommissies worden uitvoerig beschreven in het examenreglement.

In het eerste jaar van de opleiding zijn een aantal specifieke voorwaarden voorzien om te kunnen slagen voor het opleidingsjaar:

- correct spellen, een onderdeel van 'Nederlands' waarvoor de studenten minimaal 14 op 20 moeten behalen;
- studenten die voor mondeling taalgebruik Nederlands doorverwezen werden naar logopedie of naar een cursus 'Algemene verbale vorming', moeten een attest kunnen voorleggen en een positieve evolutie kunnen aantonen;
- deelname aan de workshops 'Muzische vorming' is verplicht en moet bij afwezigheid zelfstandig worden ingehaald;
- studenten moeten 50 meter kunnen zwemmen in één zwemtijd.

Er is geen herkansing mogelijk voor de onderdelen die enkel op basis van permanente evaluatie beoordeeld worden. Dit is bijvoorbeeld het geval voor 'Plastische Opvoeding' in het eerste opleidingsjaar en voor de stages in alle opleidingsjaren.

Studenten kunnen het oordeel van de examencommissies betwisten. De geschillenregeling is opgenomen in het examenreglement.

De commissie stelt vast dat er geen systematisch toetsingsbeleid is. De opleidingsverantwoordelijken bevestigen dit tekort maar er is volgens de opleidingsverantwoordelijken en de OP-leden momenteel nog geen specifiek initiatief genomen voor het garanderen van de kwaliteit van het toetsingsbeleid. Hiervoor werden de voorbije periode wel initiatieven genomen. De vertegenwoordigers van het werkveld bevestigt dat zij het eindwerk niet evalueren.

Binnen de opleiding werken de studenten met een portfolio. Studenten maken onder meer een stageportfolio aan en een themamap rond de module hedendaagse onderwijssystemen in het derde modeltraject.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie bepleit het ontwikkelen van een toetsingsbeleid. In het kader van het borgen van de kwaliteit van de opleiding is het van belang om hierbij expliciet aandacht te besteden aan de betrouwbaarheid en validiteit van de evaluatievormen.

De commissie is van oordeel dat het noodzakelijk is om het werkveld te betrekken bij de evaluatie en beoordeling van het eindwerk.

Facet 2.8 Masterproef**Beoordelingscriteria**

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De toelatingsvoorwaarden voor de opleiding zijn opgenomen in de Onderwijs- en Examenregeling (OER) en in de Algemene Onderwijsregeling (AOR).

Een student kan zich inschrijven voor een bacheloropleiding aan de Hogeschool Gent indien hij voldoet aan de decretaal omschreven voorwaarden, voldoende kennis heeft van de Nederlandse taal en in het bezit is van een voldoende geacht diploma.

De instroom aan studenten is zeer heterogeen. Over de laatste vijf academiejaren, kan gesteld worden dat 54% van de instromende studenten een ASO afdeling volgde, 39% een TSO afdeling, 3% een KSO afdeling en 4% een BSO afdeling.

Gemiddeld werden over de laatste vijf academiejaren, drie keer zoveel meisjes als jongens ingeschreven.

Het aantal generatiestudenten neemt de laatste jaren licht af en over de laatste vijf academiejaren bedraagt het aandeel 63,2%.

Voor alle opleidingsonderdelen van het eerste jaar zijn de startcompetenties de eindtermen van het secundair onderwijs. Het werken in relatief kleine groepen (25 tot 30 studenten per klas in het eerste opleidingsjaar) laat toe vlotter in te spelen op niveaunderschillen tussen de studenten. Voorts zijn de studenten aangewezen op zelfstudie en monitoraat om hun leerinhoudelijke tekorten weg te werken.

Aan de hand van instaptesten voor Nederlands en wiskunde wordt de beginsituatie van de instroom in kaart gebracht en krijgen de studenten een beeld van de desbetreffende leerinhouden in de lagere school. Studenten die zwak scoren op deze tests moeten dit beschouwen als een signaal om extra inspanningen te leveren om hun tekorten weg te werken, als zij willen slagen voor de opleiding.

Deze instaptesten vinden plaats tijdens de onthaalweek (programma onthaaldagen) en omvatten eindtoetsen van lagere scholen uit het gemeenschapsonderwijs en/of het stedelijk onderwijs (OVSG-toets), en voor Nederlands ook een instapproef op pc (spelling en zinsbouw), een dictee en een mondelinge screening.

De screening op mondeling taalgebruik gebeurt door duo's lectoren uit de opleiding (vaklector Nederlands en een collega van een ander leergebied). Op basis van hun prestatie voor deze screening kunnen de studenten het advies krijgen om de tekorten door zelfstudie weg te werken of om algemene verbale vorming (dictie) te volgen. Ze worden indien nodig ook doorverwezen naar een logopedist of neus/keel/oorarts.

Ten behoeve van taalzwakkere studenten wordt een zelfstudiepakket taalvaardigheid aangeboden via de digitale leeromgeving Blackboard.

Voorts onderneemt een aantal collega's bescheiden pogingen om te differentiëren naar de kenmerken van de instromende studenten. Zo kunnen bijvoorbeeld extra werkcolleges voorzien worden op aanvraag van studenten

die een achterstand ervaren op het niveau van wiskunde, of kunnen studenten die al voldoende notenleer heheersen voor Muzikale Opvoeding in groep een alternatieve opdracht uitwerken.

In het kader van het Project Digitaal Rijbewijs werd een instrument ontwikkeld dat tot doel heeft snel en elektronisch te evalueren of een student bepaalde competenties heeft verworven.

In 2004–2005 werd gestart met het LASSI-project (Learning And Study Strategies Inventory), in samenwerking met de K.U.Leuven (faculteit Psychologie). Van alle instromende studenten werd een snelle analyse gemaakt van hun leer- en studiestrategie in functie van meer gerichte studiebegeleiding. Dit moet de motivatie en het studierendement van de studenten verhogen. De studenten vullen elektronisch een vragenlijst in. De resultaten worden vertrouwelijk verwerkt. Zogenaamde 'risicostudenten', bij wie één of meer clusters aangeduid werden als 'op te volgen', worden naderhand uitgenodigd op een feedbackgesprek.

Er worden geen concrete streefcijfers gehanteerd op het gebied van het instroombeleid.

Tijdens de visitatie werd uitvoerig ingegaan op de gewijzigde instroom en de gevolgen daarvan op het niveau van de opleiding. De opleidingsverantwoordelijken pleiten voor een soort propedeuse op basis van credits.

Volgens de opleidingsverantwoordelijken en de OP-leden werd ook al nagedacht over een toelatingssselectie maar dat mag decretaal niet. Er wordt wel een screening gedaan. Op bestuursniveau werd hierover ook al gediscussieerd maar momenteel beschikt men niet over de financiële middelen. Men is zich op bestuursniveau ook bewust van het feit dat de verandering van de instroom duidelijk een invloed heeft op het onderwijsrendement.

Taal- en rekenvaardigheid bij instromende studenten gaan volgens de opleidingsverantwoordelijken en het onderwijzen personeel duidelijk achteruit. Tegelijkertijd wordt gewezen op de noodzakelijke basiscompetenties.

Taalvaardigheid is volgens de opleidingsverantwoordelijken een blijvend probleem bij de instromende studenten.

Er wordt ook veel aandacht besteed aan de maximale flexibilisering van de lerarenopleiding. Een specifiek programma van heroriëntering werd opgezet, waardoor studenten nog zeer laat in het jaar kunnen geheroriënteerd worden. Studenten en afgestudeerden bevestigen dat na de screening van de taalkennis studenten die problemen hebben, kunnen verplicht worden om in behandeling te gaan bij een logopedist. Studenten worden soms ook verplicht om naar een monitoraat te komen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie bepleit meer aandacht voor de curriculumconsequenties van de introductie van een diversiteitbeleid.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het programma is een adequate vertaling van de opleidingsdoelstellingen. Het is gericht op recente maatschappelijke ontwikkelingen en op de behoeften van het werkveld, op flexibiliteit, op internationale samenwerking en is praktijkgericht.
- De commissie is van oordeel dat de inhoud van het programma de studenten de mogelijkheid biedt om de vooropgezette eindkwalificaties en competenties te bereiken. Het opleidingsprogramma waarborgt de realisatie van de vooropgezette competenties. De aanpak is essentieel ervaringsgericht, praktijk en theorie zijn in voortdurende wisselwerking. Via een leerinhoudelijke en algemene didactische vorming in het eerste jaar, een gedegen praktijkvorming en op een uitdieping van de vakdidactische en pedagogisch didactische competenties in het tweede jaar en een thematisch werking rond hedendaagse onderwijssystemen en rond diversiteit, een uitgebreide stage en een eindwerk worden de algemene en beroepsspecifieke basiscompetenties gerealiseerd.
- De verticale en horizontale samenhang in het opleidingprogramma wordt gerealiseerd door het curriculum over drie opleidingsjaren op te bouwen vanuit de basiscompetenties van het beroepsprofiel en de functionele gehelen die systematisch verder worden uitgediept..
- De opleiding kiest voor onderwijsmethodes die een student stimuleren tot zelfstandig en samenwerkend leren en die beantwoorden aan de opleidingsdoelstellingen. Er worden zoveel mogelijk gewerkt met het 'teach as you preach' concept en er wordt gebruik gemaakt van een gedifferentieerd aantal evaluatievormen
- De opleiding heeft aandacht voor de aansluiting van instromende studenten.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschikt over een gekwalificeerd korps.

Het wervings-, selectie-, aanstellings- en vervangingsbeleid wordt uitvoerig beschreven in het ZER.

De personeelsformatie wordt in het licht van acute en beleidsmatige noden en wensen in overleg met de vakgroepen ingevuld.

De vakgroepen zijn verantwoordelijk voor de opmaak van een duidelijk profiel en een duidelijke functieomschrijving.

De nieuwe collega's worden eerst door de PR-verantwoordelijke van het departement opgevangen, waarna de rechtstreekse collega's (collega's die instaan of instonden voor het betrokken opleidingsonderdeel) en/of de betrokken vakgroep de nieuwkomers inhoudelijk begeleiden in de lespraktijk. Nieuwe collega's werken (zo mogelijk) samen of parallel met meer ervaren collega's, die de nieuwelingen initiëren in de praktijk van stagebegeleiding of in het lesgeven. Van nieuwkomers wordt ook niet verwacht dat zij onmiddellijk meedraaien in de talrijke interne werkgroepen of gespecialiseerde nascholingen gaan volgen.

De commissie waardeert de grote inzet en teamspirit van het personeelskader.

Er worden functionerings- en evaluatiegesprekken gehouden. Met de resultaten van deze gesprekken wordt rekening gehouden bij de opdrachtenverdeling.

Op functioneringsgesprekken wordt gepolst naar de behoefte tot bijscholing en worden suggesties gedaan. Bijscholing kan zowel vraag- als aanbodgestuurd zijn. Er is op departementaal niveau een navormingscommissie die bestaat uit het departementshoofd (voorzitter), de opleidings- en vakgroepvoorzitters of hun vertegenwoordigers. Deze commissie waakt erover dat alle medewerkers kans krijgen tot navorming en verdeelt de middelen overeenkomstig de prioriteiten. Voor het volgen van bijscholingen voorziet het departement een bepaald bedrag.

Via folders en e-mail worden de lectoren op de hoogte gebracht van bijscholingen.

Op vraag van lectoren worden jaarlijks een aantal bijscholingen georganiseerd. In de toekomst zal de vakgroep de gevolgte bijscholingen van elk lid bijhouden.

OP-leden stellen vast dat het aantal uren besteed aan navorming vermindert. Men geeft vergadermomenten en verhoogde werkdruk als redenen. Toch wordt gesteld dat de opleidingsverantwoordelijken dit algemeen stimuleren. Dit komt ook aan bod tijdens de functioneringsgesprekken. Het OP volgt ook de interne opleidingen. De professionalisering en deskundigheidsvorming op departementaal vlak bestaat vooral uit het stimuleren van het OP om navorming te volgen. Het OP kan zelf initiatieven nemen. Het departement en de hogeschool organiseren ook nascholingsactiviteiten. Op departementaal niveau is een budget voorzien voor bijscholing. Er is

geen percentage van de opdracht structureel voorzien voor bijscholen. Het departement organiseert zelf ook bij- en nascholingen.

De commissie heeft aan de hand van de beschikbare documenten kunnen vaststellen dat het personeel voldoende expertise heeft om het programma adequaat te kunnen invullen.

De commissie stelt wel vast dat er geen systematisch professionaliseringsbeleid en geen systematisch navormingsbeleid is.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie is van mening dat het ontwikkelen van een professionaliseringsbeleid voor lectoren en mentoren een belangrijk aandachtspunt dient te zijn.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het grootste gedeelte van het onderwijzend personeel heeft een diploma van academisch niveau, aangevuld met een diploma van de academische initiële lerarenopleiding.

Sedert het academiejaar 2002–2003 doet de opleiding ook een beroep op praktijklectoren en gastlectoren die jarenlange ervaring hebben in het onderwijsniveau waarop studenten voorbereid worden.

Het onderwijzend personeel staat in nauw contact met het werkveld en voor specifieke onderwijsthema's wordt beroep gedaan op praktijklectoren en gastlectoren.

Praktijklectoren hebben een rechtstreekse ervaring met de beroepspraktijk van het Lager Onderwijs. De lectoren hebben doorgaans geen ervaring met de specifieke doelgroep maar via regelmatige observaties en stagebegeleiding aan stagescholen en via overleg met mentoren over de inhoud en de didactische aanpak, worden lectoren snel vertrouwd met het werkveld.

Enkele lectoren geven demonstratielessen in klassen in het werkveld en sommige lectoren maken deel uit van een leerplancommissie van de RAGO of OVSG.

Bepaalde leden van het OP zijn ook betrokken bij diverse initiatieven op het vlak van maatschappelijke dienstverlening en/of onderzoek.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding dient verder te onderzoeken wat de meerwaarde kan zijn van de inbreng van buitenlandse partners en internationalisering in de opleiding en voor de professionele gerichtheid van de lectoren.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding telt 39 OP-leden: 11 voltijdse en 25 deeltijdse statutaire personeelsleden en 7 deeltijds statutaire ATP-leden. Er zijn iets meer tijdelijken dan benoemden. De leeftijdsstructuur toont een spreiding over alle leeftijdscategorieën. De opleiding telt twee deeltijdse personeelsleden die contractueel aangesteld zijn voor onbepaalde duur en een deeltijds personeelslid dat aangesteld is voor bepaalde duur.

De lijst met namen van het personeel betrokken bij de opleiding, met competentiedomein, onderwijsbelasting en globaal procent onderwijs- en onderzoeksopdracht is opgenomen als bijlage bij het ZER.

De commissie stelt een grote versnippering in opdrachten vast. De opleidingsverantwoordelijken stellen dat vakgroepen hierover beslissen. Deze versnippering in deeltijdse opdrachten heeft volgens de opleidingsverantwoordelijken voor- en nadelen. Deze versnippering gebeurt onder andere in functie van de stagebegeleiding. Dit laat toe veel OP-leden in te schakelen in de stagebegeleiding.

Het departementshoofd uit zijn bezorgdheid aan de commissieleden over alle bijkomende opdrachten en verwachtingen naar het personeel in het onderwijs. Dit gaat allemaal ten koste van de hoofdopdrachten. Er is een vrij grote werkdruk en in feite zou de opleiding veel meer bijkomend personeel moeten krijgen. Er is een grote nood aan onderwijsondersteuning en bijkomend administratief personeel.

Het OP ervaart ook een verhoogde werkdruk. Die druk blijft stijgen aangezien het om een klein opleidingsteam gaat. Tot nu toe blijft dit team zijn verantwoordelijkheid opnemen naar collega's, studenten en de opleiding en is er een gering ziekteverzuim.

De personeelsverantwoordelijke bevestigt ook dat de werkdruk van het OP-personeel sterk verhoogd is en dat er op bestuursniveau gezocht wordt naar middelen om de werkdruk te verminderen. Deze situeren zich vooral op het niveau van de loopbaanplanning en -ontwikkeling. Er zal in de toekomst werk worden gemaakt van nieuwe functiebeschrijvingen waarin onderwijsondersteunende opdrachten zullen worden toegekend die bijkomend zullen worden gehonoreerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vindt het noodzakelijk dat door bestuur en management de nodige initiatieven genomen dienen te worden om de werkdruk bij de medewerkers in de toekomst te verminderen.

De commissie vraagt meer aandacht voor de personele consequenties van het flexibiliseringsdecreet.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding beschikt over voldoende gekwalificeerd personeelskorps dat opgebouwd is vanuit een duidelijk wervings-, selectie-, aanstellings- en vervangingsbeleid.
- Het onderwijzend personeel staat in nauw contact met het werkveld en voor specifieke onderwijsthema's wordt beroep gedaan op praktijklectoren en gastlectoren. Praktijklectoren hebben een rechtstreekse ervaring met de beroepspraktijk.
- Er worden systematisch functionerings- en evaluatiegesprekken gehouden.
- Er is een aanzet tot een professionaliserings- en deskundigheidsbevorderingsbeleid.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs wordt ingericht door het departement Lerarenopleiding van de Hogeschool Gent. Binnen de gebouwen is ook de basisschool 'Ledeganck' (de vroegere 'Oefenschool') gevestigd.

Naast een onthaalruimte beschikt de opleiding over een studentensecretariaat. Zowel de onthaalruimte, het studentensecretariaat als het EHBO-lokaal werden grondig gerenoveerd in 2003.

Er is een ontmoetings-/pauzeruimte voor de lectoren en studenten.

In de lectorenkamer bevinden zich voldoende pc's met netwerkverbinding en de klassieke Office, e-mail- en Internetprogramma's.

De opleiding beschikt over een aantal ondersteunende - en onderwijsruimten:

- een aantal klaslokalen waarin hoofdzakelijk contactonderwijs wordt gegeven;
- een aantal (praktijk)ruimten waarin naast contactonderwijs ook aan projectwerk (onder andere Wiskundige Initiatie, Wereldoriëntatie), zelfstudie, expressie (Muziek, Drama, Beeld) en beweging (Lichamelijke Opvoeding) kan worden gedaan.

De beleidsondersteunende functies en administratieve medewerkers beschikken over de nodige (up-to-date gehouden) werkmiddelen.

De opleiding Leraar Lager Onderwijs beschikt over 17 onderwijsruimten. Voor grote bijeenkomsten (onthaal eerstejaars, workshop solliciteren derdejaars, ingehuurde creastages, projectwerk enzovoort) kan de opleiding beschikken over twee polyvalente ruimten. Beide beschikken over databekabeling en kunnen vanuit het mediacentrum meteen uitgerust worden met een computer, beamer, projectiescherm, geluidsinstallatie enzovoort. Drie vergaderlokalen staan ter beschikking van de opleidingscommissie, de vakgroepen en de studenten. Voor zwemmen (in het nabijgelegen stedelijk zwembad Strop en het zwembad van de Universiteit Gent) en vakkenstages wordt een beroep gedaan op externe accommodatie.

Op de campus Ledeganck beschikt de opleiding over een gymzaal met aanpalende opslagplaats voor de toestellen en kleedruimte.

De Hogeschool Gent beschikt over een eigen sportcomplex met meer dan 20 binnenterreinen en 15 buitenterreinen. Er wordt hier hoofdzakelijk gebruik van gemaakt door de opleiding secundair onderwijs.

De bibliotheek bevat boeken, cd's, cd-roms, prentmateriaal, diareeksen, eindwerken en diverse informatieve en pedagogische tijdschriften. De volledige collectie wordt ontsloten in de online centrale catalogus van de bibliotheken van de Hogeschool Gent, die op dit ogenblik meer dan 125.000 onderwerpen bevat.

De online catalogus is raadpleegbaar via <http://bib.hogent.be>.

Naast die catalogus worden er in de bibliotheek ook lijsten van de tijdschriftartikelen bijgehouden. Die trefwoordlijsten zijn via Dokeos raadpleegbaar.

Het multimediapark in het leercentrum bestaat uit 30 computers, twee kopieerapparaten waarvan één met print- en scanfunctie, draadloos Internet en heel wat netwerkaansluitingen voor het gebruik van laptops.

Het leercentrum is een functionele leeromgeving die dagelijks doorlopend open is van 8.15 tot 18u. Naast een uitgebreide bibliotheek en het multimediapark zijn er ook print-, kopieer- en scanfaciliteiten en is er ruimte om te studeren of te werken. Vanuit de sector informatisering en coördinatie worden twee voltijdse administratieve opdrachten gefinancierd voor het leercentrum.

Op de campus zijn vijf computerlokalen met samen 106 desktop pc's aangesloten op het Internet, telkens met een overheadprojector, een vaste beamer, een projectiescherm, een whiteboard en een flip-over. In elk pc-lokaal is een A4-vlakbedscanner en een krachtige netwerklaserprinter voorzien.

Naast de computerfaciliteiten in het leercentrum beschikken de studenten in het pc-labo over elf pc's, verbonden met het Internet. In dit lokaal wordt nooit les gegeven zodat het steeds voor studenten beschikbaar is. Het lokaal beschikt ook over een netwerklaserprinter, een A3-kleurenprinter en een A4-vlakbedscanner.

Studenten en lectoren kunnen ook beschikken over vaste en mobiele camera's en geluidsapparatuur en een studio om opnames te maken die rechtstreeks kunnen gevolgd worden.

De commissie is van mening dat de infrastructurele faciliteiten voldoen om de opleidingsbehoeften in te vullen en dat de opleiding haar specifieke opleidingsdoelstellingen kan realiseren.

De boeken, tijdschriften en naslagwerken zijn actueel en voldoende afgestemd op de curriculuminhouden van de opleidingsonderdelen. Niettegenstaande de recent gerealiseerde vernieuwingen van de voorbije jaren en de concrete plannen op korte en middellange termijn blijven bepaalde infrastructurele werken noodzakelijk: het vernieuwen van de turnzaal op de campus en het verwarmen van het aardrijkskundelokaal.

De commissie uit wel haar bezorgdheid over de permanente onderhouds- en verwarmingskosten en stelt zich de vraag of dit vanuit bedrijfseconomisch oogpunt op lange termijn houdbaar is.

Aanbevelingen ter verbetering:

De gymzaal en de kleedruimtes (op de campus Ledeganck) bieden geen basiscomfort en dienen erg dringend vernieuwd te worden.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement voorziet jaarlijks in drie infosessies en een opendeurdag. Er wordt ook deelgenomen aan de door het departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap georganiseerde SID-IN beurzen in de vijf verschillende Vlaamse provincies.

Verder hebben de abiturienten zowel via de algemene website van de hogeschool (<http://www.hogent.be/>) als via de departementale website (<http://lera.hogent.be/>) toegang tot de eerstelijnsinformatie over de aangeboden

opleidingen en inschrijvingsformaliteiten en over zeer gedetailleerde informatie in verband met opleidingsonderdelen (bijvoorbeeld de ECTS–studiefiches).

Er worden op hogeschoolniveau verschillende algemene informatiebrochures voor abiturienten verspreid.

Voor de drie lerarenopleidingen zijn aparte informatiebrochures voorhanden: over de opleiding bachelor in het Onderwijs: kleuteronderwijs, over de opleiding bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs en over de opleiding bachelor in het Onderwijs: secundair onderwijs.

Voor de verkorte opleidingen en Voortgezette opleidingen werden door het departement specifieke brochures aangemaakt.

Voor de opvang van de eerstejaarsstudenten is een uitgebreide onthaalweek (de week vóór het begin van het academiejaar) voorzien. In de loop van de onthaalweek worden de eerstejaarsstudenten onderworpen aan een instaptoets die hen screent op taal en wiskunde en verkennen de studenten in groepjes het departement, onder leiding van studenten uit de hogere jaren.

In het begin van het academiejaar wordt aan alle studenten een cd-rom (Studax) overhandigd. Daarop staat onder andere het studiecontract met de studiegids waarin de studiefiches van alle opleidingsonderdelen, met vermelding van onder meer doelstellingen, inhoud, didactische werkvormen en evaluatiecriteria, zijn opgenomen. Ook de algemene onderwijsregeling met departementale aanvullingen wordt daarop beschreven.

Om de studenten vertrouwd te maken met de stad Gent wordt jaarlijks, in het begin van het academiejaar, een stadstocht georganiseerd.

Er wordt vooral gewerkt met de eerstejaarsstudenten om hun slaagcijfers te verhogen of om een eventuele heroriëntering vlug en binnen de wettelijke termijn te laten gebeuren. Die heroriëntering kan gebeuren binnen het eigen departement, binnen de Hogeschool Gent, naar een andere hogeschool of naar de universiteit.

De studiebegeleiding (studentenbegeleiding) is als volgt gestructureerd:

- studiebegeleiding en studieadvies vanuit de centrale diensten van de Hogeschool Gent;
- studiebegeleiding vanuit het departement Lerarenopleiding en vanuit de opleiding bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs;
- studiebegeleiding vanuit de departementale dienst Studiebegeleiding en de departementale dienst Internationalisering.

Die begeleiding kan zowel voor individuele studenten als in groep gebeuren.

De studiebegeleiding en het studieadvies vanuit de centrale diensten van de Hogeschool Gent heeft vooral betrekking op het leren studeren. Er worden sessies aangeboden rond leercompetenties, studievaardigheden, studieplanning, leercompetenties en stressmanagement (stress/faalangst) zowel in groep als individueel.

Studiebegeleiding vanuit het departement Lerarenopleiding richt zich vooral op de instaptoetsen en screeningtesten om de eventuele niveauverschillen bij de abiturienten te onderzoeken en hen te verwijzen naar bijkomende hulp.

Tijdens het academiejaar 2004–2005 werden alle eerstejaarsstudenten uitgenodigd om deel te nemen aan de Lassi–test (Learning and Study Strategies Inventory, ontwikkeld door de KUL). De Lassi–test is niet verplicht. Vermits de grootste uitstroom bij de opleiding lager onderwijs ligt werd in 2004–2005 de test enkel bij deze opleiding afgenomen.

In het academiejaar 2005–2006 zal de LASSI–test door iedereen worden ingevuld. De eerstejaarsstudenten zullen vanuit de dienst Studiebegeleiding worden opgevolgd.

De risicostudenten met twee op te volgen clusters werden uitgenodigd op een feedbackgesprek in de daaropvolgende weken. In februari 2005 werden de studenten die het feedbackgesprek voerden, uitgenodigd voor een opvolgingsgesprek.

In samenwerking met het mediacentrum wordt het programma 'Vaardig Studeren', geleverd via de centrale dienst van de Hogeschool Gent, aan de studenten aangeboden op zes computers in drie verschillende lokalen.

Er is een exitbegeleiding voorzien voor studenten die vroegtijdig afhaken: de gesprekken (over de redenen van onderbreken, afhaken en de mogelijkheid tot heroriënteren) die gevoerd worden met studenten die vroegtijdig hun studie afbreken, zijn gereguleerd volgens de procedure voorzien in het onderwijs- en examenreglement. Deze heroriënteringsgesprekken worden gevoerd door de opleidingsvoorzitter of de departementssecretaris.

De oorspronkelijke bedoeling van de exitbegeleiding, het heroriënteren van de studenten, wordt zelden bereikt. Vele studenten komen langs en weten al wat ze wel willen doen (gaan werken of een andere opleiding kiezen).

De exit-procedure bestaat uit een gesprek met als doel na te gaan waarom de student wenst te stoppen. Met de student wordt nagegaan of een heroriëntering mogelijk of wenselijk is. In de praktijk hebben studenten vaak al een beslissing genomen. Deze gesprekken worden gevoerd wanneer studenten - na de feedbackgesprekken over de examenresultaten - te kennen geven te willen stoppen. De feedbackgesprekken over de examenresultaten worden sterk gestimuleerd maar zijn niet verplicht voor de studenten.

De departementale dienst Studiebegeleiding geeft ook individuele psychosociale begeleiding en begeleidings-sessies planning en studievaardigheden.

De Ombudsdienst van de opleiding is dezelfde als deze voor de opleiding bachelor in het Onderwijs: kleuteronderwijs Haar opdracht bestaat vooral in het 'bemiddelen' tussen studenten en opleidingsvoorzitters en/of het onderwijzend personeel.

De verantwoordelijken voor de studie- en studentenbegeleiding bevestigen dat er een nauwe samenwerking is tussen de centrale medewerkers en de departementale medewerkers. De vertegenwoordigers voor de centrale studiebegeleiding behandelen specifieke vragen van studenten die vaak eerst departementaal worden gemeld. Veel voorkomende vragen hebben betrekking op studiestress en faalangst. Gemiddeld zijn er ongeveer 50 klachten per jaar voor de drie lerarenopleidingen samen. De studiebegeleiding focust haar werking vooral op de eerstejaarsstudenten.

De Lassi-test vormt een belangrijke invalshoek om studenten te begeleiden en om de studievoortgang te volgen. Hieruit blijkt effectief dat er ongeveer 65% risicostudenten zijn.

De normen voor de beoordelingscriteria in deze test zijn ondertussen wel aangepast en minder streng geworden. Het instrument is nog altijd in ontwikkeling. De overgang van het secundair naar het hoger onderwijs blijft een permanent aandachtspunt. Hierin heeft volgens de verantwoordelijken voor de studie- en studentenbegeleiding het secundair onderwijs ook een belangrijke verantwoordelijkheid.

De verantwoordelijken voor de studie- en studentenbegeleiding bevestigen dat het rendement van de studiebegeleiding niet groot is. Uiteindelijk zijn de capaciteiten van de studenten doorslaggevend.

De verantwoordelijken nemen vaak contact op met de opleidingsverantwoordelijken of de lectoren zelf om bepaalde problemen op structureel of beleidsniveau te bespreken. Indirect kan dit ook leiden tot voorstellen voor bijscholing/navorming van het OP. In de toekomst zal er meer worden samengewerkt met de trajectbegeleiders.

De eerste- en tweedejaarsstudenten benadrukken dat de studie- en studentenbegeleiding en het persoonlijk contact met de pedagogen sterke punten van de opleiding zijn.

De derdejaarsstudenten benadrukken dat vooral het contact met de lectoren en het onderwijs in kleine klasgroepen sterke punten van de opleiding zijn.

Niettegenstaande het feit dat er goede stappen gezet zijn in de studie- en studenten begeleidingssysteem is het voor de commissie niet duidelijk geworden in hoeverre er een invloed is op het rendement van de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt zich af of de ingezette vernieuwingen budgettair neutraal kunnen worden geëffectueerd en stelt de vraag of er bijkomende financiële middelen beschikbaar zijn of moeten worden gesteld door het centrale bestuur.

De commissie stelt voor om de voorziene functie van trajectbegeleider zo snel mogelijk in te vullen.

De commissie adviseert om de invloed van de studie- en studentenbegeleiding op het rendement van de opleiding te onderzoeken.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - De infrastructurele faciliteiten voldoen om de opleidingsbehoeften in te vullen en de opleiding haar specifieke opleidingsdoelstellingen kan realiseren.
 - Het didactisch materiaal, de boeken, tijdschriften en naslagwerken zijn actueel en voldoende afgestemd op de curriculuminhouden van de opleidingsonderdelen.
 - De beleidsondersteunende functies en administratieve medewerkers beschikken ook over de nodige (up-to-date gehouden) werkmiddelen.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - De informatievoorziening en studie- en studentenbegeleiding zijn individueel en collectief goed uitgebouwd, voldoende transparant en verlopen geïntegreerd met de studentenvoorzieningen.
 - Er worden naast de organisatie van instaptoetsen heel wat inspanningen gedaan met het oog op de studievoortgang.
 - Studenten en afgestudeerden waarderen de verschillende vormen van studie- en studentenbegeleiding.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De Hogeschool Gent werkt al sinds het academiejaar 1996–1997 stapsgewijs aan de implementatie van een systeem van integrale kwaliteitszorg. Dit heeft geleid tot de nota ‘Uitbouw van de Kwaliteitszorg aan Hogeschool Gent vanaf 2000–2001’. Deze nota geeft aan wat de Hogeschool Gent onder kwaliteit verstaat, wat de belanghebbenden ervan kunnen verwachten en aan welke karakteristieken het kwaliteitszorgsysteem aan de Hogeschool Gent moet voldoen. De Hogeschool Gent heeft voor EFQM en de daarvan afgeleide Tris–methode geopteerd.

Op elk niveau (de hogeschool als geheel, de sector, de diensten van de algemeen directeur, het departement en de opleiding) wordt geregeld een zelfevaluatie uitgevoerd om na te gaan of aan de vooropgezette kwaliteitseisen wordt voldaan, zodat de strategische doelstellingen van de betrokken eenheid worden nagestreefd. De zelfevaluatie en elke bevraging leiden tot verbeteringsdoelen die door de overeenstemmende bestuursinstantie worden vastgelegd. Elk verbeteringsdoel leidt tot een verbeteringsplan dat een timing bevat van de voorgenomen acties en de wijze waarop (eventueel ook tussentijds) wordt nagegaan of de verbeteringsing al dan niet gerealiseerd is. Een verbeteringsplan kan acties bevatten die zich over verschillende jaren uitstrekken.

Per academiejaar wordt een jaaractieplan kwaliteitszorg goedgekeurd. Dat bevat zowel de acties voor de realisatie van de verbeteringsdoelen, afgeleid uit de voorbije zelfevaluatie(s) en uit de verschillende soorten bevragingen van de belanghebbenden, als de noodzakelijke acties om te voldoen aan de kwaliteitseisen die verder in die beslissing zijn beschreven. Er werd een Tris–evaluatie uitgevoerd in 1999 en in 2005. In deze bevragingen werden studenten, afgestudeerden, medewerkers en het werkveld betrokken.

De resultaten van de bevragingen en de daaraan verbonden verbeteringsacties worden uitvoerig beschreven in het ZER

Sinds 1998–1999 worden in het departement periodiek groepen studenten van de verschillende opleidingen bevraagd over opleidingsonderdelen en over de volledige opleiding. Elk jaar komt een opleiding aan bod. Voor de opleiding bachelor in het Onderwijs: secundair onderwijs alterneert men de opleidingen met éénpuntsvakken met die met tweepuntsvakken. Elke vier jaar worden de opleidingen bachelor in het Onderwijs: kleuteronderwijs en bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs bevraagd. Voor de opleiding bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs gebeurde dat al twee keer, namelijk voor 1999–2000 en voor 2003–2004. Deze cyclus wordt systematisch herhaald.

De vragenlijsten voor de studenten worden door een werkgroep van het centrale bestuur van de hogeschool opgesteld: één vragenlijst over de opleiding met gesloten vragen, één vragenlijst over een onderwijsactiviteit (= opleidingsonderdeel gekoppeld aan een bepaalde lector) met gesloten vragen en één met open vragen.

De te bevragen onderwijsactiviteiten (telkens gekoppeld aan een bepaalde lector) worden bepaald door het departementshoofd in samenspraak met de opleidingsvoorzitter (ongeveer tien lectoren per bevraging).

Bij aanvang van het academiejaar worden het tweede en derde jaar van de opleiding bevraagd over onderwijsactiviteiten van het vorige academiejaar.

Op het einde van het academiejaar wordt het eerste jaar bevraagd over de opleiding en over drie onderwijsactiviteiten van het huidig academiejaar, het tweede en derde jaar over drie onderwijsactiviteiten van het huidig academiejaar.

De meest markante plus- en minpunten uit de resultaten van de meest recente bevestigingen over de opleiding (2003–2004) en over de onderwijsactiviteiten (2003–2004) zijn opgenomen in het ZER. De daaraan verbonden verbeteringsprojecten worden ook uitvoerig besproken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De communicatie over de resultaten van de bevestigingen, de opgezette verbeteringsacties moet nog meer geoptimaliseerd worden naar de afgestudeerden en het beroepenveld.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het ZER wordt een gedetailleerd overzicht gegeven van de verschillende verbeteringsacties die de voorbije jaren werden opgezet.

De verbeteringspunten uit de opleidingsdoorlichting in 1997–1998 en de Tris–afname van 1999 waren:

- het opstellen van een opleidingsprogramma in functie van de basiscompetenties;
- studenten op de hoogte brengen van basiscompetenties en beroepsprofielen;
- het opstellen van een visie op onderwijs;
- opstellen van een missietekst voor het departement.

Realisatie uit het Jaaractieplan 2002–2003:

- het uitwerken van een visie op onderwijs;
- het opstellen van stageconvenant;
- de installatie van vakgroepen;
- het opstarten van een elektronisch leerplatform;
- het vastleggen van buiten de lesuren geroosterde vergadermomenten;
- het voeren van evaluatie- en functioneringsgesprekken.

Realisaties uit het Jaaractieplan 2003–2004:

- het uitwerken van een nieuw curriculum in functie van basiscompetenties en hierover informatie verstrekken aan studenten;
- het uitwerken van nieuwe stage-evaluatieformulieren voor lectoren en mentoren in functie van de basiscompetenties;
- taalvaardigheidsprogramma implementeren, met taaldiagnostische proef;

- modulair werken uitbreiden in het derde opleidingsjaar;
- het veralgemenen van het stagenet voor alle studenten van het tweede opleidingsjaar;
- bijscholen van lectoren in Blackboard;
- sessies ICT voor lectoren.

Realisatie uit het Jaaractieplan 2004–2005:

- het herwerken van het curriculum in het kader van het structuurdecreet en het flexibiliseringsdecreet;
- gestructureerd overleg tussen de Vlaamse Autonome Hogescholen in het kader van het organiseren van nascholing voor mentoren;
- organisatie mentorendagen en studiedagen (zie onder 2.8);
- stroomlijnen van interne communicatie aan de hand van klassieke en elektronische middelen;
- nascholing in het gebruik van Dokeos (<http://dokeos.hogent.be>) voor lectoren en studenten;
- nascholingen rond het gebruik van ICT voor lectoren;
- bijscholing over 'reflecteren voor lectoren'.

De opleidingsverantwoordelijken benadrukken dat de gegevens in het ZER betrekking hebben op de realisaties in de periode voor november 2005. Ondertussen werden nog heel wat verbeteringspunten gerealiseerd.

De OP-leden bevestigen tijdens de visitatie dat het ZER effectief werd opgesteld in overleg met verschillende OP-leden en opleidingsverantwoordelijken. Tijdens de visitatie wordt bevestigd dat men werkte met een groep schrijvers en een groep lezers die feedback gaven op de teksten.

Naar aanleiding van het opstellen van het ZER werden ook tal van bevragingen elektronisch uitgewerkt.

Het ZER werd volgens de OP-leden ook regelmatig ter bespreking geagendeerd op de vergadering van de opleidingscommissie. Het ZER is effectief een collectief uitgewerkt rapport.

Studenten hebben via de studentenraad en de opleidingscommissie zicht op de resultaten van de bevragingen maar er is geen systematische feedback naar de studenten. Vooral naar studenten is het belangrijk dat ook zij zicht hebben op verbeteringsacties. De terugkoppeling van de resultaten van verbeteringsacties naar studenten blijft voor de opleidingsverantwoordelijken een aandachtspunt. Momenteel wordt hiervoor gebruik gemaakt van de elektronische leeromgeving, Dokeos.

De KZ-coördinatoren bevestigen aan de commissieleden dat de resultaten ook worden besproken met de betrokken OP-leden.

Er zijn momenteel nog geen duidelijke richtlijnen opgesteld over de manier waarop de resultaten met het personeel moeten worden besproken en welke gevolgen eraan moeten worden gegeven.

Naar het werkveld gebeurt de feedback van de resultaten vooral via 'onderwijscafés' en via overleg-vergaderingen.

De resultaten van de bevragingen konden worden ingezien. De commissie zag tevens de voortgang en opvolging van verbeteringsprojecten in.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding dient de communicatie over gerealiseerde verbeteringsprojecten naar alle betrokkenen te optimaliseren.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studenten, het personeel, het beroepenveld, de stagementoren en de alumni worden systematisch bevraagd via de TRIS-methode en worden ook systematisch betrokken bij de bespreking van de resultaten. Bij de start van het academiejaar 2003–2004 werd een formele overlegstructuur, het DSO (departementaal studentenoverleg), opgericht om de participatie van studenten aan het bijsturen van de opleiding systematischer mogelijk te maken

De lectoren worden betrokken bij de bespreking van de bevragingen. Daarnaast worden ook studenten afgevaardigd naar de opleidingscommissie, de departementsraad, de studentenraad van de Hogeschool Gent. In eerste instantie worden de resultaten voorgelegd aan de betrokken lectoren in een vergadering. Vervolgens wordt een proefrapport opgesteld dat moet doorgespeeld worden naar de vakgroepen en opleidingscommissie die het rapport aanvullen met commentaar en aanbevelingen.

Het overleg binnen de opleidingscommissies (bestaande uit lectoren verbonden aan de opleiding) wordt steeds opgebouwd rond het werken aan de acties die opgenomen zijn in de jaaractieplannen. De opvolging ervan wordt door de opleidingsvoorzitter opgevolgd door middel van concrete afspraken met individuele personen die zich engageerden om van een bepaalde actie werk te maken. De opleidingsvoorzitter waakte er ook over dat er een agenda opgesteld werd, opgebouwd uit de punten uit het jaaractieplan. Daarin is een duidelijke verbeteringsing te merken: zaken die de kwaliteit aanbelangen, worden door middel van het opstellen van jaaractieplannen niet langer alleen op het niveau van de coördinatie besproken en behandeld, maar stromen nu door naar het hele lectorenteam van de opleiding.

Er worden steeds twee studentenvertegenwoordigers uit het tweede jaar van de opleiding uitgenodigd om deel te nemen aan die opleidingscommissies. Wanneer zij aanwezig zijn, wordt hun mening gevraagd met betrekking tot bepaalde agendapunten.

Sinds academiejaar 2003–2004 worden alle afgestudeerden aangeschreven; het percentage respondenten bleef ongeveer gelijk, maar het aantal respondenten was uiteraard hoger. Met de vaststellingen uit de bevragingen van de afgestudeerden wordt rekening gehouden bij de uitbouw van een nieuw curriculum. Met een aantal studenten wordt systematisch een feedbackgesprek voorzien, om steekproefsgewijs naar oorzaken te zoeken van opvallende discrepanties die uit de bevragingen aan bod komen. In de toekomst zullen afgestudeerden pas drie jaar na afstudeerdatum aangeschreven worden om deel te nemen aan een bevraging over hun genoten opleiding. Het ontwikkelen van een alumni beleid gebeurt in samenwerking met de centrale diensten en met de vzw Alumni Hogeschool Gent.

Sinds 2001–2002 bestaat een intensief overleg tussen directies van stagescholen van het Gemeenschaps-onderwijs en het Stedelijk Onderwijs en de opleidingsvoorzitter. Tijdens dit overleg worden de resultaten van de bevragingen ook systematisch besproken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie is van oordeel dat de alumni en het beroepenveld nog structureler betrokken kunnen worden bij de ontwikkeling en uitvoering van het programma

De commissie vraagt expliciet aandacht voor het ontwikkelen van een alumnibeleid.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding beschikt over een kwaliteitszorgsysteem waarvan de procedures uitgeschreven zijn. Op elk niveau (de hogeschool als geheel, de sector, de diensten van de algemene directeur, het departement en de opleiding) wordt geregeld een zelfevaluatie uitgevoerd om na te gaan of aan de vooropgezette kwaliteitseisen wordt voldaan en opdat de strategische doelstellingen van de betrokken eenheid worden nagestreefd. Dit wordt systematisch vastgelegd in een jaaractieplan kwaliteitszorg.
- In het kader van interne (onderwijs)kwaliteitszorg organiseert de opleiding bevestigingen met studenten, afgestudeerden en vertegenwoordigers van het beroepenveld.
- Verbeterdoelen en –projecten worden opgenomen in kwaliteitsplannen, gerealiseerd volgens de PDCA-cyclus en uitgewerkt volgens het TRIS-model.
- De studenten, het personeel, het beroepenveld, de stagementoren en de alumni worden systematisch bevraagd en betrokken bij de opvolging van de verbeteringsprojecten

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De volgende onderwerpen van het gerealiseerde niveau worden vooral besproken:

- de voorbereiding van de afgestudeerden op de eerste stappen in het beroepsleven;
- de realisatie van de beoogde eindkwalificaties bij de pas afgestudeerden;
- de realisatie van de doelstellingen in verband met de internationale uitwisseling van studenten en lectoren.

Elk van deze onderwerpen wordt ook uitgebreid toegelicht in het ZER.

De realisatie van de doelstellingen in verband met de internationale uitwisseling van studenten en lectoren wordt uitvoerig toegelicht en ondersteund met cijfermateriaal. Studenten onderhouden tijdens hun verblijf in het buitenland regelmatig contact met lectoren en de opleidingsvoorzitter.

Het aantal uitgaande en inkomende studenten en lectoren schommelt per jaar zeer sterk.

Ondanks de wisselende belangstelling wordt erover gewaakt dat het uitwisselingsprogramma in stand wordt gehouden en de continuïteit van inkomende en uitgaande studenten en lectoren kan worden bestendigd.

Jaarlijks worden de afgestudeerden bevraagd. De bevraging ligt in de lijn van de stagecriteria, waarop de studenten beoordeeld werden om te kunnen afstuderen. Er wordt in die bevraging nagegaan in hoeverre de afgestudeerden, die nu zelf enige ervaring hebben in het werkveld, vinden of ze de decretaal vooropgestelde basiscompetenties voor een pas afgestudeerde leerkracht beheersen. Er wordt eveneens nagegaan in welke functies men de afgestudeerden terugvindt, in welke sectoren ze terechtkomen, of ze tevreden zijn over hun huidige tewerkstelling, en wat hun bevindingen over de genoten opleiding zijn. Er wordt eveneens nagegaan in welke functies men de afgestudeerden terugvindt, in welke sectoren ze terechtkomen, of ze tevreden zijn over hun huidige tewerkstelling, en wat hun bevindingen over de genoten opleiding zijn.

Uit de meest recente bevraging bleek dat de studenten (positieve punten):

- een bewuste studiekeuze maakten;
- op de meeste functionele gehelen, zoals omschreven in de basiscompetenties, goed werden voorbereid in de opleiding;
- zelfstandig en flexibel konden werken tijdens hun opleiding;
- konden rekenen op de steun van goede lectoren;
- veel bijgeleerd hadden;
- tevreden waren over de infrastructuur.

In het kader van het onderzoek 'Beroepsloopbaan en psychosociaal welzijn van afgestudeerden uit de lerarenopleiding' van de UGent werd in de jaren 2002, 2003 en 2004 werden alle afgestudeerden (703) aan de lerarenopleidingen van de Hogeschool Gent bevraagd betreffende de lerarenopleiding, de beroepsloopbaan en het psychosociaal welzijn van afgestudeerden aan de lerarenopleiding.

Uit de bevraging blijkt dat in vergelijking met de andere lerarenopleidingen van de Hogeschool Gent, de opleiding bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs het meest leidt tot jobs in het onderwijs (93% van de afgestudeerden werkt in het onderwijs).

Uit een ander onderzoek werd de professionele oriëntatie van leraren op het eind van hun opleiding nagegaan blijkt dat de afgestudeerden een vrij uitgebreide professionele oriëntatie hebben.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de bijdrage aan het gerealiseerde niveau vanuit de internationale dimensie van de opleiding nader te expliciteren.

De commissie vraagt aandacht voor het meer systematisch bestuderen en bespreken van de resultaten van de bevragingen over het gerealiseerde niveau.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Het departement Lerarenopleiding hanteert geen expliciete streefcijfers voor onderwijsrendement. Binnen de Hogeschool Gent wordt het gemiddelde slaagpercentage van de Vlaamse Hogescholen (die dezelfde opleiding aanbieden) als referentie genomen.

Een systematisch onderzoek van het onderwijsrendement werd op het departement tot op heden nog niet structureel georganiseerd. De eerste aanzet daartoe werd in 2004–2005 gegeven door het opstarten van het LASSI-project (Learning And Study Strategies Inventory) in samenwerking met de K.U.Leuven (faculteit Psychologie). Om meer zicht te krijgen op de startcompetenties van instromende studenten en om het studierendement te optimaliseren, werden alle studenten van het eerste opleidingsjaar hierbij betrokken. De studietijdmetering in het tweede opleidingsjaar heeft eveneens een aantal zaken aan het licht gebracht zoals de te grote taaklast voor de studenten.

Uit een vergelijkende tabel blijkt dat het gemiddelde slaagpercentage van de eerstejaarsstudenten uit de opleiding voor bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs (49,6%) voor de laatste vijf academiejaren iets boven

dat van het gemiddelde van de Vlaamse hogescholen (48,6%) ligt. Voor het academiejaar 2004–2005 waren de gegevens van de Vlaamse Hogescholen nog niet beschikbaar bij de opmaak van het zelfevaluatie-rapport.

Op het departement Lerarenopleiding zijn de gemiddelde slaagcijfers van de eerstejaarsstudenten uit de opleiding bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs (49,6%) de hoogste uit de drie opleidingen: bachelor in het Onderwijs: kleuteronderwijs (44,5%) en bachelor in het Onderwijs: secundair onderwijs (47%).

De gemiddelde studieduur bedraagt drie jaar en drie maanden en lijkt weinig te evolueren over de afgelopen jaren.

In het eerste jaar zijn er gemiddeld (over de vijf laatste academiejaren) en op jaarbasis 18,9% studenten die hun studies vroegtijdig afbreken. In het tweede opleidingsjaar is er nog een studie-uitval op jaarbasis van gemiddeld 5,6%: uit studentenbevragingen blijkt de studiebelasting in het tweede jaar van de opleiding zeer zwaar.

In het derde opleidingsjaar zakt de gemiddelde studie-uitval tot 3,4%.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de opleiding om de oorzaken van de uitval van studenten nader te onderzoeken en te bespreken met lectoren en beroepenveld

De commissie vraagt aandacht voor het formuleren van streefdoelen en streefcijfers.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Afgestudeerden en het werkveld waarderen de kwaliteit van de opleiding in termen van eindkwalificaties en competenties.
- De stage- en eindwerken die de commissie heeft gelezen en de eindexamens die de commissie heeft ingezien, bevestigen het niveau van de afgestudeerden.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie benadrukt dat zij zich degelijk op het visitatiebezoek heeft kunnen voorbereiden. De opleiding bezorgde aan de commissieleden het ZER samen met de verplichte bijlagen en in een latere fase de door de commissie bijkomend opgevraagde informatie.

Het rapport is samengesteld in overleg met alle leden van het opleidingsteam.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 7 Hogeschool West-Vlaanderen

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Hogeschool West-Vlaanderen

De opleiding lager onderwijs maakt deel uit van het departement Lerarenopleiding van de Hogeschool West-Vlaanderen. De hogeschool ontstond in 1995 door een fusie van zes hogescholen in Brugge, Kortrijk, Oostende en De Haan. Sinds 1995 bestaat de hogeschool uit vijf departementen verspreid over drie vestigingsplaatsen: (Kortrijk, Brugge en Oostende) lerarenopleiding, Simon Stevin, Hiepso, PIH en Vesalius-HISS.

Het lerarendepartement is gevestigd in Brugge en biedt drie opleidingen aan: kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair groep 1. Het departement Lerarenopleiding vindt zijn oorsprong in de fusie van drie instellingen met verschillende inrichtende machten: gemeenschapsonderwijs, niet-confessioneel onderwijs en provinciaal onderwijs.

Sinds 2003 is de hogeschool lid van de Associatie Universiteit Gent, samen met de Universiteit Gent, de Hogeschool Gent en de Arteveldehogeschool.

In het academiejaar 2006-2007 telde de opleiding 98 studenten.

Woord vooraf van de visitatiecommissie

De visitatiecommissie heeft met belangstelling uitgekeken naar de drie dagen waarbij zij de opleiding aan de Hogeschool West-Vlaanderen concreet heeft kunnen bezoeken. Deze belangstelling was vooral ingegeven door een grote bezorgdheid over de draagkracht en de grootte van de opleiding. De commissie heeft tijdens de voorbereiding maar ook tijdens het visitatiebezoek en bij de rapportering veel gesproken over 'de grenzen van small is beautiful' met name tegen de achtergrond van:

- de draagkracht van de medewerkers (personeelsbeleid/werkdruk/en de verdeling in tijd tussen 'werken en denken';
- de grenzen van deze draagkracht in relatie tot het ambitieuze Strategisch Beleidsplan van het departement. Noodzakelijk ambitieus, maar haalbaar? (terwijl het in zich kansen biedt aan het departement om de continuïteit te waarborgen c.q. te overleven),
- de moed en daadkracht (ondernemerschap) die nodig is om deze plannen te realiseren en tegelijkertijd visie en beleidsvermogen veronderstelt bij alle betrokkenen en in het bijzonder bij directie en management;
- de noodzaak om tot een professionele organisatie uit te groeien, hetgeen de kaders van een informele organisatie tart,
- dat de organisatie zich snel moet ontwikkelen van 'meer naar binnen gekeerd, naar meer naar buiten gekeerd';
- de draagkracht van de huidige omvang van de personeelsformatie in relatie tot de kwaliteitsontwikkeling van de opleiding.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding breekt met het verleden en het oog op de toekomst gericht heeft. Nieuwe initiatieven worden zichtbaar (competentiegerichte modularisering, internationalisering, digitaal studentvolgsysteem, mentoraat, bachelor-proef...) maar deze staan nog aan het begin van een ontwikkeling. Het opdrijven van het beleidsvoerende vermogen en het onderwijskundig leiderschap zullen bepalend zijn voor de realisatie van de inhoudelijke, praktische en organisatorische veranderingen.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingsdoelstellingen van de opleiding sluiten aan bij de onderwijsmissie en –visie van de hogeschool en het departement:

- het verstrekken van praktijkgericht en kwaliteitsvol hoger onderwijs dat nauw aansluit bij de maatschappelijke en beroepsmatige noden en werkveldevoluties;
- het engagement om (jonge) mensen op te leiden en te vormen tot beroepsbeoefenaars én wereldburgers in de maatschappij van vandaag en morgen, met het accent op levenslang leren en permanente vorming;
- het streven om uit te groeien tot een open (kennis- en leer)centrum, in samenwerking met de ons omringende structuren en organisaties, en dit ter realisatie van onze maatschappelijke opdracht: onderwijs, toegepast wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening;
- het realiseren van een flexibele en lerende organisatie zijn, gericht op de (individuele) student met aandacht voor zijn individuele ontplooiing, wat resulteert in een voortdurende optimalisatie van onze opleidingsprocessen;
- het staan voor een actief pluralisme, democratie en vernieuwing, waarin waarden als toegankelijkheid, verdraagzaamheid, respect voor andere meningen, samenwerking, solidariteit en creativiteit centraal staan.

Bij de vaststelling van de opleidingsdoelstellingen heeft de opleiding zich voornamelijk laten leiden door de besluitvorming van de overheid en meer bepaald het decreet op de lerarenopleiding van 1996 en door de hogeschoolstappenplan om de invoering van de BAMA-structuur te koppelen aan modularisering qua structuur en competentiegerichtheid qua inhoud.

Samengevat leidt de opleiding mensen op tot een startcompetente leerkracht die zijn vak grondig beheerst maar ook de nodige vaardigheden heeft om op een effectieve en efficiënte manier in het werkveld te functioneren. In het nieuwe ICT-ondersteunende leren is hij de coach, de lerende naast de lerenden, doordrongen van de nood aan levenslang leren.

De beroepsspecifieke competenties sluiten volledig aan bij de basiscompetenties zoals bepaald door het decreet lerarenopleiding. De opleiding houdt rekening met de geactualiseerde vorm van de competenties zoals die uitgeschreven zijn de bijlage van het ontwerp van Besluit van de Vlaamse Regering van 4 juli 2004.

Niettegenstaande het ZER ook verwijst naar de algemene en algemene beroepsgerichte competenties uit het structuurdecreet, is deze link voor de commissie niet helder. Er bestaat een competentiematrix die de relatie aangeeft tussen de competenties enerzijds en het curriculum anderzijds maar die is nog in een aanvangsfase. Er is een eerste uitwerking naar opleidingsonderdelen maar niveaus van verworvenheden moeten nog bepaald worden. De modularisering is ook nog maar sinds academiejaar 2006-2007 ingevoerd. Het modulair systeem biedt kansen om de competentiegerichtheid verder uit te bouwen. Uit de gesprekken blijkt dat de opleiding die kansen aangrijpt, zij het dat de uitwerking door de kleinschaligheid van de opleiding traag evolueert.

Studenten worden geïnformeerd via het opleidingsprogramma dat jaarlijks overhandigd wordt. Het opleidingsprogramma wordt aan alle studenten in hun specifiek studiejaar toegelicht door de opleidingscoördinator en de stagecoördinator tijdens de onthaaldagen. Aangezien het opleidingsprogramma nog maar pas gemodulariseerd is, legt het nog te veel de nadruk op doelstellingen en niet op competenties. Uit de gesprekken met de studenten blijkt dat zij nog niet voldoende vertrouwd zijn met de competenties. Om de relatie tussen de competenties en de opleidingsonderdelen beter zichtbaar te maken aan de studenten zullen de competenties toegevoegd worden aan de cursusbeschrijving op Dokeos. De opleiding signaleert dat er eveneens afspraken werden gemaakt over een uniforme lay-out van de cursussen die onder meer de begin- en eindcompetenties vermelden.

Scholen die bij de stage betrokken zijn krijgen via de stagewijzer zicht op de doelen en de opbouw ervan tijdens de opleiding. Ze worden verder toegelicht door een lector bij het eerste contact.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding met de curriculumhervorming breekt met het verleden en een nieuwe weg heeft ingeslagen. Nieuwe initiatieven worden zichtbaar (competentiegerichte modularisering, internationalisering, studentvolgsysteem, bachelor-proef...) maar staan nog aan het begin van de ontwikkeling. De vele curriculumhervormingsactiviteiten vragen moed en daadkracht om deze plannen te realiseren en tegelijkertijd visie en beleidsvermogen bij alle betrokkenen en in het bijzonder bij de directie en het management. Bovendien gebeurt de hervorming terwijl het primaire onderwijsproces loopt. De grenzen van de draagkracht van de medewerkers komt hierbij onder druk te staan.

Aanbevelingen ter verbetering:

De competentiematrix moet gebruiksvriendelijk uitgeschreven worden in geconcretiseerde en geoperationaliseerde doelstellingen per opleidingsjaar.

De aandacht voor de algemene en algemeen beroepsgerichte competenties mag niet uit het oog verloren worden.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De basiskwaliteit wordt gegarandeerd door aan te sluiten op de decretaal bepaalde basiscompetenties.

In de keuze voor modulair competentiegericht onderwijs herkent de commissie de grote nadruk op de praktijkcomponent.

De commissie stelt vast dat een en ander impliciet getoetst wordt aan het werkveld via contacten tijdens de stage, met directies en mentoren. Ook contacten met gastlectoren en naar aanleiding van navorming leveren informatie op – zij het indirecte – over de wensen van het werkveld. De commissie vraagt daarom aandacht om de domeinspecificiteit te valideren bij het werkveld. Er is een start genomen om het werkveld nauwer te betrekken via de recent (in 2006) opgerichte kerngroep directies. Niettegenstaande de recente start geven de vertegenwoordigers van het werkveld concrete realisaties aan: stagewijzer, beoordeling stage in termen van competenties... De commissie ervaart vooral een grote bereidheid en ambitie bij de vertegenwoordigers van het werkveld om samen te werken. De opleiding heeft nog geen visie op de samenwerking en de concrete invulling ervan.

De opleiding heeft het ontwerp van BVR besproken met de hogescholen binnen de associatie. De opleiding heeft kennis van het Nederlandse opleidingsprofiel van leraren, maar het ZER vermeldt geen structurele contacten met buitenlandse instellingen. Wel worden contacten onderhouden met de hogeschool van Utrecht. Jaarlijks krijgt de opleiding een 150-tal studenten op bezoek voor een opdracht in het kader van hun studie.

De commissie stelt vast dat de opleiding – omwille van de kleinschaligheid – sterk naar binnen is gekeerd. Er is weinig tijd om inspiratie te zoeken buiten de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet dringend werk maken van de visie over de samenwerking met het werkveld en de concrete invulling ervan.

De commissie suggereert contacten te leggen met andere instellingen – zowel binnen de associatie als via (internationale) netwerken – om de domeinspecificiteit van het eigen opleidingsprofiel en de invulling ervan beter te garanderen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De matrix die een link aangeeft tussen de competenties en de opleidingsonderdelen is in ontwikkeling maar moet verder uitgebouwd en verfijnd worden.
- Er is een voorzichtig begin gemaakt van een structurele samenwerking met het werkveld. Die moet dringend en snel verder uitgebouwd en ingevuld worden.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bevindt zich in een overgangsfase. Vanaf dit academiejaar 2006-2007 wordt de opleiding gradueel modulair georganiseerd. De opleiding heeft de invoering van de modularisering uitgesteld tot het nieuwe lerarendecreet. Binnen een semestersysteem worden de basiscompetenties geconcretiseerd in doelstellingen en vastgelegd in modulefiches die gebundeld worden tot drie afzonderlijke studiegidsen. In de studiegids 2007-2008 wordt de aansluiting tussen doelen en leerinhouden geëxpliciteerd. In de recent opgestelde concordantiematrix wordt de band tussen de competenties en de opleidingsonderdelen verduidelijkt. De commissie is positief over de ingezette ontwikkeling maar deze moet nog verder gezet worden door onder meer de deelcompetenties per opleidingsonderdeel te differentiëren in beheersingsniveaus. De opleiding beseft de noodzaak hiervan.

Het werkveld is op de hoogte van de basiscompetenties, vooral wat de stage betreft. In de stagewijzer is er een duidelijke verwijzing naar de basiscompetenties en het evaluatieformulier is in die zin aangepast. De commissie is echter van mening dat het werkveld nog meer moet worden betrokken bij en geïnformeerd over de basiscompetenties.

De studenten die de commissie gesproken heeft bevestigen het beeld. Voor de stages zien ze een duidelijke link naar de competenties. Die link is echter veel vager bij de opleidingsonderdelen.

De vakoverschrijdende elementen zijn beperkt aanwezig in het programma: voornamelijk in de projecten en de stages. Over het algemeen wordt dit nog teveel overgelaten aan individuele initiatieven.

De vakkenstages worden thematisch aangepakt:

- in het eerste jaar ligt de nadruk op het muzisch-creatieve, waarbij de lectoren muzisch-creatieve vaardigheden worden betrokken;
- in het tweede jaar wordt Brussel als thema gehanteerd, waarbij de lectoren milieu en Frans betrokken zijn;
- in het derde jaar ligt het accent op mondiale vorming.

De bespreking van de didactische oefeningen gebeurt door de pedagogen en vaklectoren samen. De opleiding en de lectoren beseffen de noodzaak van meer overleg, maar het programma oogt nog erg vakkengescheiden.

In het curriculum zijn de nieuwe accenten binnen het onderwijs, zoals GOK en zorgbeleid, opgenomen. De commissie stimuleert de opleiding om de ingezette ontwikkeling beleidsmatig verder uit te bouwen.

De internationale dimensie in het programma krijgt vooral vorm via de mogelijkheden van studentenmobiliteit. De student kan in het laatste jaar kiezen voor een uitwisseling in het kader van Erasmus of van Noord-Zuid (Gambia). Studenten kunnen ook een eigen project aanbrengen, wat in 2007 resulteerde in een stage in Pakistan. De opleiding beseft dat ze nog maar aan het begin staan van de ontwikkeling van internationalisering.

Er zijn een aantal initiatieven: samenwerking met scholen uit Wallonië, Berlijn-studiereis, contacten met Utrecht... maar deze moeten gekaderd worden binnen een beleid voor internationalisering.

Studenten hebben over het algemeen meer interesse voor een buitenlandse stage dan voor een studieprogramma in het buitenland. De beperkte praktijkcomponent in het huidige aanbod is daar niet vreemd aan. De opleiding is zich hiervan bewust en zoekt naar alternatieven in landen waarvan de studenten de taal kennen. De opleiding heeft haar curriculum vertaald in ECTS-studiepunten, waardoor op termijn tot een intensievere internationale uitwisseling kan komen.

De commissie heeft kennis genomen van de nieuwe initiatieven die vanaf 2007-2008 ingevoerd worden:

- de projectweek met de Theo Thijssen Academie wordt geïmplementeerd in het curriculum van het derde jaar;
- in het tweede jaar wordt een uitwisselingsproject met de Fontys Hogeschool Den Bosch opgezet waarbij de studenten en de lectoren instappen in het bestaande programma.

Het programma – zelfs het modulaire eerste jaar – is tamelijk rigide. Er zijn nauwelijks keuzemogelijkheden. De opleiding haalt onder meer de keuze van het eindwerk en de eindstage en de deelname aan het project huiswerk- en leerbegeleiding aan als een kans om eigen accenten te leggen, maar de commissie vindt deze te beperkt. In het kader van de modularisering is het aangewezen om trajecten uit te tekenen die vertraging en/of versnelling mogelijk maken. In de omkadering vereist dit dan wel een ondersteuning vanuit een studietrajectbegeleider. Studietrajecten kunnen rekening houden met kritische studentkenmerken, maar ook voortbouwen op keuzes.

De commissie heeft in dit verband kennis genomen van de plannen om in het derde opleidingsjaar (2008-2009) geclusterde keuzemodules aan te bieden; deze keuzemodules worden opgesteld in overleg met de studenten.

De opleiding voorziet flexibele leertrajecten voor studenten met een topsportstatuut of statuut van gehandicapte. Studenten die een diploma van kleuteronderwijs of secundair onderwijs groep 1 hebben, kunnen het diploma halen in een verkorte opleiding van 60 studiepunten. Positief is dat laatstejaarsstudenten die niet geslaagd zijn in hun stage, de kans hebben om de stage te hernemen in het eerste semester en dus te slagen in januari.

Op centraal niveau zijn er procedures uitgewerkt voor curriculumherziening. De curriculumherziening wordt uitgewerkt binnen de opleidingscommissie, waarin zowel lectoren als werkveld vertegenwoordigd zijn. Het voorbereidende werk gebeurt binnen het opleidingsteam van de lectoren. Volgens de lectoren die de commissie gesproken heeft, hebben de teamvergaderingen een duidelijke meerwaarde in het kader van de curriculumherziening. Studenten zijn vertegenwoordigd in de participatie- en departementale raad, waar onder meer het curriculum besproken wordt. De commissie is van mening dat er echter moet worden gestreefd naar meer effectieve invloed van de studenten op het curriculum.

Aanbevelingen ter verbetering:

In de competentiematrix moeten de deelcompetenties verder gedifferentieerd worden in beheersingsniveaus per opleidingsjaar.

De opleiding moet het nodige doen om de relatie tussen de competenties en de opleidingsonderdelen aan de studenten zichtbaar te maken (met name verbinden aan de opdrachten).

De commissie is van oordeel dat het programma meer vakoverschrijdend moet opgebouwd worden.

De opleiding moet de visie en het beleid op internationalisering verder uitwerken.

De commissie doet de aanbeveling om meer keuzemogelijkheden in te bouwen die rekening houden met de studentkenmerken maar ook met de persoonlijke keuzen van studenten.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals eerder vermeld streeft de opleiding naar praktijkgericht onderwijs. Er is een graduele opbouw van kennis en inzicht naar toepassing en uiteindelijk naar integratie binnen de specifieke beroepssituaties. Het actualiteitsgehalte van het programma en de leermiddelen is voldoende maar de recente ontwikkelingen in het onderwijs (GOK, zorgbeleid) zijn maar beperkt terug te vinden. Het aantal gebruikte handboeken is beperkt maar wel recent. In de ECTS-fiches vindt de commissie echter weinig verwijzingen naar recente vakliteratuur.

De vertaling van de theorie naar de praktijk wordt in de eerste plaats gerealiseerd in de didactische oefeningen. Hier krijgen de studenten de kans om in kleine groepjes hun kennis toe te passen in de lesvoorbereidingen. De pedagoog en de vaklector bespreken samen met de studenten de voorbereidingen.

De opleiding confronteert de studenten van bij de start met de praktijkomgeving. Men werkt met oefenklassen, TV-klassen, opnames, microteaching....

De professionele gerichtheid blijkt vooral uit de grote aandacht voor de stage maar dat blijkt niet als zodanig uit het programma. Slechts een zesde van de studiepunten wordt buiten de schoolmuren doorgebracht. De commissie maakt hier wel een kanttekening omdat de voorbereiding van de stages wel door de opleiding – terecht – bij de stage gerekend wordt, maar dit wordt niet vertaald in studiepunten.

Er is aandacht voor praktijkervaringen buiten het onderwijs: bezoek aan methodeschool, concentratieschool, begeleiding van bos- en zeeklasssen, diverse feesten in de stagescholen, schoolreizen, sportactiviteiten. Er is een beginnende aandacht voor een buitenlandse stage (Gambia). De deelname aan het project huis- en leerbegeleiding vindt de commissie waardevol.

Er is nog geen regelmatige en vooral een structurele samenwerking opgezet met de stagescholen en de mentoren. De commissie betreurt dat de mentorenopleiding nog maar recent – in associatieverband - is opgestart. De commissie vindt dit ruim laat. De commissie is positief over de recente opstart van een werkgroep met de directies van de stagescholen. De contractuele samenwerking staat nog maar in de kinderschoenen. In functie van het toekomstige nieuwe decreet op de lerarenopleiding waarin de mentorenopleiding een belangrijke variabele is, is een structurele (contractuele) samenwerking een voorwaarde. De concrete invulling van de win-win verhouding in deze contractuele samenwerking is een punt van aandacht.

De stages vormen de voornaamste praktijkcomponent van de opleiding:

- eerste jaar: 1 week vakkenstage, 2 weken didactische stage, 2 weken voor de opstart en uitwerking van een project,
- tweede jaar: 1 week stage in een methodeschool, 2 weken vakkenstage, 4 weken didactische stage, 2 weken voor de opstart en uitwerking van een project,
- derde jaar: 2 weken vakkenstage, 7 weken didactische stage, 2 weken stage in het buitengewoon onderwijs.

De opleiding organiseert didactische stages en vakkenstages.

Vakkenstages hebben als doel de studenten vertrouwd te maken met zaken die wel aan bod komen tijdens de opleiding maar waarvan de expertise binnen de opleiding of het departement ontbreekt. De studenten hebben tijdens het eerste jaar 1 week vakkenstage en tijdens de volgende studiejaar telkens 2 weken vakkenstage, waarbij 1 week verplicht in het buitenland. Voor de vakkenstage werkt de opleiding samen met externe deskundigen en diensten zoals het Centrum voor navorming van het Gemeenschapsonderwijs, Technopolis, studie GLOBO...

De didactische stages geven de studenten de kans om hun competenties in de onderwijspraktijk te oefenen. Elke didactische stage wordt voorafgegaan door minstens een contact- of luisterdag in de klas waar de stage doorgaat. Er is ook telkens een week voorbereiding.

De toewijzing van de stageplaatsen ligt bij de stagecoördinator. Studenten kunnen vanaf het tweede jaar zelf een stageplaats aanbrengen. De studenten krijgen bij elke stage bezoek van een (praktijk)lector. Vanaf dit jaar wordt de stagebegeleiding via computer opgevolgd. De lector wiskunde heeft een stagevolgsysteem opgezet waarbij de feedback van de lector en de mentor beschikbaar is via Dokeos. De commissie vindt dit een mooi initiatief dat verdere kansen moet krijgen.

De informatie over de stage is terug te vinden in het stageschrift. Deze handleiding wordt toegelicht door de stagecoördinator. Voor de mentoren is sinds dit academiejaar 2006-2007 een stagewijzer in gebruik. Om de praktijkbegeleiding door het werkveld nog intenser te maken werd recent een website aangemaakt waarop alle informatie over de stage terug te vinden is en waar de mentoren direct opmerkingen en vragen over de stage kunnen doorgeven aan de lectoren. Er zijn ideeën om de website verder uit te breiden met informatie die voor de stage mentoren en de scholen nuttig kunnen zijn, onder meer een samenvatting van de eindwerken.

Het eindwerk bestaat uit de uitdieping van een onderwerp gekozen door de student. Praktijkrelevantie staat hier centraal, maar er is aandacht voor de theoretische basis en voor zelfreflectie van de student in het proces.

Het eindwerk wordt begeleid door een lector. De richtlijnen voor het eindwerk zijn opgenomen in een handleiding. De kwaliteit van de eindwerken die de commissie gelezen heeft zijn acceptabel, maar de commissie stelt zich vragen bij de validering van de scores.

Een werkgroep denkt na over het concept van het eindwerk. Ze wil met het eindwerk meer toegevoegde waarde creëren voor de student en voor het werkveld. De thema's van het eindwerk zouden meer vanuit de scholen aangereikt moeten worden. De commissie vindt deze ontwikkeling positief.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de actuele ontwikkelingen in het onderwijs (GOK, zorgbeleid...) zichtbaarder te integreren in de leermiddelen. De leermiddelen zouden ook meer moeten verwijzen naar actuele bronmateriaal.

De mentorenopleiding zou dringend uitgebreid moeten worden.

De commissie vraagt om de studiepunten van de stage in relatie te brengen tot de actuele inzet van de studenten. Een reflectie over de verdeling van de studiepunten tussen theorie en praktijk is in dit kader aangewezen.

Het initiatief van het studentvolgsysteem verdient verdere ondersteuning.

De commissie ondersteunt de opleiding in haar denkoefening over het concept van het eindwerk.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het totale curriculum is opgedeeld in zes semesters. In ieder semester komen een aantal modules aan bod. Uitzonderlijk komt een module van drie studiepunten voor.

Modules worden verder opgedeeld worden in partims, waar een specifieke lector voor verantwoordelijk is.

In het ZER is de samenhang tussen en de progressie van de inhoud van de opleidingsonderdelen vaag omschreven. Dit geldt ook voor de samenhang tussen de verschillende opleidingsonderdelen per opleidingsjaar. De relatie tussen de opvoedkundige wetenschappen en andere opleidingsonderdelen is niet duidelijk weergegeven. Men verwijst naar het evenwicht tussen theorie en praktijk en de geleidelijke overgang van kennis en inzicht naar toepassing en integratie binnen de onderwijspraktijk. Uit de gesprekken met de lectoren blijkt dat er veel onderling en informeel overleg is maar geen sturend overleg over de competenties die moeten bereikt worden en de toewijzing van competenties aan opleidingsonderdelen. De commissie ervaart de link tussen theorie en praktijk nog als onvoldoende. Zij mist de voortdurende parallelliteit tussen de vakinhoudelijke-vakdidactische informatie en de toepassing in de stageopdrachten. De samenhang tussen algemene didactiek en vakdidactiek moet sterker geëxpliciteerd worden.

Er zijn ook onvoldoende vakoverschrijdende elementen in relatie tot de basiscompetenties. De curriculumhervorming met de introductie van modules komt hier nog onvoldoende aan tegemoet. De modules blijven echter nog teveel vasthangen aan de vakken. De commissie is overtuigd dat de introductie van de modules en de oprichting van moduleteams de lectoren ertoe heeft aangezet meer samen te werken en na te denken over partiële doelstellingen, leerinhouden meer af te stemmen om de basiscompetenties te realiseren maar deze hervorming gaat traag (het derde jaar wordt pas in 2008-2009 hervormd). Er is dringend een versnelling nodig. Beleidsmatige ondersteuning is nodig.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet dringend een sturend overleg opstarten om de samenhang tussen en de progressie binnen de opleidingsonderdelen en de relatie met de basiscompetenties te garanderen.

De curriculumhervorming heeft nood aan een versnelling. Beleidsmatige ondersteuning is hierbij noodzakelijk..

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studie jaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de academiejaren 1998-1999 en 2004-2005 werd er een studietijdmeting uitgevoerd. De resultaten van de metingen leveren omwille van de beperkte respons geen betrouwbare gegevens op.

Niettegenstaande het ontbreken van betrouwbare meetresultaten, toetst de opleiding indirect de mate waarin de studiebelasting en het aantal studiepunten overeenkomen en dit via de semesteriële studenten enquêtes.

Uit de eerste reacties van de studenten blijkt dat de werkdruk door de modularisering sterk verhoogd is. De studenten die de commissie gesproken heeft, bevestigen dit. Een lessenrooster van 31 uur laat weinig ruimte om zich de kennis eigen te maken, te reflecteren, bronnen te raadplegen... Veel taken moeten op hetzelfde ogenblik afgewerkt worden.

De commissie stelt vast dat – ook door de kleine omvang van de opleiding – er veel informeel overleg is en dat er adequaat gereageerd wordt op de signalen van studenten. Er worden in het academiejaar 2007-2008 een aantal initiatieven gepland om de werkdruk te beheersen:

- er wordt een takenlijst ingevoerd;
- de lectoren maken vooraf een inschatting van de tijdsbesteding van de taak, waarbij de totaliteit van het aantal te besteden uren aan de taken binnen het aantal niet-contacturen moet blijven;
- het aantal contacturen wordt verminderd.

De studiebevorderende factoren situeren zich verder op het vlak van studiebegeleiding (workshop 'studeren aan de hogeschool', MANI, instaptoetsen, monitoraat, ...). De studeerbaarheid van het programma wordt vergroot door de inzet en de goodwill van de lectoren, maar hun inspanningen moeten beleidsmatig ondersteund en onderbouwd worden.

De commissie is van mening dat zeker in de context van de implementatie van het nieuwe curriculum, er snel informatie met betrekking tot studietijd moet verzameld worden. De opleiding en de hogeschool beseffen dit en werken aan een opvolging van de studietijd via een programma op Dokeos. De commissie heeft kennis genomen van een demo.

Aanbevelingen ter verbetering:

In de context van de implementatie van het nieuwe curriculum moet de opleiding het ingezette beleid met betrekking tot studietijdmetingen verder ontwikkelen.

Initiatieven ter verbetering dienen gestructureerd aangeboden en geïmplementeerd te worden.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding schuift een aantal uitgangspunten voor het didactisch concept naar voor: competentiegericht, modulair, studentgericht, reflectie Maar deze uitgangspunten moeten nog meer uitgekristalliseerd worden in een didactisch concept. De commissie vraagt om werk te maken van een geïntegreerd didactisch concept dat als toetssteen kan gebruikt worden om de implementatie van het nieuwe programma te kunnen opvolgen.

De opleiding kiest voor een pluriformiteit in werkvormen: hoorcolleges, werkcolleges, begeleide zelfstudie, studiebezoeken, projectwerking De laatste jaren werden onder meer zelfreflectie en portfolio's ingevoerd. De opleiding streeft hiermee om voorafbeeldend te werken en didactische werkvormen te gebruiken die aangewezen zijn in de lagere school, maar het 'teach as you preach' principe verdient bij de implementatie van het nieuwe curriculum nog meer aandacht van de innovatiecommissie die verantwoordelijk is voor de curriculumherziening,

inzonderheid het voorafbeelden van didactische situaties uit en in de lagere school. De studenten die de commissie gesproken heeft, bevestigen dat er meer aandacht moet gaan naar het 'teach as you preach' principe.

Het actualiteitsgehalte van de leermiddelen is zoals hoger al vermeld voldoende maar de recente ontwikkelingen in het onderwijs (GOK, zorgbeleid, nieuwe zorgkader, inclusie...) verdienen nog meer aandacht. Het aantal gebruikte handboeken is beperkt maar wel recent. In de ECTS-fiches zouden er meer verwijzingen naar recente vakliteratuur moeten worden opgenomen.

Bij een aantal opleidingsonderdelen verdienen de leermiddelen extra aandacht voor wat betreft structuur, onderbouwing, ...Het is aangewezen dat er nagedacht wordt over een herkenbare visie en structuur voor de te gebruiken leermiddelen zowel voor de studenten en eventueel voor het werkveld.

De elektronische leeromgeving (Dokeos) is nog maar recent ingevoerd. Het wordt nog niet echt actief als didactisch instrument gebruikt, maar eerder als louter communicatiemiddel. In het kader van de nieuwe accenten verschuift de aandacht voor digitale didactiek nu meer en meer naar een geïntegreerd gebruik van ICT in de verschillende opleidingsonderdelen. De commissie bepleit om de kansen die Dokeos biedt, meer te benutten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om het didactisch concept te concretiseren en toe te passen binnen de curriculum-hervorming. Een versnelde toepassing is aangewezen.

In de nieuwe leermiddelen moeten er meer verwijzingen opgenomen worden naar recente vakliteratuur. De nieuwe accenten in het onderwijs (GOK, zorgbeleid...) moeten meer aandacht krijgen in de leermiddelen. De leermiddelen verdienen meer aandacht wat volledigheid en structuur betreft.

In het kader van de nieuwe accenten verschuift de aandacht voor digitale didactiek nu meer en meer naar een geïntegreerd gebruik van ICT in de verschillende opleidingsonderdelen. De commissie bepleit om de kansen die Dokeos biedt, meer te benutten.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelt vast dat de opleiding zorgvuldig omgaat met de wijze van beoordeling en toetsing. De organisatie en de planning van goed geregeld. De criteria voor de wijze van beoordeling zijn helder. Een en ander is duidelijk uiteengezet in het onderwijs- en examenreglement.

De examens die de commissie heeft kunnen inkijken waren van voldoende niveau en helpen de beheersing van de vooropgezette doelen te evalueren.

Op Dokeos is een examenbank beschikbaar, wat de commissie positief vindt.

De opleiding toetst vooral via periodieke evaluatie. Permanente evaluatie wordt weinig toegepast. Ook de verantwoordelijkheid van de student in de toetsing (co-, self - en 'peerassessment') komt weinig aanbod. De toetsing is niet aangepast aan het competentiegericht leren. Een beleid moet nog uitgewerkt worden.

Bij de evaluatie van de stage wordt rekening gehouden met de beoordeling van de mentor, de bezoekende lector en de zelfevaluatie van de student. De mentor geeft een evaluatie per les en een eindevaluatie per stageperiode. Het opleidingsteam bepaalt de eindevaluatie van de stage. De evaluatieformulieren van de lector en de mentor werden in overeenstemming gebracht met het competentiegericht evalueren. Er wordt ook gewerkt aan het meer in lijn brengen van het aandeel van de lector in de evaluatie in relatie tot het aantal afgelegde bezoeken en aan een gemeenschappelijk evaluatie- en feedbackmoment tussen lector, mentor en student.

Bij de beoordeling van het eindwerk wordt rekening gehouden met de inhoud, de didactische en praktische verwerking, de mate van zelfstandigheid en initiatief van de student, de taal, de lay-out en de mondeling verdediging. De lezing van het eindwerk gebeurt intern, er zijn geen vertegenwoordigers uit het werkveld bij betrokken.

De opleiding plaatst het toetsgebeuren centraal in het leerproces. Daarom bevraagt ze ook jaarlijks de kwaliteit van het toetsgebeuren via de jaarlijkse studentenenquête, wat de commissie waardeert.

Voor klachten of problemen kunnen de studenten bij de Ombudsdienst terecht. Na de examens hebben de studenten de kans om feedback te vragen. Hiervoor organiseert de opleiding een overzichtelijke feedbacksessie.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding om zo snel mogelijk het toetsbeleid af te stemmen op het nieuwe competentiegericht curriculum. De commissie wijst op de noodzakelijkheid om de basiscompetenties en de evaluatievormen op elkaar af te stemmen

Een externe lezer voor de eindwerken is wenselijk.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De toelatingsvoorwaarden sluiten aan bij de huidige instroom van de studenten. De grote meerderheid van de studenten komen uit het ASO of TSO. Het aandeel van de ASO-studenten daalt stelselmatig. Het aantal studenten met een BSO of KSO opleiding is zeer beperkt. Het aantal instromende studenten vertoont een dalende trend.

In functie van de aandacht voor de taal- en ICT-vaardigheid van de instromende studenten, wordt vanaf dit academiejaar 2006-2007 een diagnostische toets afgenomen en een nulmodule ingevoerd, waar de zwakscorende studenten zich kunnen bijwerken. Gedifferentieerde instroom wordt vooral opgevangen via de studentenbegeleiding. Instromende studenten kunnen vóór de start van het academiejaar de cursus 'studeren aan de hogeschool' volgen.

Er wordt door de commissie zeker aandacht gevraagd voor flexibele trajecten. Bij studenten met een sterke vooropleiding wordt aandacht gevraagd voor mogelijkheden tot verdieping of versnellen in de context van het hervormde curriculum. Studenten met lacunes in de vooropleiding zouden de kans moeten kunnen krijgen om hun kennis bij te spijkeren. Sommige lectoren nemen peiltoetsen af (wiskunde en muziek) en differentiëren in de practica met aangepaste oefeningen. Die individuele – waardevolle – initiatieven moeten gekaderd worden in een instroombeleid. Daardoor zou de aantrekkelijkheid van de opleiding kunnen verhogen, wat zou kunnen leiden tot een verhoogde instroom. De ambitie van de hogeschool veronderstelt eigenlijk een opschaling van het aantal studenten in de opleiding.

Er is een EVC en een EVK procedure ontwikkeld op associatieniveau. De hogeschool heeft een systeem van trajectbegeleiding uitgewerkt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor een gedifferentieerd instroombeleid vanuit een maatschappelijke verantwoordelijkheid.

De opleiding moet ook nadenken over een gericht beleid om de instroom te verhogen.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	onvoldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding heel wat initiatieven genomen heeft in het kader van de curriculumherziening maar dat het denkwerk met betrekking tot het fundament van het opleidingprogramma nog niet af is.
- De opleidingsdoelstellingen zijn vertaald in deelcompetenties per opleidingsonderdeel maar moeten nog verder gedifferentieerd worden. Verder moet er ook buiten de stages gewerkt worden met de competenties. Er zitten nog veel meer kansen om de competenties aan opdrachten te koppelen en daarbij een passende evaluatie aan te koppelen. De evaluaties zoals die nu worden uitgevoerd zijn degelijk, maar er moet meer ruimte komen voor andere competentiegericht evaluatievormen.
- De inhoudelijke consistentie tussen de competenties en de opleidingsonderdelen en tussen de algemene en de vakdidactiek is nog onvoldoende geconcretiseerd in het curriculum. Dit vraagt een structurele samenwerking tussen de pedagoog en de vakdidactici. De opleiding moet de samenhang en de consequenties ervan ook expliciteren naar de studenten en het werkveld. Dit veronderstelt veel sturing maar ook tempo. Externe hulp is hierbij noodzakelijk.
- Er is een contractuele samenwerking met het werkveld opgestart maar die moet verder uitgebouwd worden. Voor de eindwerken kan er meer vraaggestuurd gewerkt worden in plaats van het huidige aanbodgestuurd werken. Wat betreft de actuele onderwijsontwikkelingen (het nieuwe zorgkader, inclusie, GON, GOK, ...) moeten die structureel geïntegreerd in het programma.
- Ook wat de flexibele trajecten betreft, staat de opleiding aan een begin. In dit verband zijn de contacten op associatieniveau positief, onder meer voor EVC/EVK, voor de mentorenopleiding, voor een gestructureerde studietijdmeting en eventueel voor een meer gericht PR-beleid om het studentenaantal op te krikken. Juist omwille van de kleinschaligheid binnen de grote associatie is het noodzakelijk om meer zelf het initiatief te nemen om een beroep te doen op hun associatiepartners.
- De commissie heeft kennis gemaakt met de voortvarendheid waarmee het bestuur van de hogeschool in samenspraak met het nieuwe departementshoofd de strategieontwikkeling ter hand hebben genomen. De ambitie van de hogeschool en de opleiding wordt geconcretiseerd in een vernieuwende strategie die getuigt van moed en ondernemerschap. De wijze waarop deze aanpak in korte tijd gestalte heeft gekregen en draagvlak heeft gevonden, geeft vertrouwen.

maakt de visitatiecommissie een positieve afweging en stelt ze dat de opleiding voldoende potentieel heeft om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen. De visitatiecommissie is van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelt vast dat er grote betrokkenheid en motivatie is bij het personeel op deze opleiding, ondanks de deeltijdse inzetbaarheid in deze en nog andere opleidingen. Ze heeft waardering voor de collegialiteit en de loyaliteit die het opleidingsteam uitstraalt jegens elkaar en de opleiding.

Het personeelsbeleid wordt op het hogeschoolniveau bepaald. Er zijn algemene protocollen voor aanwerving, benoeming, bevordering, evaluatie....

Selectie van nieuwe personeelsleden gebeurt departementaal maar met een vertegenwoordiging van de betrokken opleidingsverantwoordelijken en op basis van vooraf vastgelegde criteria en functieprofiel. De uiteindelijke aanstelling gebeurt door het hogeschoolbestuur. Bij de selectie zijn ook steeds twee externe vakdeskundigen betrokken.

Onthaal van nieuwe personeelsleden gebeurt door het departementshoofd, de vakinhoudelijke begeleiding wordt opgenomen door de collegae. Op hogeschoolniveau wordt er een gestoffeerd onthaalprogramma voor nieuwe personeelsleden aangeboden. Er is eveneens een onthaalmap beschikbaar met betrekking tot een veelheid aan personeelsthema's.

Jaarlijks wordt voor elk personeelslid een opdrachtschrijving opgesteld. Deze omvat onderwijzende taken, begeleidingstaken, opdrachten toegepast wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening en organisatorische/administratieve taken. De opdrachtschrijvingen worden uitgewerkt op de daartoe voorziene formulieren en aangevuld met de individuele jaar doelstellingen en de voorgestelde en geplande vormingsactiviteiten.

Om bijzondere inzet en extraprestaties van personeelsleden bij projecten van posthogeschoolvorming en projecten van maatschappelijke dienstverlening te waarderen heeft de hogeschool voorzien in een eigen reglementering die mogelijk maakt dat een persoonlijke vergoeding voor deze extra prestaties wordt goedgekeurd.

De functioneringsgesprekken kaderen in het personeelsbeleid. Naast een sterke-zwakteanalyse wordt ook gepeild naar de desiderata en uitdagingen voor de toekomst. De resultaten van de jaarlijkse studenten en quêtes worden meegenomen in de gesprekken, wat de commissie positief vindt.

Wat de professionalisering betreft, heeft de hogeschool – samen met de associatiepartners - een aanbod op didactisch vlak. Het departement of de opleiding heeft de mogelijkheid om (een gedeelte van) het aanbod verplicht te maken voor elke lector. Vakinhoudelijke professionalisering blijft vooral een individueel initiatief. De commissie apprecieert de navormingsfiche die jaarlijks voor iedere personeelslid ingevuld wordt en waarop de gevolgde bijscholingen, alsook een minimale appreciatie ervan, worden aangebracht.

De interdepartementale werkgroep VTO (vorming, training en opleiding) centraliseert alle door de hogeschool georganiseerde posthogeschoolvorming en voorgezette opleidingen. Deze werkgroep maakt momenteel ook werk van beleidsvoorbereidend werk in het kader van de verdere ontwikkeling van een beleid omtrent nascholing, vertrekkende van de functieomschrijvingen en de daaraan gekoppelde competenties.

De commissie is van mening dat de professionaliseringsbeleid te weinig uitgebouwd is. Een structurele opname ervan in de taakinvulling zou dit kunnen ondersteunen. Verder suggereert de commissie om een sterkte/zwakte analyse van de beschikbare expertise als basis te nemen voor individuele en/of teamgerichte professionaliseringsinitiatieven en deze te koppelen aan de gestelde prioriteiten.

De commissie onderkent dat het een kleinschalige opleiding betreft. Ondanks de kleine omvang van de opleiding, blijkt de noodzakelijke expertise aanwezig te zijn in vakinhoudelijke, didactische en organisatorische zin.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet een degelijk professionaliseringsbeleid uitbouwen in functie van de gestelde prioriteiten.

Vanuit een sterkte-zwakteanalyse kan een degelijk professionaliseringsbeleid uitgeschreven worden om tot een gerichte navorming te komen. Dit in het bijzonder voor het voorbereiden, begeleiden en evalueren van de stages.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is een praktijklector voor het opleidingsonderdeel Media en ICT en gastlectoren voor de opleidingsonderdelen Dramatische expressie en Aardrijkskunde. De opleiding maakt nog maar beperkt gebruik van gastsprekers voor het aanbrengen van meer actuele thema's uit het beroepenveld.

De commissie ondersteunt de intentie van de opleiding om nog meer gastlectoren en –sprekers in te zetten om de studenten ook in de hogeschool zelf snel in contact te kunnen brengen met de levende praktijk uit het beroepenveld. Dit zou een aspect kunnen zijn bij de structurele samenwerking tussen opleiding en het werkveld.

Alle lesgevers doen aan stagebegeleiding. Zo houden de lectoren voeling met de beroepspraktijk. Ook de mentorendagen dragen daartoe bij. Verder hebben lectoren – vooral op individuele basis - een netwerk uitgebouwd. Minder duidelijk is hoe de opgedane expertise bijdraagt tot de uitwerking van het curriculum. Lectoren geven geen proeflessen in de school of in de oefenklas.

De commissie vraagt meer aandacht voor de internationaliseringsdimensie in de expertiseontwikkeling van het personeel. Er zijn plannen en een aantal eerste initiatieven. Maatschappelijke dienstverlening is heel beperkt en gebeurt op basis van individuele contacten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om in het kader van de noodzakelijke intensivering van de samenwerking met het werkveld te onderzoeken in hoeverre de inzet van mensen uit het werkveld (als gastlector, praktijklector...) een meerwaarde is bij de uitvoering van het curriculum. In dit kader verdient het ook aanbeveling om te onderzoeken om lectoren in het kader van hun professionalisering stage te laten lopen in de praktijk.

De commissie vraagt om de individuele netwerken in kaart te brengen en uit te breiden in functie van de curriculumvernieuwing.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschikt over 14 lectoren en 1 gastprofessor. Van deze 14 zijn er zeven die een fulltime opdracht hebben binnen het departement, zes hebben een deeltijdse opdracht gaande van 30% tot 70%. Van de 14 lectoren zijn er maar drie die volledig in de opleiding onderwijzer(es) staan (Frans en geschiedenis, beiden voor 30% en een pedagoog voor 50%). In totaal beschikt de opleiding onderwijzer(es) dus over een personeelsomvang van 6,15 VTE voor de uitvoering van het totale opleidingsprogramma. De opleiding telt momenteel 98 studenten, wat concreet een ratio van 1 lector voor 15,9 studenten betekent.

De omvang van de opleiding ervaart de commissie als zorgwekkend. De verhouding student-lector is weliswaar niet sterk verschillend van andere opleidingen maar door de kleine formatie is er een sterke versnippering van taken. De lectoren zijn ook verbonden aan meerdere opleidingen, waardoor hun aandacht ook nog versnipperd wordt over meerdere opleidingen. Dit creëert een grote werkdruk die de facto niet houdbaar is. De opleiding probeert de werkdruk draaglijk te houden. Onder meer heeft ze voor de begeleiding van stages een systeem uitgedokterd waardoor, rekening houdend met een aantal criteria, de studenten in groepen worden opgedeeld. Deze groepen worden dan telkens door één lector opgevolgd en dit voor alle vakgebieden. Indien zich binnen een bepaald vakgebied problemen aandienen, wordt de desbetreffende vaklector op de hoogte gebracht. De commissie apprecieert de poging maar deze oplossing komt de begeleiding van de stagiaires niet ten goede. De commissie heeft waardering voor de inzet en de betrokkenheid van het personeel maar zij moeten al hun tijd en energie steken in het draaiende houden van de opleiding. Er blijft geen tijd over voor de noodzakelijke reflectie, die zeker in het kader van de curriculumherziening essentieel is. De commissie stelt zich vragen over de draagkracht van de huidige omvang van de personeelsformatie in relatie tot de kwaliteitsontwikkeling van de opleiding. Het feit dat de opleiding geen gemeenschappelijke stam aanbiedt, verscherpt het probleem. In dit kader

vraagt de commissie of de beschikbare personeelsformatie van het departement doelmatig/efficiënt ingezet wordt ten behoeve van alle opleidingen.

De leeftijdsstructuur is de laatste jaren door de aanwerving van nieuwe personeelsleden iets meer gebalanceerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding zich te bezinnen over de draagkracht van de personeelsformatie in relatie tot de kwaliteitsontwikkeling van de opleiding.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het personeel heeft de nodige didactische, inhoudelijke en organisatorische kwalificaties om de opleiding te realiseren.
- De commissie waardeert de grote inzet en betrokkenheid van het personeel maar vraagt een bezinning over de draagkracht van de personeelsformatie in relatie tot de kwaliteitsontwikkeling van de opleiding.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement Lerarenopleidingen is gevestigd in een historisch gebouw van einde 19de eeuw. In de voorbije jaren werd zwaar geïnvesteerd in het up-to-date maken van de materiële voorzieningen. Ruimtes werden heringericht, gemoderniseerd en multimediaal uitgerust. Alle leslokalen werden voorzien van computer- en Internetaansluiting en er werd een aanzet gegeven tot het installeren van een draadloos netwerk. Er zijn ook twee mobiele beamers ter beschikking.

De infrastructuur is voldoende voor het onderwijs. Er zijn voldoende grote en kleine lokalen, afhankelijk van de wisselende groepssamenstellingen. Er zijn twee observatielokalen die volledig multimediaal uitgerust zijn. Het departement heeft twee informaticalokalen, waarvan één lokaal voor kleuter- en lager onderwijs samen. Verder zijn er ook ruimtes voor muziek, ritmiek en plastische opvoeding. Het departement maakt verder gebruik van de historische maar goed uitgeruste turnzaal op de campus.

De ICT voorzieningen weerspiegelen de mate waarin ICT geïntegreerd is in het curriculum. De studenten kunnen voor hun taken en lesvoorbereidingen gebruik maken van een zelfstudieruimte met 16 computers. Voor zover er geen lessen zijn, kunnen studenten indien nodig ook terecht in de informaticalokalen. Intranet wordt vooral gebruikt om informatie uit te wisselen en/of beschikbaar te stellen. Het e-learning platform Dokeos is recent ingevoerd en wordt voornamelijk gebruikt als communicatiemiddel.

De mediatheek is ten dienste van alle opleidingen binnen het departement. Er zijn zeven computers en twee laptops ter beschikking. Randapparatuur zoals scan, printer en fotokopieermachine is eveneens beschikbaar. Achteraan is een ruimte voorzien voor het lesgeven aan een kleine groep. De commissie apprecieert de inspanningen om de bibliotheek ook als werkruimte te benaderen.

De mediatheek is op van maandag tot vrijdag van 8.45 tot 12.00 uur en van 12.45 tot 17.00 uur. Enkel op woensdag is de mediatheek over de middag open. Dit wil dus zeggen dat de mediatheek vooral open is tijdens de lessen. De commissie heeft begrip voor de beperkte personeelsformatie maar vraagt toch ruimere openingsuren. Ook de studenten die de commissie gesproken heeft zijn vragende partij.

De studenten vinden in de mediatheek een ruim aanbod van boeken, tijdschriften, databanken, cd's, dvd's.... De commissie vond voldoende materiaal voor het basisonderwijs. De werken rond pedagogie en psychologie vond de commissie eerder verouderd. Het aankoopbeleid focust momenteel op handboeken en leerboeken en in tweede orde op vakliteratuur voor de vernieuwingen (competentiegericht...)

De mediatheken van de hogeschool hebben een eigen website (<http://bib.howest.be>) waarop alle informatie te vinden is over de werking van de mediatheek. Lectoren en studenten kunnen de openingsuren en de aanwezige off- en online tijdschriften raadplegen, de catalogus inkijken, een overzicht vinden van FAQ's (veelgestelde vragen omtrent de mediatheek). De studenten en lectoren kunnen zowel op school als thuis maximaal gebruik maken van wat de mediatheek hen te bieden heeft.

De hogeschool heeft ervoor gekozen om in het kader van de competentiegericht en modulaire opleidingen de mediatheken om te vormen tot openleercentra. De eerste fase – met onder meer de installatie van Dokeos – is in uitvoering.

Er is geen aparte Audiovisuele dienst waar men bijvoorbeeld videocamera's en audioapparatuur kan ontlenen.

De planning om leermaterialen tijdig en volledig beschikbaar te stellen, vraagt aandacht.

Alle opleidings- en stagecoördinatoren hebben een eigen werkruimte. Lectoren beschikken over een lectorenkamer met drie pc's. Werkplekken voor de lectoren zijn voorlopig niet voorhanden, maar er zijn plannen om dit op korte termijn te verhelpen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om het project van het openleercentrum consequent uit te voeren.

De commissie vraagt eveneens om de openingsuren van de mediatheek meer in lijn te brengen met wat de studenten vragen.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Toekomstige studenten worden geïnformeerd via verschillende kanalen: brochures, infobeurzen, SID-in's, website.... Er worden eveneens infodagen gehouden waarop lectoren en een aantal studenten aanwezig zijn.

Eerstejaarsstudenten worden nog voor de start van het academiejaar onthaald tijdens een onthaaldag. Zij worden wegwijs gemaakt in de structuur van de hogeschool en het departement, maken kennis met de verschillende administratieve diensten en met de studiebegeleiding. Studenten uit het tweede en derde jaar ondersteunen de onthaaldag.

De opleiding biedt de eerstejaarsstudenten in september de cursus studiemethode aan. De opleiding is recent begonnen met diagnostische toetsen en remediëring binnen een nulmodule.

De studiebegeleiding tijdens de opleiding was als volgt gestructureerd:

- monitoraat voor de vakinhoudelijke begeleiding. Het monitoraat is een verantwoordelijkheid van iedere lector;
- mentoraat voor de niet-inhoudelijke studievoortgang en het welbevinden van de student;
- studiebegeleiding voor studieproblemen (faalangst, planning, concentratie, studiemethode..).

In functie van de flexibilisering is er een nieuw niveau ingebouwd tussen monitoraat en mentoraat, namelijk de leertrajectbegeleider.

Recent wordt de studiebegeleiding digitaal ondersteund via de cd MANI en het softwarepakket ZOSA. Eerstejaarsstudenten doorlopen onder begeleiding van lectoren de cd-rom MANI (studieadvies en studietips) en

vullen een leerstijlentest in (ZOSA= zelfonderzoek studieattitude). De eerstejaarsstudenten worden ingedeeld in kleine groepen die elk een lector toegewezen krijgen, waarop beroep kan gedaan worden bij studiemoeilijkheden.

Voor psychosociale, juridische en medische vragen wordt doorverwezen naar Sovowes.
De studenten kunnen tijdens het academiejaar terecht bij de Ombudsdienst.

De studenten krijgen bij de start van het academiejaar een studieagenda en studiegids. Informatie over de stage is duidelijk terug te vinden in de stagewijzer en stageschrift. De gidsen worden ook mondeling toegelicht tijdens de onthaaldagen.

Studenten geven aan vertrouwd te zijn met de studiebegeleidingsmogelijkheden, maar verkiezen initieel het persoonlijk contact met de lectoren. Studenten en afgestudeerden wijzen op de aandacht en de zorg van de lectoren voor de studenten en de vlotte beschikbaarheid en toegankelijkheid van de lectoren.

Er is nog geen onderzoek naar de invloed van de studiebegeleiding op de slaagkansen.

De commissie stelt vast dat er een integere zorg is voor de studenten binnen de beperkte mogelijkheden van het departement. Zij ervaart een grote betrokkenheid bij de verantwoordelijken. De lijnen voor de studiebegeleiding zijn vastgelegd en er is een begin van structuur. Er zijn een aantal interessante initiatieven, die verder uitgebouwd moeten worden. De verantwoordelijke studiebegeleiding heeft slechts een taakinvulling van 5% wat te weinig is om de structuur uit te bouwen. Het feit dat het een kleine opleiding betreft met gedreven personeelsleden, maakt dat studenten liever naar 'bekenden' stappen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De studiebegeleiding moet verder uitgebouwd en verankerd worden in de opleiding.

De commissie vraagt meer aandacht voor gedifferentieerde leerroutes aansluitend op de instaptoetsen.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen: voldoende

facet 4.2, studiebegeleiding: voldoende

En op basis van de volgende constatering:

- [op het vlak van de voorzieningen:
 - Het gebouw en de voorzieningen zijn geschikt voor het onderwijs.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Studenten zijn vertrouwd met de studiebegeleidingsmogelijkheden en waarderen de persoonlijke en menselijke begeleiding van de betrokkenen. Ze ervaren de drempel tussen studenten en lectoren als zeer laag.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het interne kwaliteitssysteem werd in 1997-1998 top down geïmplementeerd. Er werd gekozen voor een sterk gestructureerd model aangestuurd vanuit de centrale diensten tot op het niveau van de opleidingen.

De interne kwaliteitszorg volgt de methodologie van de PDCA-cirkel. De hogeschool hanteert een IKZ-systeem dat gebaseerd is op EFQM namelijk PROZA. Sinds het ontstaan van PROZA maakt de hogeschool deel uit van de ontwikkelings- en gebruikersgroep rond PROZA.

Per departement en per opleiding werden een kwaliteitszorgcoördinator aangesteld en functieprofielen opgesteld. Voor het lerarendepartement werd echter tot hertoe gewerkt met een departementale kwaliteitscoördinator. Tot academiejaar 2006-2007 fungeerde de opleidingscoördinator als departementale kwaliteitscoördinator. Vanaf 2007-2008 wordt een nieuwe departementale kwaliteitscoördinator aangesteld; in de toekomst zullen per opleiding ankerpersonen kwaliteitszorg aangesteld worden.

Op interdepartementaal niveau werd een meerjarenplan uitgewerkt om de organisatie in haar management-aspecten regelmatig te screenen en te verbeteren. Volgende aandachtsgebieden werden reeds bevraagd:

- onderwijsprocessen: 1998-1999 (alle opleidingen, departementsraden en bestuurscollege) en in 2003-2004;
- studententevredenheid: 1999-2000;
- personeelstevredenheid: 1999-2000;
- post-initieel onderwijs: 1999-2000;
- personeelsbeleid: 2000-2001;
- beleid en strategie: 2002-2003;
- internationalisering: 1999-2000, hernomen in 2003-2004.

Vanaf 2004-2005 zijn de enquêtes vervangen door een interdepartementale en meerjarige SWOT-analyse.

Jaarlijks worden volgende metingen uitgevoerd:

- de studentenenquête over leermiddelen, lectoren, evaluatie en diensten;
- de studiebegeleiding;
- de alumni-enquête.

Volgens het ZER worden de resultaten van de bevragingen besproken in consensusvergaderingen. Er worden verbeteracties gepland en timing en verantwoordelijkheden vastgelegd. Alle opleidingen moeten jaarlijks een overzicht maken van de verbeteracties. Naast de centraal gestuurde bevragingen en verbeteracties, kan het departement ook eigen accenten leggen, bijvoorbeeld naar aanleiding van een visitatie.

De commissie onderkent dat het een kleinschalige opleiding betreft. Men kent elkaar en er zijn informele gesprekken waaruit veel informatie kan gehaald worden. Dit betekent wel dat soms een en ander minder formeel is uitgewerkt, minder expliciet wordt genoteerd, geregistreerd en/of informatie doorgespeeld. Streefdoelen zijn onvoldoende gedefinieerd.

De commissie heeft kennis genomen van de initiatieven die op hogeschoolniveau genomen zijn om de implementatie van de kwaliteitszorg in de opleidingen te ondersteunen, onder meer door een checklist voor de verwerking van de studentenbevragingen en een checklist voor het opstellen van verbeteracties. Er loopt eveneens een hogeschoolbreed verbeterproject over de inhoud van de semesteriële studentenbevragingen en dit in samenwerking met de verschillende departementen; in het volgende academiejaar wordt op analoge manier de inhoud van de bevraging van de alumni bekeken. De centrale dienst Onderwijs, onderzoek en kwaliteitszorg werd versterkt met een extra persoon die specifiek verantwoordelijk is voor de coördinatie van de kwaliteitszorg.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om binnen context van een kleine opleiding voor een minimale vorm van registratie en borging van de gegevens te zorgen en streefdoelen te formuleren.

De commissie stelt weliswaar vast dat er met betrekking tot de interne kwaliteitszorg een structuur aanwezig is maar dat de bevragingen geïntensifieerd en gesystematiseerd dienen te worden in het kader van de ontwikkeling van de opleiding.

De commissie uit haar bezorgdheid over de frequentie van de studietijdmetingen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het ZER geeft de opleiding aan welke verbeteracties uitgevoerd of gepland zijn in opvolging van de verschillende enquêtes en metingen. De commissie stelde daarbij vast dat actiepunten en verbeterpunten, aangekondigd in het ZER, ook zijn gerealiseerd. De realisaties sinds de opstelling van het ZER werd overzichtelijk en gedocumenteerd aan de commissie overhandigd. Men heeft concrete voorbeelden kunnen geven van het functioneren van de PDCA-cyclus.

De opleiding beseft dat zij nog veel werk voor de boeg heeft. De lange lijst met aandachtspunten en toekomstperspectieven zijn daar getuige van. De commissie stelt zich de vraag of een prioritering van de aandachtspunten in functie van een realistische tijdsplanning en van de streefdoelen niet aangewezen, zeker gezien de beperkte personeelsformatie. De commissie suggereert om de verbeteracties beter te linken aan de globale visie op de opleiding.

De studenten bevestigen dat er een grote luisterbereidheid is bij de lectoren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt zich de vraag of een prioritering in functie van een realistische tijdsplanning en van de streefdoelen van de aandachtspunten niet aangewezen is, zeker gezien de beperkte personeelsformatie. De commissie suggereert om de verbeteracties beter te linken aan de globale visie op de opleiding.

De commissie dringt erop aan de resultaten van enquêtes effectief terug te koppelen naar de verschillende doelgroepen en effectief beleid daarop te formuleren.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Studenten worden formeel uitgenodigd om te participeren in de decretaal ingestelde overlegorganen, maar er is weinig respons. De opleiding zoekt naar mogelijkheden om de inbreng van de studenten te vergroten. Sinds academiejaar 2005-2006 zou een structureel overleg opgestart worden via de participatiecommissies. De participatiecommissie moet nog voor de eerste keer samenkomen, zodat de commissie nog geen resultaten kon zien. Zoals eerder reeds vermeld, betreft het een kleinschalige opleiding en is er een lage drempel tussen studenten en lectoren. Verbeteracties krijgen vaak vorm via het informele overleg met de studenten.

Medewerkers worden betrokken bij de interne kwaliteitszorg via de deelname aan bevestigingen, maar evenzeer via de besprekingen van de resultaten in de opleidingsteams.

Het werkveld wordt formeel betrokken bij de opleiding door de vertegenwoordiging in de departementsraad en de opleidingscommissie. De betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding gebeurt vooral via informele stagecontacten. De bereidheid tot nauwere samenwerking is aanwezig bij het werkveld – die ambitie heeft de commissie kunnen ervaren tijdens de gesprekken – maar deze bereidheid wordt nog niet geëxploiteerd door de opleiding.

Een alumni beleid ontbreekt. Er zijn sporadische contacten met afgestudeerden via lectoren maar die contacten zijn niet structureel. Er zijn voorzichtige ideeën om een alumniwerking te stofferen. De samenwerking binnen de associatie kan ook kansen bieden. Afgestudeerden zouden het positief vinden om geïnformeerd te worden over de ingezette veranderingen in het nieuwe curriculum. Zij zijn ook bereid om een rol te spelen in de opleiding, bijvoorbeeld via gastcolleges. Men zou positief ingaan op andere initiatieven die hun professionaliteit kunnen versterken.

De effectuering van de ambities van de opleiding vraagt om groot beleidsvoerend vermogen en ondernemerschap, waarin alle partners een belangrijke rol dienen te spelen: lectoren, afgestudeerden, studenten, werkveld.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de bereidheid van het werkveld en de alumni te beantwoorden met concrete initiatieven. Deze initiatieven moeten kaderen in een visie op de betrokkenheid van deze doelgroepen. De betrokkenheid zal de kwaliteit van de opleiding ten goede komen.

De lectoren moeten actiever betrokken worden bij de beleidsontwikkeling van de opleiding.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding organiseert periodiek bevestigingen en vertaalt de resultaten in concrete actieplannen.
- De commissie heeft voorbeelden van de PDCA-cyclus gezien.
- De betrokkenheid van afgestudeerden en alumni dient verstevigd te worden. Deze groepen zijn bereid om mee te werken, de opleiding moet hier zo snel mogelijk op inspelen.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit het ZER en uit de gesprekken blijkt dat de afgestudeerden op een voldoende niveau functioneren. Er zijn verschillende terugkoppelingen over het bereikte niveau:

- De graad van tewerkstelling ligt vrij hoog. De overgrote meerderheid werkt in het lager of buitengewoon lager onderwijs. Het werkveld benadrukt dat de afgestudeerden klaar zijn voor de job.
- Feedback van de stagementoren: De stagementoren zijn tevreden over de kwaliteit van de stagiaires. Zij vragen wel meer aandacht voor attitudes en taalgebruik. De opleiding heeft hierop alert gereageerd en heeft deze elementen ingebouwd in het stagebeoordelingsformulier.
- De jaarlijkse bevraging van de kwaliteit van de stage bij de studenten en enquêtes: Op eerdere signalen over de kwaliteit van de begeleiding van de stage, werd positief gereageerd. Ook het aandeel van de beoordeling van mentoren in de totale beoordeling werd aangepast. De tevredenheid over de begeleiding gaat er stelselmatig op vooruit.
- De jaarlijkse bevraging van de kwaliteit van het eindwerk bij de studenten en enquêtes: Uit de resultaten blijkt dat de studenten tevreden zijn over de informatievoorziening en de begeleiding.
- Tevredenheidsenquête bij afgestudeerden: Uit de bevraging van 2000 bleek dat de afgestudeerden zich over het algemeen inhoudelijk en didactisch goed voorbereid voelen; ze hebben geen problemen met het organiseren van een klas en samenwerken binnen een team. De thema's die afgestudeerden aandragen als aandachtspunten werden opgepikt door de opleiding.

De eindwerken die de commissie gelezen heeft zijn van een voldoende niveau, maar de commissie stelt zich wel vragen bij de validering van de scores. Ze is positief over het nieuwe concept van de eindwerken.

Het voorgaande betekent dat kan gesteld worden dat de vooropgestelde eindkwalificaties bereikt kunnen worden via deze opleiding.

Op het vlak van internationalisering scoort de opleiding niet zo hoog. Ze beseft dat er op dit vlak nog verbetering mogelijk is.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet een visie en beleid op internationalisering uitwerken.

In het licht van de curriculumherziening vraagt de commissie om het gerealiseerde niveau van de opleiding in het beroepenveld en bij de alumni nauw op te volgen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Men kent de relatieve positie van het bereikte rendement in vergelijking met de andere lerarenopleidingen binnen het departement en met de andere opleidingen binnen de hogeschool. Het eerste jaar bedragen de slaagpercentages gemiddeld 50 %, in het tweede en derde jaar is dat gemiddeld 93 % en 98 %. De gemiddelde studieduur bedraagt drie jaar en drie maanden.

De opleiding hanteert streefcijfers voor de slaagcijfers. De slaagcijfers worden geanalyseerd door het directiecomité bestaande uit de algemeen directeur, de diensthoofden en de departementshoofden. De bespreking van de slaagcijfers is ook een vast agendapunt (al na het eerste semester) op departementaal niveau en op opleidingsniveau.

Binnen de opleiding worden de cijfers van niet-slagen en/of studie-uitval opgevolgd maar er wordt nog geen remediërend beleid aan gekoppeld.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie suggereert om een onderzoek uit te voeren naar de oorzaken van niet-slagen en/of studie-uitval.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het werkveld heeft vertrouwen in de opleiding en waardeert de kwaliteit van de afgestudeerden.
- De eindwerken die de commissie gelezen heeft, bevestigden het beeld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport en de uitgevoerde waarheidscheck.

De commissie benadrukt dat zij zich goed op het visitatiewerk heeft kunnen voorbereiden. Het beschikbaar gestelde ZER (en bijlagen) was vlot leesbaar, maar gaf niet steeds informatie in relatie tot de beoordelingscriteria. Het aanvullende ZER gaf een duidelijk overzicht van de realisaties sinds 2005.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	onvoldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 8 Karel de Grote-Hogeschool – Katholieke Hogeschool Antwerpen

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Karel de Grote-Hogeschool

De Karel de Grote-Hogeschool is ontstaan uit de fusie van dertien katholieke Antwerpse hogescholen in 1995. De hogeschool biedt opleidingen aan in zes departementen: Gezondheidszorg, Handelswetenschappen en bedrijfskunde, Industriële wetenschappen en technologie, Sint-Lucas Antwerpen beeldende kunst, Sociaal-agogisch werk en Lerarenopleiding.

De hogeschool maakt deel uit van de Associatie van Universiteit en Hogescholen van Antwerpen.

Binnen het departement Lerarenopleiding (DLO) werden de vijf katholieke normaalscholen van de regio Antwerpen onder één koepel verenigd. Het departement biedt drie basisopleidingen aan: initiële opleiding kleuteronderwijs, initiële opleiding lager onderwijs en initiële opleiding secundair onderwijs groep 1 (opties algemene vakken, plastische opvoeding, lichamelijke opvoeding en bewegingsrecreatie, hout-bouw-mechanica-elektriciteit). Daarnaast biedt het departement ook twee voortgezette opleidingen aan en heeft het een centrum voor permanente vorming.

Aanvankelijk was het departement verspreid over verschillende campussen. Sinds 1998 zijn de opleidingen kleuter- en lager onderwijs gehuisvest op de huidige campus langs de oudesteenweg 81 in 2060 Antwerpen.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Naar aanleiding van het Decreet van de Lerarenopleidingen van 1996 werd nagegaan in hoeverre de opleidingsdoelstellingen overeenstemden met de geformuleerde competenties. Om de wenselijke verbeteringen systematisch aan te pakken, werd een denktank – ILLO+ – opgericht. Tussen 2000 en nu werden heel wat projecten gerealiseerd, onder meer het opstarten van leergroepen om de reflectie in de opleiding in te bouwen, het opstellen van stagecriteria gelinkt aan de basiscompetenties, vakgroepwerking en de modularisering van het derde jaar. In 2005 werd de onderwijsvernieuwing voortgezet om tot een volledig nieuwe opleiding te komen, in het kader van het onderwijsontwikkelingsplan van de hogeschool, de BAMA-structuur, de flexibilisering en het nieuwe ophanden zijnde Lerarendecreet.

De opleiding wil de studenten opleiden tot gekwalificeerde, breed inzetbare leerkrachten, die flexibel en ondernemend zijn, zelfstandig en in team kunnen werken, verantwoordelijkheid willen en kunnen dragen. Er wordt geopteed voor competentie- en studentgericht onderwijs. Vanuit een kritisch-reflectieve leerhouding geeft de student in toenemende mate vorm aan zijn opleiding. De commissie heeft kennis genomen van de visie en het concept van de opleiding en vindt deze duidelijk verwoord.

De basiscompetenties ontwikkeld door de Dienst voor Onderwijsontwikkeling (DVO), aangevuld met de attitudes en de dertien taalvaardigheidsdoelstellingen van de Nederlandse Taalunie, werden door de opleiding gebruikt als basis voor de opleidingsdoelstellingen, die concreet geformuleerd worden in elk van de gehanteerde modules en bij elk van de ontwikkelde vaardigheidsroutes. Daarbij heeft de opleiding rekening gehouden met de actualisering van de basiscompetenties die door de minister in 2003 zijn geïnitieerd.

In het Decreet van de Lerarenopleiding worden de volgende functionele gehelen in het kader van de basiscompetenties als te verwerven items gedefinieerd:

- de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen,
- de leraar als opvoeder,
- de leraar als inhoudelijk expert,
- de leraar als organisator,
- de leraar als innovator - de leraar als onderzoeker,

- de leraar als partner van de ouders/verzorgers,
- de leraar als lid van een schoolteam,
- de leraar als partner van externen,
- de leraar als lid van de onderwijsgemeenschap,
- de leraar als cultuurparticipant.

Als attitudes worden vermeld: beslissingsvermogen, relationele gerichtheid, kritische ingesteldheid, leergierigheid, organisatievermogen, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin, creatieve gerichtheid, flexibiliteit en gerichtheid op adequaat en correct taalgebruik en communicatie.

De dertien doelen, opgesteld door de Nederlandse Taalunie, met als doel de taalvaardigheid van toekomstige leraren in Nederland en Vlaanderen te verstevigen, worden onderverdeeld in drie domeinen: de leraar in interactie met zijn leerlingen, de leraar in interactie met volwassenen in en rond de school en de leraar als lerende.

De commissie kan vaststellen dat de vooropgezette doelen aansluiten bij de basiscompetenties zoals bepaald door het Decreet van de Lerarenopleiding. In het ZER geeft de opleiding aan welke functionele gehelen in relatie staan tot de algemene, algemeen beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties. Door middel van een kruistabel geeft de opleiding eveneens de link aan tussen de decretale competenties en de opleidingsonderdelen. Bij de voorziene curriculumherziening kan nog explicieter de relatie worden gelegd tussen de basiscompetenties en de doelstellingenordening vanuit het BAMA-kader.

Bij de definiëring van de internationale dimensie legt de opleiding het accent enerzijds op internationale projecten en mobiliteit en anderzijds op het multiculturele kader, internationalisering@home.

Alle actoren zijn ruim bekend met de doelstellingen en de basiscompetenties van de opleiding, zowel door de uitwerking bij de studiegidsen (ook elektronisch te raadplegen), de uitwerking binnen het stageweb (ook te raadplegen door de mentoren), de didactische steekkaarten en de modulegidsen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om bij de voorziene curriculumherziening nog explicieter de relatie te leggen tussen de basiscompetenties en de doelstellingenordening vanuit het BAMA-kader.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding zorgt voor de bekendmaking en de toetsing van haar competentiemodel. Dit gebeurt niet op basis van een gesystemiseerd onderzoek, maar door deelname aan professioneel gerichte navormingsinitiatieven, waarbij opleidingslectoren elkaar ontmoeten. Deze initiatieven situeren zich voornamelijk in het kader van het Interactum-samenwerkingsverband en van de initiatieven van VELON (de Vereniging Lerarenopleiders Nederland) en recentelijk ook de VELOV, de Vlaamse zusterorganisatie.

In 2003-2004 werden de alumni en het werkveld bevestigd met betrekking tot onderwijsleerprocessen. De resultaten van de bevestiging werden meegenomen in de curriculumvernieuwing.

In het kader van de afstemming van de opleidingsdoelstellingen en de behoeften van het beoogde beroepenveld, wordt tot nu vooral gerekend op het extern resonansoverleg, waar externe directies en opleidingsverantwoordelijken feedback geven op het opleidingsmodel en nieuwe onderwijsprojecten. Het belangrijkste samenwerkingsdoel op dit ogenblik betreft de uitbouw van het POLS-model (Professioneel Ontwikkende Leerschool). Het doel is om in 2006-2007 in het kader van het POLS-project een intense samenwerking tussen de opleiding en partnerscholen (met opgeleide mentoren) tot stand te brengen. De commissie vindt dit een uitstekend initiatief om een grotere betrokkenheid en inbreng van leerkrachten uit de partnerscholen te realiseren.

Verder vormen de contacten naar aanleiding van de stages en van de mentorenopleidingen een bron van informatie over vragen en behoeften vanuit het werkveld.

Binnen de associatie vormen de contacten met de andere lerarenopleidingen en de GBP-opleidingen een meerwaarde. Uit de contacten groeide een samenwerking op het vlak van de professionalisering van de leraar en de afstemming van stageverdragen ten behoeve van het werkveld.

Het domeinspecifieke referentiekader dat de commissie heeft opgesteld, volgt volledig de competenties uit het Lerarendecreet van 1998. De commissie stelt wel vast dat de opleiding zich niet expliciet profileert via bepaalde van de vooropgezette basiscompetenties.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er dringt zich een prioriteitenlijst op in het verzamelen en hanteerbaar maken van de vele informatie die voor dit aspect relevant is.

De opleiding kan zich uitdrukkelijker profileren via een subset aan domeinspecifieke competenties. Dit geeft de opleiding ook de mogelijkheid om een en ander meer stapsgewijs te realiseren en de planlast wat te verlichten.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie: goed

facet 1.2, domeinspecifieke eisen: voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen van de opleiding voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten.
- Via resonansgroepen wordt het werkveld betrokken bij de opleiding. Die samenwerking en de inbreng van het werkveld in de opleiding kan nog vergroot worden via het POLS-model dat de opleiding momenteel uitbouwt.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het programma van het eerste en tweede jaar is cursorisch georganiseerd, het derde jaar is modulair opgebouwd. De cursorische aanpak is historisch bepaald. De modulaire opbouw is het resultaat van de vernieuwingsbeweging die de denktank ILLO+ heeft opgestart.

De opleidingsdoelen werden vertaald in deelcompetenties per opleidingsonderdeel die gelinkt zijn aan de basiscompetenties. Er bestaat een kruistabel die de link aangeeft tussen de basiscompetenties uit het Lerarendecreet en de opleidingsonderdelen. De concrete doelen per opleidingsonderdeel zijn vermeld in de studiegids. Op dit moment is de relatie tussen de vooropgezette doelen en de opleidingsonderdelen door de historisch ontstane cursorische aanpak minder scherp en wordt zij beperkt kritisch doorgelicht.

In het eerste en tweede jaar is het programma onderverdeeld in een gemeenschappelijk en een specifiek gedeelte, waarbij de opleidingsonderdelen uit de specifieke vorming concentrisch uitgebouwd worden over de twee opleidingsjaren. Het derde jaar is vanaf het academiejaar 2004-2005 modulair opgebouwd.

In het eerste jaar wordt vooral de basisinhoud van de specifieke opleidingsonderdelen en van taalvaardigheid (gesproken en geschreven) in het gemeenschappelijke pakket met betrekking tot leergebieden van de lagere school behandelt, herhaalt en uitgebreid. De vakdidactiek die daarbij hoort, blijft minimaal. De psychologievakken, opvoedkundige wetenschappen en godsdienst algemeen worden vanaf nul grondig behandeld. Op het vaardigheidsniveau worden vakoverschrijdende basisvaardigheden ingeoefend: taalvaardigheden, muzische vaardigheden en didactische basisvaardigheden. Dit laatste is de stage, die in het eerste jaar wordt georganiseerd vanaf oktober.

In het tweede jaar wordt er meer aandacht besteed aan de vakdidactische uitdieping, gekoppeld aan specifieke vaardigheden zoals agogische, ICT- en didactische stages.

Op het einde van het tweede jaar ligt een belangrijke selectieceresuur, omdat het derde jaar wordt opgevat als de kroon op het werk, met de stage en het eindwerk. De student heeft in het derde jaar een beperkte ruimte voor keuze en uitdieping.

De vooropgezette plannen met betrekking tot de curriculumhervorming wijzen op een duidelijke heroriëntatie. Het werkveld en de afgestudeerden geven aan dat dit een antwoord is op opmerkingen over de scheiding tussen theorie en praktijk, tussen vaardigheidsgerichte en kennisgerichte vakken. Meteen zou dit ook een oplossing kunnen zijn voor de programmaschok tussen het eerste en tweede jaar enerzijds en het derde jaar anderzijds.

De opleiding besteedt veel aandacht aan het opbouwen van het reflectievermogen van de student. De leergroepwerking, opgestart in 2002, draagt bij tot een reflectieve houding over de competenties.

Internationalisering wordt naar voren geschoven als een belangrijk kenmerk van het programma. De internationale dimensie krijgt voornamelijk vorm via de mobiliteit voor studenten en lectoren. De kwaliteit van de invulling van internationalisering via het Erasmusprogramma blijkt aandacht te krijgen in de kwaliteitszorg. De meerwaarde – geformuleerd in termen van de basiscompetenties – van de andere internationale (stage)initiatieven moet ook grondig onderzocht worden.

In het kader van internationalisation@home werd in Interactum-verband een international class opgezet, maar de commissie vond weinig verband met de opleiding. De studenten die de commissie heeft gesproken, ervaren ook weinig stimulans vanuit de opleiding.

Culturele diversiteit komt ruim aan bod: bijvoorbeeld in het kader van de stages in het derde jaar (stimuleren van honoreren van schoolopbouwwerk), de modules maatschappij, onderwijs en school in beweging in drie ILLO; de samenwerking met PRICMA Recent is in samenwerking met de Boekenkaravaan een project van voorlezen-aan-huis in kansarme en overwegend allochtone gezinnen opgestart.

De curriculumaanpassingen worden voorbereid door de werkgroep Curriculum en Opleidingsprofiel (tot 2004) en door de projectgroep Onderwijsvernieuwing (vanaf 2005). De resultaten worden teruggekoppeld naar de lectoren via de vakgroepen, de opleidingsraad en desgevallend de jaarvergaderingen. De studenten worden in het proces betrokken via de bevestigingen van opleidingsonderdelen (zoals de werking van de leergroepen of het eindwerkproces) of van de modules. Via het resonansoverleg wordt het werkveld betrokken bij de curriculumaanpassingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de door de studenten ervaren programmaschok tussen het eerste en tweede jaar enerzijds en het derde jaar anderzijds. Op dit moment is de relatie tussen de vooropgezette doelen en de opleidingsonderdelen door de historisch ontstane cursorische aanpak in het eerste en tweede jaar minder scherp en wordt zij beperkt kritisch doorgelicht.

De commissie vraagt om de meerwaarde – geformuleerd in termen van de basiscompetenties – van de andere internationale (stage)initiatieven (buiten Erasmusprogramma's) grondig te onderzoeken.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is een professionele gerichtheid op het ontwikkelen van een stevige kennisbasis met de relevante wetenschappelijke en beroepsgerichte aspecten. De integratie van de opbouw van de kennisbasis zal worden meegenomen in de curriculumhervorming en moet ook bewaakt blijven.

Voor alle opleidingsonderdelen zijn volledige leermiddelen uitgewerkt. Deze weerspiegelen de relevante, actuele perspectieven, inhouden en aanpakken die aansluiten bij de vooropgezette doelen.

De modulaire opbouw in het derde jaar is een voorafbeelding van het leggen van verbanden tussen het programma en de actuele ontwikkelingen in de praktijk en het vakgebied. De samenwerking met partnerscholen, het POLS-model, de aandacht voor schoolopbouwwerk (de Boekenkaravaan) en micro-teaching in LO en WO zijn voorbeelden van goede praktijken in deze context.

De stage is duidelijk de ziel van de opleiding. Men streeft een stapsgewijze opbouw na van de vaardigheden. In het eerste jaar gebeurt de eerste confrontatie met de praktijk vanaf oktober. Er zijn nog verschillen bij de vormgeving van de stage in het derde jaar, maar men streeft een zelfstandige stage na bij alle derdejaarsstudenten. De internationale stage moet in deze context aan dezelfde programma-eisen kunnen voldoen.

Het verlagen van de drempel om toegang te krijgen tot de zelfstandige stage lijkt de commissie een verstandige beslissing. De gekoppelde mentorenopleiding kan de goede begeleiding enkel ten goede komen.

Verder zijn demolessen een belangrijk element in de praktijkopleiding, maar door gebrek aan voldoende oefenscholen zijn deze demolessen wat naar de achtergrond verdwenen. Via video-opnames van lessen en via proeflessen van studenten voor medestudenten, wordt dit tekort opgevangen.

De link met het werkveld wordt verstevigd door het Centrum voor Permanente Vorming, dat een brede waaier van nascholingskansen biedt aan leraren basisonderwijs. Lesgevers zijn lectoren uit de initiële opleidingen, deskundigen uit het werkveld en uit aanverwante sectoren. Leraren, lectoren en studenten kunnen ingaan op deze nascholingsmogelijkheden.

De aandacht voor de basiscompetentie met betrekking tot onderzoek en maatschappelijke dienstverlening krijgt een bepaalde invulling voor wat de structurele samenwerking met de partnerscholen betreft.

De aandacht voor onderzoek wordt vanuit de hogeschool gestimuleerd. Er zijn fondsen ter beschikking voor elk departement. Het Lerarendepartement wil dit verder stimuleren via een aan te werven persoon die samen met het werkveld op zoek zal gaan naar onderzoeksthema's.

Stage

De stage bedraagt in het eerste jaar drie weken, in het tweede jaar zes weken en in het derde jaar twaalf weken. De stage wordt gradueel opgebouwd en begint altijd met een stagecontact, waarna via observeren, hospiteren en participeren uiteindelijk lessen worden voorbereid en uitgevoerd, gevolgd door reflectie op de voorbije cyclus..

Inhoudelijk worden de studenten tijdens de verschillende opleidingsonderdelen voorbereid op de stage. Per opleidingsjaar krijgt de student een leerbegeleider toegewezen. Studenten worden tijdens de stage een aantal keren bezocht door lectoren en door hun leerbegeleider. Tussendoor organiseert de opleiding leergroepsessies waarin studenten reflecteren op hun stage-ervaringen en deze uitwisselen met hun medestudenten en leerbegeleider. Deze sessies stimuleren de studenten om te reflecteren over hun eigen competentieontwikkeling en zo de eigen begeleiding op maat te sturen en begeleidingsbehoeften te formuleren.

Voor het schooljaar 2005-2006 is een praktijkgids samengesteld die via het stageweb ter beschikking wordt gesteld van de lectoren, studenten en mentoren, waardoor in principe duidelijkheid zou moeten bestaan over de verwachtingen. Ook de verschillende stagedocumenten zijn beschikbaar via het stageweb.

De opleiding besteedt veel aandacht aan het trainen van de stagementor. Voor het superviseren van zelfstandige stages moeten de mentoren uit de partnerscholen een specifieke mentorentraining volgen.

Eindwerk

In het derde jaar maakt de student een eindwerk. Dat kan sterk verschillend worden uitgewerkt. De student heeft de keuze tussen een scriptie of een portfolio. De opleiding heeft een aanbod van scriptie-onderwerpen, maar de student kan ook zelf een onderwerp aanbrengen. Bij de portfolio diept de student zijn ontwikkeling met betrekking tot een basiscompetentie naar keuze verder uit.

De student krijgt een promotor toegewezen die de student inhoudelijk voorbereidt op het eindwerk en het proces begeleidt.

De commissie vraagt aandacht voor een explicieter evaluatiekader van scriptie en portfolio. De beloofde uitbreiding van het vademecum kan in deze een oplossing zijn (aandacht voor academische standaarden). De afstemming van het eindwerk op de basiscompetenties moet gegarandeerd blijven.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de integratie van de opbouw van de kennisbasis mee te nemen en te bewaken in de curriculumhervorming.

De internationale stage moet aan dezelfde programma-eisen kunnen voldoen als de zelfstandige stage.

De commissie vraagt aandacht voor een explicieter evaluatiekader van thesis en portfolio.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De scheiding in de uitwerking van het programma van het eerste en tweede jaar enerzijds en het derde jaar anderzijds valt sterk op. Ook bij studenten leeft dit.

De vooropgezette curriculumherziening belooft hiervoor een oplossing te leveren. De commissie geeft ook mee dat hierbij de scheiding tussen kennis en vaardigheden, algemene didactiek en vakdidactiek, theorie en praktijk, grondig kan worden bekeken.

Er werden duidelijke vragen gesteld naar de noodzaak om flexibilisering een plaats te geven in de programmatorische uitwerking van de opleiding.

Enerzijds houdt men strak vast aan een modeltraject om een en ander beheersbaar te houden, anderzijds dringt zich het expliciteren op van goed uitgekende individuele trajecten voor gekende en te voorziene studentprofielen.

Er kan hierbij een evenwicht gezocht worden tussen verdiepen en versnellen in de leertrajecten.

Bij een internationale uitwisseling legt de coördinator internationalisering in overleg met de student een individueel programma vast volgens de ECTS-procedure. De ECTS-procedure maakt dat op objectieve wijze trajecten die in het buitenland worden gevolgd, in het programma worden geïntegreerd.

Voor een internationale stage wordt de compensatieregeling in verhouding tot een binnenlandse onderwijsstage jaarlijks vastgelegd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om in de curriculumherziening de scheiding tussen kennis en vaardigheden, algemene didactiek en vakdidactiek, theorie en praktijk, grondig te bekijken.

Er werden duidelijke vragen gesteld naar de noodzaak om flexibilisering een plaats te geven in de programmatorische uitwerking van de opleiding.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De begrote studietijd per studiejaar sluit aan bij de decretale norm van 1.500 tot 1.800 uren, maar dit blijkt een overschatting van de reëel benodigde studietijd. De commissie aanvaardt de opmerking dat de feitelijke studietijd hoger zal liggen in het nieuwe curriculum maar hiervoor konden voorlopig geen meetgegevens voorgelegd worden.

Er werd een studietijdmeting uitgevoerd in het derde jaar van de opleiding in 2002-2003. De gebruikte methode was een schatting achteraf. De totale resultaten lagen onder de begrote studietijd. Binnen de opleidingsonderdelen was de geschatte studietijd voor didactische stage en eindwerk hoger dan begroot, voor andere opleidingsonderdelen lag de schatting lager dan begroot.

Op hogeschoolniveau werd de studietijdmeting gesystematiseerd: een korte bevraging per opleidingsonderdeel per kwartaal. Een pilootproject is momenteel lopende voor het derde jaar. Er zijn plannen om de korte bevraging toe te spitsen op de opleidingsonderdelen van het bevroegde kwartaal. De commissie stelt uitdrukkelijk de vraag naar het invoeren van een systematiek bij de studietijdmetingen. In functie van een duiding van de verzamelde gegevens kan het relevant zijn om hierbij ook streefcijfers voorop te stellen.

De opleiding besteedde veel aandacht aan het remediëren van belemmerende factoren. De modulaire structuur van het derde jaar zorgt voor een spreiding van de inspanningen. Dit wordt ook bevestigd door de studenten die de commissie heeft gesproken.

Vooraf de vele taken zorgen voor een hoge studielast. Om de studenten te helpen, worden planningsdocumenten (een jaarplanning en een takenlijst) ter beschikking gesteld, worden de verwachtingen geëxpliciteerd in de studiegids en de modulegids, en krijgen de studenten mondelinge toelichting bij de start van het academiejaar en/of de module. De opleiding rekent ook en vooral op de studiebegeleiding waarin de studievoortgang een centraal thema is.

Hierin is de leergroep belangrijk. Een leergroep bestaat uit een tiental studenten van dezelfde basisklas die onder leiding van een vaste lector gedurende het academiejaar samenkomen. In die sessies worden studie- en stage-ervaringen gedeeld, wordt hierop gereflecteerd en zoekt men oplossingen.

De studenten die de commissie heeft gesproken, vinden de studielast hoog maar doenbaar. Sommige studenten kiezen voor minder opleidingsonderdelen ten voordele van verdieping.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt uitdrukkelijk de vraag naar het invoeren van een systematiek bij de studietijdmetingen. In functie van een duiding van de verzamelde gegevens kan het relevant zijn om hierbij ook streefcijfers voorop te stellen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie stelde heel wat vragen over het didactische concept van de opleiding.

Het feit dat de visitatie plaatsgreep op een scharniermoment, waarbij heel wat plannen worden ontwikkeld en/of worden ingevoerd, heeft tot gevolg dat een uitgesproken didactisch concept wat is ondergesneeuwd. Studenten, het werkveld en lectoren leggen andere accenten. Enkele opvallende ingrediënten konden worden teruggevonden: reflectie, leergroepen, menselijkheid, nadruk op creativiteit, levenslang leren, internationalisering,... Het concept zoals geformuleerd in het ZER –'Wij onderwijzen studenten om hen zelf te leren onderwijzen' – komt nu niet als een didactisch concept over.

In lijn met de opleidingsdoelen hanteert de opleiding een waaier van onderwijsvormen: hoorcolleges, werkcolleges met oefeningen, projecten, practica, reflectie in leergroepen, excursies, zelfstudie ... De basisleergroep bestaat uit ongeveer dertig studenten. Naargelang van de werkvormen worden de groepen verder onderverdeeld (onder meer voor reflectie op de stage) of samengevoegd (onder meer voor workshops of hoorcolleges).

'Teach as you preach' staat voorop in het ZER. Een kritische reflectie op de eigen gehanteerde werkvormen kan de verzameling nu gebruikte werkvormen uitbreiden en helpen deze meer systematisch in te voeren: differentiatie, 'peer tutoring', team teaching, skillslab, modellessen, hoekenwerk ...

Voor alle opleidingsonderdelen zijn volledige leermiddelen uitgewerkt. Deze weerspiegelen de relevante, actuele perspectieven, inhouden en aanpakken die aansluiten bij de vooropgezette doelen. De leermiddelen reflecteren nu wel nog de dominante cursorische aanpak, maar de ingezette beweging naar thematische modules is duidelijk herkenbaar in de nieuwe leermaterialen.

Het overleg over de invulling van de thematische modules verdient rekening te houden met de inbreng (belang, vragen) van de partnerscholen.

In mei 2004 werd een bevraging georganiseerd over de kwaliteit van de leermiddelen in het kader van de denktank ILLO+. De resultaten werden met de vak- en modulegroepen besproken.

ICT wordt momenteel voornamelijk gebruikt als communicatiemiddel tussen alle geledingen: lectoren, stagebegeleiders, studenten en mentoren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om het didactische concept – dat door de vele plannen wat ondergesneeuwd is – opnieuw scherp te stellen.

Een kritische reflectie op de eigen gehanteerde werkvormen kan de verzameling nu gebruikte werkvormen uitbreiden en helpen deze meer systematisch in te voeren

Het overleg over de invulling van de thematische modules verdient rekening te houden met de inbreng (belang, vragen) van de partnerscholen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De toetsing weerspiegelt de didactische aanpakken: vooral schriftelijke eindtoetsing bij de algemene kennisgerichte cursorische vakken in het eerste en tweede jaar (veel reproductie). Vanaf het derde jaar wijzigt de aanpak, gezien de thematische modules, en wordt meer met taken en presentaties gewerkt. Permanente evaluatie is eerder beperkt.

Er werden aanzetten gegeven van vernieuwing bij de toetsing in de richting van zelftoetsing en 'peerassessment'. De vraag wordt gesteld of een systematiek hierin niet wenselijk is.

De beschikbaar gestelde toetsen/examens helpen de vooropgezette doelen te toetsen.

Er werd alert gereageerd op opmerkingen van studenten over de niet-transparante toetsing bij groepsopdrachten in het derde jaar.

Via het HOE- (Hogeschool Onderwijs en Examenreglement) en DOE-document (Departementaal Onderwijs- en Examenreglement) wordt de evaluatie transparant voor de studenten. Evaluatieprocedures zijn ook terug te vinden in de studiegids en het moduleboek.

Voor de eerstejaarsstudenten wordt een leergroepsessie besteed aan de bespreking van de januari-examens. Voor alle jaren zijn er na de examens lectorencontacten voorzien waarop de studenten die dat wensen hun examen kunnen inkijken en bespreken.

Tijdens de examens kunnen de studenten terecht bij de Ombudsdienst.

De professionalisering van de ombudsfunctie gebeurt deels via het ombudsenoverleg op hogeschoolniveau, deels via vaktechnische bijscholing.

Stage

Voor de stage zijn zowel globaal als per opleidingsjaar de criteria vooraf vastgelegd. Deze zijn gekoppeld aan de basiscompetenties. De beoordelingswerkwijze is beschikbaar op het stageweb, is ook opgenomen in de praktijkgids en wordt mondeling toegelicht in elk opleidingsjaar.

De toetsing bij de stage is gebaseerd op een omvattend dossier, met onder meer de verslagen van de mentoren en de bezoekende lectoren en het reflectieverslag van de student. De student heeft een zicht op zijn studievoortgang via de diverse contacten met de leergroepbegeleider (elf contacten in jaar één, vijf in jaar twee en vier in jaar drie). De verslagen zijn ook beschikbaar via het stageweb. Voor de verslagen wordt gebruikgemaakt van standaardformulieren. Per jaar wordt een nieuw dossier opgemaakt. In de maand mei is een individuele stagebespreking voorzien.

De aanpak bij de integratie van de evaluatiebevindingen in het dossier is minder goed terug te vinden. Ook vraagt de commissie om de uitkomsten van het overleg tussen leertrajectbegeleider en student op basis van het portfolio te formaliseren; bijvoorbeeld door dit te laten aftekenen door beide partijen.

De leergroepbegeleider combineert de functie van begeleider en beoordelaar van het leerproces. De combinatie van deze twee functies is geen probleem voor de studenten die de commissie heeft gesproken. Uit de jaarlijkse evaluatie van de leergroepen blijkt dat de studenten vertrouwen hebben in de begeleider.

Eindwerken

De beoordeling van het eindwerk gebeurt nu enkel door de promotor. De opleiding erkent dat een tweede beoordelaar relevant zou zijn en plant de een tweede lezer bij de beoordeling op het einde van het lopende leerjaar. De toetsing bij de eindwerken lijkt nu niet aangestuurd te worden vanuit een heldere lijst van criteria. Er werden grote verschillen vastgesteld in de uitwerking van de eindwerken. De eerder gevraagde aandacht voor een systematische ondersteuning van het eindwerk wordt hier dus uitgebreid voor wat de evaluatie betreft.

Bij het eindwerk benadrukt men het belang van het proces. Dit is nu niet direct terug te vinden in de weging van het proces, het product en de inhoud.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie suggereert om een systematiek te brengen in de aanzetten van vernieuwing bij de toetsing in de richting van zelftoetsing en 'peerassessment'.

De commissie vraagt om de uitkomsten van het overleg tussen leertrajectbegeleider en student op basis van het portfolio te formaliseren; bijvoorbeeld door dit te laten aftekenen door beide partijen.

De eerder gevraagde aandacht voor een systematische ondersteuning van het eindwerk wordt uitgebreid voor wat de evaluatie betreft.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het merendeel van de studenten is afkomstig uit het ASO (48 %) en het TSO (43 %). De opleiding trekt vooral meisjesstudenten aan. De opleiding sluit aan op de algemene kennis van het secundair onderwijs voor wat godsdienst, wiskunde, wereldoriëntatie, Nederlands en Frans betreft. Voor de overige opleidingsonderdelen wordt geen voorkennis vereist. De startcompetenties worden duidelijk vermeld in de studiegids.

Men is zich bewust van typische instroomkenmerken die samengaan met uitval. Er zijn duidelijke pogingen om in een voortraject hiermee preventief om te gaan. De opleiding had de bedoeling om een voorbereidingsprogramma uit te voeren voor spelling, taalbeschouwing, Frans, wiskunde, muzikale opvoeding en zwemmen, maar bij gebrek aan belangstelling werd dit initiatief afgeblazen. Het KLIK-project en het inzetten van een schoolopbouwwerker in de context van de kenmerken van de studenteninstroom (allochtonen en instromers uit het BSO) is een meerwaarde.

De opleiding neemt wel verschillende initiatieven tijdens de studie om eventuele tekorten bij studenten op te vangen. Er worden instaptoetsen wiskunde, taalvaardigheid en Frans afgenomen, die helpen om naar de beginsituatie van alle studenten te peilen. De leergroepen besteden in jaar één veel aandacht aan de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs.

De opleiding besteedt veel aandacht aan de begeleiding van studenten met fysieke beperkingen (doofheid, dyslexie ...). Anderstalige studenten moeten een taalproef afleggen en worden toegelaten van zodra het gewenste taalniveau bereikt is. Hiervoor bestaat een procedure op hogeschoolniveau.

Er is een IAJ-aanbod en er is studieuurverkorting voor bachelors orthopedagogie, kleuteronderwijs en secundair onderwijs. De procedure van EVK is ontwikkeld. Er wordt dringend aandacht gevraagd voor de invoering van EVC en aanverwante aanpakken. Bij de instroom zijn er studenten die een en ander al voldoende beheersen (wiskunde, muziek, Frans ...).

Tevens zal er bij de curriculumherziening aandacht moeten zijn voor aanpakken die een versnelling, verdieping en/of vertraging helpen opvangen. Daarbij dringen zich keuzes op of versnelling wel wenselijk is en of er niet eerder kan worden gekozen voor een flexibiliteit die gericht is op verdieping. De opleiding kiest om alles binnen het curriculum te plaatsen en geen aparte varianten uit te bouwen.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er wordt dringend aandacht gevraagd voor de invoering van EVC en aanverwante aanpakken. Bij de instroom zijn er studenten die een en ander al voldoende beheersen (wiskunde, muziek, Frans ...).

Tevens zal er bij de curriculumherziening aandacht moeten zijn voor aanpakken die een versnelling, verdieping en/of vertraging helpen opvangen.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Er is een curriculumherziening voorbereid en ingezet.
- De modulaire opbouw van het derde jaar is een voorafbeelding van het leggen van verbanden tussen het programma en de actuele ontwikkelingen in de praktijk.
- De stage is de ziel van de opleiding, waarbij de competenties stapsgewijze worden opgebouwd. De zelfstandige stage is een meerwaarde.
- De opleiding is zich bewust van de typische instroomkarakteristieken. Het inzetten van een schoolopbouwwerker in deze context is een pluspunt.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vooral gelezen en gehoord dat er aandacht is voor een toekomstig personeelsbeleid. Er wordt een deskundigheidsplan ontwikkeld voor de nieuwe rollen, taken en verantwoordelijkheden van de leraar. Nieuwe aanwervingen gebeuren binnen dit kader. Omwille van historische redenen zijn de nodige competenties nog te veel versnipperd.

Bij het ontwikkelen van het deskundigheidsplan wordt rekening gehouden met de input van het werkveld via de resonansgroep.

De beschikbare expertise dekt het nastreven van de brede waaier aan basiscompetenties. De deskundigheid kon de commissie vaststellen uit de beschikbare personeelsfiches.

Het personeelsbeleid van de opleiding sluit volledig aan bij dat van het departement. Er is een aanwervingsbeleid waarbij kandidaten aan de hand van een interne of externe (voor leidinggevende functies) procedure worden uitgenodigd voor een selectiegesprek, waarbij de brede inzetbaarheid van de kandidaten het hoofddoel is. Nieuwe personeelsleden worden wegwijds gemaakt in de hogeschool (personeelsmap) en het departement (infogids). Binnen de opleiding wordt iemand van de vak- of modulegroep als peter/meter aangesproken.

Het DLO maakt een onderscheid tussen departements-, opleidings-, ondersteunende en onderwijstaken. Jaarlijks krijgen de lectoren een overzicht van de hen toegewezen taken. De toewijzing van de taken gebeurt op basis van de vakspecialiteit, maar ook op basis van de didactische en persoonlijkheidskwaliteiten die verworven worden tijdens de loopbaan. In de mate van het mogelijke wordt ook rekening gehouden met de wensen van de personeelsleden. Voor bepaalde hogeschool-, departements- en opleidingstaken moet men zich kandidaat stellen.

De taakinfillingen kunnen geraadpleegd worden in het opleidingsvademecum.

Functioneringsgesprekken zijn een instrument om bij te sturen. Voor nieuwe personeelsleden zijn er jaarlijkse gesprekken, voor de andere personeelsleden zijn er tweejaarlijkse gesprekken. Om de vier jaar worden voert het opleidingshoofd evaluatiegesprekken.

De aandacht voor professionalisering is in de context van de zich wijzigende omgeving van de lerarenopleiding en van de curriculumvernieuwing door de betrokken actoren als belangrijk aangegeven. Het belang van professionalisering werd op hogeschoolniveau onderschreven door 5 % van de takenopdracht te reserveren voor navorming.

De professionalisering verloopt deels gestuurd en deels op initiatief van de lector.

De gestuurde navorming is een uitvoering van het globale onderwijsontwikkelingsplan van de hogeschool. De beslissingen die op hogeschoolniveau zijn genomen, worden ondersteund door hogeschoolbrede navorming die elke lector geacht wordt te volgen. Een voorbeeld hiervan is de navorming op het vlak van de elektronische leeromgeving Blackboard.

De individuele professionalisering is nu – historisch gezien – nog sterk opgehangen aan het individuele initiatief. Er zijn aanzetten om teamgericht de professionalisering vorm te geven. Een voorbeeld hiervan is de navorming tot leergroepbegeleider. De gegeven voorbeelden sluiten aan bij de vele plannen die worden en opgezet uitgevoerd (cfr. het onderwijsontwikkelingsplan van het departement). De lectoren die de commissie heeft gesproken, blijken met deze nieuwe aanpak akkoord te gaan. De commissie onderschrijft de nieuwe opzet.

Naast de diverse onderhandelingscomités is er twee keer per jaar een algemene personeelsvergadering. Op opleidingsniveau worden de personeelsleden betrokken bij de taakinvulling en de kwaliteit van het programma via de verschillende overlegkanalen (jaarvergadering, opleidingsraad, vak-, module- en werkgroepen, ILLO+). Berichten worden zoveel mogelijk schriftelijk verspreid via de nieuwsbrief (op hogeschoolniveau) en de DLO-info (op departementaal niveau).

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt door te zetten wat betreft de teamgerichte professionalisering waarbij de prioriteiten voor de opleiding richtinggevend zijn.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft relatief veel lectoren die beroepservaring hebben. Zeven lectoren behaalden eerst het diploma van onderwijzer, werkten ook aanvankelijk als onderwijzer en hebben naderhand een master behaald. Eén lector volgt momenteel de verkorte opleiding voor lager onderwijs in een andere instelling. Zes lectoren hebben een diploma ILSO en één een GPB-diploma.

De contacten naar aanleiding van de stage en het eindwerk vormen een belangrijke bron van informatie om op de hoogte te blijven van de eisen van het werkveld. Contacten naar aanleiding van navorming vormen een tweede bron van informatie over het werkveld. De opleiding staat ook jaarlijks een aantal lectoren af aan het Nascholingscentrum van het departement (centrum voor permanente vorming), waardoor de band met de praktijk wordt versterkt.

De contacten naar aanleiding van de jaarlijkse contactdag met de mentoren vormen eveneens een aanleiding om expertise met het werkveld uit te wisselen.

De opleiding is zich bewust van het belang van praktijkkoppelingen met de inhoud en de opzet van het programma. De groeiende structurele samenwerking met de partnerscholen biedt kansen om de praktijk sneller in de opleiding te betrekken (POLs). Dit sluit direct aan bij de wensen van de studenten die een grotere koppeling opleiding-praktijk waarderen (modellessen, ervaringsdeskundigen ...).

De lectoren hebben de mogelijkheid om individuele navorming te volgen. Uit de cv's en het overzicht van de gevolgde bijscholingen blijken de leerkrachten bijscholingen te hebben gevolgd die hen ondersteunen bij hun lectorschap.

Docenten hebben – vooral op individuele basis – een internationaal netwerk uitgebouwd. Deze netwerken (Interactum, Netwerk Early Childhood Education, Association Teacher Education in Europe) kunnen nuttig gebruikt worden om richting te geven aan de curriculumherziening.

De commissie vraagt om de aandacht voor internationalisering in verhouding te brengen tot de draagkracht van de lectoren en de mogelijkheden voor relevante integratie in het nieuwe curriculum.

Er is een groeiende aandacht voor onderzoek. Een structurele aanpak is in ontwikkeling. Er dienen dienen zich kansen aan in de context van de associatie.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de aandacht voor internationalisering in verhouding te brengen tot de draagkracht van de lectoren en de mogelijkheden voor relevante integratie in het nieuwe curriculum.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschikt over 65 personeelsleden of 36,11 VTE. Het aantal lectoren bedraagt 55 of 33,16 VTE. Gezien de student-stafproportie van 33,16 VTE voor 486 studenten (1/15) kan gesteld worden dat er voldoende personeel wordt ingezet.

De leeftijds piramide is niet evenwichtig: 40 % van de lectoren is ouder dan 53 jaar, 40 is is tussen de 43 en 53 jaar. De opleiding is gestart met een verjonging van het personeel.

De lectoren zijn grotendeels vast verbonden aan het departement, maar niet aan een specifieke opleiding binnen het departement. Het departement heeft een streefcijfer voor het aantal studenten dat nodig is om een stabiel personeelskader binnen het departement te realiseren. Het streefcijfer van 1.500 studenten is nog niet volledig bereikt.

Uit de SERV-enquête blijken de lectoren de werkdruk als hoog te ervaren. Vooral de curriculumvernieuwing, gecombineerd met het huidige takenpakket, zorgt voor de verhoogde werkdruk.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het uitbreiden van de ploeg lectoren met praktijklectoren die zelf in het lager onderwijs staan, verdient aanbeveling.

Het inzetten van gastlectoren kan versterking bieden voor deelgebieden waarop men minder expertise in huis heeft.

De piekbelastingen blijken soms zelf gecreëerd te worden door een minder optimaal gebruik van periodes in een schooljaar waarin de werkdruk duidelijk lager ligt. Dit vraagt een analyse van de piekbelasting en een spreiding van taken en opdrachten.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De noodzakelijke expertise is aanwezig in vakinhoudelijke, didactische en organisatorische zin.
- Er is aandacht voor de nieuwe rollen, taken en verantwoordelijkheden van de leraar.
- Professionalisering krijgt voldoende aandacht.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De hogeschool geeft aan dat de omvangrijke fusieoperatie aanvankelijk geen logistieke vooruitgang impliceerde. Er is de wil om tot één vestigingsplaats voor DLO te komen, maar het is onduidelijk of dit haalbaar is. De samenvoeging zou een aantal voordelen opleveren: functionelere investeringen, synergie tussen de opleidingsvormen, een centraal studielandschap met aanpalend kleine werklokalen.

Het departement DLO heeft momenteel verschillende locaties in gebruik. Het ILLO is sinds 1998, samen met de opleiding ILKO, gehuisvest in Antwerpen-Noord in een ouder gebouw. In dit gebouw zijn gewone leslokalen, een aantal vaklokalen, een kleine aula en een bibliotheek beschikbaar, naast ruimtes voor administratie en onthaal. Voor hoorcolleges gaan de studenten naar de vestiging in de Pothoekstraat. Voor het domein beweging maakt de opleiding gebruik van een sporthal vlakbij. De commissie is van oordeel dat deze infrastructuur – ondanks het gedateerde karakter en de minder handige indeling – mogelijkheden biedt om het onderwijs van deze opleiding te realiseren.

Het infrastructuurbeleid richt zich vooral op het onderhoud van de gebouwen en de infrastructuur, en neemt een afwachtende houding aan met betrekking tot een plan voor een toekomstig nieuw gebouw.

De onderwijs- en werkruimtes bieden een prikkelarme omgeving aan en missen eigenheid (uitstraling lerarenopleiding). De aankleding is schraal, vaak verouderd en monotoon.

De aankleding van de lokalen weerspiegelt feitelijk niet de grote nadruk die in het ZER gelegd wordt op creativiteit.

De klaslokalen zijn standaard uitgerust met beamer, overheadprojector, tv en video.

De studenten kunnen gebruikmaken van twee lokalen met een twintigtal pc's. Het aantal lokalen waarover de opleiding kan beschikken is aan de krappe kant; vooral voor overleg of projectwerk hebben de studenten weinig mogelijkheden. De studenten kunnen gebruikmaken van de vrije klaslokalen. Het lessenrooster hangt uit bij elk lokaal.

De bibliotheek is op orde en functioneel ingericht. Budgettair zijn de investeringen in boeken, tijdschriften, en documentatie duidelijk een prioriteit. Beschikbare werken zijn op maat van de opleiding. Het bibliotheekbudget voor het departement (twee campussen) bedraagt 50.000 euro, wat voldoende is om de collectie actueel te houden. De bibliothecaris beslist autonoom over de aankoop; lectoren kunnen voorstellen formuleren.

De bibliotheek is dagelijks open tot 17 uur. Uit de gesprekken met de studenten blijkt er geen noodzaak aan langere openingsuren. De catalogus kan geraadpleegd worden via de website van de hogeschool. Via Blackboard kan men de digitale bibliotheek van DLO raadplegen met onder meer catalogi van universiteiten, hogescholen en andere voor de opleiding interessante links.

De ICT-voorzieningen weerspiegelen de mate waarin ICT beperkt geïntegreerd is in het curriculum.

Lectoren beschikken over een lectorenkamer met een aantal pc's.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er is expliciet aandacht nodig voor het onderhoud van de beschikbare infrastructuur.

De infrastructuur moet meer model staan voor een 'leeromgeving' die de identiteit van een lerarenopleiding uitstraalt. Er kan hierbij dankbaar gebruik worden gemaakt van de creativiteit van lectoren en studenten.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is nagedacht over begrijpelijke informatie aan kandidaat-studenten (SID-In-beurzen, infodagen, brochures, website ...). Kandidaat-studenten kunnen deelnemen aan meelooplessen.

Bij de instroom worden de studenten behoorlijk wegwijs gemaakt. Op de onthaaldag krijgen de studenten een sessie met algemene informatie en een sessie over de stage. Bovendien ontvangen ze een infomap met praktische informatie over de campus en een folder over de studie- en studentenbegeleiding. Tijdens het eerste lesblok van het academiejaar licht de groepsverantwoordelijke lector de documenten uit de onthaalmap verder toe.

Er is een duidelijk systeem in de studiebegeleiding waarbij taken, rollen en verantwoordelijken van verschillende verantwoordelijken zijn afgelijnd.

De student krijgt informatie over de studiebegeleiding bij de opendeurdagen en de start van het academiejaar. De studenten die de commissie heeft gesproken, vonden de informatie adequaat.

De studiebegeleiding is ingeroosterd in het lessenrooster. Het initiatief om al dan niet een beroep te doen op de studiebegeleiding ligt bij de student.

De noden en de specifieke vooropleiding van de student worden bevraagd via de instaptoetsen. Er zijn de leergroepsessies en een onderzoek naar de studievaardigheden op vrijwillige basis (de LASSI-test: Learning and Strudy Strategies Inventory). Dit geheel aan maatregelen moet de student toelaten om zich een beeld te vormen van wat van hem verwacht wordt en in welke mate hij aan de verwachtingen beantwoordt. Het biedt de student ook zicht op de noden aan studiebegeleiding en ondersteuning. Samen met de leerbegeleider of studiebegeleider (voor de LASSI-test) wordt gezocht naar aangepaste studieondersteuning.

De opleiding organiseert begeleide oefensessies voor wiskunde, MO, PO en LO en expressiesessies. Vanuit de dienst Studie- en studentenbegeleiding worden sessies rond studievaardigheden aangeboden.

Specifieke aandacht wordt besteed aan de ondersteuning van studenten met specifieke noden (fysieke handicaps, leerstoornissen ...) en in het bijzonder aan de begeleiding van allochtone studenten en studenten met een BSO-opleiding. Vooral het KLIK-project geeft een bijzonder degelijke indruk door de mogelijkheid die het biedt een intense studiebegeleiding – met de hulp van een individuele vrijwillige helper – op te zetten voor 'risicostudenten' die wel over de mogelijkheden beschikken om de studie aan te vatten, maar bij wie de vooropleiding niet tot het vereiste instapniveau heeft geleid. Ook het initiatief om een allochtone schoolopbouwwerker aan te trekken, die instaat voor contacten met allochtone studenten en andere risico-studenten, contacten belegt met de studiebegeleiders en secundaire scholen informeert over de studiemogelijkheden, draagt bij tot een intens doelgroepenbeleid.

In functie van de invoering van het Flexibiliseringsdecreet is er aandacht voor de evolutie van een individuele studie(methode)begeleiding naar leertrajectbegeleiding. Men is zich bewust van de mogelijke gevolgen van dit decreet en de noodzaak tot het proactief bedenken van mogelijke trajecten (zie hierboven).

Studenten geven expliciet aan vertrouwd te zijn met de studiebegeleidingsmogelijkheden en bevestigen/waarderen de intensieve persoonlijke en menselijke begeleiding door de betrokkenen. Er is een – in dit opzicht – bruikbare studiegids.

Er is een vangnet voor opleidingsoverstijgende studie- en/of persoonlijke problemen op het niveau van de hogeschool (PSYNET). Proactief is er aandacht voor assertiviteitstraining gericht op toekomstige leraren.

De verslaggeving met betrekking tot studiebegeleiding en ombudsactiviteiten geeft aan dat er geen onoverkomelijke struikelblokken zijn in het programma van de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - Het gebouw leent zich voor onderwijs, maar de commissie hoopt dat de creativiteit van de onderwijzers gebruikt zal worden voor de aankleding van het gebouw.
 - De mediatheek is goed uitgebouwd. Er is een duidelijk systeem in de studiebegeleiding.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Studenten zijn vertrouwd met de studiebegeleidingsmogelijkheden en waarderen de persoonlijke en -menselijke begeleiding van de betrokkenen. Ze ervaren de drempel tussen studenten en lectoren als zeer klein.
 - Positief zijn de aanwezigheid van een opbouwwerker en de aandacht voor risicostudenten.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is een kwaliteitszorgsysteem dat op hogeschoolniveau is ingesteld.

In het onderwijsontwikkelingsplan stelt de hogeschool het systematisch en in overleg met alle betrokkenen waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs voorop. Kwaliteit wordt hierbij onder meer gedefinieerd als het op lange termijn garanderen van accreditatie: het accreditatiekader wordt in het kwaliteitsbeleid geïntegreerd. Zowel op hogeschool- en departementaal niveau als op het niveau van de opleiding werd een planning opgemaakt, die een voortdurende meting met het oog op een kwaliteitsbeleid mogelijk maakt en waarbij ook onlinemetingen via het *Black Board Learning System* mogelijk zijn.

Het kwaliteitszorgplan gaat uit van het EFQM-model. Waar aanvankelijk de vragenlijst van PROZA werd gebruikt, werd hiervan afgestapt omwille van het belastende karakter, en wordt nu vooral gebruikgemaakt van de PDCA-cyclus. Op termijn wil de hogeschool via de *balance score card* indicatoren bepalen voor het kwaliteitsbeleid.

Zowel op departementaal als opleidingsniveau werden schikkingen getroffen om de communicatie en coördinatie tussen het hogeschoolniveau en dat van het departement en de opleiding te maximaliseren. De departementale KZ-cel, bestaande uit de departementale kwaliteitscoördinator en het adjunct-departementshoofd academische zaken, vertaalt de kwaliteitszorgwerking van de hogeschool naar het departementale niveau en coördineert de departementsgebonden initiatieven. De departementale KZ-coördinator leidt de reflectiegroep Kwaliteitszorg, waarin ankerpersonen uit elke opleiding en dienst deel van uitmaken. Binnen de opleiding krijgt de ankerpersoon een opdrachtpercentage van 5 %.

De spiegelgroep groepeerde de opleidings- en optiehoofden en de KZ-medewerkers, vertaalt de hogeschooldoelstellingen naar het departements- en opleidingsniveau en bewaakt of de curriculumvernieuwingen in lijn zijn met de beleidsplannen.

Uit de beschikbare documenten kreeg de commissie een beeld van de diverse metingen van de afgelopen academiejaren.

Naargelang van het onderwerp gebeurt een bevraging op opleidings-, departements- of hogeschoolniveau:

- Bevraging over de personeelstevredenheid (1999-2000 en SERV-enquête in 2002-2003)
- Bevraging van de studenten over studiebegeleiding (jaarlijks)
- Bevraging over de studententevredenheid (3ILLO in 1999-2000, 1ILLO en 3 ILLO in 2003-2005)
- Studietijdmetingen (3ILLO in 2002-2003)
- Bevraging van het werkveld en de alumni (2003-2004) over de onderwijsprocessen
- Bevraging van de studenten 2ILLO over de onderwijsprocessen (2003-2004)

De laatste vier metingen gebeurden op opleidingsniveau.

Binnen de opleiding gebeuren ook curriculumgebonden evaluaties op moduleniveau in het derde jaar (na elke module) en bevragingen over het functioneren van de leergroepen.

De metingen vormen de basis van verbeteringsplannen, maar streefdoelen worden niet vooropgezet.

Er is wel aandacht nodig voor het aanpassen van de kwaliteitszorgcyclus, gezien de op til zijnde curriculumherziening (toetsing, stage, ...).

Signalen met betrekking tot flexibiliseringsvragen werden slechts laat opgepikt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De aanpassing van de kwaliteitszorgcyclus, gezien de op til zijnde curriculumherziening (toetsing, stage enzovoort) mag niet uit het oog worden verloren.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er wordt veel aandacht besteed aan het verankeren van de kwaliteitszorg in de werking op departementaal en opleidingsniveau. Resultaten van metingen worden geanalyseerd in focusgroepen (op hogeschoolniveau) en focus- en analyseteams (op opleidingsniveau), waarbij sterke en zwakke punten aan een SWOT-analyse worden onderworpen en verbeteringsacties worden opgezet volgens het SMART-principe. Elke verbeteringsactie wordt als project gedefinieerd, en de uitvoering wordt met een projectopvolgingsformulier bewaakt. Voor verbeteringsacties worden verantwoordelijken, timing en tussentijdse evaluaties voorzien.

De commissie kon tijdens het bezoek diverse voorbeelden bekijken van verbeteringsprojecten die werden opgezet naar aanleiding van de metingen:

- verbeteringsprojecten voor studenten naar aanleiding van de meting studententevredenheid, onder meer de wijze van informeren over veranderingen en de organisatie van de opleiding (stage, eindwerk, werkvormen);
- verbeteringsprojecten met betrekking tot de onderwijsprocessen, in het bijzonder de stage, naar aanleiding van de studietijdmetingen en de bevraging van de alumni en het werkveld;
- verbeteringsprojecten voor het personeel naar aanleiding van de meting personeelstevredenheid, onder meer de vergadercultuur, de stage-organisatie en de opvang van jonge en/of nieuwe collega's.

Bij de verbeteringsprojecten is de PDCA-methodiek duidelijk aanwezig.

De commissie wil meegeven dat de opleiding een echte uitdaging is aangegaan. Bij elk onderwerp en soms tot op facetoniveau zijn nieuwe zaken ontwikkeld, in ontwikkeling en bestaan er heel wat plannen. De commissie stelt zich dan ook de vraag of een prioriteitenlijst van de vele plannen niet nodig zal zijn. Anderzijds kon de commissie ook al vaststellen dat bepaalde realisaties consistent zijn ingevoerd en aansluiten bij wat er bestaat aan vragen bij studenten en het werkveld, en ook aansluiten bij de verdere plannen.

Vertegenwoordigers van de alumni en het werkveld onderstrepen dat er duidelijk een en ander in de opleiding is aangepakt en aangepast in positieve zin. Idem betreft dit de gefundeerdheid van de redenen tot vernieuwingsplannen en streefdoelen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie wil meegeven dat de opleiding een echte uitdaging is aangegaan. Bij elk onderwerp en soms tot op facitniveau zijn er nieuwe zaken ontwikkeld, in ontwikkeling en bestaan er heel wat plannen. De commissie stelt zich dan ook de vraag of een prioriteitenlijst van de vele plannen niet nodig zal zijn.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Studenten melden op een overtuigende manier hun betrokkenheid bij de kwaliteitszorg en de aandacht voor hun inbreng en ideeën. De studenten zijn lid van de denktank ILLO+. Naast de participatie in de decretale overlegorganen (studentenraad, academische raad, departementsraad) worden zij betrokken bij de verbeteringsprojecten via de focusgroepen en de focus- en analyseteams.

Personeel wordt betrokken bij de analyse van de kwaliteitsmetingen en het opzetten van verbeteringsprojecten via focusgroepen (op hogeschoolniveau) en focus- en analyseteams (op departementsniveau). De werkgroepen die vanuit ILO+ zijn ingesteld, brengen verschillende groepen betrokkenen samen.

Alumni en werkveld worden betrokken in het kader van de departementale focus- en resonansgroepen. Focusgroepen worden samengesteld naar aanleiding van metingen om verbeteringsprojecten te bepalen. De resonansgroepen hebben een meer continu karakter en peilen naar de wensen van het werkveld.

De resonansgroep is een adequaat instrument om de betrokkenheid van het werkveld te structureren. Ook de overlegstructuren bij de werking met de partnerscholen is een goed ankerpunt. De vertegenwoordigers van het werkveld die de commissie heeft gesproken, ervaren dat de opleiding rekening houdt met hun opmerkingen. De curriculumherziening is daarvan het bewijs.

Het vele overleg dat voortvloeit uit deze betrokkenheid blijkt – op basis van feedback van de verschillende actoren – beheersbaar te zijn.

De opleiding blijkt een sterke mate van autonomie te hebben bij het geven van richting aan de toekomst.

Een echt alumnibeleid is nog niet aanwezig. Afgestudeerden waren – positief – verrast over de ingezette veranderingen. Hier liggen kansen om regelmatig met deze alumni samen te werken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om een alumnibeleid op te starten.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- De commissie stelde een grote betrokkenheid van studenten, lectoren en werkveld vast bij de kwaliteitszorg.
- Uit de diverse consultatierondes (resonansgroepen, focusgroepen, analyseteams) worden minpunten gedetecteerd en verbeteringsprojecten opgezet. Concrete plannen worden uitgevoerd volgens de PDCA-cyclus.
- Afgestudeerden en werkveld onderschrijven de gefundeerdheid van de redenen tot vernieuwing.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De stage en het eindwerk vormen de voornaamste toetsing van de opleiding om na te gaan of de afgestudeerden de beoogde eindkwalificatie hebben bereikt. Zoals de commissie heeft kunnen vaststellen, is de stagebegeleiding zowel in de opleiding als door de stagementoren goed uitgebouwd. Een opleidingswerkgroep stage bewaakt permanent dit opleidingsonderdeel. Het resonansoverleg ondersteunt dit werk. De basiscompetenties kunnen via de uitgewerkte stages worden bereikt. Ten aanzien van de eindwerken is dit minder duidelijk, gezien het ontbreken van een explicieter toetsingskader (zie 2.2 en 2.7). De eindwerken die de commissie heeft gelezen, bevestigen dit.

De studenten die de commissie heeft gesproken, zijn tevreden over de opleiding. Vooral de theoretische basis, de reflectie en de creativiteit scoren hoog. Ook het systeem van leergroepen vinden ze positief. Ze vragen meer aandacht en mogelijkheden om al opgedane kennis (EVC's en EVK's via de vooropleiding, extra opleiding) in het programma te verrekenen.

Het werkveld dat de commissie heeft gesproken, waardeert vooral de aandacht voor reflectie, het durven loslaten van studenten, de kansen die geboden worden om zelfstandig te werken in de klas, de flexibiliteit en creativiteit. Het werkveld vraagt meer aandacht in het programma voor agogische vaardigheden, voor de taken van een leraar in de klasorganisatie en voor het omgaan met diversiteit. Globaal onderschreven de vertegenwoordigers hun vertrouwen in de opleiding.

De afgestudeerden die de commissie heeft gesproken, waren positief over de aandacht voor reflectie en levenslang leren. De modules van het derde jaar waren erg goed afgestemd op de stage. Zij onderstreepten ook het persoonlijke contact met de lectoren. Als verbeteringspunten signaleerden ze het ontbreken van versnellings- of verdiepingstrajecten en de beperkte afstemming van theorie en praktijk in de twee eerste studie jaren. Globaal getuigden de vertegenwoordigers van de afgestudeerden over hun positieve gevoel bij de opleiding.

Studenten worden via de stage voorbereid op hun instap in het beroepenveld. Bovendien bereidt de module 'professionaliseringstraject' in 3ILLO de studenten gericht voor op de concrete instap in het beroep. Vertegenwoordigers van het werkveld en afgestudeerden melden geen bijzondere moeilijkheden bij het instappen in het beroepenveld.

Met betrekking tot hun huidige tewerkstelling zijn de afgestudeerden heel tevreden. De suggesties die zij geven met betrekking tot hun niveau blijken in overeenstemming met de ingezette veranderingstrajecten bij de curriculumherziening.

De opleiding slaagde erin een behoorlijke uitstromende studentenmobiliteit (tussen de 10 en 15 %) te realiseren. De instroom van buitenlandse studenten blijft evenwel beperkt. De lectorenmobiliteit is eveneens beperkt. Een international class is sinds 2005-2006 actief.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om expliciet rekening te houden met een aantal vragen van het werkveld met betrekking tot prioriteiten in het programma: agogische vaardigheden, de leraar en de klasorganisatie en het omgaan met diversiteit.

De opleiding moet meer aandacht besteden aan de lectorenmobiliteit van alle lectoren. Het invoeren van flexibele studietrajecten waarin zowel aandacht is voor versnellen als vertragen, moet worden overwogen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Men kent de relatieve positie van het bereikte rendement in vergelijking met andere lerarenopleidingen (Interactum 2003-2004). Hieruit blijkt echter nog niet dat er duidelijke streefcijfers zijn vooropgesteld.

De gemiddelde slaagcijfers in de periode 1999-2004 zijn als volgt:

- 1ILLO: 51-59%
- 2ILLO: 81-90%
- 3ILLO: 92-97%

De gemiddelde studieduur bedraagt drie jaar en drie maanden.

De opleiding vergelijkt haar slaagcijfers intern met de andere opleidingen binnen het departement en extern met de opleidingen binnen het Interactum-samenwerkingsverband. Uit de interne vergelijking met ILKO blijkt dat ILLO beter scoort in het eerste en tweede jaar, maar slechter in het derde jaar. Uit de vergelijking met andere Interactum-hogescholen blijkt dat het slaagpercentage voor het eerste jaar eerder aan de lage kant is.

Uit de vergelijking van de slaagkansen per vooropleiding blijkt dat het slaagpercentage voor studenten met een BSO-opleiding laag is.

Men is alert ten aanzien van studieuitval en begaan met vroegtijdige uitschrijvers. De opleiding formuleert enkele kanttekeningen die de uitval bij de eerstejaarsstudenten kan verklaren (onvoldoende startkwalificaties van BSO-studenten, motivatie van instromers, combinatie werk-studie ...). Een proactief beleid is opgestart met onder meer infobrochures.

Studenten die zich willen uitschrijven, kunnen dat pas na een gesprek met het opleidingshoofd, die peilt naar de motivatie van de beslissing. Verder onderzoek gebeurt niet.
hier komt de motivering van het oordeel over facet 6.2

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet aandacht besteden aan het definiëren van streefcijfers bij het onderwijsrendement.

De commissie vraagt om de redenen voor de lagere slaagpercentages in het eerste jaar te onderzoeken.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het werkveld heeft vertrouwen in de opleiding en waardeert de kwaliteit van de afgestudeerden.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie heeft de visitatie voorbereid op basis van het zelfevaluatie rapport. De omvang van het ZER en de vele bijlagen geven aan dat men de visitatie heeft aangegrepen om even alles netjes op een rij te zetten. Aanvullende informatie werd efficiënt en onmiddellijk ter beschikking gesteld. Globaal vond de commissie het zelfevaluatie rapport open en kritisch. De nieuwe zaken die ontwikkeld of in ontwikkeling zijn en de vele plannen, confronteerden de commissie met een spanning tussen de toekomstvisie en de realiteit nu. De gesprekken waren een goede aanvulling op het zelfevaluatie rapport. De commissie apprecieerde de open houding van alle gesprekspartners.

Wat de commissie opvalt is dat deze opleiding een uitgesproken aantal realisaties kan voorleggen sinds de datum van het ZER en het visitatiebezoek. De opleiding bewijst hiermee dat zij de vele plannen stap voor stap aan het implementeren is.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op het eerste opleidingsrapport geeft de opleiding aan de volgende acties of verbeteringen gepland of uitgevoerd te hebben:

- via de competentiematrix worden nog explicieter de relatie gelegd tussen de basiscompetenties en de doelstellingenordening vanuit het BAMA-kader;
- het nieuwe curriculum werd in het leerjaar 1007-2008 in het eerste jaar ingevoerd; dit geeft een antwoord op heel wat aanbevelingen van de commissie, onder meer de integratie van theorie en praktijk, keuzemogelijkheden, competentieontwikkeling via een digitaal portfolio;
- er zijn initiatieven genomen om de internationale dimensie in de opleiding uit te bouwen;
- de opleiding werkt aan een meerjarenplan voor de ontwikkeling van flexibele leerroutes in functie van de startcompetenties en van de wensen van de studenten om te versnellen/verdiepen/verbreden;
- er zijn initiatieven genomen voor teamgerichte professionalisering;
- er werd hogeschoolbreed een metingenplan opgesteld, waarbij alle opleidingsonderdelen geëvalueerd worden in een periode van vier jaar;
- de hogeschool voerde de balance score card in om resultaatgericht te kunnen werken aan de kwaliteit; de balance score card werd al op hogeschool- en departementaal niveau ingevoerd en wordt vanaf 2007-2008 ook op opleidingsniveau ingevoerd.

De commissie heeft op basis hiervan geen aanpassing van de oordelen doorgevoerd.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	goed	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 9 Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

De opleiding lager onderwijs (LO) behoort tot het departement Lerarenopleiding van de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende.

De hogeschool is in 1995 ontstaan uit de fusie van enerzijds de Katholieke Hogeschool West-Vlaanderen en het Hoger Technisch Instituut – beide gelegen in Oostende - en anderzijds het Hoger Technisch Instituut, het Sint-Jansinstituut voor Verpleegkunde en het Sint-Andreasinstituut Normaalschool gelegen in Brugge.

De hogeschool telt vier campussen: drie in Brugge (Sint-Andries, Sint-Jan en Sint-Michiel) en één in Oostende.

De hogeschool biedt bachelor- en masteropleidingen aan in vier departementen, die telkens overeen komen met een studiegebied: Industriële wetenschappen en technologie, Lerarenopleiding, Gezondheidszorg en Handelswetenschappen en bedrijfskunde.

De hogeschool maakt deel uit van de Associatie Katholieke Universiteit Leuven.

De lange historiek van de opleiding lager onderwijs gaat terug tot in 1859.

De opleiding wordt aangeboden in een dagopleiding, een avondopleiding en een deeltijdse opleiding. Op basis van EVC/EVK kunnen geïndividualiseerde opleidingstrajecten samengesteld worden.

De opleiding lager onderwijs telde tijdens het academiejaar 2005-2006 312 studenten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij de vaststelling van de opleidingsdoelstellingen heeft de opleiding zich voornamelijk laten leiden door de besluitvorming van de overheid en meer bepaald het decreet op de lerarenopleiding en door de ontwikkelingen in de leerpsychologie en de didactiek. De opleiding heeft zich als doel gesteld een volledige curriculumhervorming door te voeren, waarin praktijkgerichtheid en studentgerichtheid voorop staan.

De opleiding tracht leraren op te leiden die het leren van de leerlingen in het lager onderwijs ondersteunen in krachtige leeromgevingen binnen een pedagogisch-didactisch stimulerend klimaat. Student- en beroepsgerichtheid met een sterke integratie tussen praktijk en theorie staan hierbij centraal.

De beroepsspecifieke competenties sluiten aan bij de basiscompetenties, zoals bepaald door het decreet lerarenopleiding.

In het decreet van de lerarenopleiding worden volgende functionele gehelen in het kader van de basiscompetenties als te verwerven items gedefinieerd:

- de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen;
- de leraar als opvoeder;
- de leraar als inhoudelijk expert;
- de leraar als organisator;
- de leraar als innovator – de leraar als onderzoeker;
- de leraar als partner van de ouders/verzorgers;
- de leraar als lid van een schoolteam;
- de leraar als partner van externen;
- de leraar als lid van de onderwijsgemeenschap;
- de leraar als cultuurparticipant.

Als attitudes worden vermeld: beslissingsvermogen, relationele gerichtheid, kritische ingesteldheid, leergierigheid, organisatievermogen, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin, creatieve gerichtheid, flexibiliteit en gerichtheid op adequaat en correct taalgebruik en communicatie.

Waar in het vroegere curriculum vooral de nadruk lag op de eerste vier functionele gehelen, heeft de opleiding zich nu gericht op het werken aan alle functionele gehelen.

Uit het ZER en de beschikbaar gestelde informatie blijkt duidelijk dat er aandacht is voor zowel algemene competenties in de opleiding als voor algemene beroepsgerichte competenties. De matrix die deze competenties linkt aan de decretale basiscompetenties, is in dit verband verhelderend.

De studenten worden geïnformeerd over de verwachtingen via de programmagids, de semester- en de moduleboeken. De lectoren overlopen de doelstellingen van hun opleidingsonderdeel bij de start van elk opleidingsonderdeel.

De scholen die bij de stage betrokken zijn krijgen via de stagegids en de stageleerlijn zicht op de doelen en de opbouw ervan tijdens de opleiding. In de mentorenopleiding vormen de toelichting van de basiscompetenties en de vertaling naar de opleidingsonderdelen een vast item.

De commissie merkt op dat de opleiding met de curriculumhervorming een flinke opdracht op zich heeft genomen. De vele curriculumhervormingsactiviteiten gebeuren terwijl het primaire onderwijsproces loopt en ondanks de grote werkdruk lukt dit. Er wordt vastgesteld dat ook vrijwel alle personeelsleden betrokken zijn bij de vernieuwing en dat het gekozen concept wordt gedragen door de meerderheid van de personeelsleden. De commissie observeerde enthousiasme voor de vernieuwing en voor de opleiding.

Het vernieuwingsproces is wat getemporeerd om te garanderen dat alle betrokkenen mee zouden instappen in het proces.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De basiskwaliteit wordt gegarandeerd door aan te sluiten op de decretaal bepaalde basiscompetenties.

In het didactisch concept van de opleiding herkent de commissie een grote nadruk op de praktijkcomponent. De stages zijn vanaf het begin geïntegreerd en ontwikkelen zich tot een omvattende ingroeistage op het einde van het derde jaar.

De commissie stelt vast dat een en ander impliciet getoetst wordt aan het werkveld via contacten tijdens de stage, contacten met mentoren en de mentorenopleiding.

De commissie vraagt daarom aandacht om de domeinspecificiteit te valideren bij het werkveld. De zelf gemaakte keuzes in het nieuwe curriculum moeten nu getoetst worden aan de eisen van het beroepenveld. De plannen om in dit verband een expertisegroep in te stellen vindt de commissie een relevante stap in de juiste richting. Op deze manier kan de informele toetsing die gebeurt via de stages en de contacten met mentoren, een meer gestructureerd karakter krijgen en formeel ingebed worden in de opleidingsvernieuwing en –aanpak.

De opleiding zocht bij de curriculumvernieuwing specifiek contact met andere opleidingen binnen de Interactumhogescholen. De contacten binnen het Eeckhoutcentrum en de samenwerking binnen VOZO en VOBO leveren eveneens relevante informatie.

Er werd ook contact gelegd met de PABO in Zwolle (Nederland) om de domeinspecificiteit beter te garanderen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht om een grotere betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding te garanderen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen van de opleiding voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten.
- De matrix die de decretale competenties linkt aan de beroepscompetenties van de leraar werkt verhelderend.
- Er is een basis gelegd om het werkveld structureel te betrekken bij de opleiding.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs vormen de leidraad voor de programmaopbouw. In het ZER werd verwezen naar een matrix, waarin de relatie tussen de basiscompetenties en de doelen die voorop staan bij de diverse opleidingsonderdelen beschreven is. Tijdens het bezoek aan de opleiding werd een meer recente en afgetoetste matrix overhandigd. Dit wijst erop dat men met zorg de relatie tussen de doelen en de inhoud bewaakt.

In het eerste jaar gaat de aandacht vooral naar de basiskennis van de inhoud van de lagere school en naar de algemene pedagogische kennis. In het tweede jaar ligt de nadruk op de vakdidactiek. In het derde jaar wordt thematisch gewerkt. De thema's hebben vooral te maken met omgaan met diversiteit, de brede zorg en de bredere professionaliteit van de leraar.

De opleiding clustert de aandacht voor bepaalde doelen door in het programma te werken met semesterthema's, zoals 'Kijk op mezelf', 'Kijk op lesgeven', 'Kijk op leren' en 'Kijk op brede zorg', die overeenstemmen met bepaalde functies van de leraar, zoals die in de basiscompetenties naar voren komen. Dit concept werd geïntegreerd in de drie jaren van de opleiding.

Alle informatie over de semesterthema's, de theoriecomponent van de bijhorende opleidingsonderdelen, de praktijkcomponent, de te bereiken competenties ... is overzichtelijk terug te vinden in de semesterboeken.

Muzische vorming en wereldoriëntatie vormen de vakoverschrijdende opleidingsonderdelen die in de drie jaren aan bod komen. Muzische vorming bestaat uit beeldopvoeding, muzikale opvoeding, opvoeding in muzisch taalgebruik, bewegingsexpressie en dramatisch spel. De opleidingsonderdelen worden apart onderwezen, vakoverschrijdend worden projecten en stages uitgewerkt. Bij wereldoriëntatie worden de domeinen mens en tijd, mens en ruimte, natuur en techniek in het eerste jaar nog apart onderwezen maar vanaf het tweede jaar geclusterd. De thematische aanpak van het derde jaar zit vakoverschrijdend ingebed. De vakoverschrijdende aanpak wordt in de toekomst nog explicieter door de invoering van modules in het derde jaar.

De integratie tussen algemene en specifieke opleidingsonderdelen wordt versterkt door een grote nadruk op de afstemming tussen theorie en praktijk. De opleiding kiest bewust voor lesgevers die binnen hun vakgebied zowel inhoud als didactiek onderwijzen. De ontwikkelde stageleerlijn doorheen het programma vormt in dit opzicht een belangrijk element. Dit wordt zeer duidelijk herkend en gewaardeerd door de studenten, de afgestudeerden en het werkveld.

Dit is soms minder te herkennen in de uitwerking van leermaterialen voor bepaalde opleidingsonderdelen (zie verder). De semesterboeken vormen voor dit aspect een 'good practice'.

De opleiding is nog volop bezig met de implementatie van het nieuwe curriculum waarbij dit facet vorm moet krijgen. Dit betekent een flinke inspanning voor de betrokken lectoren die nu meer in een samenwerkingsverband het programma ontwerpen en ontwikkelen. Het principe 'teach as you preach' is herkenbaar, maar kan nog ruimer toegepast worden.

De internationale dimensie in het programma krijgt vooral vorm via de mogelijkheden van studentenmobiliteit. De student kan in het laatste jaar kiezen voor een uitwisseling in het kader van Erasmus of van Noord-Zuid (Suriname en Congo). Studenten blijken echter meer interesse te hebben voor een buitenlandse stage dan voor een studieprogramma in het buitenland. De beperkte praktijkcomponent in het huidige aanbod is daar niet vreemd aan. De opleiding is zich hiervan bewust en zoekt naar alternatieven in landen waarvan de studenten de taal kennen.

Een zijn een twee projecten lopende die gebaseerd zijn op vroegere contacten. en eerste is er een uitwisseling opgezet met de PABO Zwolle, waarbij de Nederlandse studenten gedurende een week langskomen in Brugge en de Vlaamse studenten het jaar daarna op bezoek gaan bij de Nederlandse partner. Hierbij staan onder meer een bezoek aan een basisschool en een dag stage op het programma.

Ten tweede wordt een tweede editie van de 'international class' in Interactumverband georganiseerd in Brussel. Het programma van de international class is een keuzetraject in voor de studenten van het derde jaar.

De commissie erkent dat een en ander gebaseerd is op vroegere contacten die nu echter een meer structureel karakter krijgen. De commissie geeft aan dat zij een meer integrale aanpak wenst te zien in plaats van een beperkt initiatief.

De studenten krijgen keuzemogelijkheden aangeboden via de opdrachten vanuit de verschillende opleidingsonderdelen en via de stageopdrachten.

In het derde jaar kunnen de studenten – naast de internationale keuzemogelijkheden – ook kiezen voor een voortraject onderwijskunde. Deze keuzemogelijkheid biedt studieduurverkorting voor het verkort traject academische bachelor onderwijskunde.

Hetzelfde programma wordt aangeboden in een dag- en avondonderwijsmodus. De opleiding heeft sterk geïnvesteerd in een tweede mogelijkheid om leraar te worden via het avondonderwijs. Dit is in het landschap van de lerarenopleiding een vrij uitzonderlijke aanpak die een voorbeeldfunctie kan hebben in het kader van de groeiende aandacht voor flexibilisering van onderwijs en levenslang leren.

De opleiding hecht er veel belang aan - en dit is ook vast te stellen - dat beide modi hetzelfde programma voor ogen houden. Er zijn vaste afspraken gemaakt voor ondermeer het bijwonen van modellessen en de stages die noodzakelijkerwijs overdag plaatshebben. Daarom zal in het verdere verloop van dit verslag geen expliciete verwijzing naar een of andere vorm teruggevonden worden.

De commissie stelde geen negatieve of belemmerende indicatoren vast die het bereiken van de geformuleerde einddoelen moeilijk of onmogelijk maken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de internationale dimensie in de opleiding. De commissie geeft aan dat zij een meer integrale aanpak wenst te zien in plaats van een beperkt initiatief.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals hierboven al werd benadrukt, herkent de commissie de professionele gerichtheid in het programma. Praktijk staat voorop. In het vernieuwde curriculum is veel aandacht voor actuele thema's uit de beroepspraktijk (zorg, intercultureel leren, evaluatie, ...). Het werkveld waardeert de professionele gerichtheid en stelt duidelijk dat de afgestudeerden en zelfs al studenten in het derde jaar 'er klaar voor zijn'.

In de leermaterialen is een voldoende sterke oriëntatie op het beroep terug te vinden (bijvoorbeeld de semesterboeken).

De professionele gerichtheid blijkt vooral uit de grote aandacht voor de stage, die in de hele opleiding systematisch wordt aangeboden wordt. In de drie opleidingsjaren is een praxismaandag ingevoerd, waarop alle op praktijk gerichte activiteiten gebundeld worden. Daarenboven volgt de student in het eerste jaar één week, in het tweede jaar vijf weken en in het derde jaar twaalf weken stage. Hierin wordt ook een aspect van het didactisch concept en de basisuitgangspunten van het curriculum herkent, namelijk het beleven van voldoende ervaringen in authentieke contexten vooraleer men theoretische referentiekaders aanreikt. De 'praxismaandagen' vormen hiervan een uitstekende illustratie.

In het vernieuwde curriculum is de opbouw van de stage nauw afgestemd op de ontwikkeling van de onderliggende kennis, vaardigheden en attitudes in de opleidingsonderdelen. De schematische voorstelling van het curriculum illustreert deze horizontale en verticale opbouw.

De stages worden over de jaren heen ondersteund met een stageleerlijn. Dit blijkt meteen ook problemen te hebben opgelost uit het verleden in verband met de evaluatie. Men weet nu beter wat precies van de stagiair verwacht wordt en op welk niveau hij/zij moet kunnen functioneren en dus beoordeeld moet worden. In de mentorenopleiding is dit een belangrijk aandachtspunt.

De studenten leren zelfstandig hun voortgang in de stageleerlijn in kaart te brengen en hierover te reflecteren.

In relatie tot de stageleerlijn werden ondersteunende instrumenten ontwikkeld. Om de objectiviteit van de evaluatie te garanderen, is er een duidelijke scheiding aangebracht tussen begeleiding en beoordeling. De student krijgt een vaste stagebegeleider, met wie hij na iedere stage een begeleidingsgesprek heeft. Dit gesprek wordt voorbereid aan de hand van het evaluatieformulier van de mentor, de bezoekende lector en de student. Per stage krijgt de student één stagebezoek met observatie van minimum één volledige les. De mentor noteert de feedback in het stageschrift. In het tweede en derde jaar vindt in februari een tussentijdse beoordeling plaats.

De opleiding is zich ervan bewust dat er in verband met de beoordeling van de stage nog werk aan de winkel is en dat zij bijvoorbeeld een meer intersubjectieve beoordeling zou moeten nastreven. Hieraan wordt gewerkt en lectoren beoordelen nu bijvoorbeeld samen lessen om te ervaren hoe zij een verschillende kijk hebben op de

waardering van een en ander. Intervisie blijkt hier dus toegepast te worden in een vorm van interne professionalisering.

Voor de stages in het eerste jaar wordt beroep gedaan op stagescholen uit de omgeving, waarmee een jarenlange samenwerking loopt. Lectoren en lectoren hebben vaak contact. Zo wordt de beoordeling door de mentor en de lector op elkaar afgestemd.

De stagescholen en de mentoren werken regelmatig samen. Er is een mentorenopleiding opgezet waaraan veel mentoren deelnemen. Het structurele karakter van de samenwerking met stagescholen heeft geleid tot het afsluiten van contracten in 2005. Men zal dit nog verruimen. De invulling van deze contractuele samenwerking is nog niet volledig duidelijk. Men moet komen tot een win-win verhouding voor alle partijen. In deze context kan de opleiding nadenken over bijvoorbeeld het aantrekken van praktijklectoren, het ondersteunen van innovaties in het werkveld, het aanleveren van thema's voor actieonderzoek, enzovoort.

De internationale stage vormt een keuzemogelijkheid in het derde. Op basis van individuele contacten ontstaat nu na enkele jaren een vrij structurele relatie met een aantal landen (Paraguay, Nigeria, Senegal, Congo, ...). De commissie kon ervaren dat men kritisch staat tegenover de keuzes van studenten om hieraan deel te nemen en dat de stage van elke student grondig beoordeeld wordt om de relevantie van deze stage voor de opleiding te toetsen. De commissie suggereert om vooral het structurele karakter van deze relaties vol te houden zodat studenten constructief kunnen verder bouwen op wat anderen daar al gerealiseerd hebben. In de toekomst kan een participatie vanuit het korps dit nog versterken.

Studenten worden sterk gestimuleerd om aan de internationale stage te participeren.

De commissie apprecieert het dat de opleiding onder de vorm van een immersieproject haar studenten de mogelijkheid biedt om stage te volgen.

In het nieuwe curriculum is het eindwerk geschrapt en vervangen door een actieonderzoek. Dit versterkt duidelijk de beroepsrelevantie van dit opleidingsonderdeel.

De opleiding stimuleert dat de onderwerpen voor deze actieonderzoeken aangedragen worden door stagescholen of dat de actieonderzoeken in de context van de stage uitgewerkt worden.

In het kader van de maatschappelijke dienstverlening wordt navorming georganiseerd voor het onderwijzend en onderwijsbegeleidend personeel. De initiatieven worden ingevuld via het Eeckhoutcentrum. Daarnaast gaat de opleiding in de mate van het mogelijke in op vragen vanuit het werkveld. Zo werden didactische pakketten uitgewerkt voor twee musea. Er is een structurele samenwerking met het Vlaamse Spellenarchief, dat onderzoek doet en nascholing biedt op het domein van het didactisch gebruik van bordspelen in onderwijs en opvoeding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt naar een adequate invulling van de contractuele samenwerking met de stagescholen, waarbij voor alle partijen een win-win situatie ontstaat.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Centraal in de curriculumhervorming stond het nastreven van een sterke horizontale en verticale samenhang. Dit wordt geïllustreerd door het stroomschema dat de commissie kon inkijken tijdens het bezoek.

In het eerste jaar, waar het op peil brengen van de kennis van studenten centraal staat, stelt de commissie toch een beginnende aandacht vast voor vakdidactiek en aan de koppeling aan de praktijk. Vanaf het tweede jaar wordt de samenhang vooral geïllustreerd door de integratie van theorie, vakdidactiek en praktijk. In het derde jaar is de samenhang een dominant kenmerk door de thematische aanpak die in de toekomst geïntegreerd wordt in modules.

Er is eerst een stageleerlijn uitgewerkt. Die vormde de ruggengraat waarop dan het curriculum geënt werd. Op basis van de stageleerlijn werden de semesterthema's vastgelegd die de samenhang van het curriculum verder waarborgen. Door het opmaken van semesterboeken, waaraan alle lectoren meewerken, wordt de samenhang bewaakt.

De grote samenhang, geobserveerd in het derde jaar, wordt nu in denkpistes over het tweede jaar meegenomen. De opleiding moet er over waken dat vooral de vakkenessentie aan bod komt.

Het nastreven van een sterke samenhang gaat niet ten koste van het toelaten van een zekere mate aan flexibilisering. Studenten met een sterke vooropleiding (bijvoorbeeld muziek, wiskunde, ICT, ...), kunnen bijvoorbeeld vakonderdelen overslaan, maar worden dan relevant ingezet bij de ondersteuning van medestudenten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor het verder afbakenen van de vakkenessentie.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studie jaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggelaten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De gegevens in het ZER in verband met de studietijdmetingen zijn gedateerd. Op het intranet zijn de nieuwe studietijdmetersinstrumenten beschikbaar (METIS, ...), maar op het ogenblik van het visitatiebezoek werden die nog niet toegepast binnen de opleiding. Zeker in de context van de implementatie van het nieuwe curriculum, zal snel informatie over de studietijd verzameld moeten worden.

In het verleden werden twee studietijdmetingen verricht: de eerste op basis van de schatting achteraf, de tweede op basis van perceptiemetingen. Niettegenstaande de verzamelde gegevens niet volledig betrouwbaar waren, kan men stellen dat de reële en begrote studietijd per opleidingsjaar min of meer overeenstemmen. Verschillen binnen de opleidingsjaren werden adequaat aangepakt.

Er werden geen signalen opgevangen dat de studietijd onbeheersbaar is. Signalen van studenten over overdreven takenbelasting blijken snel te worden opgepikt en opgelost. Men voorziet nu in 'takenlijsten' en semesterboeken, wat vanaf de start van een semester een volledig beeld zou moeten geven van wat van de

studenten verwacht wordt. De commissie vraagt voldoende discipline van het personeel om de afspraken terzake consequent op te volgen geen extra taken hieraan toe te voegen.

De studiebevorderende factoren situeren zich voornamelijk op het vlak van de studiebegeleiding (instapweek, instaptoetsen, leergroepen, monitoraat, ...).

In functie van het beheersen van de studietijd, zijn de contacturen met 20 % gereduceerd. De commissie heeft geen duidelijke kijk op de mate waarin dit geleid heeft tot een vermindering aan leerinhouden die worden aangepakt. Daarom wordt hier herhaald dat de vakkenessentie nog scherper bepaald kan worden

Aanbevelingen ter verbetering:

In de context van de implementatie van het nieuwe curriculum moet de opleiding dringend starten met studietijdmetingen.

De commissie vraagt aandacht voor de takenlijsten: die moeten exhaustief uitgewerkt worden en hier moet men zich aan houden.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschrijft in het ZER de ingrediënten die aan de basis liggen van een didactisch concept: competentiegericht leren, sociaal constructivisme, KOLB, BZW... Het bezoek aan de opleiding heeft geholpen om beter de samenhang in dit didactische concept te begrijpen en om vast te stellen hoe het inderdaad meegenomen is in de uitwerking van het nieuwe curriculum.

De visietekst van 1996 blijkt nog steeds relevant te zijn. Het eigen didactische concept sluit aan bij de strategische doelstellingen uit het centraal geconcipeerde onderwijsontwikkelingsplan.

Vanuit de visie van praktijkgericht en studentgericht onderwijs heeft de opleiding een werkplanning opgebouwd waarbij:

- maandag praxisdag is waarop alle activiteiten in verband met praktijkervaring gebundeld worden;
- dinsdag, woensdagvoormiddag, donderdagvoormiddag en vrijdag lesdagen zijn;
- woensdagnamiddag tijd wordt vrijgemaakt voor al dan niet verplichte remediëring (via onder meer monitoraten)
- donderdagnamiddag ruimte is voor begeleid zelfstandig werk.

Studenten herkennen het vooropgezette didactische concept en ervaren het als positief.

In het nieuwe curriculum komen innovatieve aanpakken voldoende aan bod en worden gevarieerde werkvormen gehanteerd: hoorcolleges, presentaties, rollenspel, leerwandeling, supervisie,...De opleiding streeft hiermee om te werken en didactische werkvormen te gebruiken die aangewezen zijn in de lagere school.

Voor het nieuwe curriculum zijn leermaterialen uitgewerkt. De leermaterialen mogen wat meer geënt zijn op vakliteratuur en zouden beter moeten weergeven wat internationaal speelt op het terrein van een opleidingsonderdeel (bijvoorbeeld wiskundendidactiek).

De commissie prijst de modules rond zorg en evaluatie aan als 'good practices'.

Bij een aantal opleidingsonderdelen verdient het leermateriaal extra aandacht met betrekking tot de structuur, de onderbouwing, enzovoort. Misschien kan terzake een huisstijl ontwikkeld en ingevoerd worden. De commissie vraagt expliciete aandacht voor het respecteren van het auteursrecht.

De opleiding is er zich van bewust dat het tijdig aanleveren van de leermaterialen een werkpunt is. De opleiding dient zich ook bewust te zijn van het feit dat het kosten verschuift naar de student door delen van cursussen zelf te laten afdrukken.

De elektronische leeromgeving (Toledo) is vrij algemeen ingevoerd en wordt gebruikt. In functie van het stroomlijnen van de communicatie naar de studenten (afspraken, data, taken, ...) kan dit leerplatform consequenter ingezet worden. De aandacht voor digitale didactiek verschuift nu meer en meer naar een geïntegreerd gebruik van ICT in de verschillende opleidingsonderdelen (bijvoorbeeld ICT). De opleiding beseft dat dit nog een aandachtspunt is voor een teamgerichte professionalisering bij alle lectoren.

Het netwerk aan contacten in binnen- en buitenland (Nederland) wordt maar beperkt betrokken bij het onderwijs: voorbeeldlessen, bezoekers, gastsprekers, ...

De opleiding wordt aangemoedigd om eigen leermateriaal verder te ontwikkelen dat als basis van een opleidingsdidactiek beschouwd kan worden. Ook leermateriaal dat via actieonderzoeken ontwikkeld wordt, kan een 'tweede leven' leiden in de context van de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de nieuwe leermaterialen wat meer te enten op de vakliteratuur en de internationale dimensie te onderkennen.

Verder vraagt de commissie om een huisstijl voor de leermaterialen te ontwikkelen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon een brede waaier aan evaluatievormen vaststellen. Er is bewust nagedacht over het gamma aan aanpakken, waarbij schriftelijke, mondelinge, continue, eindtoetsing, ... aan bod komen. De student krijgt geleidelijk aan een eigen verantwoordelijkheid in de toetsing (co-, self- en peer assessment). De beoordeling bij de stage wordt als de kern van de evaluatie beschouwd.

In functie van de gerichtheid op de beheersing van de basiskennis, voorziet de opleiding in instaptoetsen en een intakegesprek. Deze dienen als indicatie voor mogelijke remediërende aanpakken, het werken in de leer groepen en de begeleiding door vaklectoren en/of studiebegeleiding. De instaptoetsen bij ICT, Frans en muziek hebben een oriënterende functie voor een gedifferentieerde aanpak. De eindevaluatie voor de verschillende niveau-groepen blijft wel gelijk.

Er is aandacht voor het onderzoeken van de stemtechniek en de stembeheersing. Op termijn wil de opleiding samenwerken met de logopedieopleiding om dit strikter op te volgen.

Bij de evaluatie is er een geleidelijke opbouw van de zelfverantwoordelijkheid. Studenten worden getraind in zelfreflectie.

Bij de stage is er zorg om de evaluatie meer gestructureerd, uniformer en objectiever aan te pakken en bovendien instrumenteel te ondersteunen.

Bij de uitwerking van de stagemap wordt vermeden dat studenten teveel 'papier' moeten produceren. Het is nu voldoende dat zij indicatoren aandragen en producten illustreren (lesvoorbereidingen, werkbladen, ...). Het stageschrift wordt niet als basis voor de beoordeling, maar wel als basis voor de begeleiding gehanteerd. Het uiteindelijk waarderen van de stage met een score is gebaseerd op het geheel van de stage en niet op basis van bijvoorbeeld een 'toevallig' lesbezoek. Bij het vormen van dit totaaloordeel zijn de verschillende lectoren, de mentor en de student betrokken.

In het eerste semester van het eerste jaar wordt de stage niet beoordeeld, maar volgt men wel de studenten op via de mentoren en eventueel gesprekken met de directie. Het stageschrift vormt hierbij een belangrijk instrument.

Het werkveld geeft aan dat de opleiding zeer duidelijk geëvolueerd is van een controlerende houding bij de stage naar een begeleidende insteek. De opleiding beseft dat nog niet alle lectoren deze rollen consequent gescheiden houden.

De communicatie m.b.t. de toetsing is transparant. Er zijn drie examenperiodes: na elk semester en na de zomervakantie. De examenperiodes worden vastgelegd bij de opmaak van de jaarkalender. De studenten kennen de criteria, de toetsaanpak en weten dit terug te vinden in de studiegids en/of de semesterboeken. Het examenreglement is beschikbaar op Toledo. Het examenreglement wordt door de Ombudsdienst verder toegelicht aan de eerstejaarsstudenten.

Voor het eerste jaar zijn proefexamens beschikbaar. Studenten kunnen hun examenresultaten inkijken. Daartoe worden informatiesessies georganiseerd binnen de veertien dagen na de bekendmaking van de resultaten.

Het gebruik van een antwoordsleutel garandeert een objectieve verbetering.

De beschikbaar gestelde toetsen/examens die de commissie ingekeken heeft, helpen de beheersing van de vooropgezette doelen te evalueren.

De opleiding denkt na over de validiteit van bepaalde evaluatievormen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding om te blijven streven naar een objectivering van de stagebeoordeling.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De toelatingsvoorwaarden sluiten aan bij de huidige instroom van de studenten. De grote meerderheid van de studenten komen uit het ASO of TSO. De opleiding spreekt overwegend een vrouwelijk publiek aan. In vergelijking met de Vlaamse Interactuminstellingen trekt de opleiding vooral generatiestudenten aan (+/- 80 %).

Om de instromende studenten beter voor te bereiden op de studie, wordt een instapweek georganiseerd. De instapweek wordt afgesloten met een individueel 'intake-gesprek', dat ook de eerste sessie is van de leerbegeleiding in leergroepen.

De opleiding hanteert instaptoetsen voor Nederlands, wiskunde, Frans, muziek en ICT-vaardigheden die een zekere oriënterende, maar geen selectieve functie hebben.

Bij Frans, Nederlands en ICT werkt de opleiding met niveaugroepen (uitbreidings- en basisgroepen). De basisgroepen worden bewust klein gehouden om in het eerste semester te garanderen dat de studenten de eindtermen van de basisschool zelf voldoende beheersen. Voor Nederlands, wiskunde, Frans en muziek worden remediërende lessen aangeboden op woensdagnamiddag.

Voor de eerstejaarsstudenten worden proefexamens georganiseerd, waardoor de studenten zicht kunnen krijgen op het niveau van de opleiding.

De opleiding wordt bij de instroom niet geconfronteerd met de grootstedelijke problematiek, wel met studenten met een SES-problematiek. Via de studiebegeleiding (leergroepen, supervisie...) worden deze studenten ondersteund in hun studietraject.

Er is een EVC- en een EVK-procedure die – afgeleid van wat ontwikkeld is op associatieniveau – al geïmplementeerd is. Er is duidelijk een instroom die hiervoor in aanmerking komt (zij-instromers).

De opleiding stelde een deeltijdse studietrajectbegeleider aan. Bij een toename van het aantal studenten die niet langer het normtraject volgen, zal versterking nodig zijn.

In functie van hun achtergrond, kunnen studenten de opleiding in dag- en/of avondonderwijs volgen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	goed
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	goed
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding implementeert een nieuw curriculum en volgt dit nauwgezet op. Vrijwel alle personeelsleden zijn betrokken bij de vernieuwing die gebaseerd is op een gedeeld didactisch concept.
- De verticale en horizontale samenhang is in het vernieuwde curriculum expliciet aanwezig. Via een matrix worden de samenhang tussen de basiscompetenties en de doelen die voorop staan bij de diverse opleidingsonderdelen bewaakt.
- Het curriculum is studentgericht en legt sterk de nadruk op de praktijkcomponent zowel in de opleidingsonderdelen als in de stage. De stages worden over de jaren heen ondersteund met een stageleerlijn. Bij de evaluatie van de stage is er een goede scheiding tussen de begeleiding en de beoordeling.
- Het initiatief om instaptoetsen te gebruiken voor een gedifferentieerde aanpak in het eerste jaar, is positief.
- De leermaterialen vragen wat aandacht maar de semesterboeken vormen een 'good practice'.
- Het spellenarchief vormt een mooi uithangbord en werkinstrument voor de opleiding.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De lerarenopleiding lager onderwijs aan de KHBO is verankerd in een departement samen met die van het kleuteronderwijs en het secundair onderwijs.

Naast centrale diensten waarop men kan terugvallen voor ondersteuning, kwaliteitszorg, personeelsbeleid ... stelt de commissie vast dat nu een middenkader uitgebouwd wordt dat deze expertise, toegespitst op de lerarenopleiding, zal ontwikkelen. Vanuit het perspectief van de visitatie vormt de departementale kwaliteitszorg een belangrijk aandachtspunt. De commissie ondersteunt dan ook deze beweging.

De commissie stelt vast dat er heel wat personeelwisselingen zijn geweest in de laatste jaren. Het korps werd verjongd en er werden wisselingen in de coördinatiefuncties en verschuivingen in takenpakketten doorgevoerd. Dit heeft de opleiding duidelijk een nieuw elan gegeven.

De commissie heeft ook kunnen vaststellen dat ondanks deze personeelswissels het personeel dat vroeger andere taken/verantwoordelijkheden had, zich toch zeer actief voor deze visitatie ingezet heeft.

Ondanks de kleine omvang van de opleiding, is de noodzakelijke expertise aanwezig voor vakinhoudelijke, didactische en organisatorische onderwerpen.

De opleiding heeft takenpakketten anders georganiseerd om specifieke expertise dichterbij de opleiding te brengen.

De commissie ervaart een grote betrokkenheid van het personeel bij deze opleiding, ondanks de grote taakbelasting. Men ondersteunt elkaar, werkt samen, bouwt verder op elkaars inbreng en deskundigheden ...

Functioneringsgesprekken zijn volledig ingevoerd. Voor nieuwe medewerkers vinden er twee gesprekken plaats in de loop van het eerste werkjaar, voor de overige personeelsleden is er één gesprek per academiejaar voorzien. De functioneringsgesprekken worden momenteel nog door het departementshoofd gevoerd maar in de toekomst zullen de opleidingscoördinatoren hiervoor verantwoordelijk worden.

De functioneringsgesprekken worden gevoerd op basis van de functiekaart die voor iedere medewerker de verschillende taken en opdrachten vermeldt.

Om zicht te krijgen op het eigen functioneren, hecht de opleiding veel belang aan de bevraging van de lectoren door de studenten. Ieder jaar wordt ongeveer 25% van de lectoren bevroegd. De individuele resultaten worden enkel aan de betrokken lector overhandigd, de globale resultaten zijn breed toegankelijk.

Nieuwe aanwervingen gebeuren op basis van de vakinhoudelijke en didactische kennis en vaardigheden, maar er is ook aandacht voor attitudes. Men hecht veel belang aan de bereidheid om zich als lector te laten bevragen door studenten.

In de toekomst wil de opleiding het personeelsbeleid en de nieuwe aanstellingen meer baseren op een sterkte-zwakteanalyse van het personeel.

Nieuwe personeelsleden krijgen een onthaalbrochure en kunnen deelnemen aan een aantal activiteiten die de integratie bevorderen. Het departementshoofd staat in voor het onthaal, de vakinhoudelijke begeleiding is in handen van (ex-)medewerkers van het betrokken opleidingsonderdeel.

Op het vlak van professionalisering bieden de centrale diensten een en ander aan, maar het accent ligt toch sterk op het persoonlijk initiatief. De commissie heeft de lijst overlopen van individuele professionaliseringsinitiatieven. De opleiding is zich bewust van de noodzaak van een meer systematische aanpak. Zij wil evolueren van een individueel gerichte nascholing naar een teamgerichte aanpak die aansluit bij de gestelde prioriteiten in het nieuwe curriculum (competentiegericht leren, een moeilijk gesprek voeren, begeleidingsgesprekken, evalueren van competenties, ...). Enkele recente voorbeelden geven aan dat men effectief deze nieuwe richting ingeslagen is.

De commissie vraagt aandacht voor de disseminatie van expertise die verworven wordt via een nascholing.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor een meer teamgerichte aanpak binnen het professionaliseringsbeleid.

Zij vraagt eveneens aandacht voor de disseminatie van de verworven expertise via nascholing.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er zijn enkel praktijklectoren voor het ontwikkelen van de muzische competenties en ICT-vaardigheden. Praktijklectoren staan op het verlanglijstje van de opleiding. De commissie ondersteunt deze oriëntatie, om zo studenten ook in de opleidingsinstelling snel in contact te kunnen brengen met de levende praktijk uit het beroepenveld. Zoals eerder gesuggereerd zou dit een aspect kunnen zijn bij de structurele samenwerking tussen de opleiding en het werkveld.

Het personeel investeert in het geven van modellessen in de oefenscholen (maandag). Alle lectoren zijn betrokken bij de stagebegeleiding. Het personeel grijpt volop kansen om in de praktijk te kijken en ervaringen op te doen.

De samenwerking van de opleiding in Interactumverband en met de Pabo van Zwolle is ook duidelijk opgezet vanuit een professionaliseringsperspectief. Het kan interessant zijn om met meer aandacht andere netwerken van individuele lectoren in kaart te brengen en eventueel verder uit te bouwen. Deze netwerken zijn dan nuttig om de curriculumherziening verder vorm te geven en/of als inspiratiebron.

Door de grote werkdruk en de organisatorische problemen, lukt het minder goed om lectoren te laten participeren in internationaliseringsinitiatieven. Gegeven het aantal samenwerkingsverbanden met buitenlandse partners, liggen hier kansen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om te onderzoeken op welke manier er meer praktijklectoren in de staf geïntegreerd kunnen worden.

Zij vraagt eveneens om de individuele netwerken in kaart te brengen en eventueel verder uit te bouwen in het kader van de curriculumherziening.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Gegeven de student/staf proportie (17) stelt de commissie dat het aantal personeelsleden kritisch is voor deze opleiding. Vooral het gegeven dat men extra investeert in een avondonderwijs-aanpak van de opleiding naast het dagonderwijs, maakt de taakbelasting niet lichter.

Om de werklust enigszins onder controle te houden, is het aantal contacturen per opleidingsonderdeel door de curriculumhervorming gereduceerd met 20 %. De curriculumhervorming en de nieuwe werk- en evaluatievormen verhogen dan weer de werklust.

Er is een takenoverzicht uitgewerkt waarin voor elk personeelslid procentueel is aangegeven wat hun takenbelasting is. Deze takenlijst wordt in de loop van het jaar wel continu bijgesteld (en dus zwaarder).

In de context van het nieuwbouwproject, waar meerdere opleidingen samen zullen komen, kan een aantal taken verschoven worden en kan de takenlast verlicht worden.

Toch adviseert de commissie om op hogeschoolniveau een discussie aan te gaan om bijvoorbeeld met een tijdelijke aanstelling, het personeel sterker te ondersteunen bij de implementatie van het nieuwe curriculum.

Er is een gebalanceerde opbouw in de leeftijdsstructuur van het team.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt blijvende aandacht voor de werkdruk van het personeel.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het personeel heeft de nodige didactische, inhoudelijke en organisatorische kwalificaties om de opleiding te realiseren.
- De commissie waardeert de grote inzet van het personeel dat, naast de dagelijkse onderwijstaak, aan de vernieuwing van het curriculum werkt en de opleiding ook in een avondonderwijsvorm opzet.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding wordt georganiseerd op twee verschillende campussen, die op tien minuten wandelafstand van elkaar liggen. De opleiding geeft in het ZER expliciet aan dat de infrastructuur – kwantitatief en kwalitatief - ondermaats is en een sterke hinderpaal is voor de uitbouw van de opleiding. De implementatie van het vernieuwde curriculum wordt sterk gehinderd door problemen met roostering, beschikbaarheid van lokalen, de inherente didactische mogelijkheden van lokalen, enz.

Gelukkig is er een perspectief. In 2008 verhuist de opleiding naar een prestigieuze nieuwbouw van voldoende capaciteit. Dit zal de oplossing vormen voor heel wat problemen.

Ondanks deze penibele situatie is er aandacht voor het onderhoud en het aantrekkelijk aankleden van de beschikbare ruimtes. De ruimtes zijn geschikt gemaakt voor het vooropgezette onderwijs (werkvormen). Alleen voor de omvang van de groepen is er een blijvend probleem. Alle lokalen zijn uitgerust met een overheadprojector, de meeste lokalen bevatten een dvd-speler, pc met Internetaansluiting en een dataprojector.

Uiteraard zijn aparte werkruimtes voor de lectoren een toekomstverhaal.

De bibliotheek wordt gedeeld met andere lerarenopleidingen. Er is een gelimiteerd budget. Er zijn inspanningen geleverd om de collectie te doen aansluiten bij de uitwerking van het nieuwe curriculum en de bibliotheek ook als werkruimte te benaderen.

Via Libis is er toegang tot onderzoeksliteratuur en buitenlandse bronnen aan de Kulak en aan de Kuleuven.

Er is waardering voor de ruime openingsuren (tot 20 uur). Ook het feit dat afgestudeerden nog gebruik kunnen maken van deze voorziening is een pluspunt.

Er is geen aparte Audiovisuele dienst waar men bijvoorbeeld videocamera's en audioapparatuur kan ontlenden.

De ICT-voorzieningen weerspiegelen de mate waarin ICT geïntegreerd is in het curriculum. Er zijn verschillende open werkruimtes, met toegang tot computers en het Internet. Er is ook wireless toegang in de open werkruimtes. Alle studenten krijgen bij de start van het academiejaar een account. Er is een pc-privé project en men stimuleert het gebruik van laptops.

Het beheer van ICT is op hogeschoolniveau georganiseerd. De cel ICT maakt deel uit van de onderwijsondersteunende diensten. De cel is opgesplitst in een component ICTS voor het systeembeheer en een component ICTO voor de integratie van ICT in het onderwijs.

De planning om leermaterialen tijdig beschikbaar te stellen, vraagt aandacht.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor een adequate behuizing in functie van het nieuwe curriculum.

De commissie adviseert om de communicatie te stroomlijnen door Toledo meer instrumentaal in te zetten.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Toekomstige studenten worden geïnformeerd via verschillende kanalen: brochures, infobeurzen, SID-in's, website.... Er worden eveneens drie infodagen gehouden waarop lectoren en een aantal studenten aanwezig zijn.

Op de ontmoetingsdagen in september kunnen de nieuwe KHBO-studenten elkaar en de werking van KHBO leren kennen.

Er is een duidelijk systeem in de studiebegeleiding waarbij taken, rollen en verantwoordelijken zijn afgelijnd op departementaal en opleidingsniveau.

Voor de eerstejaarsstudenten organiseert de opleiding een instapweek bij de start van het academiejaar. Via de instaptoetsen kan de opleiding risicostudenten traceren. Zij realiseert binnen de opleiding zelf een opvang van zwakkere studenten. Sterke studenten krijgen expliciet een begeleidingsrol, wat hen meteen in staat stelt om remediërvvaardigheden te ontwikkelen. Studenten vinden dit een waardevol initiatief.

In het lessenrooster wordt er expliciet tijd uitgetrokken om op woensdagnamiddag aanvullende remediërvlessen te volgen. De opleiding is strikt in de programmering en de deelname aan deze lessen.

In het eerste jaar worden leergroepen ingesteld om studenten te helpen, signalen op te vangen, ervaringen te delen en te reflecteren op het eigen leerproces. Naast groepsessies zijn er ook individuele sessies waarin examenresultaten, stage-evaluaties en specifieke problemen aan bod kunnen komen.

Daarnaast is er een aparte Studiebegeleidingsdienst die een eigen aanbod ontwikkeld heeft (spreken voor grote groepen, assertiviteitstraining, ...).

Psychosociale, juridische en medische vragen worden met zorg intern aangepakt; er is een duidelijk verwijzingsbeleid naar SOVO.

In functie van de implementatie van het flexibiliseringsdecreet heeft de opleiding een studietrajectbegeleider aangesteld. Zij heeft ook EVC en EVK geïmplementeerd.

De studenten krijgen bij de start van het academiejaar een KHBO-agenda met alle kalendergebonden informatie, maar ook informatie over de verschillende organen en centrale diensten; de dienst SOVO wordt uitgebreid voorgesteld.

Informatie over de opleiding en de opleidingsonderdelen is overzichtelijk terug te vinden in de programmagids, de semesterboeken en de stagegids. Deze documenten worden verder toegelicht door de lectoren.

Er zijn folders die namen, foto's en de aanpak van de verschillende studiebegeleidingsverantwoordelijken helpen verspreiden.

Studenten geven aan vertrouwd te zijn met de studiebegeleidingsmogelijkheden, maar verkiezen initieel het zoeken van hulp via persoonlijk contact met hun lectoren. Zij wijzen op de vlotte bereikbaarheid van de lectoren.

Er is nog geen onderzoek naar de invloed van de studiebegeleiding op de slaagkansen.

De opleiding blijkt in vergelijking met andere hogescholen meer studenten aan te trekken met een lagere SES. Dit brengt een aparte problematiek met zich mee die zeer zorgvuldig opgevolgd wordt.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	onvoldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- Op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Er is een duidelijk systematiek in de studiebegeleiding.
 - Studenten zijn vertrouwd met de studiebegeleidingsmogelijkheden en waarderen de persoonlijke en menselijke begeleiding van de betrokkenen. Ze ervaren de drempel tussen studenten en lectoren als zeer klein.
- Op het vlak van de voorzieningen:
 - De opleiding is te krap behuurd. Hoewel de opleiding inspanningen levert om de werkruimtes geschikt te maken voor het vooropgezette onderwijs, heeft dit toch invloed op de implementatie van het nieuwe curriculum.
 - De commissie heeft aan de hand van de plannen en de maquette van de nieuwe campus kunnen vaststellen, dat deze problemen in 2008 met de verhuis naar de nieuwe campus zullen opgelost zijn.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vanuit de centrale diensten werd het kader van de kwaliteitszorg vastgesteld. De kwaliteitszorg van een opleiding wordt in eerste instantie gedefinieerd als het systematische bepalen, ontwikkelen, evalueren en verbeteren van de kwaliteit van de opleiding en in het bijzonder van het primaire proces. De opleiding wil evolueren naar een leergemeenschap waarin het leerproces van de student centraal staat. In tweede instantie gaat het om het afleggen van verantwoording over de onderwijskwaliteit.

Binnen de opleidingen steunt de concrete uitwerking van de kwaliteitszorg op de opleidingsplannen. Het ontwikkelen van opleidingsplannen volgt een vast stramien:

- motivatie;
- doelstellingen;
- stappenplan;
- samenwerkingsplan;
- communicatieplan;
- nascholingsplan;
- randvoorwaarden.

De afwerking van de opleidingsplannen volgt de PDCA-cyclus. De doorlooptijd van opleidingsplannen varieert van enkele maanden tot enkele jaren. Er vindt steeds minstens één tussentijds evaluatiemoment plaats. De eindevaluatie volgt bij het afronden van het project.

De keuze van de opleidingsplannen hangt af van de strategische doelstellingen van de hogeschool (onderwijs-ontwikkelingsplan) en de departementale doelstellingen.

Er is centraal een kwaliteitshandboek uitgewerkt dat op het intranet beschikbaar is.

Uit het ZER blijkt niet dat er een centrale regie gevoerd wordt/werd vanuit het niveau van de instelling voor wat betreft een kwaliteitszorgsysteem. De commissie waardeert daarom de beslissing om op het niveau van het departement een coördinator aan te stellen.

De opleidingscoördinator stuurt de initiatieven inzake kwaliteitszorg, maar uit de gesprekken kon de commissie afleiden dat kwaliteitszorg een permanent aandachtspunt is in de opleidingsraad.

Volgende metingen worden uitgevoerd vanuit de centrale diensten en dit binnen een periode van acht jaar:

- studenten-enquêtes (1998-1999-2000)
- personeels-enquête bij de lectoren en de studenten-enquête bij de eerste- en derdejaarsstudenten (1999)
- enquête afgestudeerden (2001-2005)
- feedback over lectoren door studenten (alle lectoren over een periode van vier jaar – 2000-2001-2002-2003)
- feedback van stage mentoren (na elke stage)

De commissie onderkent dat het een kleinschalige opleiding betreft. Men kent elkaar en er wordt veel informatie geput uit de vele informele gesprekken. Een en ander is eerder informeel uitgewerkt. Studenten en afgestudeerden onderschrijven dit en verwijzen er ook naar als een belangrijk kwaliteitskenmerk van de opleiding. Dit betekent wel dat soms een en ander minder formeel uitgewerkt is en minder expliciet genoteerd en geregistreerd wordt en dat informatie niet altijd adequaat doorspeeld wordt. De opleiding is zich hiervan bewust.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om binnen de context van een kleine opleiding voor een minimale vorm van registratie en borging van de gegevens te zorgen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie (h)erkent dat deze opleiding een flinke opdracht op zich heeft genomen: een volledige curriculumhervorming waarin praktijkgerichtheid en studentgerichtheid voorop staan. De curriculumhervorming werkt door bij alle onderwerpen en facetten die onderzocht worden bij het visitatie- en accreditatiekader. De timing van het visitatiebezoek was hierbij belangrijk. Het ZER gaf de aanzetten voor deze curriculumhervorming. Bij het bezoek kon de implementatie van dit curriculum vastgesteld worden en konden ervaringsgegevens beluisterd worden.

De commissie stelde daarbij vast dat actiepunten en verbeterpunten, aangekondigd in het ZER, ook effectief gerealiseerd zijn. De opleiding kon concrete voorbeelden geven van het functioneren van de PDCA-cyclus. Concrete plannen worden duidelijk uitgevoerd. De opleidingsplannen vormen een illustratie van de systematisering in dit proces.

Voor de verbeteracties uit het ZER kon duidelijk en efficiënt beschreven worden wat gerealiseerd werd of wat nog verder aandacht vraagt. Op vraag van de commissie werd overigens een goed gedocumenteerd overzicht van de recente realisaties aangeleverd. Hiervoor verdient deze opleiding een pluim.

Afgestudeerden en het werkveld onderstrepen dat duidelijk een en ander veranderd is in de opleiding (zie bijvoorbeeld de verschuiving van beoordeling naar begeleiding in de stage).

Er is een grote luisterbereidheid bij de lectoren.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Studenten worden formeel uitgenodigd om te participeren in de decretaal ingestelde overlegorganen. Studenten gaan minder in op deze uitnodiging en de opleiding zoekt naar alternatieve manieren om de formele betrokkenheid van de studenten te verhogen.

Zoals eerder reeds vermeld, betreft het een kleinschalige opleiding en is de drempel tussen de studenten en de lectoren laag. Verbeteracties krijgen vaak vorm op informele vraag van de studenten.

Medewerkers zijn zeer actief betrokken bij de opleiding via de vele commissies, werkgroepen en raden.

De betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding is vooral gebaseerd op informele contacten en de mentorenopleiding. De opleiding voorziet in een grotere betrokkenheid via een expertisegroep.

Een alumnibeleid ontbreekt. Afgestudeerden zouden het positief vinden om geïnformeerd te worden over de ingezette veranderingen in het nieuwe curriculum en zouden positief ingaan op andere initiatieven die hun professionaliteit kunnen versterken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om een alumnibeleid uit te werken.

De commissie adviseert om zo snel mogelijk de expertisegroep van werkveldvertegenwoordigers op te starten.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding heeft een eigen – zij het grotendeels informele – aanpak van de kwaliteitszorg. Het informele karakter staat een systematische opvolging volgens de PDCA-cyclus niet in de weg. De commissie heeft daar duidelijke voorbeelden van gezien.
- De medewerkers worden actief betrokken bij de kwaliteitszorg, de studenten eerder op een informele manier. De betrokkenheid van afgestudeerden en alumni dient verstevigd te worden.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er zijn verschillende terugkoppelingen over het bereikte niveau:

- Feedback van de stagementoren op het einde van de stage via een standaardformulier, waarop het bereikte niveau aangegeven moet worden. Een meerderheid van de bevroagde stagementoren verklaart tevreden te zijn over de competenties van de laatstejaarsstudenten.
- De graad van tewerkstelling ligt vrij hoog, maar er is weinig opvolging van de tewerkstelling van de studenten.. Het werkveld benadrukt de directe inzetbaarheid en de zelfstandigheid van de afgestudeerden. Studenten voelen zich 'er klaar voor'.
- De enquêtes bij afgestudeerden leren dat zij zich over het algemeen inhoudelijk en didactisch goed voorbereid voelen, ze hebben geen problemen met het organiseren van een klas of het samenwerken binnen een team. De thema's die afgestudeerden aandragen als mogelijke input voor een vernieuwd curriculum, blijken in overeenstemming te zijn met de ingezette veranderingspistes bij de curriculumherziening.

De eindwerken uit het oude curriculum die de commissie doorgenomen en beoordeeld heeft zijn van een voldoende niveau.

Dit betekent dat volgens de commissie de vooropgestelde eindkwalificaties bereikt kunnen worden via deze opleiding.

Op het vlak van internationalisering scoort de opleiding niet zo hoog. Ze beseft dat er op dit vlak nog verbetering mogelijk is.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Men kent de relatieve positie van het bereikte rendement in vergelijking met andere lerarenopleidingen binnen de hogeschool en in Interactumverband. Men schuift vergelijkbare slaagcijfers naar voren. Het eerste jaar bedragen de slaagpercentages 54.9%, in het tweede en derde jaar slagen gemiddeld 89.4 % en 97.8 %. De gemiddelde studieduur bedroeg in 2005 drie jaar en twee maanden.

Er zijn nog geen specifieke slaagcijfers voor het avondonderwijs bekend; de eerste cyclus zal pas op het einde van dit academiejaar beëindigd zijn.

De opleiding hanteert impliciet een streefcijfer. Ze wil een optimaal onderwijsrendement maar tegelijk wil men expliciet het niveau van de opleiding bewaken en geen toegevingen doen aan de kwaliteit. Men beseft dat het om een kleine opleiding gaat.

Binnen de opleiding werd er nog geen onderzoek gedaan naar het niet-slagen en/of de studie-uitval. Er zijn plannen hiervoor op hogeschoolniveau.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

Het werkveld heeft vertrouwen in de opleiding en waardeert de kwaliteit van de afgestudeerden.
De eindwerken die de commissie gelezen heeft, bevestigden het beeld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie benadrukt dat zij zich goed op het visitatiewerk heeft kunnen voorbereiden. Het beschikbaar gestelde ZER (en bijlagen) was vlot leesbaar en gaf een ruim overzicht van de ingrediënten die de kwaliteitszorg illustreerden. Het belichtte ook de manier waarop de opleiding met haar kwaliteit omgaat. Ook de verwijzingen naar eigen documenten en de recente publicaties verdienen een waardering.

Het – waarschijnlijk snel – samengestelde ZER verdiende nog een eindredactie en een controle op interne samenhang. Voor de toekomst suggereert de commissie dat het ZER ook ruimer opgesteld en verspreid wordt door en bij interne en externe betrokkenen.

Maar uiteraard baseerde de commissie zich niet enkel op het ZER, maar ook op de beschikbaar gestelde documentatie bij het bezoek aan de opleiding. Hier verdient de opleiding een pluim voor de gedocumenteerdheid van de aanpak en vooral voor de efficiëntie waarmee nieuw gevraagde informatie ter beschikking gesteld werd.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	goed	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	goed	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	onvoldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 10 Katholieke Hogeschool Kempen

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Kempen

De Katholieke Hogeschool Kempen is een multisectorale instelling: zij biedt industriële, technisch-technologische, wetenschappelijke, paramedische en menswetenschappelijke opleidingen aan. De hogeschool telt tien departementen verspreid over vier vestigingsplaatsen en zes inplantingspunten.

De hogeschool maakt deel uit van de Associatie K.U.Leuven.

Het departement Lerarenopleiding Turnhout (LOT) ontstond in 1995 uit de lerarenopleiding van het Heilig-Grafinstituut Turnhout. Het departement biedt twee lerarenopleidingen aan: lager onderwijs en secundair onderwijs. Dit departement organiseert ook een voortgezette lerarenopleiding zorgverbreding en remediërend leren.

In de visie van het departement staat het levendige contact tussen lectoren en studenten centraal. Het departement besteedt vooral aandacht aan het afstemmen van de opleidingsonderdelen op de basiscompetenties, aan het faseren van de didactische opleiding, het toepassen van begeleid zelfstandig leren, het zoveel mogelijk ter beschikking stellen van eigen cursussen, het begeleiden van de stage, internationalisering, studie- en studentenbegeleiding en aan dienstverlening aan de samenleving.

In de nabije toekomst wil het departement zijn intrek nemen in een nieuwe campus die nog niet is gebouwd.

Het departement Lerarenopleiding Vorselaar (LOV) ontstond in 1995 uit de normaalschool van de congregatie van de Zusters der Christelijke Scholen Vorselaar. De aanvankelijke missie van deze congregatie en normaalschool, namelijk 'bijzondere aandacht voor de meest kwetsbaren in deze maatschappij', leeft voort in de huidige lerarenopleidingen van het departement. In Vorselaar worden drie lerarenopleidingen aangeboden: kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs. De opleiding lager onderwijs wordt ook aangeboden via een verkorte opleiding.

Bij de realisatie van zijn onderwijsopdracht legt het departement de nadruk op drie aspecten: de vorming van kwaliteitsvolle leraren, gestructureerde samenwerking met binnen- en buitenlandse partners en gestructureerde samenwerking met afgestudeerden.

Maatschappelijke dienstverlening gebeurt via de Nascholingsdienst van het departement, het Donchecentrum. Deze dienst is van bij de oprichting van de Katholieke Hogeschool Kempen in 1995 verbonden aan de lerarenopleiding Vorselaar en voorziet in een ruim aanbod aan nascholingscursussen, vooral gericht op het basisonderwijs.

Medewerkers van het departement zijn betrokken bij twee projecten wetenschappelijk onderzoek: één in samenwerking met LOT en één in samenwerking met het departement Sociaal werk van de hogeschool.

Beide departementen hebben elk een eigen departementshoofd. De opleidingen lager onderwijs hebben elk een eigen opleidingscoördinator. Voor het schrijven van het zelfevaluatie-rapport hanteerden de beide opleidingen hun eigen werkwijze, die ze in het rapport ook expliciteerden. In het zelfevaluatie-rapport zijn voor vrijwel alle facetten en onderwerpen verschillen opgenomen tussen de beide departementen, zowel met betrekking tot visie en uitgangspunten als invoering. Vanuit de beide departementen werden de verplichte en ook een hele reeks niet-verplichte bijlagen bij het zelfevaluatie-rapport aangeleverd.

De samenwerking tussen de beide opleidingen kwam in 2005 op dreef vanuit de activiteiten van een co-departementale werkgroep curriculum die een nieuw opleidingsprogramma voorbereidt. Het concept voor dit vernieuwde programma vertrekt vanuit zeven uitgangspunten: integratie, ontwikkelen van handelings-bekwaamheid, reflectie, leren op meerdere plekken, zelfsturing, begeleiding en ondersteuning en bekwaamheid aantonen.

Vanaf 2006 werd gestart met een gemeenschappelijk personeelsbeleid. De directie van de hogeschool opteert nu voor één opleiding op de twee campussen, uiterlijk tegen 2008.

In het academiejaar 2005-2006 telde de Katholieke Hogeschool Kempen 5.920 studenten, de opleiding lager onderwijs telde in Turnhout en in Vorselaar samen 481 studenten.

Woord vooraf van de visitatiecommissie

Uit het ZER blijkt dat er op hogeschoolniveau een werkend kwaliteitszorgsysteem is opgezet dat doorwerkt tot op opleidingsniveau. Voor vrijwel alle onderwerpen en facetten heeft men concrete indicatoren kunnen aanreiken en/of processen kunnen beschrijven. Ondanks deze positieve waardering kan de commissie zich niet van de indruk ontdoen dat een en ander verschilt op de beide campussen waar de opleiding leraar lager onderwijs wordt aangeboden. De uitwerking van het ZER voor LOV en LOT voedde de perceptie van de commissie dat in deze hogeschool de opleiding langs twee sporen is opgezet. Voor vrijwel alle facetten en onderwerpen in het ZER waren er wezenlijke verschillen in de toepassing, naast verschillen in visie en uitgangspunten. De visitatiecommissie had het in de voorbereidende fase moeilijk om hiermee om te gaan. Hoe ver mogen opleidingen van elkaar verschillen wanneer een verzoek is ingediend om één opleiding te visiteren? De commissie heeft wel respect voor de geschiedenis van de gescheiden opleidingen, begrijpt dat een en ander tijd vraagt, maar begrijpt niet waarom het streven naar een samenwerking en/of integratie zo lang moet duren, gezien de fusie dateert van 1995.

Uiteindelijk is het vooral het bezoek ter plaatse geweest dat duidelijkheid heeft verschaft over dit punt. Het beleid van de hogeschool opteert nu voor één opleiding op de twee campussen. Dit is een helder standpunt waarbij zelfs een tijdslijn werd aangereikt van twee jaren. Het bezoek ter plaatse hielp de commissie ook begrijpen hoe men voor het nieuwe curriculum, aangekondigd in het ZER, ook effectief samenwerkt of zal samenwerken. In deze context bleef de commissie dikwijls nog sporen opmerken van de 'oude stijl' in het denken van medewerkers in de opleiding. Men reageerde soms sterk vanuit de eigen 'cursus' in plaats van de eigen opleiding, of men viel terug op keuzes die men ofwel in LOT of LOV had gemaakt. De commissie vraagt daarom dringend aan het beleid om ten aanzien van dit punt zeer duidelijke signalen te sturen naar alle actoren, zodat in het denken en handelen men vanuit één opleiding redeneert en niet langer vanuit twee campussen.

Suggesties om aanpakken te combineren in het ontwerpen en toepassen van het nieuwe curriculum botsten bijvoorbeeld soms op oude reflexen of zelfs het niet-relevant vinden van de zinvolheid om een en ander samen uit te werken. Dit is vreemd in een context waar naast 'good practices' voor eenzelfde opleidingsonderdeel standaard of minder goede practices terug zijn te vinden. De win-winverhouding ligt hier zo voor de hand. Naast een onderwijs-economisch argument – we hoorden namelijk continu opmerkingen over een zeer hoge werkdruk – is er evengoed een kwaliteitsargument om de invoering van het nieuwe curriculum gezamenlijk aan te pakken tot op het microniveau. Het blijft bijvoorbeeld onbegrijpelijk dat men niet resoluut het concept van de studiegids van LOV overneemt als vervanging van het concept van LOT dat als een noodoplossing werd ontwikkeld. Hetzelfde geldt voor de leermaterialen, toetsing enzovoort. Er is winst te halen uit samenwerking. Men haalt als argument aan dat de samenwerking tijd vraagt en dat die tijd er niet is. Andere hogescholen hebben hiervoor organisatorische ingrepen uitgevoerd en bijvoorbeeld stageperiodes (eerste jaar) in de tijd zo uitgezet, dat op die momenten de lectoren tijd krijgen om aspecten van het nieuwe curriculum aan te pakken.

De samenwerking en de maximale afstemming verhinderen niet dat bij het realiseren van het curriculum in de praktijk de couleur locale duidelijk aanwezig mag/moet zijn. Ondanks de vele positieve geluiden die we hoorden over de groeiende samenwerking en bereidheid tot samenwerking, blijft bij de commissie onzekerheid bestaan. Indicatoren die ongerustheid creëren, zijn zeer concreet. Er is een gemeenschappelijk beleidsplan voor LOT en LOV voor 2005-2009. Maar in 2005-2006 werd eveneens een Beleidsplan LOV uitgewerkt en is een visietekst uitgewerkt voor de nieuwe opleiding op de campus Vorselaar. Er is een visuele weergave van de kwaliteitszorgcyclus uitgewerkt op de campus Turnhout zonder dat die gecheckt is bij LOV.

Het standpunt van de commissie is in deze context duidelijk: er is één opleiding waarin maximaal wordt samengewerkt. De commissie vraagt daarbij ook om voortvarend verder te werken en desnoods bepaalde actiepunten een kleinere prioriteit te geven om andere ten gronde en in een integraal samenwerkingsverband te kunnen aanpakken.

Beleidsmatig stelt de commissie vast dat de samenwerking tussen de twee campussen uiteraard ook afhankelijk is van organisatorische variabelen en processen op KHK-niveau. Het allocatiemodel bij de financiering blijkt afgestemd te zijn op de locaties/campussen en niet op de opleiding. Voor de commissie is dit vreemd en verklaart het enkele weerbarstige kanten in de groeiende samenwerking. De commissie stelt zich ook de vraag hoe de samenwerking zal lopen wanneer men de opleiding geografisch verankert op de twee verschillende locaties. Kan in dit verband niet geopteerd worden om de verdeling over de twee campussen – zeker wanneer de nieuwbouw is gerealiseerd in Turnhout – eerder te baseren op de types lerarenopleiding? In het visitatiekader voor de opleiding staat uiteraard geen onderwerp/facet dat direct betrekking heeft op deze thematiek. Indirect ziet de commissie wel een relatie, omdat het de doelmatigheid van de inzet van de betrokkenen en de middelen, en de impact van genomen maatregelen zeer duidelijk beïnvloedt en zal blijven beïnvloeden.

Wat het bezoek aan de opleiding betreft, heeft de commissie zeer duidelijk geprobeerd de toekomstrichting die deze opleiding voor zichzelf heeft uitgezet, helder voor ogen te krijgen. Het ZER werd daarbij als een historische momentopname en een toetssteen gezien voor wat ondertussen al is opgezet en/of gerealiseerd. De commissie hoopt dat de opleiding tijdens de gesprekken met de leden van de commissie heeft ervaren dat dit duidelijk de insteek was. De opleiding werd niet vastgepind op de 'tekening' uit het verleden, maar kreeg maximaal kansen om de huidige stand van zaken te beschrijven en te documenteren.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De algemene en algemene beroepsgerichte competenties die door de opleiding worden nagestreefd, komen bijna letterlijk overeen met de competenties die in het Structuurdecreet als voorbeeld worden opgenomen:

Algemene competenties:

- Denk- en redeneervaardigheid
- Informatie verwerven en verwerken
- Kritisch reflecteren
- Projectmatig en methodisch handelen in functie van creatieve kennisontwikkeling
- Leidinggeven
- Beschikken over het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken
- Een ingesteldheid tot levenslang leren hebben

Algemene beroepsgerichte competenties:

- Teamgericht kunnen werken
- Oplossingsgericht kunnen werken, in de zin van zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën
- Besef hebben van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk

De commissie kon vaststellen dat de beroepsspecifieke competenties aansluiten bij de basiscompetenties zoals bepaald door het Decreet van de Lerarenopleiding. Daarnaast benadrukt men een reeks attitudes die vanaf het eerste jaar veel aandacht krijgt.

De departementen LOT en LOV verwijzen naar de studiegids en de ECTS-fiches als belangrijkste informatiebron met betrekking tot de opleidingsdoelen. In de studiegidsen en bij de gebundelde ECTS-fiches zijn evenwel geen olijstingen van de algemene, de algemene beroepsgerichte en de beroepsgerichte competenties van de opleiding in haar geheel opgenomen. De studiegids geeft wel nauwgezet beschrijvingen van de opleidings-

onderdelen, de situering ervan in het opleidingsprogramma, de startcompetenties, de doelen, de inhoud, de werkvormen, de leermiddelen en de evaluatievormen.

Bij de curriculumherziening zal de relatie met de algemene, de algemene beroepsgerichte en de beroepsspecifieke competenties explicieter en beter worden bewaakt.

Elk departement gebruikt ook specifieke informatiebronnen met betrekking tot de bekendmaking van de doelstellingen. In LOT zijn de studenten, de medewerkers en de externe betrokkenen, zoals directies van stagescholen en stagementoren, vertrouwd met de opleidingsdoelstellingen en de wijze waarop ze bereikt en geëvalueerd worden via het faseringsplan van de stage. Hierin is per stageperiode aangeduid op welke competenties het accent ligt. In LOV worden studenten en externen langs verschillende kanalen vertrouwd gemaakt met de opleidingsdoelstellingen. Bij studenten gebeurt de bekendmaking vooral via het cursusmateriaal, het stage-informatieboek, de takenbundels en de introductiesessies bij de start van elk opleidingsonderdeel. Bij externen gebeurt de bekendmaking voornamelijk via het stage-informatieboek, het overlegplatform van het stagenetwerk en de mentorenopleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleidingsdoelen in termen van de algemene, de algemene beroepsgerichte en de beroepsgerichte competenties moeten ook voor de totaliteit van de opleiding duidelijk worden genomen in de studiegids.

De opleiding kan ook eigen klemtonen leggen met betrekking tot de vooropgestelde algemene en algemene beroepsgerichte competenties.

Er wordt ook aandacht gevraagd voor een wat meer consistent gebruik van de terminologie bij de doelstellingen, en dit bij de beschrijvingen in studiegidsen, het leermateriaal, Toledo, de takenoverzichten en criteria enzovoort.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De basiskwaliteit wordt gegarandeerd door aan te sluiten op de decretaal bepaalde kaders. De tien functionele gehelen waarin de basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs in het Decreet van de Lerarenopleiding worden gerangschikt, worden door de opleiding als basis voor een competentiematrix genomen:

- de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen,
- de leraar als opvoeder,

- de leraar als inhoudelijk expert,
- de leraar als organisator,
- de leraar als innovator - de leraar als onderzoeker,
- de leraar als partner van de ouders/verzorgers,
- de leraar als lid van een schoolteam,
- de leraar als partner van externen,
- de leraar als lid van de onderwijsgemeenschap,
- de leraar als cultuurparticipant.

De codepartementale werkgroep curriculum werkte vanuit deze structuur een competentiematrix uit waarin alle basiscompetenties in drie niveaus worden uitgesplitst:

- niveau 1: de competenties die verworven zouden moeten zijn op het einde van het eerste jaar;
- niveau 2: de competenties die verworven zouden moeten zijn op het einde van het tweede jaar;
- niveau 3: de competenties die verworven zouden moeten zijn op het einde van het derde jaar.

In het nieuwe curriculum zullen het niveau en de oriëntatie van de opleidingsdoelen duidelijker uitgezet worden door leerlijnen die voor elk jaar van de opleiding de accenten in de na te streven doelen weergeven.

Elk departement zocht naar de meest geschikte kanalen om de wensen en behoeften van het beroepenveld te detecteren en de doelstellingen in overeenstemming hiermee bij te stellen.

In LOT houden heel wat lectoren door veelvuldige informele contacten voeling met de beroepswereld. Zo blijven zij voortdurend op de hoogte van de eisen, verwachtingen en bekommernissen. Daarnaast organiseert het departement ook structureel overlegmomenten met stagescholen. Het departement hecht ook belang aan een zo accuraat mogelijk beeld van de recent afgestudeerden en van de arbeidsmarktcontext waarin die afgestudeerden zich bevinden. Daarom voert LOT gedetailleerde bevestigingen uit bij deze doelgroep.

In LOV informeert het departement zich over de behoeften van het werkveld langs verschillende gestructureerde communicatiekanalen: het netwerk van stagescholen, de mentorenopleiding, de afgestudeerden, de Nascholingsdienst Donche. Langs deze kanalen verwerft de opleiding rechtstreekse informatie en advies, zowel van directies als van mentoren, wat de afstemming ten goede komt.

De commissie kon vaststellen dat men door al deze initiatieven en contacten zeer expliciet de afstemming op de volle breedte van de taakstelling van een leerkracht bewaakt. In deze context is het interessant om de uitbreiding van het aantal alternatieve stages te kunnen vaststellen: basiseducatie, buitengewoon onderwijs, zorgcoördinatie, thuisbegeleiding, huiswerkbegeleiding enzovoort.

De commissie stelt vast dat voor de toetsing van de eindkwalificaties aan het werkveld een formele aanpak werd uitgewerkt. Bij LOV is dit via een satellietgroep, in LOT via een klankbordgroep. Op basis van deze ervaringen kan de lerarenopleiding voor de beide vestigingsplaatsen een optimale actie ondernemen om de validering van de gemaakte keuzes te garanderen.

De opleiding plaatst zichzelf ook in een vergelijkend perspectief. Binnen Interactum, een samenwerkingsverband tussen Vlaamse en Nederlandse lerarenopleidingen, wordt regelmatig informatie uitgewisseld over recente ontwikkelingen. Men heeft uitdrukkelijk inspiratie gezocht in nog andere buitenlandse lerarenopleidingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om werk te maken van de invoering van een taalbeleid, overkoepelend in de opleiding.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- Met het oog op een voortdurende afstemming van de beroepsspecifieke opleidingsdoelen op het werkveld werden formele en gestructureerde samenwerkingsverbanden met dit werkveld opgezet.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het niveau en de inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen en onderwijsactiviteiten (met inbegrip van jaaruren, studiepunten, puntenverdeling, examenvorm en titularis) zijn beschreven in de studiegidsen van campus Turnhout en campus Vorselaar. De studiegidsen van het academiejaar 2005-2006 werden als bijlage bij het zelfevaluatie rapport aangeleverd. Opvallend is dat de concrete uitwerking van deze studiegidsen – en dus de invulling van de opleidingsonderdelen – geheel verschilt volgens het departement (en de campus). Zelfs de items en de structuur waarmee de opleidingsonderdelen worden beschreven, verschillen tussen de campussen.

Met het verschijnen van het Structuurdecreet werd voor de opleidingen lager onderwijs in Turnhout en Vorselaar (LOT en LOV) duidelijk dat met het oog op een degelijke integratie van de competenties een grondige herziening van het curriculum nodig was. In 2004 werd een co-departementale werkgroep curriculum gevormd met vier vertegenwoordigers van elk departement. De werkgroep ging aan de slag om een curriculumherziening voor te bereiden. Tijdens het academiejaar 2004-2005 werden een gezamenlijke visie, een concept en een voorstel voor een organisatiestructuur voor een nieuw programma ontwikkeld, voor zowel LOT als LOV. Tijdens het academiejaar 2005-2006 werd de organisatiestructuur definitief uitgewerkt, werden de opleidingsdoelen opnieuw duidelijk opgesteld op basis van competenties en werden opleidingsonderdelen en studiepunten in overeenstemming met leerinhouden vastgelegd. In het academiejaar 2006-2007 werd gestart met het nieuwe curriculum, dat de volgende jaren geleidelijk zal worden doorgevoerd naar het tweede en derde jaar.

Sinds het verschijnen van het Decreet op de Basiscompetenties en van het Structuurdecreet ondernam de opleiding – zowel in LOT als LOV – verschillende initiatieven om de competenties zichtbaar te maken in het programma en om de invulling van de bestaande opleidingsonderdelen hierop af te stemmen. In het zelfevaluatie rapport ontbrak evenwel een duidelijke matrix waarin de relatie tussen de vooropgestelde competenties en de doelen bij de diverse opleidingsonderdelen werd beschreven. Tijdens het visitatiebezoek kon echter voor het vernieuwde opleidingsprogramma een dergelijke matrix voorgelegd worden, waarin bovendien leerlijnen werden aangebracht. Dat deze matrix in overleg tussen LOT en LOV werd uitgewerkt, wordt door de commissie ten zeerste gewaardeerd.

De commissie vraagt wel om bij de invoering van de matrix aandachtig na te kijken of men wel de volle breedte van de vooropgestelde competenties/leerdoelen kan bereiken. De verschillen in de uitwerking van cursussen voor de diverse opleidingsonderdelen in de beide vestigingsplaatsen is exemplarisch voor een soms wat zwakkere bewaking van dit facet.

Ten tweede past het om bij de geïntegreerde opleidingsonderdelen (zie bijvoorbeeld WO) een aanpak uit te werken in het programma waarbij het geheel meer is dan de som van afzonderlijke delen (aardrijkskunde + geschiedenis + natuurkennis).

Een 'good practice' in dit verband is dan weer de uitwerking van de didactische ateliers, waarin bij uitstek getoond wordt hoe men vanuit verschillende inhoudsdomeinen kan samenwerken aan competentiegericht leerlijnen, waarin theorie en praktijk zo goed mogelijk op elkaar afgestemd worden en ze op die manier kunnen bijdragen tot het bereiken van de eindkwalificaties.

De disciplineoverschrijdende elementen in het tweede en derde jaar van het huidige opleidingsprogramma verschillen naargelang van het departement. In de beide departementen is het derde jaar van de opleiding modulair georganiseerd. De modules zijn opgebouwd rond vakoverschrijdende thema's.

In het vernieuwde curriculum voor het derde jaar plant de opleiding geïntegreerde leereenheden. Voorbeelden zijn 'verbondenheid' en 'zorgverbreding'.

De commissie beseft dat de invoering van het nieuwe curriculum zich nog in een experimentele fase bevindt en dat dit na een evaluatie zal worden gestroomlijnd, waarbij de beide vestigingsplaatsen een vrij gelijkaardige aanpak zullen toepassen. De commissie is bezorgd dat de werkdruk bij de lectoren kan beletten dat deze kwaliteitsslag gemaakt wordt, omdat men nu ook al bezig moet zijn met de uitwerking van het curriculum voor het tweede jaar. Zoals hierboven gesuggereerd, kan een ingreep in de uurroosters in de beide vestigingsplaatsen helpen om dit voortvarend aan te pakken. Misschien kan men hier denken aan het uitzonderlijk organiseren van een curriculumwerkweek waarin lectoren samen (LOV + LOT) het curriculum (leermateriaal, toetsen ...) concreet uitwerken.

De commissie gelooft in de positieve bijdrage van de co-departementale werkgroep als katalysator in het veranderingsproces en om dit proces goed op te volgen. De werkgroep koppelt terug op campusniveau, informeert en functioneert ten dele als een *change manager*. Campusoverstijgende samenwerking is hier nog een aandachtspunt.

Derdejaarsstudenten kunnen een deel van het programma volgen aan een buitenlandse instelling. Jaarlijks maakt een aantal studenten hiervan gebruik.

In LOT is, behalve aan de uitbreiding van de studentenmobiliteit, de afgelopen jaren ook gewerkt aan de Europese bewustmaking en het stimuleren van het Europese staatsburgerschap bij de studenten. In de eerste plaats door het uitnodigen van specialisten om studenten te informeren over educatieve Europese acties, in de tweede plaats door het betrekken van studenten bij de Comeniusprojecten waaraan het departement meewerkte. In LOV focust internationalisering zich op drie actieterreinen. Het eerste actieterrein is het stimuleren van derdejaarsstudenten tot deelname aan studentenuitwisseling binnen Socrates. Omdat het aantal studenten dat effectief deelneemt toch nog tamelijk beperkt blijft, werd er gezocht naar nieuwe mogelijkheden. Voorbeelden daarvan zijn kortere stagemogelijkheden in het buitenland, deelname aan projecten van ontwikkelings-samenwerking en studentenmobiliteit door deelname aan Comeniusprojecten.

Een tweede actiepunt internationalisering is bedoeld voor de thuisblijvende studenten. De *internationalisation@home* wordt de laatste jaren meer centraal gesteld door gastlectorschappen uit het buitenland, de integratie van buitenlandse studenten die actief deelnemen aan modules met presentaties van het eigen onderwijssysteem en andere. In dit kader wordt bijvoorbeeld ook gewerkt aan een 'internationale klas' als een gemeenschappelijk initiatief van vier Interactum-lerarenopleidingen in Vlaanderen. De bedoeling is ook enkele studenten van de initiële opleidingen deze 'internationale module' als keuzemogelijkheid aan te bieden.

Het derde actiepunt is het stimuleren van internationale contacten van de lectoren, met terugkoppeling naar het onderwijs. De doelstelling is om het onderwijsaanbod zo te ontwikkelen, dat het de dialoog aangaat met de Europese en internationale context.

Om onderwijsontwikkelingen in binnen- en buitenland op te volgen en kenbaar te maken binnen de organisatie, werd op het niveau van de hogeschool een coördinator onderwijsontwikkeling aangesteld en werd ook een KHK-onderwijsraad opgericht. Deze laatste is samengesteld uit de verschillende vernieuwingscoördinatoren van de

tien departementen. Het hoofd van de dienst Onderwijsontwikkeling is de voorzitter. De raad heeft een drievoudige opdracht:

- informatie en knowhow uitwisselen over de curriculumherziening in de departementen van de hogeschool;
- de realisatie van de actiepunten van het KHK-onderwijsontwikkelingsplan voorbereiden;
- een forum bieden voor ondersteuning en invoering van competentiegericht onderwijs in de verschillende departementen.

De doelstellingen en activiteiten van de Onderwijsraad vloeien voort uit het KHK-beleidsplan en zijn vertaald in actieplannen. Tweejaarlijks organiseert de KHK-onderwijsraad een onderwijsmarkt. Docenten uit de verschillende opleidingen stellen via lezingen, posters of workshops nieuwe onderwijsvormen aan elkaar voor en wisselen ervaringen uit. De lerarenopleiding is hierbij een van de drijvende krachten. Docenten van de opleidingen LOT en LOV gaven onder meer presentaties over curriculumopbouw, portfolio en stagebegeleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

Een campusoverstijgende samenwerking is goed gestart vanuit de co-departementale werkgroep curriculum., maar kan zeker nog worden verruimd en geïntensifieerd. Nauwere en intensere samenwerking is ook wenselijk en aangewezen bij het bepalen van de doelen en de inhoud per opleidingsonderdeel.

De commissie adviseert om te blijven investeren in professionalisering om meer inzicht in competentiegericht opleiden te verwerven. De nascholingsinitiatieven die gekoppeld zijn aan de curriculumherziening kunnen best ook gezamenlijk voor de lectoren van de beide campussen worden georganiseerd.

Het is zinvol om meer samenwerking en meer gezamenlijke initiatieven te voorzien voor de verschillende aspecten van de uitbouw van de internationale dimensie in de opleiding.

De commissie adviseert ook om meer keuzemogelijkheden voor studenten in het programma te onderzoeken.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het ZER werd in verband met dit facet eerder een historisch overzicht gegeven van ontwikkelingen in het programma dan een duidelijke weergave van de manier waarop men aan dit facet wil tegemoetkomen. Op bepaalde plaatsen werd eerder indirect informatie hierover aangereikt.

Maar de commissie herkent duidelijk de professionele gerichtheid in het programma bij het bezoek ter plaatse. Er zijn duidelijk indicatoren terug te vinden die dit illustreren. Ten eerste valt de zeer positieve ingesteldheid van het werkveld op over de directe inzetbaarheid en flexibiliteit van de afgestudeerden, ook voor takenpakketten die minder voor de hand liggen. Actuele thema's zoals zorg, omgaan met diversiteit, omgaan met ouders, innovatieve didactische aanpakken ... blijken goed verwerkt en omgezet te zijn in een handelingsgerichtheid.

De verschillende opleidingsonderdelen van het programma zijn dus wel degelijk gericht op het verwerven van kennis, vaardigheden en attitudes die een toekomstige leraar nodig heeft om te kunnen functioneren in het beroep. Kennis-, vaardigheids- en attitudeontwikkeling zijn vaak nauw met elkaar verweven. De pendel tussen theorie, subjectief concept en praktijk is immers kenmerkend voor de opleiding.

Kennis omvat zowel pedagogische en didactische kennis als vakkennis. Het werkveld geeft aan dat – in tegenstelling tot enkele jaren geleden – de afgestudeerden veel duidelijker de competenties met betrekking tot 'de leerkracht als inhoudelijk expert' beheersen.

Vaardigheden hebben betrekking op die vaardigheden die noodzakelijk zijn om het beroepsmatig functioneren bij een bepaalde doelgroep te ondersteunen. ICT, spreekgedrag en communicatieve en agogische vaardigheid zijn voorbeelden van onderwijsactiviteiten die gericht zijn op het ontwikkelen van algemene maatschappelijke en beroepsmatige vaardigheden. Specifieke didactische vaardigheden komen voornamelijk geïntegreerd aan bod, niet in het minst tijdens stages die precies bedoeld zijn om deze vaardigheden in de reële beroepscontext te kunnen oefenen en ontwikkelen. Kunnen reflecteren beschouwt de opleiding als een noodzakelijke voorwaarde voor verantwoord zelfstandig functioneren en levenslang leren. Leren reflecteren staat daarom van bij het begin van de opleiding op het programma en evolueert doorheen de verschillende opleidingsjaren van reflectie naar supervisie en intervisie. Het werkveld waardeert zeer sterk de reflectievaardigheden van de afgestudeerden van de KHK.

De huidige kennisexplosie en de nieuwe visie op leren maken voortdurende onderwijskundige vernieuwingen noodzakelijk. Docenten en/of lectorenteams volgen de evoluties in het vakgebied en in het werkveld op de voet. Voor het vakgebied gebeurt dit door het bijhouden van vakliteratuur, professionalisering, studiebezoeken in binnen- en buitenland en bijvoorbeeld ook door het gebruik van websites met een inventarisering van kennisbronnen en verwijzingen (bijvoorbeeld www.actualiteit.org). Voor het werkveld gebeurt dit voornamelijk door individuele contacten tijdens stagebezoeken, deelname aan leerplancommissies en jury's, publicaties in handboeken of tijdschriften en door het uitnodigen van gastsprekers. Ook de afstudeerprojecten zijn gericht op de onderwijsactualiteit, ook al omdat een groot deel van de onderwerpen in samenspraak met het werkveld worden bepaald.

Zowel LOT als LOV beschikken over een aantal gestructureerde contacten die het mogelijk maken om recente ontwikkelingen in het werkveld van nabij op te volgen.

De stage heeft een duidelijkere plaats gekregen in het vernieuwde curriculum. De commissie heeft begrepen dat het aantal studiepunten – voorzien voor de stage – dat zij aanvankelijk toch wat beperkt vond, enerzijds uitgebreid wordt en anderzijds uitgebreider is door de vele praktijkcomponenten in andere opleidingsonderdelen. Een typisch voorbeeld is het organiseren van de didactische ateliers naast de stage in het eerste en tweede jaar. De stages worden ondersteund vanuit degelijke stagebundels en stageinformatieboeken. Het groeiproces van de student doorheen de stage wordt ondersteund door begeleidings-/leergroepen. Dit lijkt een adequate aanpak om studenten in een kleinere en stabiele groepscontext te ondersteunen bij hun reflectie, het uitwisselen en verwerken van ervaringen enzovoort. De studenten geven aan dat zij zich op deze manier beter bewust zijn van hun eigen groei en ontwikkeling.

De commissie stelt vast dat er een evolutie is in de plaats van het eindwerk in het curriculum van de opleiding. In het vernieuwde curriculum wordt het eindwerk direct gekoppeld aan een praktijkcontext (stageschool) en wordt het afgestemd op de ontwikkeling van een product (een realisatie, een plan ...) dat concreet gebruikt/uitgetest

kan worden in een school. Hiervoor is een flink aantal studiepunten voorzien. De voorbeelden van een dergelijke aanpak die de commissie kon inkijken en beoordelen, zijn veelbelovend en tonen het potentieel van deze aanpak ('het leescircuit'). De mindere kwaliteit van de eindwerken 'oude stijl' illustreren de noodzaak om de doelstellingen van het eindwerk om te buigen.

Het werkveld krijgt nu kansen om mee de keuze van het onderwerp van een eindwerk te bepalen.

Studenten die op internationale stage vertrekken, koppelen hun eindwerk ook aan deze stage (bijvoorbeeld. GON en inclusief onderwijs).

De maatschappelijke dienstverlening in de opleiding is in eerste instantie gericht op de stagescholen en andere belanghebbende derden in de regio Kempen. Hierbij staan de volgende doelen voorop:

- goede contacten met het werkveld behouden en verstevigen;
- samenwerkingsverbanden opzetten en versterken;
- expertise uitwisselen;
- naambekendheid van de opleiding en de hogeschool vergroten;
- stagekansen creëren en vergroten.

De commissie heeft vooral netwerken kunnen observeren waarbij de opleiding samenwerkt met scholen. In mindere mate is er een structureel contact met pedagogische centra, begeleidingsdiensten, musea, theaters, zoo enzovoort ingebed in de uitwerking van het curriculum.

Verskillende lectoren geven wel advies of verstrekken op een meer gestructureerde manier ondersteuning aan allerlei instanties en organisaties uit het werkveld.

De opleiding is zich bewust van haar maatschappelijke opdracht in de concrete regionale context. Zo verdient de opleiding een pluim voor de thuisbegeleiding van leerlingen bij specifieke doelgroepen. Van alle studenten wordt verwacht dat ze zich tijdens een deel van de stage engageren voor vormen van maatschappelijke dienstverlening, zoals ondersteuning van kansarmen, begeleiding van huiswerkklasjes, openluchtklassen, leerwandelingen enzovoort. In de stage van het derde jaar is daarom ruimte voorzien voor een keuzestage en voor vijf dagen 'inzetbaarheid'. Tijdens de keuzestage kunnen studenten kiezen uit verschillende 'alternatieve' stagemogelijkheden, waaronder begeleiding van huiswerkklasjes. De vijf dagen inzetbaarheid zijn bedoeld om occasionele ondersteuning te bieden aan stagescholen. Het kan gaan om korte tijdelijke vervangingen van een leerkracht of om extra begeleiding bij excursies, projecten en dergelijke. Elke vraag die de opleiding in dit verband krijgt, wordt getoetst aan twee criteria, namelijk zinvolheid en haalbaarheid. Essentieel is dat de doelstellingen aansluiten bij de beoogde competenties en dat de inzetbaarheid voor de student te combineren valt met de activiteiten die op dat moment geprogrammeerd staan.

Ook de Nascholingsdienst, het Donchecentrum, neemt een belangrijke rol op met betrekking tot maatschappelijke dienstverlening.

De aandacht voor kennisontwikkeling in interactie met onderzoek is tot nog toe beperkt. De commissie schat in dat het opstarten van eigen PWO-projecten geleidelijk zal doorwerken in het nieuwe curriculum. De commissie begrijpt dat aandacht voor kennisontwikkeling in interactie met onderzoek een ontwikkelingslijn is die meer tijd zal vergen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie suggereert om de aanpak met betrekking tot stages en eindwerken op de beide campussen op elkaar af te stemmen en de benaming van de ondersteunende eenheden gelijk te trekken.

Er is een nauwe samenwerking met de stagescholen. Daarbij heeft men nog geen contracten afgesloten die de win-winverhouding voor de beide partijen concreet aangeven. De commissie raadt aan om hier werk van te maken, zeker met het oog op de implicaties van het nieuwe Decreet op de Lerarenopleiding.

De commissie pleit ervoor om initiatieven als huiswerkbegeleiding thuis bij specifieke doelgroepen uit te breiden, zodat het een opleidingskenmerk van de totale KHK-lerarenopleiding kan worden.

De commissie vraagt wat meer aandacht voor het integreren van casusposities, voorbeelden en dergelijke in bepaalde opleidingsonderdelen.

Ook wordt aandacht gevraagd voor het actualiseren van de vakliteratuur waarop men zich baseert. Bij bepaalde opleidingsonderdelen is duidelijk veel recenter materiaal voorhanden dan de publicaties uit de jaren tachtig waarnaar wordt gerefereerd.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De principes en uitwerkingen van het opleidingsprogramma dat in het zelfevaluatie-rapport beschreven en besproken wordt, zijn verschillend bij LOT en LOV. Kenmerkend op de beide plaatsen is dat het programma uit twee delen bestaat: een gemeenschappelijk en een specifiek deel. Bij het verschijnen van het Decreet op de Basiscompetenties in 1997 werden door VLOHRA zes domeinen van gemeenschappelijke basiscompetenties voor alle lerarenopleidingen afgeleid. De opleiding heeft toen in LOT en LOV gekozen voor een fundamentele gemeenschappelijkheid, dat wil zeggen eenzelfde invulling voor de drie opleidingen van het departement. In het derde jaar van de opleiding werden de opleidingsonderdelen – zowel in LV als LOT – vervangen door ‘modules’, thematisch geordende leergehelen die werden ingevoerd om vakoverschrijdend te kunnen werken, de samenhang te verbeteren en transparanter te maken voor studenten.

Mede door deze verschillende beschrijvingen was het lastig om in het zelfevaluatie-rapport de samenhang in het programma expliciet voor ogen te krijgen. De commissie was dan ook aangenaam verrast wanneer het al bij de eerste bijeenkomst een schematisch overzicht kon terugvinden van de samenhang zoals die voorzien is in het vernieuwde KHK-opleidingsprogramma. In deze heeft de co-departementale werkgroep curriculum zeker zijn nut en invloed bewezen en verder een rol te vervullen.

Samenvattend kan de samenhang in het nieuwe opleidingsprogramma als volgt worden weergegeven:

Eerste jaar	Tweede jaar	Derde jaar
Persoonlijke basisvorming ik-gerichtheid lectorgestuurd beperkte integratie	Begeleide integratie taakgericht gedeeld gestuurd toenemende integratie	Zelfstandige integratie contextgericht zelfgestuurd geïntegreerd handelen in de beroepscontext

Elk programmajaar van de opleiding krijgt hiermee een duidelijke klemtoon.

In dit programma wordt voldoende ruimte gemaakt voor de diverse vakgebieden ('leerdomeinen'): 31 studiepunten in het eerste jaar, 32 studiepunten in het tweede jaar en plaats voor verdieping in een leerdomein naar keuze in het derde jaar.

Het belang van stage neemt toe gedurende de opleiding: van 6 over 9 naar 15 studiepunten.

In het programma van het eerste jaar wordt ruimte gemaakt voor communicatieve en ICT-technische vaardigheden (4 studiepunten).

Typerend voor het eerste en tweede programmajaar zijn verder:

- de pedagogisch-didactische vorming (6 studiepunten per jaar);
- aandacht voor een project persoonlijke vorming (4 studiepunten per jaar);
- relationele vorming (3 studiepunten per jaar);
- didactische ateliers (3 studiepunten per jaar);
- aandacht voor leerbegeleiding (3 studiepunten per jaar).

Typerend voor het derde programmajaar (naast de stage en de verdieping in een leerdomein naar keuze) zijn:

- vier geïntegreerde leereenheden: onderwijsbeleid en context; verbondenheid, zorgverbreding en overstap kleuter - lager - secundair;
- een afstudeerproject;
- POP en portfolio (de student neemt zijn leren in eigen handen).

In het huidige programma is er, behalve binnen het opleidingsonderdeel stage, weinig ruimte voor keuzemogelijkheden. Voor stage hebben studenten in het derde jaar een beperkte keuzemogelijkheid tijdens de keuzestage: tijdens deze periode kunnen ze kiezen voor stage in het buitengewoon onderwijs, een projectstage, stage in ziekenhuisscholen of in werkdomeinen met pedagogische inslag, zoals musea en educatieve centra, begeleiding van huiswerkklassen of stage in een kangoeroeklas. In het derde jaar krijgen studenten ook de keuzemogelijkheid om een deel van het programma in een buitenlandse instelling te volgen. Vanaf volgend academiejaar kunnen studenten LOV ook kiezen voor participatie aan de internationale klas.

Het huidige opleidingsprogramma voorziet de mogelijkheid tot een geïndividualiseerd opleidingstraject (GIT): een student die niet geslaagd is, of die beschikt over EVC of EVK, heeft de mogelijkheid om op basis van behaalde credits of kwalificaties een individueel programma samen te stellen. Ook deeltijdse trajecten behoren tot de mogelijkheid.

LOV organiseert sinds het academiejaar 2000-2001 een verkorte opleiding tot leraar lager onderwijs. Deze opleiding is toegankelijk voor kandidaten die in het bezit zijn van een lerarendiploma of een ander bachelor- of masterdiploma. Wie een bachelor- of masterdiploma bezit, volgt een één- of tweejarig traject, afhankelijk van de eventuele onderwijservaring. Wie al een lerarendiploma bezit, kan het traject doorlopen in één jaar. Voor deze doelgroep werd een speciaal programma ontwikkeld dat rekening houdt met de verworven kwalificaties en competenties, en uitgaat van de bekwaamheid tot zelfstandig leren.

Het verkorte opleidingsprogramma illustreert hoe men flexibel kan omgaan met de aangebrachte samenhang in dit programma. Er is nu duidelijk een zicht op een normtraject. Men werkt ook met vrij vaste klasgroepen. In de toekomst zal dit door de groeiende flexibilisering onder druk komen te staan. Steeds meer studenten zullen immers een individueel traject wensen te doorlopen. Daarom is het zinvol om na te denken waar en hoe men alternatieve trajecten kan inbouwen zonder het normtraject te zwaar te verstoren. Ten tweede heeft de commissie zeer duidelijk de denkpistes kunnen beluisteren om in het derde jaar kansen te geven om verdiepingstrajecten te volgen (bijvoorbeeld derde graad, zorg, Frans, ICT enzovoort). Gezien de implicaties van een dergelijke flexibilisering in het programma zal men hier zeker een KHK-perspectief voor ogen moeten houden..

Aanbevelingen ter verbetering:

Het is zinvol om studenten – zeker in het derde jaar – voldoende ruimte te geven om zelf mee invulling te geven aan het programma. De commissie raadt ook aan om meer mogelijkheden voor keuzevakken in te bouwen.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In LOV wordt binnen de beschikbare studietijd een onderscheid gemaakt tussen drie componenten: contacttijd - zelfstandig werk - studie- en evaluatietijd. De verantwoordelijken van de opleidingsonderdelen geven de studietijd op de ECTS-fiches ook effectief weer voor deze drie componenten.

Binnen de hogeschool is een werkgroep Studietijdmeting actief, die methodes onderzoekt en uitwerkt voor het meten van de studietijd. De werkgroep is samengesteld uit de verantwoordelijken voor studietijdmeting van elk departement (KHK QH-werkgroepen/studietijdmeting). In de loop van de voorbije jaren zijn in de opleiding verschillende studietijdmetingen uitgevoerd. De metingen hebben betrekking op de hoeveelheid tijd die studenten besteden aan opleidingsgerelateerde inspanningen, zoals les volgen, stagelessen voorbereiden, studeren, examens afleggen enzovoort. Er werd gewerkt met een tijdschrijfmethode die de overkoepelende werkgroep van de hogeschool ontwikkelde. In LOV werd ook gewerkt met een vergelijkingsmethode geschatte tijd ten opzichte van reële tijd.

Het zelfevaluatierapport geeft ook weer dat de opleiding duidelijk over gegevens beschikt met betrekking tot de studietijd. Studenten geven aan dat zij expliciet gegevens moeten noteren en/of doorgeven over de bestede studietijd in verhouding tot de begrote studietijd. De opleiding reageert zeer alert op signalen wanneer de studietijd wordt overschreden in positieve of negatieve zin. Er werd bijvoorbeeld zeer snel ingepikt op de opmerkingen van de Studentenraad over de te zware takenbelasting in het tweede jaar van de opleiding.

Het volledig uitwerken van een takenlijst, met de aanduiding van de voorziene studietijd, de criteria en een verdere beschrijving, is een degelijke oplossing geweest om de veel aangekaarte problematiek van de studielast in de lerarenopleiding aan te pakken.

De huidige aanpak van de studietijdmeting gebeurt nu op de beide locaties op een conforme manier en sluit aan bij de richtlijnen en aanpak vanuit de associatie (Kronos). De beschikbare gegevens geven aan dat er geen problemen zijn met betrekking tot dit facet.

De inventarisatie van studiebelemmerende factoren gebeurt via enquêtes, bevestigingen, informatie van de Studentenraad en informatie van de dienst Studentenbegeleiding. De commissie kijkt uit naar een geactualiseerd overzicht van studiebevorderende en -belemmerende factoren en aansluitende acties (zie overzicht van actieplannen waarin dit nog niet is uitgewerkt).

In het vernieuwde opleidingsprogramma gebeurt de toekenning van studiepunten op basis van volgende elementen:

- de aandacht voor een evenwichtig curriculum;
- de geschatte studietijd;
- de relevantie van het opleidingsonderdeel voor het functioneren in de lagere school;
- de beschikbare tijd.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het is zinvol om informatie met betrekking tot studiebelemmerende en -bevorderende factoren vanuit onder meer bevestigingen en gesprekken geregeld te inventariseren om als feedback voor de opleiding te kunnen gebruiken.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft in het zelfevaluatie rapport vooral ingrediënten aangereikt en/of beschreven van wat de basis kan zijn voor het expliciteren van een didactisch concept. Dit gebeurde echter niet consequent in de tekst die terug te vinden is bij facet 2.6. De commissie diende deze informatie bijeen te sprokkelen doorheen het volledige zelfevaluatie rapport.

Tijdens het bezoek en de gesprekken bleef het lastig om in de antwoorden op vragen over het didactische concept een gedeelde visie van de lectoren terug te vinden. Men gaf aan dat er een gedeelde visie en een gedeeld didactisch concept bestaan, maar men kon dit slechts fragmentair beschrijven en/of illustreren. Nochtans is er sinds 2005-2006 een beschrijving van een didactisch concept en een visie beschikbaar voor de KHK-lerarenopleiding. Misschien duidt dit op de noodzaak van een verdere communicatie over dit punt. Pas dan kan gegarandeerd worden dat het nieuwe didactische concept door alle betrokkenen wordt gedragen. Ten tweede kan dit ook wijzen op de noodzaak tot een concrete gezamenlijke uitwerking van het vernieuwde curriculum. Naast overleg over het curriculum, lijkt de beste weg vooral om samen het curriculum uit te werken en dit vanuit de basis. Het bevruchten van elkaar kan hier gestimuleerd worden en dit bij coördinatoren, lectoren en studenten.

In het zelfevaluatie rapport wordt aangegeven dat een scala aan werkvormen wordt toegepast in het onderwijs van de opleiding. In LOT was er de afgelopen jaren bij individuele lectoren en bij teams een groeiende aandacht voor

zelfstandig leren. Er is aandacht voor ICT en voor innoverende werkvormen. In LOV zijn de voorbije jaren verschillende initiatieven genomen met betrekking tot een betere afstemming tussen werkvormen en inhoud. Het systeem van vaste uurroosters met een vast weekschema per lector en per opleidingsonderdeel werd vervangen door een flexibel rooster per periode. Dit creëert organisatorisch meer mogelijkheden om onderwijsvormen en -middelen af te stemmen op de leerinhoud. De flexibele roosters creëren ook meer ruimte voor het introduceren van onderwijsvormen als probleemgestuurd leren en projectonderwijs. Ook uit de vormgeving van de modules in het derde jaar – in LOT en LOV – blijkt duidelijk dat een variatie aan werkvormen aan de orde is. Studenten geven aan dat enkele lectoren zelf lessen geven in stagescholen en aldus het principe ‘teach as you preach’ weerspiegelen. Om de realiteit van het werkveld in deze context te laten ‘spreken’, kunnen op de beide campussen praktijklectoren aangetrokken worden die vanuit hun praktijk werkvormen kunnen demonstreren en introduceren in de lessen.

De meest gebruikte onderwijsmiddelen omvatten cursussen, handboeken en leerplannen, takenbundels, modulebundels, projectbundels, transparanten, PowerPointpresentaties, artikels uit boeken, kranten en tijdschriften, tv- en radioprogramma's, audiovisuele hulpmiddelen zoals video, cd, dvd en cd-rom, Internetsites, websites van de lector en onlinecursussen. De elektronische leeromgeving (Toledo) is vrij algemeen ingevoerd en wordt effectief gebruikt.

Een geslaagde toepassing van didactische software is het *MILE*-project. *MILE* is een tamelijk ambitieus opgezet pakket didactische klasgroepsoftware voor de didactiek van wiskunde in het lager onderwijs. Het project creëert een multimediale interactieve leeromgeving als werkmateriaal voor het geïntegreerd en zelfstandig verwerven van

wiskundedidactische competenties door studenten in de initiële lerarenopleiding. Het *MILE*-pakket wordt in de opleiding geregeld klassikaal toegepast. De beide lerarenopleidingen van de KHK nemen deel aan dit project.

Bij het visitatiebezoek konden de concrete leermaterialen worden ingekeken die stammen uit het oude en uit het nieuwe, experimentele curriculum voor de verschillende jaren, waar beschikbaar. Naast 'good practices' stelt de commissie vast dat een aantal leermaterialen voor verbetering in aanmerking komt. Niet elke set leermaterialen was voorzien van referenties, een inhoudstafel, de ECTS-fiche, aanduiding van de leerdoelen enzovoort. De commissie pleit voor het invoeren van een huisstijl waarbij men ook een eindreactie voorziet op opleidingsniveau. Uiteraard kan men via Toledo nog veel bijkomend leermateriaal ter beschikking stellen, maar het basispakket moet toch een zekere samenhang vertonen. De commissie vraagt ook aandacht om bij deze oefening de internationale dimensie voldoende aan bod te laten komen.

Essentieel is dat vanuit het perspectief van het uitwerken van een KHK-curriculum lectoren van de beide vestigingsplaatsen samenwerken aan de realisatie van de leermaterialen.

Het groeiende netwerk van contacten in binnen- en buitenland (Nederland) wordt betrokken bij het onderwijs: voorbeeldlessen, bezoekers, gastsprekers ...

De internationalisering is vooral recent sterk aangezet. Studenten en lectoren brengen verslag uit van hun internationale ervaringen. Dit alles resulteert momenteel in de eerste beloftevolle initiatieven.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vindt het aangewezen om meer te communiceren binnen het lectorenkorps over het didactische concept, zodat dit duidelijker wordt gedragen en gedeeld.

In aansluiting bij de aanbeveling tot nauwere en intensere samenwerking bij het bepalen van de doelen en de inhouden per opleidingsonderdeel uit facet 2.1, kan ook meer samenwerking op het terrein van werkvormen en media zorgen voor een kwalitatief sterker programma en een efficiëntere organisatie.

De commissie beveelt het aantrekken van praktijklectoren aan die vanuit hun praktijk werkvormen kunnen demonstreren en introduceren in de lessen.

Het invoeren van een huisstijl en van een eindreactie op opleidingsniveau voor leermaterialen is aangewezen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De evaluatie van de student gebeurt op verschillende manieren: door toetsen en examens, taken en zelfstandig werk, stage en het eindwerk. De gehanteerde examenvormen worden aangegeven in de studiegids. De verantwoording gebeurt in de cursussen.

De commissie kon in het zelfevaluatierapport geen expliciet toetsbeleid terugvinden. De opleiding ziet de behoefte aan een consistent toetsbeleid als een uitdaging. Vanuit de professionalisering en het overleg in de opleiding zijn er duidelijke indicatoren dat men bewust met deze thematiek omgaat. De meest gehanteerde evaluatievormen zijn nog het mondeling en schriftelijk examen en permanente evaluatie. Maar de omslag naar competentiegericht opleiden is duidelijk vertaald in een intentie om ook competentiegericht te gaan evalueren. Evaluatievormen als presentaties, portfolio, 'peerassessment', overalltests, zelfevaluatie ... winnen geleidelijk aan belang. Lectoren zijn gemotiveerd om deel te nemen aan nascholingen over nieuwe evaluatievormen.

De beschikbaar gestelde en verbeterde examens geven de commissie vertrouwen dat de leerdoelen voor deze opleidingsonderdelen zeker kunnen worden bereikt. Waar er in het zelfevaluatierapport plannen waren voor het invoeren van alternatieve evaluatievormen, stelt de commissie nu vast dat evaluatievormen zoals *co-*, *self-* en 'peerassessment' nu effectief zijn ingevoerd.

De commissie had aanvankelijk vragen bij de zeer grote aandacht voor permanente evaluatie, omdat dit een zorgvuldige opvolging vereist van het groeipad bij de studenten. De illustraties van de aanpak en de instrumenten die sinds het opleveren van het zelfevaluatierapport zijn uitgewerkt, geven aan dat men adequaat met deze problematiek omspringt.

De takenlijsten zijn in deze context ook van belang. Waar online aanvankelijk onvolledige versies geconsulteerd konden worden waarbij de beoordelingscriteria ontbraken, is deze anomalie zeer snel weggewerkt.

De evaluatie bij de stage wordt ondersteund door een gedetailleerd uitgewerkt stageboek en instrumenten die op basis van het competentieoverzicht de ontwikkeling van de student helpen onderbouwen. Daarbij wordt een 360° feedbacksysteem gehanteerd, waarbij alle betrokken actoren hun visie kunnen geven vooraleer men komt tot een globale beoordeling van de stage. Men pikt een student niet vast op de beoordeling van een eenmalig stagebezoek. Begeleiden en beoordelen worden hier strikt gescheiden. Ook de mentorenopleiding blijkt succesvol te zijn om deze scheiding te blijven bewaken.

Er is een studentenvolgsysteem dat kwantitatieve en kwalitatieve informatie verzamelt vanuit summatieve evaluaties.

Het stagedossier blijkt niet enkel als evaluatie-instrument gebruikt te worden door de studenten, maar ook als een uitgangspunt voor het bepalen van de persoonlijke leerdoelen in vervolgstages.

Een opmerkelijke vernieuwing in het curriculum voor wat betreft de stage in het derde jaar, is de invoering van een Persoonlijk OntwikkelingsPlan (POP), waaraan 9 studiepunten worden toegekend. Dit opleidingsonderdeel wordt nu uitgetoetst en de eerste ervaringen zijn positief. Men werkt aan een bijsturing om het instrument voor alle studenten beheersbaar te maken. Studenten zullen in de toekomst zo duidelijk mogelijke aanwijzingen krijgen over wat ze best wel en niet in hun POP stoppen.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er is behoefte aan een hanteerbaar evaluatiemodel dat lectoren ondersteunt bij een doelgerichte keuze van evaluatievormen.

Evaluatievormen en -criteria kunnen in de studiegids voor de meeste opleidingsonderdelen duidelijker en voor studenten inzichtelijker worden aangegeven.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De departementen volgen de wettelijke voorschriften met betrekking tot de toelatingsvoorwaarden. Studenten zonder diploma secundair onderwijs kunnen inschrijven als zij voldoen aan een aantal voorwaarden en via een assessment op hogeschoolniveau toelating krijgen om te starten met een bacheloropleiding in de Associatie K.U. Leuven.

Bij de info- en opendeurdagen van de opleiding worden geen specifieke vooropleidingen in het secundair onderwijs vooropgesteld om de opleiding met succes te kunnen doorlopen. Kandidaat-studenten krijgen wel informatie over de slaagkansen vanuit verschillende vooropleidingen.

De opleiding is zich bewust van typische instroomkenmerken die samengaan met uitval (bijvoorbeeld voor studenten met een vooropleiding BSO of TSO) en met de maatschappelijke achtergrond van de studenten. In de beide departementen bedroeg het aantal generatiestudenten bij instroom in 2004 ongeveer 68 %. In LOT is het aantal eerstejaarsstudenten dat instroomde vanuit TSO/KSO opvallend hoog: 73 %. Vergelijkende gegevens met betrekking tot de instroom volgens de onderwijsvorm secundair onderwijs:

	ASO	BSO	TSO (&KSO)
LOT	25%	2%	73%
LOV	38%	6%	56%

Bij de vernieuwing van het curriculum wordt van deze instroomanalyse gebruikgemaakt om studiebegeleiding structureel in het curriculum in te bouwen als een vorm van studietrajectbegeleiding. De opleiding speelt met het idee om in een voortraject preventief om te gaan met tekorten bij de begincompetenties die samengaan met de vooropleiding van studenten.

De opleiding organiseert instaptoetsen, met betrekking tot voorkennis op verschillende inhoudelijke gebieden, rond taalvaardigheden en rond studievvaardigheid. Afhankelijk van de toetsresultaten kan de student onder eigen verantwoordelijkheid deelnemen aan niet-verplichte monitoraten. De commissie waardeert dit, maar vraagt wel aandacht voor de minder sterke groep studenten (TSO) die hierdoor tegelijkertijd twee leerprocessen moeten doorlopen: een leerproces om deficiënties weg te werken en het reguliere leerproces om leraar te worden. Misschien kan hier gedacht worden aan een flexibel traject met een verlate instroom in de feitelijke opleiding. In de toekomst kan een dergelijke aanpak zelfs financieel beloond worden voor de opleiding.

Onduidelijk is of de instaptoetsen op de beide campussen gelijk zijn. Uitwisseling van ervaringen en instrumenten ter zake lijkt nodig. De commissie waardeert de aandacht die er is voor stemgebruik. Men verwijst studenten door in geval van problemen.

De opleiding hanteert een EVC- en een EVK-procedure die werd afgeleid van wat ontwikkeld is op associatie-iveau. Een efficiënte invoering ervan wordt aangetoond door de instroom in een verkort opleidingstraject (LOV). Ook hier kan men zich de vraag stellen of een campusoverstijgende organisatie niet voor de hand ligt.

Het is niet duidelijk hoe de opleiding omspringt met studenten die potentieel aan een sneller tempo door het studietraject kunnen evolueren. Hier liggen kansen om deze studenten in te schakelen in remediëringstrajecten of in 'peer tutoring'. Hier kunnen specifieke beroepscompetenties worden ontwikkeld.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er wordt door de commissie aandacht gevraagd om met betrekking tot een betere aansluiting bij de kwalificaties van instromende studenten na te denken over de verdere flexibilisering van de studietrajecten. De commissie vraagt om de mogelijkheden te onderzoeken om de begeleiding van studenten met vooropleidingstekorten waar mogelijk te integreren in het opleidingsprogramma.

Met betrekking tot de verdere ontwikkeling van programmavoorzieningen in aansluiting bij kenmerken van studenten is meer samenwerking tussen de beide campussen aangewezen.

De commissie adviseert ook om meer aandacht te hebben voor een diversiteitsbeleid in relatie tot de toelatingsvoorwaarden.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	goed
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Een co-departementale werkgroep neemt het voortouw voor een curriculumherziening die volop aan de gang is. In het vernieuwde curriculum hebben de stage en vele praktijkmomenten in diverse opleidingsonderdelen een duidelijke plaats gekregen.
- De samenhang in het nieuwe curriculum wordt bewaakt vanuit duidelijke klemtonen per programmajaar.
- De opleiding realiseert competentiegericht leerlijnen waarin theorie en praktijk zo goed mogelijk op elkaar worden afgestemd en op die manier bijdragen tot het bereiken van eindkwalificaties. Een bijzondere plaats in dit verband wordt ingenomen door didactische ateliers, die in het eerste en tweede jaar naast de stage

georganiseerd worden en waarin getoond wordt hoe men vanuit verschillende inhoudsdomeinen kan samenwerken.

- Het groeiproces van de student doorheen de stage wordt ondersteund door begeleidingsgroepen, waardoor de studenten hun groei en ontwikkeling mee in eigen handen kunnen nemen.
- Het werkveld is tevreden over de directe inzetbaarheid en de flexibiliteit van de afgestudeerden.
- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang. De studietijd wordt bewaakt en de opleiding pikt snel in op signalen met betrekking tot studiebelasting.
- De opleiding schreef een duidelijk didactisch concept uit, maar dit kan nog meer doordringen in de vormgeving van de opleidingsonderdelen.
- De opleiding heeft nog geen expliciet toetsbeleid, maar de omslag naar competentiegericht opleiden wordt gevolgd door de intentie en door eerste initiatieven voor een competentiegericht evaluatie.
- Campusoverstijgende samenwerking is op vele terreinen een aandachtspunt.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de opleiding is voor wat betreft de vakinhoudelijke, didactische en organisatorische aspecten de noodzakelijke expertise aanwezig. Daarbij beseft de opleiding dat er een injectie aan externe expertise nodig is om voor een aantal aspecten van het vernieuwde curriculum voldoende ondersteuning te krijgen.

In LOT stelt het departementshoofd – indien er aanwervingen nodig zijn – een wervingscommissie samen die bestaat uit één of meer vaklectoren, het adjunct-departementshoofd en het departementshoofd. Een eerste selectie gebeurt op basis van de sollicitatiebrieven. Daarna volgen sollicitatiegesprekken met de geselecteerde kandidaten. In LOV wordt de invulling van het personeelsbestand bepaald door de manier waarop de kerntaken van het departement georganiseerd worden, door de inhoudelijke keuzes die in het curriculum gemaakt worden en door de aard van de expertise en de competenties die hiervoor noodzakelijk zijn.

Het middenkader is meer omvangrijk geworden om de noodzakelijke coördinatietaken op zich te kunnen nemen. Door het allocatiemodel en de relatieve autonomie van elke campus in de opleiding is er geen 'gedeeld' personeel. Gezien het feit dat de KHK nu toch geopteerd heeft voor één overkoepelend personeelsbeleid voor de opleiding, is het aan te bevelen om aanstellingen nu eerder op opleidingsniveau te benaderen en pas in de tweede plaats vanuit een campusperspectief te bekijken. Lectoren die lesgeven op de beide campussen kunnen, gegeven een bepaalde noodzakelijke expertise, het integratieproces versnellen.

Nog sterker dan geschetst in het ZER is nu voorzien in een aflijnen van meer omvattende takenpakketten voor de personeelsleden. Daarbij is het expliciet incalculeren van opdrachten voor het ondersteunen van de curriculum-ernieuwing een pluspunt.

De commissie stelt een groot persoonlijk enthousiasme en een grote inzet vast van het personeel voor de opleiding. De studenten waarderen de persoonlijke aanpak van de lectoren en de menselijke benadering van de leer-onderwijsverhouding.

Er is werk gemaakt van de invoering van de HRM-cyclus (functioneringsgesprekken). Minder duidelijk is hoe dit heeft geholpen om de sterktes en zwaktes van het eigen personeel in kaart te brengen. De procedure bij de evaluatie van het personeel verschilt per campus. Er is een bevorderingsbeleid dat recent heeft geleid tot de aanstelling van een aantal hoofdlectoren.

In LOT gebeurt de ontwikkeling van de individuele competenties en de onderwijskundige professionalisering door zelfstudie, nascholing en teamwerking. Doordat lectoren samenwerken in werkgroepen, ook over de departementsgrenzen heen, komt het teamleren ruim aan bod. De werking van de werkgroep Begeleid Zelfstandig Leren is hiervan een schoolvoorbeeld. In LOV volgt het departement bij het uitwerken van zijn

nascholingsbeleid een visie die een essentieel onderdeel is van het gevoerde personeelsbeleid. Uitgaande van een

aantal principes, zoals het vaststellen van de nodige competenties en het in kaart brengen van de aanwezige competenties, wordt het nascholingsbeleid praktisch uitgewerkt. Het departement legt jaarlijks in het departementale beleidsplan prioriteiten van competentieontwikkeling vast. Dit gebeurt op voorstel van de Onderwijsraad van het departement. Op basis hiervan wordt intern en extern team- en individuerichte nascholing aangeboden en gepromoot. Daarmee heeft de opleiding resoluut gekozen voor teamgerichte en in huis opgezette nascholing en coaching rond een aantal prioritaire thema's die centraal staan in de curriculumvernieuwing. Lectoren en opleidingsverantwoordelijken geven aan dat de professionaliserings-nspanningen zich de volgende jaren onder meer zullen richten naar competentiegericht evalueren, leerbegeleiding en gebruik van ICT.

Met aandacht heeft de commissie ook de lijst overlopen van individuele professionaliseringsinitiatieven. Een redelijk aantal individuele personeelsleden (van LOV) is bovendien betrokken bij het zelf verzorgen van bijscholingen in het Donchecentrum.

Aanbevelingen ter verbetering:

Met betrekking tot het personeelsbeleid voor de opleiding is meer samenwerking tussen de beide campussen aangewezen.

Ook met betrekking tot het professionaliseringsbeleid is meer samenwerking tussen de beide campussen zinvol.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Eerder werd al benadrukt dat de opleiding de stage en de praktijk centraal stelt. Lectoren komen in de praktijk terecht; een beperkt aantal werkte in de praktijk. Ook de traditie om als lector demonstratielessen te geven, blijkt verder te leven, vooral in LOT. In LOT zijn ook praktijklectoren aangesteld. Dit levert een duidelijke meerwaarde aan de opleiding en kan richtinggevend zijn voor het strategisch inplannen van KHK-personeel voor deze opleiding. Het aantal praktijklectoren mag zeker niet dalen.

In de opleiding bestaat er een procedure om gastlectoren voor een beperkt aantal contacturen in te schakelen. Voor sommige onderwijsactiviteiten volstaat de expertise bij het eigen personeel immers niet of is een gerichte specialisatie noodzakelijk. Deze procedure is laagdrempelig voor de lectoren en kan in samenspraak met de opleidingscoördinator worden afgehandeld. Dikwijls zijn de gastlectoren zelf actief in het werkveld waarover ze onderwijsactiviteiten verzorgen.

De betrokkenheid van het personeel op de opleiding is groot.

De commissie stelt vast – conform het beeld dat weergegeven is in het ZER – dat er aandacht is voor internationalisering bij het personeel. Er is een geleidelijke toename van het aantal lectoren dat betrokken is in een internationale samenwerking. De commissie suggereert om lectoren van LOT en LOV samen te laten optrekken in dit soort initiatieven.

Men probeert ervaringen door te spelen aan anderen via rapportering in personeelsvergaderingen.

Men schuift streefgetallen naar voren om systematisch alle lectoren van de lerarenopleiding lager onderwijs een buitenlandervaring te laten opdoen (10 %). Het beperkte aantal voorbeelden dat kon beluisterd worden, is beloftevol. Extra incentives zullen nodig blijven.

Het aantal samenwerkingsverbanden met buitenlandse partners is beperkt gehouden; dit kan helpen het structurele karakter van de samenwerking een stevigere basis te geven. Jammer dat een samenwerking met een partner in Wallonië voorlopig nog niet gelukt is (taalbeleid).

Men heeft plannen om een internationale week voor lectoren te organiseren. Dit is een mooi verlengstuk van de Nederlands-Vlaamse conferentie die men binnenkort organiseert over goede praktijken in de lerarenopleiding.

Er is recent een project opgestart in het kader van projectmatig onderzoek (PWO). Het is begrijpelijk dat de inbedding van onderzoeksactiviteiten in het curriculum in deze fase van programmahervorming een lagere prioriteit krijgt. Doorstroming van de onderzoekservaringen of -resultaten is dan ook nog niet vast te stellen in het opleidingsprogramma.

Aanbevelingen ter verbetering:

Met betrekking tot internationalisering is meer samenwerking tussen de beide campussen aangewezen. De goede initiatieven op de beide campussen kunnen zinvol uitgebreid worden naar elkaar. De commissie vraagt aan dan ook aan LOT en LOV om elkaar veel meer als partner te zien.

Een uitbreiding van de inzet van praktijklectoren is dan zinvol van LOT naar LOV.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het personeelscontingent wordt door het hogeschoolbestuur per departement toegekend, niet per opleiding. Zoals in de algemene toelichting bij deze visitatie al werd uitgelegd, ressorteert LOT onder het departement Lerarenopleiding in Turnhout, LOV onder het departement Lerarenopleiding in Vorselaar. In die zin is het te

begrijpen dat voor de beide campussen verschillende student-stafproporties gerapporteerd worden: LOT = 17,5 en LOV = 15,5. Gezien het allocatiemodel en de relatieve autonomie voor elke afzonderlijke campus ligt het vaststellen van een dergelijk verschil voor de hand. Toch is dit bevreemdend vanuit het perspectief van één lerarenopleiding aan de KHK.

Zowel in LOT als LOV is de gemiddelde leeftijd van de lectoren veertig jaar. Er is een goede opbouw in de leeftijdsstructuur van het KHK-team.

Zowel in LOT als in LOV nemen de lectoren en opleidingsverantwoordelijken een groot aantal taken op zich. Op de beide campussen nemen de lectoren in hun streven om de opleiding verder te verbeteren veel hooi op hun vork.

De inzet van (internationale) gastlectoren is beperkt. De aantrekkende internationalisering kan hier een uitweg bieden.

Aanbevelingen ter verbetering:

Gezien de lerarenopleiding waarover in dit opleidingsrapport verslag wordt uitgebracht, wordt beschouwd als één bacheloropleiding beveelt de commissie aan om de verdeling van het personeelscontingent te organiseren vanuit een allocatiemodel per opleiding, over de departementen Lerarenopleiding Turnhout en Vorselaar heen.

De commissie vindt het ook wenselijk om een grotere efficiëntie na te streven door meer samenwerking tussen de campussen. Nu worden heel wat taken met betrekking tot middenmanagement, administratie, kwaliteitszorg en dergelijke op de beide plaatsen afzonderlijk uitgewerkt en toegepast.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Voor de vakinhoudelijke, didactische en organisatorische aspecten is de noodzakelijke expertise voorhanden.
- Het personeel zet zich enthousiast in, wat de studenten appreciëren.
- De commissie stelt vast dat er een geleidelijke toename is van het aantal lectoren dat betrokken is in een internationale samenwerking. De commissie suggereert om lectoren van LOT en LOV samen te laten optrekken in dit soort initiatieven.
- Er wordt voldoende personeel ingezet voor de opleiding, maar het is bevreemdend om vast te stellen dat de student-stafverhouding verschilt per campus terwijl de opleiding zich aandient als één lerarenopleiding.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie:

LOT: onvoldoende

LOV: excellent

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De materiële voorzieningen van de lerarenopleiding zijn, afhankelijk van de campus, extreem verschillend in kwaliteit en volgens de mate waarin ze toereikend zijn om het programma te realiseren.

De commissie drukt haar bezorgdheid uit over de situatie in LOT. Naast de krappe behuizing laat de veiligheid te wensen over (bekabeling, toegankelijkheid). Een screening van dit aspect en het nemen van enkele drastische maatregelen kunnen op korte termijn een en ander helpen oplossen. Daarnaast merkt de commissie ook op dat de infrastructuur niet echt inspirerend is voor een lerarenopleiding. In feite is nauwelijks te merken dat hier een lerarenopleiding is gehuisvest. Er kan creatief worden omgesprongen met deze situatie. Studenten kunnen in het kader van bijvoorbeeld een project 'klasrichting, schoolrichting, speelplaats' hun eigen schoolgebouw en klassen aanpakken. Daarvoor kan er een beroep gedaan worden op de expertise van LOV-collega's. De commissie alludeert in haar oordeel over de LOT-infrastructuur niet alleen op de omvang, veiligheid en inrichting, maar ook op de adequaatheid om hier een op leraren gerichte opleiding te realiseren. Er zijn geen werkruimtes voor de lectoren.

Een uitzondering in dit verband is de mediatheek. Hier werd – in samenwerking met de secundaire school – een aangename OWP-achtige infrastructuur ontworpen en gerealiseerd.

In de verre toekomst (2010) is voorzien om een nieuwbouw te kunnen betrekken. De commissie vraagt om niet onnodig infrastructuur te dupliceren die nu al in LOV beschikbaar is. In dit verband werd hierboven al gesuggereerd om het campusgebruik te relateren aan specifieke opleidingen.

Voor wat betreft LOV kan de commissie alleen maar haar waardering uitspreken voor de realisaties. Het departement Lerarenopleiding Vorselaar heeft hier de voorbije jaren grote investeringen gedaan in materiële voorzieningen. Vanuit een mooi ontwerp is hier een concept gerealiseerd dat ook effectief door studenten en lectoren wordt gebruikt. Studenten hadden voortdurend inspraak tijdens het ontwikkelingsproces. De campus Vorselaar heeft nu een eigentijdse infrastructuur die kwalitatief en kwantitatief geschikt is om de doelstellingen van eigentijds en competentiegericht onderwijs in de lerarenopleiding te realiseren. De campus is veilig toegankelijk, gebruiksvriendelijk voor alle gebruikers en wordt met zorg beheerd en onderhouden. Studenten en personeel beschikken over ruime en goed uitgeruste klaslokalen, vaklokalen, vergaderlokalen, een auditorium, studie- en werklokalen, een agora, een cafetaria, een onderwijswerkplaats, een expressielokaal, een polyvalente zaal en enkele polyvalente ruimten. In alle lokalen kunnen de lectoren in flexibele opstellingen werken en gebruikmaken van een brede waaier aan audiovisuele apparatuur.

De onderwijswerkplaats (OWP) kan als een voorbeeld dienen voor de lerarenopleidingen in Vlaanderen. De aanpak van de opleiding om tot haar ontwerp voor de OWP te komen, illustreert ook hoe internationalisering een duidelijke bijdrage kan leveren aan een opleiding.

In LOV deelt men een educatieve tuin met de kleuter- en lagere school.

Een aparte waardering voor de up-to-date werkruimtes voor de lectoren.

De ICT-voorzieningen weerspiegelen de mate waarin ICT geïntegreerd is in het curriculum. Er zijn verschillende open werkruimtes, met toegang tot computers en Internet. Er is op korte termijn voorzien in draadloze toegang in de open werkruimtes.

Er is geen 'pc-privé'-project.

De planning om leermaterialen tijdig beschikbaar te stellen, is optimaal.

Aanbevelingen ter verbetering:

Een screening van de veiligheid in de lokalen op campus Turnhout en aansluitend de nodige maatregelen, is dringend.

In tweede instantie beveelt de commissie aan om het gebouw en de infrastructuur in Turnhout op te fleuren, zodat het welbevinden en de betrokkenheid van studenten ook vanuit deze aspecten worden ondersteund.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Een hogeschoolbrede werkgroep PR ontwikkelt met betrekking tot de informatievoorziening richtlijnen voor alle departementen. De werkgroep is ook verantwoordelijk voor het ontwikkelen en actualiseren van de website van de KHK (www.khk.be), die potentiële studenten duidelijke en actuele informatie geeft over de verschillende opleidingen.

Al bij facet 2.1 werd erop gewezen dat er verschillende studiegidsen zijn voor LOV en LOT. Niet alleen de invulling van de opleidingsonderdelen, maar ook de structuur waarmee de opleidingsonderdelen beschreven worden, verschilt volgens het departement (en de campus). De gemeenschappelijke uitwerking van één studiegids kan mee de basis zijn voor de door de commissie gevraagde intensere samenwerking tussen de beide campussen.

Er is een systeem in de studiebegeleiding waarbij taken, rollen en verantwoordelijken zijn afgelijnd op instellings-, departementaal en opleidingsniveau. Hogeschoolbreed is er een werkgroep studie- en studentenbegeleiding actief, samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende departementen. Deze werkgroep ondernam de voorbije jaren diverse initiatieven ter stimulering en ondersteuning van de studie- en studentenbegeleiding in de verschillende departementen. De ontwikkeling van een kader voor de begeleiding van eerstejaarsstudenten is daar een voorbeeld van. Het huidige begeleidingsplan bevat vijf actiegebieden: studieloopbaanbegeleiding, psychosociale begeleiding, groepsbegeleiding, studiebegeleiding en begeleiding van studenten met een fysieke

beperking. Per actiegebied worden mogelijke acties voorgesteld die binnen de opleidingen kunnen worden ondernomen.

Studie- en studentenbegeleiding start al in de context van het contact met de lectoren. Daarom ook is de personele inzet voor centrale begeleiding doelbewust verminderd om zo capaciteit vrij te krijgen voor lectoren om in kleinere leergroepen de studenten te begeleiden.

Gezien de instroomkenmerken van de studenten is men zich bewust van de specifieke problematiek. Men organiseert instaptoetsen die als basis dienen voor monitoraten (bijspijkermodules). Voorlopig zijn er nog geen alternatieve studietrajecten om versnellen of vertragen mogelijk te maken.

In de instapweek wordt een studievaardigheidstest gebruikt om studenten bewust te maken van hun studie-ethode, verwerkings- en regulatievaardigheden, planningsvaardigheden, motivatie enzovoort. De informatie die hier wordt verzameld, is de basis voor verdere remediëring en advies.

De aanpak om in eerste instantie via lectoren de begeleiding te laten verzorgen, versterkt de lage drempel die studenten ervaren bij het zoeken en krijgen van hulp/advies.

Er is een adequaat vangnet in de tweede- en derdelijnsbegeleidingsvoorzieningen.

De aandacht voor faalangst, stemgebruik, spreken in het publiek ... wordt ook expliciet aangepakt binnen opleidingsonderdelen.

Psychosociale en medische vragen worden aangepakt via een voorziening op hogeschoolniveau (Stuvo). Er is een verwijzingsbeleid.

Men is zich bewust van de socio-economische status (SES) van de instromende studenten en de specifieke problematiek die deze met zich meebrengt.

Er is in functie van de invoering van het Flexibiliseringsdecreet een studietrajectbegeleider aangesteld. EVC en EVK zijn duidelijk toegepast.

Er worden geen onoverkomelijke studievoortgangsbelemmerende factoren gesignaleerd, anders dan deze die gekend zijn vanuit de instroomkenmerken.

Studenten geven expliciet aan vertrouwd te zijn met de studiebegeleidingsmogelijkheden, maar waarderen vooral de persoonlijke en menselijke begeleiding van de lectoren.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie acht het wenselijk om te zorgen voor één studiegids voor de lerarenopleiding lager onderwijs van de KHK, over de campussen heen, hetgeen niet wil zeggen dat daarin dan geen aandacht kan gaan naar lokale verschillen die uiteraard op de beide campussen kunnen en zullen blijven.

Het is wenselijk om mogelijkheden te onderzoeken voor alternatieve studietrajecten die versnellen of vertragen mogelijk maken.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	LOT: onvoldoende LOV: excellent
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Op het vlak van de voorzieningen:
 - Een screening met betrekking tot de veiligheidsaspecten van de infrastructuur op de campus Turnhout en daaropvolgend het nemen van enkele drastische maatregelen kunnen voor een aanzienlijke verbetering zorgen. Ook ten aanzien van het inspirerende en stimulerende klimaat dat toch minimaal van de infrastructuur moet uitgaan, zeker in een lerarenopleiding, zijn er volgens de commissie op korte termijn mogelijkheden. De mediatheek op de campus is alvast wel een aangename onderwijswerkplaats.
 - Op de campus in Vorselaar beschikt de opleiding over een stimulerende en adequate infrastructuur. De commissie apprecieert vooral de efficiënt ingerichte en aantrekkelijke onderwijswerkplaats.
- Op het vlak van de studiebegeleiding:
 - De organisatie van de studiebegeleiding is afgestemd op de behoeften van de studenten en op de studievoortgang.
 - In de verre toekomst (2010) is voorzien dat LOT een nieuwbouw kan betrekken. De commissie vraagt om niet onnodig infrastructuur te dupliceren die nu al in LOV beschikbaar is. In dit verband werd hierboven al gesuggereerd om het campusgebruik te relateren aan de specifieke opleidingen.

maakt de visitatiecommissie een positieve afweging en stelt ze dat de opleiding voldoende potentieel heeft om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen. De visitatiecommissie is van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Kwaliteit en strategische doelen met betrekking tot kwaliteit nemen een belangrijke plaats in in de beleidsplannen van de hogeschool. De hogeschool maakt actief mee het beleid in het hoger onderwijs in Vlaanderen en Europa, en draagt actief bij tot de invoering van kwaliteitszorg in het onderwijs. Zo ontwikkelden sinds 1995 kwaliteits-eedekers van de hogeschool in samenwerking met andere hogescholen het TRIS-model, een invulling van het EFQM-kader naar hogescholen. De hogeschool wil kennis met betrekking tot kwaliteitszorg ook op internationaal niveau opbouwen en is daarom lid van de European Foundation for Quality Management (EFQM).

In de hogeschool functioneren een overkoepelende Kwaliteitsraad en diverse kwaliteitswerkgroepen die in een matrixstructuur verweven zijn. De Kwaliteitsraad bestaat uit het hoofd van de dienst Kwaliteit, de kwaliteitscoördinatoren van elk departement, de kwaliteitscoördinator van de diensten, de kwaliteitswerkgroep-oorzitters en een vast lid van het directiecomité. Studenten worden uitgenodigd bij relevante topics. De kwaliteitswerkgroepen functioneren als subgroepen van de Kwaliteitsraad. Zij ontwikkelen hulpinstrumenten ter ondersteuning van de kwaliteitszorg in de hogeschool. Zij functioneren onder leiding van een werkgroepverantwoordelijke en zijn samengesteld uit een vertegenwoordiger van elk departement.

Medewerkers van de hogeschool realiseerden een kwaliteitshandboek op het intranet met een EFQM-inhoudstabel. Het bevat procedures, verslagen, documenten en rapporten van enquêtes. Het handboek is een middel voor interne en externe kwaliteitsborg, maar ook een communicatiemiddel. Het is vooral ook een verzamelplaats voor kwaliteitsgegevens met betrekking tot de opleidingen. Doordat de opleiding lager onderwijs tot twee departementen behoort, zitten de gegevens van de opleiding per campus verdeeld in verschillende hoofdstukken van het kwaliteitshandboek.

Op elke campus gebeurde een vertaling/aanpassing van de bestaande procedures en instrumenten voor de evaluatie van de opleiding. De commissie acht het wenselijk dat hier een gezamenlijke aanpak wordt gevolgd en dat in de toekomst een KHK-perspectief op de opleiding wordt uitgewerkt.

Op het niveau van de opleiding wordt duidelijk een PDCA-cyclus gehanteerd bij de uitwerking en invoering van het nieuwe curriculum.

Er zijn twee eindverantwoordelijken voor de kwaliteitszorg van de lerarenopleidingen. De commissie raadt aan om de expertise en capaciteit op het terrein van kwaliteitszorg meer te bundelen.

Kwaliteitszorg is een permanent aandachtspunt in de diverse overlegorganen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vindt het noodzakelijk dat de kwaliteitszorg en het kwaliteitsbeleid van de opleiding niet opgesplitst worden per campus. De commissie beveelt dan ook aan om werk te maken van een gezamenlijke aanpak van de kwaliteitszorg voor de opleiding.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De invoering van het principe van actieplannen zorgde op beide campussen voor een duidelijke beleidscyclus. Zowel voor LOT als voor LOV werd een concrete lijst voorgelegd van resultaten van de PDCA-cyclus die sinds de oplevering van het ZER zijn gerealiseerd. De borging gebeurt via het kwaliteitshandboek. Er zijn ook nieuwe concrete plannen, realisaties en resultaten van verbeteringsacties zichtbaar.

Afgestudeerden en het werkveld bevestigen dat een en ander duidelijk veranderd is in de opleiding.

Ook vanuit het centrale hogeschoolbeleid werden prioriteiten gesteld voor verbeteringsacties die worden opgevolgd en gestimuleerd.

Het nemen van maatregelen als reactie op de uitkomsten van kwaliteitsbevragingen is momenteel een opdracht voor en verantwoordelijkheid van de departementen. Zoals het zelfevaluatierapport aangeeft, geldt dit momenteel ook voor de opvolging van de aanbevelingen uit visitatierapporten. De prioritair te verbeteren punten als gevolg van de zelfevaluatie met betrekking tot de totale Katholieke Hogeschool Kempen, worden voor wat kwaliteitszorg betreft door de Kwaliteitsraad opgenomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De verantwoordelijkheid voor het nemen van maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van de opleiding moet volgens de commissie in handen zijn van de opleiding. Een opsplitsing van de kwaliteitswerking per campus doet afbreuk aan de samenwerking op dit essentiële terrein.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De hogeschool en de departementen streven ernaar om medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld bij de kwaliteitsontwikkeling te betrekken. Dit gebeurt op verschillende manieren: via de overleg- en medezeggenschapsorganen, raden en werkgroepen, via de departementale beleidssystematiek en aan de hand van bevragingen, ontwikkeld op het niveau van de hogeschool of het departement. Verschillende evaluatiesystemen brengen aspecten van het onderwijs in kaart. De resultaten zijn een instrument voor de bewaking van de kwaliteit van één of meer facetten of onderdelen van de opleiding. De meeste systemen zijn op het niveau van de hogeschool geconcipieerd en afgestemd voor gebruik in de opleidingen. Het departement bevroegt zijn studenten over de inhoud, de leeromgeving, de begeleiding en het functioneren van de onderwijsverstrekkers. Daarnaast worden ook de medewerkers, de afgestudeerden en het beroepenveld via enquêtes of via regelmatig overleg betrokken bij onderwijsevaluaties.

Voor de opleiding leraar lager onderwijs betekent dit alles dat het betrekken van medewerkers, studenten, alumni en het beroepenveld vanuit de campussen georganiseerd wordt en niet vanuit de opleiding in haar geheel.

Medewerkers participeren in werkgroepen, commissies ... en worden sterk betrokken bij de opleiding en de kwaliteitszorg.

Ook de studenten zijn betrokken en dit op een directe manier via de feedback die ze geven in de opleiding en via de representatie in de participatiegremia. Studenten bevestigen hun betrokkenheid bij de opleiding en er is aandacht voor hun inbreng en ideeën.

Het contact met de alumni is niet structureel uitgewerkt. Een alumnibeleid is niet aanwezig. Nochtans werd er bij alumni een bereidheid vastgesteld om 'terug te komen' naar de opleiding en vanuit de praktijk feedback en advies te geven bij de opvolging van de vernieuwingen die in de opleiding aan de orde zijn. Alumni appreciëren alvast de open toegang tot de mediatheken/onderwijswerkplaatsen op de beide campussen.

Het werkveld werd en wordt nu systematisch manier betrokken in de kwaliteitszorgcyclus.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het betrekken van medewerkers, studenten, alumni en het beroepenveld moet vanuit de opleiding in haar geheel georganiseerd worden en niet vanuit de verschillende campussen.

De commissie vraagt om de contacten met alumni structureel uit te bouwen.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding hanteert duidelijk een PDCA-cyclus.
- Het kwaliteitszorgsysteem van de opleiding is afgeleid van het systeem dat door het hogeschoolniveau is ingesteld, maar verschilt wel per campus. Er is ook per campus een kwaliteitsverantwoordelijke.
- De invoering van het principe van actieplannen zorgde op beide campussen voor een duidelijke beleidscyclus.
- Medewerkers, studenten en het beroepenveld worden systematisch bij de interne kwaliteitswerking betrokken.
- De commissie beveelt wel aan om de kwaliteitswerking voor de opleiding niet verder opgesplitst te laten op het niveau van de campussen, maar dit prioritair op het niveau van de opleiding te trekken.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding geeft in haar zelfevaluatie rapport en overzicht van de examenresultaten van derdejaarsstudenten van de laatste vijf jaar. Deze resultaten worden per campus gegeven en verder niet geanalyseerd en ook niet onderling vergeleken.

De opleiding geeft ook een overzicht van de stage- en eindwerkresultaten van derdejaarsstudenten van de laatste vijf jaar. LOT geeft hiervoor gemiddelde scores, LOV geeft de spreiding van de behaalde scores. Deze resultaten kunnen dan ook niet onderling worden vergeleken.

Jaarlijks gebeurt een bevraging bij laatstejaarsstudenten om na te gaan of ze tevreden zijn over de mate waarin de opleiding leidt tot het verwerven van de basiscompetenties. De beide departementen organiseren sinds 2001 ook bevragingen bij afgestudeerden.

LOT voorziet voor de toekomst een vlottere structurele bevraging over de kwaliteit van haar studenten en afgestudeerden door de inschakeling van het online-evaluatiesysteem van de hogeschool, dat in LOV al wordt gebruikt.

Het werkveld benadrukt in zeer positieve zin het niveau, de flexibele inzetbaarheid en de zelfstandigheid van de afgestudeerden. Directies van basisscholen geven ook aan dat de afgestudeerden over een flexibele houding beschikken om nieuwe werkvormen toe te passen.

Met betrekking tot hun huidige tewerkstelling zijn de afgestudeerden tevreden. De afgestudeerden melden dat zij bij het instappen in het beroep geen grote moeilijkheden ervaren. De ideeën die ze aanreiken voor een curriculumvernieuwing blijken al te zijn opgepikt door de opleiding.

LOV organiseerde in 2005 ook een bevraging bij afgestudeerden, waarin een onderscheid gemaakt werd in de mate van tevredenheid met betrekking tot het voorbereid zijn op de verschillende functiegebieden van de leraar.

Daarbij vallen hoge scores op met betrekking tot het functiegebied 'de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen': 31 % van de bevroegden vindt zich hierop voldoende voorbereid, 44 % goed en 18 % zeer goed. Het functiegebied met de laagste – maar wel nog steeds gemiddeld positieve – scores betreft de 'leraar als opvoeder en partner van externen': 18 % van de bevroegden voelt zich op dit terrein onvoldoende voorbereid.

De invoering van een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) in het derde jaar is beloftevol om de focus op het effectief bereiken van de startcompetenties aan te scherpen.

Er kan dus worden gesteld dat de vooropgestelde eindkwalificaties bereikt kunnen worden via deze opleiding.

De eindwerken, doorgenomen en beoordeeld door de leden van de commissie, zijn van een voldoende niveau. De commissie waardeert het dat de plaats en rol van de eindwerken in de huidige vorm werd herdacht.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vindt het aangewezen om bevragingen over het gerealiseerde niveau van de opleiding op de twee campussen op eenzelfde manier te organiseren. Het is ook aangewezen om de resultaten van de twee campussen op eenzelfde manier in kaart te brengen en vervolgens onderling te vergelijken en te duiden.

De resultaten van de metingen over het gerealiseerde niveau moeten meer systematisch worden bestudeerd en geanalyseerd, zodat tendensen zichtbaar worden en de relatie tussen de tendensen en verbeteringsacties duidelijker wordt.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Om een inzicht te krijgen in het onderwijsrendement onderzoeken LOT en LOV jaarlijks de resultaten van het afgelopen academiejaar. Daarbij heeft de opleiding bijzondere aandacht voor het verband tussen vooropleiding en studiesucces. De analyses die daarbij gemaakt worden, gebeuren duidelijk gescheiden op beide campussen. Het cijfermateriaal en de analyses worden ook niet onderling vergeleken.

In LOT slaagde in de jaren 1995-1996 tot 1998-1999 gemiddeld 60 % van de eerstejaarsstudenten. In de volgende jaren daalde het slaagpercentage opmerkelijk; het gemiddelde in de periode 1999-2000 tot 2003-2004 was 47 %. Tot 1998-1999 kwam 33 % van de studenten uit het ASO, 59 % uit het TSO en zes % uit het KSO-BSO. In de periode van 1999-2000 tot 2003-2004 was dat respectievelijk 26 % (ASO), 69 % (TSO) en 6% (BSO). Het aandeel van ASO-studenten daalde dus.

De opmerkelijke daling in het slaagpercentage begon in 1999-2000, het jaar waarin het aantal eerstejaarsstudenten verdubbelde. Deze verdubbeling ging gepaard met een zeer grote stijging van TSO-studenten. In feite is de daling van het algemene slaagcijfer volledig te situeren in deze groep: de slaagcijfers in de groep van de ASO-studenten blijft hoog.

Ook in LOV liggen de slaagkansen het hoogst bij studenten met een vooropleiding uit ASO. Voor TSO-studenten liggen de slaagcijfers tussen 32 en 54 %. LOV kent vanaf 1999 een instroom vanuit TSO van 50 à 58 % van de studenten. Het globale slaagpercentage in LOV lag in de periode 1999-2000 tot 2003-2004 gemiddeld boven de 60 %.

Zowel voor LOT als voor LOV zijn de slaagkansen voor studenten met een vooropleiding BSO zeer beperkt.

In LOT bedroeg de gemiddelde studieduur voor de jongste vijf jaar gemiddeld drie jaar en vijf maanden. In LOV was dat drie jaar en drie maanden. Het aantal afhakers in de loop van het eerste jaar is groter in Turnhout dan in Vorselaar.

Zowel de lagere slaagcijfers als de hogere uitval in LOT worden vanuit de opleiding ten dele verklaard vanuit omgevingskenmerken van studenten.

De opleiding vergelijkt de rendementsresultaten niet met andere opleidingen van de KHK en ook niet met andere lerarenopleidingen in Vlaanderen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan om indicatoren met betrekking tot studiesucces en -rendement van LOT en LOV onderling te vergelijken. Daarbij is het ook zinvol om deze indicatoren ook voor het geheel van de opleiding in beeld te brengen en te vergelijken met andere opleidingen van de KHK en met andere lerarenopleidingen in Vlaanderen. Aansluitend kan de opleiding dan streefdoelen (streefcijfers) formuleren.

De commissie vindt het aangewezen dat de opleiding meer systematisch gegevens met betrekking tot studieuitval verzamelt en analyseert.

Het is zinvol zijn om mogelijkheden te onderzoeken om de ondersteuning en begeleiding van studenten die instromen uit het TSO te verbeteren. Ook onderzoek naar de haalbaarheid van mogelijkheden tot ondersteuning en begeleiding van en voor studenten die instromen vanuit een vooropleiding BSO, is zinvol.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het werkveld is over het algemeen tevreden over het niveau, de flexibele inzetbaarheid en de zelfstandigheid van de afgestudeerden.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie­rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie heeft het visitatiewerk adequaat kunnen voorbereiden. Er was het uitgewerkte zelfevaluatie­rapport (ZER) met een zeer omvangrijke verzameling aan bijlagen. In dit verband was het soms wel lastig om de essentie uit de bijlagen te distilleren die het ZER dan feitelijk hielp onderbouwen. Maar uiteindelijk was van nog groter belang het bezoek aan de opleiding, waarbij een zeer belangrijke stroom aan extra informatie, documentatie, actieplannen enzovoort werd aangereikt. Ook het overzicht van genomen maatregelen, actiepunten en dergelijke sinds het afronden van het ZER bevat een lange lijst van concrete voorbeelden. De commissie beschouwt dit laatste als een eerste belangrijke indicator dat de PDCA-cyclus, beschreven in het ZER, duidelijk werkt.

De commissie wenst in dit verband haar waardering uit te drukken voor de persoonlijke inzet van de verschillende aanspreekfiguren in de opleiding. Prompt werd nieuwe informatie aangereikt of beschikbare informatie opgezocht.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	goed	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	LOT: onvoldoende LOV: excellent	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

- KHK **onderwijs: lager onderwijs**
- LOT campus Turnhout
 - LOV campus Vorselaar

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 11 Katholieke Hogeschool Leuven

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Leuven

De Katholieke Hogeschool Leuven ontstond in 1995 uit een fusie van zes hogescholen in de regio Leuven-Diest. De hogeschool organiseert professionele bacheloropleidingen in vijf studiegebieden: gezondheidszorg, handelswetenschappen en bedrijfskunde, industriële wetenschappen en technologie, onderwijs en sociaalagogisch werk. Daarnaast zijn er voortgezette opleidingen, posthogeschoolvorming, projectmatig wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. Op 1 februari 2005 telde de Katholieke Hogeschool Leuven 5.198 studenten, verdeeld over vijf departementen: Lerarenopleiding (DLO), Economisch Hoger onderwijs (ECHO), Rega (REGA), Verpleeg- en vroedkunde (V&V) en Sociale school (SSH).

Het departement Lerarenopleiding Diest-Heverlee ontstond bij de oprichting van de Katholieke Hogeschool Leuven uit een fusie van twee normaalscholen met een lange traditie. Het DLO telt twee vestigingsplaatsen: Diest en Heverlee. In Diest worden twee professionele bacheloropleidingen onderwijs aangeboden, namelijk kleuter- en lager onderwijs. In Heverlee wordt dit aanbod aangevuld met een professionele bacheloropleiding secundair onderwijs groep 1. Naast deze voltijdse opleidingen bestaat er in Heverlee nog een bachelor-na-bacheloropleiding buitengewoon onderwijs (BABU). Tot slot organiseert het Pedagogisch Didactisch Centrum Leuven (PDCL) nascholingen voor basis- en secundaire scholen, hetzij als cursussen, hetzij als schoolteam-gerichte nascholingen. Op 1 februari 2005 telde het DLO 1.772 studenten (34 % van het totaal van de Katholieke Hogeschool Leuven).

De onderwijzersopleiding van de Katholieke Hogeschool Leuven wordt ingericht op twee vestigingsplaatsen: Diest en Heverlee. In het academiejaar 2004-2005 telde Diest 219,5 en Heverlee 378,5 financierbare studenten. Alhoewel de beide vestigingsplaatsen steeds meer naar elkaar groeien, blijven ze binnen de departementale organisatie als twee afzonderlijke afdelingen bestaan met elk een eigen opleidingshoofd.

De onderwijzersopleiding wordt zowel in een regulier als een verkort studietraject aangeboden. Het regulier traject wordt gegeven in dagonderwijs. Het verkorte studietraject wordt in Heverlee in avond-, weekend- en vakantieonderwijs aangeboden, in Diest jaaroverschrijdend aansluitend bij de reguliere opleiding in dagonderwijs.

De opleiding is in 2001 gestart met een volledige curriculumvernieuwing. De vernieuwing van het eerste jaar werd in 2005-2006 ingevoerd. De vernieuwing van het tweede jaar loopt voor de eerste keer in 2006-2007. Het (ver)nieuw(d)e curriculum zal vanaf 2007-2008 de hele opleiding omvatten.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het huidige opleidingsprofiel is het resultaat van een curriculumhervorming die in 2001 werd ingezet. De decretale basiscompetenties vormden het uitgangspunt maar er werd ook overeenstemming gezocht met de onderwijsvisie van de hogeschool.

De opleiding heeft ervoor gekozen om de competenties van het opleidingsprofiel te ordenen volgens de taakvelden en functionele gehelen uit het Lerarendecreet. Via een overzichtstabel toont de opleiding aan dat haar opleidingsprofiel afgestemd is op de competenties van de professionele bachelor die het Structuuredecreet opgeeft, de functionele gehelen en attitudes uit het Lerarendecreet en de accenten van de hogeschoolbrede onderwijsvisie.

Het opleidingsprofiel geldt zowel voor de campus Diest als voor de campus Heverlee.

De basiscompetenties die de opleiding nastreeft, worden visueel voorgesteld in een competentiecirkel met een concentrische ordening van attitudes en functionele gehelen. Centraal staat de professionele identiteit die betrekking heeft op de beroepshouding van de leerkracht. De functionele gehelen 'de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen' en 'de leraar als opvoeder' vormen de kerntaken. De functionele gehelen 'de leerkracht als inhoudelijk expert', 'als organisator, innovator en onderzoeker', 'als partner van ouders en verzorgenden' en als 'teamlid' worden aanzien als noodzakelijke voorwaarden. Dit alles ligt ingebed in de ruimere maatschappelijke context, waarbij de leerkracht partner van externen, lid van de onderwijsgemeenschap en cultuurparticipant is.

De opleiding heeft de competenties verder uitgewerkt in een dynamiek van groeilijnen over de drie opleidingsjaren. Zo zijn vier beheersingsniveaus ontstaan met daaraan gekoppelde gedragsindicatoren. De commissie apprecieert de specifieke visie van de opleiding op de competenties en vooral de concretisering ervan in groeilijnen en niveaus. De commissie onderschrijft het initiatief van de opleiding om in een tweede fase werk te maken van een hertaling van de concrete gedragsindicatoren zodat ze herkenbaarder zijn voor het werkveld en operationeler in het gebruik als normering bij de evaluatie van studenten.

De competentiecirkel en competentiematrix zijn toegelicht aan de commissie. Het opleidingsprofiel stemt overeen met het domeinspecifieke referentiekader dat de commissie heeft opgesteld. De commissie heeft vastgesteld dat alle algemene, algemeen beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties op het niveau van beginnende beroepsbeoefenaar aan bod komen in de doelstellingen van de opleiding en aansluiten bij het Decreet op de Lerarenopleiding.

Ter voorbereiding van de curriculumherziening werd in 1999-2000 bij de studenten en afgestudeerden nagegaan welke competenties er verworven moeten zijn om het beroep te kunnen aanvaarden. Bij de leerkrachten en de directies van de stagescholen werd gepeild naar de verwachtingen.

De opleidingscommissie, bestaande uit vertegenwoordigers van lectoren, het werkveld en de studenten, werkte de curriculumherziening uit.

Tijdens de gesprekken kon de commissie vaststellen dat de betrokkenen bekend en vertrouwd zijn met de opleidingsdoelstellingen.

De studenten zijn op de hoogte van de doelstellingen en de basiscompetenties van de opleiding via de studiegids. Voorts beschikken ze over de curriculumtoelichting waarin de rubriek 'inhoud van het opleidingsonderdeel' telkens verwijst naar de overeenkomstige competenties.

In de groeiboeken wordt het opleidingsprofiel als basis van de praktijkopbouw kenbaar gemaakt aan het werkveld. Verder worden de visie, de doelen en verwachtingen aan de stage mentoren gecommuniceerd tijdens de mentoredagen. De competentiematrix (die gepubliceerd werd) fungeert als leidraad bij de evaluatie van de leeropdrachten tijdens de stage en wordt toegelicht tijdens de mentorentraining. Uit de gesprekken met het werkveld blijkt dat de competentiematrix vrij ingewikkeld en omvangrijk overkomt. De opleiding is zich hiervan bewust en onderzoekt een mogelijke groepering van de basiscompetenties in competentieclusters om de matrix gebruiksvriendelijker en transparanter te maken. Dit onderzoek gebeurt in het kader van het project van het Europees Sociaal Fonds voor de verfijning van de EVC-procedure (zie bijzonder kwaliteitskenmerk).

Uit de gesprekken stelt de commissie verder vast dat vrijwel alle personeelsleden betrokken zijn bij de curriculumvernieuwing en dat het gekozen concept gedragen wordt door de meerderheid van de personeelsleden. Door de curriculumvernieuwing is er een intensievere samenwerking en afstemming gekomen tussen de campussen Diest en Heverlee. De personeelsleden vinden dit positief en inspirerend. De commissie herkende ook gedrevenheid en enthousiasme voor de vernieuwing en voor de opleiding.

De aandacht voor de internationale dimensie in de onderwijsdoelstellingen vindt de commissie terug in de afstemming van de hogeschoolbrede onderwijsvisie op de bredere doelstellingen van de Top van Lissabon.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om het initiatief van de hertaling van de concrete gedragsindicatoren zodat ze herkenbaarder zijn voor het werkveld, verder uit te werken.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De basiskwaliteit wordt gegarandeerd door aan te sluiten op de decretaal bepaalde basiscompetenties.

De contacten met de directies van de stagescholen en met de stagementoren, en de feedback van de studenten via de stage-enquêtes, zijn voor de opleiding een belangrijke indicator voor de overeenstemming van de competenties met de realiteit van het beroepsleven. De campus Heverlee heeft een lange traditie van structurele samenwerking met het werkveld. Sedert 1996 hanteert de opleiding samenwerkingscontracten met stagescholen, waarin zowel de opleiding als de stagescholen een meerwaarde vinden. Deze evolutie wordt voortgezet via de partnerscholen uit het nieuwe Lerarendecreet. Vanaf 2004-2005 is ook campus Diest gestart met een meer geformaliseerde uitbouw van een partnerschap met het werkveld.

Eén keer per jaar wordt een directievergadering met de partnerscholen georganiseerd.

Verder werkt de hogeschool sinds 2001 met opleidingscommissies waarin naast de lectoren ook de studenten en het werkveld zijn vertegenwoordigd. De opleidingscommissie van lager onderwijs vergadert zeer geregeld met de lectoren; een drietal keer per jaar wordt de opleidingscommissie voltallig bijeengeroepen.

De contacten met het werkveld naar aanleiding van de mentorenvorming, navorming en bijscholing vormen een indirecte toetsing van de opleidingsdoelstellingen.

De opleiding heeft contacten met andere Vlaamse lerarenopleidingen via de associatie. Binnen de associatie fungeert er een stuurgroep lerarenopleiding met vier werkgroepen waarvan het departementshoofd voorzitter is. Bij de opstelling van de competentiematrix fungeerde een van de hogescholen uit de associatie als kritisch klankbord.

De toetsing van visie, doelstellingen, curricula en onderwijsaanpak in een internationale context gebeurt via:

- de contacten met internationale netwerken voor lerarenopleiding zoals Association for Teacher Education in Europe (ATEE), Thematic Network on Teacher Education in Europe (TNTEE) en European Teacher Education Network (ETEN);
- de deelname aan internationale congressen en seminaries;
- contacten met andere Europese lerarenopleidingen die studenten en lectoren ontvangen.

Via projectmatig wetenschappelijk onderzoek voor derden worden toekomstige (internationale) evoluties uitgediept, die een uitwerking krijgen in de opleiding. In dit verband vestigt de commissie de aandacht op de expertise die de opleiding heeft opgebouwd rond de erkenning van verworven competenties (EVC), die geleid

heeft tot de ontwikkeling van een EVC-procedure die sinds 2003 binnen de opleiding lager onderwijs wordt toegepast.

In het kader van het project van het Europees Sociaal Fonds worden de validiteit en de betrouwbaarheid van de competentiematrix onderzocht.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen van de opleiding zijn tot stand gekomen via overleg met interne en externe actoren en worden getoetst bij het relevante beroepenveld.
- De opleiding werkt bewust aan een proces van onderwijsvernieuwing via op het beroepenveld afgestemde doelstellingen.
- De commissie waardeert de specifieke ordening van de basiscompetenties en de concretisering ervan in de competentiematrix met onderscheiden beheersingsniveaus.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op basis van het opleidingsprofiel werd een programma ontwikkeld dat is afgestemd op de eisen van een professionele bacheloropleiding. De beroepsgerichtheid staat centraal.

Het programma omvat drie grote domeinen:

- de gemeenschappelijke stam waar overkoepelende inzichten, vaardigheden en houdingen worden verworven;
- de specifieke opleiding waar de studenten de leerinhouden van het lager onderwijs verwerven, samen met de onderwijskundige en didactische kaders;
- de stage, als wisselwerking tussen de theorie en de praktijk.

Het ZER geeft overzichtelijk de opleidingsonderdelen uit de drie domeinen weer. De inhoud, doelen, organisatie, werkvormen en dergelijke zijn gedetailleerd terug te vinden in de curriculumtoelichtingen bij elk opleidingsonderdeel.

De opleiding maakt voor de eerste vier semesters een duidelijke keuze voor een vakgerichte structurering voor het merendeel van het programma, en onderbouwt deze keuze. Het derde jaar is meer thematisch georiënteerd in functie van doelgroepen, tewerkstellingskansen en persoonlijke profilering van de student. De commissie kan zich in deze keuze en motivering terugvinden.

De vakoverschrijdende elementen – naast de stage en de vakkenstage – zijn eerder beperkt.

Positief is dat de opleiding geopteerd heeft om het reflecterend leren los te koppelen van de stage en het als een afzonderlijk opleidingsonderdeel te programmeren met een leerlijn over de drie studiejaren, met een eigen inhoudelijk accent per opleidingsjaar en een stijgend aantal studiepunten.

Het programma biedt weinig keuzemogelijkheden voor de studenten. Enkel in het opleidingsonderdeel algemeen vormende inhouden en godsdienst heeft de student een aantal keuzemogelijkheden.

De nieuwe ontwikkelingen (GOK, zorgverbreding, ICT ...) komen in het derde jaar aan bod, maar in de vernieuwde opleiding al vanaf het eerste jaar van de opleiding. De studenten hebben hier ook een beperkte keuze in de uitwerking van projecten. De keuze maakt dat niet alle studenten in contact komen met bijvoorbeeld de mogelijkheden om ICT in de les te brengen of in een zorgstage. De opleiding is zich hiervan bewust.

Op het vlak van internationalisering beseft de opleiding dat ze nog een flinke weg te gaan had. De commissie heeft met waardering kennis genomen van het ingezette internationaliseringsbeleid.

In het eerste en tweede jaar wordt verwezen naar buitenlandse expertise via de bronnenlijsten bij de opleidingsonderdelen.

De opleiding heeft een uitwisselingsproject opgestart met het Slovaakse Nitra. De studenten van de campus Diest hebben de mogelijkheid om te participeren in een 'Trialoogproject'. In het derde jaar hebben de studenten de kans om deel te nemen aan een Erasmusprogramma. De opleiding werkt aan de sensibilisering van de studenten door onder meer de terugkerende Erasmusstudenten de kans te geven om hun ervaring te delen met de andere derdejaarsstudenten. Binnen het opleidingsonderdeel onderwijsvernieuwing moeten de studenten een Europees samenwerkingsproject (Socrates en Comenius) voorstellen aan de medestudenten.

De opleiding heeft een Engelstalig programma opgestart, dat ook openstaat voor de eigen derdejaarsstudenten. Ten slotte plant de opleiding om het ECTS-label te halen om de studentenmobiliteit verder te stimuleren.

Door inzage van de studiegids, de curriculumtoelichtingen, de cursussen en aanvullende gesprekken met onderwijscoördinatoren, lectoren, afgestudeerden en het werkveld heeft de commissie kunnen vaststellen dat de inhoud en het niveau van het curriculum zijn afgestemd op de doelstellingen van de opleiding en de eisen van een professioneel gerichte bacheloropleiding. De commissie vond geen factoren die het bereiken van de geformuleerde doelen kunnen belemmeren.

De opleiding kan zowel in een dagprogramma als in een verkort traject worden gevolgd. Er is ook de mogelijkheid tot studiespreiding en deeltijds leren.

Het verkorte traject steunt op een EVC/EVK-procedure, waarbij niet het eerder behaalde diploma, maar wel de verworven competenties centraal staan. Dit is in het landschap van de lerarenopleiding een vrij uitzonderlijke aanpak die een voorbeeldfunctie kan hebben in het kader van de groeiende aandacht voor flexibilisering van onderwijs en levenslang leren. Gelet op de eerder verworven competenties is een modeltraject uitgewerkt voor een één- of tweejarig studietraject (in functie van een realistische studiebelasting). Men beklemtoont, en dat is ook vast te stellen, dat dezelfde competenties worden beoogd. De opbouw van de verkorte studietrajecten is vergelijkbaar met die van de reguliere opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor meer vraagsturing vanuit de student als drager van zijn/haar persoonlijke ontwikkelingsproject.

De commissie vraagt eveneens aandacht voor de wijze waarop de competentie 'de leraar als cultuurparticipant' vorm krijgt in het curriculum.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie herkent de professionele gerichtheid van het programma. Dat blijkt uit het aandeel van de stages in het programma dat stelselmatig wordt opgebouwd. In het eerste en tweede jaar worden in samenspraak met de partnerscholen demonstratielessen gegeven.

De graduele opbouw van kennis en vaardigheden, noodzakelijk voor de professionele inzetbaarheid van de leraren is gegarandeerd. De kennisontwikkeling in termen van vakinhoudelijke expertise komt vooral in de eerste twee opleidingsjaren aan bod. Daar worden de inhoudelijke referentiekaders opgebouwd. De keuze voor de inhouden gebeurt op basis van de decretale eindtermen en de leerplandoelstellingen. De actuele thema's zorgverbreiding, GOK, ICT ... zijn terug te vinden in de stages, verschillende opleidingsonderdelen en ook als afstudeeroptie. De beroepshoudingen, die de opleiding via de professionele identiteit van de leraar centraal stelt, komen aan bod in het reflecterend leren en in de stages.

De commissie vindt de beschrijving in het ZER degelijk en goed onderbouwd. De aandacht voor de kennisontwikkeling en de dynamiek die daarbij hoort, is groot. Dit wordt bevestigd in de gesprekken met de studenten, lectoren en het werkveld. Er is sprake van degelijkheid (bewaken wat goed is) en openheid (invoeren wat nu aandacht vraagt).

De leermiddelen die de commissie heeft ingekeken, zijn van een goed niveau. De opleiding gebruikt zelfontwikkeld materiaal dat vrij recent is. De leermiddelen hebben een duidelijke indeling, met een verwijzing naar de basiscompetenties voor het betrokken opleidingsonderdeel. Via de literatuurlijst kan de student zich op eigen initiatief verdiepen.

De samenwerking met en afstemming op de beroepspraktijk worden belangrijk geacht. Stagebezoeken, nascholing lectoren, mentorenoverleg, opleidingscommissies, overleg met directies van lagere scholen en de inzet van praktijklectoren bieden de opleiding ruime kansen om de evoluties in het werkveld op te volgen en te integreren. Het belang van de samenwerking en afstemming met de beroepspraktijk blijkt uit de al eerder vermelde samenwerkingscontracten van de campus Heverlee. In het kader van het nieuwe Lerarendecreet heeft de opleiding al contracten met een aantal partnerscholen afgesloten. Vermeldenswaard in de uitbouw van een partnerschaprelatie met het werkveld is de in 2005 opgerichte postgraduaatopleiding 'mentoren in stage- en aanvangsbegeleiding'.

De laatste jaren heeft de opleiding een ruim aandeel gehad in het projectmatig wetenschappelijk onderzoek in opdracht van derden. Een aantal van deze projecten is tot stand gekomen in samenwerking met diverse Europese partners. De hogeschool zelf heeft ook drie projecten opgestart waaraan de opleiding actief meewerkt:

- 'Duurzame ontwikkeling in het hoger onderwijs' onderzoekt hoe duurzaam ondernemen ook in alle geledingen van de hogeschool kan.

- 'De leerbrug' wil de slaagkansen van generatiestudenten verbeteren.
- Het project 'Bouwen aan schakels tussen arbeidsmarkt en onderwijs' ontwikkelt de hogeschoolbrede invoering van elders verworven competenties (zie ook het bijzondere kwaliteitskenmerk).

Stage

Er is een graduele opbouw van de stages. Dat uit zich in:

- een toename in volume aan stages;
- een toename van de duur van de stages;
- een toenemende activiteitsgraad: van observeren over participeren naar actieve stages, waarbij de student nagenoeg de volle verantwoordelijkheid draagt;
- een toenemende complexiteit van stagecontexten en leersituaties: van het niveau van het kind en de klas naar het niveau van de school en de maatschappij.

In het eerste jaar worden de stages verplicht in de partnerscholen gelopen, vanaf het tweede jaar heeft de student de mogelijkheid om een gedeelte van de stages uit te voeren in een school naar keuze.

In het derde jaar komt de zorgstage aan bod, waarbij de student een beperkte keuze heeft tussen zorgcoördinatie, buitengewoon onderwijs en een B-klas in het secundair onderwijs. In het derde jaar heeft de student ook de keuze om een stage te doen in een buitenschoolse context (parochiecatechese, kinderbibliotheek, naschoolse opvang in buurthuizen ...).

Het concept van elke stage en de verwachtingen worden duidelijk uiteengezet in het stagevademecum, dat op Blackboard beschikbaar is. Het vademecum wordt toegelicht aan de studenten door de leerbegeleiders en aan de mentoren tijdens de mentorenopleiding.

De stages worden adequaat voorbereid tijdens de monitoraten, de persoonlijke leertijd, de demonstratielessen en de didactische ateliers.

Door de stages steeds meer aan te sluiten op een competentiecluster die op dat moment ook in de theoretische opleiding centraal staat, wordt de link tussen theorie en praktijk nog explicieter.

De vakinhoudelijke en vakdidactische stagebegeleiding gebeurt door de vaklectoren en de stagementoren. Vaklectoren bezoeken de studenten tijdens de stage.

In de begeleiding spelen de leerbegeleidingsgroepen onder leiding van een leerbegeleider een belangrijke rol. Een leerbegeleider kan zowel een pedagoog, een vak- of praktijklector zijn. Door middel van reflecterend leren leren de studenten inzicht krijgen in hun eigen leerproces, hulpvragen te formuleren en nieuwe leerdoelen uit te zetten. De leerbegeleider volgt verder de evolutie van de student in de praktijk op. Hij zorgt voor de eindevaluatie van de student.

Studenten hebben de kans om in het kader van een Europees programma naar het buitenland te gaan. Het gaat meestal om een combinatie van lessen en stage. Elke aanvraag van een student wordt bestudeerd. Stagebegeleider en student stellen het programma samen. Er werd een tool van selfevaluation ontwikkeld, waaruit de student een aantal competenties kiest die hij tijdens zijn buitenlands verblijf verder zal uitdiepen. Elke student wordt bezocht en via Blackboard wordt periodiek een verslag uitgebracht.

Het aantal studenten dat naar het buitenland gaat, is eerder beperkt. De opleiding beseft dat ze nog in een bewustwordingsproces zit.

Eindwerk

Het vroegere eindwerk is vervangen door een ingroeistage van vier weken in een partnerschool. Centraal staat het onderzoeksaspect op het vlak van onderwijsvernieuwing. Via een aanmeldingsbrief maakt de studenten zijn

interesses en wensen kenbaar. Een intakegesprek zorgt voor een verdere afstemming met de verwachtingen van de partnerschool.

De begeleiding gebeurt hoofdzakelijk door de stagementoren in de partnerscholen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Uit de beschrijving in het ZER blijkt dat er consistentie is in de wijze waarop het programma is opgebouwd. De opbouw steunt op wetenschappelijke inzichten van Fuller, Lowyck, Korthagen, Kolb en Vermunt. De gesprekken met de lectoren en de beschikbare informatie tijdens het bezoek bevestigen de indruk van de commissie.

De verticale samenhang is duidelijk. In de eerste twee jaren staan de inhoudelijke en didactische competenties met klemtoon op het kind en de klas centraal. In het derde jaar komt verbreding en verdieping met aandacht voor school, samenleving en persoonlijke profilering aan bod. De horizontale samenhang is minder duidelijk door de bewuste keuze voor een vakgerichte invulling van het programma. Deze invulling doorkruist soms ook de verticale samenhang.

De commissie vraagt aandacht voor een meer vakoverschrijdende thematische benadering, ondanks de keuze voor een vakgerichte invulling. De opleiding is zich bewust van de gevaren van een te strakke vakinhoudelijke invulling. In de toekomst wil de opleiding de groeilijnen nog sterker expliciteren door per semester een competentiecluster centraal te stellen, die zowel in de cursussen als in de stages wordt uitgewerkt. Deze opbouw zal bijdragen tot een geleidelijke beheersing van de basiscompetenties.

Zoals eerder gesteld is het opleidingsprogramma vrij rigide en weinig vraaggestuurd. De commissie suggereert om de studenten ook tijdens de eerste twee opleidingsjaren meer keuzemogelijkheden te bieden in functie van hun eigen ontwikkelingsprofiel of wensen.

In het verkorte studietraject wordt de samenhang minder gerealiseerd, maar het programma is sterker vraaggestuurd door de al verworven competenties van de betrokken studenten. Het verwerven van de basiscompetenties staat centraal.

Aanbevelingen ter verbetering:

Onder erkenning van de wenselijkheid van een vakgerichte benadering in het curriculum, vraagt de commissie desondanks ook aandacht voor een meer vakoverschrijdende thematische benadering van het programma.

De commissie vraagt ook nog meer aandacht voor een sterkere horizontale samenhang tussen de algemene didactiek en de verschillende vakdidactieken.

Ook zou het programma meer vraaggestuurd kunnen worden ingevuld.

Facet 2.4 Studietoestand**Beoordelingscriterium:**

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK**De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:**

De opleiding bestaat uit drie studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studietoestand van een professionele bachelor.

Voor het verkorte traject varieert de studietoestand tussen de 54 en 140 studiepunten, afhankelijk van de resultaten van de EVC/EVK-procedure.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De dienst KZ voerde een beperkte studietijdmeting uit volgens de methode van de absolute schatting bij een beperkt aantal opleidingsonderdelen. Opleidingsonderdelen met de klemtoon op vaardigheden werden vergeleken met opleidingsonderdelen met eerder theoretische inzichten. Ook de stage werd onderzocht. Alhoewel de resultaten om diverse redenen niet volledig betrouwbaar zijn, kan er wel een tendens uit worden afgeleid: voor de stage en voor bepaalde opleidingsonderdelen ligt de reële studietijd hoger dan begroot.

Naast de studietijdmeting beschikt de opleiding over andere graadmeters om de studiebelasting in kaart te brengen:

- SPA-enquêtes
- studentenoverleg

De resultaten geven duidelijk een probleem met de studiebelasting. De opleiding heeft tussen 2001 en 2005 een aantal corrigerende maatregelen genomen, onder meer de daling van het aantal contacturen, de afstemming van de inleverdata van taken, gedifferentieerde leerroutes voor Frans, Wiskunde, Nederlands, Schrift, taalvaardigheid, ICT en didactisch atelier en de invoering van persoonlijke leertijd.

Niettegenstaande deze maatregelen blijft de ontevredenheid over de studiebelasting groot. De problemen hebben een structureel karakter en vooralsnog zijn er geen passende oplossingen gevonden. De opleiding onderkent tevens dat er degelijke instrumenten ontbreken om studietijd te meten en de studiebelasting te bepalen. De commissie neemt kennis van de geformuleerde actiepunten. In 2005-2006 wordt een nieuwe studietijdmeting gepland om feedback te krijgen over de invoering van het nieuwe curriculum.

Sinds 2004 werkt een interdepartementale werkgroep aan een verbetering in het begroten en meten van studietijd en het omgaan met verschillen tussen begrote en reële studietijd. Dat loopt samen met het project 'Werkbare indicatoren' en wordt ondersteund door het project 'Studeerbaarheid in tijden van flexibilisering' (beide van de associatie).

Uit de gesprekken met de studenten werden geen signalen opgevangen dat de studietijd onbeheersbaar was. Wel geven de studenten aan dat de studiebelasting vooral in het tweede en derde jaar stijgt omwille van de stages, de voorbereiding, de taken en het groepswork. Ook voor de studenten van de verkorte studietrajecten ligt de werkdruk hoog. Een afstemming tussen de lectoren over de inleverdata van de diverse taken zou de druk al enigszins kunnen verminderen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet zo snel mogelijk een nauwkeurige vaststelling kunnen maken van de studiebelasting en van de studiebelemmerende factoren zoals overlap, de afstemming van de taken, nut en zin van de taken ...

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het ZER geeft heel wat ingrediënten aan die als basis dienen voor een didactisch concept: competentiegericht, praktijkgericht, reflectie, leergroepen, leerstijlen ..., maar deze elementen zijn nog niet geëxpliciteerd in een didactisch concept. De opleiding opteert voor een lectorgestuurde aanpak in de eerste twee jaren van de opleiding naar een studentgestuurde aanpak in het derde jaar. Teach as you preach, waarbij de lectoren een voorbeeldfunctie op zich nemen voor het onderwijs dat men nastreeft en de vaardigheden die men bij de studenten wil ontwikkelen, wordt als zodanig door de studenten die de commissie gesproken heeft, nog niet herkend.

De opleiding hanteert een variatie aan werkvormen: hoorcolleges, werkcolleges, rollenspel, projectwerk, groeps-werk, individueel werk, zelfstudie ...

De keuze voor de werkvormen gebeurt op basis van de volgende criteria:

- de globale groeilijn die de studenten doormaken: van een sterk gestuurde, leerstofgerichte benadering in de eerste twee jaren naar meer zelfsturing in het derde jaar;
- de doelgroep: instroomniveau, klasgrootte;
- het opleidingsonderdeel: eventuele voorkennis, vaardigheidstraining versus inzichten en kennis.

De opleiding wil in de toekomst meer gewicht geven aan de activerende werkvormen. Opvallend is dat deze werkvormen de studenten minder aanspreken, zoals uit de SPA-enquêtes blijkt. Afgestudeerden daarentegen beschouwen deze werkvormen wel als nuttig voor de opleiding.

De leermiddelen die de commissie heeft ingekeken, zijn van een goed niveau. De opleiding gebruikt zelf ontwikkeld materiaal dat vrij recent is. De leermiddelen hebben een goede indeling, met een verwijzing naar de basiscompetenties voor het betrokken opleidingsonderdeel. Via de literatuurlijst kan de student zich op eigen initiatief verdiepen.

Het departement heeft de laatste tijd veel geïnvesteerd in de uitbreiding van de ICT-infrastructuur en nieuwe media: transparanten, video's, PowerPointpresentaties. De elektronische leeromgeving Blackboard is vrij algemeen ingevoerd en wordt hoofdzakelijk ingezet als begeleidings- en informatieinstrument bij de opleidingsonderdelen. Het e-leren op zich is nog gebonden aan individuele initiatieven. De opleiding is zich bewust dat een globale aanpak nodig is. Er lopen enkele projecten, onder meer stagebegeleiding via Blackboard, afstandslernen en werkplekleren. Deze laatste gebeuren binnen de verkorte studietrajecten.

Aanbevelingen ter verbetering:

Omdat de commissie de klemtoon op de voorbeeldfunctie legt, stelt zij voor de lectoren nog meer te stimuleren tot actieve verkenning van het beroepenveld (de lagere school).

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De toetsing weerspiegelt de didactische aanpak. In het eerste en tweede jaar zijn er vooral kennistoetsen, schriftelijke en mondelinge examens (over leerinhouden en vakdidactiek). De examens sluiten aan bij de inhoud van de cursussen. De examens fungeren er als selectie. In het derde jaar wordt uitsluitend de groei van de student geëvalueerd en dit op basis van permanente evaluatie: actie-onderzoek, portfolio, interview ... Zelftoetsing of 'peerassessment' komen nog niet aan bod, maar worden wel voorzien in het nieuwe curriculum.

De beschikbaar gestelde toetsen/examens zijn kwalitatief van een goed niveau en helpen de vooropgezette doelen te toetsen.

Door gezamenlijk in vakgroepen de assessmentvormen en bijhorende criteria op te stellen, worden deze voortdurend bevraagd en op hun validiteit getoetst.

Via de SPA-enquêtes krijgt de opleiding een beeld van hoe de evaluaties worden ervaren door de studenten.

Op hogeschoolniveau is een werkgroep Toetsbeleid samengesteld, maar er zijn nog geen concrete resultaten. Bij de vernieuwing van het toetsbeleid naar een meer competentiegericht aanpak nemen de verkorte trajecten een belangrijke rol in. De ervaring die hier wordt opgedaan met de EVC-procedure en meer bepaald de gebruikte assessmentvormen om de competenties van de studenten in kaart te brengen, sijpelt door naar de reguliere opleiding. Dit leidt tot een grotere bewustwording van competentiegericht toetsen in de hele opleiding.

De studenten worden goed geïnformeerd over de evaluatievormen en -criteria en de organisatie van de evaluatie door de studiegids met de curriculumtoelichtingen, het stagevademecum, mondelinge toelichting van het examenreglement door de titularis, de deliberatiecriteria op Blackboard ... Opleidingsonderdelen besteden één of meerdere monitoraten aan examenvoorbereiding en -bespreking. Studenten kunnen na elke examenperiode hun examenkopij inkijken en feedback vragen aan de betrokken lector. Met klachten kunnen de studenten terecht bij de Ombudsdienst.

De competentiematrix vormt de leidraad voor de evaluatie van de stage. De evaluatiecriteria zijn in het stagevademecum geëxpliciteerd. De uiteindelijke beoordeling gebeurt op basis van:

- de observaties van de leerbegeleider, de vaklectoren en de stagementoren;
- de stagemap met observatieverslagen, de lesontwerpen en de reflectieverslagen van de student;
- de reflectiegesprekken tussen de leerbegeleider en de student.

De student wordt op de hoogte gehouden van zijn leerproces via tussentijdse evaluaties.

De opleiding besteedt veel aandacht aan de transparantie van de evaluatie. Intervisiegesprekken tussen de leerbegeleiders (drie keer per jaar) moeten ervoor zorgen dat de studenten volgens gelijklopende criteria én gelijklopende interpretaties worden beoordeeld. De competentiematrix die de leidraad vormt voor de evaluaties door de stagementoren is een vast item van de jaarlijkse mentorenopleiding.

Uit de SPA-enquêtes en de gesprekken met de studenten blijkt er heel wat onduidelijkheid te zijn over de wijze waarop de evaluatie tot stand komt. Vooral het aandeel van de stagementor in de evaluatie is niet helder. De commissie is van mening dat de beoordeling van de stage op zich goed zit, maar de rol van de stagementor moet voor de studenten transparanter worden gemaakt. De studenten ervaren geen probleem met het feit dat de rol van begeleider en evaluator niet gescheiden is.

De studenten die de commissie heeft gesproken, waren positief over het gebruik van de competentiematrix, niet enkel bij de stages maar tijdens de hele opleiding. Ze betreurden dat nog niet alle mentoren de competentiematrix grondig hebben bekeken. Een verplichte mentorentraining zou dit kunnen opvangen.

De opleiding beseft dat de competentiematrix vrij complex overkomt. De beperkte competentiematrix (met de clustering van de basiscompetenties in 27 kerncompetenties), die in het kader van de EVC-procedure wordt toegepast, blijkt een efficiënt instrument om de competentiebeheersing en -groei in kaart te brengen. Dit instrument wordt verder ontwikkeld om in de hele opleiding te worden ingeschakeld.

De evaluatie van de ingroeistage gebeurt op basis van onder meer de uitgevoerde taken, de stagemap, de integratie in de school en het lerarenteam, reflectievaardigheid in functie van de eigen groei naar startbekwaamheid enzovoort. Stagementoren geven geregeld feedback. Een leerbegeleider brengt een bezoek aan de student in functie van het eindverslag.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet de rol van de stagementor in de evaluatie duidelijk maken voor de studenten.

Alle bij de stage betrokken mentoren moeten de competentiematrix goed beheersen.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De instroom is vrij heterogeen. Opmerkelijk is dat de campus Diest meer studenten met een TSO-opleiding aantrekt (67 %) dan de campus Heverlee (30 %). Voor het academiejaar 2006-2007 zijn de cijfers eerder gelijklopend. Het aantal studenten met een BSO- of KSO-vooropleiding is beperkt. De opleiding trekt hoofdzakelijk een vrouwelijk publiek aan.

De opleiding is zich bewust van de typische instroomkenmerken die samengaan met uitval. Ze heeft al in het verleden pogingen gedaan om hiermee preventief om te gaan via de instaptoetsen voor Frans, Nederlands en wiskunde. Op basis van de resultaten konden de studenten – vrijblijvend – remediërende monitoraten volgen. Het vrijblijvende karakter zorgde echter niet voor de gewenste resultaten.

Door deze ervaring en die met de EVC-procedure werkt men nu met startscreenings, gespreid over het eerste en tweede studiejaar. De resultaten zijn bepalend voor de gedifferentieerde leerroute die de studenten volgen:

- een uitdagingsroute, met uitstapcijfers en vervangingsopdrachten;
- een basisroute;
- een intensieve route, met bijkomende remediëring, inoefening en uitdieping van de basisroute.

De studenten die de startcompetenties niet halen, kunnen een extra remediërroute buiten het curriculum volgen, het 'lus-programma'.

De opleiding analyseert de resultaten van de startscreenings en de lusprogramma's, evenals de slaagcijfers. De eerste gegevens van de slaagcijfers zijn alvast bemoedigend. De opleiding heeft de startscreening sinds het academiejaar 2005-2006 verder verfijnd met oefenpakketten die de studenten moeten toelaten zich zo goed mogelijk op de testen voor te bereiden.

De opleiding heeft al voor de invoering van het Flexibiliseringsdecreet veel aandacht besteed aan en ervaring opgedaan met leertrajecten aangepast aan de kenmerken van de instromende studenten.

Sinds 2001 bestaat er een verkort studietraject voor kandidaten die al een lerarendiploma bezitten. In 2005 werden de verkorte studietrajecten uitgebreid naar alle kandidaten met een diploma hoger onderwijs. Sinds 2003 wordt het studietraject bepaald door de EVC/EVK-procedure, waarbij het programma bepaald wordt in functie van de nog te verwerven basiscompetenties. Voor de begeleiding van deze studenten en het uittekenen van de studietrajecten werden studietrajectbegeleiders aangesteld.

De verkorte studietrajecten worden duidelijk door de studenten geapprecieerd, zoals blijkt uit de gesprekken tijdens het visitatiebezoek.

Teneinde de aansluiting secundair-hoger onderwijs nog beter af te stemmen, werd in 2005 een hogeschoolbreed project 'De leerbrug' opgestart, in samenwerking met de Leuvense secundaire scholen. De resultaten van het project moeten de afstemming – zowel langs aanbod- als langs vraagzijde – verder op punt stellen.

De hogeschool heeft geen specifiek beleid gericht op het aantrekken van allochtone studenten. Zij streeft naar een globaal diversiteitsbeleid voor de hogeschool. Om dit beleid te ontwikkelen, werd een PWO-project opgestart: 'Monitoring en evaluatie van diversiteit bij de instroom, doorstroom en uitstroom van studenten in de professionele bachelor'.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	goed
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- Het curriculum is een adequate concretisering van de eindkwalificaties die op hun beurt vertaald zijn in leerdoelen.
- De opleiding kiest voor een bewuste vakinhoudelijke invulling in de eerste twee opleidingsjaren, waardoor de samenhang soms onder druk komt te staan.
- Er gaat veel aandacht naar de praktijkcomponent. Het concept van stage en eindwerk – nu ingroeistage – is goed. De werkvormen zijn gevarieerd, maar overwegend aanbodgestuurd in de twee eerste studie jaren.
- De inhoudelijke en vormelijke kwaliteit van het studiemateriaal is over het algemeen behoorlijk. Examens toetsen de vooropgezette doelen.
- De opleiding besteedt veel aandacht aan de instroomkenmerken en heeft gedifferentieerde leerroutes uitgetekend die een positief effect hebben op de slaagkansen.
- De opleiding besteedt eveneens veel aandacht aan de verschillende domeinen van het Flexibiliserings-decreet. De verkorte leerroutes op basis van een EVC/EVK-procedure zijn toonaangevend.
- Globaal gezien is het een degelijk programma dat in zijn verschillende aspecten goed onderbouwd wordt.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het personeelsbeleid wordt steeds meer hogeschoolbreed uitgewerkt en zal ook vaker worden afgestemd op de associatie. Recent is de hogeschool gestart met het ontwikkelen van een integraal personeelsbeleid gebaseerd op competentie management.

Aanwervingen gebeuren op basis van een concrete opdracht, maar men zoekt een breder profiel om in de toekomst de nodige flexibiliteit voor de taakin-vulling te verzekeren. Aanwerving gebeurt na een gesprek met het departementshoofd en met de opleidingscoördinatoren, en wordt in overleg met beiden beslist. Voor onderwijzend personeel is een diploma hoger onderwijs gecombineerd met een lerarendiploma vereist. Praktijklectoren moeten een ruime werkervaring kunnen bewijzen en recent ook een opleiding als mentor volgen of gevolgd hebben. Belangstelling en motivatie voor het onderwijs zijn een belangrijke toetssteen.

De commissie waardeert dat de opleiding oog heeft voor het ingroeien van nieuwe lectoren via een onthaalprocedure en begeleiding door een vakcollega. Nieuwe personeelsleden worden de eerste twee jaar nauw opgevolgd via onder meer het bijwonen van lessen.

Er zijn criteria voor benoeming en bevordering. In het kader van het integraal personeelsbeleid zullen de benoemingscriteria uitgebreid worden met kwalitatieve criteria.

De hogeschool heeft een protocol voor de evaluatie van het personeel. De evaluatie gebeurt om de vijf jaar – onder verantwoordelijkheid van het (adjunct-)departementshoofd – en steunt op de functioneringsgesprekken. De bevoegdheid voor het jaarlijks individuele functioneringsgesprek ligt bij het opleidingshoofd. Personeelsleden bevestigen aan de commissie dat het functioneringsgesprek een open tweerichtingsgesprek is over onder meer het takenpakket, het pedagogisch-didactisch of administratief functioneren en de werkomstandigheden. Ter afsluiting van het individueel functioneringsgesprek worden afspraken vastgelegd die voldoen aan het SMART-principe.

Naast de individuele functioneringsgesprekken kunnen ook functioneringsgesprekken tussen opleidingscoördinator en vakgroep worden georganiseerd.

De nascholing is expliciet opgenomen in het functieprofiel van de lector. De hogeschool volgt hier twee sporen. Enerzijds is er een aanbod vanuit de opleiding/departement/hogeschool. Op het vlak van onderwijsvernieuwing wordt vanuit het departement/opleiding een aanbod gedaan onder de vorm van studiedagen. Vanuit de hogeschool wordt een aanbod gedaan rond ICT en e-learning.

Anderzijds is er ruimte en budget voor specifieke individuele navorming.

De opleiding is zich bewust van het feit dat een meer systematische aanpak, gekoppeld aan de gestelde prioriteiten, nodig zal zijn.

Ook op hogeschoolniveau is men zich bewust van het belang van een professionaliseringsplan. Sinds een jaar werkt een werkgroep Professionalisering dit verder uit. Er werd onder meer een *e-portfolio* aangemaakt waarin ieder personeelslid zijn navorming en profilering kan noteren.

Uit de gesprekken kon de commissie de positieve effecten van de wisselwerking tussen de lectoren van de reguliere opleiding en de verkorte studietrajecten ervaren. De zoektocht van de lectoren van de verkorte studietrajecten naar alternatieve werkvormen (zoals werken met voortaken, e-learning, afstandsonderwijs, werkplekleren, ontstoffen van de leerinhouden ...) en meer competentiegerichte evaluatievormen scherpt de professionaliteit van het hele personeelskader aan.

De commissie stelt dat het personeel op vakinhoudelijk en onderwijskundig vlak voldoende kwalificaties heeft om het programma uit te voeren en de organisatie ervan in goede banen te leiden. De commissie heeft waardering voor de teamspirit van elke campus: er is sprake van loyaliteit, collegialiteit en grote inzet. Tussen de campussen Diest en Heverlee is een goede functionele samenwerking gegroeid die door de medewerkers gewaardeerd wordt, die gezien wordt als een gezamenlijke meerwaarde (ondanks alle logistieke problemen) en die recht doet aan het behoud van de eigen cultuur en identiteit van elke campus afzonderlijk.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet aandacht besteden aan een meer organisatiegestuurde professionalisering van het lectorenkorps, gekoppeld aan de gestelde prioriteiten.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De campus Diest telt drie praktijklectoren, de campus Heverlee zes. De praktijklectoren worden voor specifieke opleidingsonderdelen ingezet, onder meer voor muzikale en beeldende opvoeding, educatieve technologie, aanvankelijke leerprocessen, onderwijsbeleid en schoolcultuur zijn nog deeltijds in het werkveld actief. Daarnaast zijn er nog vier praktijkmensen actief als assessor binnen de verkorte leertrajecten.

Ondanks de vakspecialisaties die de lectoren door opleiding, ervaring of persoonlijke belangstelling verworven hebben, streeft de opleiding naar meer algemene opleidingsdeskundigheid bij het lectorenkorps. Dit gebeurt door de lectoren ook in te zetten als leerbegeleider, waar een andere dan de eigen vakdeskundigheid aan bod komen.

Doordat de opleiding vroeger al samenwerkingakkoorden met scholen afsloot, hadden de lectoren de mogelijkheid om kleinschalige projecten of activiteiten in een van de scholen te realiseren. Op deze manier konden de lectoren hun kennis van en voeling met het werkveld uitbreiden. Deze mogelijkheid bestond vooral

voor de campus Heverlee, waar een lange samenwerkingstraditie bestaat. Met het opstarten van de partnerschappen zullen ook de lectoren van de campus Diest hier gebruik van kunnen maken.

Met aandacht heeft de commissie de lijst overlopen van individuele professionaliseringsinitiatieven. Zoals al gezegd, is hier een meer systematische aanpak nodig.

De commissie apprecieert de initiatieven om lectoren en werkveld meer en dichter bij elkaar te brengen. Ze vraagt de opleiding om op een creatieve manier naar mogelijkheden te zoeken, los van een decretale context. Het departement is lid van diverse Europese netwerken, zoals ATEE (Association for Teacher Education in Europe), TNTEE (Thematic Network on Teacher Education in Europe) en ETEN (European Teacher Education Network). Lectoren kunnen deelnemen aan congressen, seminaries en projecten. Verder zijn er de verrijkende contacten in het kader van de Erasmusuitwisselingen. Ook de deelname aan het Nitra- en het Trialoogproject leveren nuttige informatie op over de evolutie en invulling van het lerarenberoep.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om creatief te blijven zoeken naar mogelijkheden om de lectoren en het werkveld nog dichter bij elkaar te brengen.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De campus Diest telt 24 OP-leden (16,62 VTE) voor 230 studenten, wat neerkomt op 13,63 studenten per lector. De campus Heverlee telt 44 OP-leden (27,73 VTE) voor 363 studenten, wat neerkomt op 13,81 studenten per lector. De verkorte leertrajecten hebben een aparte staf van 4,29 VTE voor 44 studenten of 10,25 studenten per lector. De hogere omkadering is een terechte keuze omwille van het vele ontwikkelingswerk voor deze trajecten. Gegeven de student-stafproportie van 14,34/1, kan gesteld worden dat er voldoende personeel wordt ingezet.

De leeftijdsstructuur is verschillend tussen de campus Diest en de campus Heverlee. Het aandeel van de leeftijdscategorie 20-29 jaar en 40-49 jaar ligt ongeveer gelijk. Heverlee telt echter meer vijftigplussers. Globaal gezien (over de opleiding heen) is er een goede opbouw in de leeftijdsstructuur van het team.

Met een verhouding van 10 voltijdsen en 12 deeltijdsen in Diest en 12 voltijdsen en 25 deeltijdsen in Heverlee, is de verhouding tussen voltijdse en deeltijdse personeelsleden goed.

De hogeschool streeft ernaar om personeelsleden zoveel mogelijk tewerk te stellen op één plaats, om de koppeling tussen theorie en praktijk te bevorderen.

De toewijziging van opdrachten behoort tot de verantwoordelijkheid van de opleidingscoördinator. Onderwijs-ondersteunende taken (internationalisering, KZ, opleidingscommissie ...) worden toegewezen op basis van

vacatures. Bij de toewijzing wordt rekening gehouden met de wensen van het personeel (zoals kenbaar gemaakt tijdens de functioneringsgesprekken).

Uit de SPA-enquêtes blijkt dat de werkdruk hoog is, maar dat het welbevinden van het personeel niet problematisch is. Uit de gesprekken blijkt een grote werkvoltoening: iedereen voelt zich betrokken bij de curriculumvernieuwing, men ziet de vorderingen en de realisaties en er is reflectie over wat al bereikt is. Het feit dat het personeel nog steeds gemotiveerd en geëngageerd is, wil niet zeggen dat er geen aandacht is voor de stijgende werkdruk die de curriculumvernieuwing met zich meebracht. De commissie kan zich vinden in de intentie van de opleiding om een consolidatiefase in te voeren.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	goed
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	goed
facet 3.3, kwantiteit personeel:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- De noodzakelijke expertise is aanwezig in vakinhoudelijke, didactische en organisatorische zin.
- De innoverende kracht die uitgaat van de verkorte studietrajecten naar de hele opleiding is ook te merken aan de kwaliteit van het personeel.
- Het aandeel van lectoren met praktijkervaring is relatief groot.
- De betrokkenheid en de inzet van het personeel in de opleiding zijn groot.
- Professionalisering is een deel van de functieomschrijving.
- Er wordt voldoende personeel ingezet om de kwaliteit van de opleiding te waarborgen.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Tot het academiejaar 2003-2004 zat het Lerarendepartement in Diest in de campus Voorzienigheid. Het nieuwe gebouw Clenardus werd in september 2004 in gebruik genomen. Het gebouw omvat onder meer leslokalen (voor respectievelijk 80, 30 en twee keer 20 studenten), vergaderlokalen, kantoren voor administratie, bibliotheek, computerlokaal, Studentendienst, studentencafetaria, werklokaal voor lectoren, personeelsliving, keuken en archiefruimte. Het grootste lokaal is uitgerust met een dataprojector, overheadprojector, video, dvd-recorder en aansluitmogelijkheden voor laptops. Kleinere lokalen beschikken alleen over een viltstiftbord. In de campus Voorzienigheid bevinden zich nog hoofdzakelijk les- en vaklokalen, naast een personeelsliving, een studenten-cafetaria, een werkruimte voor lectoren en bergruimtes. Vier lokalen zijn uitgerust met een dataprojector en computer. Vaklokalen zijn er voor beeldende opvoeding, muzikale opvoeding, expressie, wereldoriëntatie en lichamelijke opvoeding. Het gebouw is toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking.

De commissie is van oordeel dat deze infrastructuur – ondanks het gedateerde karakter en de minder handige indeling – voldoende is om het onderwijs van deze opleiding te realiseren. Alle materiaal is aanwezig. De onderwijs- en werkruimtes bieden echter geen inspirerende leeromgeving en missen eigenheid (uitstraling lerarenopleiding). Op termijn moet er een oplossing worden gezocht voor zowel de lectoren- als de studentenruimtes.

Het Lerarendepartement in Heverlee is gehuisvest in het gebouw Flos Campi, dat deel uitmaakt van de Heilig Hart-campus waartoe ook het departement ECHO, een basisschool, een secundaire school, een internaat en een kloostergemeenschap behoren. De opleiding deelt de lokalen met de overige lerarenopleidingen kleuteronderwijs en secundair onderwijs en met de posthogeschoolvorming. Er bevinden zich onder meer 38 les- en vaklokalen, het onthaalsecretariaat, een aula, een demonstratielokaal met groot scherm, een ontmoetingsruimte, een personeelsliving, de studentencafetaria, een werkruimte voor lectoren en de bibliotheek. Twaalf lokalen zijn uitgerust met een dataprojector en bijhorende computer. Vaklokalen zijn er voor beeldende vorming, muziek, wereldoriëntatie, educatieve technologie en bewegingsopvoeding. De hogeschool maakte het gebouw toegankelijk voor studenten en personeelsleden met een fysieke beperking (lift, hellende vlakken voor rolstoelgebruikers en automatische deuren).

De campus Heverlee wordt momenteel uitgebreid met een nieuwbouw die zowel het Lerarendepartement als het departement ECHO zal bedienen. Hier wordt onder meer een studielandschap en een opsplitsbaar auditorium voorzien.

De commissie is van mening dat de infrastructuur aangepast is aan de onderwijsnoden. Het vooruitzicht van de nieuwbouw is een pluspunt. Maar ook hier is de commissie van mening dat de infrastructuur geen uitdagende leeromgeving biedt. Er hangt nog te veel een secundaironderwijsgevoel. De omgeving zou studentvriendelijker moeten worden en meer etaleren wat de studenten kunnen. De commissie adviseert om hiervoor een beroep te doen op de creativiteit van de leraren in spe.

Studenten en lectoren vinden in de bibliotheek een uitgebreide collectie boeken en tijdschriften, cd-roms, multimedia- en educatieve software, een spelothek met ontwikkelingsmaterialen en video-opnames met onder

meer lessen als 'good practices'. De catalogus is via Internet raadpleegbaar; elke student kan gebruikmaken van elektronische bibliotheken. De bibliotheek van de beide vestigingen heeft een audiovisuele afdeling met onder meer een set voor eigen montagewerk en audiovisuele toestellen die studenten kunnen ontlenden. De bibliotheek beschikt over een behoorlijk budget: voor het jaar 2004-2005 46.000 euro voor drie opleidingen in Heverlee en 14.353 euro voor twee opleidingen in Diest. Er is een apart budget voor audiovisueel materiaal.

Bij het bezoek aan de bibliotheken heeft de commissie kunnen vaststellen dat de collectie behoorlijk en actueel is. De campus Diest scoort iets minder, maar de goede contacten en het interbibliotheecair leenverkeer met Heverlee vangen dit op.

De bibliotheek in Heverlee heeft 88 werkplaatsen voor studenten, waarvan 23 met pc, wat gezien de studentenpopulatie aan de krappe kant is. Maar er is het perspectief van de nieuwbouw met een studielandschap, die de problemen uit het verleden zal opvangen.

De bibliotheek Diest heeft 48 werkplaatsen voor studenten waarvan zes met pc. Er zijn ook vier aanpalende kleine werkruimtes voor zelfstudie, groepswork, projectwork enzovoort.

Studenten en personeelsleden worden over ICT-mogelijkheden geïnformeerd via de folder *ICT-faciliteiten voor studenten en personeel*. De vestiging Heverlee beschikt over vier computerlokalen met een honderdtal pc's; één lokaal met 60 werkstations staat bijna permanent ter beschikking van studenten. Lectoren beschikken er over een werklokaal met 14 pc's en een printer. Het computerlokaal van de vestiging Diest beschikt over 28 werkstations; buiten de lessen ICT/Educatieve Technologie staan deze ter beschikking van studenten. Lectoren beschikken er over een werklokaal met vijf pc's.

De studenten en de lectoren hebben een eigen e-mailaccount. De commissie stelde vast dat het gebruik van het elektronische leerplatform Blackboard in opgang is, maar dat een optimale toepassing van dit instrument in het onderwijsproces bijkomende coördinatie vergt. De commissie vraagt meer aandacht voor het gebruik van ICT in onderwijs.

De commissie wenst speciaal te vermelden dat ze tijdens de rondleiding te woord werden gestaan door studenten van de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De accommodatie van de campus Diest verdient nadere aandacht in het huisvestingsbeleid van de hogeschool.

De infrastructuur zou de studenten een meer uitdagende leeromgeving moeten bieden en ook meer de eigenheid van de opleiding moeten uitstralen. De commissie adviseert om de creativiteit van de leraren in spe te gebruiken.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op hogeschoolniveau is een centrale dienst werkzaam die de studiebegeleiding coördineert en de departementen ondersteunt. Er werd een interdepartementale werkgroep opgericht die de initiatieven binnen de departementen inventariseert en overbrengt naar de hele hogeschool.

- Op hogeschoolniveau werd in samenspraak met de departementen een visie en een referentiekader voor de studie- en studentenbegeleiding opgesteld. Zes begeleidingsdomeinen werden bepaald:
- studietrajectbegeleiding
- interne informatiedoorstroming
- studiebegeleiding
- psychosociale begeleiding
- ombudsbegeleiding
- externe informatievoorziening

Voor de opleiding lager onderwijs zijn twee coördinatoren aangesteld (één per campus).

Instroombegeleiding vindt plaats vóór en na de inschrijving.

De opleiding heeft een doordachte informatiestrategie uitgebouwd via onder andere een algemene brochure, de website, info(namid)dagen, SID-In-beurzen en de publiciteitscampagne 'Voel de vonk'. Studenten kunnen zich vooraf informeren over vrijstellingen, studietrajecten, studieduurverkortingen en begineisen voor de opleiding en opleidingsonderdelen.

De beide campussen richten gelijktijdig vier infonamiddagen in, waar lectoren, studenten en opleidingshoofden informatie geven over de opleiding. Om de informatie accuraat te verstrekken, werkt het departement op de beide campussen met een inschrijvings- en infoteam (instroombegeleiders) tijdens SID-InS, de info(namid)dagen en inschrijvingsperiodes.

Bij de start van het academiejaar worden instaptoetsen afgenomen die de basis voor de gedifferentieerde leerroutes vormen. In de eerste sessies van reflecterend leren maken de studenten kennis met de leergroepbegeleider en de leergroep, met de verwachtingen naar de opleiding en het beroep.

Extra opvang is er voor studenten die via de EVC/EVK-procedure instromen.

De studiebegeleiding tijdens de opleiding is eveneens goed opgebouwd.

Vakinhoudelijke studiebegeleiding gebeurt tijdens monitoraten of binnen de contacturen van de lectoren. Monitoraten worden voor elk opleidingsonderdeel georganiseerd. Wegens het vrijblijvende karakter van de monitoraten bereikten ze niet steeds de gewenste doelgroep. De opleiding heeft dit ondervangen door de gedifferentieerde leerroutes, waar de remediëring is ingeroosterd.

De commissie kreeg informatie over het screeningsinstrument LASSI (Learning and Study Strategies Inventory) en het afgeleide begeleidingsaanbod van de dienst Studie- en studentenbegeleiding, dat inspeelt op de noden van de studenten: sessies over studeren, plannen, markeren, schematiseren, memoriseren en het begeleiden van licht uitstelgedrag. Studenten ontvangen eveneens de cd-rom MANI, hoger onderwijs binnen handbereik.

Vóór en na evaluatiemomenten kunnen de studenten terecht bij een leerbegeleider voor studieplanning en -aanpak, en na de evaluatie in januari volgt een verplicht gesprek met de leerbegeleider (met bijvoorbeeld een mogelijk advies voor heroriëntering of het volgen van een faalangsttraining). Examenresultaten kunnen de studenten bespreken met lectoren, en examens kunnen zij inkijken met het oog op remediëring.

De Studentendienst verzorgt tevens de ombudsfunctie. Tijdens de gesprekken werd voor de commissie duidelijk dat de tussenkomst van de Ombudsdienst evolueert van ombudsfunctie tijdens evaluatiemomenten naar ombudsbegeleiding en klachtenpreventie tijdens het academiejaar. De ombudsbegeleiding kan zich op verschillende vlakken situeren: op studiegebied en op persoonlijk, sociaal of financieel vlak. Indien nodig wordt doorverwezen naar de gespecialiseerde diensten binnen het departement, de K.U. Leuven of andere instanties.

Voor de studenten van de verkorte studietrajecten wordt een aparte permanentie voorzien tijdens het avond-, weekend- en vakantieonderwijs.

De studenten worden goed geïnformeerd over de mogelijkheden van studie- en studentenbegeleiding via de studiegids, het studiecontract, de valven en Blackboard.

Samenvattend stelt de commissie dat er interdepartementaal een duidelijke visie, beleid en sturing is voor de uitbouw van de studie- en studentenbegeleiding. De opleiding besteedt aandacht aan de verschillende aspecten van de begeleiding. De zorg en aandacht voor de studenten blijkt uit de informatievoorziening en uit de wijze waarop er een variatie aan begeleiding en/of voorzieningen is geregeld. Uit de resultaten van de SPA-enquêtes blijkt dat de studenten de studiebegeleiding positief evalueren.

De hogeschool en de opleiding erkennen dat er nog geen opvolging gebeurt van de resultaten van de begeleiding op het rendement.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de relatie tussen de begeleiding en het rendement te analyseren om de remediërende maatregelen verder te verfijnen.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - De opleiding kan beschikken over een adequate, zij het niet erg uitdagende leeromgeving.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Er is een duidelijk systeem in de studiebegeleiding.
 - De opleiding besteedt aandacht aan de verschillende aspecten van de begeleiding.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De hogeschool ontwikkelde al jaren geleden een structuur voor een systematische aanpak van kwaliteitszorg. Er werd geïnvesteerd in kwaliteitsmedewerkers op hogeschool-, departementaal en opleidingsniveau. De Centrale Dienst Kwaliteitszorg (DKZ) biedt een methodologisch verantwoord kader aan en ondersteunt de processen van kwaliteitszorg in de departementen en de opleidingen. Om de link tussen het centrale en departementale niveau te versterken, werden departementale coördinatoren kwaliteitszorg aangesteld. In het Lerarendepartement is hiervoor 30% VTE voorzien.

Kwaliteitszorg werd binnen de opleiding lager onderwijs structureel in de omkadering verankerd door de aanstelling van een kwaliteitscoördinator van 20 % VTE vanaf 2005-2006. Deze aanstelling versterkt het gewicht van kwaliteitszorg in het opleidingsbeleid.

De commissie kreeg toelichting bij de aanpak van interne kwaliteitszorg via de PDCA-cyclus en bij de evaluatie van het onderwijs- en opleidingsaanbod vanuit het EFQM-organisatiemodel.

Er zijn diverse meetinstrumenten voorhanden om de opleiding structureel te evalueren. De metingen en/of onderzoeken werden uitgevoerd op hogeschoolniveau (DKZ) of departementaal niveau (DLO), of door externen:

- de SPA-enquêtes die focussen op de tevredenheid van studenten en personeel (uitgevoerd in 2001-2001 en 2003-2004);
- het jaarlijkse PAS-AF-onderzoek naar de tewerkstellingsgraad en de functie van de pas-afgestudeerden;
- de evaluatie van de (delen van) opleidingsonderdelen;
- de SERV-enquête naar de werkdruk en stress in de Vlaamse hogescholen (2005);
- evaluatie van de departementale leiding;
- evaluatie van de principes van het nieuwe benoemingssysteem;
- onderzoeken in het kader van het personeelsbeleid
- onderzoek naar de herkenbaarheid van de onderwijsvisie van de Katholieke Hogeschool Leuven bij de studenten en de lectoren van BALO;
- evaluatie van de evaluatie: onderzoek naar het evaluatiegedrag van de lectoren BALO;
- studietijdmeting bij 1 BALO (volledig), stage 2 BALO en ingroeistage bij 3 BALO;
- onderzoek naar de studiekost van de opleiding.

In eerste instantie worden standaardvragenlijsten gebruikt, maar vragenlijsten of onderzoeksmethodes kunnen worden aangepast op maat van de opleiding. Specifieke opleidingsgebonden onderzoeken zijn eveneens mogelijk.

Op opleidingsniveau werd de interne kwaliteitszorg aanvankelijk gekoppeld aan de externe visitatie. Sinds 2003-2004 werden die echter ontkoppeld, waarbij de opleidingen zelf de verantwoordelijkheid kregen om onderzoeken aan te vragen in het kader van de eigen PDCA-cyclus. Sinds 2004-2005 worden de evaluaties sterker gekoppeld

aan de onderwijsvisie. Op initiatief van de opleiding werden de volgende bevragingen in 2005-2006 en 2006-2007 uitgevoerd:

- de transparantie van de evaluatie;
- studietijdmeting;
- onderzoek naar de studiekost van de opleiding;
- studietijdmeting ingroeistage;
- de professionele inzet van de afgestudeerden van de verkorte studietrajecten.

Toetsbare streefdoelen zijn nog niet bepaald, maar de verbeteringsacties worden gekoppeld aan een lage tevredenheidsindex of een hoge klachtenindex in de SPA-enquêtes. De indexen hebben een signaalfunctie bij de evaluatie van de opleiding. De SPA-enquêtes hebben voor de onderbouwing van het zelfevaluatie rapport goede diensten bewezen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft concrete voorbeelden kunnen zien van het functioneren van de PDCA-cyclus.

Op basis van de SPA-enquêtes werden verbeteringsplannen opgesteld en uitgevoerd, onder meer:

- de kansen om te participeren aan internationale programma's;
- bijzondere regelingen voor zij-instromers;
- studiebelasting;
- de manier waarop eventuele klachten en kritiek worden behandeld;
- het intranet als informatiebron;
- de wijze waarop evaluatie wordt opgevat en de duidelijkheid van de evaluatiecriteria.

De commissie heeft kunnen vaststellen dat positieve effecten van de genomen maatregelen worden bevestigd door de resultaten van de SPA-enquête 2003-2004; waarbij de klachtenindex (KI) vaak gevoelig of in lichtere mate daalt en/of de tevredenheidsindex (TI) (significant) stijgt. Deze effecten betekenen niet steeds dat de gesignaleerde problemen meteen volledig van de baan zijn, maar de commissie heeft vastgesteld dat de opleiding na een verdere analyse van de enquête 2003-2004 nieuwe werkpunten opnam.

De commissie las in het zelfevaluatie rapport dat het onderwijsontwikkelingsplan (OOP) van de Katholieke Hogeschool Leuven voor 2003-2006 de resultaten uit kwaliteitsonderzoeken koppelt aan de doelstellingen van de onderwijsvernieuwing. De bedoeling hiervan is om de kwaliteitsdoelen voor de toekomst te verankeren in het

kwaliteitszorgproces en de onderwijsontwikkeling. Voor de realisatie van deze doelstelling heeft men negen actielijnen geëxpliciteerd: vier op beleidsniveau en vijf op opleidingsniveau.

De opleiding vertaalde de vijf actiepunten van het OOP naar eigen actielijnen voor de periode 2003-2006.

- Actielijn 1 - Onderwijs gericht op competenties
- Actielijn 2 - Flexibilisering
- Actielijn 3 - Studie en studentenbegeleiding
- Actielijn 4 - Ondersteuning van het onderwijzend personeel
- Actielijn 5 - Optimaliseren van het onderwijs door dialoog met stakeholders

De actielijnen werden omgezet in concrete plannen en men stelde een gefaseerd plan/do/check/act-plan op om deze actielijnen tegen 2006 te realiseren. De commissie heeft kunnen vaststellen dat de actieplannen worden gerealiseerd.

Aan de hand van de vergelijking van bevindingen uit opeenvolgende enquêtes en voorbeelden die tijdens de gesprekken met studenten, lectoren en afgestudeerden werden gegeven, is de commissie van mening dat evaluaties bijdragen tot aantoonbare verbeteringen in het kader van de vooropgezette doelen. De opleiding is op weg om hierbij de PDCA-cyclus te systematiseren en te verankeren in beleidsbeslissingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De decretaal verplichte overlegorganen zijn aanwezig. De hogeschool stelt veel belang te hechten aan de inbreng en de betrokkenheid van stakeholders bij de besluitvorming en de evaluaties van interne kwaliteitszorg, onderwijsevaluaties en onderwijsvernieuwing.

Personeel, studenten, afgestudeerden en werkveld worden betrokken via verschillende kanalen en via de deelname aan de SPA-enquêtes.

Dit geldt zeker voor de betrokkenheid van de personeelsleden. Ze zijn betrokken bij interne kwaliteitszorg:

- via de opleidingscommissie, afdelingsvergaderingen en gezamenlijke studiedagen. Zij nemen deel aan de analyse van de resultaten uit de SPA-enquêtes en intensieve onderzoeken, aan het opzetten van bijstuuracties en verbeteringsplannen, en het opvolgen ervan;
- door deelname aan de uitwerking van en hun inbreng op gemeenschappelijke studiedagen;
- via de inhoud van en conclusies uit functioneringsgesprekken.

De personeelsleden die de commissie heeft gesproken, hebben niet de indruk dat er zaken onbesproken blijven. Ze voelen zich zeer betrokken bij de opleiding.

Studenten zijn betrokken bij de interne kwaliteitszorg;

- door deelname aan (geplande) onderwijsbeoordelingen en hun inbreng in het studentenoverleg bij het opzetten van verbeteringsplannen en opvolgen van bijstuuracties;
- via de opleidingscommissie waar zij een actieve inbreng hebben bij curriculumvernieuwing;
- door deelname aan de SPA-enquêtes en onderzoeken.

De studenten die de commissie heeft gesproken, bevestigen dat de opleiding rekening houdt met hun opmerkingen.

Via enquêtering, mentorenopleiding, mentorenoverleg en vergaderingen met directies van de partnerscholen vormen de afgestudeerden en het werkveld een klankbord en een richtingaanwijzer voor de onderwijsvernieuwing.

De commissie meent dat een alumniwerking kan bijdragen tot de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De afgestudeerden die de commissie heeft gesproken, willen daaraan meewerken. Zij zien zich vooral een bijdrage leveren als gastspreker om hun ervaringen uit te wisselen.

De vertegenwoordigers van het werkveld vinden het positief dat ze deel uitmaken van de opleidingscommissie. Ze zijn voorstander om nog frequenter samen te komen. Ze hebben wel de indruk dat de opleiding naar hen luistert en voelen zich gewaardeerd als partnerschool.

Wat het werkveld betreft, is de commissie van mening dat de opleiding zich wat selectiever mag opstellen en eisen mag stellen aan de samenwerking, wat de kwaliteit van de opleiding ten goede zal komen. De commissie denkt bijvoorbeeld aan eisen aan stagementoren in functie van de verschillende stages die de student moet lopen of aan samenwerking wat betreft de invulling van de competenties 'de leraar als cultuurparticipatant' of 'de leraar in relatie tot externen en ouders'.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de opleiding om de afgestudeerden niet los te laten. De afgestudeerden zijn bereid om mee te werken en hebben de opleiding heel wat te bieden

De commissie adviseert de opleiding om alumni en externen sterker op een formele wijze te zien als een volwaardige gesprekspartner.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De hogeschool ontwikkelde een structuur voor een gestructureerde aanpak van interne kwaliteitszorg waarop opleidingen een beroep kunnen doen.
- Er wordt systematisch een kwaliteitstoetsing uitgevoerd over de verschillende aspecten van het onderwijs bij de relevante doelgroepen.
- Studenten, afgestudeerden en werkveld zouden nog beter kunnen worden betrokken.
- Concrete plannen worden uitgevoerd volgens de PDCA-cyclus. De SPA-enquêtes functioneren als graadmeter om de verbeteringsacties te plannen en op te volgen. Evaluaties dragen bij tot aantoonbare verbeteringen.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bevraagt de mate waarin ze haar doelstellingen verwezenlijkt bij de verschillende stakeholders:

- De tewerkstellingsgraad scoort hoog, zij het dat er de laatste jaren een licht dalende trend is, die parallel loopt met de geleidelijke afname van de spanning op de arbeidsmarkt.
- De directies van basisscholen zijn zeer tevreden over de afgestudeerden en karakteriseren hen als goede opvoeders, organisatoren, begeleiders van leer- en ontwikkelingsprocessen, lid van het schoolteam en inhoudelijke expert. Directies kennen een hoge score toe voor alle beroepshoudingen met als uitschieters: creatieve instelling, zin voor samenwerking, zin voor verantwoordelijkheid en flexibiliteit. Deze appreciaties worden tijdens het visitatiebezoek bevestigd door de gesprekspartners uit het werkveld. Zij plaatsen wel kritische kanttekeningen bij sommige functionele gehelen (onder meer innovator, lid van de onderwijs-gemeenschap en partner van externen).
- Van de afgestudeerden is ruim 84 % zeer tevreden over de gevolgde opleiding. Zij appreciëren vooral de stage als voorbereiding op de instap in het werkveld. De afgestudeerden die de commissie heeft gesproken, voelden zich startbekwaam.
- De appreciatie voor de stage is ook terug te vinden bij het werkveld en de studenten. Beide plaatsen echter wel een kritische kanttekening: de studenten over de evaluatie van de stage en het werkveld over de administratieve last van de stage.

De portfolio's van de ingroeistage die de commissie heeft ingekeken, bevestigen het degelijke beeld van de opleiding. De portfolio's zijn omvangrijk en gefundeerd. Vele aspecten komen aan bod. De afgestudeerden bevestigen dat de ingroeistage bijdraagt tot de voorbereiding op de instap in het werkveld.

Op basis van dit alles kan de commissie bevestigen dat de eindkwalificaties die de opleiding realiseert, overeenstemmen met de nagestreefde competenties, zowel qua niveau, oriëntatie als domeinspecifieke eisen.

Zoals eerder gesteld, beseft de opleiding dat ze nog een hele weg heeft af te leggen op het vlak van internationalisering. De internationale mobiliteit scoort dan ook niet zo hoog in de lerarenopleiding van Katholieke Hogeschool Leuven. Wat de studentenmobiliteit betreft, gingen 9 studenten van de campus Heverlee naar het buitenland in het academiejaar 2004-2005. Wat de lectorenmobiliteit betreft, gingen 22 lectoren naar het buitenland. Het gaat hier om cijfers voor het hele Lerarendepartement 2004-2005.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50 % liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding hanteert geen streefcijfers voor instroom, doorstroom en uitstroom: haar inspanningen zijn gericht op het bieden van optimale slaagkansen aan alle studenten en op het bereiken van het vooropgestelde competentieniveau op het einde van de opleiding.

De opleiding volgt de slaagcijfers op. Men kent de relatieve positie van het bereikte rendement in vergelijking met de andere lerarenopleidingen binnen het departement. De slaagcijfers in Diest en Heverlee in het eerste opleidingsjaar wijken slechts in geringe mate van elkaar af (in Diest tussen 63 en 48 % en in Heverlee tussen 62 en 50 %). In het tweede jaar liggen de slaagkansen in Diest tussen 95 en 80 % en in Heverlee tussen 93 en 78 %. De cijfers in het derde jaar zijn voor Diest tussen 100 en 96 % en voor Heverlee tussen 100 en 84 %. De gemiddelde studieduur overschrijdt nauwelijks de drie jaren (Diest: 3,4 maanden en Heverlee: 3,7 maanden).

Uit de beschikbaar gestelde cijfers in het zelfevaluatie rapport blijkt dat de beide vestigingsplaatsen een analoog slaagcijfer hebben, ondanks de andere instroom. Uit de analyse van de slaagcijfers blijkt dat ASO-studenten in het eerste jaar de meeste kans op slagen hebben. Maar TSO-studenten hebben in het eerste jaar meer slaagkansen in Diest dan in Heverlee. De opleiding meent hiervoor een mogelijke verklaring te hebben, door het feit dat Diest 'kleiner is' en er in een klasgroep meer TSO-studenten instromen. Kleinschaligheid is studiebevorderend voor de overgang van secundair naar hoger onderwijs, omdat de student gekend is, waardoor met hem meer rekening wordt gehouden en de onderwijsaanpak op hem wordt afgestemd.

De slaagcijfers van de verkorte studietrajecten tonen een heel ander beeld, dat te verklaren is vanuit de specifieke karakteristieken van de studenten.

De studentendiensten registreren tijdens een exitgesprek de reden van studie-uitval. Deze gegevens zullen gebruikt worden om een onderzoek te doen naar de oorzaken van niet-slagen en studie-uitval.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de rendementen in het eerste jaar te onderzoeken met het oog op de verbetering ervan.

De commissie stelt voor om nog meer contacten te leggen met het secundair onderwijs, de pedagogische begeleiding en het CLB teneinde de mogelijkheden van het secundair onderwijs en de verwachtingen van het hoger onderwijs meer op elkaar af te stemmen.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding levert degelijk inzetbare leraren af die geapprecieerd worden door het werkveld.
- Studenten en afgestudeerden waarderen de stage als voorbereiding op de instap in het werkveld.
- De portfolio's van de ingroeistages die de commissie heeft bekeken, bevestigen het niveau van de afgestudeerden.
- De gemiddelde slaagcijfers voor de vestigingen in Diest en Heverlee liggen in de lijn van het Vlaamse gemiddelde. TSO-studenten hebben ontegensprekelijk hogere kansen in Diest dan in Heverlee. Redenen van studie-uitval worden geregistreerd.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie heeft de visitatie voorbereid op basis van het zelfevaluatie rapport. Het rapport is overzichtelijk en gestructureerd opgesteld. Elk facet en onderwerp is grondig geanalyseerd. Er is een goede kritische reflectie met de sterke- en zwaktepunten, acties op korte en middellange termijn en uitdagingen voor de toekomst. De resultaten uit de SPA-enquêtes vormen een goede onderbouwing van het rapport. Globaal vond de commissie het zelfevaluatie rapport open en kritisch; het gaf een duidelijk beeld van de opleiding. De gesprekken waren een goede aanvulling op het zelfevaluatie rapport. De commissie apprecieerde de openhartige en constructieve houding van alle gesprekspartners.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op het eerste opleidingsrapport geeft de opleiding aan de volgende acties of verbeteringen gepland of uitgevoerd te hebben:

- Er werd een meting uitgevoerd op alle opleidingsonderdelen van het eerste jaar.

De commissie heeft op basis hiervan geen aanpassing van de oordelen doorgevoerd.

Bijzonder kwaliteitskenmerk: EVC-procedure

Facet 1 Differentiatie en profilering

Beoordelingscriteria:

- Het kenmerk levert een betekenisvolle bijdrage aan de differentiatie en profilering in het hoger onderwijs.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De hogeschool biedt met de ontwikkelde EVC-procedure een antwoord op een actueel maatschappelijk fenomeen, namelijk studenten met een zeer gedifferentieerde instroom. In de huidige onderwijscontext vraagt een dergelijke gedifferentieerde instroom om een doorgedreven uitbouw van geïndividualiseerde studietrajecten waar eerder verworven competenties in rekening kunnen worden gebracht.

De hogeschool heeft hier al op ingespeeld nog vóór de flexibilisering in 2004 in een decretale context werd geregeld.

In 2002 werd het projectvoorstel van de hogeschool *Volwaardig evenwaardig: naar een formele (h)erkenning van elders en eerder verworven competenties* door de DIVA weerhouden uit vijf kandidaten in het domein van de lerarenopleiding. Met de steun van DIVA en eigen middelen werd de EVC-procedure uitgewerkt en voor het eerst toegepast in 2003. In 2004 werd het vervolgproject 'Volwaardig evenwaardig' door het Europees Sociaal Fonds goedgekeurd en werd de procedure verder uitgediept en geoptimaliseerd. De procedure wordt beschreven in het boek *Volwaardig evenwaardig. Het formeel erkennen van eerder verworven competenties. Een empirisch onderbouwd EVC-model voor verkorte opleidingstrajecten initiële lerarenopleiding lager onderwijs* dat in 2005 werd gepubliceerd.

De procedure valt uiteen in twee grote luiken:

- erkenning van verworven kwalificaties (EVK) op basis van creditbewijzen en studiebewijzen van opleidingen van een formeel leertraject;
- erkenning van verworven competenties (EVC) op basis van dienststaten, attesten en desgevallend een assessment.

De opleiding geeft aan op welke vlakken de procedure zich onderscheidt binnen de lerarenopleidingen in Vlaanderen:

- Deontologische code:
- De opleiding heeft een gedragscode ontwikkeld, geïnspireerd op adviezen en regelgeving van de SERV, de VLOR en de VDAB.
- Instroomprocedure:
- Bij de aanvraag krijgen de studenten een handleiding en een voorbereidingspakket. Bovendien organiseert de hogeschool meerdere informatierondes.
- Voor het EVC-gedeelte worden de studenten door een instroombegeleider gecoacht. De beschrijving van de toetsen van het assessment zijn terug te vinden in de handleiding die jaarlijks wordt geactualiseerd en gepubliceerd.
- Herkennen van competenties:
- De opleiding heeft op eigen initiatief de basiscompetenties geoperationaliseerd en in groeilijnen uitgeschreven in een competentiematrix. Per competentie worden de vier niveaus van competentiebeheersing concreet vertaald naar exemplarische uitingvormen, wat de kandidaten helpt om zich juist te situeren op een bepaald niveau. De matrix is naderhand uitgebreid naar alle competenties van de opleiding

en in de reguliere opleiding ingevoerd. De competentiematrix werd eveneens gepubliceerd. Uitgaande van de decretale basiscompetenties werden 27 competentieclusters weerhouden, die de opleiding in samenspraak met het werkveld als kritische factoren erkent. Deze vormen de beoordelingsstandaard waaraan de competenties van de kandidaten worden afgemeten.

- Toetsen van competenties:
 - Het ontwikkelde assessmentinstrumentarium is gebruiksvriendelijk, laagdrempelig en flexibel. Er is een grote variëteit. Iedere competentie wordt minstens in drie verschillende assessmentvormen getoetst.
 - De toetsing gebeurt door een onafhankelijke commissie, bestaande uit een ervaren lector die niet betrokken is bij de initiële opleiding of de verkorte leerroute (opleidingsassessor) en uit een mentor van een partnerschool (veldassessor). Deze vormen duo's die voortdurend wisselen van samenstelling. De assessoren zijn getraind in een vierdaags vormingspakket. De assessoren komen ook jaarlijks samen om hun kijk op de procedure aan te scherpen.
- Erkennen van competenties:
 - De competenties worden erkend in een deliberatie van de Beoordelingscommissie, voorgezeten door het adjunct-departementshoofd en de opleidingscoördinator.
- Nazorg:
 - Elke kandidaat kan feedback krijgen van de assessor.
- Geïndividualiseerd traject:
 - Het resultaat van de procedure wordt zichtbaar in het geïndividualiseerd traject van de student.
- Kwaliteitszorg:
 - De kwaliteitszorg in de procedure werd door de dienst Kwaliteitszorg van de hogeschool en door een onderzoek van professor J. Fontaine verbonden aan de Universiteit Gent bevestigd. De procedure is betrouwbaar door het inbouwen van een aantal mechanismen (onder meer privacy, paarsgewijs assessment, training van de assessoren en het vertalen van de competenties in concrete uitingvormen).
 - De validiteit wordt bevestigd door de samenwerking tussen de opleiding en het werkveld bij het bepalen van de kritische competenties die in het assessment aan bod moeten komen.

De commissie onderschrijft dit.

Dat de expertise ondertussen zowel binnen de eigen hogeschool als binnen de associatie wordt gebruikt, is een blijk van erkenning. Ook de beslissing van de hogeschool om EVC hogeschoolbreed in te voeren, onderstreept de waarde van de ontwikkelde procedure. De hogeschoolbrede invoering gebeurt onder de vorm van een project van het projectmatig wetenschappelijk onderzoek 'Bouwen aan schakels tussen arbeid en onderwijs'.

De commissie vindt de wijze waarop de procedure wordt uitgewerkt en toegepast, degelijk. De procedure zit methodologisch en inhoudelijk goed in elkaar en wordt via onderzoek onderbouwd. Uit de gesprekken met de opleidingscoördinator, de assessoren en de studenten blijkt dat de procedure 'doorleefd' is. De commissie ervaart een degelijke professionaliteit in wat de opleiding doet.

De opleiding is zich bewust van de valkuilen en onderzoekt hoe die kunnen worden vermeden (onder meer door onderzoek naar de interbeoordelaarsvaliditeit, de inhoudsvaliditeit en de clustering van competenties). Aan de hand van de feedback van de studenten werd de procedure verder verfijnd. De studenten die de commissie heeft gesproken, bevestigen dit.

De procedure die momenteel ontwikkeld is, kan als voorbeeld dienen voor de andere lerarenopleidingen en – bij uitbreiding – voor alle opleidingen.

Facet 2

Kwaliteit

Beoordelingscriteria:

- Het kenmerk draagt bij tot de kwaliteit van de opleiding.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft uit de gesprekken en de beschikbare informatie kunnen vaststellen dat de EVC-procedure bijdraagt tot de in gang gezette vernieuwingen in de hele opleiding die de kwaliteit van de hele opleiding ten goede komen.

Op de volgende facetten is de invloed duidelijk:

- De vertaling van de decretale basiscompetenties in vier beheersingsniveaus en de beschrijving in concrete gedragsindicatoren was de directe aanzet tot de ontwikkeling van de competentiematrix die voor de hele opleiding richtinggevend is.
- De bruikbaarheid van de competentiematrix voor het werkveld en de studenten wordt verhoogd door de competentieclusters: 27 kerncompetenties die in samenwerking met het werkveld werden bepaald. In 2004 zijn die uitgebreid tot alle decretale competenties;
- De relatie tussen de inhoud van het opleidingsprogramma en de competenties werden scherper gesteld. Voor een geïndividualiseerde keuze in functie van de nog te verwerven competenties is dit essentieel, maar het verhoogt ook de transparantie voor de studenten.
- De expertise met de EVC-procedure en de geïndividualiseerde studietrajecten heeft de aanzet gegeven om startscreenings toe te passen in het eerste opleidingsjaar en om gedifferentieerde leerroutes te ontwikkelen. Op deze manier wordt de aansluiting van de opleiding met de beginsituatie van de studenten verbeterd.
- Voor de beoordeling van de competenties worden alternatieve assessmentvormen toegepast, zoals het competentiegesprek, de portfolio, de overall-toets. De opgedane expertise leidt tot een meer competentiegericht toetsbeleid.
- Binnen de EVC-procedure zijn de rollen van de beoordelaar en de begeleider gescheiden, maar worden de evaluatiecriteria door beiden vastgelegd. Het overleg leidt tot een grotere transparantie van de toetsing en consistentie in het vastleggen van de evaluatiecriteria.
- De EVC-procedure en de samenstelling van de beoordelingscommissies leidt tot een nauwere samenwerking met het werkveld.
- Het werkveld apprecieert de studenten die via de EVC-procedure zijn ingestroomd. Zij dragen bij tot het verbreden van het competentieprofiel van het lerarenteam in het basisonderwijs.
- De vorming en training in het kader van de toepassing van de EVC-procedure leidt tot een verdere professionalisering van het personeel.
- Bij de ontwikkeling van de EVC-procedure werden binnen- en buitenlandse contacten gelegd, wat resulteert in een netwerk van deskundigen waar een beroep kan op worden gedaan.

Facet 3 Concretisering

Beoordelingscriteria:

- De gevolgen van het kenmerk voor de kwaliteit van het onderwijs (instroom, onderwijsprogramma, onderwijsproces, output, voorzieningen, kwaliteit staf) zijn geoperationaliseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft tijdens het bezoek kunnen vaststellen dat de EVC-procedure wel degelijk geoperationaliseerd is.

Door de EVC-procedure bereikt de opleiding andere doelgroepen, onder meer studenten die al een initiële opleiding achter de rug hebben, maar ook werkenden die hun loopbaan willen heroriënteren. De studenten die de commissie heeft gesproken, bevestigen de waarde van de procedure.

De EVC-procedure resulteert in een verkort studietraject in functie van de te verwerven competenties. De inhoud van de opleidingsonderdelen zijn thematisch gebundeld in afgebakende leerstofpakketten. De leerinhouden geven aanleiding tot drie niveaus van verwerking:

- volledig en op zelfstandige basis;
- een intensief pakket met instructiemomenten en monitoraten;
- een gedeeltelijk pakket op basis van een individueel dossier.

Verder worden de verkorte trajecten aangeboden in avond-, weekend- en vakantieonderwijs in Heverlee. Permanentie is voorzien. In Diest sluit de opleiding aan bij de dagopleiding.

De instroombegeleider informeert en oriënteert de kandidaten in functie van de EVC-toetsing.

Na de procedure worden de studenten ondersteund door de opleidingscoördinator en door de studieadviseur, die samen met de student een geïndividualiseerd traject samenstelt. Het aanbod is sterk vraaggestuurd, maar er is ook geregeld groepscoaching voorzien.

Het werkveld apprecieert de studenten die via de EVC-procedure in de opleiding stappen. Eens afgestudeerd verbreden zij – door hun achtergrond en ervaring – het competentieprofiel van het leerkrachtenteam in het basisonderwijs.

Door de EVC-procedure zijn enkele specifieke functies gecreëerd, zoals instroombegeleider en studietrajectadviseur. De opgedane expertise kan in de toekomst worden ingezet in de hele opleiding.

Training van opleidings- en veldassessoren leidt tot een verdere professionalisering van de betrokkenen.

Begeleidingssessies van externe specialisten bevorderen de professionalisering van het lectorenteam. Centraal hierbij stonden de individualisering en flexibilisering van de studietrajecten en het assessmentbeleid.

Oordeel over het bijzonder kwaliteitkenmerk: EVC-procedure

Op basis van de oordelen over:

Facet 1, Differentiatie en profilering:	goed
Facet 2, Kwaliteit:	goed
Facet 3, Concretisering:	goed

stelt de commissie vast dat de opleiding zich door de EVC-procedure profileert in het Vlaamse hogescholenland-schap.

De expertise opgedaan door de ontwikkeling van de procedure draagt bij tot de kwaliteit van de hele opleiding. De gevolgen zijn geoperationaliseerd voor de onderwijskwaliteit bij alle actoren. Dit beschouwt de commissie als een voorbeeld voor de lerarenopleidingen in Vlaanderen.

Bijgevolg kent de commissie het bijzondere kwaliteitskenmerk toe aan de opleiding.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	goed	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	goed	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	goed	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	
Bijzonder Kwaliteitskenmerk: EVC-procedure		voldoende
Facet 1: Differentiatie en profilering	goed	
Facet 2: Kwaliteit	goed	
Facet 3: Concretisering	goed	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 12 Katholieke Hogeschool Limburg

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Limburg

De Katholieke Hogeschool Limburg is in 1995 ontstaan uit de fusie van 9 katholieke Limburgse Hogescholen:

- Bisschoppelijke Normaalschool J.B. de la Salle - Genk
- Hoger Handels- en Taleninstituut - Genk
- Hoger Instituut voor Verpleegkunde Maria Theresia - Genk
- Katholiek Hoger Instituut voor Visuele Communicatie en Vormgeving - Genk
- Katholieke Industriële Hogeschool voor Limburg - Diepenbeek
- Katholiek Instituut Hoger Onderwijs - Diepenbeek
- Hoger Instituut voor Verpleegkunde Mater Salvatoris - Hasselt
- Katholiek Instituut voor Pedagogisch en Sociaal Hoger Onderwijs - Hasselt
- Normaalschool Kindsheid Jesu - Hasselt

De hogeschool telt vier campussen: twee in Hasselt (campus Hemelrijk en campus Oude Luikerbaan), Diepenbeek en een in Genk.

De hogeschool biedt dertig academische en professionele bachelors- en tien masteropleidingen aan in zes departementen, die telkens overeen komen met een studiegebied: Lerarenopleiding, Audiovisuele en beeldende kunst, Gezondheidszorg, Sociaal-agogisch werk, Industriële wetenschappen en technologie, Handelswetenschappen en bedrijfskunde.

De Katholieke Hogeschool Limburg maakt sinds 2003 deel uit van de Associatie K.U.Leuven, een samenwerking tussen de K.U.Leuven en twaalf hogescholen: EHSAL, Europese Hogeschool Brussel, GROEP T - Leuven Hogeschool, Sint-Lukas Brussel, Hogeschool voor Wetenschap & Kunst, Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende, Katholieke Hogeschool Kempen, Katholieke Hogeschool Leuven, Katholieke Hogeschool Limburg, Katholieke Hogeschool Mechelen, Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen en Lessius Hogeschool. De associatie werkt ook nauw samen met de Katholieke Universiteit Brussel.

De opleiding lager onderwijs maakt deel uit van het departement Lerarenopleiding. Het departement organiseert naast de opleiding lager onderwijs (BALO) nog twee andere professionele bacheloropleidingen: bachelor kleuteronderwijs (BAKO) en bachelor secundair onderwijs groep 1 (BASO). De opleiding lager onderwijs wordt aangeboden op Campus Hemelrijk te Hasselt.

Op 1 oktober 2005 telde de opleiding lager onderwijs 579 studenten op een totaal van 1848 voor het gehele departement (zonder voortgezette opleidingen) en 5083 voor de hele hogeschool (zonder voortgezette opleidingen).

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding tot bachelor leraar lager onderwijs stelt zich tot doel leraren te vormen die als persoon én als professional in staat zijn om hun onderwijsopdracht zelfstandig op te nemen, vanuit de ingesteldheid van levenslang leren.

Het opleidingsmodel gaat uit van een constructivistische benadering van het leerproces en wil een brugfunctie vervullen tussen het besluit om leraar te worden en het verwerven van de hiervoor vereiste startcompetenties. Het PAUZE-model (persoonsgericht, authentiek leren, zelfstandigheidsbevorderend, emancipatorisch), de aandacht voor leergroepen vertolken de visie waarop de opleiding geschraagd is. Tijdens de gesprekken krijgt de commissie toelichting bij de vier componenten; de opleiding beklemtoont dat de eerste drie aspecten fundamenteel gericht zijn op het bereiken en realiseren van de vierde component (een emancipatorische houding).

De commissie waardeert de unieke inspanning om de competenties (leraar als cultuurparticipatant) een plaats te geven binnen de opleiding.

De opleiding hanteert sinds 2004-2005 een modulair, competentiegericht opleidingsconcept, waarbij studenten kennis, vaardigheden en attitudes in een beroepsgerichte situatie geïntegreerd leren toepassen en demonstreren. Bij het uitwerken van een competentiegericht curriculum hanteerde de opleiding een competentiematrix waarin de basiscompetenties zijn uitgewerkt naar groeilijnen en vertaald naar hanteerbare gedragsindicatoren.

De commissie waardeert de uitgesproken en exemplarische inspanning die geleverd is om een eigen opleidingsconcept uit te werken. Voor de commissie blijft het wel een feit dat de feitelijke implementatie van het opleidingsconcept voorop staat bij een visitatie en dat daarbij de goedbedoelde plannen niet op hun potentieel beoordeeld kunnen worden. De commissie heeft wel het vertrouwen in de mogelijkheden van de opleiding om dit opleidingsconcept ten volle te realiseren. Dit zal ook blijken uit het eindoordeel dat gegeven wordt voor dit facet. Er wordt een basiskwaliteit gegarandeerd.

De commissie consulteerde de documenten 'beroepsprofiel' en 'basiscompetenties lerarenopleidingopleiding' en stelde vast dat de opleiding van een student verwacht dat hij onder meer

- algemene competenties verwerft, denk- en redeneervaardigheid demonstreert, zelfstandig en op eigen initiatief informatie zoekt, vanuit een (zelf)reflecterende houding eigen gedrag verantwoordt en bijstuurt, projectmatig werkt, creatief is in denken, eenvoudige leidinggevende taken kan uitvoeren, in spreken en schrijven gericht is op goede communicatie en een ingesteldheid tot levenslang leren toont.
- beroepsspecifieke competenties verwerft zoals in team werken, oplossingsgericht werken, zich bewust zijn van zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Voor de beroepsspecifieke competenties die de opleiding nastreeft op het niveau van een beginnende beroepsbeoefenaar is de opleiding uitgegaan van het decreet betreffende de beroepsprofielen en basiscompetenties van leraren van 1998. Vanaf 2005-2006 heeft de opleiding de competentie 'leraar als communicator' toegevoegd.

De commissie waardeert de aandacht in de doelstellingen voor basiskennis én beroepsvaardigheden. De commissie stelt vast dat de vooropgezette doelen aansluiten bij de decretaal bepaalde basiscompetenties. Alle competenties komen aan bod. De opleiding merkt op dat de leerkracht als cultuurparticipant meer aandacht verdient.

De commissie heeft kunnen vaststellen dat afgestudeerden tekorten hebben gesignaleerd voor een aantal competenties. De opleiding heeft dat signaal opgenomen en heeft de tekorten weggewerkt, zoals bijvoorbeeld zorg en GOK, buitengewoon onderwijs en intercultureel onderwijs.

De internationale dimensie krijgt aandacht in het strategisch plan van de opleiding. Bij de voorbereiding van het nieuwe opleidingsprogramma heeft de opleiding ervaringen verwerkt van buitenlandse hogescholen en personen met studie- en onderwijservaring in het buitenland.

De opleiding is er zich van bewust dat heldere en tijdige communicatie over het opleidingsconcept en de vooropgezette doelstellingen cruciaal is. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding diverse kanalen en instrumenten gebruikt om de doelstellingen bekend te maken aan studenten (onder meer studiegidsen, moduleboeken en studentenraden), personeelsleden (onder meer opleidingsraad, personeelsvergaderingen en een wekelijkse nieuwsbrief) en stagementoren (onder meer praktijkwegwijs, mentorendag).

De hogeschool hanteert een eigen systeem voor de verdeling van de financiële middelen. Deze verdeling gebeurt op basis van drie criteria: het aantal opleidingen, het gemiddeld aantal studenten over de voorbije twee jaren, gekoppeld aan een prognose voor het volgende jaar en de OBE (1,6). Het departement maakt hierop zijn eigen beleidskeuzes in het kader van zijn opleidingsmodel. Er is een meerjarenbegroting per departement/opleiding voor basisbehoeften die jaarlijks terugkomen zoals mediatheek, didactisch materiaal, representatie en nascholing van personeelsleden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de ingeslagen weg verder te zetten en het opleidingsconcept ten volle te realiseren.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding merkt op dat zij met haar specifiek profielkenmerk – het sociaal-constructivisme als onderbouwende onderwijsvisie en PAUZE - in Vlaanderen in de lerarenopleidingen lager onderwijs niet te rade kan gaan; zij zoekt daarom steun bij de opleiding kleuteronderwijs van het eigen departement en Artes (een cel op hogeschoolniveau voor navorming en voortgezette opleidingen).

Contacten met Nederland toonden aan dat er in de PABO's nog heel anders gewerkt wordt. Docentenuitwisselingen en Erasmusuitwisselingen zorgen er fragmentarisch en occasioneel voor dat de lectoren min of meer op de hoogte zijn van de doelstellingen van buitenlandse instellingen. Er zijn contacten met vakgenoten van buitenlandse opleidingen via onder meer netwerkgroepen, binnen Interactum en de werkgroep MILE (werkgroep 'multimediale leeromgeving' binnen de associatie).

Om de afstemming van de doelstellingen op het beoogde werkveld te optimaliseren en de samenwerking duurzamer te maken, heeft de opleiding in 2004-2005 een resonantiegroep werkveld opgericht met twaalf leerkrachten uit verschillende graden, de directies, zorgcoördinatoren, mentoren buitengewoon onderwijs, een vertegenwoordiger CEGO en de Diocesane begeleidingsdienst. Via deze groep gaat de opleiding bijvoorbeeld in dialoog over de opleidingsdoelstellingen. Verder is er ook een terugkoppeling met betrekking tot onder meer de herziening en/of innovatie van het curriculum, de inhoud van modules en de stageaanpak.

De commissie waardeert - met het oog op de garantie van de domeinspecificiteit - het initiatief om een resonansgroep werkveld in te stellen.

Alle lectoren met een lesopdracht zijn verplicht om via stagebezoeken contact te houden met het werkveld; de informele feedback vormt een systematische bron van informatie over de wensen en behoeften van het beroepenveld. In modulevergaderingen worden de verwachtingen van het werkveld samengebracht, besproken en kunnen autonoom wijzigingen op moduleniveau worden ingevoerd. De jaarverantwoordelijke, praktijkverantwoordelijke en opleidingscoördinator bewaken in gezamenlijk overleg de praktijk van de opleiding.

Het overleg dat de commissie had met afgestudeerden geeft aan dat ook zij waardevolle partners kunnen zijn bij de ontwikkeling en/of bijsturing en/of kritische evaluatie van de doelstellingen.

Samenvattend kan gesteld worden dat de opleiding voor deze opleiding nu alle ingrediënten op een rij heeft geplaatst om de domeinspecificiteit te garanderen. In deze voldoet zij aan de eis dat er een basiskwaliteit gegarandeerd is.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie suggereert de eigen profilering betreffende doelen af te toetsen in het kader van Interactum en associatieverband. Ook een wetenschappelijke onderbouwing (K.U.Leuven) kan tot de mogelijkheden behoren.

De commissie vraagt bijzondere aandacht om de domeinspecificiteit van de doelstellingen te (blijven) garanderen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding verwacht van de student dat hij algemene competenties en beroepsspecifieke competenties verwerft.
- De vooropgezette doelen sluiten aan bij de decretaal bepaalde basiscompetenties. Alle competenties komen aan bod. De leerkracht als cultuurparticipant dient meer aandacht te krijgen.
- De internationale dimensie krijgt aandacht in het strategisch plan van de opleiding. Ervaring van buitenlandse hogescholen en vakgenoten zijn meegenomen bij de voorbereiding van het nieuwe opleidingsprogramma.
- Diverse kanalen en instrumenten worden gebruikt om de doelstellingen bekend te maken bij studenten.
- Afstemming van doelstellingen op het beroepenveld gebeurt via een 'resonansgroep werkveld'. Contacten tijdens stagebezoeken zijn een bron van informatie over wensen en behoeften van het werkveld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft gekozen voor een modulaire opbouw waarbij de doelstellingen op een geïntegreerde manier worden nagestreefd. Dat betekent dat algemene beroepscompetenties en vakspecifieke competenties samengebracht worden in samenhangende modules. Dat concept garandeert een horizontale samenhang en integratie. De modules blijken meer en meer ook door vertegenwoordigers van het werkveld te worden gescreend en aanpassingen worden opgevolgd. Door inzage van studiegidsen en moduleboeken kon de commissie vaststellen dat de algemene doelstellingen omgezet worden in meer concrete doelstellingen van opleidingsonderdelen.

In de competentie worden kennis, vaardigheden en (aspecten van) attitudes geïntegreerd. Theorie en praktijk worden in samenhang aangebracht in respectievelijk theorielessen en in de praktijk van proeflessen en stages in de lagere school. Het werkveld waardeert deze koppeling tussen theorie en praktijk.

De opleiding van onderwijzer verloopt in drie fasen met in elke fase opeenvolgende modules van telkens acht weken:

- een instroomfase 'Pas ik in de opleiding?'
 - modules: Module A, Mijn eerste stappen in de opleiding - Module B, Het kind van de lagere school.
 - basiskennis instroomfase; basisvaardigheden.
 - praktijk: leergroep, didactisch atelier, stage.
- de hoofdfase 'Ik geef les aan kinderen'
 - modules: Module 1, Voor het eerst voor de klas – Module 2, Een week voor de klas – Module 3, Doelgericht en geïntegreerd werken – Module 4, Kinderen leren - Module 5, Ik geef les in de derde graad – Module 6, Het kind en de grote wereld – Module 7, Zorgbreed werken in het eerste jaar – Module 8, Gelijke onderwijskansen.
 - basiskennis hoofdfase; basisvaardigheden
 - praktijk: leergroep, didactisch atelier, stage
- een uitgroefase 'Ik geef les aan kinderen in een school'
 - module Z: De lagere school anders bekeken en Mijn kijk op de lagere school.
 - praktijk: leergroep – stage – eindwerk-actieonderzoek.

De opleidingsonderdelen worden ingedeeld in basiskennis (Wereldoriëntatie, Nederlands, Wiskunde en Frans), basisvaardigheden (spreekvaardigheid en expressie, schrift, taalvaardigheid, zang/keyboard/muzieknotatie, en zwemmen), modules en praktijk.

In het eerste jaar blijft men wel een lineaire lijst vakken aanhouden in functie van de opbouw van de basiskennis van de lagere school. De commissie vindt het belangrijk om aan te geven dat de opleiding zeer bewust de basiskennis verder heeft opgesplitst in twee aparte opleidingsonderdelen met eigen studiepunten:

- basiskennis leerling: studenten moeten aantonen dat zij de basiskennis van leerlingen van de lagere school bezitten;
- basiskennis leerkracht: studenten moeten aantonen dat zij méér kennis bezitten dan leerlingen van de lagere school.

Een handige studiegids helpt de studenten om zich te oriënteren in de complexe opbouw van het curriculum. De studenten kunnen hier uitstekend mee overweg.

De commissie stelt vast dat elke module disciplineoverschrijdend is omdat vanuit verschillende vakdisciplines gewerkt wordt aan dezelfde competenties. In de hoofdfase is er samenhang tussen de modules en de praktijkperiodes die aan deze modules gekoppeld zijn.

Rekening houdend met de Europese eenmaking, de toenemende mobiliteit en de noodzaak dat lectoren hun deskundigheid toetsen aan de expertise in buitenlandse opleidingsinstituten, is de opleiding zich bewust van het belang van de internationale dimensie in de opleiding en het opleidingsprogramma. De internationalisering krijgt in de opleiding onder meer vorm in de studentenuitwisseling, de lectorenuitwisseling, de gastcolleges van buitenlandse experts, de stage voor studenten in het buitenland, de organisatie van een internationale klas waarbij vreemde studenten een project uitwerken onder begeleiding van derdejaarsstudenten, samenwerking met Interactum, de module 'De school anders' en de deelname aan congressen en studiedagen. Een strategisch plan tussen de departementen geeft vorm aan de internationalisering. Er is een departementale cel internationalisering met ankers in elke opleiding.

De commissie nam kennis van initiatieven om recente onderwijsontwikkelingen in binnen- en buitenland in het programma te concretiseren. Voorbeelden daarvan zijn de basistoets voor de toetsing van 'basiskennis leerling', en de aanpassing van modules en competenties.

De curriculumherziening en –innovaties worden in een eerste fase besproken door de jaarverantwoordelijken, de praktijkcoördinator, de roostermaker, een beleidsondersteuner en de opleidingscoördinator. De opleidingscoördinator (OC) coördineert en stuurt het proces van herziening en innovatie van het curriculum; de opleidingscoördinator rapporteert hierover in de opleidingsraad die beslist wat uitgevoerd wordt.

Bij het proces van curriculumontwikkeling, -herziening en –innovatie zijn uiteindelijk alle personeelsleden betrokken zoals de vertegenwoordigers van alle vakdomeinen in de werkgroep 'modulair werken' (tot 2004-2005), de vakgroepen, de modulegroepen, de opleidingsraad en de personeelsvergadering.

De commissie vond geen negatieve of belemmerende indicatoren voor het al dan niet kunnen bereiken van de geformuleerde einddoelen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleidingsonderdelen Wiskunde, Nederlands, Frans en Wereldoriëntatie richten zich expliciet naar de basiskennis; hun inhoud sluit aan bij de leerplannen/eindtermen van de basisschool. Cursusinhouden zijn gebaseerd op vakliteratuur. De studenten moeten het studiemateriaal kunnen aanvullen met recent gepubliceerde boeken. Onderbouwde kennis wordt progressief gekoppeld aan het trainen van beroepsgerichte vaardigheden.

De commissie erkent de professionele gerichtheid in het programma; naast theorie is praktijk sterk aanwezig. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de stage die al in het eerste jaar wordt georganiseerd (ingroeifase) en varieert van observatiestages tot actieve doestages (doorgroeifase). In de uitgroefase streeft men een zo autonoom mogelijke stage na. Studenten blijven aandacht vragen voor sneller en meer stage en/of praktijkconfrontaties in het eerste jaar. De commissie meent dat het gebruik van ICT in de opleiding en specifiek de didactische integratie van ICT in de lagere school, beperkt is.

De graduele opbouw in de ontwikkeling van kennis en vaardigheden, noodzakelijk voor de professionele inzetbaarheid van de leraren, is gemodelleerd in het programma. Men streeft na dat de student-leerkracht steeds complexere thema's en problematieken aankan gedurende zijn ontwikkeling.

Stage

In de instroomfase gaat de eerstejaarsstudent observeren in zijn praktijkklas van de tweede graad. In de hoofdfase zijn er telkens twee praktijkperiodes voor studenten van het eerste en het tweede en één praktijkperiode voor het derde jaar. In de uitgroefase neemt de derdejaarsstudent deel aan een uitgroefstage van tien weken.

In de stages van het derde jaar ligt de klemtoon op actuele ontwikkelingen en op de meer diverse takenpakketten van de leraren lager onderwijs binnen de schoolmuren (GOK, GON, inclusief onderwijs, interculturaliteit, ...).

De aandacht voor ontwikkelingen buiten de schoolmuren werd minder herkend door de commissieleden (bijvoorbeeld educatief medewerker musea, basiseducatie, volwassenenonderwijs, BUSO ...).

De stageprocedure en de wijze van evaluatie is beschreven in 'Wegwijs praktijk', die ook mondeling toegelicht wordt tijdens een informatievergadering.

De begeleiding van de stage is in eerste instantie in handen van de groepsbegeleider en de mentor van de praktijkklas. Alle lectoren worden betrokken bij de stagebegeleiding en –opvolging, men reageert op opmerkingen, bezoekt de stagiairs ... De commissie stelt de vraag of één stagebezoek volstaat op een stage van een week in het tweede jaar. Studenten die de commissie gesproken heeft, vinden het jammer dat de

aanwezigheid van een lector soms zeer beperkt is en dat de feedback van de lector ontbreekt om nog tijdens de stageperiode een en ander te kunnen bijsturen.

Een en ander blijkt samen te hangen met de plaats, de rol, de taken en de verantwoordelijkheid van de mentor. Rekening houdend met de toekomstige positie van de mentor (zie nieuw decreet lerarenopleiding), lijkt een grondige reflectie hier op zijn plaats. Op dit moment is er nog geen eenduidige aanpak in de evaluatie door de mentor of de lector.

De student houdt tijdens de praktijkperiode een praktijkgroeischrift bij, dit is een 'heen- en weerschriftje' voor de stagementor en de student. Dat schriftje vormt voor studenten hun reflectiebasis waarmee ze in de leergroep met elkaar en de begeleider in dialoog kunnen gaan; het praktijkgroeischrift maakt geen deel uit van de evaluatie. Het 'reflecteren' wordt door de studenten actief in de mond genomen en wordt gezien als een permanent aandachtspunt. Ook het werkveld onderkent de waarde van dit reflectief handelen.

De commissie leest dat er in de loop van de laatste jaren bij stage 1872 stagementoren ingeschakeld werden. Men kan zich afvragen of dit nog hanteerbare getallen zijn. Het idee werd geopperd om mentor-coördinatoren (MECO) aan te stellen als primaire contactpersoon. Meteen introduceert dit echter de vraag naar het structurele karakter van de samenwerking tussen de opleiding en de stagescholen. Een en ander is niet meer haalbaar indien men steeds verder een beroep doet op stagescholen en mentoren zonder dat dit gebaseerd is op een contractuele samenwerkingsbasis. De commissie wijst hier op de opportuniteiten die een dergelijk contract kan bieden zoals de participatie in de opleidingscommissie, de samenwerkingsgroepen, het directieoverleg, de mentorenvorming, de uitwisseling van lectoren en onderwijzers. De oplijsting van de win-win kansen voor de partners vormt daarbij een basisgegeven. Het werkveld verwijst naar de professionaliseringskansen, het vertrouwd geraken met vernieuwingen, het inschakelen van studenten als vervanging bij de interne nascholing en de hulp bij zee-, bos-, sneeuw- en andere klassen.

Er is aandacht voor buitenlandse stages (Erasmus, International Class, Polen). Volgens de commissie is hierbij wel een reflectie nodig over de relatie tussen de varianten in stages en de na te streven basiscompetenties. Als voorbeeld nemen we de Polen-stage. Dit concept blijkt opgezet te zijn in samenwerking met de opleiding kleuteronderwijzer. Er werd gesuggereerd om vergelijkbare stages in Nederland of Wallonië op te zetten. Dit sluit direct aan op de werkveldervaringen van studenten en is verantwoord gezien de geografische ligging van de Katholieke Hogeschool Limburg. De stelling dat de studenten hier niet op intekenen kan niet de reden zijn om een proactief beleid ter zake na te laten. De lectoren kunnen in deze een modelrol spelen.

Eindwerk / actieonderzoek

Het eindwerk/actieonderzoek is een schriftelijk werkstuk waarin de student op grond van reflectie, persoonlijke lectuur en onderzoek een onderwerp uit zijn eigen praktijk (eigen stageschool, eigen ervaringen, eigen handelen tijdens de stage) uitdiept. Essentieel is dat de student door reflectie vernieuwende inzichten opdoet die de praktijk (mogelijk) kunnen bijsturen.

De commissie heeft de beschikbare eindwerken doorgenomen en beoordeeld en heeft kunnen vaststellen dat zij van voldoende niveau zijn. Wel is er zorg over de zeer grote verscheidenheid en de wisselende kwaliteit in de feitelijke uitwerking ervan. Er is een draaiboek (Wegwijs in de praktijk) voorhanden dat richting geeft aan de feitelijke realisatie. Toch bestaan er verschillen in de uitwerking die minder aanvaardbaar lijken zoals bijvoorbeeld het kwalitatief grote verschil in de wetenschappelijke onderbouwing van het theoretisch onderdeel. De commissie waardeert dat het onderwerp vanuit de stageschool aangereikt wordt en vertaald wordt naar toepassingen in de praktijk.

De commissie stelt vast dat er duidelijke discussie bestaat over de relevantie, de plaats en het belang van het eindwerk in de opleiding. Studenten en afgestudeerden plaatsen duidelijk vraagtekens bij de afstemming met de stage, de onpraktische planning (verplicht groepswerk in een uitgroefase van de opleiding) en het nut ervan in

relatie tot de uitgroei-stage. De commissie pleit voor een analyse van de basiscompetenties die men verwacht met het eindwerk te bereiken en vindt het nuttig om na te gaan of er geen alternatieve aanpak bestaat om die doelen te realiseren. In deze context lanceerden lectoren interessante denkpistes over bijvoorbeeld een portfolio waarmee studenten hun functionele competenties kunnen aantonen.

Mentoren en collega's uit het werkveld wijzen er op dat eindwerken in hun scholen gebruikt worden of inspirerend zijn voor collega's die al geruime tijd de schoolbanken verlaten hebben.

Bij wijze van dienstverlening kunnen stagescholen een beroep doen op tweede- en derdejaarsstudenten voor vervangingsopdrachten. Daardoor kunnen leraren uit die scholen vrijgemaakt worden voor overleg en nascholing. De opleiding merkt op dat studenten ook ingeschakeld worden voor onder meer begeleiding van extra-murosactiviteiten, de begeleiding van openluchtklassen en de actieve deelname aan onder meer muzische activiteiten.

De decretale maatschappelijke dienstverlening wordt opgenomen door de nascholingscel KHLim-Artes.

De aandacht voor de basiscompetentie betreffende onderzoek is beperkt. Er zijn plannen om in te stappen in PWO op het niveau van de hogeschool/associatie en voor de professionele bachelor om onderzoeksmogelijkheden te concretiseren. Op dit moment is het duidelijk geen prioritair aandachtspunt.

De interactie tussen het werkveld en de opleiding vindt in hoofdzaak plaats via de resonantiegroep werkveld en de contacten naar aanleiding van de stage en het eindwerk.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de opleiding een analyse uit te voeren van de basiscompetenties die men met het eindwerk verwacht te bereiken en te onderzoeken of er alternatieve aanpakken bestaan om de gestelde doelen te realiseren.

De commissie raadt de opleiding een brede reflectie aan over de relatie tussen de varianten in de buitenlandse stages en de na te streven competenties.

De commissie vraagt om ICT in de opleiding te versterken en heel specifiek de didactische integratie van ICT in de lagere school.

De commissie vraagt om in de uitgroei-stage ook aandacht te hebben voor buitenschoolse leer- en onderwijsprocessen.

In de context van de positionering van het eindwerk in de opleiding, vraagt de commissie aandacht voor de relatie tussen het eindwerk (in zijn varianten), de stage en de basiscompetenties.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De curriculumhervorming via de modulaire opbouw reflecteert niet alleen een horizontale samenhang, maar ook een verticale opbouw. Over de drie jaren heen is er een evolutie van

- veel aandacht voor basiskennis naar enkel aandacht voor het pedagogisch-didactische van het beroep;
- toename van de praktijk;
- strakke planmatige (lector)sturing van de student naar een grote mate van autonomie (studentgestuurd).

Buiten de opleidingsonderdelen van basiskennis en basisvaardigheden, komen vakken alleen terug in de modules waar competenties vakoverschrijdend worden aangebracht. De opleiding beklemtoont haar bekommernis voor het correct meten van de competenties en nam dit thema op als actieplan 'Evalueren' in de actieplanning 2005-2006.

De onmiddellijke integratie van theorie en praktijk motiveert studenten, want zij vinden precies in de praktijkklas de meeste voldoening.

Er bestaat duidelijk aandacht voor het ontwikkelen van de funderende basiskennis in het eerste jaar. Men heeft dit overigens recent opgesplitst in basiskennis voor de leerling en voor de leerkracht. De opleiding wil na de screening via de instaptoetsen, meer gedifferentieerde trajecten aan bieden. Dit valt echter moeilijk te integreren in de nu uitgewerkte modulaire opbouw van het curriculum. De basiskennis wordt namelijk in directe relatie tot de vakdidactische kennis aangebracht.

Ondanks de vele inspanningen om via verschillende begeleidingstrajecten en individuele trajecten, ... studenten met moeilijkheden in de basiskennis bij te spijkeren, stelt de opleiding vast dat het uiteindelijke slaagcijfer op het einde van de rit (januari – juni) lager is dan verwacht. De opleiding is van plan om te onderzoeken of de basiskennis op leerlingniveau bijgestuurd kan worden via monitoraten en/of remedial teaching.

De opleiding biedt met uitzondering van de internationale trajecten en de stage geen keuzemogelijkheden aan. Elke student volgt een vastgelegd programma. De opleiding is van plan om trajecten te ontwikkelen met meer keuzemogelijkheden zoals bijvoorbeeld buitengewoon onderwijs of muzische activiteiten.

De commissie meent dat deze sterke, programmatorisch ingebakken samenhang hinderend kan werken voor een flexibilisering die rekening houdt met studenten uit sterke vooropleidingen. Ook hier stelt de commissie vast dat de opleiding zich hiervan bewust is. Het inschakelen van sterke studenten in 'peer tutoring' trajecten lijkt hierbij een mogelijke denkpiste.

De opleiding geeft aan de commissie toelichting bij de relatie tussen het programma en de flexibele trajecten.

- De studenten kunnen zich voor de instroomfase zowel in september als in februari inschrijven; er zijn dan ook twee afstudeermomenten juni en januari.
- De studenten die de start in september gemist hebben, kunnen zich inschrijven tot 31 januari. Zij moeten zelf beslissen of ze de gemiste opleidingsonderdelen verwerken via zelfstudie of dat zij de opleiding in februari lectorgestuurd volgen. In het opleidingsprogramma van 'late inschrijvers' verschilt de volgorde vanaf module 5 omwille van de specificiteit van modules 6 en 7. Module 6 is de voorbereiding op de stage met de

openluchtklas en wordt éénmaal georganiseerd in april of mei. Module 7 is de voorbereiding op stage van het eerste jaar.

Het voordeel van twee verschillende trajecten is dat alle opleidingsonderdelen tweemaal worden georganiseerd tijdens één academiejaar; daardoor kunnen studenten met individuele trajecten een eigen programma volgen. Zij kunnen afstuderen als normstudent of kunnen hun studieduur verlengen met (slechts) een half jaar. Studenten waarderen deze mogelijkheid.

Bij de samenstelling van het programma had de werkgroep 'Modulair werken' geregeld contact met andere lerarenopleidingen, ook binnen het samenwerkingsverband Interactum Vlaanderen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleiding aan te onderzoeken of de basiskennis op studentniveau kan bijgestuurd worden via monitoraten en/of remedial teaching.

De opleiding dient meer keuzemogelijkheden en flexibele trajecten te voorzien in het programma.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor de vernieuwing van de opleiding werd in 2004 in elk studiejaar één onderdeel gemeten via de tijdschrijfmethode. Deze meting toonde aan dat er geen grote afwijkingen waren in de theoretisch vooropgestelde en de feitelijke studietijd.

In 2004-2005 werden studenten in de leergroepen retrospectief bevraagd bij afloop van de modules. Slechts in een onderdeel van de bevestiging werd gepeild naar de overeenstemming tussen de begrote en de reële studietijd.

Uit de bevestiging blijkt dat studenten van de drie studiejaar onder druk komen te staan tegen het einde van een module. Zij moeten dan de werkstukken voor de verschillende competenties indienen, de lesvoorbereidingen voor de stage inleveren bij de mentor van de praktijkklas en studeren voor de toetsing van de module. De opmaak van een takenlijst voor het indienen van de werkstukken heeft intussen de problemen van de piekbelasting gedeeltelijk opgevangen.

De opleiding geeft aan dat lectoren in het licht van het vernieuwde opleidingsprogramma en het competentiegericht model - over het algemeen weinig zicht hebben op de tijd die studenten besteden aan het verwerven van de verschillende competenties van de modules. Zij hebben een betere inschatting voor de basiskennis leerkracht en de basisvaardigheden. De studietijd voor basiskennis leerling is verschillend omdat die sterk afhangt van de vooropleiding van de student.

De verdeling van de studietijd is transparant; in functie van studeerbaarheid noteert de opleiding expliciet de vooropgestelde studietijd die nodig is voor een module. De opleiding geeft aan dat trajectbegeleiders oog hebben voor de studielast bij het opmaken van individuele trajecten voor studenten en bevestigt dat bissstudenten nogal eens de neiging hebben om de studielast te onderschatten.

De beschikbare gegevens en de informatie die de opleiding haalt uit de evaluatie van de opleiding vragen alertheid voor de mogelijke problemen rond 'time management vaardigheden' van de eerstejaarsstudenten. De opleiding probeert dit op te vangen door er verscheidende sessies van de leergroep aan te wijzen. De studenten gaven toe aan de commissie dat deze hoge belasting ook te wijten is aan hun uitstelgedrag en aan een gebrek aan planning.

De opleiding BASO test gedurende twee jaar metingen met het elektronische programma KRONOS; de opleiding BALO zal de meerwaarde onderzoeken van deze aanpak gebaseerd op tijdschrijven.

Eerstejaarsstudenten signaleren dat zij moeite hebben met de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs. De opleiding beklemtoont aan de commissie dat zij studiebevorderende maatregelen heeft genomen zoals de opvolging in leergroepen (de manier waarop studenten studeren en de tijd die zij hiervoor nodig hebben), adviesgesprekken na het eerste semesterexamen en het aanbieden van inhaaltrajecten voor studenten die de norm niet halen. De commissie onderschrijft de adequaatheid van deze inspanningen om de beheersbaarheid van studielast aan te pakken. Hierdoor garandeert zij een basiskwaliteit.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet voldoende aandacht besteden aan 'time management' bij de eerstejaarsstudenten.

De commissie vraagt om overleg te plegen met andere vergelijkbare opleidingen over aanvullende maatregelen bij de overgang van secundair onderwijs naar de hoger onderwijs.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding is nu integraal modulair opgezet. De aanpak is consistent doorgevoerd. Modules zijn ontwikkeld via een overleg tussen lectoren en zijn daardoor sterk afhankelijk van een grote tijdsbesteding in de ontwikkelfase. De opleiding geeft aan dat verschillende modules nu nog in ontwikkeling zijn en niet het vooropgestelde niveau van integratie weerspiegelen. De commissie vraagt zich af of het niet aangewezen is om nu een analyse uit te voeren van de modulaire aanpak en hieruit een raamwerk, een structuur, een ontwikkelaanpak te distilleren. Dit kan de ontwikkeling van toekomstige modules versnellen en kan de basis vormen voor een overdracht van expertise betreffende moduleontwikkeling.

De plaats van de opeenvolgende modules in het programma is doordacht en is expliciet gebaseerd op een leerlijn. Er is een thematische sturing.

De link met de praktijk staat centraal. De commissie vraagt te onderzoeken wat het standpunt is van de lectoren/studenten – zeker in het eerste jaar – over het uitbreiden van meer modellessen in het didactisch atelier. Video's, 'micro-teaching' ... blijken in de perceptie van de actoren geen optimale vervanging te zijn van de authentieke les.

Het didactische concept wordt in het zelfevaluatie-rapport beschreven als een complex samenspel van PAUZE, sociaal constructivisme, modulair en competentiegericht werken, ... Navraag bij de studenten en afgestudeerden levert een staalkaart op van opvattingen over de opleiding die vooral de sfeer, het samenwerken, de intense begeleiding, het praktijkgerichte en het modulaire karakter in de verf zetten. Dit stelt het didactische concept niet in twijfel, maar roept wel de vraag op wat het dragende begrip is in de perceptie van de studenten.

Het werkveld kan en wil participeren bij de kwaliteitsbewaking van de modules.

De variatie aan werkvormen is afgestemd op het didactische concept en evolueert over de drie opleidingsjaren van lectorgestuurde naar studentgestuurde werkvormen. De opleiding is zich bewust van de noodzaak om de werkvormen en de toetsingsaanpak te inventariseren. Op die manier kan een beter zicht verkregen worden in de

feitelijk didactische vormgeving van de opleiding en kan men nagaan of het vooropgestelde principe van 'teach as you preach' in voldoende mate gerespecteerd wordt.

Nieuwe onderwijsvormen worden besproken en aangebracht. Er zijn minder uitgesproken indicaties dat deze werkvormen systematisch geïmplementeerd zijn en/of doordacht op elkaar afgestemd zijn.

Het invoeren van bijvoorbeeld samenwerkend leren en 'peer tutoring' veronderstelt een systematische aanpak die over de verschillende leerjaren moet gespreid worden.

Het werkveld geeft wel aan dat de afgestudeerden beschikken over een flexibele houding om nieuwe werkvormen uit te proberen.

Voor het nieuwe curriculum zijn leermaterialen uitgewerkt. Alle moduleboeken waren voor handen. De moduleboeken zijn vrij integraal uitgewerkt, gedocumenteerd en geven ook informatie over de contacturen en de werken en praktijkopdrachten. De commissie stelde vragen over de recentheid van bepaalde kennisbronnen waarnaar wordt verwezen en waarop lectoren zich baseren. Er wordt aandacht gevraagd voor het internationale en wetenschappelijke karakter van de kennisbasis waarop men zich baseert.

Sommige basiswerken zijn wat gedateerd; een systematische en continue vernieuwing van dit materiaal is wenselijk, ook als richtingwijzer naar innovatieve materialen voor de toekomstige onderwijzers.

In het zelfevaluatie rapport wordt weinig aandacht besteed aan de implementatie van een elektronische leeromgeving. Tijdens het bezoek bleek wel dat een en ander doorkruist is door veranderingen in de keuze voor een platform. De keuze die men nu heeft gemaakt voor Toledo (in associatieverband) kan een startschot zijn om de achterstand goed te maken die door studenten wordt aangehaald bij de vergelijking van ICT in de opleiding en in het werkveld. ICT is daarbij een instrument om het leren te ondersteunen, maar eveneens om de (mail)communicatie met de studenten en lectoren te stroomlijnen. Aansluitend stipt de commissie aan dat er een groot potentieel zit in ICT om een logistieke en administratieve ondersteuning te geven aan het onderwijsproces (roostering, overleg, 'shared workspaces', ...). Opnieuw kan hier een samenwerking in associatieverband inspirerende 'good practices' opleveren.

Het netwerk aan contacten in binnen- en buitenland blijkt minder uit de inhoudelijke uitwerking van de leermaterialen. Interessante initiatieven worden vermeld waarbij internationale gastsprekers in de opleiding worden betrokken: voorbeeldlessen, bezoekers, demo's, ... De internationalisering blijkt minder uit de invulling van het leermateriaal.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de bouw van binnen- en buitenlandse netwerken voor de updating van de ICT-werking en de inhoudelijke internationalisering van leermaterialen.

De commissie adviseert een analyse uit te voeren van de modulaire aanpak en hieruit een raamwerk, structuur, ontwikkelaanpak te destilleren, wat de ontwikkeling van toekomstige modules kan versnellen en een overdracht van expertise m.b.t. moduleontwikkeling opstarten.

De commissie vraagt te onderzoeken wat het standpunt is van de lectoren/studenten – zeker in het eerste jaar – over het uitbreiden van meer modellessen in het didactisch atelier.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De organisatie van toetsen en examens sluit aan bij het studie- en examenreglement. Elke module wordt afgesloten met een module-examen. Opleidingsonderdelen die niet gekoppeld zijn aan een module (basiskennis, lineaire cursussen, basisvaardigheden en praktijk) worden permanent en/of elk semester geëxamineerd. De examenperiodes worden verwerkt in de opleidingsagenda. De gedetailleerde examenroosters worden tijdig bekendgemaakt via de officiële valven en de website van de lerarenopleiding.

De evaluatievormen zijn afgestemd op de doelstellingen en de competenties. De opleiding is begonnen met een inventarisatie van de toetsvormen die men nu gebruikt. De opleiding is zich bewust van de noodzaak om het competentiegericht opleiden ook te laten doorwerken in de evaluatieaanpak.

Er wordt zeer veel getoetst in deze opleiding; er zijn vier examenperiodes: november, januari, maart-april en juni. Dit heeft voor- en nadelen. De afstemming van examenperiodes en stages kan bijvoorbeeld leiden tot planlast. Anderzijds geeft het de mogelijkheid om snel in te grijpen en alternatieve trajecten uit te tekenen en te bewandelen.

Met zeer veel aandacht is de aanpak bestudeerd in het eerste jaar, waar naast instaptoetsen en eindtoetsen ook nog de basistoets een rol krijgt.

In functie van de gerichtheid op de beheersing van de basiskennis, voorziet men in het – verplicht – afleggen van instaptoetsen (Nederlands en wiskunde). Deze dienen als indicatie voor een facultatieve remediërende aanpak, het werken in de leergroepen, de begeleiding door vaklectoren en/of de begeleiding door de studiebegeleiding.

Het formatieve karakter van de vele toetsmomenten in het eerste semester roept wat vragen op. Hoe sturend en expliciet oriënterend kunnen dergelijke formatieve toetsen werken? Spelen ze wel de rol die men beoogt?

De opleiding onderkent het sterk voorspellende karakter van de instaptoetsen voor studiesucces. De opleiding heeft in dit verband herhaaldelijk aangegeven dat een ontradringsbeleid op basis van instaptoetsen weinig impact heeft; de opleiding krijgt immers de kans niet om dit te koppelen aan het afwijzen van studenten bij de instroom.

In januari komt een formele afrekening. Exemplarisch is dat hier in een tweede instapmoment is voorzien dat zwakke studenten de kans geeft om opnieuw te starten.

Bij de instroom is er voldoende aandacht voor stem- en taalgebruik; twee lectoren screenen de studenten voor hun uitspraak van het Nederlands. Indien nodig verwijzen zij de studenten door naar gespecialiseerde hulp.

Veel toetsingsinstrumenten (zelftoetsing) ondersteunen de aandacht voor het ontwikkelen van een reflectieve houding. Het werkveld herkent dit als een kwaliteit van de afgestudeerden/stagairs.

De communicatie met betrekking tot de toetsing is transparant. De studenten kennen de scorecriteria en de wijze van beoordeling. De deliberatieprocedure is beschreven in het examenreglement. De resultaten van de examens worden zowel mondeling als schriftelijk bekendgemaakt en studenten ontvangen een rapport. Studenten weten bij

wie ze na de examens terecht kunnen voor toelichting en remediëeringsadviezen en ze worden ook actief betrokken bij de opvolging van de toetsing.

De commissie stelt vast dat het strikt registreren en geïntegreerd samenbrengen van de evaluatiegegevens een aandachtspunt kan zijn. Men brengt rapporten, verslagen, ... samen, maar om een goed inzicht te krijgen in de feitelijke progressie vraagt dit toch veel tijd van de student. De commissie polste bij de opleiding of zij overweegt om een studentvolgsysteem in te voeren. Als antwoord verwijst de opleiding naar een proeftraject met Bamaflex. De vraag is of dit instrument beantwoordt aan de noodzaak om op het niveau van de basiscompetenties en de nog verder uit te kristalliseren criteria, de voortgang van studenten te documenteren. BamaFlex lijkt een geschikt instrument om flexibele studietrajecten op te volgen gegeven de implementatie van het flexibiliseringsdecreet. De commissie meent dat Bamaflex niet direct geschikt is om de voortgang van de studenten te documenteren.

De beschikbaar gestelde toetsen/examens helpen de vooropgezette doelen en competenties te toetsen. De geïntegreerde opleidingsonderdelen worden ook op een geïntegreerde manier getoetst: verhouding algemene vakken, vragen over specifieke onderdelen, vakdidactische perspectieven, ... Docenten bevestigen aan de commissie dat het opstellen van geïntegreerde toetsen voor hen een hele ommekeer was, maar dat zij vrij snel op dezelfde golflengte zaten.

De commissie heeft vastgesteld dat er criteriumgericht verbeterd wordt en de commissie waardeert dat hier vastgehouden wordt aan een minimum criterium.

Voor de toetsing van de stage en het eindwerk gelden specifieke afspraken die bekendgemaakt worden in de studiegidsen, de moduleboeken en de praktijkgids.

De toetsing bij de uitgroei-stage is gebaseerd op de portfolio en de uitgroei-gesprekken. Een lector neemt samen met de student de portfolio door. Dit overleg vormt de basis voor een gesprek met de mentoren, de directie van de stageschool, de student en de lector. De commentaren worden neergeschreven in een evaluatieformulier. Dit formulier en de stageverslagen van de mentor bepalen de eindscore van de stage.

In de perceptie van de student bestaat er discussie over de verhouding en het aandeel van de lector en de mentor bij de beoordeling.

De toetsing van het eindwerk bestaat uit een procesevaluatie - de scriptiebegeleider krijgt zicht op de voortgang van het eindwerk aan de hand van een aantal contactmomenten verspreid over het jaar - en een productevaluatie (formele en inhoudelijke aspecten, presentatie van het eindwerk). Hierbij wordt ook een tweede lezer betrokken.

In de perceptie van de studenten is het minder duidelijk wat de verhouding is tussen de aandacht voor het proces en voor het product.

Elk jaar wordt de mening van de studenten gevraagd over de kwaliteit van het toetsgebeuren. De resultaten daarvan worden besproken in de opleidingsraad en zo nodig omgezet in aanbevelingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert aandacht te hebben voor een strikte registratie en het geïntegreerd samenbrengen van evaluatiegegevens.

De commissie adviseert (meer) aandacht te hebben voor de opvolging van de studenten door de lectoren gedurende de uitgroei-stage.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het academiejaar 2004-2005 kwamen van de eerstejaarsstudenten 43,50% uit het ASO, 52,90% uit het TSO, 2,60% uit het BSO en 1,00% uit het KSO.

5,90% onder hen zijn allochtone studenten (Italië, Duitsland, Griekenland, Engeland, Frankrijk, Mexico).

31% van de eerstejaarsstudenten heeft in een andere richting hoger onderwijs geprobeerd en 0,33% heeft een diploma hoger onderwijs.

Bijna 4/5 van de eerstejaarsstudenten zijn vrouwen (79,10%), tegen 20,90% mannen.

83,99% van de eerstejaarsstudenten zijn 18 of 19 jaar.

De toelatingsvoorwaarden sluiten aan bij de huidige instroom van de studenten. De verworven eindtermen van het secundair onderwijs volstaan als opstap maar er wordt voorbehoud gemaakt voor een onoordeelkundige instap van BSO-uitstromers. De opleiding verwacht dat instromende eerstejaarsstudenten voor 70% de basiskennis van de lagere school beheersen. De opleiding is zich bewust van typische instroomkenmerken die

samengaan met uitval (bijvoorbeeld TSO). Er zijn pogingen om hier in een voortraject preventief mee om te gaan (schoolbezoeken, voorlichting, ...).

De opleiding hanteert instaptoetsen die gezien worden als indicatoren voor studiesucces; zij beklemtoont dat de instaptoetsen objectief zijn maar dat het advies dat hieruit volgt niet bindend is.

De opleiding bevestigt dat er geen specifieke remediërende inhaal-, zomercursussen of monitoraten worden aangeboden voor een goede aansluiting van de vooropleiding op de opleiding. Alle studenten volgen de cursussen 'basiskennis' tijdens de instroomfase.

Tijdens de opleiding moeten studenten vijfmaal een basistoets (de vroegere voortgangstoets) afleggen waarop zij telkens beter moeten scoren. De opleiding onderzoekt de mogelijkheid om deze basistoets te organiseren bij het begin van de opleiding gekoppeld aan een aanbod van gedifferentieerde remediëringstrajecten voor studenten met een bepaalde achterstand.

Er bestaat veel aandacht voor flexibele trajecten. Een inspirerend voorbeeld is de mogelijkheid tot een tweede instroom in februari. De opleiding verleent vrijstellingen aan studenten die instromen uit een andere lerarenopleiding. Zij voorziet een aangepast opleidingsprogramma en een overbruggingsprogramma voor studenten die instromen uit andere opleidingen hoger onderwijs. Voor bisstudenten die in aanmerking komen voor een geïndividualiseerd jaarprogramma zijn vrijstellingen en vervroegde toetsen mogelijk.

Er is duidelijk geïnvesteerd in studietrajectbegeleiders en dit in functie van het vrij grote aantal studenten met een individueel aangepast traject. De ervaring van deze begeleiders kan een sterkte vormen voor de latere invoering van EVC.

In 2004-2005 maakten respectievelijk 5, drie en 37 studenten gebruik van deze flexibele leertrajecten. Tijdens dat academiejaar waren er geen trajectaanvragen voor deeltijdse studenten en werkende studenten.

De opleiding merkt op dat een maattraject voor studenten met studieduurverkorting, die meteen in het tweede jaar instromen, zware eisen stelt aan de inzet, de zelfverantwoordelijkheid en het verwerkingsvermogen.

Er bestaat een EVK-procedure waarbij de student in twee jaar de driejarige opleiding kan volbrengen. Deze EVC-procedure – afgeleid van wat ontwikkeld is op associatieniveau – is nog niet geïmplementeerd.

Op het associatieniveau K.U. Leuven is geen procedure ontwikkeld; enkel een monitor met kwaliteitscriteria waaraan de procedures en instrumentaria van de instellingen moeten voldoen.

Bij studenten met een sterke vooropleiding wordt - in de context van het hervormde curriculum - aandacht gevraagd voor mogelijkheden tot verdiepen en versnellen. De opleiding denkt er aan om voor het derde jaar andere trajecten in te bouwen zoals bijvoorbeeld een cultuurmodule (musea, theater,...).

Tevens zal er bij de verdere curriculumherziening aandacht moeten zijn voor een aanpak die een versnelling, verdieping en/of vertraging helpt opvangen. Daarbij dringen zich keuzes op of die versnelling wel wenselijk is en of er niet eerder geopteerd kan worden voor een flexibiliteit die gericht is op verdieping.

De hogeschool heeft net een diversiteitsbeleidsplan uitgewerkt en heeft er worden actieplannen uitgezet om de diversiteit in de opleiding gestalte te geven. De opleiding merkt op dat er nu weinig of geen allochtone studenten zijn in de opleiding lager onderwijs. Zij kunnen moeilijker in katholieke scholen terecht wegens de lessen katholieke godsdienst. Met een toestemming van het vicariaat voor de aanstelling van een bijzondere leermeester voor godsdienstlessen is dat probleem opgelost.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de bestaande EVC-procedure te integreren.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	goed
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het curriculum heeft een modulaire opbouw.
- Doelstellingen worden op een geïntegreerde manier nagestreefd met algemene beroeps- en vakspecifieke competenties in samenhangende modules. De algemene doelstellingen worden omgezet in meer concrete doelstellingen van opleidingsonderdelen.
- Elke module wordt vakoverschrijdend ingevuld.
- De commissie erkent de professionele gerichtheid in het programma, naast theorie is praktijk via stages aanwezig. Het werkveld waardeert deze koppeling tussen theorie en praktijk.
- De interactie tussen het werkveld en opleiding gebeurt hoofdzakelijk via de resonantiegroep werkveld en contacten naar aanleiding van stage en eindwerk.
- Het programma heeft horizontale samenhang en verticale opbouw. Samenhang van het programma hindert flexibilisering.
- De studieomvang voldoet aan de decretale eisen.
- Studietijd is retrospectief bevraagd bij afloop van modules. De opleiding geeft de studietijd van modules aan in functie van studeerbaarheid.
- Werkvormen zijn afgestemd op het didactisch concept. De leermaterialen lijken in het algemeen op orde. Het gebruik van het (nieuwe) elektronische leerplatform zit in een startfase.
- De evaluatievormen zijn afgestemd op de doelstellingen en de competenties. Zelftoetsinstrumenten ondersteunen de ontwikkeling van een reflectieve houding. De communicatie over de toetsing is transparant. Geïntegreerde opleidingsonderdelen worden op een geïntegreerde wijze getoetst.
- Een grote meerderheid van de instroom komt uit TSO en ASO. De opleiding hanteert (niet bindende) instaptoetsen. Er zijn geen inhaal-, zomercursussen en monitoraten.
- De opleiding heeft aandacht voor flexibele leertrajecten en biedt de mogelijkheid tot een tweede instroom in februari.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Een centrale dienst tekende het hogeschoolbrede personeelsbeleid uit. Deze dienst ontwikkelde een aanwervings- en benoemingsprocedure en een taakinfillingsbeleid. Profielen, functieomschrijvingen, evaluatie- en bevorderingsbeleid zijn verwerkt in een 'Systeem voor Waardering en Ontwikkeling van Personeel' (SWOT). Functioneringsgesprekken zijn cyclisch gekoppeld aan de driejaarlijkse evaluatie. Personeelsmateries komen tevens ter informatie, voor advies en/of onderhandeling op de agenda van het hogeschoolonderhandelingscomité (HOC) en het departementaal onderhandelingscomité (DOC).

Bij aanwerving van nieuwe lectoren voor de opleiding lager onderwijs vormen het functieprofiel én formele kwalificaties de basis voor het sollicitatiegesprek. De affiniteit met het PAUZE-profiel wordt afgetast en men onderzoekt criteria zoals vakdeskundigheid, teamwerk, geboid zijn door leerproces van kinderen en adolescenten, bereidheid tot verdere ontwikkeling van de eigen 'leerkracht', flexibiliteit en inzetbaarheid binnen verschillende domeinen (stages, leegroep,...). Het bezitten of behalen van een pedagogisch diploma is onontbeerlijk bij aanwerving.

Gegeven de grote omvang van de opleiding, meent de commissie dat de noodzakelijke expertise aanwezig is in het vakinhoudelijke, didactische en organisatorische domein.

Het valt de commissie op dat er veel pedagogen zijn in verhouding tot het aantal vaklectoren, niet steeds tot instemming van de vaklectoren die een groter aandeel van vaklectoren vragen. Dit overwicht aan pedagogen blijkt een gevolg te zijn van een bewust aanwervingsbeleid.

De hogeschool bepaalt jaarlijks – aan de hand van een 'rekenwijzer' – de omkadering voor centrale diensten en departementen. De departementale staf legt de omkadering van de opleidingen vast. De opleidingscoördinator werkt de opdrachtinvulling voor de opleiding lager onderwijs uit met inspraak tot op het niveau van de vakgroepen. De hogeschool heeft de taken bepaald op 1558 jaaruren. De functiekaart omvat volgende rubrieken: contactonderwijs, evaluatie, begeleiding, coördinatie, professionalisering en onderwijsvernieuwing, organisatorische taken en ondersteuningstaken. De commissie waardeert dat er – in functie van het faciliteren van inspanningen voor overleg, innovatie, coördinatie – expliciet tijd is voorzien in het takenpakket van de betrokkenen.

De commissie stelde vast dat er werkgroepen, netwerkgroepen, actieplannen, projecten, overleggroepen, ... worden opgezet waar vrijwel alle personeelsleden bij betrokken zijn. Er kan onderkend worden dat er een vrij algemeen engagement is van het personeel voor deze activiteiten. Men kan snel en zelfstandig ideeën inbrengen die zeer vlot blijken vertaald te worden in nieuwe implementeerbare aanpakken.

De commissie begrijpt dat hierdoor een deel van de werklast bij de lectoren kan verklaard worden. Lectoren vragen letterlijk naar een 'rustpunt' in de vele innovaties. De commissie volgt deze reflectie, hoewel alertheid noodzakelijk blijft en directe bijsturing soms nodig zal zijn.

In dezelfde context waardeert de commissie het idee van enkele personeelsleden om een ideeën-managementsysteem uit te werken dat enerzijds garandeert dat ideeën opgepikt worden en de betrokkenheid van personeel verhoogt, maar anderzijds ook helpt de ideeën initieel op haalbaarheid te screenen, te toetsen en af te stemmen op het globale concept van de opleiding.

De commissie stelt vast dat er - ondanks de hoog ervaren taakbelasting - een grote en enthousiaste betrokkenheid is van het personeel.

Met aandacht heeft de commissie de aanpak bij de professionalisering bekeken. De opleiding heeft een professionaliseringsbeleid ontwikkeld met eigen accenten, aanvraag- en opvolgingsprocedures. Zij is zich bewust van het feit dat een meer systematische aanpak nodig is. Er worden – onderkend door het personeel – veel kansen geboden voor bijscholing. De overdracht van nascholingservaringen gebeurt formeel.

De begeleiding van nieuwe medewerkers gebeurt in samenwerking met de centrale Personeelsdienst en het departement. De algemeen directeur plaatst tijdens twee bijeenkomsten de hogeschool in de kijker; er is een onthaalgesprek met het departementshoofd en de departementale secretaris geeft praktische ondersteuning. De introductie in de taken gebeurt door de opleidingscoördinator en een collega biedt ondersteuning tijdens de ingroeifase.

De opleiding merkt op dat zij de ondersteuning wil intensifiëren door tijdens de begeleiding te werken rond rubrieken zoals de organisatie, de opleiding, kwaliteitszorg en beginnend lector.

Aanwerving gebeurt op basis van competenties. De personeelssamenstelling weerspiegelt de vervrouwelijking van het werkveld en de studentenpopulatie. De opleiding merkt zelf op dat er geen allochtone sollicitaties zijn uit nieuwe generaties allochtonen en dat zij streeft naar een meer multicultureel personeelsbestand.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om eerst een volledig geïmplementeerd concept in te voeren, rustig te evalueren en na een grondige analyse het concept dan bedachtzaam bij te sturen.

De commissie adviseert de inschakeling van praktijklectoren met een duidelijke profielomschrijving en met een sterk ondersteunende rol bij de coaching van de studenten.

De commissie suggereert om een sterkte/zwakte analyse van de beschikbare expertise als basis te nemen voor individuele en/of teamgerichte professionaliseringsinitiatieven.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding schrijft dat zij - gezien de beroepsspecifieke eisen voor de onderwijzer - expertise zoekt in het pedagogisch-didactisch domein én op relevante vakdomeinen. Gegeven de nieuwe accenten wordt tevens gekwalificeerd personeel ingezet met competenties in het agogische domein, mediatheekbeheer, zorgverbreding, multimediatebeheer en logistiek, het administreren van een website, het muzische domein en pastoraal.

Bij inzage van de 'gegevens met betrekking tot personeelsbezetting' heeft de commissie vastgesteld dat er in december 2005 in beperkte mate praktijklectoren in de klassieke zin van het woord ingezet werden (1,75 VTE: informatica 0,80 - M.O. 0,50 en P.O. 0.45).

Onderwijsinbreng vanuit het werkveld gebeurt via netwerken die lectoren – vooral op individuele basis - hebben uitgebouwd. Deze netwerken kunnen nuttig gebruikt worden om de modules inhoudelijk vorm te geven. De veelvuldige stages zorgen voor een continu informeel contact tussen lectoren en het werkveld.

De commissie keek met aandacht naar de internationale inslag van de opleiding.

Studenten krijgen volop de kans om in te pikken op alternatieve internationale activiteiten; vooral in het derde jaar. Een beleidsmatige invulling – vertrekkend vanuit de basiscompetenties – kan hier de relevantie van de internationale stage nog versterken (uitwisseling curricula, gebruik studiematerialen, ...). De commissie verwijst naar de veertiendaagse stage in bijvoorbeeld Nederland of Wallonië in de uitgroefase.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie een structurele samenwerking met stagescholen op te zetten om praktijklectoren in de opleiding te betrekken en in dienst te nemen.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor het academiejaar 2004-2005 waren er in de opleiding onderwijzer 54 OP'ers (40,15 VTE) en 10 ATP-OHP'ers (4,48 VTE).

De omvang van het personeelsbestand in verhouding tot de studentenaantallen bedraagt 14,50 studenten/1 VTE. Gegeven deze ratio student/staf kan gesteld worden dat er voldoende personeel ingezet wordt.

Binnen het OP zijn er 53 statutaire personeelsleden en 10 binnen het ATP-OHP.

Er zijn 48 lectoren (22 benoemd), drie praktijklectoren (1 benoemd), 7 ATP'ers (3 benoemd) en drie OHP'ers (3 benoemd).

Bij het OP zijn er 23 voltijdsen (42%) en 31 deeltijdsen (58%). Bij de deeltijdsen hebben 24 medewerkers minimum een 50% opdracht.

Het aantal gastlectoren is beperkt. Deze beperking (b)lijkt het gevolg te zijn van een bewust aanwervingsbeleid.

Er is een goede opbouw in de leeftijdsstructuur van het team:

- 13 in de leeftijdsklasse 20-29
- 11 in de leeftijdsklasse 30-39
- 9 in de leeftijdsklasse 40-49
- 20 in de leeftijdsklasse 50-59
- nihil in de leeftijdsklasse 60-65.

Op een totaal van 53 medewerkers is er een evenwichtige verdeling in de leeftijdsstructuur: 24 tussen 20 en 40 jaar en 29 tussen 40 en 60 jaar.

De opleiding zet 18 pedagogen in, 7 medewerkers op het muzische domein, 6 voor Nederlands, 5 voor WO, 5 voor wiskunde en 3 voor godsdienst.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het uitbreiden van de ploeg lectoren met praktijklectoren die zelf in het lager onderwijs staan, verdient aanbeveling.

Het inzetten van gastlectoren kan versterking bieden voor deelgebieden waarop men minder expertise in huis heeft.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het personeelsbeleid wordt uitgetekend op hogeschoolniveau.
- Aanwerving gebeurt op basis van competenties. Er is aandacht voor begeleiding van nieuwe personeelsleden. De noodzakelijke expertise is vakinhoudelijk, didactisch en organisatorisch aanwezig. Er is een overwicht aan pedagogen vanuit een bewuste keuze.
- Vrijwel alle onderwijzend personeel is betrokken via onder meer werkgroepen, netwerkgroepen, actieplannen, projecten, overleggroepen.
- De opleiding biedt ruime kansen tot professionalisering.
- Praktijklectoren worden in beperkte mate ingezet. Onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld gebeurt in hoofdzaak via netwerkwerking en stagecontacten.
- Gegeven de ratio student/staf is er volgens de commissie voldoende personeel ingezet. De leeftijdsstructuur is evenwichtig verdeeld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het zelfevaluatierapport spreekt zich eerder negatief uit over de beschikbare infrastructuur. De infrastructuur wordt beheerd door centrale diensten in overleg met het departementshoofd en de campussecretaris.

De campus beschikt over 25 lokalen (voor huisvesting van directie en administratie, lectoren, gespecialiseerde diensten, Cursusdienst, cafetaria) en 46 werkruimtes voor onderwijsactiviteiten. Naast polyvalente lokalen zijn er specifieke vaklokalen voor WO (aardrijkskunde, geschiedenis, natuurkennis), drie auditoria, een gymzaal, computerlokalen, een mediatheek en een muzische vleugel. Klaslokalen zijn uitgerust met het gangbare audiovisuele materiaal.

De commissie onderkent dat er op campus Hemelrijk heel wat is geïnvesteerd in oprisings-, renovatie- en verbouwingswerken. De commissie ervaart dat de infrastructuur beantwoordt aan de door de opleiding gestelde eisen. Gebouwen worden 'krap' genoemd; zeker in piekperiodes wanneer studenten niet op stage zijn. Maar met een gemiddelde bezettingsgraad van 64% is dit nog steeds een aanvaardbare en normale situatie.

De commissie keek met waardering naar de netheid, verzorgdheid en uitstraling van de materiële infrastructuur.

De mediatheek ondersteunt het opleidingsconcept door de mogelijkheden tot zelfstandig werken te optimaliseren en de hedendaagse media te integreren in het studieproces van studenten met aandacht voor hun didactische vorming. De mediatheek (wordt gedeeld met de opleiding kleuteronderwijzer) wordt terecht geprofileerd als een open leercentrum. Studenten hebben een uitwijkmogelijkheid naar de mediatheek van de opleiding secundair onderwijs (BALO) op campus Diepenbeek.

Deze mediatheek is uitstekend uitgerust, strak georganiseerd en up-to-date gehouden. Naast informatiebronnen biedt zij studiemateriaal, werkplekken en een multimediale werkhoeke met 9 pc's. Het beheer van de collectie en de uitleenadministratie zijn geautomatiseerd. Per jaar investeert men bij benadering € 19.500 in de collectie boeken, tijdschriften en databestanden; de opleiding geeft aan dat dit bedrag niet toereikend is om de kwaliteit van het aanbod hoog te houden en digitale collectie verder uit te bouwen. De computers van de werkhoeke op de tweede verdieping zijn dringend aan vervanging toe. De mediatheek wordt geleid door zeer alert personeel (7 medewerkers - 4,54 VTE). Voor aankopen en de werking kunnen lectoren én studenten suggesties doen; het departementshoofd superviseert het mediatheekoverleg op het niveau van de hogeschool.

De mediatheekgebruiker kan informatiebronnen raadplegen, didactische materialen consulteren, opzoeken in databanken, gebruik maken van Internetfaciliteiten, werken met softwarepakketten, uitleenen, kopiëren en scannen. Er is audiovisueel materiaal beschikbaar voor studenten en personeel. De catalogus biedt een gestructureerd overzicht van het collectieaanbod; kan elektronisch geconsulteerd worden en is buiten de bibliotheek te raadplegen via de website van de hogeschool en via de website van de lerarenopleiding (LERWEB). Afgestudeerden kunnen ook in de mediatheek terecht om materiaal te bestuderen en/of te ontleen.

In een onderzoek bij mediatheekgebruikers van het tweede en derdejaarsstudenten scoort de dienstverlening van de mediatheek goed.

Studenten kunnen onder begeleiding gebruik maken van de pc's in de werkhoeke van de mediatheek werkhoeke en van 45 computers in de informatielokalen. Studenten kunnen zes laptops, twee LCD-projectoren, een memorystick en een digitale camera ontlenen.

Lectoren beschikken over up-to-date werkruimtes en kunnen beschikken over 13 computers, een printer, een scanner en een LCD-projector ; zij kunnen eveneens laptops ontlenen.

De commissie meent dat de ICT-voorzieningen die beschikbaar zijn voor studenten en lectoren eerder beperkt zijn. De voorzieningen reflecteren het minder uitgesproken gebruik in het curriculum.

Er is een Cursusdienst waar leermaterialen voor studenten worden verkocht. De planning om leermaterialen tijdig beschikbaar te stellen, vraagt aandacht.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de uitbouw van het ICT-netwerk zodat de voorzieningen intenser kunnen gebruikt worden in het curriculum.

De commissie vraagt aandacht voor uitstraling, decoratie en identiteit van bepaalde vaklokalen, bijvoorbeeld WO.

De commissie vraagt aandacht voor het actualiseren van standaardwerken en het wegwerken van de achterstand in ICT in verband met het gebruik van het elektronisch leerplatform.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de loop van het academiejaar neemt de opleiding deel aan Sid-in beurzen en organiseert zij drie infodagen, met open-deur-formule, voor het verstrekken van informatie aan abiturienten en/of potentiële studenten. Toekomstige studenten kunnen de sfeer en het 'onderwijzer zijn' proeven door een kijkje nemen in de aan de campus geassocieerde lagere school. Algemene informatie wordt verstrekt via de infobrochure, de KHLim-focus en de website van de hogeschool; opleidingsspecifieke informatie wordt verstrekt via de website van de lerarenopleiding. De opleiding schrijft dat zij er voor koos om de inschrijvingsperiode te verleggen naar de periode juli-september om abiturienten tijd te geven om stil te staan bij hun studiekeuze.

Er is een uitgebreid systeem uitgewerkt van studiebegeleiding waarbij taken, rollen en verantwoordelijken zijn afgelijnd op hogeschool-, departementaal en opleidingsniveau. De studiebegeleiding is sterk geïntegreerd in de

opleiding en houdt rekening met de leerlijn: instroom-, doorstroom- en uitgroeifase. Studiebegeleiding is in handen van alle lectoren, de leergroepbegeleiders en de groepsbegeleiders.

In het kader van instroombegeleiding

- worden bij aanvang van het academiejaar introductiedagen georganiseerd met onder meer een onthaalbundel, instaptoetsen met feedback achteraf voor de opleidingsonderdelen Nederlands en wiskunde;
- worden leergroepen ingesteld om studenten te coachen vanaf het eerste jaar. De focus ligt hierbij op reflecteren, op het lerarenberoep, de motivatiefactoren, het studeergedrag en de zelfreflectie; een begeleidingstraject ondersteunt het aangepast leren in hoger onderwijs, met onder meer onderzoek naar leerstijlen en detectie van faalangst;
- worden instromers geïnitieerd in Internettoepassingen, basale ICT-vaardigheden en het officepakket;
- is er een specifiek onthaal voor late instromers.

Studenten worden jaarlijks bevraagd over de instroombegeleiding. Die wordt als zeer zinvol ervaren. Ze geeft aan studenten de mogelijkheid om snel een zicht te krijgen op eigen kunnen. Er worden pogingen ondernomen om de redenen van uitval op te sporen. Het is niet altijd mogelijk om bij studenten die de school verlaten te achterhalen wat hiervan de reden kan zijn. Bevragingen hierover zijn te herleiden tot het maken van een tweede studiekeuze en het niet voorbereid zijn op het vele werk (planningsvaardigheden, ontbreken van basiskennis).

Voor informatie, adviezen en praktische vragen kunnen studenten tijdens hun opleiding terecht aan de balies van het onthaal, studentensecretariaat, mediatheek en in het ICT-lokaal. Studenten bevestigen aan de commissie dat personeelsleden en leergroepbegeleiders zeer toegankelijk zijn voor hun vragen. Groepsbegeleiders en jaarverantwoordelijken volgen de evolutie van de student op, vangen studenten op met studievragen en – problemen en verwijzen eventueel door naar de opleidingscoördinator, de praktijkverantwoordelijke, de Sociale dienst of de Ombudsdienst. Jaarverantwoordelijken brieven studenten bij aanvang van het academiejaar en bij scharniermomenten; moduleverantwoordelijken doen dat bij het opstarten van modules.

De studentenraad wordt viermaal per jaar geconsulteerd en geïnformeerd over opleidingsthema's.

De opleiding merkt op dat zij – naar aanleiding van modulebevragingen - een actieplan communicatie heeft opgestart om de doorstroming van informatie beter te kanaliseren en te versnellen.

De studiegids per opleiding bevat een inhoudsopgave – bijdragen over gemeenschappelijkheid, attitudes, aanvullingen studiereglement, terminologie – overzichten per opleidingsonderdeel – lessentabellen. Studenten bevestigen aan de commissie dat de studiegids best een bruikbaar instrument is. Voor de dagelijkse werking zijn moduleboeken het instrument van ondersteuning. 'Wegwijs' geeft specifieke informatie over elk praktijkperiode.

Tijdens de introductiedagen informeren groepsbegeleiders de studenten over de onderwijsdoelstellingen en het onderwijs- en examenreglement (OER); dat laatste is toegankelijk via de webstek. Toelichting en bespreking van studiegidsen en het OER gebeuren eveneens in de aanlooperperiode van de leergroep.

In het modulaire concept is elke lector studiebegeleider voor zijn opleidingsonderdeel. Problemen in verband met studieaanpak en studievoortgang worden opgevangen in de leergroep. Voor specifieke opvang op maat kan de student en beroep doen op de sociale dienst. Studenten geven expliciet aan vertrouwd te zijn met de mogelijkheden van studiebegeleiding, maar waarderen vooral de persoonlijke en menselijke begeleiding van de lectoren.

Studenten en lectoren signaleren geen onoverkomelijke factoren die de studievoortgang belemmeren. Bij de jaarlijkse bevraging(en) bij studenten scoort de tevredenheid over studie- en studentenbegeleiding positief.

Iedere student krijgt het 'Infodocument examens voor studenten' met informatie over onder meer de examenroosters, praktische richtlijnen bij het afleggen van examens (praktisch verloop, ziekte tijdens de examenperiode, spieken, ombudsvrouw), einddeliberaties, rapportering en mededeling van resultaten, studenten-

contact/oudercontact, adviesgesprekken. Lectoren zorgen voor begeleiding als 'nullijn'; specifieke opvang kan bij het onthaal, de Ombudsdienst, de voorzitter van de examencommissie en de Sociale dienst.

Er zijn – mede als voorschot op de implementatie van het flexibiliseringdecreet - studietrajectbegeleiders aangesteld. Zij spelen een kernrol bij het begeleiden van kleine groepen studenten die door de flexibele vormgeving van het traject de traditionele leergroep moeten missen.

Er is aparte aandacht voor studentenbegeleiding. Afhankelijk van de analyse van eventuele problemen geeft de studentenbegeleider

- informatie, advies en concrete ondersteuning bij diverse vragen van financiële aard over bijvoorbeeld kinderbijslag, ziekteverzekering, onderhoudsplicht, huisvesting;
- psychosociale begeleiding en oriëntering bij een persoonlijk probleem;
- ondersteuning bij aan studie gerelateerde problemen zoals stress, faalangst, uitstelgedrag en leervaardigheden.

Er is een duidelijk verwijzingsbeleid.

De ombudsfunctie is enkel voorzien voor de examenperiode en wordt opgenomen door de departementale secretaris. De taak is omschreven in het examenreglement. De Ombudsdienst neemt deel aan alle deliberaties.

Studenten bevestigen aan de commissie dat zij geïnformeerd worden over de mogelijkheden om als Erasmusstudent naar het buitenland te gaan. Voor het vertrek ontvangen studenten een informatiebrochure en worden zij op samenkomsten voorbereid op de gastinstelling, de verwachtingen ten aanzien van hun functioneren en hun eigen studietraject. Via tussentijdse mail-maandverslagen blijven zij in contact met de school, ook voor ondersteuning en bijsturing. Er is tevens begeleiding en ondersteuning voor studenten van de internationale klas.

De commissie heeft aparte aandacht besteed aan de instroom van allochtonen. De commissie onderkent dat het profiel van deze hogeschool de instelling minder in de frontlijn plaatst om dit aan te pakken. Toch is – gegeven de regionale inplanting – het wenselijk dat inspanningen worden geleverd om deze doelgroep te bereiken. Een en ander ligt voor de hand gegeven de aanwezigheid van de doelgroep in het eigen net.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert te werken aan een instroombeleid voor allochtonen.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - De infrastructuur voldoet aan de door de opleiding gestelde eisen en is verzorgd.
 - Op piekmomenten is de ruimte krap. Sommige vaklokalen missen uitstraling.
 - De mediatheek profileert zich als een open leercentrum en is prima uitgerust en up-to-date. Voor studenten en lectoren zijn werkruimten met het nodige ICT-materiaal aanwezig.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - De opleiding hanteert diverse kanalen en instrumenten om abituriënten en potentiële studenten te informeren.
 - Studiebegeleiding houdt rekening met de leerlijn instroom, doorstroom en uitgroefase.
 - Studiebegeleiding is in handen van alle lectoren, de leergroep- en groepsbegeleiders.
 - Studenten bevestigen dat de studiegids, moduleboeken en 'Wegwijs' bruikbare instrumenten zijn.
 - Er is aandacht voor studentenbegeleiding. Inspanningen dienen ondernomen om allochtonen te bereiken.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het zelfevaluatie rapport geeft duidelijk aan dat het invoeren van een integrale kwaliteitszorgcyclus een exercitie is die veel tijd en energie heeft gevraagd. Het directiecomité van de hogeschool koos er in 2005 voor om kwaliteitszorg via een matrixstructuur in te bedden in de organisatie. Centraal in deze structuur staan departementale ankers die elkaar vinden in zeven stuurgroepen; één daarvan is de stuurgroep kwaliteitszorg die wordt voorgezeten door de centrale kwaliteitscoördinator. De centrale kz-coördinator ondersteunt de opleidingen en departementen bij de implementatie van kwaliteitszorg.

Binnen de hogeschool is de afspraak gemaakt dat de opleiding zich in het kader van kwaliteitsbewaking positioneert in een 8-jarige cyclus en daartoe iedere vier jaar werk maakt van respectievelijk een interne doorlichting (IDR) én een externe evaluatie (ZER).

Op niveau van het departement wordt kwaliteitszorg gethematiseerd in de departementale staf; de domeinverantwoordelijke interne kwaliteitszorg is het adjunct-departementshoofd. Het departement kan tevens overkoepelende actieplannen opzetten zoals het dat deed voor bijvoorbeeld het beleidsplan ICT.

De opleidingscoördinator is eindverantwoordelijke voor de feitelijke aansturing van kwaliteitszorg (KZ). Binnen de opleiding is er een kwaliteitscel (q-cel) voor de dagelijkse KZ (domeinverantwoordelijke IKZ, anker IKZ, opleidingscoördinator, opleidingssecretaris). Kwaliteitszorg is geschraagd op de jaarwerking van de opleidingsraad (periodiek) en de (permanent) ondersteunende kwaliteitscel. De PDCA-cyclus krijgt in de beide overlegorganen een systematisch en cyclisch verloop. In de periode september-december worden prioritaire actieplannen (plan) opgesteld en de volgende maanden uitgevoerd in de actieplangroepen (do). Op het einde van het academiejaar wordt de kwaliteitswerking bevraagd via diverse initiatieven (check). Op een samenkomst die voorbereid is door de q-cel worden de resultaten van de bevragingen en de eigenlijke werking besproken. Kwaliteitsdoelen en actieplannen worden bijgesteld en voorstellen voor een nieuwe PDCA worden op papier gebracht (adjust).

Bijna elk actieplan wordt getrokken door een lid van de opleidingsraad; hierdoor behoudt de opleidingsraad het overzicht over de werking die door de q-cel opgevolgd wordt. Het leereffect van het doorlopen van de cyclus wordt duidelijk. Kwaliteitszorg is een permanent aandachtspunt geworden in de opleiding.

De interne kwaliteitszorg focust inhoudelijk op

- onderwijsontwikkeling en curriculumvernieuwing conform aan het onderwijsontwikkelingsplan;
- organisatieontwikkeling (opleidingsaanbod, intern organigram, infrastructuur);
- kwaliteitsverbetering en –borging via actieplannen.

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd via een

- quickscan: screening door opleidingsraad via 200 statements;
- zelfevaluatie van kernprocessen door opleidingsraad;

- jaarlijks weerkerende cyclus van bevestigingen;
- spiegelingen door de resonantiegroepen als aanzet tot SWOT's;
- studietijdmetingen.

De commissie nam kennis van het overzicht van jaarlijkse bevestigingen in de opleiding lager onderwijs:

- bevestiging van eerstejaarsstudenten na afsluiting van de modules 'mijn eerste stappen in de opleiding' en 'het kind van de lagere school', 2005-2006;
- bevestiging van studenten 2e jaar na afsluiting van de module 'doelgericht en geïntegreerd werken', 2005-2006;
- bevestiging van studenten derde jaar na afsluiting van modules 'zorgbreed werken in het eerste jaar' en 'gelijke onderwijskansen', 2005-2006;
- bevestiging KHLim tevredenheid eerstejaarsstudenten;
- bevestiging van bezoekers over de organisatie van de infodagen, 2003-2004-2005;
- tevredenheidsenquête mediatheek campus Hemelrijk, 2004-2005;
- studietijdmetingen eerstejaarsstudenten voor 'ontwikkelingspsychologie', 2003-2004
- studietijdmetingen derde jaar voor uitgroei stage, 2003-2004;
- bevestiging afgestudeerden, 2002-2003-2004-2005;
- bevestiging tijdens studentenraden, 2004-2005-2006.

Het werkveld is pas laat ingestapt in de kwaliteitszorgcyclus. Dit betekent dat de betrokkenheid van externen in de kwaliteitszorg aandacht vraagt. De resonansgroep heeft een groot potentieel. Het werkveld lijkt bereid en enthousiast om mee in te stappen in dit proces. De commissie meent dat dit ook geldt voor afgestudeerden maar suggereert om dat toch even nader te onderzoeken.

De commissie waardeert de ruime documentatie die de opleiding ter beschikking stelde vanaf het begin van en tijdens de visitatie.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt bijzondere aandacht voor het doorlopen van alle fasen in de kwaliteitscyclus én borging in de afrondingsfase.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In jaarverslagen, prioritaire actieplannen en verslagen van de opleidingsraad vond de commissie een oplijsting van verbeteringen die de laatste vijf jaren zijn gerealiseerd en die van het functioneren van de kwaliteitscyclus illustreren.

Wel wordt vastgesteld dat soms zeer snel en ad hoc oplossingen voor gesignaleerde problemen worden aangereikt, wat het totaalbeeld of het totale concept van de opleiding verstoort en de werkdruk verhoogt. Bijsturingen gebeuren niet altijd even doordacht, dit creëert onduidelijkheid bij studenten en lectoren.

De actieplannen 2005-2006 vinden hun verantwoording in het vernieuwingsproces. Voor elk van de onderstaande plannen zijn streefdoelen en acties vastgelegd:

- competentiegericht en modulair opleiden;
- leergroepwerking in een geëvolueerde context;
- flexibilisering en trajectbegeleiding;
- competentiegericht evalueren;
- relatie opleiding/werkveld.

Het operationaliseren van kwaliteitszorg is verbonden aan middelentoekenning, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De opleiding raamt dat de domeinverantwoordelijke IKZ 40 % van zijn opdracht en de ankerpersoon in de opleiding 15 % van de opdracht besteed aan de werking kwaliteitszorg. Daarbij komen nog een aantal jaaruren voor trekkers van de actieplannen, gewone actieplanleden en compensatie voor inspanningen in het vernieuwingstraject. Voor specifieke taken die gerelateerd zijn aan kwaliteitszorg gelden omkaderingsopdrachten op maat, bijvoorbeeld voor studietijdmetingen, internationalisering en ICT.

Als opvolging van een beleidsevaluatie van 2000-2001 werd werk gemaakt van prioritaire investeringen in ICT, de integratie van de 10 functionele basiscompetenties en het optimaliseren van de stage en samenwerking met de stagepartners.

Afgestudeerden en het werkveld onderstrepen dat een en ander duidelijk veranderd is in de opleiding en onderschrijven de gefundeerdheid van de redenen tot vernieuwing. Er is een grote luisterbereidheid in de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert een bezinningsfase gevolgd door een grondige analyse met het oog op het vermijden van fragmentarisch interveniëren.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Raden en commissies die bij kwaliteitszorg betrokken zijn, zijn onder meer:

- de stuurgroep kwaliteitszorg KHLim die in principe viermaal per jaar samenkomt;
- de departementale staf (departementshoofd, adjunct-departementshoofd, opleidingscoördinatoren) die om de twee à drie weken vergadert;

- de opleidingsraad (departementshoofd, adjunct-departementshoofd, opleidingscoördinator, opleidingssecretaris, medewerkers OP) en personeelsvergaderingen;
- de werkgroepen IKZ (medewerkers in actieplancommissies) die vijfmaal per jaar samenkomen;
- de jaargroepen (jaar- en moduleverantwoordelijken);
- de resonantiegroepen (medewerkers, studenten, werkveld, afgestudeerden).

Via raden en commissies worden personeelsleden betrokken bij de besluitvorming en de evaluaties in het kader van kwaliteitszorg. Resultaten stromen door via verslagen van de opleidingsraad, thematische besprekingen op personeelsvergaderingen en jaargroepbijeenkomsten. De opleiding merkt op dat zij, onder de rubriek kwaliteitszorg, diverse verslagen alsook bevindingen uit enquêtes courant beschikbaar wil stellen op de departementale website.

Studenten worden formeel betrokken bij de besluitvorming via de academische raad, de departementale raad en de dienst Studentenvoorzieningen. Signalen die studenten in de leergroepen geven worden opgenomen in vervolgesprekken met jaarverantwoordelijken, leergroepbegeleiders en/of de opleidingsraad. Het overzicht van bevragingen toont aan dat studenten bevraagd worden over onder meer modules, algemene tevredenheid, mediatheek en infodagen. Studenten bevestigen dat zij systematisch bevraagd worden na afloop van de modules. Pas recent zullen studenten ook in de opleidingsraad een plaats krijgen; dit speelt in op een door de commissie opgemerkte nood.

Formeel is het werkveld betrokken bij de kwaliteitswerking via vertegenwoordiging in de departementale raad. De opleiding heeft talrijke informele contacten en vormen van samenwerking met afgestudeerden als mentor of directielid. Geregeld worden terugkomdagen georganiseerd; afgestudeerden geven aan dat er geen écht alumni beleid of netwerk aanwezig is. Afgestudeerden worden door de opleiding periodiek bevraagd.

De resonantiegroep werkveld kan ook bij het verder ontwikkelen van de opleiding een plaats en rol spelen. Stagescholen vinden het nuttig, relevant en zelfs onontbeerlijk om samen te werken met de hogescholen. Dit is een teken van vertrouwen in de samenwerking. Een wederzijdse bevruchting biedt kansen om de invulling van de samenwerking waardevol te maken voor beide partijen. In het kader van levenslang leren kan dit voor alle participanten betrokken bij de opleiding een meerwaarde betekenen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert te onderzoeken of afgestudeerden bereid zijn in te stappen in de kwaliteitscyclus.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Kwaliteitszorg is via een matrixstructuur ingebed in de hogeschool met ankerpersonen in zeven stuurgroepen, onder meer een stuurgroep kwaliteitszorg.
- Een centrale kz-coördinator ondersteunt de departementen/opleidingen bij de implementatie. De opleidingsverantwoordelijke stuurt aan via een kwaliteitscel.
- De opleiding werkt aan actieplannen volgens de PDCA-cyclus.
- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, de commissie had inzicht van het overzicht van uitgevoerde bevragingen. Het werkveld en afgestudeerden zijn in pas in een latere fase betrokken bij kwaliteitszorg.
- Jaarverslagen, actieplannen en verslagen tonen verbeteringen aan van de laatste vijf jaren. Afgestudeerden en het werkveld onderstrepen dat er een en ander ten gunste veranderd is in de opleiding.
- Studenten, personeelsleden en werkveld worden formeel betrokken bij kwaliteitszorg via diverse raden en commissies.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De resultaten op het vlak van internationalisering zijn als volgt.

Wat de uitgaande studenten betreft is het aantal studenten dat een gedeelte van de opleiding in het buitenland loopt - in het kader van Erasmus-Socrates - gegroeid: 9 studenten in 2003-2004, 10 studenten in 2004-2005 en 18 studenten in 2005-2006. Aan het pedagogisch project Polen namen volgende studenten deel: 8 in 2003-2004, 7 in 2004-2005 en 6 in 2005-2006. Verder nemen een dertigtal studenten jaarlijks deel aan sneeuwklassen die georganiseerd worden in samenwerking met Vereniging voor Openluchtklassen en Intersoc.

Wat de Inkomende buitenlandse studenten betreft, namen buitenlandse studenten deel aan internationale klas: 18 in 2004-2005 en 11 in 2005-2006.

De lectorenmobiliteit is hoofdzakelijk uitgaand en meestal met lesopdracht: drie in 2003-2004, vijf in 2004-2005 en zes in 2005-2006. De opleiding verwelkomde een buitenlandse lector in 2004-2005 en vijf lectoren in 2005-2006.

Als voorbereiding op het instappen in het werkveld is het laatste semester van het derde jaar als uitgroefase georganiseerd waarbij de modules 'de lagere school anders bekeken' en 'mijn kijk op de lagere school' én de zelfstandige uitgroefstage de brug vormen tussen opleiding en werkveld. Studenten worden in de lessen Nederlands voorbereid op solliciteren. Afgestudeerden melden dat er bij het instappen in het beroep geen bijzondere moeilijkheden werden ervaren.

Van het afstudeerjaar 2005 was 42% voor het eerst aan het werk binnen de twee maanden na afstuderen; 27 % binnen de twee à zes maanden. De commissie meent dat deze cijfers aantonen dat afgestudeerden adequaat en vrij snel aan de slag kunnen.

Een beperkt aantal afgestudeerden studeerde verder aan een hogeschool (8%) of universiteit (2%) of volgt de voortgezette lerarenopleiding (49%) of andere opleiding (17%) of nascholing voor minder dan 500 uren (7%). 82% vond werk in het onderwijs, 10% buiten het onderwijs en 8% combineren beide.

Zij die werk vonden in een lagere school zijn leerkracht in een klas (48%), staan in duobaan (7%), zijn GOK- of zorgleerkracht (10%), werken als ambulante leerkracht (10%), werken als administratieve medewerker (3%), en staan in het buitengewoon onderwijs (16%).

73% beweert dat de inhoud van hun huidige functie overeenstemt met de gevolgde opleiding, 17% stelt dat hun werk complexer is, voor 2% is de functie eenvoudiger. De thema's die afgestudeerden aandragen als mogelijke input voor een vernieuwd curriculum, blijken in overeenstemming te zijn met de ingezette veranderingspistes bij de curriculumherziening, bijvoorbeeld praktijk, GOK, GON.

76% beweert dat het niveau van de huidige functie overeenstemt met de gevolgde opleiding, voor 4% is dat lager, voor 11% is het niveau hoger.

Op de vraag 'ik ben globaal tevreden in mijn huidige functie' antwoorden 56% 'sterk eens', 35% 'eens'; éénmaal werd 'oneens' en tweemaal 'sterk oneens' gemeld.

De beleving rond de werkzekerheid is verdeeld. Op de vraag 'ik ben tevreden met de werkzekerheid in mijn huidige functie' antwoorden 15% 'sterk eens', 26% 'eens', 37% 'oneens' en 16% 'sterk oneens'.

36% van de afgestudeerden 2005 die buiten het onderwijs werk vonden, geven aan dat het diploma van onderwijzer wellicht een (mede)bepalende factor was bij de aanwerving.

Het werkveld beklemtoont de flexibele inzetbaarheid en de zelfstandigheid van de afgestudeerden. Het werkveld waardeert de uitgroefase omdat studenten vertrouwd worden met het mesoniveau van de school en de praktijk een overgang vormt van student naar beginnende leerkracht.

Studenten zijn in het algemeen tevreden over hun opleiding, onder meer over het relevante programma, de actieve leervormen en de leerinhouden, de theoretische onderbouwing, de stagebegeleiding vanuit stageplaats en het contact met lectoren.

Zij voelen zich klaar voor het echte werk en willen zelfs al vroeger aan de slag in het laatste jaar.

Hetgeen voorafgaat, betekent voor de commissie dat kan gesteld worden dat de vooropgestelde eindkwalificaties bereikt kunnen worden via deze opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het is onduidelijk in welke mate er streefcijfers naar voren geschoven worden voor het gerealiseerde niveau.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding heeft beleidsmatig aandacht voor de opvolging van het onderwijsrendement. Slaagcijfers worden in eerste instantie geanalyseerd in de opleidingsraad; het rendement wordt beoordeeld op basis van de indicator slaagpercentages, gekoppeld aan het aantal afhakers. Slaagcijfers worden berekend op basis van het aantal ingeschreven studenten op 1 februari.

De opleiding vergelijkt haar onderwijsrendement met cijfers van opleidingen van de partnerscholen in het samenwerkingsverband Interactum. Rendement wordt gedefinieerd aan de hand van streefcijfers. Als streefcijfer neemt de opleiding het gemiddelde van de Interactumgegevens voor vergelijkbare opleidingen, rekening gehouden met gegevens over studenteninstroom.

Slaagcijfers over de laatste vijf jaren (2000-2001 tot 2004-2005):

- voor het eerste jaar: 57%, 55%, 50%, 48% en 52%.
De opleiding stelt dat het verloop van de slaagcijfers te maken heeft met onder meer instroomkenmerken, stijgende studentenaantallen, sneller afhaken, engagement in studentenjob, reductie contacturen.
- voor het tweede jaar: 95%, 94%, 92%, 85% en 80%.
Het niet slagen in het tweede jaar heeft vooral te maken met tekorten voor stage; de laatste jaren zijn de praktijkcompetenties uitgebreid en verdiept. De overgang naar het modulaire systeem verklaart wellicht de terugval met 5% in 2004-2005.
- in het derde jaar is de uitval verwaarloosbaar en te wijten aan occasionele factoren.

Binnen Interactum werden de drie lerarenopleidingen gescreend op slaagcijfers van het academiejaar 2003-2004, met 1 februari 2004 als ijkpunt voor de studentenaantallen. Het bereikte rendement in vergelijking met slaagcijfers van drie lerarenopleidingen binnen Interactum:

- het eerste jaar (48,2%) en het tweede jaar (84,8%) scoren lager dan het gemiddelde van Interactum, respectievelijk 54,4% en 85,4%. De opleiding merkt op dat de afwijking in het eerste jaar nadere analyse vergt.
- het derde jaar (97,9%) scoort hoger dan het Interactum-gemiddelde van 96,7%.

De vergelijkende slaagcijfers in het eerste jaar in relatie tot de vooropleiding zijn voor instroom ASO 67,7% en voor TSO 34,5%; het gemiddelde Interactum is respectievelijk 71,6% en 35,9%. Het aandeel TSO studenten is in totaliteit van de studentenpopulatie het grootst in de eigen opleiding (55,95%) in vergelijking met de partnerscholen.

De opleiding schuift lagere slaagcijfers naar voren en verklaart dit vanuit de instroom en het grote aantal uitvallers. Zij vindt het tevens een uitdaging om de slaagcijfers in het tweede jaar te laten stijgen.

De opleiding neemt zich voor om dit gegevensonderzoek ieder jaar te herhalen en te koppelen aan analyses op het niveau van de opleiding.

Van de afgestudeerden van de laatste vijf jaren heeft gemiddeld 80,5% de studies doorlopen in drie jaren, 15,5% had één jaar meer nodig, 0,5% twee jaren meer.

Tussen 1 oktober 2004 en 1 februari 2005 waren er in het eerstejaarsstudenten 36 afhakers (12% van de eerstejaars). Tijdens een exitgesprek tracht de opleiding de afhaakmotieven te achterhalen; een aanzienlijk aantal zijn niet geschikte instromers. Aan de diagnose bij het afsluiten van de instroomfase koppelen de leergroepbegeleiders oriënterende adviezen, waardoor studenten nog tijdig nieuwe perspectieven kunnen zoeken.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- Het aantal uitgaande studenten en lectoren is gegroeid.
- Afgestudeerden kunnen adequaat en vrij snel aan de slag. Afgestudeerden melden zij bij hun instap in het werkveld geen bijzondere moeilijkheden hebben ervaren. Het werkveld waardeert de flexibele inzetbaarheid en de zelfstandigheid van afgestudeerden. De commissie meent dat de vooropgezette eindkwalificaties worden bereikt.
- De opleiding heeft aandacht voor de opvolging van het onderwijsrendement en vergelijkt haar cijfers met partnerscholen. Er worden exitgesprekken gevoerd met afhakers.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie kreeg – als voorbereiding op het visitatiebezoek – een zeer lijvig ZER met een ruime collectie bijlagen. Op een efficiënte manier werd extra documentatie bezorgd tijdens het bezoek.

De commissie vindt dat het rapport kernachtiger de feitelijke had kunnen weergeven, met heldere conclusies en de – wel aanwezige – verwijzing naar bijlagen. Meermaals werd de zorg uitgesproken over de beperkingen wat betreft personeelsomkadering, planlast, werkdruk, infrastructuur, enz. Daarbij was onduidelijk wat men als referentiekader, vergelijkingsbasis hanteerde omdat de commissie de percepties uit het ZER niet altijd deelt na het bezoek ter plaatse.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op het eerste opleidingsrapport geeft de opleiding aan de volgende acties of verbeteringen gepland of uitgevoerd te hebben:

- de opleiding is ingestapt in het ERABEL-initiatief; de nieuwe aanpak van het eindwerk/actieonderzoek werd uitgewerkt; de ICT werd binnen de verschillende modules en met andere leerdomeinen geïntegreerd; de nodige bijscholingen voor administratief en onderwijzend personeel worden georganiseerd; ook de ICT-infrastructuur werd geüpdatet;
- een project om de instroom van allochtonen te vergroten werd opgezet;
- sinds 2006-2007 wordt jaarlijks een dag van de mentor georganiseerd om de opleiding en het werkveld nauwer op elkaar af te stemmen.

De commissie heeft op basis hiervan geen aanpassing van de oordelen doorgevoerd.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	goed	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	goed	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 13 Katholieke Hogeschool Mechelen

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Mechelen

De opleiding leraar lager onderwijs behoort tot het departement Verpleegkunde & lerarenopleiding en maakt deel uit van de Katholieke Hogeschool Mechelen (KHM). Het departement omvat ook de opleidingen leraar secundair onderwijs groep 1, leraar kleuteronderwijs en verpleegkunde. De opleiding leraar lager onderwijs (LLO) is een professionele bacheloropleiding. Ze behoort samen met de opleiding leraar kleuteronderwijs (LKO) en de opleiding leraar secundair onderwijs groep-1 (LSO) tot het studiegebied onderwijs.

De opleiding is historisch gegroeid uit twee instellingen. Er was het Instituut der Religieuzen Ursulinen in Onze-Lieve-Vrouw-Waver, waar in 1864 gestart werd met een lagere (meisjes)normaalschool. Daarnaast bestond de Mechelse Bisschoppelijke (jongens)normaalschool, verbonden aan het Berthoutinstituut, in de Bleekstraat in Mechelen, later gefusioneerd met het Klein Seminarie. Hier was enkel een lagere normaalschool gevestigd. Met de fusie in 1987 van de Normaalschool van de Ursulinen van Onze-Lieve-Vrouw-Waver met de Mechelse Bisschoppelijke Normaalschool ontstond een nieuw instituut: het Instituut voor Katholiek Pedagogisch Hoger Onderwijs Onze-Lieve-Vrouw-Waver – Mechelen (IKPHO).

In juli 1995 fuseerde de inrichtende macht met drie andere hogescholen, De Ham Hogeschool en het Hoger Instituut Coloma uit Mechelen en het Hoger Instituut voor Verpleegkunde Sint-Norbertus in Duffel, tot de vzw Katholieke Hogeschool Mechelen (KHM). De opleiding leraar lager onderwijs bleef tot in juli 2001 op twee plaatsen gehuisvest. Daarna verhuisde de opleiding naar de nieuwbouwcampus De Vest op de Zandpoortvest in Mechelen. Daar startte de opleiding leraar lager onderwijs met ongeveer 350 studenten.

In september 2004 werd ook gestart met een para-initiële avond- en weekendopleiding (PILLO).

De KHM behoort sinds juli 2002 tot de Associatie Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven).

In het rapport wordt – waar nodig – een onderscheid gemaakt tussen de ILLO (de vroegere benaming van de initiële lerarenopleiding lager onderwijs) en de para-initiële opleiding leraar lager onderwijs (PILLO).

In het ZER wordt nog gesproken over de ILLO. Gelet op de naamswijziging in het kader van het Structuurdecreet wordt in het eindrapport ILLO systematisch vervangen door bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs (BALO).

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Binnen de initiële lerarenopleiding lager onderwijs werd geopteerd om, op basis van het beroepsprofiel van de beginnende leraar, de eigen profilering te expliciteren. Dit gebeurde in overleg met de lectoren, studentenafgevaardigden, het beroepenveld en de vertegenwoordigers van de stagescholen.

Daarbij ging de opleiding als volgt tewerk:

- Door de lectoren is nagegaan welke basiscompetenties de opleiding centraal wil stellen (1999-2000).
- Vervolgens werd deze lijst voorgelegd aan de studentenafgevaardigden tijdens een studentenraad in overleg met het opleidingshoofd (2000).
- Aan het beroepenveld werd eveneens gevraagd in welke mate (uitmuntend, goed, voldoende, zwak) de afgestudeerden over de vereiste basiscompetenties voor een goede leraar lager onderwijs beschikken.
- Een groep stagescholen in de regio Antwerpen deed intern een vergelijkend onderzoek rond de (samen)werking met de verschillende hogescholen waarvan men stagiairs ontvangt. Hierin werd eveneens de vraag gesteld of en in welke mate de hogescholen voldoen aan de basiscompetenties. Dit mondde uit in een paar aandachtspunten voor de werking binnen de opleiding.

Op basis van de adviezen van alle betrokkenen bij de opleiding werd de oorspronkelijke inventaris aangevuld (2003).

De opleidingsdoelstellingen, de onderwijsvisie en de concretisering passen binnen het kwaliteitszorgsysteem van de KHM en wordt geconcretiseerd in het onderwijsontwikkelingsplan (OOP), dat de werking van de diverse departementen op hogeschoolniveau stroomlijnt.

Er werd voor de periode 2003-2006 een OOP opgesteld waarin expliciet wordt beschreven hoe de hogeschool de innovatie- en flexibiliseringsdoelstellingen zal realiseren bij de omvorming en het herschrijven van de curricula naar inhoud, onderwijs- en leervormen, vormen van toetsen en examens, begeleiding van studenten en professionalisering van de lectoren.

De onderwijsvisie van de BALO vertrekt van het waarborgen van een brede en harmonische vorming, met uitdrukkelijke aandacht voor de leerling als persoon. Actief en constructief leren wordt sterk benadrukt.

Deze visie veronderstelt een verruimde kijk op professioneel leraarschap, waarbij beslissingskracht, zin voor verantwoordelijkheid in collegiaal verband, procesmatig werken en zorg voor de lerende centraal staan, in tegenstelling tot een meer traditionele visie waarin de leerkracht wordt beschouwd als een overdrager van informatie.

In deze opleidingsvisie onderscheidt de opleiding vijf kernelementen:

1. het creëren van een positief leef- en leerklimaat voor studenten en lectoren;
2. een sociaal-constructivistische visie op leren;
3. aandacht voor competentiegericht leren;
4. krachtige leeromgevingen die mogelijkheden inhouden voor individualisering en differentiatie (EVC en EVK), en die flexibele leerroutes mogelijk maken;
5. aandacht voor levenslang leren.

De basiscompetenties leraar lager onderwijs zijn onderverdeeld in tien functionele gehelen, die ook de kerncompetenties van het lerarenchap omschrijven:

- de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen;
- de leraar als opvoeder;
- de leraar als inhoudelijk expert;
- de leraar als organisator;
- de leraar als innovator - onderzoeker;
- de leraar als partner van ouders/verzorgers;
- de leraar als lid van een schoolteam;
- de leraar als partner van externen;
- de leraar als lid van de onderwijsgemeenschap;
- de leraar als cultuurparticipant.

De beroepsprofielen en de basiscompetenties voor leraren beantwoorden aan de bepalingen van het decreet op de Lerarenopleiding (1996).

De basiscompetenties worden gebruikt als uitgangspunt voor het formuleren van opleidingsdoelen in een meer competentiegericht curriculum, waarin alle basiscompetenties voor een beginnende leraar zijn opgenomen. De doelen per opleidingsonderdeel worden ook geformuleerd in termen van competenties.

In zijn missie heeft de KHM internationale en interculturele samenwerking opgenomen. Alle leden van de KHM-werkgroep Internationalisering (WGINT) hebben een 'European Policy Statement' geformuleerd, waardoor de Katholieke Hogeschool Mechelen het Erasmus 'University Charter' heeft gekregen van de Europese Commissie voor de periode 2003-2007. Studenten krijgen steeds meer de gelegenheid om deel te nemen aan projecten in het Zuiden. Daaruit is de nood ontstaan om een World Policy Statement te formuleren, wat gebeurd is in 2004-2005.

De student zal verder werken aan het verwerven van de basiscompetenties van het leraarschap tijdens zijn korte of lange verblijf in het buitenland, door zijn opleiding aan het buitenlandse instituut verder te zetten (inhoudelijk expert) en door te participeren in stageactiviteiten (begeleider van leerprocessen en lid van het schoolteam, als opvoeder).

Elk jaar wordt het opleidingsplan door het hele team onderworpen aan een sterkte-zwakteanalyse. Dit gebeurt in de opleidingsvergaderingen en -raden. In de jaarverslagen wordt beschreven hoe deze plannen concrete vorm kregen en wat de perspectieven voor de toekomst zijn.

De lijst van geconcretiseerde doelen waarmee de opleiding werkt, wordt – indien nodig – ook jaarlijks opnieuw bekeken en bijgesteld. Ieder jaar wordt aan de laatstejaarsstudenten via een 'laatste inspanningsenquête'

gevraagd het curriculum en de werking binnen de opleiding te evalueren met het perspectief op de basiscompetenties.

Elke lector stelt voor de start van het nieuwe academiejaar voor elk opleidingsonderdeel een 'curriculum' op. Dit is een document waarin de doelstellingen, de leerinhoud en onderwijsvormen, en de wijze van evalueren worden vermeld. In dit curriculum wordt ook specifiek vermeld welke basiscompetenties worden nagestreefd in (of waaraan wordt gewerkt tijdens) het desbetreffende opleidingsonderdeel. Het curriculum wordt bij de cursus gevoegd en elke lector is verplicht dit curriculum tijdens de eerste les grondig te bespreken met de studenten.

In 2005-2006 werd ook gestart met een vorm van ECTS-fiches per opleidingsonderdeel. Deze worden in BALO gebundeld in een curriculumgids per programmajaar en voor de PILLO in een curriculumgids voor de hele opleiding, gezien de sterk geïndividualiseerde leertrajecten. De ECTS-fiches worden ook digitaal ter beschikking gesteld via het intranet en Internet (Toledo).

Voor het beroepenveld worden de doelstellingen van de opleiding geconcretiseerd in de doelenlijsten voor de stage. Daarin worden de eindcompetenties geconcretiseerd in observeerbare doelen of gedragsindicatoren. Directies en stagementoren worden via de stagebrief ingelicht welke deelaspecten van de basiscompetenties worden beklemtoond in de afzonderlijke stages en waarop ze hun begeleiding kunnen toespitsen.

Zowel tijdens het academiejaar 2005-2006 als tijdens het huidige academiejaar wordt door de lectorengroep samen verder gewerkt aan de curriculumherziening. Bijkomende leerlijnen worden verder uitgewerkt. Voorbeelden zijn onder meer het werken met kinderen, signaalgevoelig worden in het begeleiden van kinderen en het functioneren in een schoolteam.

Het werkveld bevestigt tijdens de visitatie, dat het effectief wordt betrokken bij de curriculumherziening via de Adviesraad. De opleidingsverantwoordelijken bevestigen dat ook de kruistabellen systematisch worden aangepast. De leerlijnen worden eveneens steeds verder geconcretiseerd. Nieuwe voorstellen worden teruggekoppeld naar de studenten en zullen ook op de Adviesraad (met het beroepenveld) worden besproken.

De commissie heeft vastgesteld dat de decretale eisen terug te vinden zijn in de opleidingsdoelstellingen. De commissie heeft op basis van de gesprekken met studenten, het onderwijzend personeel (OP) en het werkveld, en door de analyse van het informatiedossier kunnen vaststellen, dat deze doelstellingen effectief werden opgenomen in de opleidingsgids en bekend zijn bij de studenten, het onderwijzend personeel en het werkveld.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het domeinspecifieke referentiekader van de BALO is gebaseerd op de basiscompetenties van de Dienst voor Onderwijsontwikkeling van het departement Onderwijs (DVO) en op de decretale eindtermen van de lagere school, die door de diverse onderwijskoepels van het Vlaams Verbond van het Katholiek Basisonderwijs (VVKBaO), het Onderwijs van Steden en Gemeenten (OVSG) en door de Raad van het Gemeenschapsonderwijs (RAGO) in specifieke leerplannen zijn vertaald.

De opleiding wordt volledig afgestemd op de decretaal bepaalde basiscompetenties. In het opleidingsonderdeel SCE wordt tijdens het tweede en derde programmajaar gefocust op het verwerven van de GOK-competenties (Gelijke Onderwijs Kansen); elementen uit NT2, ICO en ICT komen in een aantal opleidingsonderdelen aan bod. In het laatste programmajaar wordt er tijdens de module 'Onderwijs in breder perspectief' met de studenten gewerkt rond de beroepsethiek en het lerarenstatuut, de burgerlijke aansprakelijkheid, de rechten en plichten van de leerkracht, te verrichten taken bij afstuderen enzovoort. Tevens worden personen uit diverse sectoren van het beroepenveld (inspectie, begeleiding, vakorganisatie, VDAB, schooldirecties, afgestudeerde leerkrachten ...) bij deze studentengroep uitgenodigd om met hen de genoemde onderwerpen te bespreken. Ook wordt een aparte module 'Zorgverbreding' georganiseerd, waarin wordt gefocust op de regelgeving (inclusief onderwijs en dergelijke) en de praktijk van de zorgproblematiek.

De doelstellingen zijn afgestemd op de verwachtingen en behoeften van het beoogde beroepenveld.

Deze afstemming gebeurt via:

- veelvuldige gesprekken tussen lectoren en mentoren tijdens stagebezoeken in de ruime Mechelse regio,
- de jaarlijkse mentorendagen.

De jongste jaren wordt vooral aandacht besteed aan de invoering van recente (maatschappelijke) ontwikkelingen in de doelstellingen, zoals het GOK-decreet, het debat over inclusief onderwijs, de multiculturele samenleving en het intercultureel onderwijs, de deelname van studenten, leerlingen, ouders en andere participanten aan het onderwijs, ICT en e-leren enzovoort.

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat de opleiding aandacht heeft voor de permanente bewaking van de doelstellingen, met het oog op de afstemming op de noden en de eisen van het beroepenveld en tevens om te anticiperen op mogelijke evoluties in het beroep. Deze bewaking gebeurt onder meer via de structurele aanwezigheid van het werkveld in verschillende adviesorganen en via toetsing van het opleidingsprogramma aan de eindcompetenties. Het werkveld bevestigt dat het geraadpleegd wordt en betrokken is bij de uitbouw van de opleiding. Ook via contacten met stage-instellingen en feedback van de studenten volgt de opleiding op in hoeverre de opleidingsdoelstellingen overeenstemmen met de dagelijkse praktijk in het beroepsleven. De bevraging van het werkveld gebeurt vooral in functie van domeinspecifieke competenties.

De opleiding vindt zich terug in het domeinspecifieke referentiekader (DR) dat VLHORA heeft opgesteld. De actuele curricula en de daarin opgenomen opleidingsonderdelen worden momenteel geëvalueerd op basis van het DR en actuele ontwikkelingen in het werkveld.

De vertegenwoordigers van het werkveld bevestigen dat zij actief betrokken worden bij de uitbouw van het curriculum en dat er rekening wordt gehouden met hun inbreng. De opleidingsverantwoordelijken bevestigen dat het structurele overleg met het werkveld steeds verder wordt uitgebouwd. Momenteel worden ook vanuit het beroepenveld initiatieven genomen voor meer overleg. Binnen de associatie met de K.U.Leuven zullen in de nabije toekomst expertisecentra worden uitgebouwd.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen zijn tot stand gekomen via overleg met interne en externe betrokkenen.
- De eindcompetenties worden getoetst op basis van het domeinspecifiek referentiekader bij het relevante beroepenveld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De eigenheid van de opleiding ligt in de complementariteit van (basis)kennis en vaardigheden, vakdidactiek en persoonlijkheidsvorming.

Vertrekpunt voor de opleiding zijn de decretaal bepaalde basiscompetenties en beroepsprofielen, waaruit de opleiding een opleidingsprofiel en -visie afleidt om de opleidingsdoelen en het curriculum op te enten.

De lectoren vertalen de basiscompetenties in operationele doelstellingen, leerinhouden en -activiteiten per opleidingsonderdeel in hun curriculum. Deze curricula worden per programmajaar gebundeld in een curriculum-gids.

Eigen aan de opleiding is dat zij de kennisontwikkeling steeds koppelt aan de vaardigheden die nodig zijn voor het latere beroep. Studenten zijn voortdurend op twee niveaus aan het denken en aan het werken: ze doen kennis op over hun opleidingsonderdeel (bijvoorbeeld wiskunde-theorie) en tegelijkertijd leren ze hoe ze die kennis moeten doorgeven aan leerlingen (bijvoorbeeld wiskunde-didactiek basiskennis).

De complexiteit stijgt doorheen de verschillende programmajaren. De kennis is ook – volgens bepaalde leerlijnen – gradueel opgebouwd. De verworven kennis en vaardigheden (competenties) worden toegepast tijdens de stages. De scriptie kent binnen de opleiding een zeer concrete uitwerking, die direct gelinkt is aan de praktijkervaringen van de studenten.

De opleiding probeert datgene wat de afgestudeerde nodig heeft om aan de slag te kunnen in het werkveld als criterium te hanteren voor wat de opleiding aanbiedt en voor de wijze waarop dit aan bod komt. Dit houdt in dat de opleiding probeert de studenten zoveel mogelijk in echte situaties te plaatsen. Dit wordt het meest geconcretiseerd in het opleidingsonderdeel stage. Die komt al vanaf het eerste programmajaar aan bod (vooral de observatie-/participatiestage, maar ook de doestage). Ook andere aspecten van de opdracht van een leraar worden zoveel mogelijk geoefend in reële situaties.

In het opleidingsprogramma wordt een onderscheid gemaakt tussen een gemeenschappelijk gedeelte en een meer specifiek deel. Het gemeenschappelijke deel omvat 45 studiepunten voor de hele opleiding. In het gemeenschappelijke deel komen vaardigheden en attitudes aan bod die voor elke soort leraar van belang zijn, onder meer communicatieve en agogische vaardigheden; religie, zingeving en levensbeschouwing; psychopedagogische vaardigheden; sociocultureel engagement; het omgaan met en verwerken van informatie en de scriptie. In het specifieke gedeelte komen die vakdisciplines en competenties aan bod die meer rechtstreeks gericht zijn op hulp bij de kennis- en vaardigheidsontwikkeling van het lagereschoolkind.

In een gedetailleerde kruistabel worden de opleidingsdoelen en basiscompetenties gekoppeld aan de tien functionele gehelen en de opleidingsonderdelen van de drie opleidingsjaren.

In de drie opleidingsjaren van de BALO wordt ook de nadruk gelegd op competenties uit andere functionele gehelen:

- 1 LLO: voornamelijk inhoudelijk expert en begeleider van leerprocessen;
- 2 LLO: inhoudelijk expert is ook nog heel belangrijk, opvoeder en organisator worden belangrijker en er worden ook enkele thema's in verband met ouders en lid van een schoolteam aangehaald;
- 3 LLO: begeleider van leerprocessen blijft belangrijk (er wordt minder expliciet aan gewerkt, maar in de stage komt dit voortdurend aan bod), veel minder inhoudelijk expert, veel meer andere taken buiten lesgeven.

Het werken aan deze basiscompetenties wordt onderbouwd door een opleidingsvisie die in overleg met de verschillende lectoren tot stand is gekomen tijdens diverse opleidingsraden en -vergaderingen.

Er is een duidelijk verschil in klemtoon tussen de vakgebonden en de niet-vakgebonden opleidingsonderdelen. In de niet-vakgebonden opleidingsonderdelen wordt voornamelijk gewerkt aan de competenties bij de functionele gehelen 1 (begeleider van leerprocessen), 2 (opvoeder), 5 (innovator, onderzoeker) en in het derde jaar LLO ook aan 6 (partner van ouders), 7 (lid van een schoolteam) en 9 (lid van de onderwijsgemeenschap).

In de vakgebonden opleidingsonderdelen wordt er voornamelijk gewerkt aan de competenties van 1 (begeleider van leerprocessen), 2 (opvoeder) en 3 (inhoudelijk expert).

Aan de competenties bij begeleider van leerprocessen wordt in bijna alle opleidingsonderdelen gewerkt.

Dit toont onmiddellijk de praktijk-/competentiegerichtheid van de opleiding aan. Binnen de vakgebonden opleidingsonderdelen kunnen studenten de nodige basiskennis en -vaardigheden verwerven en worden de studenten bekwaam gemaakt om voor kinderen een leeromgeving te creëren waarin ze deze kennis en vaardigheden kunnen verwerven en het leerproces van de leerlingen kunnen begeleiden.

De opleiding hanteert basiscompetenties waarin ook expliciet aandacht is voor taalvaardigheid, ICT-vaardigheden, gelijke onderwijskansen en participatie.

Bij de ontwikkeling van de PILLO-opleiding wordt gewerkt met een meer competentiegericht kader.

Hiervoor werden vijf gebieden afgebakend:

- 1. algemene competenties van de professionele bachelor (al verworven op basis van een ander diploma hoger onderwijs);
- 2. algemene onderwijscompetenties (eigen aan alle lerarenopleidingen);
- 3. de leraar als inhoudelijke expert;
- 4. domeinspecifieke onderwijscompetenties (eigen aan lesgeven in de lagere school voor de verschillende leerdomeinen);
- 5. integratie van onderwijscompetenties (opdoen van praktijkervaring door middel van stage).

Naast de basiscompetenties wordt er ook in de PILLO gewerkt aan de verschillende functionele gehelen.

Vakoverschrijdend werken komt voor in het eerste en het tweede jaar en dit vooral tijdens opleidingsonderdelen die tot het gemeenschappelijk gedeelte behoren.

In het derde programmajaar LLO wordt er modulair en dus altijd interdisciplinair gewerkt (zie de moduleboeken 3LLO).

Ook via allerlei geïntegreerde activiteiten (diversiteit, zeeklassen, 'creabad', projectweek, leefsleutels ...) staat het ervaren, het zelf ontdekken en het opsporen van sterke punten en werkpunten centraal.

In het jaarprogramma van de reguliere dagopleiding worden ook proeflessen en 'modelactiviteiten' voorzien, gegeven door studenten en/of lectoren uit de opleiding aan reële leerlingen die de opleiding op gepaste tijdstippen naar de hogeschool laat komen.

Via video-opnamen in reële klassen of via de MILE-leeromgeving (Multi-Interactief Leren) worden de studenten geconfronteerd met praktijksituaties.

De band met het werkveld wordt reëel via excursies in wereldoriëntatie (tijd, ruimte, natuur, technologie ...), SCE-uitgewerkte thema's als 'Ruimtevreter' (op zeeklassen), in de module 'Buiten-gewoon-buiten' (met bosklassen), via museabezoek en/of bezoek aan theater en onderzoekscentra met kinderen in de module 'Creatie(f)' en via participatie aan de openluchtklaswerking met een basisschool.

De principes van Intercultureel Onderwijs (ICO) en Ervaringsgericht Onderwijs (EGO) werden geïntegreerd in de opleiding. Binnen de module 'Zorgverbreding' wordt gefocust op het verwerven van de GOK-competenties, zoals die zijn ontwikkeld door het steunpunt ICO. Ideeën van het steunpunt NT2 zijn opgenomen in alle opleidingsonderdelen Nederlands en vormen van zelfstandig werk; gedifferentieerd werken via hoeken- en contractwerk en de EGO-principes zitten verweven in de didactische stages.

Op verschillende manieren probeert de opleiding de aansluiting bij recente (internationale) ontwikkelingen te volgen.

De hogeschool organiseert groepsessies rond onderwijsvernieuwing met betrekking tot ICT, leerplatforms, evaluatievormen 'selfassessment', competentieleren, reflecteren, ervaringsgericht onderwijs... via de overlegbijeenkomsten 'Boterhammen op de Vest', met de bedoeling deze in te voeren in de opleidingsprogramma's.

Het departement maakte ook deel uit van de internationale conferentie Process-oriënted Self-Assessment Instrument (PSAI) in Leuven (2004-2005) en zette dit instrument op in samenwerking met de K.U.Leuven.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding leraar lager onderwijs leidt studenten op zodat ze over de nodige basiscompetenties beschikken om als onderwijzer(es) in het werkveld te functioneren. Deze competenties omvatten het werken aan theoretische kennis en het ontwikkelen van didactische, pedagogische en dynamisch-affectieve vaardigheden bij de student.

De afgestudeerden beschikken over de competenties van de professionele bachelor: zij ontwikkelen naast een stevige theoretische bagage tijdens de opleiding ook de nodige vaardigheden om onmiddellijk ingezet te kunnen worden in het praktijkveld.

Op de ECTS-fiches in de curriculumgidsen en tijdens de cursussen worden de doelen, de inhoud, de gebruikte handboeken en cursussen, de gehanteerde werk- en evaluatievormen en de te bereiken basiscompetenties expliciet beschreven en besproken.

De opleiding is ook actief op het vlak van maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening. De voorbije jaren was het departement Lerarenopleiding betrokken bij verschillende projecten: over de instroom en doorstroom van allochtonen in het hoger onderwijs, over de klasinrichting en klasmeubilair door nieuwe werkvormen in het basisonderwijs en over vakoverschrijdende eindtermen in het secundair onderwijs.

Stage

De organisatie van de stages wordt gedetailleerd beschreven in de stagebrochure.

De stage wordt begeleid door stage-organisatoren (per jaar) en een stagecoördinator die de stage-opzet inhoudelijk concreet vormgeeft en stuurt in overleg met het stageteam.

Voor begeleiding en evaluatie wordt een lijst met 'einddoelen didactische stage' als leidraad gebruikt door:

- de student bij het opstellen van reflectieverslagen binnen het stagelogboek;
- de mentor bij het schrijven van stageverslagen per halve dag. De student verwerkt deze verslagen op zijn/haar beurt in het stagelogboek;
- de (hoofd-)stagebegeleider bij het schrijven van stageverslagen per bezoek of bij het opmaken van het syntheseverslag voor de stagecoördinator.
- Het aandeel van de stage in het geheel van de opleiding neemt in de BALO gradueel toe. Deze toename loopt parallel met de verwachte toename in zelfstandigheid van de student
- Voor studenten die op internationale uitwisseling gaan (drie, vier of vijf maanden) is een aangepast programma voorzien.

In de PILLO-opleiding worden twee stageperiodes voorzien. Een eerste stageperiode laat studenten opnieuw kennismaken met de lagere school vanuit ervaringsgerichte observatie- en participatieopdrachten, gevolgd door het uitvoeren van onderwijsactiviteiten die aansluiten bij de al verworven domeinspecifieke onderwijsvaardigheden. Gedurende de tweede stageperiode wordt de moeilijkheidsgraad van de gevraagde onderwijsactiviteiten opgetrokken en wordt er geoefend in het langer begeleiden van eenzelfde klasgroep.

In het eerste jaar BALO wordt de stage onderverdeeld in drie stageperiodes: een voormiddag lesgeven, een hele dag en vier halve dagen. In het tweede jaar wordt de stage onderverdeeld in drie stageperiodes. Elke stageperiode krijgt een eigen accent: lesvoorbereidingen maken in stage-1, differentiatie en evaluatie in stage-2 en thematisch werken in stage-3.

In het derde jaar bestaat de stage uit vier periodes: het eerste leerjaar (2,5 weken), een alternatieve stage in het buitengewoon onderwijs of zorgverbreding (2 weken), een stage met project (4 weken) en 7 weken zelfstandige stage. In het derde jaar wordt van de studenten meer zelfstandigheid verwacht bij het voorbereiden en het uitvoeren van de stages. De student krijgt de lesonderwerpen die de mentor in die periode anders zelf zou geven. Af en toe geeft een mentor ook de ruimte om lessen naar keuze in te vullen.

In de PILLO-opleiding wordt het stagetraject anders georganiseerd. De PILLO-studenten lopen een didactische stage-1 in één stageschool bij meerdere mentoren en een didactische stage-2.

- De didactische stage-1 is onderverdeeld in:
 - een observatie-/participatiestage van zestien halve of acht hele dagen;
 - een doestage van acht halve dagen. Tijdens deze didactische stage-1 geven de PILLO-studenten nog geen les in het eerste leerjaar en kunnen de vakken Frans, lichamelijke opvoeding en godsdienst ook nog niet door de student worden begeleid.

PILLO-studenten lopen didactische stage-2 in een andere stageschool dan deze van didactische stage-1. Een deel van didactische stage-2 kan in buitengewoon of methodeonderwijs worden uitgevoerd.

De didactische stage-2 is onderverdeeld in drie fasen:

- een participatie-doestage van vier halve dagen in het eerste leerjaar;
- een stage van veertien halve dagen (niet noodzakelijk aaneensluitend) in één of meer klassen;
- een weekstage (of negen tot tien aaneensluitende dagen) in één klas.

Voorafgaand aan de didactische stage-2 wordt de studenten aangeraden één tot twee halve dagen te observeren, zodat de stagelessen beter aansluiten op de realiteit van de stageklas.

De studenten worden via een stagemap, stagebrieven, toelichtingen bij de stage, de startbundel in 3 LLO en de documenten over de stagewerking in het LLO en het PILLO ingelicht over de doelen van iedere specifieke stage. Bij elke stage ontvangen de student én de stageschool een brief met de doelstellingen, verwachtingen, criteria, evaluatiewijzen en alle concrete afspraken over de specifieke stage. Aan de hand van deze informatie kunnen de mentoren de studenten passend begeleiden en beoordelen.

Binnen de BALO-opleiding is een stagecoördinator per programmajaar verantwoordelijk voor de inhoudelijke invulling van de stages. De directe begeleiding van de stages van de studenten gebeurt door de mentoren en de stagebegeleiders (= bezoekende lectoren). Iedere lector in de LLO-opleiding vervult de rol van stagebegeleider. De studenten krijgen tussentijds feedback over hun stage.

De stagebegeleider, de mentor en de student hanteren eenzelfde gestandaardiseerd formulier (doelenlijst voor stage) voor de begeleiding (of reflectie erop) van de stagevaardigheden en attitudes van de student. Studenten krijgen alle kansen om te leren en te ontwikkelen.

Bij PILLO loopt de begeleiding van de studenten parallel aan de dagopleiding, maar is zij aangepast aan het doelpubliek. Voor iedere stage krijgt elke student een hoofdstagebegeleider toegewezen. Daarnaast krijgt hij nog bezoek van een tweede stagebegeleider. De hoofdstagebegeleider is tevens de contactpersoon voor de stageschool. Elke student krijgt minimaal twee keer een stagebezoek en kan rekenen op een reflectiebegeleider.

De internationale studentenuitwisseling in de opleiding omvat zowel het uitsturen van eigen studenten als het opvangen van buitenlandse studenten.

De studenten van de verschillende programmajaren worden op een verschillende manier op de hoogte gebracht van de mogelijkheden tot uitwisseling.

Het Internationaal Bureau van de KHM zorgt voor de administratie van de officiële documenten, zoals de beursaanvraag, het hogeschoolcontract en het dossierbeheer.

De begeleiding van uitgaande studenten bestaat uit verschillende stappen:

- De departementale coördinatoren begeleiden de geïnteresseerde studenten bij hun kandidatuur volgens een vastgelegd stappenplan: indienen van de kandidatuur, schrijven van de motivatie, taaltoets, oriënteringsgesprek, ontmoetingsmoment met teruggekomen derdejaarsstudenten en een voorbereidingsdag.
- De internationale coördinatoren, in overleg met het opleidingshoofd, zorgen voor een individuele begeleiding bij het opstellen van het studieprogramma en het 'Learning Agreement'.
- De studenten krijgen een leidraad mee voor het schrijven van hun opleidings- en belevingsverslag tijdens hun buitenlandse verblijf.
- Een inhoudelijke en praktische gids voor vertrekkers ondersteunt de voorbereiding van de student op de uitwisseling (verzekering, rampenplan, nuttige lokale informatie ...).

Reflectiebegeleiding is een vorm van stagebegeleiding waarbij het verruimen van de zelfkennis met betrekking tot het 'leerkracht-zijn' centraal staat. Studenten worden gestimuleerd tot het bewust worden en verwoorden van de manier waarop ze professioneel bezig zijn. Hierbij wordt gekozen voor de 'Reflectiecirkel van Korthagen' als hulpmiddel bij het gericht reflecteren op stage-ervaringen. In de BALO houdt elke student een stageportfolio bij die dienst doet als zelfevaluatie-instrument. Hij heeft ook een portfoliobegeleider die na elke stage de portfolio leest en het reflectieproces mee ondersteunt. Er is een begeleidende brochure rond reflectiebegeleiding voor

lectoren uitgewerkt waarin de leerlijn rond 'reflecteren' wordt toegelicht (de reflectiebrochures lagen ter inzage bij de visitatie).

In de PiLLO-opleiding wordt op een andere manier gewerkt. Studenten maken tijdens de inleidende sessie van didactische stage-1 kennis met de principes van het ervaringsgericht onderwijs. Tijdens hun observatie-/participatiestage oefenden ze in het inschatten van de betrokkenheid van leerlingen aan de hand van de 'Leuvense betrokkenheidsschaal voor leerlingen'. Na deze fase is een groepsreflectiesessie gepland waarin wordt stilgestaan bij de onderwijsstijl van elke student. Specifieke aandacht gaat hierbij uit naar het werken met de ervaringsgerichte procesvariabelen 'welbevinden' en 'betrokkenheid'.

Scriptie

De scriptie houdt in dat de student een dossier aanlegt over een beperkt aantal zelfgekozen basiscompetenties waarin de student zich verder wil verdiepen. Het is de bedoeling dat de student zinvolle activiteiten plant, gekoppeld aan de stage, deze uitvoert, ze zelf kritisch beoordeelt en deze 'bewijzen' verzamelt. Het opleidingsonderdeel scriptie beslaat in het laatste jaar van de BALO-opleiding en in PiLLO (voor studenten zonder diploma hoger onderwijs, maar geslaagd in het eerste jaar dagopleiding LLO) zes studiepunten en 180 uren studiebelasting.

De opzet, procedure, evaluatiecriteria en data staan duidelijk uitgeschreven in de startbundel die de laatstejaarsstudenten bij de start van het nieuwe academiejaar ontvangen.

De stageverantwoordelijken bevestigen dat het principe van het 'ervaringsgericht leren' niet vooraf met het beroepenveld werd besproken. Ook de vernieuwing naar 'projectwerk' werd niet op voorhand besproken. Tijdens de visitatie vraagt het beroepenveld om in de toekomst nog meer betrokken te worden bij de curriculumontwikkeling en -vernieuwing en bij het uitwerken van nieuwe stageconcepten.

In het nieuwe curriculum zou volgens het beroepenveld en volgens de afgestudeerden meer stage in het eerste jaar moeten worden geprogrammeerd.

De stageverantwoordelijken beseffen dat er te weinig stage is in het eerste jaar, maar wijzen erop dat het beroepenveld tegelijkertijd ook verwacht dat studenten goed voorbereid zijn en dat het moeilijk is om dit praktisch te organiseren. De opleiding opteert daarom om in het vernieuwde curriculum van het eerste jaar de beperkte beroepservaring (10 dagen) uit te breiden met didactische ateliers op de hogescholen (42 halve dagen). Deze ateliers omvatten zowel specifieke training van onderwijsvaardigheden als een proeftuin met geleide doe-activiteiten (met kinderen uit de Mechelse basisscholen).

Het beroepenveld krijgt voldoende transparante informatie over de stage via de stageleidraad.

Het beroepenveld is overtuigd van het feit dat het aantal uren mentorschap dat officieel is voorzien, moet worden verhoogd en dringt dan ook aan op het bepleiten bij de overheid voor meer financiële middelen voor het mentorschap. Nu komt dit ongeveer overeen met 23 minuten mentorschap per week en dat is te weinig.

Het beroepenveld pleit ook voor een betere opleiding van mentoren.

Het beroepenveld vindt dat de school zelf zijn draagkracht moet bepalen om stagiairs te begeleiden; vertegenwoordigers van stagescholen hebben zelf geen probleem met het opnemen van stagiairs. Voor de scholen is dit een win-winsituatie.

De stage in de PiLLO (avond- en weekendopleiding) wordt volgens vertegenwoordigers uit het beroepenveld en volgens de studenten effectief totaal anders georganiseerd dan in de dagopleiding, maar het basisconcept voor het verwerven van de basiscompetenties is ook hier het uitgangspunt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de stage te herzien in functie van de te realiseren competenties van het eerste opleidingsjaar.

De commissie bepleit een grondiger gedifferentieerder uitschrijven van de opleidingsdoelstellingen, zowel naar de leerinhouden als naar de vakdidactiek; de voortgang moet explicieter aan bod komen.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding streeft een geleidelijke en logische opbouw naar steeds complexere inhouden na. De interne samenhang tussen de programmajaren wordt bewaakt door de aanduiding van een jaarverantwoordelijke per programmajaar.

De coherentie van het programma wordt bewaakt via de bespreking van sterktes en zwaktes tijdens opleidingsvergaderingen, in werkgroepen of tijdens de 'opleidingsdag', zodat wijzigingen steeds snel kunnen worden doorgevoerd.

Het departement past maximale flexibiliteit toe binnen de grenzen van de haalbaarheid en de redelijkheid. Nergens werd volgtijdelijkheid ingeschreven en voor alle opleidingsonderdelen kan men eventueel inschrijven via een examencontract.

Alle opleidingsonderdelen worden opgenomen in de tolerantieregeling, met uitzondering van de stages in het laatste jaar van de opleiding. In principe kunnen studenten dus maximaal opleidingsonderdelen combineren, vooraf opnemen of achterwege laten in hun persoonlijke opleidingsprogramma (POP). In een gesprek met de student stippelt de trajectbegeleider aan de hand van de concrete lesroosters een individueel traject uit. Mede door de voorziene bovengrens van 72 studiepunten wordt de concrete haalbaarheid van de flexibele trajecten bewaakt.

Het merendeel van de studenten BALO volgt het modeltraject van een bepaald programmajaar.

Sinds de invoering van het Flexibiliseringsdecreet wordt een flexibel vrijstellingenbeleid gevoerd, waardoor geïndividualiseerde trajecten mogelijk zijn. In de BALO-dagopleiding komen vooral flexibele leertrajecten voor door overdrachten of vrijstellingen op basis van EVK.

In de opleiding wordt ervoor gekozen om de keuzeopleidingsonderdelen even zwaar te laten doorwegen als het opleidingsonderdeel waardoor ze vervangen worden, met name drie studiepunten voor de modules 'Intensief programma' (in 2LLO), 'Interculturele communicatie' (in 3LLO), 'Studentenvertegenwoordiging' (in alle programmajaren), respectievelijk ten voordele van SCE I, II of III.

In het derde jaar van de opleiding kan de student ook kiezen voor een internationaal programma ter waarde van twintig (of meer) studiepunten, afhankelijk van de omvang van vervangen modules en van het programma dat in

het gastland wordt opgenomen. Er moet over worden gewaakt dat het internationaal programma even zwaar is als het modeltraject dat de thuisblijvers volgen, en vooral dat de stagecomponent er voldoende is in opgenomen.

In de PILLO-opleiding volgen de meeste studenten een modeltraject gespreid over twee of drie jaar. In dat modeltraject wordt getracht een goede spreiding na te streven van de opleidingsonderdelen die de betrokken student volgt. Opleidingsonderdelen van PILLO zijn gesemestrialiseerd, met uitzondering van de integratie van onderwijsvaardigheden of stages. Met elke PILLO-student wordt een individueel traject opgemaakt, afhankelijk van al verworven competenties, de thuis- en werksituatie.

In de PILLO-opleiding hebben alle studenten geïndividualiseerde trajecten, gebaseerd op EVK en/of EVC.

Vanaf het academiejaar 2004-2005 wordt een EVK-EVC-procedure gehanteerd, die bestaat uit verschillende niveaus:

- screening van diploma's;
- screening van nuttige ervaring op basis van een portfolio, aangelegd door de kandidaat-student, en een criteriumgericht interview;
- screening van nuttige ervaring op basis van een instapproef.

De opleidingsverantwoordelijken bevestigen dat de samenhang in het curriculum wordt bewaakt door onder andere het opleidingshoofd en dat dit geregeld wordt besproken in opleidingsvergaderingen. Er is ook een intense samenwerking en overleg tussen vaklectoren en de pedagogen over het afstemmen van de inhoud van de opleidingsonderdelen binnen het curriculum. De manier waarop dit overleg gebeurt, wordt in de praktijk toegelicht door verschillende vaklectoren.

Voor de studenten is vooral de samenhang binnen de modules een illustratie en bevestiging van de samenhang in het curriculum.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studieomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Decretaal worden 25 à 30 studie-uren voorzien per studiepunt, wat betekent dat het opleidingsprogramma in totaal minimaal 4.500 en maximaal 5.400 studie-uren voorziet.

Het aantal begrote studiebelastingsuren (SBU) bedraagt voor het eerste jaar 1.665, voor het tweede jaar 1.682 en voor het derde jaar 1.655. Het totale aantal begrote studiebelastingsuren over de hele opleiding bedraagt 5.002 SBU.

Daar waar de opleiding in het eerste en tweede jaar een – eerder traditioneel – gestructureerd weekprogramma hanteert (uurroosters met geplande contacturen, seminars, monitoraat en dergelijke), werkt de opleiding in het derde jaar modulair volgens het principe van het probleemgestuurd leren.

In de PILLO-opleiding is de studieomvang afhankelijk van het persoonlijke programma van elke student.

Voor elk opleidingsonderdeel afzonderlijk wordt er voortdurend over gewaakt dat de studiebelasting in overeenstemming is met het toegekende aantal studiepunten. Of een PILLO-student (meestal ouder, rijper en met meer studie- en werkervaring) aan eenzelfde cursus evenveel tijd besteedt als een student in de dagopleiding, is het onderzoeken waard. De ervaring leert dat er een hoge studiebelasting wordt ervaren en dat studenten bij de intake nog beter moeten worden geïnformeerd over deze belasting. De opleiding is echter nog te nieuw om een globaal overzicht te genereren.

Om de studeerbaarheid en dus ook de haalbaarheid van het programma na te gaan, vinden er op geregelde tijdstippen studietijdmetingen plaats. Om de twee jaar komt een bepaald programmajaar aan bod. Er vonden studietijdmetingen plaats in 1998-1999, uitgevoerd door een derdejaarsstudente, en in 2002-2003 in 2 LLO door het erkende onderzoeksbureau Meten is Weten. Diezelfde instelling startte een onderzoek naar de meting van de studietijd in 2004-2005 in 1 LLO. De opleiding plant in 2006-2007 een onderzoek naar de meting van de studietijd in 3 LLO.

De studiebevorderende maatregelen situeren zich vooral op organisatorisch vlak met onder meer de jaarkalender, een optimale uurrooster, overzichtelijke ECTS-fiches in de curriculumgids, uitgeschreven cursussen bij elk opleidingsonderdeel enzovoort. De laagdrempeligheid tussen lectoren en studenten en de verschillende informele overlegmomenten met het opleidingshoofd en met de lectoren dragen bij tot de studeerbaarheid van het curriculum.

Om studenten PILLO te ondersteunen werd in het academiejaar 2004-2005 intensief gebruik gemaakt van het leerplatform Smartschool. De opleiding werkt met Toledo om de studenten te begeleiden. PILLO-studenten zijn over het algemeen assertiever en spreken lectoren sneller aan voor begeleiding. Via Toledo, e-mail en persoonlijke gesprekken voor en na de lessen probeert de opleiding in te spelen op de studievragen van deze zijinstromers.

Uit verschillende bevestigingen en gesprekken met studenten BALO blijkt dat vooral de volgende punten als erg belastend en dus studiebelemmerend worden ervaren:

- de combinatie van (relatief lange) lesdagen en stages;
- de combinatie van de vele (groeps)taken én de verplichte aanwezigheid op de hogeschool;
- het uitvoeren van bijkomende (jaar)taken en/of opdrachten tijdens de stage.

Daarom probeert de opleiding een taken- en toetsenbeleid te voeren dat jaarlijks wordt bijgesteld. In het jaarrooster probeert de opleiding zoveel mogelijk 'zuivere lesweken' en 'zuivere stageweken' in te bouwen, zodat studenten zich kunnen concentreren, ofwel op de lessen ofwel op de stage.

PILLO-studenten hebben al een diploma hoger onderwijs op zak, waardoor de noodzaak tot remediëringssessies zich bij hen minder voordoet. In PILLO ervaren de opleidingsverantwoordelijken dat de cursussen van de dagopleiding nog meer hertaling vragen naar zelfstudie. PILLO-studenten hebben ook nood aan ondersteuning van hun studies (vooral in functie van het realiseren van de combinatie studeren-werken en de thuissituatie). De afwezigheid van een STiP of studiebegeleider op dinsdagavond en op zaterdagvoormiddag is een gemis en kan studiebelemmerend werken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt een betere spreiding van de studie- en stageopdrachten.

Het is aangewezen om meer vrije leertijd voor de studenten in te bouwen in het lessenrooster.

De commissie vraagt meer aandacht voor de studiebelasting van de studenten door een betere planning en afstemming tussen de lectoren.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De afstemming tussen de inhoud van het opleidingsprogramma en de wijze waarop het aan de studenten gebracht wordt, hangt volgens de opleidingsverantwoordelijken samen met de afstemming op de behoeften van de studenteninstroom. Doorheen de verschillende programmajaren verschuift de klemtoon in de aanpak van en de werking met de studenten. Zo wordt in het derde jaar gekozen voor een geïntegreerde aanpak die probleemgestuurd en studentgecentreerd is, terwijl in de eerste twee programmajaren een meer gesystematiseerde cursorische aanpak wordt gehanteerd. Er komen ook meer geïntegreerde opleidingsonderdelen voor en er blijft steeds aandacht voor de integratie tussen theorie en praktijk.

Binnen zijn opleidingsonderdeel kiest iedere lector zelf voor de meest geschikte werkvormen en leermiddelen in functie van de te bereiken doelen doorheen de verschillende lessen: hoor- en werkcolleges, duo- en groeps-

gesprekken, zelfstudie, hoeken- en contractwerk, presentaties, workshops, excursies, stages, portfolio- en reflectiewerking, co- en 'peerassessment'.

De diverse werkvormen die worden gebruikt, zijn terug te vinden in de curriculumguiden.

Lectoren zijn zich bewust van het feit dat zij als lerarenopleiding een voorbeeldfunctie hebben te vervullen op het gebied van onder meer het passende gebruik van didactische werkvormen en onderwijsleermiddelen naar de studenten (het 'teach as you preach'-principe). Soms worden klassituaties uit de lagere school gesimuleerd in 'microteaching' (Frans, muziek ...) waardoor bepaalde werkvormen en typische wijzen van aanpak of organisatie geïllustreerd en geoefend worden. Van de studenten wordt dan verwacht dat ze deze ook gaan toepassen in hun stages.

Voor BALO is er een duidelijk verschil in de didactische aanpak tussen de drie opleidingsjaren. Door het geleidelijk invoeren van geïntegreerd onderwijs en de voorbereiding op het probleemgestuurd leren in 3LLO doorheen de drie programmajaren, beoogt de opleiding dat de studenten stilaan meer verantwoordelijkheid opnemen voor hun eigen leerproces en dat hiermee een aanzet wordt gegeven tot levenslang leren.

In 1 en 2LLO werkt de opleiding nog sterk cursorisch en leergebiedgericht met systematische cursussen. De toepassing van de werkvormen situeert zich vooral op individueel lectorenniveau en bij de leergebied-overschrijdende initiatieven.

In 3LLO organiseert de opleiding zes thematische modules waarvan de aanpak een combinatie vormt van probleemgestuurd leren en elementen van projectonderwijs. De begeleidende werkgroep stelt elke module en elk moduleboek samen waarin de werking en de organisatie worden besproken.

In een PGL-systeem is de inspraak van studenten uiterst belangrijk. Studenten kunnen via het PGL-parlement de werking binnen 3LLO bijsturen. Het is de bedoeling om vragen, bedenkingen en suggesties over 3LLO te bespreken. Hoorcolleges kunnen bijvoorbeeld worden aangevraagd via het PGL-parlement.

Deze studentgecentreerde aanpak vergt veel van studenten. Zij krijgen zelf de verantwoordelijkheid om hun werktijd gericht te gebruiken. Zij kunnen en moeten van bij het begin initiatieven nemen. Zij kunnen keuzes maken. Zij verrichten onderzoekswerk, schrijven teksten, discussiëren ... en ze leren omgaan met onverwachte situaties. Aangepaste werkvormen worden gehanteerd in functie van competentiegericht leren.

In het huidige opzet van de scriptie wordt duidelijk het verband gelegd met competentieleren. De student kiest een aantal basiscompetenties waaraan hij het hele jaar, doorheen de stages, werkt en legt daar een ontwikkelingsportfolio van aan.

Bij het opstarten van de PILLO-opleiding is zoveel mogelijk rekening gehouden met de specifieke situatie van deze studenten (combineren werk-studie-thuissituatie, leeftijd, al voltooide opleiding hoger onderwijs ...). Voor de opleidingsonderdelen uit het pakket 'de leraar als inhoudelijk expert' is daarom gekozen voor zelfstudiepakketten, gecombineerd met begeleiding op afstand. Het leerplatform Toledo speelt een belangrijke rol in deze opleiding: cursusmaterialen en dergelijke zijn hierop te raadplegen. Voor de opleidingsonderdelen algemene en domeinspecifieke onderwijsvaardigheden wordt een combinatie gemaakt van zelfstudie en contacturen. Tijdens de contacturen ligt de nadruk op interactie, praktijkrelevante werkvormen en doe-momenten in functie van het toekomstige werkveld. Het aantal echte hoorcolleges wordt bewust beperkt gehouden.

Er worden in de opleiding verschillende onderwijsmiddelen aangewend om bij de studenten, in functie van de beginsituatie, de algemene en meer specifieke opleidingsdoelen te bereiken.

Cursusmateriaal en administratieve documenten over stages worden digitaal aangeleverd aan de studenten, zodat zij hierover altijd kunnen beschikken.

Sinds september 2005 wordt Toledo (Toetsen en Leren Doelgericht Ondersteunen) gehanteerd. Deze overschakeling gebeurde met het oog op het gebruik van eenzelfde digitaal systeem binnen de hele Associatie K.U.Leuven. Zowel het werken met het e-leerplatform als met de andere ICT-middelen wordt zoveel mogelijk geïntegreerd binnen de opleidingsonderdelen. De ICT-coördinator introduceert softwarepakketten voor de lagere school in de drie programmajaren, zodat studenten hiermee aan de slag kunnen tijdens hun stages.

Er wordt binnen de opleiding, in samenwerking met andere hogescholen van de associatie, gebruikgemaakt van de multimediale interactieve leeromgeving (MILE). Dit is een leeromgeving waarin wordt gewerkt met (video)beeldmateriaal van verschillende lessenreeksen in de basisschool. Deze leeromgeving is geschikt om studenten actief te laten werken met een heel aantal reële klas- en lessituaties die aansluiten bij de leerstof van de respectievelijke opleidingsonderdelen waarin met MILE wordt gewerkt. Tot nu toe kwam MILE vooral aan bod binnen de lessen opvoedkunde en wiskunde, en dit in alle programmajaren.

De binnen het curriculum gehanteerde didactische uitgangspunten werden volgens de opleidingsverantwoordelijken uitgewerkt in samenspraak met het beroepenveld (de vaste stagescholen). Heel wat vragen worden ook geventileerd via het mentorenoverleg.

De opleidingsverantwoordelijken bevestigen dat zij permanent proberen het principe 'teach as you preach' toe te passen in de praktijk. De principes van het ervaringsgericht leren ('welbevinden' en 'betrokkenheid') worden volgens de studenten voldoende gerealiseerd. Het principe wordt ook toegepast in de opleidingsonderdelen. De opleidingsverantwoordelijken geven tijdens de visitatie talrijke voorbeelden van de manier waarop deze ervaringsgerichte principes worden ingebouwd in het curriculum. De opleidingsverantwoordelijken en het OP geven ook voorbeelden van de manier waarop wordt samengewerkt om het curriculum nog beter af te stemmen. Er is een doordachte didactiek voor het gebruik van de pc in het kader van de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studenten zijn vanaf de inschrijving in de hogeschool op de hoogte van het onderwijs- en examenreglement (O&ER). De doelen, evaluatievormen en -criteria van elk opleidingsonderdeel staan uitgeschreven op de ECTS-fiches in de curriculumgidsen die de studenten bij het begin van het academiejaar ontvangen. Docenten lichten deze toe tijdens de contacturen bij het begin van hun cursus. Hierdoor wordt de evaluatie transparanter voor de studenten.

De ombudsvrouw geeft in het eerste jaar voorafgaand aan de examenperiode een concrete toelichting bij het examenreglement. Alle personeelsleden die betrokken zijn bij de examens zijn eveneens op de hoogte van het O&ER, zodat zij op de juiste wijze kunnen optreden bij eventuele ongeregelheden.

Sinds 2005-2006 wordt er met semesters gewerkt.

In de eerste twee programmajaren zijn twee zittijden voorzien: een eerste zittijd in januari met vervroegde eindexamens van gedeeltelijk of geheel afgewerkte opleidingsonderdelen en eindexamens in juni. Er is de mogelijkheid tot een tweede zittijd in augustus/september.

Het indienen van examenvervangende taken, opdrachten en portfolio's is niet in de concrete examenregeling opgenomen, maar wordt wel duidelijk door de lector vooraf aan de studenten meegedeeld via de curriculumgids en tijdens de les.

De eenvormigheid van de examens wordt bewaakt door het gebruik van een standaardexamenformulier. Dit formulier bevat onder meer de beschikbare tijd voor het examen, de puntenverdeling per vraag en het al of niet gebruiken van hulpmiddelen. Dit geeft eveneens aan alle personen die betrokken zijn bij de concrete organisatie van de examens een houvast om de examens op de juiste wijze te laten verlopen.

Elke lector bepaalt bij het begin van het academiejaar vrij de evaluatievormen (mondeling, schriftelijk, portfolio, opdrachten, paper, openboekexamen, vaardigheidstoetsen, taken, co- en 'peerassessment', presentaties – al dan niet in groep ...) voor zijn opleidingsonderdeel. Dit wordt beschreven in de curriculumgidsen.

Om het leerproces van de studenten zo goed mogelijk te begeleiden, op te volgen of zelfs te sturen, worden tussentijdse toetsen en feedbackmomenten, portfoliobesprekingen, (groeps)presentaties jeugdliteratuur en boekpromotie en voorbeeldexamenvragen met onmiddellijke bespreking tijdens de lessen ingelast.

Na elke examenperiode (januari, juni en de tweede zittijd) kunnen studenten hun resultaat bij de betrokken lector bespreken en eventueel hun examenkopij inkijken.

Stagebeoordeling

Bij BALO volgt na elke stage een evaluatievergadering waarbij een (woordelijke) waardering wordt uitgesproken voor elke student. Bij de evaluatie wordt gekeken naar de hoeveelheid van de werkpunten, de zwaarte ervan en het steeds terugkeren van dezelfde werkpunten.

Op het einde van het academiejaar wordt het eindcijfer voor stage bepaald tijdens de laatste stage-evaluatievergadering door het hele team van stagebegeleiders die bij één of meer aspecten van het opleidingsonderdeel stage betrokken zijn.

Het eindcijfer komt tot stand op basis van de synthese van de kwalitatieve beschrijvingen van de tussentijdse evaluaties, na bespreking van de voorstellen door de dossierverantwoordelijken. Docenten bestuderen deze voorstellen voorafgaand aan de evaluatievergadering.

Voor de zelfstandige stage formuleert de mentor een voorstel van eindcijfer.

In de PILLO is het stagelogboek naast een reflectie-instrument ook een zelfevaluatie-instrument dat de student hanteert om zichzelf te situeren ten opzichte van de vooropgestelde einddoelenlijst voor didactische stage. De opleiding legt in PILLO veel nadruk op de zelfevaluatievaardigheden van deze zijinstromers. Dit zijn studenten met een bewuste nieuwe studiekeuze, waarvan de opleiding verwacht dat ze voldoende kritisch kunnen evalueren of deze nieuwe keuze wel de juiste is.

Na afloop van een volledige didactische stage maakt de hoofdstagebegeleider een synthese van alle gegevens in een syntheseverslag didactische stage. Hierin worden verwerkt: verslagen van (hoofd-)stagebegeleider(s), het stagelogboek van de student, een tussentijds opvolgingsgesprek met de student, een gesprek met de mentor en de hoofdbegeleider en evaluatiegegevens van de stageopdrachten vanuit algemene onderwijsvaardigheden. De stagecoördinator stelt op basis van dat syntheseverslag een eindcijfer didactische stage voor op de evaluatievergadering.

De stageverantwoordelijken zijn zich bewust van het feit dat er nog altijd knelpunten zijn bij de beoordeling van de stages en dat er effectief verschillen kunnen bestaan tussen de stagebegeleiding en mentoren.

Vertegenwoordigers van het beroepenveld bevestigen de goed georganiseerde stagecoördinatie, maar pleiten toch voor nog meer persoonlijk contact in verband met de evaluaties. Het beroepenveld is van mening dat er

soms toch nog een onevenwicht is tussen de evaluatie van de mentor en die van de stagebegeleider. Overleg tussen de stagebegeleider en mentor blijft voor hen fundamenteel.

Afgestudeerden zijn van mening dat bij de evaluatie nog te veel wordt uitgegaan van wat er fout ging. Afgestudeerden pleiten voor een positievere ingesteldheid.

De afgestudeerden pleiten er ook voor om evaluaties meer te laten gebeuren door vaklectoren in plaats van door pedagogen.

Scriptiebeoordeling

De scriptie is eigenlijk een digitale ontwikkelingsportfolio waarin de student zijn evolutie, vorderingen in aanpak en uitwerking van de gekozen werkpunten tijdens de stage aantoont.

Tijdens de uitwerking van de scriptie wordt ook een beroep gedaan op allerlei ICT-vaardigheden van de student (website maken, links leggen, correct refereren, een video van gegeven activiteiten invoegen enzovoort).

Na elke cyclus is er een begeleidingsgesprek mogelijk met de twee promotoren. De scriptie wordt digitaal ingediend. Daarnaast is er een mondeling presentatiemoment gepland waarop de twee promotoren, één onafhankelijke lector en studenten aanwezig zijn.

De presentatie moet worden beschouwd als een middel om het leerproces voor te stellen en de bewijzen uit de portfolio aan te dragen aan de bijwonende lector en studenten. Het is geen doel op zich. De digitale versie op cd-rom is het naslagwerk dat in de bibliotheek van de hogeschool terecht komt. Door deze oefening wordt de student ook vaardig in het digitaal inblikken.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De toelatingsvoorwaarden tot een bacheloropleiding beantwoorden aan de decretale bepalingen en zijn opgenomen in de onderwijs- en examenregeling van de hogeschool. De bijzondere afwijkende toelatingsregels werden uitgewerkt op associatieniveau. Daarin worden eveneens de taalvoorwaarden gespecificeerd.

De opleiding heeft bijkomende initiatieven ontwikkeld met betrekking tot de instroom van nieuwe doelgroepen. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding met recht tegemoet komt aan de maatschappelijke vragen, zoals duidelijk zichtbaar in de PILLO, en in de vormgeving en bekommernis rond het instroombeleid (EVC/EVK).

In de dagopleiding is er een daling van het aantal ASO-studenten vast te stellen: van 55 % in 2001 via 42,5 % in 2002 naar 38 % in 2004 en 33 % in 2005. Het aantal TSO-studenten neemt toe met 10 % van 41 % in 2001 naar 51 % in 2004 en 52 % in 2005. Ook de afstudeerrichtingen BSO (6 % in 2004 en in 2005) en KSO (4 % in 2004) maken ruim 10 % van de instromers uit in de initiële dagopleiding.

Ook neemt de vervrouwelijking nog steeds toe (80 % in 2003-2004 en 82% in 2005-2006).

Met de toename van TSO-, BSO- en KSO-instromers in de LLO-dagopleiding volgt de opleiding de algemene tendens die ook terug te vinden is in de andere lerarenopleidingen aan de KHM. Het intakebeleid van de KHM ontraadt deze studenten hun studiekeuze niet. Ze krijgen wel correcte informatie, worden individueel bevraagd over hun startcompetenties en studiehouding, en worden bewust gemaakt van de risicofactoren die het afhaken bevorderen. Om de instroom van studenten met minimale slaagkansen in te perken, worden de kandidaten tijdens infomomenten en intakegesprekken uitdrukkelijk gewezen op de hoge vereisten die de opleiding stelt naar inhoud, vaardigheden en attitudes, omwille van de veelzijdigheid aan competenties die het beroep van leraar lager onderwijs inhoudt.

Het aantal generatiestudenten in BALO blijft door de jaren heen relatief stabiel op ongeveer 70 %, maar is in 2005-2006 tot 61 % geslonken. Door het Flexibiliseringsdecreet zal het aandeel niet-generatiestudenten en studenten met bijzondere trajecten vermoedelijk toenemen.

Steeds meer studenten van allochtone afkomst vinden ook hun weg naar de lerarenopleiding leraar lager onderwijs. Momenteel is 2,5 % van de studenten in de dagopleiding allochtoon. Met het team zal moeten worden besproken hoe de opleiding het beste inspeelt op deze doelgroepstudenten.

De avond- en weekendopleiding PILLO is toonaangevend in het Vlaamse onderwijslandschap. Via EVC-/EVK-procedures krijgen zijinstromers vrijstellingen en worden er persoonlijke opleidingstrajecten uitgeschreven.

De instroom in de PILLO is zeer divers: 14 % van de instromers heeft een masterniveau, terwijl 86 % van de instromers van het niveau bachelor is. Het merendeel van deze laatste categorie (45 %) komt uit een lerarenopleiding of een sociale richting, hoewel ook de economische richting (28 %) goed vertegenwoordigd is.

Vanaf 2005-2006 biedt de hogeschool een doorgedreven flexibilisering van de leerwegen aan. Na de eerste en de tweede zitting en bij het begin van het academiejaar geeft de departementsdirecteur hierover specifieke informatie aan de doelgroepstudenten. Naarmate de studenten steeds meer op de hoogte zijn van deze mogelijkheden neemt ook de vraag naar bijzondere trajecten toe, waardoor de programmamogelijkheden ook meer divers en complexer worden.

Bij de aanvang van de studies worden voor verschillende opleidingsonderdelen in de dagopleiding instaptoetsen ingericht met de bedoeling de student zicht te geven op zijn huidige beginsituatie, alsook om kennis te maken met de scoringswijze en met de eisen en criteria die worden gesteld aan het verwachte beheersingsniveau van de leerstof. Veelal gaat het hier over de beheersing van de basiskennis, met andere woorden leerstof van de lagere school: wiskunde, Nederlands, Frans, WO-Tijd, spelling en uitspraak van de Nederlandse taal.

Tijdens de startdagen heeft er ook een logopedische screening plaats waarbij de student individueel bij een logopedist én de lector Nederlands gedurende een tiental minuten een spontaan gesprek voert en een tekstje hardop voorleest. Voor het opleidingsonderdeel Frans wordt bovendien gestart met een digitale QMP-toets waar gedurende het eerste semester verder mee wordt geoefend; op individueel tempo kunnen de studenten van thuis uit oefeningen maken en tussentijdse toetsen doorsturen.

Naar het einde van het academiejaar moeten de studenten, zowel eerste- als tweedejaars, een loop- en zwemtest afleggen die aan bepaalde criteria moet voldoen. De afspraken hiervoor werden duidelijk opgenomen in de curriculumgids en in de cursus lichamelijke opvoeding.

In PILLO zijn instaptoetsen een manier om een EVC voor een opleidingsonderdeel te verwerven. Studenten PILLO krijgen hiervoor een handleiding, voorbeeldvragen en eventueel vooraf een opdracht toegestuurd. In PILLO hebben instaptoetsen een heel andere, minder vrijblijvende betekenis dan in LLO.

Het OP uit tijdens de gesprekken met de visitatiecommissie zijn bezorgdheid over de gewijzigde instroom. Het OP is op de hoogte van initiatieven die worden genomen met betrekking tot de overgang secundair-hoger onderwijs. Het probleem is dat er geen studenten kunnen worden geweigerd. In bepaalde gevallen moet ook gewezen worden op de moeilijkheden bij instromende ASO-studenten. Volgens de opleidingsverantwoordelijken wordt er bij de instromende studenten geen differentiatie gemaakt tussen studenten met een verschillende vooropleiding. Ook het beroepenveld is bezorgd door de gewijzigde instroom van de studenten in de hogeschool en de gevolgen die dat ook heeft voor de stages. Stageverantwoordelijken verwachten immers een minimum aan basisvaardigheden op sociaal vlak

Verantwoordelijken voor de studiebegeleiding geven toelichting bij de professionele intake en het onderzoeken van de motivatie en de vaardigheden om met kinderen om te gaan. Er wordt ook een duidelijk zicht gegeven op het gewicht van de opleiding. Volgens de verantwoordelijken voor de studiebegeleiding wordt de opleiding afgeraden aan studenten waarvan zij vermoeden dat ze te zwaar is. Zij pleiten niet voor een weigering van studenten op basis van een intakegesprek (men kan de toegang niet weigeren) want veel studenten evolueren toch in positieve zin. De instroombegeleiding is vooral bedoeld om de studenten te helpen in hun keuze voor de juiste opleiding, rekening houdend met hun begincompetenties.

Volgens de verantwoordelijken voor de studiebegeleiding is er in functie van de instroom van allochtone studenten vanaf 2006-2007 een diversiteitsmedewerker aangesteld.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	goed
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	goed
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- Het programma is een adequate vertaling van de opleidingsdoelstellingen. Het is gericht op recente maatschappelijke ontwikkelingen en de behoeften van het werkveld, op flexibiliteit, internationale samenwerking en uitwisselbaarheid.
- In het programma is er een goede samenhang tussen de verschillende opleidingsjaren en -onderdelen.
- De opleidingseenheden zijn goed uitgebouwd en de opleiding kiest voor onderwijsmethodes die een student stimuleren tot zelfstandig en samenwerkend leren.
- De opleiding heeft aandacht voor de aansluiting van instromende studenten via intake, instapcursussen en monitoraat.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Op het niveau van de hogeschool wordt momenteel gewerkt aan een integraal personeelsbeleidsplan. Binnen het Hogeschool onderhandelingscomité (HOC) werden diverse protocollen afgesloten over aanwerving, aanstelling, erkenning van beroepservaring, evaluatie, benoeming, ATP-loopbaanstructuur, prestatieregeling enzovoort. Binnen het departementaal onderhandelingscomité (DOC) werden eveneens enkele protocollen afgesloten over de vakantieregeling, het toezicht, de regeling tijdens examens en de recuperatie van uren door het ATP-personeel.

De laatste jaren wordt er sterk gewerkt aan een wervingsbeleid in de lerarenopleiding. Dit leidde tot een aanzienlijke verjonging van het personeelskorps. Zo is momenteel in de LLO-opleiding 44 % van de personeelsleden jonger dan 40 jaar. Bij nieuwe wervingen werd dan ook uitdrukkelijk gezocht naar nieuwe krachten met een profiel dat precies past bij de gezochte competenties.

De opleiding laat zich systematisch leiden door de volgende criteria: vakinhoudelijke scholing op academisch niveau of gegradueerde met ervaring in de praktijk, didactische vaardigheid als lector, bekendheid met de onderwijssector in het algemeen, praktijkgerichte competenties, een onderwijskundige interesse die het specifieke referentiekader en de onderwijsvisie ondersteunt en mee verder wil uitbouwen.

Voor ieder personeelslid wordt jaarlijks een functie- of taakomschrijving opgesteld. Hierbij worden de tabellen van de prestatieregeling, die in een protocol van het HOC werd vastgelegd, gebruikt. Uitgangspunt bij de taakomschrijving is de raming van een voltijdse opdracht als een opdracht van 1.558 uren belasting per jaar (41 weken x 38 uur). De functieomschrijving wordt jaarlijks besproken met ieder individueel personeelslid en zonodig aan de realiteit aangepast of opnieuw besproken tijdens een functioneringsgesprek.

Met ieder personeelslid van de opleiding wordt in principe ook jaarlijks een functioneringsgesprek gehouden; om de drie à vijf jaar is er een evaluatiegesprek. Het functioneringsgesprek wordt meestal door het opleidingshoofd gevoerd. De hogeschool voert nog geen actief bevorderingsbeleid.

In het departement wordt een actief aanmoedigingsbeleid voor navorming gevoerd. Dit betekent dat het bestaande relevante nascholingsaanbod algemeen, en vaak ook individueel, wordt bekendgemaakt dat de opleiding bij de lectoren actief elke vorm van contact met het werkveld stimuleert en dat de opleiding via een actief bibliotheek- en mediatheekbeleid het contact met de meest recente vakliteratuur via tijdschriften, losbladige werken en andere publicaties mogelijk wil maken.

De opleidingshoofden voor de lerarenopleidingen beschikken over een begroot minimumbudget voor nascholing van hun lectoren. Dit bedroeg in 2004-2005 gemiddeld 140 euro per fulltime eenheid, per academiejaar.

Op hogeschoolniveau zijn er jaarlijks pedagogische studiedagen rond studie- en studentenbegeleiding, competentieleren en assessment bij competentieleren. Personeelsleden kunnen ook intekenen op de maandelijkse nascholingen 'Boterhammen op de Vest'. Via deze weg wordt onder meer de hele ICT-vernieuwing

in de hogeschool ondersteund en ingevoerd. Zo is er een door iedere lector verplicht te volgen instapcursus Toledo, die gevolgd wordt door de E-13-nascholingen (elke 13de van de maand is er een sessie).

Op departementaal niveau kent de opleiding jaarlijks departementale studiedagen waarop telkens rond een specifiek thema wordt gewerkt.

Lectoren volgen ook geregeld studiedagen en nascholingen over recente onderwijsontwikkelingen.

Voor nieuwe personeelsleden werd in 2003-2004 een formele procedure van introductie of begeleiding voorzien, waarbij nieuwe collega's een apart onthaal krijgen met informatie, documentatie en communicatie onder elkaar en met collega's, administratie en directie.

Het OP bevestigt tijdens de visitatie dat functioneringsgesprekken worden gevoerd tegen het einde van het jaar, ter voorbereiding van een nieuwe functiebeschrijving.

OP-leden bevestigen dat zij geregeld geïnformeerd worden over navormingsmogelijkheden, maar dat zij in de praktijk steeds minder tijd hebben om bijscholingen te volgen.

De opleidingsverantwoordelijken erkennen dat de werkdruk een heikel punt is. De verdeling van de taaklast is wel transparanter geworden. Er werd een nieuw protocol afgesloten waarin een meer adequate taakindeling is opgenomen en een timing is vastgelegd: hierin worden de taken aan het personeel meegedeeld en besproken. De opleidingsverantwoordelijken erkennen dat er momenteel geen bevorderingsbeleid is, maar dat men daar momenteel wel mee bezig is.

Aanbevelingen ter verbetering:

In het kader van het personeelsbeleid is het wenselijk nog meer aandacht te besteden aan het professionaliseringsbeleid van het OP.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In BALO wordt de band met het werkveld gegarandeerd door een groot aantal (praktijk)lectoren die intensief worden ingeschakeld voor de praktijkbegeleiding van de studenten op diverse stageplaatsen.

In de PILLO-opleiding is er een duidelijke band met het werkveld bij de EVK-EVC-procedure en ook door het inschakelen van praktijklectoren in de opleiding.

Het beroepenveld is op diverse manieren betrokken bij de opleiding BALO: via participatie van een verantwoordelijke van de academische lerarenopleiding in de departementale raad, via de regelmatige contacten met mentoren (onder meer via de jaarlijkse infomomenten voor mentoren en nascholingsinitiatieven van de opleiding zelf), via de samenwerking met de pedagogische begeleidingsdiensten van Mechelen en via diverse persoonlijke contacten met scholen en organisaties.

De stagescholen worden betrokken bij de stagebegeleiding (feedback) en bij de stagebeoordelingen van de eerste-, tweede- en derdejaarsstudenten.

Tijdens de modulewerking binnen het PGL in het derde programmajaar LLO wordt geregeld een beroep gedaan op gastlectoren, alumni, ouders, pedagogische begeleiders en specialisten zorgbeleid ...

Een beperkt aantal studenten uit de avond- en weekendopleiding (PILLO) werkt al in een lagere school, heeft ervaring in een andere onderwijsvorm en kan zo linken leggen, zodat de bevruchting opleiding-werkveld compleet is.

De professionalisering situeert zich volgens het OP in de interne studiedagen die in de hogeschool worden georganiseerd. Iedereen kan initiatieven nemen voor professionalisering, maar de OP-leden erkennen dat er in de praktijk niet veel initiatieven worden genomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie pleit ervoor om nog meer vertegenwoordigers uit het beroepenveld in de opleiding te integreren.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De lerarenopleidingen van de KHM beschikten in het academiejaar 2005-2006 over ongeveer 70 VTE's (voltijdse eenheden) onderwijzend personeel, gespreid over meer dan 90 personeelsleden.

In de BALO-opleiding is 78 % vastbenoemd. Een grote meerderheid van het onderwijzend personeel is statutair lector (80 %). Acht personeelsleden zijn praktijklector; slechts enkelen zijn als contractueel bediende of gastlector in dienst.

Voor de opleiding betekent dit respectievelijk 97 % lectoren en drie % praktijklectoren; de contractuelen werken uitsluitend in de PILLO-opleiding.

De administratie, specifiek voor de lerarenopleidingen, omvat ongeveer zes VTE voor het geheel van algemene, financiële en studentenadministratie. De steeds groeiende complexiteit van de administratieve taken vereist toekomstige nieuwe aanwervingen op minimaal B-niveau.

De commissie heeft vastgesteld dat de werkdruk hoog is. In algemene zin wordt dit ook erkend door alle betrokkenen. Het scherper uitlijnen en bewaken van het taakinfillingsbeleid kan hierbij een preventief instrument zijn.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt meer aandacht besteden aan de werkdruk en taakbelasting van het personeel.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	goed
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding heeft gekwalificeerde, professioneel geëngageerde medewerkers in dienst.
- Het gevoerde personeelsbeleid bevordert hun instap en groei in de kernprocessen.
- De opleiding biedt haar personeelsleden ruime kansen voor vakspecifieke en didactische professionalisering.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het departement Lerarenopleiding wordt aangeboden op de campus Vest. Alle leslokalen zijn voorzien van bord, overheadprojector en (draadloze) Internetaansluiting. In de meeste lokalen staan permanent een videorecorder en televisie. Een aantal lokalen is ook uitgerust met een computer, soms inclusief projectiemogelijkheid. Er zijn ook enkele specifiek uitgeruste vaklokalen, onder meer voor wereldoriëntatie (tijd, ruimte, natuur), wiskunde en muzische vorming (muziek, beeld, lichamelijke opvoeding).

Er zijn twee aula's: een met een capaciteit van 150 en een met een capaciteit van 200 studenten.

Inspelend op het gebruik van diverse werkvormen zijn de leslokalen voorzien van een goede accommodatie en audiovisuele materialen: borden, overheadprojectoren, eventueel tv met video, Internetverbinding ... In steeds meer lokalen staat een vaste lcd-projector ter beschikking voor virtuele presentaties; voor andere lokalen kunnen zowel lectoren als studenten laptops, beamers en mobiele elementen als cd, dvd- en cassettespelers, film- en fotocamera's of projectieschermen ontlenen.

Het departement wil 'leren' en 'leren leren' ondersteunen met ICT en voorziet daarvoor de nodige middelen en infrastructuur. Iedere student en lector heeft altijd toegang tot zijn/haar persoonlijke netwerkklocaties, instellingen ('roaming profile') en Internet, dankzij een goed uitgebouwde intranetstructuur en vlot toegankelijke hardware in twee computerklaslokalen (20 en 25 pc's), in het studentenwerkklokaal (22 pc's) en in de bibliotheek (50 pc's).

De studenten kunnen ook gebruikmaken van de computers in een specifiek werkklokaal op de campus De Vest (50 pc's) of kunnen een laptop (24) ontlenen. In de gangen staan pc's opgesteld waarop de student zijn e-mail kan raadplegen, evenals zijn netwerkklocaties en Internet. Voor lectoren staan er in de lectorenkamer vier computers ter beschikking waarop de e-mail kan worden geraadpleegd. Daarnaast is er voor hen nog een stille werkruimte voorzien met zes computers.

Ook van buiten de hogeschool heeft de student toegang tot zijn persoonlijke mailbox, de openbare mappen, persoonlijke netwerkklocaties en intranet.

In het academiejaar 2005-2006 werd overgeschakeld naar het leerplatform Toledo dat in netwerkverbinding staat met de K.U.Leuven en de associatiepartners. Voor de PILLO-opleiding wordt deze leeromgeving meteen ook als digitale valven (studenten-/lectorencommunity) gebruikt, omdat deze studenten (en ook een aantal lectoren) slechts beperkt op de campus aanwezig zijn.

Docenten kunnen voor hun lessen gebruik maken van een van de twee computerleslokalen. Het departement beschikt voorts over een goed uitgerust multimedialab en stelt, in het kader van 'Anytime, Anywhere Learning' (AAL), laptops met draadloze netwerkverbindingen ter beschikking.

Alle eerstelijnsdiensten voor de student (en de lector) bevinden zich op de campus De Vest en zijn zeer laagdrempelig. Computer-, kopieer- en printfaciliteiten, werkruimtes, Uitleendienst, mediatheek, cafetaria en campusshop liggen in de onmiddellijke nabijheid.

De departementale Uitleendienst beheert een groot aantal cassette-recorders, cd-spelers, boosters, koptelefoons, beamers, draagbare overheadprojectoren en 24 laptops met draadloze Internet- en intranetverbinding. Alle toestellen kunnen kosteloos door studenten en lectoren worden ontleend. Er wordt intensief gebruik gemaakt van dit aanbod.

Studenten kunnen tijdens de werkuren steeds terecht in de bibliotheek en het departementale studenten-computerlokaal voor zelfstudie.

Elke dinsdagavond, één zaterdagvoormiddag op twee en gedurende een aantal dagen tijdens de vakantieperiodes is de bibliotheek eveneens toegankelijk. Met de specifieke openingsuren speelt de opleiding in op de directe vraag van de studenten, vooral van de avond- en weekendopleiding en van de studenten in de initiële dagopleidingen, die zeer intensief van de bibliotheek gebruik maken tijdens stagevoorbereidingsperiodes, die al dan niet tijdens de schoolvakanties vallen.

Docenten beschikken over een ruim lectorenlokaal met vier pc's, een eet- en vergaderruimte en een aangrenzende kleine keuken.

De mediatheek van de KHM heeft voor alle opleidingen een vijftal basisfuncties:

- de dienstverlening als klassieke bibliotheekdienst en informatiedienst;
- de dienstverlening als netwerkbibliotheek (ter beschikking stellen van informatiebronnen die zich buiten de eigen hogeschool bevinden, gekoppeld aan het interbibliothecair leenverkeer zoals IBL);
- de dienstverlening als virtuele bibliotheek (door het aanbieden van elektronische informatie in 'fulltext', structurering van digitale informatie, ontwikkeling van digitale wegwijzers door selectie en beschrijving van websites, ontwikkeling van 'deskresearch' diensten enzovoort);
- de dienstverlening als onderwijsleercentrum en studielandschap binnen het onderwijsgebeuren door het aanbieden van geïntegreerde werkplekken voor individuele activiteiten en leermomenten in (kleine) groepen en door het verlenen van co-begeleiding;
- de dienstverlening als zelfstudiecentrum buiten het normale onderwijs met specifieke begeleiding.

Voor de opleiding leraar lager onderwijs is een basiscollectie aanwezig met, naast monografieën en leermethodes, een selectie tijdschriften en losbladige publicaties die specifiek naar het basisonderwijs zijn gericht. Het aanbod van fulltext digitale informatie via de beschikbare databanken is – op de krantendatabank Mediargus na – hoofdzakelijk Angelsaksisch door een gebrek aan geschikte Nederlandstalige inhoud.

De collectie fiction werd in overleg met de lectorengroep beperkt tot prentenboeken en kinderpoëzie, gezien de moeilijke bereikbaarheid van deze materialen in openbare bibliotheken.

De collectie leermethodes werd na overleg met de lectorengroep, omwille van sterke budgettaire beperkingen – ondanks de sterk gegroeide studentenaantallen – de laatste jaren niet meer systematisch met meerdere exemplaren per titel aangevuld. Tegelijkertijd werd in overleg met de opleidingsverantwoordelijken een uitleenverbod voor deze materialengroep ingevoerd, zodat iedereen ze zou kunnen raadplegen bij het uitschrijven van hun lesvoorbereidingen voor de stages. Voor de systematische vernieuwing en uitbouw van de collectie wordt naast het Vlaamse aanbod in de mate van het mogelijke ook het relevante Nederlandse aanbod opgevolgd.

Er is een permanente bemanning van de inlichtingenbalie door een team van professioneel opgeleide of ervaren bibliothecarissen en bibliotheekmedewerkers met voldoende kennis van de onderwijspraktijk.

De commissie is van mening dat de infrastructurele faciliteiten voldoen om de opleidingsbehoeften in te vullen en dat de opleiding haar specifieke opleidingsdoelstellingen kan realiseren.

De collectie is afgestemd op de curriculuminhouden van de opleidingsonderdelen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de opleiding coördineert het opleidingshoofd de studie- en studentenbegeleiding. Het volledige lectorenteam zorgt voor de dagelijkse begeleiding, bijgestaan door de traject- en de studiebegeleiders. De departementale Ombudsdienst en dienst Studentenvoorzieningen geven extra ondersteuning.

De werkgroep Studie- en Studentenbegeleiding ontwikkelde een conceptueel kader voor de verschillende vormen van begeleiding bij instroom, doorstroom en uitstroom.

Abituriënten worden op verschillende manieren geïnformeerd: folders (van de hogeschool en van de opleiding), website, SID-in-beurzen enzovoort. Drie keer per jaar wordt een infodag georganiseerd. De secundaire scholen en de CLB's worden hiervoor speciaal uitgenodigd.

Specifiek in verband met de instroom vanuit het secundair onderwijs werd een SO-HO-overlegplatform opgericht. Naast vertegenwoordigers van de Katholieke Scholengemeenschap Mechelen en Ter Nethe zitten ook vertegenwoordigers van de K.U.Leuven, het De Nayer Instituut, de Katholieke Hogeschool Mechelen en de CLB's in deze werkgroep. Zij richtten al studiedagen in met als thema's: studie- en studentenbegeleiding, competentie-leren en assessment bij competentie-leren. Na een behoeftenonderzoek werd een pilootproject 'Molière op de koffie' ingericht, waarin leraren secundair onderwijs en lectoren hoger onderwijs Frans de eindtermen secundair en de aanvangscompetenties hoger onderwijs aan elkaar voorstelden.

Op hogeschoolniveau werd door de werkgroep studie en studentenbegeleiding een volledige intakeprocedure – 'clearing van de instroom' uitgewerkt, die vanaf 2004-2005 geheel operationeel werd.

Voor studenten met bijzondere vragen werd in 2005-2006 na de intake de fase 'begeleiding door de trajectbegeleider' toegevoegd.

Het inschrijvingstraject start met een intakegesprek dat wordt gevoerd door een geprofessionaliseerde 'intaker' met iedere kandidaat-student op het moment dat die zich komt inschrijven. De bedoeling hiervan is om inzicht te krijgen in het studiekeuzeproces dat de kandidaat heeft doorgemaakt en om na te gaan of de kandidaat beschikt over een aantal minimumcompetenties die van invloed kunnen zijn op zijn wel of niet slagen. Tijdens de 'intake' wordt informatie over de inhoud en de organisatie van de opleiding en de hogeschool gegeven. Er wordt ook nagegaan of de abiturient een generatiestudent is die het modeltraject zal volgen of een student met een bijzondere vraag, die moet worden doorverwezen naar de trajectbegeleider, naar de studentenvoorzieningen (STuVo) of naar de verantwoordelijke op de centrale diensten voor een toelatingsproef en een taalexamen.

Alle kandidaten met een bijzondere vraag komen bij de trajectbegeleider terecht die de student met raad en daad bijstaat en hem eventueel doorverwijst naar de betrokken diensten.

De instromende studenten maken tijdens de instapdagen kennis met elkaar, de groepsverantwoordelijken, de lectoren, het opleidingshoofd, het departement en de hogeschool. Naast muzisch-sociale aspecten worden hier ook ruimtelijke en psycho-pedagogische competenties aangesproken.

De logopedietesten worden eveneens tijdens deze instapdagen georganiseerd, met het oog op het detecteren van spraak-, stem- en/of expressieproblemen. Op basis van deze tests worden studenten met duidelijke problemen doorverwezen. Op het einde van het academiejaar vindt een herscreening plaats van de studenten die in behandeling zijn. Op het einde van het tweede opleidingsjaar moet de taalachterstand of het taalprobleem grotendeels zijn weggewerkt. Deze studenten blijft men in het laatste programmajaar strikt opvolgen, vooral dan gedurende de stages.

Tijdens de eerste weken van het academiejaar stelt de groep studie- en studentenbegeleiders (zowel departementale studentenbegeleider van de dienst Studentenvoorzieningen, de Ombudsdienst als de trajectbegeleider en de studiebegeleider van de opleiding) zich klassikaal voor. Zij delen een informatiefolder uit die ook op de (elektronische) valven wordt bekendgemaakt en via e-mail wordt verspreid. De verdere contacten verlopen meer direct, persoonlijk en dus informeler.

Om een beeld te krijgen van de studietechnieken en -houdingen vullen de eerstejaarsstudenten bij de aanvang van het academiejaar een aantal vragenlijsten in. Hierin wordt gepeild naar hun achtergrondkenmerken, de redenen om aan de opleiding te beginnen en de verwachtingen hieromtrent, verwachtingen met betrekking tot studiebegeleiding, -houding en -vaardigheden, doelgerichtheid van de studenten en de mate waarin studenten al dan niet gericht zijn op de toekomst (zie LASSI-vragenlijst, Learning And Study Strategies Inventory). Met de resultaten gaat de studiebegeleider aan de slag. Na de januari-examens wordt de LASSI-vragenlijst opnieuw afgenomen om na te gaan of de studenten vorderingen maken. De studiebegeleiding wordt voortgezet.

Op basis van de resultaten van de LASSI-vragenlijst wordt per student een overzicht gemaakt van wat precies de probleemvaardigheden zijn met betrekking tot leren, studeergedragingen en studiehoudingen. De studiebegeleider nodigt de studenten met ernstige tekorten uit op een individueel gesprek.

In onderling overleg wordt een studiebegeleidingsplan opgesteld en volgt er eventueel een doorverwijzing naar de departementale studentenbegeleider van de dienst Studentenvoorzieningen.

Gedurende het academiejaar worden door de studiebegeleider groepsessies georganiseerd die specifiek inspelen op de problemen die de studenten ervaren in verband met leren.

Recent werd het PSAI (Process-oriënted Self Assessment Instrument) ingevoerd. Het nieuwe instrument is bedoeld als een zelfevaluatie voor de student: de bevraging focust op welbevinden en betrokkenheid van de student via vragen met betrekking tot factoren in zichzelf en factoren in de context, naast vragen omtrent ontwikkeling van competenties en leerinhouden. Het beoogt dus voor de student een hulp te zijn in de ondersteuning van het reflecteren over zijn studieproces.

Tijdens de opleiding kunnen de studenten steeds een beroep doen op extra vakspecifieke begeleiding door de vaklectoren. Hiertoe is er in de opdracht van ieder personeelslid een percentage monitoraat voorzien. Deze monitoraatsuren zijn vrijblijvend; wanneer een student zich hiervoor inschrijft, engageert hij zich wel om te komen. Naar aanleiding van de resultaten op de instaptoetsen Frans en de basiskennis wiskunde worden voor zwak scorende studenten monitoraten met specifieke remediëringssessies ingericht. Studenten schrijven zich hiervoor op vrijwillige basis zelf in, los van hun vooropleiding.

De meeste lectoren zijn ingeschakeld bij de begeleiding van de reflectiesessies die in elk programmajaar worden georganiseerd. Het doel van deze sessies is het verwerven van de reflectievaardigheden en -houding om in het latere beroepsleven zelfstandig te kunnen reflecteren over de eigen (in)competenties en om te kunnen functioneren als leerkracht in een team.

In de loop van het eerste programmajaar van de opleiding leraar lager onderwijs haken relatief veel studenten af. De laatste vijf jaren schommelde het percentage 'afhaker' steeds rond de 20 %. Het aantal studenten dat zich officieel uitschrijft, is echter relatief klein. De uitval tijdens de volgende jaren van de opleiding is eerder laag. Studenten die de studies officieel willen stoppen, volgen de formele uitschrijvingsprocedure. Zij worden eerst uitgenodigd voor een gesprek bij het opleidingshoofd, waarin de reden voor het afhaken wordt besproken. Vervolgens gaan zij langs bij de Financiële Dienst, de bibliotheek en het studentensecretariaat. Studenten die

officieus afhaken, signaleren dit bij voorkeur aan de ombudsvrouw. Studenten worden, indien nodig, doorverwezen naar StuVo, zodat er een heroriënteringsgesprek kan volgen.

Er is sinds 2005 een trajectbegeleider verantwoordelijk voor het administratief en logistiek opvolgen van de individuele trajecten. In het kader van de integrale kwaliteitszorg heeft de trajectbegeleider semesterieel een opvolgingsgesprek met de studenten met flexibele leertrajecten.

De studie- en studentenbegeleiding wordt gedragen door het voltallige team van de opleiding. De groepsverantwoordelijken van de verschillende klasgroepen zijn het eerste aanspreekpunt: zij bewaken het welbevinden van de student, delen al de nodige informatie mee aan hun (klas)groep, volgen de studenten op en verwijzen bij problemen door naar de studiebegeleider of het opleidingshoofd.

In de dagopleiding richt de studiebegeleider extra groeps- of individuele sessies in voor bisstudenten, studenten met individuele trajecten en zijinstromers.

In de PILLO volgen de lectoren de studenten op. Ook hier zou een studiebegeleider zeer zinvol werk kunnen verrichten; dit wordt overwogen voor het volgende academiejaar.

Alle studenten kunnen gedurende het hele academiejaar en voornamelijk tijdens de examenperiodes terecht bij de Ombudsdienst van het departement.

Binnen de hogeschool is het studentinformatiepunt (STiP) opgericht. Op het STiP kunnen studenten terecht voor studie-, psychosociale en financiële begeleiding.

Ze worden hier begeleid of indien nodig verder doorverwezen naar meer gespecialiseerde diensten. Het STiP is een samenwerkingsverband tussen de dienst Studentenvoorzieningen en de departementen van de hogeschool. Alle studenten en personeelsleden worden via het elektronische communicatiekanaal StoF-mail op de hoogte gehouden van de initiatieven van de dienst Studentenvoorzieningen.

Ook op de website www.studentenvoorzieningen.be staat er allerlei nuttige en actuele informatie. Ook wordt er informatie doorgegeven via de valven van de dienst Studentenvoorzieningen, via e-mail of telefonisch.

De commissie heeft tijdens het gesprek met de studenten en afgestudeerden vastgesteld dat de studie- en studentenbegeleiding zeer goed georganiseerd is.

De ombudsvrouw benadrukt het belang van de vertrouwensrelatie, en het luisterend en invoelend vermogen. In de praktijk krijgt de ombudsvrouw geen of weinig klachten. De voornaamste problemen waren vooral persoonlijke problemen en problemen over de onduidelijkheid van opdrachten.

Ook studenten van PILLO kunnen een beroep doen op de ombudsvrouw op dinsdagavond.

De verantwoordelijke voor studentenvoorzieningen bevestigt dat het aantal problemen toeneemt. Dit heeft te maken met het groeiende aantal sociale problemen, vooral problemen met studenten die zelfstandig gaan wonen en alle moeilijkheden die daarmee gepaard gaan.

Studiebegeleiders betreuren dat ze finaal niet altijd de studenten bereiken die ze effectief zouden moeten begeleiden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de studiebegeleiding nog verder uit te werken.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	goed
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - De infrastructurele faciliteiten voldoen om de opleidingsbehoeften in te vullen en de opleiding haar specifieke opleidingsdoelstellingen te laten realiseren.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - De informatievoorziening en studiebegeleiding zijn op maat van studenten uitgebouwd, zijn effectief met het oog op de studievoortgang en worden gewaardeerd door studenten en afgestudeerden.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het concept van het interne kwaliteitszorgsysteem van de Katholieke Hogeschool Mechelen voorziet in de opstelling van opleidingsplannen met een looptijd van vier jaar. Uitgaande van de strategische doelen van de hogeschool werd in januari 2000 een SWOT-analyse (Strength Weakness Opportunities Treatments) van de opleiding uitgevoerd.

In de eerste generatie opleidingsplannen (2000-2004) concentreerde de kwaliteitswerking zich rond de 'inhuizing' in de nieuwe campus, reflectiebegeleiding, ruim kansenbeleid en levenslang leren/posthogeschoolvorming.

In 2005 werd de tweede generatie opleidingsplannen 2005-2009 ontwikkeld. Bij het bepalen van de beleidsdoelen werd de bestaande strategische en inhoudelijke werking van de kwaliteitszorg in de hogeschool als uitgangpunt genomen.

De gestelde prioriteiten worden ook bepaald door de nieuwe uitdagingen waarvoor de opleiding zich geplaatst ziet:

- het invoeren van semestrialisering, modularisering en competentieleren (curricula en assessment) ter voorbereiding van de accreditering;
- het stimuleren van de (internationale) mobiliteit van studenten;
- het invoeren van verschillende vormen van flexibel leren, met een goed uitgebouwd stelsel van begeleiding in functie van specifieke doelgroepen;
- het inschakelen van nieuwe technologieën (digitaal leerplatform);
- het creëren van krachtige studentgecentreerde leeromgevingen en het realiseren van een ervaringsgerichte opleidingsdidactiek;
- de opleiding profileren binnen en buiten de associatie.

Het zelfevaluatie rapport is het resultaat van de samenwerking tussen alle betrokkenen van de opleiding: de lectoren, de studenten, het opleidingshoofd, de departementsdirecteur, de beleidsmedewerker op departementaal niveau en de verantwoordelijke voor kwaliteitszorg op hogeschoolniveau.

Er werd een volledige studiedag gewijd aan het kritisch lezen en bewerken van de teksten voor het ZER. Het ZER, als instrument ter beschrijving en evaluatie van het aanbod en de aanpak binnen de opleiding, zal ook in de toekomst immers gebruikt worden om jaarlijks de sterkte-zwakteanalyse te maken en verbeteringsacties op het getouw te zetten.

Er werden de voorbije jaren talrijke bevestigingen georganiseerd:

- studentenbevestigingen
- lectorenbevestigingen
- werkveldbevestigingen

De studentenbevragingen hebben tot doel de begeleiding van de studenten op het vlak van instroom, doorstroom en uitstroom te optimaliseren en te systematiseren, en hebben meermaals tot aanpassingen in het studieprogramma (werkbelasting, studiepunten), werkvormen of begeleidingswijzen geleid.

De volgende studentbevragingen werden georganiseerd:

- Studie- en studentenbegeleiding in 1 LLO
- Inspanningsenquêtes in 1 en 2 LLO
- Jaarlijkse tevredenheidsenquête in 3 LLO
- Studentvolgsysteem (PSAI)
- Studietijdmetingen in 2 en 1 LLO
- Bevraging PILLO-studenten over 2004-2005
- Motivatieonderzoek in 2 LLO
- Motivatieonderzoek bij (beginnende) leraren (in opleiding) (K. De Jaeger)
- Onderzoek naar assessmentvormen in 1 en 3LLO

Docentenbevragingen:

- Serv-enquête
- Motivatieonderzoek op de werkplek
- Bevraging kernprocessen in de LLO-opleiding (2003-2004)
- Project Aansluiting en Maatschappelijke Differentiatie (AMD) 1999-2002
- Bevraging personeelsbeleid

Werkveldbevragingen:

- Bevraging mentoren en directies stagescholen
- Diocesaan Centrum Antwerpen (DCANT), bevraging door stagescholen bij hun leerkrachten (2002-2003)

De commissie heeft kunnen vaststellen dat de procedures op het gebied van kwaliteitszorg effectief worden uitgevoerd en dat de verbeteringsacties worden opgevolgd. De resultaten van de bevragingen konden worden ingezien. De commissie zag tevens de voortgang en opvolging van verbeteringsprojecten in.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie pleit voor het verder uitbouwen van een systematisch KZ-systeem.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het concept van het interne kwaliteitszorgsysteem van de Katholieke Hogeschool Mechelen is recent (1999) en voorziet in de opstelling van opleidingsplannen met een looptijd van vier jaar. Uitgaande van de strategische doelen van de hogeschool werd in januari 2000 een SWOT-analyse van de opleiding uitgevoerd:

- In de eerste generatie opleidingsplannen (2000-2004) concentreerde de kwaliteitswerking zich rond de 'inhuizing' in de nieuwe campus, reflectiebegeleiding, ruim kansenbeleid en levenslang leren/posthogeschoolvorming. In de jaarverslagen wordt de realisatie van de vooropgestelde prioriteiten en projectplannen geëvalueerd
- In 2005 werd de tweede generatie opleidingsplannen 2005-2009 ontwikkeld en concentreerde de kwaliteitswerking zich rond:
 - het invoeren van semestrialisering, modularisering en competentieleren (curricula en assessment) ter voorbereiding van de accreditering en het stimuleren van de (internationale) mobiliteit van studenten;
 - het invoeren van verschillende vormen van flexibel leren met een goed uitgebouwd stelsel van begeleiding in functie van specifieke doelgroepen;
 - het inschakelen van nieuwe technologieën (digitaal leerplatform);
 - het creëren van krachtige studentgecentreerde leeromgevingen en het realiseren van een ervaringsgerichte opleidingsdidactiek;
 - de opleiding profileren binnen en buiten de associatie.

De binnen het KZ-systeem georganiseerde bevragingen waren onder meer:

- studentenbevragingen
- lectorenbevragingen
- werkveldbevragingen

Het ZER bevat voor elke van de onderwerpen en facetten een beknopte synthese van de meest belangrijke resultaten van de bevragingen en de daaraan verbonden verbeteringsacties.

Via haar opleidings- en kwaliteitsplannen bereidt de opleiding acties voor om stapsgewijs tot verbeteringen te komen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de structurele en systematische terugkoppeling van de resultaten van de evaluaties, bevragingen, ...

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Medewerkers, studenten en het beroepenveld worden via allerlei formele en informele kanalen betrokken bij de interne kwaliteitszorg, zowel op hogeschool-, departements- als opleidingsniveau.

Op hogeschoolniveau gebeurt de kwaliteitsbewaking via de opleidingshoofden die geregeld samenkomen in de onderwijsraad én via de academische raad die zes keer per jaar samenkomt en waarin twee vertegenwoordigers van de opleiding aanwezig zijn. In deze raden worden via discussie en gesprek bepaalde beleidsopties bijgestuurd en op hun haalbaarheid en doorstroming getoetst.

Op opleidingsniveau gebeurt de kwaliteitszorg in de opleidingsraad. Daarnaast is er de opleidingsvergadering waarvan alle BALO-lectoren deel uitmaken. Hier worden de beleidsopties, voorstellen en beslissingen die in de opleidingsraad zijn genomen, toegelicht en hebben lectoren de kans om de discussie aan te gaan over wenselijkheid, haalbaarheid en concrete uitwerking van de opties. Alle lectoren zijn op deze wijze betrokken bij de SWOT-analyse, de doelen- en prioriteitenbepaling, het Serv- en het motivatieonderzoek.

Twee keer per academiejaar komen alle lectoren ook samen tijdens een denk-/werkdag binnen de opleiding, om de werking van het voorbije jaar te evalueren en om het volgende academiejaar uit te bouwen.

Op departementaal niveau worden de lectoren bij interne kwaliteitszorg betrokken via de departementale raad die maandelijks samenkomt.

Op opleidingsniveau worden de studenten betrokken via de BALO-studentenraad. In deze raad komen de studenten-groepsafgevaardigden (twee per klasgroep) een drietal keer per semester samen met het opleidingshoofd. Studenten worden bij de kwaliteitswerking van de opleiding ook betrokken via allerlei bevestigingen en enquêtes.

Op departementaal niveau bestaat de bijdrage van de studenten tot de interne kwaliteitszorg in hun vertegenwoordiging in de officiële studentenraad (driewekelijks) en de departementale raad (maandelijks).

Tot nu toe worden alumni niet formeel betrokken bij de interne kwaliteitsbewaking. Sinds 2005-2006 is een departementale medewerker (20 %) belast met het opstarten van een alumniwerking.

Op opleidingsniveau zijn er informele contacten van lectoren met mentoren en directies van stagescholen tijdens stagebezoeken en via de stagesyntheseformulieren die op het einde van iedere stageperiode door de mentor worden ingevuld (waarop hij met vragen en bemerkingen terecht kan).

Er zijn ook de contactdagen voor mentoren van de zelfstandige stage in 3 LLO (minstens drie keer in deze periode) in de hogeschool, en tot enkele jaren geleden was er de mentorenvorming die tijdens de stage eerste klas in 3LLO werden gehouden. Hier kunnen de mentoren, naast de directe zorgen over de huidige stagiair en stagewerking, ook terecht met hun bedenkingen en opmerkingen over de opleiding in het algemeen.

Naar aanleiding van de beleidsevaluatie van de opleiding in 2001 werden zowel alumni als stagementoren en directies uit het werkveld bij de bevraging betrokken. Op departementaal niveau wordt het beroepenveld formeel bij de kwaliteitsbewaking betrokken via een vertegenwoordiging in de departementale raad.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie pleit ervoor om de alumni structureel te betrekken bij de interne kwaliteitszorg.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding beschikt over een kwaliteitszorgsysteem waarvan de procedures zijn uitgeschreven.
- In het kader van interne (onderwijs)kwaliteitszorg organiseert de opleiding bevragingen en consensussamenkomsten.
- Verbeteringsdoelen worden opgenomen in kwaliteitsplannen en besproken in allerlei overleggroepen, en verbeteringsplannen worden opgezet en uitgewerkt.
- Studenten, lectoren, afgestudeerden en het werkveld worden via allerlei overlegorganen op hogeschool-, departementaal niveau en opleidingsniveau betrokken bij de kwaliteitszorg en de opvolging van de verbeteringsprojecten.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Resultaten van een bevraging bij directies over de beheersing van de opleidingsdoelen bij de tewerkgestelde BALO'ers in hun school (juni 2003) die de jongste vijf jaar zijn afgestudeerd, bevestigen dat deze groep alumni gemiddeld 92 % van de doelen die de opleiding als einddoelen stelt, goed tot zeer goed realiseert.

Vanaf juni 2006 zijn er ook afgestudeerde zijinstromers vanuit PILLO. De eerste kennismaking werkveld-opleiding tijdens de didactische stage 1 in het academiejaar 2004-2005 verliep positief.

Uit de tevredenheidsenquête die jaarlijks bij de afgestudeerden wordt afgenomen, blijkt steeds dat zij tevreden tot zeer tevreden zijn over de genoten opleiding.

Uit gesprekken met het beroepenveld tijdens de vorige visitatie (2001), en uit de bevraging van het werkveld over de realisatie van de basiscompetenties in de opleiding (2003) en bij de mentoren tijdens de mentorenvorming (2004) blijkt eveneens een zeer grote tevredenheid over het bereikte niveau van de doelstellingen van de opleiding bij de afgestudeerden.

Laatstejaarsstudenten worden in het laatste programmajaar tijdens de module 'Onderwijs in breder perspectief' expliciet voorbereid op de overstap naar de arbeidsmarkt (via simulatie van sollicitatiegesprekken, hoorcolleges vanuit de begeleiding, vakbond, CLB, inspectie, schooldirectie ...) en ook via de zelfstandige stage.

De begeleiding van afgestudeerden bij hun overstap naar en tijdens het beroepsleven blijft echter relatief beperkt. Zo beschikt de opleiding niet over een echte Plaatsingsdienst die de afgestudeerden opvolgt qua tewerkstelling. Afgestudeerden kunnen in de hogeschool wel nog terecht voor posthogeschoolvorming en de aansluitende bachelor-na-bacheloropleiding zorgverbreding en remediërend leren.

Internationalisering is een groeipool binnen de lerarenopleiding. De binnenkomende studentenmobiliteit kent een lichte stijging. De uitgaande studentenmobiliteit kent een groei in vergelijking met de periode 2002-2003, met een piek in het lopende academiejaar 2005-2006, waarin het aantal vertrekkers verdubbelt.

De lectorenmobiliteit is nog eerder beperkt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie pleit voor een structureel (onafhankelijk) onderzoek bij het beroepenveld en de alumni over het realiserde opleidingsniveau.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45 en de 50 % liggen. De evolutie over de jaren heen wordt niet opgevolgd, evenmin als de situatie per opleiding of studiegebied. Daardoor kan de opleiding voor het onderwijsrendement geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding streeft ernaar het onderwijs op systematische wijze af te wegen tegen vooropgestelde streefcijfers en kernresultaten. Er is echter op dat vlak nog geen echte traditie; de opleiding staat eerder aan het begin ervan. Impliciet werden en worden er een aantal indicatoren voor succes of rendement gehanteerd en jaarlijks bijgesteld, onder meer het aantal eerstejaarsstudenten, de mate van drop-out, slaagcijfers, de aard van de feedback en de mate van tevredenheid van studenten.

Voor het eerste jaar van de dagopleiding LLO bedraagt het slaagpercentage over de laatste 8 jaar gemiddeld 43 %, bisstudenten (= niet-generatiestudenten) inbegrepen. De laatste jaren slaagt slechts ongeveer één derde van het aantal studenten (39,5 %) dat zich inschrijft. De slaagpercentages liggen iets hoger als er rekening wordt gehouden met de deelname aan de examens (42,8 %). Dit is erg laag in vergelijking met de andere lerarenopleidingen in het departement. Vermits de opleiding niet over slaagpercentages in de opleiding leraar lager onderwijs in andere hogescholen beschikt, kan zij hier de vergelijking niet doortrekken.

De slaagpercentages in het tweede (gemiddeld 80 %) en het derde jaar (gemiddeld 97 %) liggen beduidend hoger en zijn quasi stabiel over de jaren heen.

De slaagproblematiek in LLO situeert zich dus vooral in het eerste jaar van de opleiding.

Vooral in 2003-2004 werden de opleiding geconfronteerd met een extreem laag slaagpercentage in 1LLO (29 %). Onderzoek naar de oorzaken voor deze lage slaagcijfers in 2003-2004 in 1LLO leverde diverse mogelijke verklaringen op, dit zowel op micro-, meso- als macroniveau.

Enkele mogelijke verklaringen zijn: het negatieve effect van de nieuwbouw, onzorgvuldige intake, grotere instroom uit TSO-richtingen en uit de zwakkere ASO-richtingen, problematische begeleiding van grotere studentengroepen, minder klemtoon op reflectieve vaardigheden bij studenten en lectoren, te hoge eisen in verband met de hoeveelheid leerstof en de hoeveelheid en zwaarte van de taken, strengere evaluatieprocedures door de lectoren (er werden strengere en meer voorwaarden voor slagen ingesteld, onder meer voor de clustervakken WO en muzische vorming), minder aandacht voor studiebegeleiding (studeervaardigheden en studiemethoden), meer virtuele afhakers en een sfeer van nonchalance (weinig studie-ijver, weinig werklust) in de klasgroep,

Ten slotte leefde er – en leeft ook nu nog – bij de lectoren het idee dat een strenge selectie in het eerste opleidingsjaar leidt tot een opmerkelijke stijging van het slaagpercentage in het tweede jaar, waar dan met een geselecteerde, sterkere groep kan worden gewerkt. De slaagcijfers over de laatste acht jaar bevestigen dit. Bovendien kunnen studenten die niet zijn geslaagd in 1LLO zich zonder al te veel ‘jaarverlies’ nog tijdig heroriënteren; de selectie gebeurt met andere woorden in 1 LLO en wordt best niet uitgesteld tot in 2LLO.

In het academiejaar 2001-2002 was er een terugval van de slaagcijfers in 2 LLO merkbaar. Uit nader onderzoek bleek dat dit fenomeen zich echter voordeed bij alle tweedejaarsstudenten van alle lerarenopleidingen op de nieuwbouwcampus De Vest tijdens het eerste jaar in de nieuwe gebouwen.

In PILLO is het, gezien de individuele trajecten, niet zo eenvoudig om een jaaroverzicht van slaagcijfers te maken. In deze opleiding is het eerder aangewezen de slaagcijfers per opleidingsonderdeel weer te geven.

Een meerderheid (80 à 90 %) van de op 1 februari ingeschreven LLO-studenten (zowel eerste-, tweede- als derdejaarsstudenten) nam in het verleden deel aan de examens.

De opleiding constateert dat een heel aantal (vooral) eerstejaarsstudenten het hele jaar zomaar 'meeloopt' en zich inschrijft voor de examens, ook al hebben zij virtueel afgehaakt. Zij blijven echter officieel ingeschreven omwille van de sociale voordelen (studiebeurs, kinderbijslag ...).

Uit gesprekken die het STiP, de Ombudsdienst en het opleidingshoofd hebben met studenten die de studies stopzetten, blijkt dat deze vooral de zwaarte van de studies onderschatten, de studies niet of moeilijk kunnen combineren met al hun andere taken en eventuele jobs of stages, motivatieproblemen hebben, een onzorgvuldige studiekeuze (vroegtijdige of laattijdige spoedbeslissing tot inschrijving in de opleiding) hebben gemaakt, faalangst hebben, tijdelijke tegenslagen (ziekte, ongeval, scheiding ...) niet de baas kunnen of gewoon tot het besef komen dat het beroep van leraar niets voor hen is.

De gemiddelde totale studieduur voor de driejarige bacheloropleiding leraar lager onderwijs bedraagt drie jaar en vier maanden. Dit is de laatste zeven jaar ongeveer status-quo gebleven. De totale studieduur beschouwt de opleiding als acceptabel.

De gemiddelde studieduur van het opleidingsprogramma PILLO is afhankelijk van EVK en EVC, en de werk- en gezinssituatie van de betreffende studenten. Bijna tweede derde van de PiLLO-studenten werkt zijn opleiding af in twee jaar, één derde klaart dit in drie jaar.

Volgens de opleidingsverantwoordelijken van de dagopleiding hebben de lage slaagcijfers en de grote uitval niets te maken met de introductie van het ervaringsgericht leren. Hierin wordt vooral het belang van de studiebegeleiding benadrukt.

Volgens de opleidingsverantwoordelijken heeft de grote uitval vooral te maken met de gewijzigde instroom en de te realiseren competenties na het eerste opleidingsjaar. Het heeft volgens de opleidingsverantwoordelijken niet alleen te maken met de verlaging van het onderwijsniveau in het secundair onderwijs (ASO), maar ook met de gewijzigde instroom uit het TSO en BSO.

De KHM blijft niettegenstaande de gewijzigde instroom zijn minimale standaarden behouden. Een aantal algemene competenties worden in het secundair onderwijs minder goed gerealiseerd in vergelijking met vroeger. Volgens de opleidingsverantwoordelijken zijn de instroom- en basiscompetenties niet altijd gerealiseerd.

In het PILLO is volgens de opleidingsverantwoordelijken de grote uitval ook te wijten aan de bredere inhoud van de opleiding, in vergelijking met bijvoorbeeld het universitair onderwijs.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt meer aandacht voor het formuleren van streefdoelen en -cijfers.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Afgestudeerden en het werkveld waarderen de kwaliteit van de opleiding in termen van eindkwalificaties en competenties.
- De stage- en eindwerken die de commissie heeft gelezen en de eindexamens die de commissie heeft ingezien, bevestigen het niveau van de afgestudeerden.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De opleiding bezorgde aan de commissieleden het ZER, samen met de verplichte bijlagen en in een latere fase de door de commissie bijkomend opgevraagde informatie. Het rapport is samengesteld in overleg met alle leden van het opleidingsteam.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op het eerste opleidingsrapport geeft de opleiding aan de volgende acties of verbeteringen gepland of uitgevoerd te hebben:

- In 2007-2008 wordt gestart met een postgraduaat 'Mentor in stage- en aanvangsbegeleiding' (20 studiepunten) in samenwerking met andere hogescholen uit de associatie K.U.Leuven.
- Afgelopen academiejaar werd de studiebelasting in 3 BALO gemeten via METIS en werd een globale tevredenheidsenquête afgenomen. De resultaten zijn verwerkt en gaven aanleiding tot een herschikking van studiepunten in het nieuwe curriculum van het derde jaar.
- Met de Onderwijsdienst van de stad Mechelen wordt vanaf september 2007 samengewerkt voor een stedelijk huiswerkproject waarbij zowel OP als studenten betrokken zijn.
- Met de Toeristische dienst van de stad Mechelen wordt voor het museumproject 2008 met studenten van de avondopleiding samengewerkt in het kader van hun scriptie. De studenten ontwikkelen voor dit project de didactische pakketten voor de lagere school.
- Opleidingshoofd en OP van de opleiding engageerden zich in Raden van Bestuur en/of Algemene vergaderingen van Mechelse basisscholen.
- In 2007-2008 werd een nieuw DOC-protocol prestatieregeling lectoren onderhandeld dat de taakbelasting realistischer moet weergeven. Na het academiejaar 2007-2008 wordt de werking geëvalueerd.
- In 2007-2008 start een onderzoeksraad op hogeschoolniveau met onderzoekscoördinatoren op hogeschoolniveau (100%) en departementaal niveau (40%) die alle taken m.b.t. maatschappelijke dienstverlening en onderzoek op elkaar afstemmen.

De commissie heeft op basis hiervan geen aanpassing van de oordelen doorgevoerd.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	goed	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	goed	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	goed	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	goed	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 14 Katholieke Hogeschool Sint-Lieven

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven

De Katholieke Hogeschool Sint-Lieven ontstond in 1995 – in uitvoering van het decreet betreffende de Hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap van 13 juli 1994 – uit een fusie van acht Oost-Vlaamse hogescholen. De hogeschool biedt 18 professioneel gerichte bacheloropleidingen, vier academische gerichte bacheloropleidingen en zeven academische masteropleidingen aan. Op dit moment telt ze ongeveer 4.500 studenten en 520 personeelsleden.

De Katholieke Hogeschool Sint-Lieven maakt sinds 11 juli 2002 deel uit van de Associatie K.U.Leuven.

De hogeschool heeft vier departementen: één departement Industrieel ingenieur in Gent en drie regionale departementen in Aalst, Gent en Sint-Niklaas.

De professioneel gerichte bacheloropleiding bachelor in het onderwijs lager onderwijs (BcLO) wordt binnen de hogeschool op twee vestigingsplaatsen aangeboden: op de campus Waas in Sint-Niklaas en op de campus Dirk Martens in Aalst.

De opleiding tot bachelor in het lager onderwijs wordt georganiseerd in twee departementen: campus Waas in Sint-Niklaas (vroeger bestond die uit de campus BNS-OLVP of de Bisschoppelijke Normaalschool – Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie en de campus HIMM of Hoger Instituut Maria Middelaes) enerzijds en campus Dirk Martens of campus Aalst (waar vroeger de opleiding ILLO in Gijzegem was gehuisvest) anderzijds.

Vanuit historisch perspectief is er wel een verschil in visie, maar de laatste jaren zijn de beide vestigingen steeds meer naar elkaar toegegroeid. Er bestaan nog wel verschillen, maar de gemeenschappelijke basis is steeds groter geworden.

De opleiding ILLO (Initiële Lerarenopleiding Lager Onderwijs) telt op 1 november 2005 309 studenten in Aalst en 285 studenten in Sint-Niklaas, samen 594 studenten.

Hiermee is de opleiding tot onderwijzer de grootste professioneel gerichte bacheloropleiding in de hogeschool.

Omwillen van de spreiding over twee campussen werd een COON (coördinatie onderwijs) opgericht: een overleg van de studiegebiedcoördinator van de hogeschool met de vier opleidingshoofden van de initiële lerarenopleiding kleuteronderwijs ILKO (1), ILLO (2) en de initiële lerarenopleiding secundair onderwijs ILSO (1).

Om de samenwerking te bevorderen wordt ook gebruikgemaakt van Informele (inspraak)kanalen, zoals de berichtgeving via e-mail (dagelijks voor de hele opleiding), de ILLO-website (<http://sintniklaas.kahosl.be/lager/> en <http://aalst.kahosl.be/lager/>) met weekroosters/de weekkrant, mededelingen en leswissels, examenroosters, studiegids, fotoboek (campus Waas), overleggroepen binnen de opleiding, informele ‘tussendoorgesprekken’ en Toledo (‘communities’).

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er werd de voorbije jaren gewerkt aan een onderwijsvernieuwing. De volgende timing werd gevolgd:

- In 2004-2005 is de eerste aanzet gegeven door een studiegebiedwerkgroep op te richten die van gedachten wisselde/wisselt over de aanpak van dit werk;
- in 2005-2006 zal het curriculum concreet worden uitgewerkt;
- in het academiejaar 2006-2007 moet het nieuwe curriculum worden geïmplementeerd.

De realisatie van de doelstellingenstructuur is het resultaat van intens overleg tussen verschillende actoren. De volgende actoren werden erbij betrokken: de Dienst voor Onderwijsontwikkeling (DVO), het bestuur van de hogeschool, de hogescholen binnen Oost-Vlaanderen (overleg in samenwerking met de diocesane Pedagogische begeleidingsdienst), het werkveld (in de opleidingsadviesraad, OAR). Er was ook internationaal overleg.

Tijdens het academiejaar 2004-2005 hebben de opleidingshoofden van de lerarenopleiding een onderwijsvisie uitgeschreven die werd voorgelegd aan alle betrokken actoren van de opleiding en hierna ook werd goedgekeurd. Deze onderwijsvisie steunt op de associatievisie. De studenten werden hierover impliciet ingelicht via de studiegids, maar de concrete bespreking met de studenten verliep voornamelijk via de Studentenraad.

De onderwijsvisie werd duidelijk geëxpliciteerd: 'de opleiding bachelor in het onderwijs wil via een persoonsgericht, studentgecentreerd en praktijkgeoriënteerd curriculum opleiden tot competente en geëngageerde leraren voor de basisschool. Vertrek- en eindpunt zijn de (decretaal vastgelegde) basiscompetenties en attitudes. De student wordt gestimuleerd tot creatieve kennisontwikkeling door het nastreven van een actieve participatie aan het leerproces. Lectoren ondersteunen dit proces door het aanbieden van doelgerichte activiteiten. Zij hebben hierbij voortdurend oog voor het behoud en de optimalisering van de kwaliteit van het onderwijs'.

De belangrijkste concepten – persoonsgericht, studentgecentreerd en praktijkgeoriënteerd – worden in het ZER uitvoerig geconcretiseerd en vertaald naar basiscompetenties.

De opleidingsdoelen van de bachelor in Onderwijs: lager onderwijs zitten ook duidelijk vervat in een doelenstructuur die decretaal werd opgelegd en gebaseerd zijn op:

- de algemene competenties van de professionele bachelor;

- de algemene beroepsgerichte competenties van de professionele bachelor;
- het beroepsprofiel van de initiële lerarenopleiding lager onderwijs;
- de basiscompetenties van de leraar lager onderwijs (= opleidingsdoelstellingen of 'eindtermen');
- het curriculum van de lerarenopleiding lager onderwijs;
- opleidingsonderdelen, met elk hun ECTS-fiche (European Credit Transfer System).

Vooraf wenst de visitatiecommissie te stellen, dat het voor haar niet eenvoudig was het ZER te lezen vanuit het perspectief om de eigen identiteit van de beide campussen te ontdekken. Het was ook niet eenvoudig om een opleidingsrapport te schrijven dat volledig recht doet aan die eigen identiteit. De beide campussen hebben een geheel eigen identiteit qua cultuur, curriculum, personeelskader, opvattingen over opleiden enzovoort.

Voor de commissie is er geen aanleiding om aan deze eigen identiteit geen recht te doen in het rapport, ondanks het voornemen om tot een identiek curriculum te komen.

Tijdens de visitatie bevestigen de opleidingscoördinator en OP-leden dat de doelstellingen en de visie in de beide vestigingen identiek zijn en geïnspireerd zijn op de algemene onderwijsvisie van de KaHoSL. In de beide vestigingsplaatsen worden verschillende accenten gelegd in de concretisering. De opleidingscoördinatoren bevestigen dit tijdens het gesprek dat hierover gezamenlijk wordt vergaderd. Hiervoor wordt ook verwezen naar het overleg binnen de overleggroep Coördinatie Onderwijs (COON). De persoons-, student- en praktijkgerichte benadering van het competentiegericht leren past ook volledig binnen de onderwijsvisie. Deze onderwijsvisie werd door de hogeschool vertaald naar de initiële lerarenopleiding kleuteronderwijs, de initiële lerarenopleiding lager onderwijs en de initiële lerarenopleiding secundair onderwijs. Dit impliceert ook een andere rol van de lector en de student.

De beide vestigingen hebben de laatste jaren gekozen voor competentiegericht leren, en hebben de opleidingsdoelen opnieuw geformuleerd in (basis)competenties.

De onderwijsvisie werd in de eerste plaats uitgebouwd door de opleidingscoördinatoren en OP-leden. Deze visie werd wel gecommuniceerd naar de Studentenraad, maar de studenten zelf werden niet actief betrokken bij het opstellen van deze visie.

De opleiding werkt permanent aan het hervertalen van de bestaande opleiding naar deze persoons-, student- en praktijkgerichte benadering.

Deze onderwijsvisie werd al uitvoerig besproken met het OP. De opleidingscoördinator- en OP-leden bevestigen dat het werken aan de onderwijsvernieuwing ook heeft geleid tot een intensere samenwerking en betrokkenheid. De opleidingsverantwoordelijken stellen zich nog steeds de vraag of men een uniform curriculum moet aanbieden in de verschillende vestigingsplaatsen of dat men rekening moet houden met de verschillende instroom in de beide vestigingsplaatsen. Deze vraag stelt men zich ook naar de specifieke accenten die kunnen worden gelegd in de opleiding (zie ook 2.9).

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt vast dat het competentiegericht leren meer geëxpliciteerd moet worden in de onderwijsvisie van de opleiding.

De commissie pleit ervoor om de samenwerking tussen de beide campussen ook ten aanzien van dit facet net te versterken.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er werd door de opleiding een gedetailleerde kruistabel opgesteld waarin de te realiseren bachelorcompetenties en de basiscompetenties per opleidingsonderdeel per academiejaar worden opgegeven. Ook voor de stages wordt gedetailleerd weergegeven welke competenties worden nagestreefd.

De opleidingsdoelstellingen worden gezien als de eindkwalificaties die gerealiseerd moeten zijn op het einde van de bacheloropleiding.

Deze opleidingsdoelstellingen worden vertaald in drie algemene competenties, zeven algemeen beroepsgerichte bachelorcompetenties en zeven beroepsgerichte competenties:

Algemene professionele bachelorcompetenties:

- Denk- en redeneervaardigheid (PB - 1)
- Informatie verwerven en verwerken (PB - 2)
- Kritisch reflecteren (PB - 3)

Algemene professionele (beroepsgerichte) bachelorcompetenties (PB):

- Projectmatig en methodisch handelen in functie van creatieve kennisontwikkeling (PB - 4)
- Leiding geven (PB - 5)
- Beschikken over het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken (PB - 6)
- Een ingesteldheid tot levenslang leren hebben (PB - 7)
- Teamgericht kunnen werken (PB - 8)
- Oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën (PB - 9)
- Besef hebben van maatschappelijke verantwoordelijkheid die samenhangt met de beroepspraktijk (PB 10)

Beroepsgerichte competenties: gerelateerd aan het specifieke beroep

De opleidingsdoelen werden vertaald in functionele gehelen van tien basiscompetenties: de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen, de leraar als opvoeder, als inhoudelijk expert, als organisator, innovator/onderzoeker, partner van ouders/verzorgers, lid van een schoolteam, partner van externen, lid van de onderwijsgemeenschap en als cultuurparticipant.

Deze functionele gehelen van basiscompetenties werden verder opgedeeld in een aantal vaardigheden of beroepshoudingen: beslissingsvermogen, relationele gerichtheid, kritische ingesteldheid, leergierigheid, organisatievermogen, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin, creatieve gerichtheid, flexibiliteit, gericht op correct taalgebruik en communicatie.

De algemene competenties en de algemeen beroepsgerichte competenties van de professionele bachelor zitten, al dan niet verspreid, ook vervat in de basiscompetenties en attitudes van de leraar lager onderwijs. Via een kruistabel wordt de link gelegd tussen de algemene en algemeen beroepsgerichte competenties, en de basiscompetenties en attitudes.

De basiscompetenties worden door de klaspedagogen al vanaf het eerste jaar verduidelijkt aan de studenten. Ze werden de laatste jaren ook aan alle stagementoren en directies van de lagere scholen (werkveld) verduidelijkt en besproken tijdens de mentorenbijeenkomsten.

In de studiegids voor de studenten staat aangegeven wat de leerlijn van elke basiscompetentie is. Voor het academiejaar 2005-2006 werden door de campus Waas in functie van competentiegericht leren en opleiden, de volgende lijsten ontwikkeld:

- basiscompetenties in functie van de stage – indeling met jaaraanduiding,
- basiscompetenties in functie van de stage – link BC-opleidingsjaar,
- basiscompetenties in functie van de stage – link DVO-KaHoSL.

Er werden ook bladwijzers opgesteld als houvast voor alle betrokkenen: student, mentor en stagelector. Deze bladwijzers bieden hen tijdens de stage houvast.

Op de campus Dirk Martens worden de na te streven basiscompetenties en doelen via de praktijkgids aan de mentoren en de studenten verduidelijkt.

De relevante bachelorcompetenties worden ook geëxpliciteerd in ECTS-fiches per opleidingsonderdeel. Deze ECTS-fiches zitten in principe ingebouwd in het begin van elke cursus, maar zijn ook beschikbaar via de website van de KaHoSL (www.kahosl.be/ects).

De volgende informatie is opgenomen per ECTS-fiche: het aantal studiepunten, de verwachte begincompetenties of de beginsituatie, de algemene competenties en de beroepsspecifieke competenties die worden nagestreefd met deze cursus, de leerinhoud, de gehanteerde didactische werkvormen, de evaluatievormen, het noodzakelijke studiemateriaal, het aanbevolen studiemateriaal en de verantwoordelijke coördinator(en) voor het betrokken opleidingsonderdeel.

Ze worden samen met de student overlopen tijdens de eerste les/activiteit van het betrokken opleidingsonderdeel. Ze zijn ook opgenomen in de cursus van het betrokken opleidingsonderdeel.

De ECTS-fiches werden ook in het Engels vertaald.

Op de campus Waas bouwt de student ILLO een portfolio op, aan de hand waarvan hij op het einde van zijn opleiding bewijst aan het verwachte niveau voor alle basiscompetenties en attitudes te voldoen. Deze portfolio wordt op de campus Waas voorgesteld en geëvalueerd door een commissie die bestaat uit de stagelector, de klaspedagoog en de directie en/of stagecoördinator van de stageschool.

Op de campus Dirk Martens ligt het accent meer op de reflectiegesprekken in groepen na elke stage, om na te gaan of de studenten het verwachte beheersingsniveau bereiken. Studenten leren hier werkpunten voor zichzelf te formuleren. Op het einde van de opleiding wordt er in de school waar de ingroeistage werd georganiseerd een afsluitend gesprek gehouden om de stageprestatie grondig te evalueren. Aan dit gesprek nemen deel: de praktijkpedagoog, de begeleidende vaklector, de stageschooldirectie of -beleidsondersteuner, de beide stagementoren en de student zelf. Er wordt gezocht naar een intersubjectief oordeel over het bereiken van de basiscompetenties en attitudes.

In het academiejaar 2003-2004 werd voor de opleiding ILLO, campus Waas, een schema opgesteld om na te gaan in hoeverre de basiscompetenties per opleidingsonderdeel werden 'afgedekt'. Uit dit onderzoek blijkt dat alle basiscompetenties en attitudes een 'plaats' krijgen in de opleiding.

In het kader van de invoering van de basiscompetenties in het curriculum, is tijdens het academiejaar 2003-2004 op de campus Waas door alle betrokkenen van de opleiding een kruistabel opgemaakt om te kijken in hoeverre de basiscompetenties aan bod kwamen in de verschillende opleidingsonderdelen.

De visitatiecommissie stelt tijdens de gesprekken vast dat in de campus Waas de basiscompetenties en de kruistabel gekend zijn en effectief gehanteerd worden door de OP-leden, de stagebegeleiders en de vertegenwoordigers uit het beroepenveld.

Ook de studenten kennen de te verwachten basiscompetenties voor de cursussen en de stages. Zij bevestigen dat de te verwachten basiscompetenties in de lessen zelf worden toegelicht en geconcretiseerd in het begin van het academiejaar. De studenten illustreren dit tijdens de visitatie met talrijke concrete voorbeelden.

Het curriculum beantwoordt volgens de visitatieleden aan de einddoelstellingen en basiscompetenties.

Het curriculum (zie ook facetten 2.1, 2.2 en 2.3) biedt voldoende mogelijkheden om de vooropgestelde basiscompetenties te realiseren.

Het OP wijst tijdens de visitatie op het ontbreken van voldoende begincompetenties bij heel wat instromende studenten met betrekking tot het spreken en schrijven van de Nederlandse taal (het AN).

De hogeschool werkte een taalbeleidsplan uit om meer aandacht te besteden aan de spelling en de uitspraak van het AN. Hoe groter de groepen, hoe moeilijker het echter is om hier permanent aandacht aan te besteden. Dit is – ook op vraag van het beroepenveld – een belangrijk aandachtspunt. Momenteel wordt gezocht hoe dit binnen de opleiding als een bijzonder aandachtspunt verder kan worden uitgewerkt.

Internationalisering van het curriculum blijkt duidelijk uit de internationale studenten- en lectorenmobiliteit in de beide vestigingsplaatsen en uit de internationale stagemogelijkheden.

Studenten geven voorbeelden van hoe de opleiding initiatieven neemt om de Nederlandse taalbeheersing te controleren en beter te beheersen

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie bepleit om de basiscompetenties en attitudes te concretiseren en te operationaliseren in de ontwikkelingslijnen voor de drie opleidingsjaren.

De opleiding zou zich sterker moeten profileren ten aanzien van binnen- en buitenlandse opleidingen .

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen van de opleiding voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke eisen.
- De onderwijsvisie werd in de eerste plaats uitgebouwd door de opleidingscoördinator- en OP-leden, en sluit aan bij de visie van de hogeschool.
- De algemene competenties en de algemeen beroepsgerichte competenties van de professionele bachelor zitten, al dan niet verspreid, ook vervat in de basiscompetenties en attitudes van de leraar lager onderwijs. Via een kruistabel wordt de link gelegd tussen de algemene en algemeen beroepsgerichte competenties, en de basiscompetenties en attitudes.
- De einddoelstellingen en basiscompetenties zijn gekend door het OP en zijn besproken met het betrokken beroepsveld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vanaf de oprichting van de KaHoSL wordt op de beide campussen eenzelfde curriculum gehanteerd.

De theoretische component van de opleiding wordt modulair en probleemgestuurd ingevoerd. De praktische component van de opleiding wordt in een realistische onderwijscontext aangebracht, waarbij een evenwicht wordt gezocht tussen de onderwijspraktijk als dienstverlening binnen schoolverband en het uitwerken van een portfolio met verplichte stagedagen en –weken.

Decretaal gaat men ervan uit dat 45 van de 180 studiepunten (verspreid over de drie opleidingsjaren) gemeenschappelijk zijn voor alle lerarenopleidingen.

Het huidige curriculum bestaat uit een gemeenschappelijk programma van 45 SP die zowel in de opleiding leraar lager onderwijs als in de opleiding leraar kleuteronderwijs en leraar secundair onderwijs groep 1 (regentaat) voorkomen.

Deze opleidingsonderdelen worden voorlopig niet opleidingsoverschrijdend aangeboden, maar inhoudelijk komen ze uiteraard wel overeen.

In de specifieke opleidingsonderdelen worden de vakinhoudelijke en didactische aspecten, die vaak onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, geïntegreerd.

Het gebruik van ICT in de opleiding is een blijvend aandachtspunt in de opleiding.

Het internationaliseringsbeleid wordt hogeschoolbreed georganiseerd. Het is opgenomen in de visie van de hogeschool en wordt uitgewerkt in vijfjarenplannen. Budgetten worden centraal en departementaal vastgelegd. Er wordt gewerkt met een commissie bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende departementen. De eerste vijf jaar werd er vooral gewerkt aan studenten- en lectorenmobiliteit. De laatste vijf jaar werd gewerkt aan verdieping en verbreding. In de volgende vijf jaar zal het accent worden gelegd op het betrekken van meer studenten en lectoren.

Er zullen in de toekomst ook streefcijfers worden vastgelegd en internationalisering at home zal worden opgezet. Momenteel hanteert de opleiding geen streefcijfers.

De internationale dimensie in het onderwijsprogramma wordt gegarandeerd door de internationale en de nationale studenten- en lectorenmobiliteit. Er zijn goed uitgewerkte procedures voor zowel studenten- als lectorenmobiliteit. Via overleg tussen de beide campussen worden jaarlijks de stageplaatsen verdeeld, naargelang de beschikbaarheid. Naast Erasmusuitwisselingen worden ook mogelijkheden als Erasmus Belgica en stages in het kader van ontwikkelingssamenwerking uitgebouwd.

Tussen 2001 en 2003 nam de campus Dirk Martens deel aan een Comeniusproject.

Vanuit de opleiding ILLO-campus Waas werd een internationaal project goedgekeurd over de basiscompetenties van een leraar lager onderwijs in een inclusieve setting. Dit onderzoeksproject sluit aan bij de recente ontwikkelingen in het werkveld met betrekking tot inclusie.

Wat maatschappelijke dienstverlening betreft, wordt in het ZER een overzicht gegeven van de maatschappelijke dienstverlening in de opleiding. Deze dienstverlening wordt in principe in het curriculum ingebouwd en is ook onbezoldigd. Als criterium geldt dat de maatschappelijke dienstverlening een rechtstreekse invloed heeft op het leerproces van de studenten en/of lectoren. De opleiding onderzoekt ook welke rol ze kan spelen in nascholing. Dit academiejaar startte op de campus Dirk Martens een project waarbij klassen van de lagere school met hun klasleerkracht naar de hogeschool komen en een muzzo-project kunnen meemaken. Op de campus Waas was dit in 2003-2004 het geval.

Het curriculum beantwoordt volgens de visitatiecommissie aan de einddoelstellingen en de basiscompetenties. Het gemeenschappelijke en specifieke programma vormen een geïntegreerd geheel. De vakinhoudelijke aspecten en de beroepspraktijk zijn op elkaar afgestemd en worden geïntegreerd in het curriculum.

De relatie tussen de doelstellingen wordt duidelijk in de portfolio en het eindevaluatiegesprek (zie ook facet 2.7). De stage- en beoordelingsdocumenten tonen ook duidelijk aan hoe de basiscompetenties worden afgetoetst.

Vertegenwoordigers uit het beroepenveld in Aalst vestigen wel de aandacht op het ontbreken van de leerplannen van het gemeentelijk en het gemeenschapsonderwijs.

Vertegenwoordigers uit het beroepenveld betreuren ook dat de studenten niet meedraaien in een 'zorgteam', niettegenstaande afgestudeerden daar vaak hun eerste werkervaring opdoen.

Het portfoliowerk wordt ook de vertegenwoordigers uit het beroepenveld in Sint Niklaas beschouwd als een verbetering, omdat studenten daardoor ervaring opdoen in verschillende aspecten van het schoolgebeuren. Het beroepenveld bevestigt dat de studenten via het innoverende project en een zeer actuele bibliotheek voldoende op de hoogte zijn van de onderwijsvernieuwingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie bepleit nadrukkelijk een nauwkeurigere precisering van de doelen in de ECTS-fiches.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding onderwijzer wordt gedragen door bijna uitsluitend academisch gevormde personeelsleden, die bijgevolg een hoger kwalificatieniveau bezitten. Sinds een drietal jaar is in campus Waas een bijkomende praktijk-lector aangeworven voor de stage.

De betrokkenheid van het beroepenveld situeert zich vooral op het vlak van:

- stagescholen (begeleiding van studenten in de stageschool);
- mentorenbijeenkomsten (elk leerjaar een halve dag);
- vergaderingen van de directiekerngroep die de algemene directievergadering voorbereidt (campus Waas);
- jaarlijks één tot twee algemene directievergaderingen van alle stagescholen (ongeveer 65 in de campus Waas, ongeveer 160 in de campus Aalst);
- portfoliovoorstellingen van derdejaarsstudenten die door directie of stagecoördinator worden bijgewoond in campus Waas;
- besprekingen van de ingroeistage van de studenten 3 ILLO in alle stagescholen;
- de opleidingsadviesraad;
- uitnodiging van ervaringsdeskundigen van de stagescholen of elders in het kader van lessen van meerdere opleidingsonderdelen.

Op deze wijze heeft en behoudt het werkveld een krachtige stem in de opleiding.

Voorts betreft de opleiding waar mogelijk het werkveld bij de evaluatie van opleidingsonderdelen, zoals de stage.

De professionele gerichtheid van de opleiding wordt gegarandeerd door een goede kennis van het werkveld, door medewerking van het beroepenveld aan leerplancommissies, handboeken, navormingsinitiatieven, themawerkgroepen enzovoort.

Voor bepaalde aspecten van enkele opleidingsonderdelen, vooral in het derde jaar, wordt een beroep gedaan op ervaringsdeskundige externen.

De student wordt gestimuleerd tot creatieve kennisontwikkeling door het nastreven van een actieve deelname aan het leerproces. Lectoren ondersteunen dit proces door het aanbieden van doelgerichte activiteiten. Zij hebben hierbij voortdurend oog voor het behoud en de optimalisering van de kwaliteit van het onderwijs

Stage

Het stageconcept van de opleiding ILLO is gegroeid uit jarenlang intens overleg met vaklectoren en pedagogen en in samenwerking met het werkveld. Er wordt gestreefd naar geleidelijkheid (een stapsgewijze opbouw in het eerste jaar ILLO), grondigheid en diepgang, groeiende verantwoordelijkheid (ingroeistage/onderwijspraktijk in het derde jaar ILLO), kennismaking met verschillende onderwijstypes, coherentie en variatie.

Er is systematisch overleg tussen de beide vestigingsplaatsen. Dit gebeurt via directievergaderingen en 'kerngroepen'.

Aangezien het oefenschoolstatuut verdween, werd door de ILLO gezocht naar andere mogelijkheden om het groeiende aantal studenten maximale oefenkansen te bieden in diverse stagescholen.

De stage wordt gezien als 'een geleidelijk ingroeien in de onderwijspraktijk, door een actieve betrokkenheid van de student in een realistische schoolsituatie'. Studenten krijgen naarmate ze vorderingen maken steeds meer verantwoordelijkheden en opdrachten in het geheel van de werking van een basisschool.

Het einddoel is studenten te laten uitgroeien tot een volwaardige beginnende collega. Laatstejaarsstudenten zouden dus als een toegevoegd teamlid moeten kunnen functioneren, eerder dan als een 'oudere student'.

Dit betekent onder meer dat studenten binnen hun stageschool toegang krijgen tot alle diensten en locaties waar een lid van het onderwijzend personeel ook toegang tot heeft.

De progressieve toename van het toekennen van verantwoordelijkheden aan de student verloopt in stappen of niveaus van functioneren. De opleiding onderscheidt het niveau van lesassistent, klasassistent en ten slotte dat van schoolassistent (deze terminologie wordt vooral op de campus Waas gebruikt).

Het niveau van functioneren wordt weergegeven in een profielbeschrijving.

Het stageconcept van de opleiding staat uitgeschreven in de studiegids van de opleiding.

Bij het kiezen van een stageschool wordt rekening gehouden met de regio van waaruit de student komt.

In het derde jaar is eveneens een keuzestage van twee weken voorzien. In de campus Aalst kiest men bovendien systematisch voor een stage in het buitengewoon onderwijs voor elke student. De keuze van het type gebeurt in overleg met de student.

Er is ruimte voorzien om studenten op de afgesproken stagedagen of -uren volledig in te schakelen voor pedagogische opdrachten binnen de school. Dit krijgt de naam 'onderwijspraktijk'. In principe zijn de studenten op die dagen aanwezig op de stageschool. De directie van de stageschool kan toestemming geven om bepaalde opdrachten buiten de school uit te voeren, zoals het uitschrijven van lesvoorbereidingen. Daartegenover verbindt de stageschool zich ertoe de student de kans te geven alle aspecten van zijn portfolio of eindwerk uit te werken.

Het aantal studiepunten voor de stage is in de beide vestigingsplaatsen gelijk.

De visie en het concept van de stage op de campus Waas worden gedetailleerd beschreven in de studiegids.

Hier wordt gewerkt met een contingent van lagere scholen, met wie een 'contract' werd afgesloten, dat inhoudt dat de school een 'pakket' studenten opneemt: twee eerstejaars-, één tweedejaars- en één derdejaarsstudent.

In elke stageschool is er een stagecoördinator aanwezig (meestal de directie), die instaat voor de praktische organisatie ter plaatse. Een lijst van mogelijke contractscholen is opgenomen in de studiegids.

Vanuit de hogeschool wordt een stagelector aangesteld, die de communicatie met de stageschool verzorgt en die instaat voor de begeleiding van de studenten ter plaatse. Vanuit de opleiding zijn er uniforme richtlijnen over het aantal bezoeken, de duur en timing van de stage en de klassen/graden.

Een jaarkalender geeft exact aan wanneer de stagelessen of -dagen plaatsvinden.

Voor de campus Aalst is er per academiejaar een praktijkgids opgesteld.

Elk opleidingsjaar heeft een stagecoördinator. Die coördineert in samenspraak met andere praktijklectoren de stage van de studenten en zorgt ervoor dat elke student de begeleiding krijgt die hij of zij nodig heeft.

Bij de voorbereiding van de stage door de studenten streeft de opleiding naar een groei in zelfstandigheid. In het eerste opleidingsjaar worden de eerste stageactiviteiten in samenwerking met de praktijklectoren voorbereid. Aan het einde van het opleidingsjaar bereidt de student de praktijk zelfstandig voor, met de mogelijkheid tot begeleiding door de lectoren en de mentoren.

Door de stijging van het aantal studenten is de opleiding genoodzaakt geweest veel stagescholen in te schakelen. In het eerste semester van de opleiding loopt één praktijkgroep (twintig studenten) stage in één praktijkschool. De

studenten staan dan soms met vier in één stageklas. Om meer oefenkansen te hebben, krijgen ze vanaf het tweede semester elk een stageklas toegewezen.

Studenten hebben in het derde jaar de mogelijkheid om een internationale stage te kiezen.

Voorwaarden om een internationale stage te kunnen volgen zijn:

- slagen in het tweede jaar;
- minimaal 12 op 20 behalen voor stage;
- een schriftelijke motivatie voorleggen;
- en de goedkeuring van de delibererende vergadering krijgen.

Deze studentenmobiliteit wordt jaarlijks voorbereid via een infosessie in het tweede jaar. Voordat de studenten naar het buitenland vertrekken, wordt er een informatieavond voor studenten en ouders ingericht, waarop oud-studenten hen te woord staan en informeren over allerlei praktische zaken. Studenten tweede jaar ILLO kunnen een aanvraag indienen. Omwille van de schooleigen traditie, een andere geografische spreiding van de basisscholen en de grootte van de stagescholen in Aalst en Sint-Niklaas, ziet het stageconcept er voor de beide vestigingsplaatsen enigszins anders uit.

Eindwerk

In de campus Waas wordt het eindwerk sinds enkele jaren opgevat als een innoverend project. Het komt erop neer dat derdejaarsstudenten, in overleg met de stagelector en de stagedirectie, een onderwerp kiezen dat innoverend is voor de stageschool. Dit onderwerp kan aansluiten bij de expertise van de student, maar kan ook een actiepoint van de stageschool zijn.

Het innoverende project moet een 'beklijvend' karakter vertonen en daadwerkelijk een meerwaarde betekenen.

Het innoverende project wordt voorgesteld tijdens de portfoliovoorstelling, op het moment dat basiscompetentie 5 – de leraar als innovator/onderzoeker – aan bod komt.

Vaklectoren suggereren aan de studenten een aantal onderwerpen voor vernieuwing waarvoor zij graag met een stageschool zouden samenwerken. De student en de stageschool kunnen ook zelf onderwerpen voorstellen.

Voorbeelden zijn onder meer: project van 'peer tutoring' bij begrijpend lezen, vernieuwing van de speelplaats, integratie van Intercultureel Onderwijs in de school, de werkwinkel in de klas als differentiatiemethode, het inschakelen van kinderen bij de voorbereiding van kindervieringen, inclusie in een klas en de school, leerling- en kleuterparticipatie, ontwerpen van een muzoklas ...

In de campus Dirk Martens wordt er gewerkt met een eindwerk.

In een aparte brochure over het eindwerk wordt de te volgen procedure voor het eindwerk uiteengezet. De nagestreefde basiscompetenties van de leraar als 'innovator' en de leraar als 'onderzoeker' worden erin opgenomen, evenals de keuze van het onderwerp, de begeleiding, de samenwerking met de medestudenten, de eindvorm en de presentatie-eisen.

De studenten kunnen een keuze maken uit drie verschillende opdrachten om de studiepunten voor eindwerk te behalen:

- een project vergelijkbaar zoals op campus Waas;
- een supervisiecyclus;
- het samenstellen van een portfolio. Hierbij stelt de student een dossier samen over vijf basiscompetenties waarin hij zich verder wil bekwamen. De student moet zijn professionele ontwikkeling aantonen door het verrichten van zinvolle activiteiten met een bijhorende kritische reflectie.

Het merendeel van de studenten kiest voor het maken van een klassiek eindwerk: een project dat tijdens de stage wordt uitgewerkt.

Via de stage en allerlei projecten is de integratie met de beroepspraktijk volgens de visitatiecommissie voldoende gegarandeerd.

De mentoren uit de beide vestigingsplaatsen bevestigen dat zij grondig worden ingelicht over de stagebegeleiding en de evaluatie van de stage. Mentoren krijgen een gedetailleerde praktijkgids. De mentorenopleiding en het mentorenoverleg worden sterk gewaardeerd. Tijdens deze mentorenwerking wordt gefocust op verschillende aspecten van de stage.

De verantwoordelijken voor de SSB menen dat de stageperiode in het eerste jaar zou kunnen worden verlengd. Sommige studenten van de campus Waas zien het nut niet in van een internationale stage als zij zelf in Vlaanderen nog niet over alle basiscompetenties beschikken. Sommige studenten van de campus Dirk Martens benadrukken het belang van de internationale inbreng en vinden die nuttig en verrijkend.

De stagementoren zijn in de beide vestigingsplaatsen tevreden met het stagecontract dat wordt afgesloten met de KaHoSL en met de planning die in het begin van het academiejaar ter beschikking wordt gesteld. De voorbereiding en begeleiding worden sterk gewaardeerd.

De vertegenwoordigers worden één tot twee keer per jaar uitgenodigd voor uitwisseling van inhoudelijke ideeën en concepten van onderwijsvernieuwing. Vanuit de KaHoSL werd informatie ter beschikking gesteld over de beleidsvoorstellen voor het nieuwe decreet, de basiscompetenties enzovoort.

Op de campus Waas is men nog maar net begonnen met de mentorenopleiding.

De KaHoSL communiceert volgens de vertegenwoordigers professioneel en voldoende via de Bladwijzer.

Het OP bevestigt dat er systematisch overleg is tussen pedagogen en vaklectoren.

Het OP bewijst door zijn uitleg dat het een goed inzicht heeft in de betekenis van en de procedure voor het opstellen van een portfolio. Studenten worden door de OP-leden al vanaf het eerste jaar geïnformeerd over de portfolio.

De KaHoSL heeft een beleid wat betreft het rekruteren en selecteren van personeel. Hierbij wordt rekening gehouden met de decretale verplichting voor de hogescholen over hun takenpakket: onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en projectmatig wetenschappelijk onderzoek.

Wat maatschappelijke dienstverlening betreft, geniet de opleiding door haar intense samenwerking met het werkveld een goede reputatie. In de bijlage van het ZER wordt een overzicht gegeven van de maatschappelijke dienstverlening in de opleiding.

Deze dienstverlening wordt in principe in het curriculum ingebouwd en is tevens onbezoldigd. Als criterium geldt dat de maatschappelijke dienstverlening een rechtstreekse invloed heeft op het leerproces van de studenten en/of lectoren.

Sinds het academiejaar 2004/2005 onderzoekt de opleiding welke rol ze kan spelen in nascholing.

Door de verantwoordelijken voor internationalisering wordt een internationale stage voor de uitgaande studenten vooral belangrijk om het 'zicht te verruimen', om zelfstandiger te worden. Voor de studenten die in Vlaanderen blijven, is de inbreng van de studenten die een internationale stage hebben gevolgd ook belangrijk. Inkomende internationale studenten hebben ook een bijdrage in het curriculum.

De verantwoordelijken voor internationalisering bevestigen dat onderwijskundige buitenlandse ervaringen worden opgenomen in de didactische uitbouw van de opleiding en het curriculum. Vooral de reflectiemomenten van buitenlandse studenten zijn een stimulans. De verantwoordelijken voor internationalisering stellen dat internationalisering nodig is, omdat de studenten hier in de toekomst zullen worden geconfronteerd met multiculturele klassen. Onderwijsstudenten zijn moeilijker te motiveren voor buitenlandse stages.

Hogeschoolbreed zijn er 32 uitgaande en 19 binnenkomende lectoren. Dat komt neer op zo'n kleine tien procent. De verantwoordelijken voor internationalisering zijn zich bewust dat de internationale problematiek zich ook voordoet in onze grootsteden.

De visitatiecommissie waardeert de wijze waarop het internationaliseringsbeleid voor de lerarenopleiding ingezet is en de wijze waarop de opleidingen maatschappelijke dienstverlening, zoals natuureducatie, huiswerkbegeleiding allochtonen... invullen. Dit verdient aanmoediging.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt vast dat in de werkveldervaringen van de studenten nog meer de nadruk moet worden gelegd op een differentiërende aanpak.

De commissie bepleit het meer differentiëren van de stageopdrachten, rekening houdend met de verschillende instroom van de studenten.

De commissie benadrukt de noodzaak van het toepassen van innoverende werk- en organisatievormen in de opleiding als opmaat voor het werken in de stage.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studenten volgen een inhoudelijk samenhangend programma waarin de basiscompetenties systematisch en logisch worden aangeboden, geoefend en geëvalueerd. Theorie (vakinhouden en didactiek) en praktijk (stage) worden geïntegreerd (zie ook de facetten 2.1 en 2.2).

De vakoverschrijdende aanpak blijkt uit de gehanteerde onderwijsvisie en de manier waarop het opleidingsprogramma is opgebouwd.

De praktijkgerichtheid vormt in het hele curriculum binnen alle opleidingsonderdelen een basiskenmerk. Deze gerichtheid wordt gerealiseerd via een aantal ontwikkelingslijnen: van eenvoudig naar complex, van afhankelijk naar onafhankelijk, van vakgebonden naar vakoverschrijdend, van externe evaluatie naar zelfevaluatie, van ik-gericht naar gericht zijn op het kind, de klas, de school ...

De theorie is gebaseerd op wat in de lagere school aan bod komt over de volgende leergebieden: taal, wiskunde, godsdienst, Frans, wereldoriëntatie, muzische en bewegingsopvoeding.

Het accent ligt hierbij op de uitbreiding van de algemene kennis van de student. De leerinhouden van de lagere school worden grondig bestudeerd. Die bestudering gebeurt exemplarisch. Er wordt tijdens de opleiding veel aandacht besteed aan de mogelijkheden tot informatieverwerving en de didactische vertaling van de leerinhouden.

De stage kent ook een geleidelijke opbouw van observeren en participeren, over het geven van lesfragmenten en enkele lessen, naar het geven van een stageblok van twee weken.

Het aandeel van de stages zal in het nieuwe curriculum (2006-2007) groter zijn dan het huidige aantal studiepunten, dat van 6 (1 ILLO), over 11 (2 ILLO) naar 18 (3 ILLO) evolueert. De stage kent dan ook een geleidelijke opbouw van observeren en participeren, over het geven van lesfragmenten en van enkele lessen, naar het geven van een stageblok van twee weken.

De samenhang in het programma evolueert in het derde jaar van de opleiding naar het geïntegreerd aanbieden van de inhouden via themawerking.

In de opleiding wordt – met het oog op de samenhang en de vakoverschrijdende aanpak – binnen vakwerkgroepen overlegd. Er wordt ook departementsoverschrijdend gewerkt. Dit bevordert de coherentie binnen een vakwerkgroep en heeft zijn weerslag op het curriculum.

De visitatiecommissie is van mening dat via het gemeenschappelijk deel en de integratie van het specifieke deel van het curriculum het curriculum coherent en logisch is opgebouwd.

Er is geen keuzepakket uitgewerkt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie pleit ervoor om de verschillende niveaus van samenhang in het curriculum meer te expliciteren.

Facet 2.4 Studietoestand

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studietoestand van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studiebelasting bedraagt tussen de 1.500 en 1.800 belastingsuren per jaar, wat neerkomt op 25 à 30 studiebelastingsuren per ECTS-studiepunt.

In tegenstelling tot het systeem van het studietijdschrijven, waarbij de studietijd nauwkeuriger wordt gemeten, wordt in de KaHoSL gewerkt met studieschatten. De werkelijke studietijd wordt niet gemeten, maar wel geschat.

In principe gebeurt de studielastmeting jaarlijks:

- voor het eerste en het tweede jaar ILLO bij het begin van het volgende academiejaar;
- voor het derde jaar ILLO op het einde van het academiejaar.

Voor de studenten is dit niet eenvoudig, omdat studenten de situatie van een vorig academiejaar moeten trachten in te schatten.

Volgens de studieschattingen bevindt de totale studielast zich tussen de 1.500 en 1.800 uren, en zijn er inter-individuele verschillen per opleidingsonderdeel, waarbij vooral de stage als meer belastend wordt ervaren dan de begrote studiebelastingsuren.

In de studielastmetingen (zie ook onderwerp 5) is het de bedoeling om na te gaan of de totale studielast tussen de 1.500 en 1.800 uren per studiejaar ligt, en wil men nagaan of er opleidingsonderdelen zijn die te veel of te weinig uren vragen in functie van het totale aantal studiepunten.

Tegenover de decretale uiterste waarden (tussen de 1.500 en 1.800 belastingsuren per jaar 60 SP, of tussen 25 en 30 studieduurbelasting) werden de volgende resultaten genoteerd.

Uit de laatste studielastmeting blijkt het volgende:

- Elke klas benadert het gemiddelde van 1.650 belastingsuren per jaar, behalve 1B in Sint-Niklaas en Aalst die beduidend minder scoren.
- Enkele klassen scoren beperkt boven het decretale maximum.
- Het opleidingsonderdeel 'stage' scoort in bijna elke klas beduidend hoger dan het maximum ($6 \times 30 = 180$ voor 1 ILLO; $11 \times 30 = 330$ voor 2 ILLO; $18 \times 30 = 540$ voor 3 ILLO).

In het nieuwe curriculum zal het aantal studiepunten voor de stage dan ook worden verhoogd.

Voor het academiejaar 2004-2005 zijn gelijklopende tendensen vast te stellen.

De studiebevorderende factoren situeren zich voornamelijk op het vlak van de studiebegeleiding: monitoraten, instaptoetsen, studiebegeleiding op departementaal en opleidingsniveau. De directe bereikbaarheid van alle lectoren en hun bereidheid tot ondersteuning worden door de studenten als sterk punt naar voren geschoven.

Studiebelemmerende factoren zijn onder andere de heterogeniteit van het instapniveau van de instromende studenten.

Studenten van de beide vestigingsplaatsen/op de campus Waas bevestigen dat er studieschattingen zijn, maar dat de resultaten niet systematisch worden meegedeeld. Studenten weten eigenlijk niet wat ermee gebeurt.

Studenten stellen dat er bepaalde periodes van het jaar een onevenwichtige verdeling is van opdrachten, waardoor de studiedruk effectief te groot wordt.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het is noodzakelijk om meer aandacht te besteden aan de werkdruk(beleving) bij studenten: een goede afstemming van opdrachten tussen lectoren/lectoren is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

De commissie dringt aan op het verzamelen van onderzoekgegevens over dringende studentenkenmerken.

De commissie dringt aan op het ontwikkelen van een beleid dat de studeerbaarheid van het programma bevordert (planning en spreiding van opdrachten, vrij besteedbare leertijd in het rooster enzovoort).

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er wordt een evenwicht nagestreefd tussen cursussen/syllabi, handboeken, referentiewerken, educatieve cd-roms en websites, tijdschriften en naslagwerken, audiovisuele onderwijsmiddelen ...

Er wordt gebruikgemaakt van werkvormen en onderwijsmiddelen die aansluiten bij de beoogde doelstelling.

De werkvormen die worden gehanteerd, staan in functie van de relevantie van het onderwerp en de haalbaarheid in de lagere school.

De opleiding kent zichzelf ook een voorbeeldfunctie toe: de lessen (van één of anderhalf contactuur) zijn een voorbeeld voor de student. De klassen worden daarom zo samengesteld, dat maximaal 45 studenten in een klas aanwezig zijn.

De inhoud van de contacturen is sterk afhankelijk van de inhoud en de doelen van het betrokken opleidingsonderdeel.

Doceren is nog steeds een belangrijke werkvorm, waarbij bij de hoorcolleges de nadruk meestal ligt op de interactiviteit, eventueel gekoppeld aan individuele of groepsopdrachten. Begeleid zelfstandig leren wordt vaak gekoppeld aan verschillende opdrachtvormen. Thematische (geïntegreerde) werking gebeurt in het derde opleidingsjaar. De vakkenstages zijn een opleidingsgebonden 'fenomeen': elke lector kan voor zijn/haar opleidingsonderdeel een inhoudelijk vakgebonden stage organiseren. Deze vakkenstage wordt verrekend in het totale aantal contacturen.

Studenten van de campus Waas bevestigen dat er voldoende differentiatie is in de didactische werkvormen, maar dat dit zeker niet geldt voor alle vakken. De doceermethode wordt veel gebruikt, maar toch ook afgewisseld met

ander werkvormen. Studenten hebben het gevoel voldoende didactisch voorbereid te zijn. Het feit dat elke didactische werkvorm ook effectief tijdens de cursussen wordt uitgetoetst, waarderen de meeste studenten. Studenten van de campus Aalst melden ook, dat er differentiatie is in het gebruik van de didactische werkvormen, maar dat er ook vaak klassieke didactische werkvormen, zoals de klassieke doceermethode en het 'ex cathedra-onderwijs' worden gebruikt.

Sommige studenten vragen naar meer zelfstandig werk en minder klassieke lessen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan om de aangewende werkvormen en leermiddelen nog beter af te stemmen op de leerinhouden, de basiscompetenties en het instapniveau van de studenten (onder meer het toepassen van het principe 'teach as you preach').

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De student ontvangt bij het begin van het academiejaar het onderwijs- en examenreglement, waarin onder andere de volgende informatie is opgenomen: de toelatingsvoorwaarden tot de examens, de organisatie van de examens, de samenstelling en werking van de examencommissie, de beraadslaging, de beoordeling en het vrijstellingenbeleid.

Het examenrooster wordt zes weken voor de start van de examens aan de verantwoordelijke studiebegeleiding en aan de Studentenraad voorgelegd. Aan de hand van hun commentaren wordt er eventueel bijgestuurd.

Minimaal vier weken voor de start van de examens hangt het definitieve examenrooster uit.

Voor elk opleidingsonderdeel bestaat er een overzicht van de meest recente examenvragen.

De evaluatie van de basiscompetenties gebeurt op basis van het portfolio of het eindevaluatiegesprek.

Op de campus Waas worden de principes van de portfolio vanaf het eerste jaar kenbaar gemaakt. Uiteindelijk resulteert dit in een portfolio die wordt voorgesteld op het einde van het derde jaar ILLO voor een commissie van de directie van de stageschool, de klaspedagoog en de stagelector, die de student tijdens de stage heeft begeleid. De portfolio neemt de volledige structuur van de basiscompetenties over.

Op campus Dirk Martens worden de basiscompetenties van de student geëvalueerd door een eindevaluatiegesprek in de stageschool, waar de student 3 ILLO zijn ingroeistage heeft gelopen. De student, de mentoren, de directie van de stageschool en de lectoren van de hogeschool bespreken het functioneren van de student aan de hand van de geconcretiseerde basiscompetenties. De student is hier een belangrijke gesprekspartner, die door middel van de eigen leerovereenkomst aangeeft hoever hij/zij gevorderd is wat de verschillende basiscompetenties betreft.

De begeleiding van studenten tijdens en na evaluatiemomenten uit zich op verschillende manieren:

- opvang bij falen en daaropvolgende heroriëntering;
- bespreking van de resultaten en het verdere studietraject;
- eventueel inkijken en bespreken van de examens;
- stage-evaluatie in aanwezigheid van de student.

De resultaten van de examens in januari worden met het team besproken, om zo een aantal studenten te kunnen bijsturen, zowel wat leerhouding als inhoudelijke problemen betreft.

Tijdens de examens kunnen de studenten een beroep doen op de Ombudsdienst. Elk departement beschikt over een ombudsvrouw. Zij maakt zichzelf bekend in het begin van het academiejaar. Jaarlijks overhandigt de ombudsvrouw een verslag over het voorbije academiejaar, met als doel de ombudswerking van het volgende academiejaar te optimaliseren. De ombudsvrouw zit in de examencommissie.

De evaluatie van de stage gebeurt door alle betrokkenen. De opleidingscoördinator en stagebegeleiders van de beide vestigingsplaatsen bevestigen, dat zij op de hoogte zijn van het examenreglement en tijdig gebriefd worden over de evaluatiecriteria. Zij bevestigen ook dat bij de evaluatie van de stage niet kan worden gesteld dat de mentor of stagebegeleider een overwicht hebben. Men probeert de beoordelingen in hun gezamenlijk overleg te geven. Een eventuele bijsturing van de eindbeoordeling is mogelijk in beide richtingen.

Het afsluitende gesprek in het derde jaar gebeurt door een heel team met de student erbij.

Vertegenwoordigers uit het beroepenveld bevestigen dat de eindbeoordeling collectief wordt gegeven. In de eindbeoordeling zijn de stagebeoordelaars aanwezig wanneer het portfolio en het IP worden verdedigd. De beoordeling van de mentor weegt nu sterker door dan vroeger.

De visitatiecommissie heeft het examenreglement kunnen inkijken; studenten bevestigen dat zij dit tijdig ontvangen. Het examenrooster en de examenvormen zijn ruimschoots op tijd meegedeeld en gekend. Studenten worden effectief betrokken bij het opstellen van het examenrooster.

De verschillende evaluatievormen worden duidelijk uitgelegd, en proefexamens worden als zeer zinvol ervaren.

Studenten ervaren de stage als belangrijkste toets en hebben het gevoel dat ook de opdrachten effectief inhoudelijk aansluiten bij de doelstellingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor het ontwikkelen van een integraal toetsbeleid, waarin een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende evaluatievormen.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor kandidaat-studenten die (nog) niet over de gewenste diploma's beschikken en kandidaat-studenten die door hun statuut niet kunnen bewijzen dat ze over de nodige diploma's beschikken, heeft de KaHoSL in overleg met de associatie K.U.Leuven een 'Reglement toelating tot een bachelor in de KaHoSL' uitgewerkt.

Tot nu toe heeft de opleiding ILLO echter nog geen aanvragen gehad voor een afwijking van het onderwijsreglement.

Voor en tijdens de opleiding worden de volgende initiatieven genomen voor de ondersteuning voor studenten:

- Introductieweek (voorafgaand aan de eerste lesweek) met oriëntatieproeven (ICT, Frans, Nederlands, wiskunde, dictiescreening);

- studiebegeleiding (10 % voorzien);
- monitoraten (wiskunde, Frans, Nederlands);
- dictie (door eigen lectoren Nederlands);
- proefexamens voor enkele opleidingsonderdelen;
- blokboekje voor eerstejaars;
- bereidheid van de lectoren om bij problemen extra informatie te verschaffen.

In het onderwijs- en examenreglement worden duidelijk omschreven: de algemene toelatingsvoorwaarden, de procedure voor de inschrijvingen en het studiegeld, de opbouw van de opleidingsprogramma's, de gedragscode over de taalregeling, de elementen voor de vaststelling van een studieprogramma met de bepalingen in verband met vrijstellingen, credit- en bekwaamheidsbewijzen, de examenprocedures, de maatregelen voor studievoortgang, de rechten, plichten en rechtsbescherming van de student, de ombudsfunctie, de maatregelen om de gelijkheid van kansen te waarborgen en het bijzondere statuut van bepaalde studenten.

Op 1 november 2004 telde de LLO in de campus Aalst 309 en in Sint Niklaas 284 studenten. Ongeveer de helft heeft een TSO-opleiding achter de rug. Rond de 40 % heeft ASO gevolgd. Er is maar een kleine groep studenten die BSO heeft gevolgd.

Er zijn flexibele leerroutes mogelijk voor studenten die al een diploma hoger onderwijs hebben gehaald. Er werd een EVC/EVK-procedure op hogeschoolniveau uitgewerkt. Deeltijds studeren is mogelijk.

Binnen het Lerarendepartement kunnen studenten per semester van de ene campus naar de ander gaan. In 3 ILO is er de mogelijkheid om deel te nemen aan een verkort traject (KULAK), om hierna in één jaar de academisch gerichte bachelor onderwijskunde te behalen.

Vanaf het academiejaar 2005-2006 is er in de opleiding een studietrajectbegeleider werkzaam (10 % FTE). De studietrajectbegeleider staat het opleidingshoofd bij om de studenten die een geïndividualiseerd traject volgen, te begeleiden. Hij helpt hen bij het uitstippelen van het traject en de opvolging ervan. Tot nog toe werd een 50-tal dossiers opgemaakt op de campus Waas en een 55-tal op campus Aalst.

De visitatiecommissie stelt vast dat de opleiding effectief instroomanalyses maakt en ook in de studie- en studentenbegeleiding rekening houdt met de gewijzigde instroom.

Sommige OP-leden zijn ook bezorgd over die gedifferentieerde instroom en de verminderde schriftelijke en mondelinge taalvaardigheden bij de instromende studenten. Algemeen stellen de OP-leden dat stagiairs veel spelfouten maken, maar dat heeft te maken met de gewijzigde instroom. Dit probeert men op te vangen door instap- en herhalingsstoetsen en mentoring. Deze initiatieven zijn echter vrijblijvend. Slechts bij zeer slechte resultaten tijdens de eerste instaptoetsen van wiskunde en/of Frans worden studenten (bijna) verplicht doorgestuurd naar de mentoring.

Docenten betreuren de uitval in het eerste jaar die volgens hen voornamelijk het gevolg is van desinteresse, een gebrek aan engagement en inzet en het niet-gebruiken van het mentoraat.

Momenteel is ongeveer één op de zeven studenten GOP-student (geïndividualiseerde opleidingsprogramma's).

De OP-leden wijzen erop dat er naar hun aanvoelen momenteel nog maar een beperkt aantal GOP-studenten zijn, maar zij zijn bezorgd over mogelijke toekomstige ontwikkelingen in het kader van de flexibilisering en modularisering van het hoger onderwijs. Zij wijzen op de grotere tijdsinvestering en bureaucratisering voor de hogeschool zelf, en op de sterk verminderde groepsgebondenheid die studiebelemmerend is, doordat de studenten niet alle activiteiten meer in groep volgen.

Hogeschoolbreed is er een beleidsverklaring opgesteld met de bedoeling om meer allochtone studenten te laten instromen, maar er is momenteel geen specifiek geconcretiseerd instroombeleid voor allochtonen. Momenteel is er ongeveer vijf % buitenlandse studenten ingeschreven.

Er wordt momenteel een project uitgewerkt op basis van huiswerkbegeleiding in allochtone gezinnen. Op die manier hoopt men een beter contact uit te bouwen met de allochtone bevolking, om hen op die manier gemakkelijker aan te sporen om door te studeren. Een tweede project is het uitnodigen van hogeschoolstudenten uit Turkije naar de opleiding. Men hoopt via deze contacten ook een gemakkelijker contact te krijgen met de Turkse bevolking hier in Vlaanderen.

Er wordt in het katholiek onderwijs een algemene procedure gebruikt waarbij studenten met een andere 'overtuiging' (bijvoorbeeld de islam) het vak godsdienst moeten volgen, de daaraan verbonden studiepunten (kunnen/moeten) verwerven, maar geen mandaat krijgen om zelf later het vak godsdienst te geven. De door de visitatiecommissie bevroegde allochtone student bevestigt dit.

Aanbevelingen ter verbetering:

Nader onderzoek naar kenmerken van de instroom is noodzakelijk.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De theoretische component van de opleiding wordt modulair en probleemgestuurd ingevoerd. Het huidige curriculum bestaat uit een gemeenschappelijk programma van 45 SP dat zowel in de opleiding leraar lager onderwijs als in de opleiding leraar kleuteronderwijs en leraar secundair onderwijs groep 1 (regentaat) voorkomt.
- Het curriculum beantwoordt aan de einddoelstellingen en basiscompetenties.
- Het gemeenschappelijke en specifieke programma vormen een geïntegreerd geheel. De vakinhoudelijke aspecten en de beroepspraktijk zijn op elkaar afgestemd en worden geïntegreerd in het curriculum. De relatie tussen de doelstellingen wordt duidelijk in de portfolio en het eindevaluatiegesprek.
- Het stageconcept is gegroeid uit intens overleg met vaklectoren en pedagogen, en in samenwerking met het werkveld.
- De internationale dimensie in het onderwijsprogramma wordt gegarandeerd door de internationale en nationale studenten- en lectorenmobiliteit.
- Het curriculum kent een duidelijke en transparante verticale en horizontale samenhang.

- Er wordt gebruikgemaakt van werkvormen en onderwijsmiddelen die aansluiten bij de beoogde doelstellingen.
- Het examenreglement is duidelijk en er wordt gebruikgemaakt van diverse evaluatievormen.
- De algemene toelatingsvoorwaarden en -procedures worden duidelijk omschreven in het onderwijs- en examenreglement, en zijn gekend bij de studenten.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De procedures voor het personeelsbeleid liggen vast in het kwaliteitshandboek van de KaHoSL (<https://kwaliteitshandboek.kahosl.be/>). Deze procedures regelen de aanwervingen, evaluaties, bevorderingen enzovoort.

De KaHoSL heeft een uitgewerkt beleid voor het rekruteren en selecteren van personeel. Hierbij wordt rekening gehouden met de decretale verplichtingen wat betreft het toe te wijzen takenpakket: onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en projectmatig wetenschappelijk onderzoek.

De norm die voor de taakinvulling van het personeel wordt gehanteerd, is principieel dezelfde als die voor de studenten en wordt Europees algemeen aanvaard: een taakbelasting tussen de 1.500 en 1.800 belastingsuren per jaar.

Voor het begeleiden en evalueren van personeel wordt het klassieke systeem van plannen, functioneren en evalueren gebruikt. Jaarlijks wordt een planningsgesprek gevoerd waarin de taakbelasting voor het komende jaar wordt vastgelegd en wordt een functioneringsgesprek gevoerd met elke collega in verband met plannen, functioneren, persoonlijke wensen, mogelijke problemen ...

Een evaluatiegesprek wordt gevoerd na minstens één functioneringsgesprek en wordt in principe om de drie jaar voor elke collega georganiseerd. Dit gesprek gebeurt onder andere aan de hand van de evaluatie van lectoren door studenten. De verslagen van deze gesprekken zijn te raadplegen in de personeelsdossiers bij de opleidingshoofden. Naast deze geformaliseerde gesprekken wordt het functioneren van het OP ook tijdens de vakwerkgroepen besproken.

Voor het bevorderingsbeleid werden duidelijke criteria geformuleerd om een lector tot hoofdlector en een praktijklector tot hoofdpraktijklector te bevorderen. Hierbij wordt rekening gehouden met de inzet van de lector, zijn didactische en onderwijskundige kwaliteiten, prestaties op het vlak van maatschappelijke dienstverlening en/of projectmatig wetenschappelijk onderzoek, de mate waarin de kandidaat een visie op de toekomst heeft en zich loyaal opstelt ten opzicht van de hogeschool en zijn missie.

Bevorderingen werden op de beide campussen nog niet in de realiteit doorgevoerd. Er wordt naar gestreefd om alle personeelsleden die eenzelfde opdracht vervullen eenzelfde verloning te geven. Enkel opleidingshoofden krijgen een mandaatsvergoeding.

Het aanwervingsbeleid van de hogeschool wordt toevertrouwd aan de departementen en de opleiding. Nieuwe personeelsleden worden zowel op hogeschool- als op opleidingsniveau geïntroduceerd: op hogeschoolniveau door een introductiedag met kennisname van het bestuur en de missie; op opleidingsniveau door de begeleiding via het opleidingshoofd en het peterschap door een collega van dezelfde vakwerkgroep.

Op de campus Waas is het taakinvullingsbeleid een verantwoordelijkheid van het opleidingshoofd.

Hierbij wordt uitgegaan van de volgende basisprincipes:

- transparantie: alle personeelsleden kunnen over een overzicht van de taakinvulling van andere collega's beschikken, zeker wat lectoren van eenzelfde vakgroep en stagebegeleiding betreft;
- inspraak via plannings- en functioneringsgesprekken;
- streven naar gelijkwaardigheid in taakbelasting, rekening houden met intrinsieke kwaliteiten: de opleiding heeft de laatste jaren heel wat nieuwe taken moeten opnemen, waardoor nieuwe uitdagingen voor personeelsleden werden gecreëerd. Dit nieuwe takenpakket (internationalisering, PWO, ICT, studietraject-begeleiding ...) heeft men zoveel mogelijk laten aansluiten bij de competenties van de betrokken personeelsleden;
- verantwoordelijkheid: elk personeelslid draagt de verantwoordelijkheid over de taken die hem/haar werden toegewezen.

Dit alles resulteert in een lectorenbelastingsfiche die elk personeelslid vóór het begin van het academiejaar ontvangt in de campus Waas. De berekeningsmethode hiervan volgens bepaalde wiskundige formules ligt vast. Op deze wijze hebben alle personeelsleden een goed zicht op hun taken. Ze hebben er trouwens zelf inspraak in gehad, zoals hierboven aangegeven.

In de campus Aalst wordt niet gewerkt met lectorenbelastingsfiches, maar wordt een lijst gegeven van de taakverdeling van de lectoren over de verschillende jaren en de verschillende opleidingen.

In de campus Aalst wordt bij het begin van het academiejaar een summier overzicht gegeven van de taakverdeling.

Er wordt ervoor gekozen om medewerkers met dezelfde opdrachten (onderwijsbevoegdheid, stagebegeleiding enzovoort) zoveel mogelijk eenzelfde verloning toe te kennen. OP-leden worden ingezet volgens hun specialiteit/kwalificatie.

De visitatiecommissie heeft inzage gehad in de lectorenbelastingsfiches.

Algemene professionaliseringsinitiatieven worden op verschillende niveaus uitgebouwd:

- op associatieniveau;
- op hogeschoolniveau;
- op het niveau van de opleidingen/vakgroepen.

Hierbij wordt de nadruk gelegd op het feit dat alle lectoren de kans krijgen en verplicht worden om jaarlijks minstens één vakinhoudelijke en één onderwijskundige navorming te volgen.

Op hogeschoolniveau worden er jaarlijkse vaste initiatieven aangeboden, zoals hierboven beschreven in het beleidsplan.

Op opleidingsniveau wordt dit beleidsplan geconcretiseerd op de volgende wijze:

- navormingsinitiatieven en -uitnodigingen worden steeds aan de betrokkenen overgemaakt;
- lectoren hebben zelf de verantwoordelijkheid voor het al dan niet volgen van navorming;
- de betaling voor navorming wordt door het opleidingssecretariaat geregeld;
- het opleidingshoofd vergemakkelijkt navorming door het vrijroosteren van lectoren. Het lesrooster is immers een flexibel gegeven waarin lectoren inspraak hebben, zonder de studenten en de opleiding uit het oog te verliezen;
- van de gevolgde bijscholing wordt een verslag gevraagd, dat in KaHo-intern verschijnt (bijlage 3/4) verschijnt. Dit verslag geldt als bewijs voor financiering van de gevolgde bijscholing. Helaas gebeurt deze verslaggeving tot nu toe niet altijd even consequent;
- lectoren die nieuwe competenties hebben verworven, krijgen voldoende vrijheid om die toe te passen binnen het kader van hun lectorenbelasting;
- nieuwe personeelsleden worden op geregelde basis uitgenodigd voor een gesprek met het opleidingshoofd om eventuele problemen op te lossen en om even 'bij te praten'. Ze hebben ook de vrijheid om problemen

aan te kaarten: de 'open deur'-politiek van het opleidingshoofd. 'Oude' personeelsleden hebben die kansen trouwens ook;

- de opleiding organiseert uiteraard ook zelf bijeenkomsten met betrekking tot een actueel item, bijvoorbeeld Toledo.

Een nominatieve lijst met gepresteerde bijscholings- en navormingsactiviteiten is opgenomen in de bijlage van het ZER

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie pleit in het kader van het personeelsbeleid voor het optimaliseren van het aanwervingsbeleid van lectoren.

De commissie pleit voor het verder ontwikkelen van een algemeen professionaliseringsbeleid voor de medewerkers in het kader van de prioritaire doelen van de opleiding.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De professionele gerichtheid van de opleiding wordt gegarandeerd door een goede kennis van het werkveld, door medewerking van het beroepenveld aan leerplancommissies, handboeken, navormingsinitiatieven, themawerkgroepen enzovoort.

Voor bepaalde aspecten van enkele opleidingsonderdelen, vooral in het derde jaar, wordt een beroep gedaan op ervaringsdeskundige externen.

De hogeschool heeft een beleidsplan voor onderwijskundige professionalisering ontwikkeld voor alle personeelsleden. Daarvoor wordt een aantal activiteiten uitgebouwd op associatieniveau, hogeschoolniveau en op het niveau van de opleidingen/vakgroepen.

Op associatieniveau:

- worden alle personeelsleden via hun opleidingshoofd op de hoogte gesteld van alle opleidingen die worden aangeboden door de Associatie K.U.Leuven, alsook van het aanbod van de Vliebergh - Sensie-leergangen;
- verzorgt de KaHoSL, samen met het Eeckhoutcentrum, de KULAK, de KATHO en de KHBO, jaarlijks een aanbod van vier opleidingsdagen rond een centraal thema, dat aansluit bij de actuele noden van lectoren en de evoluties die zich in het onderwijs, en meer bepaald in het hoger onderwijs voordoen;
- wordt gezocht naar een passend opleidingsaanbod voor nieuwe lectoren;
- wordt ook aandacht besteed aan professionalisering van het ATP.

Op hogeschoolniveau:

- wordt jaarlijks een evenement georganiseerd voor nieuwe medewerkers. Op deze onthaaldag ontvangen zij een informatiepakket over de organisatie, de structuur en werking van de KaHoSL, alsook een toelichting bij het gebruik van het kwaliteitshandboek;
- worden jaarlijks twee KaHo-dagen georganiseerd, eveneens rond een actueel thema. Deze worden ingericht door de Centrale Dienst Navorming, die instaat voor het aanbieden van opleidingsoverschrijdende navorming voor personeelsleden;
- wordt jaarlijks een aantal studiedagen voor opleidingshoofden, vakgroepvoorzitters en departementshoofden georganiseerd. Inhoudelijk komt hier vooral wetgeving aan bod en hoe het beleid van KaHoSL hiermee omgaat;
- worden ad-hochthematrainingen gegeven voor alle personeelsleden of voor specifieke doelgroepen. We denken hierbij aan de opleidingen Word, Excel, Access, PowerPoint en recent Toledo die werden verzorgd/aangeboden door KaHo-personeel.

Op het niveau van de opleidingen zelf:

- de opleidingshoofden (of vakgroepvoorzitters) stellen in functie van de competentiebehoeften van het team en van de plannings- en functioneringsgesprekken de individuele opleidingsbehoeften van hun medewerkers vast;
- wordt erop toegekeken dat alle lectoren jaarlijks de gelegenheid krijgen om naast de KaHo-dagen minstens één vakinhoudelijke en één onderwijskundige navorming te volgen. Hiervoor kan hij/zij een beroep doen op een extern aanbod, alsook op het aanbod van de associatie;
- kunnen personeelsleden in overleg met het opleidingshoofd of de vakgroepvoorzitter een keuze maken uit de aangeboden navorming of kunnen zij bijkomende (externe) navormingen volgen. Het opleidingshoofd maakt dit mogelijk.

De opleiding wordt gedragen door bijna uitsluitend academisch gevormde personeelsleden die bijgevolg een hoger kwalificatieniveau bezitten dan de studenten die ze opleiden. Alle collega's beschikken over de noodzakelijke didactische kwalificaties. Dit wordt bij de selectie gecontroleerd. Zij hebben allemaal het statuut van lector. Sinds een drietal jaar wordt in campus Waas een bijkomende praktijklector aangeworven voor de stage. Uit studenten-enquêtes blijkt dat bijna alle personeelsleden minstens 'goed' als beoordeling krijgen; een gemiddelde score van meer dan 3 op 4.

Het initiatief voor onderwijskundige professionalisering van lectoren wordt effectief zowel op opleidings- als op individueel niveau (individuele lectoren in overleg met het opleidingshoofd) genomen. Het OP bevestigt dat het professionaliseringsbeleid in de praktijk vrijblijvend is. Er zijn geen POP'en en er is geen gemeenschappelijke coördinatie, noch een evaluatiesysteem van de bijscholing.

Een nominatieve lijst met gepresteerde bijscholings- en navormingsactiviteiten per lector is ter beschikking tijdens de visitatie.

Vertegenwoordigers uit het beroepenveld stellen dat de lectoren voldoende kennis en voeling hebben met de praktijk. Er is wel duidelijk een verschil wanneer vaklectoren uit een ander studiegebied komen dan het studiegebied waarin de student stage doet.

Voorts stelt de visitatiecommissie ook vast dat:

- de beroepspraktijk/stagescholen zich verbonden voelen met de hogeschool en de inspanningen van de hogeschool waarden waarmee zij betrokken/geïnformeerd worden over het stageconcept en de stageorganisatie;
- de beroepspraktijk zichzelf uitnodigt om de samenwerking in de toekomst te intensiveren.

De commissie heeft waardering dat de samenwerkingsinitiatieven ingezet zijn en stelt tegelijkertijd vast dat ze aan een begin staan van een noodzakelijke ontwikkeling. De genomen initiatieven geven de commissie vertrouwen voor de toekomst.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie bepleit nader onderzoek naar de mogelijkheid om nog meer medewerkers uit het beroepenveld te integreren in de opleiding en verantwoordelijkheid te geven bij de ontwikkeling en uitvoering van het opleidingsprogramma.

De commissie bepleit ook het ontwikkelen van een structureel (vak)didactisch bijscholingsbeleid

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De KaHoSL stelt in totaal een 520-tal VTE te werk, onder wie 350 VTE onderwijzend personeel.

Het bestuur stelt dat de meest dominante en belemmerende factor in het personeelsbeleid de beperking van de loonkosten tot 85 % van de werkingsenveloppe blijkt te zijn (gereduceerd tot 84 % door de raad van bestuur).

De globale enveloppe van de hogeschool wordt verdeeld over de vier departementen, rekening houdend met de decretaal vastgelegde coëfficiënten (1,6 voor de lerarenopleiding).

Campus Waas

Voor de opleiding ILLO en ILSO samen wordt er één gemeenschappelijk secretariaat voorzien, dat bijgevolg door 1,75 FTE wordt bemand.

Het departement beschikt over 25 OP-leden: 21 lectoren en vier praktijklectoren. Acht lectoren werken voltijds voor de opleiding, de andere lectoren deeltijds, gaande van 10 tot 80 % van hun opdracht. De opleiding beschikt in totaal over 16,10 VTE, wat ongeveer een lector-studentratio geeft van 1/17.

Campus Dirk Martens

Het departement beschikt over 25 lectoren en 1,5 administratieve medewerker.

Vijftien lectoren werken voltijds voor de opleiding, de anderen deeltijds, gaande van 10 tot 95 % van hun opdracht. Op de campus Aalst werken in totaal 19,65 VTE. Dit betekent een lector-studentratio van ongeveer 1/16.

Het OP wordt ook ingezet voor diverse beleids- en onderwijsondersteunende functies binnen de opleiding, onder meer studiegebiedcoördinatie, klaspedagogen, studietrajectbegeleiding, coördinatie internationalisering, coördinator ICT ...

De leeftijd van de werknemers varieert van 24 tot 54 jaar en is vrij evenwichtig verdeeld, met een iets grotere groep tussen 48 en 52 jaar. Van de 25 VTE's zijn er 9 mannen en 16 vrouwen.

Het OP ervaart een grote taakbelasting door het verhoogd aantal studenten in de KaHoSL, zonder dat complementair ook het aantal OP-leden is verhoogd. Door de veranderingen in het hoger onderwijs zijn er de voorbije jaren ook steeds meer opdrachten bijgekomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

In het kader van het personeelsbeleid is er meer aandacht nodig voor de werkdruk van het personeel.

Administratieve ondersteuning van de lectoren heeft een positief effect op het kunnen uitvoeren van hun kerntaken en wordt door de commissie als een bijdrage tot het legitimeren van de werkdruk gezien.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding beschikt over een gekwalificeerd onderwijskorps met voldoende professionele gerichtheid.
- De procedures voor het personeelsbeleid liggen vast in het kwaliteitshandboek. Deze procedures regelen de aanwervingen, functioneringsgesprekken, evaluaties, bevorderingen enzovoort.
- Er worden systematisch kansen geboden voor bijscholing en professionalisering.
- Het personeel heeft de nodige didactische, inhoudelijke en organisatorische kwalificaties om de opleiding te realiseren.
- De commissie waardeert de grote inzet en betrokkenheid van het personeel, maar vraagt een bezinning over de draagkracht van de personeelsformatie in relatie tot de kwaliteitsontwikkeling van de opleiding.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Campus Waas

Campus Waas is gelegen in het centrum van de stad Sint-Niklaas en is gemakkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer.

Voor de lessen beschikt de opleiding over leslokalen die ter beschikking staan van de hele campus, maar hoofdzakelijk door de opleiding ILLO (en soms ook door ILSO) worden gebruikt: een ruim klaslokaal voor alle klassen (vier eerstejaarsklassen, twee tweedejaarsklassen, twee derdejaarsklassen) en vaklokalen voor biologie, geschiedenis, aardrijkskunde, muziek-muzische opvoeding, ICT en beeldopvoeding.

Voor de praktijklessen bewegingsopvoeding wordt gebruikgemaakt van de turnzaal van de NV Fysiofit, een sportcentrum op tien minuten fietsen van de campus.

Enkele nieuwe auditoria werden in de nieuwbouw ingericht voor flexibele opstellingen (onder andere demonstratie- en proeflessen).

Alle lokalen zijn voorzien van de noodzakelijke didactische hulpmiddelen.

De studenten en het personeel maken gebruik van een afzonderlijk academisch netwerk met Internettoegang en gemeenschappelijke netwerkprinters.

In de mediatheek/studielandschap staan computers permanent ter beschikking van de studenten. Een kopieerapparaat is voor studenten ter beschikking, eveneens in de mediatheek (er kan betaald worden met proton). Er werd een halftijdse kracht aangenomen om de beperkte Cursusdienst en de kopieerwerken te verzorgen.

De grote oplage van cursussen wordt verzorgd door een externe dienst op wandelafstand van de campus.

Er is ongeveer één pc per zes studenten beschikbaar.

De mediatheek (die in de nieuwbouw een hele verdieping inneemt) wordt uitgebouwd tot een volwaardig studielandschap, waar alle faciliteiten aanwezig zijn voor gericht onderzoekswerk, zelfstudie, groepswerk enzovoort. Hiervoor werd ook gezorgd voor de nodige computers met netwerkaansluitingen, kopieertoestellen en netwerkprinters.

De mediatheek zal op de nieuwe campus een centrale functie innemen als 'zenuwcentrum'.

De mediatheek is ook in het weekend geopend, omdat een deel van een openbare bibliotheek werd ondergebracht in de schoolmediatheek.

Het mediatheekteam bestaat uit twee bibliothecarissen en één assistente.

De mediatheek maakt gebruik van diverse elektronische databanken, zoals UDC en SISO.

Uit de tevredenheidsenquête van de afgestudeerden bleek dat de verouderde infrastructuur van de Kasteelstraat (campus BNS-OLVP) als een van de meest opvallende negatieve punten naar voren werd geschoven. Door de nieuwbouw wordt hieraan verholpen.

Studenten in Sint-Niklaas bevestigen ook dat er voldoende ICT-accomodatie aanwezig is, en dat audiovisueel materiaal kan worden uitgeleend voor de stages.

Campus Aalst

De campus ligt aan de rand van de stad, op het grondgebied van de deelgemeente Nieuwerkerken, in de onmiddellijke omgeving van het op- en afrittencomplex nummer 19 van de E40. De campus is gemakkelijk te bereiken met het openbaar vervoer vanaf het station van Aalst.

De lokalen van de lerarenopleiding bevinden zich overwegend op de tweede verdieping van het hoofdgebouw. Er wordt ook gebruikgemaakt van de gemeenschappelijke vergaderlokalen aan de zuidkant. Daarnaast zijn er drie leslokalen op de gelijkvloerse verdieping, waaronder twee voor beeldopvoeding. Voorts beschikt de campus over een sportzaal voor de lessen bewegingsopvoeding. Waar nodig worden ook lokalen van andere opleidingen gebruikt.

In het totaal zijn er veertien leslokalen, waarvan sommige bij voorkeur een functie als vaklokaal hebben: één lokaal muziekopvoeding, twee lokalen wereldoriëntatie, twee lokalen beeldopvoeding, één lokaal wiskunde, één lokaal agogische vaardigheden, één lokaal audiovisuele media, één sportzaal, vijf algemene leslokalen en één computerklas met acht pc's, permanent te gebruiken door studenten of lectoren met een elektronische toegangkaart via het secretariaat.

De meeste leslokalen hebben veertig of vijftig zitplaatsen, één lokaal heeft tachtig plaatsen. Er kan ook worden gebruikgemaakt van de gemeenschappelijke auditoria of de gemeenschappelijke computerklassen op de verdieping -1.

Alle klassen zijn voorzien van een magnetisch krijtbord en een overheadprojector.

Diverse audiovisuele apparatuur is ontleenbaar via het secretariaat: vier dataprojectoren, vier video/dvd- en tv-installaties, 2 cd-spelers, één draagbare overheadprojector, drie digitale en één analoge videocamera en twee digitale fototoestellen.

Naast de les- en vaklokalen beschikt het OP over de volgende lokalen: een kantoor voor de beide opleidingshoofden van ILKO en ILLO, het opleidingssecretariaat van 'onderwijs', de lectorenruimte voor ILKO en ILLO met drie computers, verbonden met de netwerkprinter, een lokaal dat afwisselend wordt gebruikt voor trajectbegeleiding ILKO/ILLO en internationalisering ILKO/ILLO en een lokaal volgens afspraak gebruikt door de logopediste en de ICT-ondersteuner.

Administratie en opleidingshoofden gebruiken een afgeschermd administratief computernetwerk. Studenten en personeel maken gebruik van een afzonderlijk academisch netwerk met Internettoegang en gemeenschappelijke netwerkprinters.

In de mediatheek/het leercentrum staan computers permanent ter beschikking van de studenten. Meerdere kopieerapparaten, ook voor kleurenkopieën, zijn voor de studenten ter beschikking, eveneens in de mediatheek/het leercentrum. Er is een voltijdse kracht aangenomen om de goed draaiende Cursusdienst en de kopieerwerken te verzorgen.

De catering wordt uitbesteed.

In 2004 behaalde de campus Aalst voor het eerst het Milieucharter Oost-Vlaanderen. Meer informatie is te vinden op de webstek van de campus: www.aalst.kahosl.be/milieucharter/.

De mediatheek situeert op drie niveaus, elk met een eigen functie en invulling: een leeszaal, een lokaal voor uitleenbare materialen en de ICT-ruimte: het projectlokaal voor ICT- en buroticatoepassingen.

Er staan 27 computers opgesteld waarvan de helft 'surfcomputers' (met alleen Office en Internet) en de overige 'groepscomputers' (met Office, Internet, Autocad, Lotus ...) zijn.

Voor project- en groepswork zijn er vier 'eilandjes' voorzien met telkens een aantal computers. Het gebruik van de computers is vrij voor de studenten.

In het algemeen heeft de visitatiecommissie vastgesteld dat zowel het OP als de studenten tevreden zijn over de beschikbare faciliteiten (computers, mediatheek, sporthal).

De visitatiecommissie heeft tijdens haar bezoek vastgesteld dat de beide vestigingsplaatsen over voldoende actueel audiovisueel didactisch materiaal beschikken. De campus Waas is wel modern ingericht en kan door zijn situering in een recente nieuwbouw een beroep doen op meer en modernere ICT-accommodatie.

Studenten van de beide campussen bevestigen dat er meer dan voldoende ICT-mogelijkheden zijn. Vooral de studenten van de campus Waas bevestigen de didactische mogelijkheden van de nieuwe mediatheek en het studielandschap.

De visitatiecommissie heeft bij haar bezoek aan de mediatheek van de beide vestigingsplaatsen vastgesteld, dat de bibliotheken beschikken over een uitgebreid aantal actuele tijdschriften en over zeer veel didactisch materiaal.

De visitatiecommissie drukt ook haar waardering uit voor de samenwerking tussen de campus Waas en de stad Sint-Niklaas met het oog op het gezamenlijk uitbaten van de bibliotheek.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is een hele organisatie van studie-, studenten- en trajectbegeleiding uitgewerkt in de beide vestigingsplaatsen.

De grote werkingsprincipes zijn voor de beide vestigingsplaatsen gelijklopend.

De communicatie binnen de opleiding ILLO wordt op de beide campussen door lectoren en studenten, volgens de tevredenheidsenquêtes, als een te borgen sterk punt beschouwd.

De studiegids is een zeer belangrijk gebruiksinstrument en bevat onder meer informatie over de beleidsverantwoordelijken, de missie, de onderwijsvisie en de basiscompetenties, de jaarplanning en de organisatie (praktische afspraken), de uurroosters, de stage, het onderwijs- en examenreglement.

De studenten ontvangen bij het begin van het academiejaar:

- een studiegids met daarin noodzakelijke informatie over de opleiding;
- het onderwijs- en examenreglement (dat tijdens de instapweek wordt toegelicht), met onder andere de volgende informatie: toelatingsvoorwaarden tot de examens, organisatie van de examens, de examencommissie, beraadslaging, beoordeling, vrijstellingenbeleid;
- de ECTS-fiches per opleidingsonderdeel.

Verdere informatieoverdracht gebeurt via ad valvas (weekrooster/weekkrant, berichten ...), e-mail (er wordt per klas/per jaar een e-mailgroep aangemaakt), mondelinge berichtgeving/toelichting in de klas, de website (met onder andere het weekrooster/de weekkrant en het examenrooster) en via de student-klasverantwoordelijke.

Abituriënten worden op verschillende manieren geïnformeerd: website, folders, SID-in's enzovoort. Vanuit de opleiding worden jaarlijks twee infonamiddagen en één opendeurdag georganiseerd (zie jaarkalender - studiegids). Toekomstige studenten kunnen dan de campus verkennen, informatie verzamelen en een praatje maken met toekomstige lectoren.

De week vóór de feitelijke start van de lessen worden op de campus Waas een instapweek en op de campus Dirk Martens introductiedagen georganiseerd. Tijdens deze dagen maken de studenten kennis met de infrastructuur, de betrokkenen van de opleiding en de ondersteunende diensten van het departement.

Tijdens de instapweek of kort nadien vinden er op de campus Waas enkele oriënterende toetsen plaats om snel en efficiënt te kunnen starten met feedback over mogelijke aandachtspunten. Er worden toetsen afgenomen voor wiskunde, Nederlands (grammatica, schriftelijke taalvaardigheid, dictie en logopedie), Frans, ICT en muziek (zang).

Op de campus Dirk Martens worden oriënterende toetsen voor wiskunde en Frans afgenomen. Er gebeurt een screening voor taal door logopedisten. De vaklector Nederlands probeert via een dictee de spellingscapaciteiten van de studenten in te schatten. Voorts wordt er in deze instapweek informatie gegeven over de opleiding en wordt er kennisgemaakt met de verantwoordelijken voor de verschillende aspecten van de opleiding. Ook wordt ook de visie op de stage toegelicht en ontvangen de studenten de studiegids.

Studiebegeleiding richt zich vooral op de eerstejaarsstudenten. Bij het begin van het academiejaar wordt een instapweek georganiseerd. De studenten van het tweede jaar informeren op spontane wijze de eerstejaarsstudenten tijdens de instapdagen.

Alle studenten worden gescreend op mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid. Aan de hand van de resultaten worden remediërende acties voorgesteld (bijvoorbeeld dictie of logopedie volgen, extra studie van de spelling ...). Er zijn instaptoetsen, onder meer voor Frans en wiskunde, met aansluitend oefenmateriaal en eventuele remediëring via het monitoraat.

Tijdens het academiejaar kan de student voor individuele remediering bij vakinhoudelijke problemen terecht bij de vaklector.

Er worden sessies studiemethodiek georganiseerd in verband met notities maken en 'papers' schrijven, teksten lezen, bewerken en structureren, plannen, samenwerken met lectoren en studenten, memoriseren en afleggen van examens, informatieavond voor de ouders van de eerstejaarsstudenten (alleen op de campus Dirk Martens), organisatie van een informatiesessie over faalangst, proefexamens (alleen op de campus Dirk Martens) voor bepaalde opleidingsonderdelen (wiskunde, wero-natuur, Frans of algemene didactiek), organisatie van de sessie 'Ken jezelf' om je eigen leerstijl te ontdekken enzovoort.

Studenten met psychosociale problemen kunnen op eigen initiatief of via doorverwijzing van lectoren een beroep doen op de SOVO-medewerker die instaat voor psychosociale begeleiding.

De examenroosters worden door vertegenwoordigers van de studenten en door de dienst Studiebegeleiding bekeken vanuit de studiebelasting en de haalbaarheid voor de student. Na de partiële examens is er een lectorenvergadering waarin de resultaten van de examens en de eerste stagerealizatie worden besproken. De studenten krijgen een rapport met hun resultaten. Aansluitend is er persoonlijk contact met de studenten die op de volgende terreinen minder goed presteren: studiehouding, studiemethodiek, taal, vakinhoudelijke aspecten, faalangst enzovoort. Naargelang de problematiek gebeurt dit contact met het opleidingshoofd, de (klas)pedagoog, de vaklector, de lector Nederlands of de medewerker van de dienst Studie- en studentenbegeleiding.

Op de campus Waas krijgen de studenten een blokboekje waarin algemene informatie is opgenomen over het afleggen van examens en de examenperiode. Elke vaklector heeft ook de mogelijkheid om specifieke informatie over zijn vak (zoals te kennen leerstof en de manier wijze van examineren) hierin te laten opnemen.

Tijdens de examenperiodes zijn de ombudsvrouw en de medewerkers van de dienst Studie- en studentenbegeleiding steeds bereikbaar om studenten op te vangen.

Er wordt jaarlijks een enquête afgenomen bij alle eerstejaarsstudenten om de werking te evalueren en eventueel bij te sturen. Er werd een procedure rond afhakers uitgewerkt, die al enkele jaren op de campus Aalst wordt gehanteerd en vanaf nu ook op de campus Waas zal gebruikt worden (zie ook onderwerp 5)

Jaarlijks wordt voor derdejaarsstudenten op het einde van het academiejaar een instapmodule of afstudeerweek van één week georganiseerd. Deze module heeft de bedoeling om de 'praktijkschok' te verlichten. Bij de organisatie van deze week worden ook de onderwijsinspectie, de begeleiding en de godsdienstinspectie betrokken. Er worden onderwerpen behandeld zoals instappen in de klaspraktijk, leidraad voor beginnende leerkrachten, getuigenissen van pas afgestudeerden, COV en VDAB en solliciteren.

Vanaf het academiejaar 2005-2006 beschikt de opleiding over een studietrajectbegeleider (10 % FTE). Deze staat het opleidingshoofd bij om de studenten die een geïndividualiseerd traject volgen, te begeleiden. Hij helpt hen bij het uitstippelen van het traject en de opvolging ervan. Tot nog toe werden de IAJ-programma's opgesteld door de opleidingshoofden op de beide campussen. Nu wordt dit werk meer overgenomen door de studietrajectbegeleiders, die dit academiejaar een 50-tal dossiers opmaakten op de campus Waas en een 55-tal op campus Dirk Martens.

Tijdens de visitatie bevestigen de studenten van de beide vestigingsplaatsen de talrijke begeleidingsmomenten. De meningen hierover verschillen: sommige studenten vinden dit zeer goed, anderen vinden het eerder betuttelend en hebben meer last van bepaalde verplichte begeleidingsmomenten. Sommige studenten zouden meer zelfstandig willen kunnen kiezen voor bepaalde vormen van monitoraat, zonder dat die verplicht zijn. Studenten bevestigen wel de meerwaarde van het monitoraat.

Tijdens de visitatie bevestigen de studietrajectbegeleiders dat ongeveer één op de zeven studenten nu een geïndividualiseerd programma heeft. Voor heel wat studenten in het eerste jaar is dit een goede ontwikkeling, met het oog op het verminderen van de drop-out. De mogelijkheden zijn door de studenten gekend, maar de trajectbegeleiders bevestigen dat zij deze studieduurverkortings niet propageren en/of promoten, omdat dit vanuit didactisch oogpunt toch wel gevolgen heeft die juist voor zwakkere studenten eerder nefast zijn. De evolutie naar geïndividualiseerde programma's gaat immers vaak ten koste van het groepswork in de opleiding, en dit is nu juist een sterke studiebevorderend element.

Er zijn geen systematische registratie en geen effectmeting van de bereikte resultaten van de Ombudsdienst. De studiebegeleiders hebben ook geen duidelijk zicht op het bereikte resultaat. Het is ook moeilijk meetbaar.

De verantwoordelijken voor SSB betreuen het, dat nog steeds vooral die studenten naar de dienst komen die het niet echt nodig hebben. Indien algemene sessies zoals 'leren leren' niet werken, wordt de student soms doorverwezen naar de Mentorenopleiding.

Het overgrote deel van de afhakers in het eerste jaar heeft psychosociale problemen en heeft de moeilijkheidsgraad van de opleiding verkeerd ingeschat. Er is een uitstapprocedure voor afhakers.

Op de campus Waas is een ex-directrice verbonden aan de stagebegeleiding, wat als een belangrijke verrijking wordt ervaren, omdat ook 'het schoolgebeuren' op die manier voldoende wordt opgevolgd.

Studenten van de beide campussen waarderen de opleiding vooral door de persoonsgerichte benadering en de stimulerende wijze van begeleiden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de doelmatigheid van de studiebegeleiding te onderzoeken: hebben de inspanningen daadwerkelijk effect op het studiegedrag van de student en op het rendement van de opleiding?

De commissie adviseert om de studiebegeleiding nog meer af te stemmen op de studenteninstroom; samenwerking met het secundair onderwijsveld kan hierbij nuttig zijn.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	goed
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - Het gebouw en de voorzieningen zijn geschikt voor het onderwijs.
 - De beide vestigingsplaatsen beschikken over voldoende actueel audiovisueel didactisch materiaal. De campus Waas is wel moderner ingericht en kan door zijn situering in een recente nieuwbouw een beroep doen op meer en modernere ICT-accommodatie.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Er is een hele organisatie van studie, studenten en trajectbegeleiding uitgewerkt in de beide vestigingsplaatsen. De grote werkingsprincipes zijn voor de beide vestigingsplaatsen gelijklopend.
 - Studenten zijn vertrouwd met de studiebegeleidingsmogelijkheden en waarderen de persoonlijke en menselijke begeleiding van de betrokkenen. Ze ervaren de drempel tussen studenten en lectoren als zeer klein.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De hogeschool beschikt over een kwaliteitscoördinator, een algemene Kwaliteitsraad en een Adviserende Kwaliteitsraad. Kwaliteitszorg wordt vanuit het centrale niveau gestuurd door de Algemene Kwaliteitsraad.

De Algemene Kwaliteitsraad valt samen met het directiecollege van de hogeschool. Hierin zitten de algemeen directeur, de departementshoofden, de adjunct-departementshoofden, de studiegebiedcoördinatoren en de stafmedewerkers.

Deze raad stimuleert het kwaliteitsgebeuren door onder meer de vorming van kwaliteitsraamwerken en het opstarten van KVT's (kwaliteitverbeteringsteams). Dit zijn ad-hocwerkgroepen, samengesteld uit vrijwilligers, die aan een duidelijk afgebakende en tijdsgebonden opdracht werken. De centrale diensten zorgen voor de nodige instrumenten, werkmiddelen, ondersteuning en opvolging.

De kwaliteitscoördinatoren staan aan het hoofd van de Dienst Onderwijsverzorging en -Ontwikkeling (DOO) die de onderwijsontwikkeling en -vernieuwing behartigt, en de kwaliteitszorg, de bevestigingen en evaluaties en de projecten rond onderwijsvernieuwing coördineert.

De uitvoeringsverantwoordelijkheid voor de opleidingen ligt bij de opleidingshoofden en de studiegebiedcoördinatoren van de betrokken opleiding. Het feit dat de opleiding tot onderwijzer op twee locaties – met elk een eigen lectoratenkorps en een eigen dynamiek – wordt georganiseerd, leidde naast de maandelijkse COON (Coördinatievergadering Onderwijs) tot bijkomende overlegmomenten tussen de opleidingshoofden van de opleiding ILLO. Als centraal documentatiecentrum en databank voor alle statistieken, procedures enzovoort geldt het kwaliteitshandboek dat men via het intranet kan raadplegen: kwaliteitshandboek.kahosl.be.

Vroeger werd gebruikgemaakt van ISO en werd een elektronisch kwaliteitshandboek opgesteld. In de opleiding ILLO werd in 2003 PROZA (gebaseerd op het EQA-model van EFQM) geïntroduceerd. PROZA is een kader en hulpmiddel voor zelfdiagnose en voor het formuleren van verbeteringsdoelen.

Het PROZA-instrument omvat 9 aandachtsgebieden voor zelfevaluatie. Deze 9 gebieden worden verder uitgewerkt in 65 aandachtspunten, toegespitst op de eigenheid van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

Die aandachtspunten bestrijken alle belangrijke organisatorische en kwaliteitsbepalende factoren in een onderwijsinstelling. De concrete inhoud van elk aandachtspunt wordt geëxpliciteerd in maximaal 25 evaluatievragen. Per aandachtspunt zijn de vragen geordend in vijf ontwikkelingsfasen. Elke fase komt overeen met een stap in professionalisering en een kwaliteitsvolle ontwikkeling van de organisatie.

Concreet gebeurde de invoering in de opleiding ILLO als volgt:

- een Quick-scan in 2003;
- een PROZA-afname in 2003 in heterogene personeelsgroepen (een vijftal groepen van vijf personen) die een deel van PROZA doorliepen;
- een PROZA-afname in 2005: twee groepen die de helft van het PROZA-instrument doorliepen (in de vorm van studiedagen).

Centraal staan de onderwijsgebonden processen (curriculumontwikkeling en -evaluatie). Daarnaast is er ook aandacht voor het personeelsbeleid, de facilitaire dienstverlening en de relatie met het werkveld.

Aangezien de informatie in 2005 'gedateerd' was, besloot men om het PROZA-instrument opnieuw te doorlopen. Dit gebeurde op het einde van het academiejaar 2004-2005.

De sterkte-zwakteanalyse werden opgenomen in het ZER.

Voor het ondersteunen van het kwaliteitszorgsysteem werden meerdere meetinstrumenten ontwikkeld. Per departement werden afspraken gemaakt over het tijdstip van de afname. Voor de opleiding ILLO probeerde men ook departementsoverschrijdend maar binnen het studiegebied af te spreken.

De volgende bevragingen met resultaten zijn opgenomen in het ZER:

- tewerkstellings- (of job-) enquête pas afgestudeerden (jaarlijks in januari);
- tevredenheidsenquête pas afgestudeerden (jaarlijks in januari);
- bevraging eerstejaarsbegeleiding (driejaarlijkse cyclus);
- bevraging studenten over lectoren (driejaarlijks);
- studielastmeting (jaarlijks);
- studententevredenheid (driejaarlijks);
- personeelstevredenheid (driejaarlijks);
- leidinggevers (driejaarlijks);
- tevredenheid vijf jaar afgestudeerden (resultaten pas beschikbaar na december).

De meetresultaten – per campus – zijn gedetailleerd opgenomen in het ZER.

Om de kwaliteit van onze uitstromende studenten te meten, volgt de opleiding twee wegen: waar mogelijk wordt het werkveld zelf bij de evaluatie van opleidingsonderdelen betrokken (onder meer de stage), en jaarlijks wordt een aantal meetmomenten gebruikt.

Dit gebeurt onder andere via de portfoliovoorstellingen op het einde van het studietraject (tijdens deze voorstelling brengen studenten bewijslast aan om hun beheersingsniveau van de verschillende basiscompetenties aan te tonen – campus Waas), de ingroeistagebespreking in de stageschool op het einde van het studietraject om het beheersingsniveau van de verschillende basiscompetenties af te wegen – campus Aalst, de formele en informele contacten met het werkveld tijdens stagebezoeken en de enquêtering van pas afgestudeerden, waaruit blijkt dat de oud-studenten zich voldoende voorbereid achten op hun nog prille carrière.

De kwaliteitscoördinatoren bevestigen tijdens het gesprek met de visitatiecommissie, dat de Quicksan in 2003 de aandacht vestigde op de noodzaak aan meer flexibiliteit en meer initiatieven in internationalisering. PROZA gaf een genuanceerder beeld, maar toch met dezelfde grote aandachtspunten.

Centraal lag het accent wat betreft de onderwijsvernieuwing en -ontwikkeling in opvolging van deze evaluatie voor 2003 in 2005 dan ook op:

- competentiegericht curriculumhervorming;
- flexibilisering (EVC en competentiegericht onderwijs);
- de uitbouw van didactische werkvormen en uitbreiding van toetsen.

De prioriteit ging in de campus Waas naar de vernieuwing van het curriculum. Dit proces is nog steeds niet helemaal voltooid. Het overleg verloopt moeilijk, omdat het nieuwe decreet op de Lerarenopleiding nog steeds niet is goedgekeurd. Hierin is er een belangrijkste vernieuwing, namelijk de verhoging van het aantal studiepunten voor de stage van 35 naar 45 studiepunten.

Als verbeteringsproject werd met het oog op de flexibilisering wel al een studietrajectbegeleider aangesteld.

In de campus Dirk Martens lag het accent qua prioritaire verbeteringspunten op de invoering van een nieuw stageconcept en de uitbouw van de mentorenvorming en de organisatie van mentorenwerk naar eerstejaarsstudenten.

Met betrekking tot de curriculumhervorming is inhoudelijk nog niet veel gewijzigd. Veranderingen zullen vooral gebeuren op organisatorisch vlak. Hoe dan ook ligt het accent vooral op de flexibilisering van de opleiding.

De ECTS-fiches werden herwerkt in functie van meer uniformisering binnen de opleiding en tussen de opleidingen in de beide vestigingsplaatsen. Niettegenstaande de verdergaande uniformisering worden voor de beide vestigingsplaatsen toch nog aparte accenten gelegd. Men blijft bewust kiezen voor de eigenheid van de beide vestigingsplaatsen.

Derdejaarsstudenten hebben geen duidelijk zicht op de verbeteringsprojecten, maar wijzen in dat verband op het feit dat wijzigingen pas het jaar later worden doorgevoerd. Studenten van de campus Aalst stellen soms vast dat er wijzigingen worden doorgevoerd, maar dat zij niet actief betrokken bij verbeteringsprojecten. Ze formuleren wel hun opmerkingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de interne communicatie met medewerkers en studenten naar aanleiding van de resultaten van gebruikte meetinstrumenten en/of verbeteringsacties.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De voorbije jaren zijn op het niveau van de hogescholen meerdere maatregelen genomen tot verbetering van de kwaliteit.

Op de campus Waas werden de volgende actiepunten of verbeteringsmaatregelen voor 2005 vastgelegd:

- met betrekking tot het personeel:
 - streven naar een uitbreiding van het huidige personeelsbestand in functie van het stijgende aantal studenten in de opleiding ILLO (van 250 naar 280) (02/05);
 - herorganiseren van enkele taakinfillingen;
 - bestendigen/optimaliseren van teamwork en teambuilding via overlegmomenten en teambuildings-activiteiten;
 - via eventuele vrijroostering in het weekrooster kansen tot nascholing stimuleren;
 - optimaliseren van de deskundigheid van het personeel.
- met betrekking tot de studenten:

- bestendiging van de studentenbegeleiding en de persoonsgerichte aanpak/samenwerking met de studenten;
- bijsturen van de infobrochure voor abiturienten.
- met betrekking tot de stage:
 - optimaliseren van het stageconcept, uiteraard via overleg met het werkveld (kerngroep van directies en directies van alle contractscholen);
 - het betrekken van studenten (inspraak via Studentenraad) in het stageconcept (inhoud en timing);
 - bestendigen van de gangbare dienstverlening aan de stagescholen;
 - opmaken van een nieuw stageproject voor het aantrekken van verse (financiële) middelen;
 - bestendigen van mentorennavorming: starten met een eigen netwerk voor mentorennavorming, met hulp van externen (na het aftasten van de mogelijkheden).
- met betrekking tot het onderwijs:
 - behouden van interactieve werkvormen;
 - bijsturing van het thematisch werken in het derde opleidingsjaar;
 - uitbalanceren van de weekroosters (lesroosters per week).
- met betrekking tot de infrastructuur:
 - via overleg en bespreking komen tot een ééngemaakte campus (campus Waas) (06/05) waarbij voldoende aandacht is voor het bewaren van de eigenheid van de opleiding ILLO;
 - uitbouw van lokalen op de nieuwe campus die voldoen aan de noden van een eigentijds pedagogisch opleidingscentrum;
 - uitbouw van een onderwijslandschap (mediatheek)
- met betrekking tot het curriculum:
 - uitwerken en implementeren van een nieuw curriculum ILLO- met betrekking tot het ZER:
 - het uitvoeren van voorbereidende werkzaamheden in functie van het uitschrijven van het ZER tegen eind 2005;
 - inventariseren van bestaande teksten die in de opleiding worden gebruikt.

Op de campus Dirk Martens werden de volgende prioritaire actiepunten geformuleerd en meestal als verbeteringsprojecten opgezet en/of beëindigd:

- realistisch advies bij inschrijving;
- onderzoek naar de wenselijkheid van een vakantiecursus wiskunde, eventueel andere opleidingsonderdelen;
- reviseren ECTS-fiches, bundelen in een brochure;
- verder operationeel maken van de website van de opleiding voor alle communicatie met studenten, lectoren en externen;
- integratie van Toledo;
- verder uitwerken van het stagebegeleidingsplan, onder andere via de praktijkgidsen;
- borgen van het bestaande, ondanks stijgende studentenaantallen;
- organisatie van mentorennavorming; onderzoek naar de mogelijkheden voor mentoren 2 en 1ILLO;
- inrichten van een gezellige, nette lectorenruimte; onderzoek naar een tweede locatie als werkruimte;
- curriculumaanpassing via OAR en de werkgroep curriculumhervorming;
- uitwisselen met collega's van de campus Waas over de cursussen (vakwerkgroepen);
- opstellen van het zelfevaluatie rapport;
- verder onderzoek naar slaagpercentages;
- inrichten studielandschap;
- evalueren internationale samenwerking, organisatie van stagebezoek via 'staff mobility';
- denkgroep natuureducatief centrum;
- organisatie van navorming voor het werkveld;
- het aanbod uitwerken vanuit de onderzochte noden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om naast de bestaande verbeteringsacties ook acties op te zetten met betrekking tot:

- het beleid over de informatietechnologie;
- het nader differentiëren van de basiscompetenties;
- het samenstellen van een competentiematrix;
- de verdere uitwerking van de programmatische leerlijnen;
- de verdere concretisering van de ECTS fiches.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Via de volgende raden worden de medewerkers betrokken:

- De opleidingsraad of de personeelsvergadering: hier wordt, ongeveer maandelijks, de dagelijkse werking van de opleiding opgevolgd en worden medewerkers geïnformeerd en bevraagd over relevante voorstellen, adviezen en besluitorganen, ook van andere dan het opleidingsniveau.
- De opleidingsadviesraad: een vergadering met vertegenwoordiging op het niveau van de studenten, de medewerkers en het werkveld.
- Werkgroepen (al dan niet ad hoc): actief op het niveau van de opleidingsonderdelen (of opleidingsonderdelen-overschrijdend, bijvoorbeeld de themaweken in 3 ILLO, voorbereiding van Dworpdagen ...), maar ook op het niveau van een opleidingsjaar of nog andere werkgroepen.
- Departementoverschrijdende vakgroepen, om vakinhoudelijke aspecten te bespreken of op elkaar af te stemmen (bv. ECTS-fiche).
- Stagebesprekingen met de lectoren (een zevental per academiejaar): bijeenkomsten waarop thema's ter sprake kunnen komen die te maken hebben met de speerpunt van deze beroepsgerichte bacheloropleiding, namelijk de stagepraktijk.

Pas afgestudeerden worden na zes maanden uitgenodigd om hun diploma af te halen. Van deze gelegenheid wordt gebruikgemaakt om hen de job- en de tevredenheidsenquête over de opleiding te laten invullen (de resultaten werden hierboven besproken).

Oud-studenten worden om de vijf jaar uitgenodigd (alumniwerking) voor een samenkomst in de hogeschool. De informele contacten overheersen hier uiteraard, maar toch krijgt men op zo een avond heel wat feedback.

Oud-studenten worden voor de thematische weken in het derde opleidingsjaar vaak uitgenodigd als ervaringsdeskundigen wat de opleiding betreft. Zij informeren de huidige studenten over bepaalde inhouden van opleidingsonderdelen.

De betrokkenheid van het beroepenveld situeert zich vooral op het vlak van:

- stagescholen (begeleiding van studenten in de stageschool);

- mentorenbijeenkomsten (elk leerjaar een halve dag);
- vergaderingen van de directiekerngroep die de algemene directievergadering voorbereidt (campus Waas);
- jaarlijks één tot twee algemene directievergaderingen van alle stagescholen (ongeveer 65 in Sint-Niklaas, ongeveer 160 in Aalst);
- portfoliovoorstellingen van derdejaarsstudenten die door directie of stagecoördinator worden bijgewoond op de campus Waas;
- besprekingen van de ingroeistage van de studenten 3 ILLO in alle stagescholen;
- Opleidingsadviesraad;
- uitnodiging van ervaringsdeskundigen van de stagescholen of elders in het kader van lessen van meerdere opleidingsonderdelen.

De afgestudeerden en de vertegenwoordigers vanuit het beroepenveld bevestigen tijdens de visitatie, dat zij effectief worden betrokken. De studenten van de opleidingen stellen wel dat zij zelf weinig of niet betrokken zijn bij de curriculumontwikkeling en -vernieuwing zelf, maar wel bij de bevragingen. Studenten vinden wel dat er te weinig informatie en feedback is naar de studenten. Alleen de studentenvertegenwoordigers in de OAR zijn goed op de hoogte.

Studenten wijzen op voorbeelden van wijzigingen of verbeteringen die volgens hen het gevolg zijn van de bevragingen in het kader van de kwaliteitszorg: een betere spreiding van Frans, meer aandacht aan stages enzovoort.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt vast dat er meer aandacht moet worden geschonken aan de transparantie in de besluitvormings-/managementstructuur.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De hogeschool beschikt over een kwaliteitscoördinator, een algemene kwaliteitsraad en een adviserende kwaliteitsraad.
- Kwaliteitszorg wordt vanuit het centraal niveau gestuurd door de Algemene Kwaliteitsraad.
- In de opleiding werd in 2003 PROZA (gebaseerd op het EQA-model van EFQM) geïntroduceerd. Voor het ondersteunen van het kwaliteitszorgsysteem werden meerdere meetinstrumenten ontwikkeld.
- De opleiding organiseert periodiek bevragingen en vertaalt de resultaten in concrete actieplannen. De commissie heeft voorbeelden van verbeteringsacties gezien die gebaseerd zijn op de PDCA-cyclus inherent aan PROZA.
- De betrokkenheid van afgestudeerden en alumni moet worden verstevigd.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding werkt al enkele jaren met de basiscompetenties als opleidingsdoelstellingen.

Om de kwaliteit van de uitstromende studenten te meten, worden er verschillende wegen bewandeld. Waar mogelijk wordt het werkveld zelf bij de evaluatie van opleidingsonderdelen betrokken (onder meer de stage), en jaarlijks wordt een aantal meetmomenten gebruikt (zie facet 5.1). Dit gebeurt onder meer via de portfoliovoorstellingen op het einde van het studietraject. Tijdens deze voorstelling brengen studenten de bewijslast aan om hun beheersingsniveau van de verschillende basiscompetenties aan te tonen (campus Waas). Een commissie met de klaspedagoog, de directie van de stageschool en de stagelector die de student het laatste academiejaar heeft begeleid op het vlak van de stage, beoordeelt de portfolio van de student. Het werkveld werd eerder ingewijd in de basiscompetenties via mentorenbijeenkomsten en directievergaderingen, waarbij deze competenties telkens ter discussie werden neergelegd en geïnterpreteerd.

In de opleiding wordt geen specifieke enquête afgenomen om de tevredenheid van het werkveld over de afgestudeerden te meten, maar uit de vele contacten met het werkveld, zowel bij onderwijzers als directies en de begeleiding, verneemt de opleiding heel vaak dat het werkveld tevreden is over de kwaliteit van de afgestudeerden. Dit uit zich ook in de vruchtbare samenwerking tussen de opleiding en het werkveld, zoals hierboven al veelvuldig aangehaald.

Feedback van het beroepenveld komt op verschillende momenten aan bod:

- Tijdens de ingroeistagebespreking in de stageschool op het einde van het studietraject om het beheersingsniveau van de verschillende basiscompetenties af te wegen (campus Aalst)

Na de laatste stagerealisatie wordt een stagebespreking ingericht waarbij aanwezig zijn: de praktijkpedagoog, de co-begeleider vaklector, de beide mentoren van de student (dat wil zeggen de titularissen van de tweedegraadsklas en de derdegraadsklas waar de student heeft stage gelopen), de schooldirectie of beleidsondersteuner en de student zelf. Via een uitgewerkte procedure wordt gepeild in hoeverre de basiscompetenties zijn gerealiseerd tijdens de stagerealisatie in de klaspraktijk en alle andere schoolondersteunende activiteiten. Hiervan wordt een verslag gemaakt dat door alle deelnemers aan het gesprek wordt ondertekend.

- Tijdens formele en informele contacten met het werkveld tijdens stagebezoeken.
- Via de opleidingsadviesraad: hierin zitten voor het werkveld directies van de lagere school, leerkrachten (pas afgestudeerden en mentoren die al enkele jaren in het werkveld staan) en leden van de Begeleidingsdienst. Deze raad komt twee per jaar samen rond onderwerpen zoals de stage, het curriculum enzovoort.
- Via mentorenbijeenkomsten:
- Alle mentoren worden jaarlijks één keer uitgenodigd naar de hogeschool voor een formele bijeenkomst rond een bepaald item (basiscompetenties, stage-organisatie, mentorschap, evaluatie ...). Voor een informele bijeenkomst worden alle mentoren samen op een kaas- en wijnavond uitgenodigd bij het einde van het academiejaar (campus Waas). Op de campus Aalst is bij de aanvang van het academiejaar een ontmoeting

met de stageschooldirecties georganiseerd ('Voorwas' 11 oktober 2005), om het stageconcept van de opleiding toe te lichten en te bespreken.

- Via contacten van lectoren met de stagescholen: lectoren zijn als stagelectoren verbonden aan één of meerdere stagescholen. Zij vormen een belangrijke band met de stageschool wat de uitwisseling van informatie betreft.
- Via mentorenvorming:

Hoewel de mentorenvorming voorlopig nog in een embryonale fase verkeert, verwacht men veel op het vlak van professionalisering van het mentorschap.

Ook blijkt uit de tewerkstellingsenquête dat in de maand januari die volgt op het afstuderen in juni 92 % van de afgestudeerden werk had. Uit deze enquête blijkt ook dat de grote meerderheid van de afgestudeerden vindt dat de opleiding hen goed voorbereidt op hun job als onderwijzer. Uit de enquêtes blijkt dat de pas afgestudeerden vinden dat het niveau van hun huidige functie overeenstemt met de gevolgde opleiding. De overgrote meerderheid van de studenten is (daarom) tevreden met haar huidige werk. Dit melden de studenten zelf vaak tijdens informele contacten.

Het merendeel van de studenten is tevreden met de gevolgde opleiding. Enquêtes die de klaspedagogen in het derde jaar op informele basis uitvoeren, bevestigen deze stelling.

Tijdens de visitatie bevestigen de afgestudeerden en de vertegenwoordigers uit het beroepenveld, dat de opleiding effectief de vereiste basiscompetenties realiseert en dat de einddoelstellingen voor de professioneel gerichte lerarenopleiding worden gehaald.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt voor om ook tevredenheidsenquêtes af te nemen bij vertegenwoordigers van het werkveld.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De hogeschool hanteert concrete streefcijfers voor de slaagcijfers, studieduur, doorstroom en drop-out.

In 2004 formuleerde de KaHoSL streefcijfers voor de slaagpercentages. Hierbij kreeg de ondergrens voor de slaagpercentages een signaalfunctie: wordt die grens overschreden, dan is er reden voor een nader onderzoek om te achterhalen wat de oorzaak zou kunnen zijn.

De slaagkans in het eerste jaar mag niet lager zijn dan 50 %. Percentages tussen de 50 en 70 % lijken aanvaardbaar voor een eerste jaar bachelor. Voor het tweede jaar ligt de streefnorm op minimaal 80 % en voor het derde jaar op 90 %. Uit het overzicht van de beschikbare slaagcijfers blijkt dat de streefcijfers worden gehaald. Uit deze cijfers blijkt dat de slaagcijfers de jongste jaren ongeveer hetzelfde zijn gebleven .

Door de invoering van het Flexibiliseringsdecreet in 2004-2005 is het heel wat moeilijker te bepalen wat de effectieve slaagcijfers zijn, door het feit dat studenten niet echt meer in een studiejaar zitten.

Een student die aan alle opleidingsonderdelen van het tweede opleidingsjaar deelneemt, kan toch nog enkele opleidingsonderdelen van het eerste opleidingsjaar meenemen, indien hij hiervoor geen tien heeft behaald.

Voorts blijkt dat de gemiddelde studieduur van de opleiding vrij constant rond de 3,15 jaar blijft. Het laagste cijfers van de hogeschool is 3,14 voor het academiejaar 2003-2004.

Uit de gegevens blijkt ook dat het slaagpercentage van de jongens lager ligt dan dat van de meisjes, een trend die al enkele jaren standhoudt. De opleiding heeft hier geen duidelijke verklaring voor.

Wat de drop-out in de opleiding betreft, bestaat er een procedure die sinds 2004-2005 wordt toegepast. Aan de studenten die de studie stoppen gedurende het academiejaar, wordt gevraagd langs te gaan bij het opleidingshoofd voor een gesprek waarbij een enquête wordt ingevuld. In die enquête wordt gepeild naar de redenen van het stoppen. Deze enquêtes worden doorgestuurd naar de centrale diensten waar ze worden verwerkt. Deze procedure wordt op de campus Dirk Martens al enkele jaren gehanteerd. Vóór 2004-2005 bestond de uitstapprocedure vooral in een uitstapgesprek met het opleidingshoofd, die tijdens het gesprek peilde naar de reden van afhaken.

Op dit moment beschikt de opleiding niet over cijfers van alle academiejaren, maar voor het academiejaar 2004-2005 gelden de volgende cijfers in het eerste jaar: 121 op 140 studenten startten de examens in de eerste zitting, wat neerkomt op 83 % van de ingeschrevenen.

De hoofdrekenen van drop-out gedurende het academiejaar zijn als volgt samen te vatten:

- gebrek aan motivatie
- foute studiekeuze
- persoonlijke problemen.

In KaHoSL streeft men na dat 90 % of meer van de studenten die zich inschrijven, ook deelneemt aan de examens in het eerste jaar. Uit cijfers blijkt dat dit voor academiejaar 2004-2005 niet is gelukt.

Een mogelijke verklaring kan liggen in het feit dat studenten in de lerarenopleiding al vanaf het eerste opleidingsjaar worden geconfronteerd met het opleidingsonderdeel stage, in tegenstelling tot vele andere bacheloropleidingen. Dit brengt onvermijdelijk met zich mee dat een aantal studenten vrij snel ervaart dat hun studiekeuze niet de goede is, waardoor ze niet deelnemen aan de examens.

Toch leeft de indruk dat het aantal geslaagden ten opzichte van het aantal ingeschreven in het eerste jaar gaandeweg daalt. Dit heeft wellicht te maken met de vooropleiding van de instromers: er is een stijgend aandeel van studenten uit de verschillende TSO-richtingen en in mindere mate ook uit BSO en KSO.

Het totale aantal TSO-studenten bedraagt ruim de helft. Een groot deel ervan slaagt echter niet: 38,9 % van de 180 studenten is inderdaad het hoogste percentage in de tabel. Iets meer dan een kwart van de TSO-studenten slaagt wel. Binnen de groep TSO-studenten was er bijna een kwart jongens ingeschreven, maar in de slaagkans vindt men diezelfde verhouding niet terug: één jongen op drie slaagde niet.

De ASO-studenten hebben meer slaagkansen; met name ongeveer twee derde (51 tegenover 79) slaagt.

Verhoudingsgewijze zijn er bijna zes keer meer meisjes ingeschreven dan jongens. Ook hier presteren meisjes beter dan jongens: de jongens maken minder dan een achtste van de groep geslaagden uit.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om het onthaalbeleid te herijken.

De commissie stelt voor om systematisch streefdoelen te formuleren, streefcijfers vast te leggen en rendementscijfers te verzamelen

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het werkveld heeft vertrouwen in de opleiding en waardeert de kwaliteit van de afgestudeerden.
- De eindwerken die de commissie gelezen heeft, bevestigden het beeld.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De opleiding bezorgde aan de commissieleden het ZER, samen met de verplichte bijlagen en in een latere fase de door de commissie bijkomend opgevraagde informatie. Het rapport is samengesteld in overleg met alle leden van het opleidingsteam.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	goed	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 15 Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

De opleiding lager onderwijs kent een lange traditie.

In 1838 werd een normaalschool voor jongens opgericht als afdeling van het Roeselaarse 'Klein Seminarie'. Dit was één van de eerste normaalscholen van het land. Later, in 1846, werd deze normaalschool overgebracht naar Torhout.

In 1849 werd de eerste vrije erkende West-Vlaamse normaalschool voor meisjes in Tielt opgericht (vanaf 1856 onder de naam 'Heilige Familie'). In 1957 werd deze opleiding vierjarig, een combinatie van de hogere cyclus van het ASO en van de beroepsopleiding. In 1970 werd de normaalschool na het secundair onderwijs een tweejarige cyclus, genaamd pedagogisch hoger onderwijs en in 1984 een driejarige cyclus met een sterke uitbreiding van de stagecomponent.

In 1994 zette het decreet op de Hogescholen (HOBU-decreet) een reeks fusies in.

Zeven hogescholen van Zuid-West-Vlaanderen sloegen de handen in elkaar: HANTAL (Kortrijk), HIVB (Roeselare), HIVV (Kortrijk), IPSOC (Kortrijk), PHO (Tielt), RENO (Torhout) en het VHTI (Kortrijk).

De KATHO maakt sinds het academiejaar 2002-2003 deel uit van de associatie K.U.Leuven.

Het kleinschalige Tieltsse regentaat werd in 1997 overgebracht naar Torhout. Tegelijkertijd werd er in Tielt een Centrum voor Permanente Vorming (CPE) opgericht met een waaier aan mogelijkheden tot navorming. De aanpassing van de Tieltsse campus impliceerde een verhuizing van de normaalschoolgebouwen van de Heilige Familie op het Hulstplein naar die van het Lager Secundair Onderwijs in de Beernegemstraat.

Ondertussen kregen de opleidingen een eenvormige naam: ILKO, ILLO en ILSO in plaats van respectievelijk OKO, OLO/LNS en MNS.

Bij de start van het academiejaar 2002-2003 kende de vestiging PHO-Tielt een infrastructurele opwaardering door nieuwe gebouwen. In het academiejaar 2004-2005 werd een nieuwe vleugel in de vestiging RENO-Torhout in gebruik genomen.

KATHO biedt ook een vervolgopleiding tot onderwijzer aan, die aanvankelijk de VLOLO (voortgezette lerarenopleiding lager onderwijs) heette. In 1999-2000 is de naam omgevormd tot de zOLO (zelfstandige studieroute lager onderwijs). Naast een naamwisseling was dit vooral een duidelijkere afbakening van het concept en een steeds sterkere afstelling op zowel interne als externe accenten. Deze optimalisatie kwam er vooral vanuit een grondige bevraging van de VLOLO-studenten in augustus 2000.

Vanuit de zOLO werd een ruimer opleidingskader gedestilleerd: de OHO, Open Hoger Onderwijs, opgericht in 2001-2002. In deze nieuwe structuur werd zOKO (zelfstandige studieroute kleuteronderwijs) gecreëerd. Tevens konden via de opstart van een basisgroep vanaf januari 2002 abiturienten aansluiten. In 2002-2003 startten de eerste studenten in de zelfstandige opleiding kleuteronderwijs, de zOKO.

De Initiële Lerarenopleiding Lager Onderwijs is een driejarige opleiding op het niveau van professionele bachelor. Het KATHO organiseert volgende lerarenopleidingen in het dagonderwijs:

- Bachelor leraar kleuteronderwijs in campus PHO (= ILKO: Initiële Lerarenopleiding kleuteronderwijs);
- Bachelor leraar lager onderwijs in campus PHO en campus RENO (= ILLO: Initiële Lerarenopleiding Lager Onderwijs);
- Bachelor leraar secundair onderwijs groep 1 in campus RENO (= ILSO-AV: Initiële Lerarenopleiding Secundair Onderwijs groep 1, Algemene Vakken);
- Bachelor leraar secundair onderwijs groep 1 in campus RENO (= ILSO-LO: Initiële Lerarenopleiding Secundair Onderwijs groep 1, Lichamelijke Opvoeding);

Bepaalde lerarenopleidingen worden aangeboden met flexibele leerwegen of in afstandsonderwijs:

Op de Campus PHO-Tielt worden volgende opleidingen aangeboden in het Open Hoger Onderwijs (hierna OHO):

- zOKO: zelfstandige opleiding kleuteronderwijs
- zOLO: zelfstandige opleiding Lager Onderwijs
- Voortgezette lerarenopleiding buitengewoon onderwijs (= VOBO)

Op de Campus RENO-Torhout wordt een Open Avond Regentaat (OAR) georganiseerd.

Voor zover er relevante verschillen zijn tussen PHO en RENO en tussen PHO en OHO wordt dit in dit rapport geëxpliciteerd.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De KATHO heeft voor de hogeschool een missie en een opdrachtverklaring opgesteld. De missie werd vertaald in volgende strategische doelstellingen.

- competenties ontwikkelen: KATHO wil de competenties ontwikkelen die vereist zijn om de graad van bachelor in hoger onderwijs te behalen. Dit betreft het beheersen van algemene, beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties op het niveau van de beginnende beroepsbeoefenaar, conform het beroepsprofiel;
- de ontplooiing van eigen talenten bevorderen: naast selectie in functie van het blijvend realiseren van het niveau van bachelor in professioneel hoger onderwijs, wil KATHO ook oog hebben voor het realiseren van een toegevoegde waarde. Ook studenten die de selectie niet halen, moeten kansen krijgen om hun talenten te ontplooiën en 'de kick van het kunnen' te ervaren;
- persoonsvorming stimuleren: KATHO wil niet alleen beroepsgericht, maar ook bestaansgericht werken. Dit betekent vooral dat er ruimte is voor waardenontwikkeling, ethische reflectie en zingeving.

Bij de uitwerking van deze missie wil KATHO twee belangrijke accenten leggen: werken aan zelfsturing bij de student (om zich beter voor te bereiden op de kennismaatschappij van de toekomst) en het inbouwen van ethische reflectie (als waarborg tegen een te enge en te beroepsgerichte visie op competentieleren). Beide aspecten geven een eigen dynamiek aan de onderwijsvisie.

De opdrachtverklaring werd in begin van het academiejaar 2002-2003 opgenomen in het KATHO-onderwijsontwikkelingsplan (OOP) en vertaald in een aantal prioriteiten.

Het onderwijsontwikkelingsplan werd vertaald naar departementale onderwijsontwikkelingsplannen, kortweg DOOP.

In samenhang met het KATHO-onderwijsontwikkelingsplan en het departementale onderwijsontwikkelingsplan heeft elk departement verder nog een lijst van zeer concrete strategische doelstellingen opgesteld, die in het kader van interne kwaliteitszorg onmiddellijk aansluiten op de specifieke verbeterpunten van elk departement. Deze zijn ondergebracht in een departementaal Onderwijs- & kwaliteitsplan.

De onderwijsvisie van beide departementen steunt op onderwijsprincipes die het constructief en actief leren door de lerende binnen een door de leraar georganiseerde krachtige leeromgeving benadrukken (cfr. missie van KATHO). Die principes werden als accentverschuivingen geformuleerd:

- van specialisatie naar algemene vorming,
- van theoretische kennis naar toegepaste kennis,
- van cognitief leren naar harmonische vorming
- van vakgerichte ordening naar totaliteitsonderwijs
- van sequentiële opbouw naar exemplarisch onderricht,
- van korte termijn leren naar beklijvend leren.

Deze visie komt terug in de uitgangspunten van het gemeenschappelijke beroepsprofiel en van de gemeenschappelijke basiscompetenties. De specifieke competenties nuanceren deze principes waar nodig.

In de missie van de PHO ligt de nadruk op het coachen van de studenten. De PHO baseert zich daarbij op zijn competentiemodel.

In de missie van RENO staat het competentieleren centraal. Daarbij evolueert de opleiding van lectorgestuurd en hoofdzakelijk kennisgericht leren naar studentgecentreerd en op vaardigheden en attitude gericht professioneel functioneren. Dit wordt verduidelijkt in de Torhoutse aanpak van de BASisCOMpetenties (hierna 'TABASCO-model'). RENO opteert uitdrukkelijk voor leren in dialoog.

Beide missies worden geconcretiseerd en geoperationaliseerd in zogenaamd strategische doelstellingen.

De algemene opleidingsdoelstellingen werden vertaald in competenties.

De basis voor het vastleggen van de competenties wordt gevormd door:

- het referentiekader ten aanzien van beroepsspecifieke competenties van de DVO;
- het BAMA-profiel voor de professionele bachelor waarin de algemene competenties en de algemene beroepsgerichte competenties beschreven worden. Dit profiel werd ontworpen door de ad hoc werkgroep binnen de associatie K.U.Leuven

Volgende beroepsspecifieke basiscompetenties voor de beginnende leraar worden onderscheiden door PHO en RENO:

- De leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen
- De leraar als opvoeder
- De leraar als inhoudelijk expert
- De leraar als organisator
- De leraar als innovator / onderzoeker
- De leraar als partner van ouders en verzorgers
- De leraar als lid van een schoolteam
- De leraar als partner van externen
- De leraar als lid van de schoolgemeenschap
- De leraar als cultuurparticipant

De RENO voegde hier, als onderdeel van het eigen opleidingsprogramma, de basiscompetentie 11. 'de leraar als beziel(en)de persoon' aan toe, wat de commissie waardeert.

De algemene onderwijsdoelstellingen worden omschreven in de infobrochure. De lectoren lichten de doelstellingen van de opleidingsonderdelen ook toe. De doelstellingen zijn opgenomen in het studie-informatie-document (SID). Deze SID's bevatten volgende informatie: naam opleidingsonderdeel, aantal studiepunten, naam onderwijsactiviteit, naam verantwoordelijke lector(en), aantal contacturen, wegingscoëfficiënt, verantwoording tegenover het beroepenveld, vereiste startcompetenties, korte omschrijving van de leerinhoud, didactische werkvorm(en), leerdoelen, leermiddelen, aanbevolen literatuur, relatie tot de competenties, evaluatie en inhoudsopgave.

In PHO worden de doelstellingen geactualiseerd in de jaarlijks georganiseerde directiedagen, mentorendagen en resonantiegroepbijeenkomsten.

RENO raadpleegt regelmatig het beroepenveld, via onderwijsdirecties, -begeleiding en -inspectie.

De doelstellingen in verband met internationalisering worden onder meer gerealiseerd via de studenten- en lectorenmobiliteit en via internationaliseringsprojecten. Met betrekking tot internationalisering worden specifieke competenties in het curriculum opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken bevestigen dat het competentiemodel tussen beide vestigingsplaatsen verschilt. Er worden wel degelijk andere accenten gelegd. Het competentiemodel werd besproken in een resonantiegroep met vertegenwoordigers uit het beroepenveld en met de mentoren verbonden aan de opleiding. De studenten bevestigen tijdens de visitatie dat zij goed geïnformeerd zijn over de basiscompetenties. De missie/visie van KATHO is bij de studenten niet bekend.

Het TABASCO-model van RENO is volgens de opleidingsverantwoordelijken ontstaan als reactie op het constructivisme. Het accent ligt op het verwerven van kennis en de integratie van kennis en vaardigheden.

De commissie heeft een sterke waardering voor KATHO-visie over de invoering van het competentieleren die zij heeft vastgesteld in de onderscheiden departementen die beide vanuit hun eigen historische context een eigen identiteit, visie en professionele verantwoordelijkheid hebben.

De commissie voorziet dat de samenwerking tussen de beide campussen nog geïntensifieerd kan worden op alle deelterreinen maar pleit tegelijkertijd voor het behoud van de eigen identiteit, de eigen cultuur, de eigen culturele omgeving van elke campus.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In beide departementen werd de koppeling tussen de competenties en de opleidingsonderdelen uitgewerkt in een concordantietabel. Er werd een gemeenschappelijk competentierooster opgesteld waarin per jaar en per opleiding vermeld wordt welke basiscompetenties nagestreefd worden.

Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- basiscompetenties die nagestreefd worden in het betrokken opleidingsonderdeel;
- basiscompetenties die in het betrokken opleidingsonderdeel niet direct nagestreefd worden.

Dit competentierooster is zeer gedetailleerd uitgewerkt per opleidingsonderdeel en per opleidingsjaar en werd opgenomen in het ZER. Beide departementen opteren voor een geïntegreerde aanpak waarbij de zelfsturing van de student toeneemt en leggen de nadruk op:

- een praktijkgerichte opleiding met een stevige theoretische fundering;
- een onderwijsaanpak waarin zelfreflectie en – als uiteindelijk doel binnen de context van zelfstandig leren – zelfsturend leren vooropstaan om de attitude van levenslang leren te realiseren;
- een leer- en leefklimaat waarin persoonsvorming en talenten ontplooid kunnen worden en waarin openheid en het opnemen van verantwoordelijkheid centraal staan;
- een verantwoorde uitbouw van de aangeboden opleidingen, rekening houdend met de noden en behoeften van studenten (onder meer flexibele trajecten van OHO en OAR) en afnemers;
- de realisatie van de internationale dimensie in de lerarenopleiding.

Er wordt expliciet samengewerkt aan gemeenschappelijke beroepsspecifieke vaardigheden en aan het actualiseren van deze vaardigheden. Er zijn nu nog wel verschillen tussen beide opleidingen.

In PHO ligt in het eerste jaar van de lerarenopleiding het accent op het verwerven van kennis, vaardigheden en attitudes. Tijdens het tweede en derde jaar wordt meer gebruik gemaakt van interactieve werkvormen, praktijkgerichte casussen, projecten, vakkenstages, enz. Het derde jaar accentueert vooral de integratie van kennis, vaardigheden en attitudes en het persoonlijk ingevulde groeiproces van de student op weg naar de startcompetenties door te werken met één geïntegreerd portfolio én de bachelorproef.

In OHO ligt hetzelfde PHO-competentiemodel aan de basis van de doelstellingen, maar werden afzonderlijke competentieroosters opgesteld.

RENO ontwikkelde een eigen 'TABASCO-model' (zie hoger). Het model bevat een systematiek, waarbij de toewijzing van het leerinitiatief, de aard van de inhoudelijke invulling en de klemtoon op bepaalde basiscompetenties met elkaar in verband gebracht worden. Het aandeel van het eigen initiatief van de student neemt in het leerproces van het eerste naar het derde opleidingsjaar toe.

De commissie heeft tijdens de visitatie kunnen vaststellen dat het beroepenveld op de hoogte is van het gehanteerde domeinspecifiek referentiekader en de daaraan verbonden basiscompetenties. Het beroepenveld bevestigt tijdens de visitatie ook dat het hierover een gestructureerd overleg gehad heeft met de opleidingsverantwoordelijken en dat dit overleg nog regelmatig opnieuw georganiseerd wordt. Dit overleg wordt systematisch gekoppeld aan de evaluatieformulieren voor de stages. De bespreking van het domeinspecifiek referentiekader komt in het PHO ook systematisch aan bod tijdens de jaarlijkse mentorenopleiding.

In RENO wordt het domeinspecifiek referentiekader regelmatig besproken op personeelsvergaderingen. Bij deze besprekingen wordt het accent op bepaalde aspecten van het domeinspecifiek referentiekader gelegd zoals de kennisoverdracht en de didactische principes. Volgens het beroepenveld kan de opleiding niet alle basiscompetenties in dezelfde mate realiseren en evalueren. Bepaalde competenties komen tijdens de opleiding effectief minder aan bod.

Het beroepenveld is van mening dat de afgestudeerden startbekwaam zijn en beschikken over de noodzakelijke basiscompetenties en meent zelfs dat in bepaalde gevallen beginnende leerkrachten over meer/andere basiscompetenties beschikken dan vroeger. Dit geldt bijvoorbeeld voor de communicatievaardigheden, de communicatie met ouders en de assertiviteit. De opleidingsverantwoordelijken waren betrokken bij de besprekingen van het domeinspecifiek referentiekader en het domeinspecifiek referentiekader verwerkt werd in het 'TABASCO-model'.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de samenwerking tussen de beide vestigingsplaatsen verder te versterken om de eindkwalificaties en de te realiseren competenties te toetsen bij het beroepenveld.

Het structureel vorm geven aan de samenwerking met het beroepenveld zowel in formele als in informele zin is aangewezen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen zijn tot stand gekomen via overleg met interne en externe actoren. De eindkwalificaties worden getoetst bij het relevante beroepenveld.
- De algemene opleidingsdoelstellingen werden vertaald in competenties en opgenomen in een competentiemodel dat tussen beide vestigingsplaatsen verschilt.
- De commissie heeft een sterke waardering voor KATHO-visie over de invoering van het competentieleren die zij heeft vastgesteld in de onderscheiden departementen die beiden vanuit hun eigen historische context een eigen identiteit, visie en professionele verantwoordelijkheid hebben. In beide departementen werd de koppeling tussen de competenties en de opleidingsonderdelen uitgewerkt in een concordantietabel.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In beide departementen komt de beleidsmatige ondersteuning van de systematische curriculumontwikkeling tot uiting in de strategische doelstellingen en de daaruit afgeleide jaarlijkse actieplannen. Deze doelstellingen worden door het middenkader bewaakt en bijgestuurd. Bottom-up wordt de curriculumontwikkeling geëvalueerd en bijgestuurd in optie- en vakvergaderingen en ter advies voorgelegd aan de departementale raden. Beide lerarenopleidingen hebben een eigen opleidingsprogramma.

Sinds het academiejaar 2003-2004 wordt systematisch gezocht naar meer inhoudelijk overeenstemming tussen beide curricula. Dit resulteerde al in gelijkvormigheid in het aantal studiepunten voor dezelfde opleidingsonderdelen. Het overleg over verdere onderlinge afstemming is gestart in het academiejaar 2005-2006.

De relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma wordt onder meer geconcretiseerd door:

- het competentierooster waarin overzichtelijk voorgesteld wordt hoe de competenties in de verschillende opleidingsonderdelen aan bod komen;
- een stage-evaluatieformulier met een aanduiding van de te realiseren basiscompetenties;
- competentiegerichte evaluatievormen uit te testen, zoals een portfolio en 'peerassessment'.

Het curriculum van PHO en RENO zijn opgenomen in het ZER.

Het OHO wil via het basisprincipe van vrijheid van tijd en ruimte expliciet het combineren van gezin/werk/studie mogelijk maken. Dit principe wordt waargemaakt via een sterk uitgebouwde afstandsdidactiek, specifiek aangepast studiemateriaal in functie van zelfstudie en de modulaire opbouw van het programma. Belangrijke elementen in de aangepaste begeleiding in functie van deze specifieke leertrajecten zijn de begeleiding via de elektronische leeromgeving (via Blackboard, weblogs en de website van het impulscentrum), de mogelijkheid tot individuele begeleiding en de studietrajectbegeleiding.

De individuele leerroutes zijn aangepast aan de voorkennis, de ervaring (kortom de competenties) en de kwalificaties van de student. Wie al beschikt over een diploma hoger onderwijs, een GPB-getuigschrift of al minimum één jaar geslaagd is binnen een lerarenopleiding lager onderwijs, heeft directe toegang tot de kerngroep. Andere studenten starten in de basisgroep. Tevens kunnen de studenten beginnen met een specifieke EVC-EVK-procedure met het oog op het bekomen van bijkomende vrijstellingen op basis van hun specifieke kwalificaties en competenties. Na het doorlopen van de EVC-EVK-procedure wordt een POP (Persoonlijk OntwikkelingsProgramma) opgesteld

De eerste fase of 'propedeutische fase' voor de basisgroep is een oriënterende fase. Inhoudelijk ligt de nadruk op de introductie op opvoeding/onderwijs via de cluster opvoedkundige wetenschappen: pedagogiek, sociale

psychologie, genetische psychologie en algemene psychologie. Ook Nederlands (spelling en mondeling taalgebruik) komt aan bod. De stage omvat observaties en verkennende oefeningen in zowel kleuter – als lager onderwijs.

In de tweede fase of 'het kernprogramma' komen de modules van het eerste jaar: opvoedkundige wetenschappen, godsdienst, ICT en mediakunde, Nederlands (+ basisstage), wiskunde (+ basisstage) en een consecutieve stage week een aan bod. Voor het tweede jaar zijn dat: godsdienst (+ basisstage), opvoedkundige wetenschappen, Frans (+ basisstage), wereldoriëntatie (+ basisstage), beeldopvoeding, bewegingsopvoeding, muzikale opvoeding (+ basisstage muzische vorming) en consecutieve stage week 2 en 3.

In de derde fase komt het eindexamen. Voor de basisgroep bestaat dat uit een ruime stageperiode van zes weken, 'problem based learning' met persoonlijke verwerking/vakkenintegratie, een ankerschool, de afstudeeropdracht en de verdediging van de afstudeeropdracht.

Op KATHO-niveau wordt een keuzevak ingericht ter waarde van drie studiepunten en maximum 24 contacturen. Elke student kiest in het derde jaar een keuzevak. De studenten kiezen uit een ruim aanbod dat door de zeven departementen van KATHO uitgewerkt wordt. Daarnaast kunnen de studenten ook opteren voor enkele departementaal aangeboden opties:

- In PHO: filosoferen met kinderen, Egypte en muzisch werken met Frans.
- In RENO-Torhout: muzikale vorming, dramatische vorming, ruitersport en bewegingsvorming.

De rol van de student in het samenstellen van zijn eigen programma verdient meer aandacht. De commissie pleit voor een curriculum dat meer vraaggestuurd ingaat op de wensen van de studenten, opdat hun actieve betrokkenheid vergroot wordt.

De internationale dimensie in de opleiding blijkt onder meer ook uit de studenten- en lectorenmobiliteit in beide departementen.

De studenten van de dagopleiding kunnen via het project 'Internationale Ervaring' een buitenlandse ervaring opdoen. Dit project staat open voor elke KATHO-student.

De projecten in het kader van groepsmobiliteit en individuele mobiliteit worden voorbereid en opgevolgd door de departementale coördinator verantwoordelijk voor de internationalisering. Hij zoekt in samenspraak met de student een geschikte gastschool, hij maakt met de ontvangende gastschool een overeenkomst en neemt alle administratie voor het verkrijgen van de beurzen voor zijn rekening. De gastschool helpt de student bij het zoeken van een tijdelijk verblijf. Studenten die in het buitenland verblijven, onderhouden regelmatig contact en brengen verslag uit aan de coördinator. In principe wordt elke student in het buitenland bezocht door een lector uit de lerarenopleiding. Bij internationale uitwisselingen wordt het ECTS-systeem toegepast: de studenten kunnen in het buitenland de nodige 'credits' verwerven voor relevante vakdomeinen.

Studenten die niet voor langere tijd naar het buitenland (kunnen) gaan, kunnen internationale ervaring opdoen door bijvoorbeeld schooluitstappen naar Nederland of door contact met inkomende studenten in de 'international classroom'.

Voor studenten uit het buitenland die naar KATHO komen, ontwikkelden de coördinatoren internationalisering een apart opleidingsprogramma. Om taalproblemen beter op te vangen werd het opleidingsonderdeel 'International Classroom' uitgewerkt. Gaststudenten krijgen hierin 60 uren basiskennis Nederlands (NT2) aangeboden.

De inkomende studenten nemen ook deel aan de cursussen 'Global Issues of the 21st Century' en 'Europe I presume' (samen zes studiepunten).

Daarnaast bieden PHO en RENO sinds september 2005 samen de 'KATHO International Classroom in Education (KICE)' aan, waarbij de studenten nog eens zes studiepunten verdienen: drie voor Vlaams onderwijs en expressie en drie voor sprookjes en dramatische werkvormen.

De lectorenmobiliteit is voorlopig nog beperkt. Het is de bedoeling dat lectoren kunnen participeren in verschillende projecten en netwerken op Socratesniveau (Erasmus, Comenius, Arion, Leonardo).

In OHO werd vanaf het academiejaar 2005-2006 een beperkte internationaliseringdimensie in het voorbereidend jaar (propedeuse) geprogrammeerd.

Er is een systematisch overleg (ongeveer tweemaandelijks) tussen de 'Coördinatorenraad' (CORA) van beide opleidingen om de curricula van beide opleidingen op elkaar af te stemmen.

Bij de curriculumvernieuwing werd vertrokken vanuit volgende gemeenschappelijke visie:

- In het eerste opleidingsjaar worden de kennisfundamenten en elementaire vaardigheden verzekerd.
- In het tweede opleidingsjaar staat verdieping centraal.
- In het derde opleidingsjaar wordt de nadruk gelegd op specialisatie en integratie.

Op die manier krijgt de evoluerende lijn van lectorgestuurd naar studentgecentreerd onderwijs gestalte.

In de toekomst kan er nog verder gewerkt worden aan een gemeenschappelijk stagedossier.

De respectievelijke departementshoofden, onderwijscoaches en coördinatoren bewaken de opvolging van de curriculumherziening en -innovatie zoals die vorm krijgt in optie - en vakvergaderingen.

Bij de uitwerking van het curriculum zijn volgende groepen betrokken: de stuurgroep of coördinatorenraad (CORA) - zij vormen het middenkader van de opleiding - de lectoren, de studenten/ afgestudeerden, de vertegenwoordigers van het werkveld (onder meer via de departementale raad) en de leidinggevenden van de stageverlenende instellingen.

Het werkveld is via overleg en bevraging van de resonantiegroepen ook betrokken bij de curriculumherzieningen.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het is aangewezen om het beroepenveld en de alumni te betrekken bij de verdere ontwikkeling van het curriculum.

De keuzemogelijkheden in het opleidingsprogramma moeten vergroot worden.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**voldoende voor OHO en RENO
goed voor PHO**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het curriculum is in beide departementen opgebouwd met een accent op kennisverwerving in het eerste jaar van de opleiding. In het tweede jaar ligt het accent op verdieping en in het derde jaar op verbreding en integratie. In het curriculum gaat veel aandacht naar de theorie over het lesgeven en het 'klashouden' en naar vakinhoudelijke kennis, de verschillende vakdidactieken en de culturele en maatschappelijke vorming van de student. Bij deze

kennisopbouw wordt zoveel mogelijk verwezen naar de praktijkervaringen van de studenten, vooral naar de lesobservaties en de eigen stagepraktijk.

De lerarenopleiding is sterk praktijkgericht. Er wordt veel belang gehecht aan de vaardigheden binnen de competenties 'de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen', 'de leraar als opvoeder', 'de leraar als organisator' en 'de leraar als vakdeskundige'.

Ook vaardigheden binnen de sociale context van het beroep (de leraar als partner van ouders, als lid van een team, als lid van een schoolgemeenschap, als partner van externen en als cultuurparticipant) en vaardigheden binnen algemene competenties (denk- en redeneervaardigheden, informatieverwerking en –verwerking, kritisch reflecteren) en algemene beroepsgerichte competenties (teamgericht kunnen werken, 'problem solving', het opnemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid binnen de beroepspraktijk) zijn opgenomen in het curriculum. Het aanleren van de vaardigheden gebeurt meestal volgens de leerspiralen van Kolb en Korthagen (en de PDCA-cirkel).

Verbreding en verdieping worden niet alleen geboden op het pedagogisch-didactische domein (didactiek, opvoedkunde, onderwijsorganisatie, mediakunde, onderwijswetgeving, psychologie) maar worden mede gerealiseerd door een blijvend aanbod aan vakinhoudelijke (wero, wiskunde, taal, muzische vorming), sociale (agogische vaardigheden, sociale psychologie) en existentiële wetenschappen (religie, zingeving en levensbeschouwing en onderwijsdeontologie).

In OHO zijn de studiepakketten zo opgesteld dat ze zelfstandige studie toelaten. Om de student te helpen bij het studeren, besteden heel wat lectoren ook aandacht aan het 'leren leren' en diverse ondersteunende technieken en vaardigheden zoals 'vlot zelfstandig opzoeken' (bijvoorbeeld bibliotheekinitiatiesessies voor de eerstejaarsstudenten in de maand september), oefeningen op het samenvatten, herkennen van de structuur, analyseren, presenteren...

Studenten van de initiële opleiding maken tevens gebruik van de zelfstudiepakketten om bijvoorbeeld hun parate kennis wiskunde te ontwikkelen, te onderhouden of te verbeteren. OHO-studenten kunnen aansluiten bij de bijspijker cursussen van de initiële opleiding.

De studenten worden ook geïntroduceerd in het kritisch wetenschappelijk denken (in casu observeren versus interpreteren) en de criteria voor informatieverzameling en wetenschappelijk verantwoord onderzoek (betrouwbaarheid, validiteit en representativiteit) via kleinschalige onderzoeken.

Sinds het academiejaar 2003-2004 wordt in beide departementen een 50%-opdracht gegeven voor projectmatig wetenschappelijk onderzoek (PWO).

Voor het academiejaar 2002-2003 dienden beide departementen een gezamenlijk project in betreffende 'de ontwikkeling van een elektronische ontwikkelingsportfolio ten behoeve van een op maat gesneden en procesgerichte stagebegeleiding voor de lerarenopleiding'. Tijdens de academiejaren 2003-2004 en 2004-2005 werd het elektronische portfolio uitgetest in beide lerarenopleidingen. In PHO werd het portfolio algemeen ingevoerd en opgevolgd door de pedagogen. In RENO werd het op basis van vrijwilligheid door een tiental lectoren bij een twintigtal studenten uitgewerkt. Beide opleidingen hebben zich voorgenomen om op eigen wijze verder van dit instrument gebruik te maken.

PHO concentreert zijn inspanningen rond het STIPPS-project, een Comeniusproject rond het stimuleren van het wetenschappelijke denken in de basisschool.

RENO werkt vanaf het academiejaar 2005-2006 binnen het project GOAL (Goed Onderwijs voor Alle Leerlingen) aan de wetenschappelijke onderbouwing van de implementatie-effecten van het didactisch model 'Zorgzame School'.

Stage

De stage vormt een wezenlijk onderdeel van de opleiding in beide departementen. Het aandeel van de stage in de lerarenopleiding neemt gradueel toe (respectievelijk 9, 12, 18 studiepunten). Als formeel opleidingsonderdeel omvat de stage in totaal 39 van de 180 studiepunten.

De stage is in beide departementen geënt op het competentiemodel. De daarin beschreven kennis, vaardigheden en attitudes worden via stage stapsgewijs geïntegreerd.

Uitgangspunt is de groeiende verantwoordelijkheid van de student voor zijn eigen leerproces.

Iedere student ontvangt een stagevademecum met alle richtlijnen voor de stage. De voorbereiding op de stage vindt plaats in de hogeschool (of thuis voor derdejaarsstudenten), tijdens de week voor de eigenlijke stage. De opleiding verwacht dat de studenten vóór de stageperiode:

- contact opnemen met de stageverlenende school;
- in afspraak met de mentor en/of betrokken lector de praktijk voorbereiden;
- het schriftelijk voorbereiden van het lespraktijkgedeelte van de stage beginnen.

De stagebegeleiding gebeurt op verschillende niveaus. De opleidings-/stagecoördinator fungeert als centrale contactpersoon.

De stagebegeleider van het opleidingsinstituut volgt het stageleerproces van de student op. Na een stageperiode volgt een samenvattende stagebespreking. De feedback en bijsturing hiervan worden bij een volgend stagebezoek eventueel door een andere lector verder opgevolgd.

De stage is in beide departementen geënt op het competentiemodel. De daarin beschreven kennis, vaardigheden en attitudes worden via stage stapsgewijs geïntegreerd.

Het uitgangspunt is dat de student groeiend verantwoordelijk is voor zijn eigen leerproces.

Voor de concrete invulling van de stageactiviteiten van beide departementen over de drie opleidingsjaren heen, worden volgende accenten gelegd:

- In het eerste jaar van de opleiding is er een stapsgewijze groei vanuit observatie in de oefenscholen naar geleidelijk aan zelf optreden.
- Elk opleidingsonderdeel richt zijn inhoud sterk op de stage, cfr. voorbereiding op het eerste leerjaar, buitengewoon onderwijs,... Daarom wordt in het derde opleidingsjaar van PHO-Tielt modulair gewerkt in functie van de stages.
- Het concept van stagevorming is ook materie van vak- en werkgroepen en optievergaderingen, stagecommissies waarin de opbouw bewaakt wordt.

Eindwerk

Het eindwerk wordt gemaakt tijdens het derde jaar. Het moet illustreren dat de student de verworven kennis en vaardigheden beheerst en kan integreren in zijn deskundig handelen als leraar. Het eindwerk vertegenwoordigt vijf studiepunten.

Het eindwerk kan op twee manieren uitgewerkt worden:

- ofwel wordt een bescheiden wetenschappelijk onderzoek gekoppeld aan een door de student gecompileerde theoretische achtergrond (meestal kleinschalig en descriptief van aard);
- ofwel wordt op wetenschappelijke basis een oplossing gezocht voor een door een instelling aangebrachte problematiek.

Het eindwerk bestaat uit volgende delen:

- het uitschrijven van het onderzoeksplan;
- de theoretische en praktische uitvoering van het onderzoek;
- de schriftelijke rapportering van de theorie en de praktijk;

- de mondelinge presentatie van het eindwerk.

De uiteindelijke vormgeving kan schriftelijk zijn, maar het kan ook een andere vorm aannemen (bijvoorbeeld een spellenkoffer, een video, een cd-rom...). Alle gegevens in verband met het eindwerk staan vermeld in het SID-document.

In PHO zijn de eindwerken georiënteerd op maatschappelijke dienstverlening en praktijkverankering. Ze vertrekken steeds vanuit een concrete vraag van het werkveld. Groepswerk is mogelijk.

In RENO vormen vaak de persoonlijke interesse en autonome professionalisering van de student het uitgangspunt.

Voor OHO is het eindwerk een individuele zelfstandige opdracht. Het eindwerk vertrekt in OHO vanuit een theoretisch onderbouwde probleemstelling die de student in een praktisch deel op creatieve wijze uitwerkt. De student beschrijft in het theoretische deel het probleem op een wetenschappelijk verantwoorde manier en diept de vraagstelling uit door middel van (kritische) reflecties op de zelfstandig doorgenomen vakliteratuur.

Elke student wordt begeleid door een promotor die wordt toegewezen door de opleidingscoördinator. De promotor begeleidt het werk inhoudelijk. Er zijn interne afspraken rond de regelmaat van contact en overleg.

De opleidingsverantwoordelijken bevestigen tijdens de visitatie dat de curriculumvernieuwing vooral gericht was op de implementatie van het competentieleren en de invoering van nieuwe werkvormen zoals PGO, de bachelorproef en het hanteren van het portfolio. De commissie heeft ook vastgesteld dat de studenten de evolutie van lectorgestuurd onderwijs naar studentgecentreerd onderwijs duidelijk ervaren.

De informatie over de stage en het eindwerk is voor de studenten voldoende duidelijk en de begeleiding verloopt volgens hen zeer goed. Studenten van OHO bevestigen dat zij effectief stages en praktische opdrachten krijgen, maar dat de begeleiding in tegenstelling tot studenten uit het dagonderwijs bij hen vooral elektronisch verloopt. De practica en de stages worden in OHO wel op een gelijkaardige manier georganiseerd. Alle stageplaatsen worden effectief bezocht door de stagebegeleiders.

Sommige afgestudeerden hebben wel vragen bij de kwaliteit van de stagebegeleiding en de beoordeling van sommige stages indien de beoordeling gebeurt door mensen die inhoudelijk of didactisch niet over de nodige competenties beschikken.

De opleidingsverantwoordelijken zijn er zich van bewust dat er een onderscheid is tussen de praktijkervaring van studenten uit OHO enerzijds en PHO en RENO anderzijds.

In de basisstage van OHO wordt vooral aandacht besteed aan het verwerven van kennisinhouden. In de drie consecutieve stages worden de te realiseren basiscompetenties systematisch opgevolgd. In OHO ligt de begeleiding sterk bij de mentoren.

Er is geen bezoek van stagebegeleiders, wel lichten de stagebegeleiders de eindbeoordeling kwalitatief toe.

Maar ondanks het verschil in praktijkervaring tussen de studenten, vinden de opleidingsverantwoordelijken dat zowel studenten van OHO als studenten van PHO over de nodige startcompetenties beschikken.

De vertegenwoordigers uit het beroepenveld wijzen vooral op het feit dat studenten uit OHO over andere basiscompetenties beschikken bij de start van de stage en beoordelen het initiatief van de opleiding positief.

De studenten bevestigen tijdens de visitatie dat de informatie over de stage en het eindwerk voldoende en duidelijk is, dat de stagebegeleiding zeer goed verloopt en dat ze vanaf het eerste jaar duidelijk geïnformeerd worden over de te realiseren basiscompetenties. De opvolging van het verwerven hiervan gebeurt via het portfolio. Samen met de stagebegeleider gaan de studenten na in hoeverre alle doelstellingen gerealiseerd worden. Er wordt tijdens de begeleiding steeds teruggekoppeld naar de basiscompetenties. Via het portfolio wordt de evolutie systematisch opgevolgd. De vertegenwoordigers van het werkveld bevestigen dat alle stageplaatsen systematisch bezocht worden.

In RENO bevestigen de studenten dat de evolutie in het verwerven van de basiscompetenties gebeurt op basis van een TABASCO-dossier. Het 'TABASCO-model' staat voor Torhoutse Aanpak van de BASisCOMpetenties.

Studenten zijn ook goed op de hoogte van de internationaliseringmogelijkheden. Het stagevademecum en het evaluatieformulier werd met het oog op buitenlandse stages vertaald naar het Engels. De communicatie, tijdens de internationalisering, gebeurt vooral via e-mail. De beoordeling van een buitenlandse stage gebeurt mede door de buitenlandse instelling.

Het GOK- en zorgbeleid wordt volgens de studenten effectief uitvoerig besproken in verschillende opleidingsonderdelen.

Zowel de afgestudeerden zelf als het onderwijzend personeel van het tweede en derde jaar bevestigen dat de afgestudeerden over de nodige professionele startcompetenties beschikken. Blijvende professionalisering en/of bijscholing is echter wel nodig. Volgens de lectoren van het tweede en derde jaar is het beroepenveld vooral tevreden over het inhoudelijke niveau van de studenten.

De commissie heeft met bijzondere interesse kennis genomen van de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkelingen in het Open Hoger Onderwijs in het departement PHO.

De commissie waardeert de ontwikkelingen in het kader van het internationaliseringsbeleid op de beide departementen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De hogeschool kan nog inspanningen leveren om de studenten beter voor te bereiden zodat ze een onderwijspraktijk kunnen uitbouwen die de onderwijskansen van alle leerlingen in het basisonderwijs verhoogt.

Het is daarom wenselijk dat alle lectoren een bijdrage leveren om de zes thema's van het geïntegreerd ondersteuningsaanbod uit het gelijke onderwijskansenbeleid nog meer te integreren in hun lessen.

De stagebegeleiding in OHO moet geïntensifieerd worden in samenwerking met de mentoren.

De informatie met betrekking tot de opleiding over competenties, leerinhouden, flexibele leerwegen, afstandsonderwijs, soorten stages ... moet verbeterd worden.

De bestaande regelingen met betrekking tot de stagebegeleiding voor RENO en PHO zouden moeten vertaald worden naar OHO.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Doorheen de drie opleidingsjaren en binnen elk opleidingsjaar wordt een sequentiële opbouw van het programma nagestreefd.

De leerinhouden worden logisch geordend in functie van een toenemende professionalisering.

Het eerste jaar biedt de studenten een kennisfundament dat voor elke student identiek is. De modale leerling vormt daarbij het vertrekpunt. De student leert leer- en begeleidingssituaties op te zetten voor een normaal vorderende leerling van de lagere school.

In het tweede jaar wordt ingezoomd op bijzondere leer- en begeleidingsprocessen, differentiatie en het grondiger uitwerken van diverse werkvormen. Het theoretische traject is voor elke student identiek. Ook het stagetraject is voor elke student gelijklopend, maar meer gespecialiseerd dan in het eerste opleidingsjaar.

In het derde opleidingsjaar wordt de professionalisering verder gespecificeerd (zorgdoelgroepen) en in overeenstemming gebracht met de reële beroepspraktijk (ingroeistage). De theoretische inhouden zijn ook hier identiek en zijn afgestemd op de beroepsvereisten. Een persoonlijk accent is mogelijk via een keuzevak en via het eindwerk of de bachelorproef.

Er zijn werkgroepen opgericht voor overleg tussen lectoren die verantwoordelijk zijn voor eenzelfde opleidingsonderdeel. Deze werkgroepen hebben tot doel de curriculumvernieuwing concreter gestalte te geven: het integreren van onderdelen van opleidingsonderdelen en het competentiegericht denken vormen de rode draad doorheen het overleg. Voorbeelden zijn de muzogroep (lectoren muzische vorming) de WO-P-werkgroep (lectoren wereldoriëntatie en opvoedkundige wetenschappen).

In beide departementen probeert men de integratie in het opleidingsaanbod te verwezenlijken op twee niveaus:

- specifiek binnen de opleiding ILLO;
- opleidingsoverschrijdend in PHO met de ILKO-afdeling en in RENO met de ILSO-afdelingen.

Binnen de ILLO-opleiding krijgt de integratie in beide departementen vorm als volgt:

- verwante opleidingsonderdelen worden zoveel mogelijk geclusterd. Dit impliceert dat de competenties van de student vanuit deze clusters beoordeeld worden;
- binnen sommige clusters wordt expliciet aan integratie gewerkt. Zo wordt binnen 'Muzische Vorming' het onderdeel 'Geïntegreerde Muzische Vorming' aangeboden naast Beweging, Beeld en Muziek;
- binnen het opleidingsonderdeel 'Leergebied Overschrijdende Thema's' (LOT) wordt gewerkt aan disciplineoverschrijdende elementen met weliswaar verschillen tussen beide departementen: In RENO wordt voor Wereldoriëntatie (WERO) de integratie nagestreefd binnen het curriculumonderdeel (LOT), waarin ook andere opleidingsonderdelen geïntegreerd worden zoals 'Religie, Zingeving en Levensbeschouwing' (RZL). In PHO wordt binnen LOT een portfolio gerealiseerd waarbij de studenten reflecteren over vakoverschrijdende activiteiten. In RENO werken de studenten binnen Opvoedkundige Wetenschappen, in samenwerking met de lectoren wereldoriëntatie, vanaf 2004-2005 jaarlijks aan een vakoverschrijdend wero-thema dat in de stagepraktijk toegepast kan worden. In PHO werden in het tweede jaar van de opleiding de opleidingsonderdelen binnen opvoedkundige wetenschappen en wereldoriëntatie volledig geïntegreerd in een systeem van probleemgestuurd onderwijs;

- vanaf het academiejaar 2005-2006 werd vanuit een oplistijng van opdrachten van alle opleidingsonderdelen gezocht naar integratiemogelijkheden;
- er worden opleidingsoverschrijdende projectdagen georganiseerd.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de opleiding om te onderzoeken hoe er meer keuze- en differentiatiemogelijkheden in het opleidingsprogramma kunnen aangeboden worden.

Facet 2.4 Studietoeromvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoeromvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studietoeromvang van een professionele bachelor.

In OHO wordt een onderscheid gemaakt tussen het basis- en het kernprogramma:

- het basisprogramma van zOLO verdeelt de 180 SP over vier opleidingsjaar van respectievelijk 30, 60, 60 en 30 studiepunten;
- het kernprogramma van zOLO verdeelt 120 studiepunten over twee opleidingsjaar van 60 studiepunten.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

voldoende voor RENO
goed voor PHO en OHO

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In beide departementen wordt geprobeerd de studeerbaarheid te meten aan de hand van studietijdmetingen. De resultaten van deze metingen worden in beide departementen toegelicht aan het volledige personeel. Indien nodig worden in de optievergaderingen en in de coördinatorenraad maatregelen uitgewerkt.

Beide departementen hebben een verschillend tijdspad.

PHO heeft de tijdsmetingen verspreid over verschillende opleidingsjaren en –vormen:

Uit de resultaten blijkt dat de reële studielast in het eerste jaar lager uitvalt dan verwacht. In het tweede opleidingsjaar is er vrijwel overeenstemming tussen begrote en reële studietijd. Het derde opleidingsjaar valt een stuk zwaarder uit dan verwacht.

RENO voerde tijdsmetingen in de vorm van een tijdschrijfmethode uit tijdens de academiejaren 2000-2001 en 2004-2005.

In 1999-2000 situeerde de studielast zich voor de drie opleidingsjaren binnen de decretaal bepaalde grenzen. Een detailanalyse, waarin de gegevens per opleidingsonderdeel en per facet van de studielast (contacturen, stage, taken...) opgesplitst waren, gaf aanleiding tot bijsturing.

Voor wat de reguliere dagopleiding betreft, wordt voor beide opleidingen vastgesteld dat de feitelijk bestede studietijd over de drie opleidingsjaren heen toeneemt, maar binnen de decretaal vastgestelde grenzen blijft. Vooral de stage is verantwoordelijk voor deze toename.

Binnen elk opleidingsjaar vertoont de studietijdspreiding klassieke piekmomenten vóór de partiële en de eindexamens.

De verschillen in studietijd tussen PHO en RENO hebben volgens de opleidingsverantwoordelijken vooral te maken met de invoering van vernieuwingen in het curriculum. Zij wijzen tijdens de visitatie ook op de verschillende methodes. De verantwoordelijken voor de kwaliteitszorg bevestigen tijdens de visitatie dat de gegevens van de studietijdmetingen besproken worden met het onderwijzend personeel. Een algemene bespreking van de studietijdmetingen gebeurt op de departementsraad en personeelsvergaderingen.

Indien bepaalde gegevens duidelijk te maken hebben met specifieke opleidingsonderdelen dan wordt dit uiteindelijk ook met de jaarcoördinator en de betrokken lector besproken. Eventuele knelpunten worden duidelijk gescheiden van evaluaties van onderwijzend personeel.

In beide departementen worden gelijkaardige studiebelemmerende factoren geconstateerd. Dit blijkt ook uit de studententevredenheidsmetingen. Er worden vooral problemen met betrekking tot de organisatie gesignaleerd: onverwachte wijzigingen in de uurroosters, wisseling van lokalen... Andere elementen van hinder zijn inherent aan de sterk gegroeide studentenpopulatie. Zo is er voor de studenten weinig plaats om rustig te werken en zijn er problemen met de lokaalbezetting. Docenten ondervinden kwaliteitsverlies door de hoge student/lectorratio.

Als studiebevorderende factoren gelden in beide departementen:

- de adequate studie- en studentenbegeleiding;
- het voorzien van proefexamens, partiële examens en examentransparantie;
- de studentvriendelijke sfeer en de aanspreekbaarheid van de lectoren;
- de kwaliteit van de cursussen en de duidelijkheid van de leerinhouden;
- het nutskarakter van de leerinhouden;
- het blokverlof vóór de partiële examens en eindexamens;
- de onderlinge afweging en/of spreiding van de taken en/of opdrachten.

De studeerbaarheid van de opleiding wordt verhoogd door de leertrajectbegeleiding waardoor de juiste student op de juiste plaats de opleiding binnenkomt en waardoor de student zo opgevolgd en begeleid wordt dat er een optimale studievoortgang plaatsvindt met juiste (studie)loopbaankeuzes en een optimale competentie-ontwikkeling.

Er is tijdens de jaren een duidelijke verschuiving van 'studiebegeleiding' naar 'leertrajectbegeleiding'.

Beide departementen bieden verschillende flexibele leerroutes: IAJ, GOP, GDT, SDV, EVC-EVK, cumul....

Vanaf het academiejaar 2005-2006 kunnen derdejaarsstudenten van de lerarenopleidingen een schakelprogramma voor de opleiding 'Master in de Onderwijskunde' volgen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie beveelt aan om de belemmerende factoren in de studeerbaarheid deugdelijk te onderzoeken en gepaste acties planmatig te nemen.

Het is aangewezen om de studie- en stageopdrachten meer te spreiden.

De commissie vraagt om meer vrije leertijd in het lesrooster in te bouwen voor de studenten.

De commissie vraagt meer aandacht voor de studiebelasting van de studenten door een betere planning en inhoudelijke afstemming tussen lectoren.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**voldoende voor PHO en RENO
goed voor OHO**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er wordt bewust geopteerd voor een variatie aan werkvormen: doceren (vooral in het eerste jaar), interactief leergesprek (de meest voorkomende onderwijsvorm), groepswork (doorheen de hele opleiding), practica, probleemgestuurd onderwijs (vooral in het tweede jaar) projectwerk (vooral in het derde jaar), portfolio,

afstudeerwerk, begeleide zelfstudie (in stijgende lijn van eerste naar derde jaar), discussieforum op Blackboard (in alle jaren van de opleiding)...

De werkvormen evolueren van het eerste naar het derde jaar van meer lectorgestuurd naar meer studentgestuurd onderwijs.

Het zelfstudieconcept in OHO maakt uitgebreid gebruik van digitale werkvormen. De typisch flexibele vormgeving heeft in de voorbije jaren geleid tot een uitgebreid instrumentarium van digitale werkvormen. Ondermeer op basis van het leermiddel Blackboard worden een aantal typische digitale werkvormen toegepast. Via het middel Blackboard is het mogelijk om als werkvorm opdrachten of 'assignments' aan te bieden en studenten eventueel een product van deze opdracht (paper, document, excell-sheet, word-document, ...) te laten aanleveren in elektronische vorm. Binnen Blackboard werd een pool van evaluatievragen aangemaakt.

Studenten maken zeer actief gebruik van de discussiefora gekoppeld aan de opleidingsonderdelen.

Op Blackboard staan digitale tussentijdse toetsen als begeleidingswerkvorm. A.d.h.v. een tussentijdse toets kunnen studenten hun eigen vorderingen in de leerstof detecteren en indicaties krijgen over hun studiemethode. Dat kan samengaan met automatische (kwantitatieve en kwalitatieve) feedback. Bovendien kan de lector via een elektronische toets te weten komen waarmee de studenten moeilijkheden hebben.

Bij die tussentijdse oefeningen is er feedback over correcte en foutieve antwoorden, zodat de student inzicht krijgt in de leerstof en de verwachtingen van de lector/ opleiding.

Uit de SID's blijkt dat er naast een traditioneel schriftelijke cursus een brede waaier aan leermiddelen ingezet wordt die kunnen bijdragen tot de realisatie van de doelstellingen: leerboeken, hand-outs, slides (OHP), powerpoint-presentaties, cd's, video's, dvd's... In het tweede en het derde jaar worden progressief meer onderwijsmiddelen ingeschakeld die een beroep doen op de competenties over zelfstandig en zelfsturend werken.

De Dienst Onderwijs & Kwaliteit (DO&K) heeft criteria ontwikkeld waaraan alle in KATHO gebruikte leermiddelen moeten voldoen. Er wordt hierover geregeld vorming en bijscholing gegeven, onder meer VTO.

Het KATHO-Impulscentrum ontwikkelde daarenboven een TOOLBOX van actuele onderwijsmiddelen.

In beide lerarendepartementen staan de schriftelijke onderwijsmiddelen op punt. Alle syllabi zijn voor alle lectoren raadpleegbaar. Voor het ontwikkelen van zelfstudiepakketten kunnen lectoren een beroep doen op twee instructiebundels die door medewerkers van de DO&K (het Impulscentrum) ontwikkeld werden: 'Het ontwerpen van een studiewijzer' (2004) en 'Het ontwerpen en ontwikkelen van een zelfstudiepakket' (2002).

De departementshoofden bewaken als eindverantwoordelijken de inhoud van het schriftelijk cursusmateriaal. Een groeiend aantal lectoren maakt gebruik van digitale onderwijsleermiddelen.

Elk departement van KATHO kan een beroep doen op de multimediacel bedoeld voor het ondersteunen van lectoren die een multimediaal leermiddel wensen te ontwikkelen.

Beide departementen ontwikkelden in samenwerking een digitale ontwikkelingsportfolio als hulpmiddel bij de reflectie op de onderwijspraktijk. De multimediale toepassing van dit portfolio is in ontwikkeling. In het academiejaar 2004-2005 besloten andere departementen binnen KATHO deze software ook in te voeren.

RENO participeerde in het instellingsoverstijgend STIHO-project Multimediale Interactieve Leeromgeving (MILE) als werkmateriaal voor het geïntegreerd en zelfstandig verwerven van wiskunde-didactische competentie door studenten in de initiële lerarenopleiding in samenwerking met de K.U.Leuven en andere lerarenopleidingen.

In OHO worden de SID's bij het cursusmateriaal steeds uitgebreider uitgewerkt én uitgebreid met een studiewijzer. De lectoren beschikken over een bundel 'schriftelijk studiemateriaal in OHO' met criteria en tips. De binnen OHO gehanteerde leermiddelen werden ook expliciet ontwikkeld in functie van het afstandsonderwijs.

Het aanbieden van e-modules bijvoorbeeld is niet hetzelfde als het digitaal aanbieden van een papieren cursus. Een e-module moet voldoen aan de criteria zoals vooropgesteld (zie bijlage: checklist voor e-modules), met als belangrijkste innovatieve mogelijkheden geautomatiseerde feedback én de mogelijkheid tot online toetsen.

In functie van de practica beschikken de studenten over een aanbod van 16 video's met telkens verschillende fragmenten (demonstraties). Hoewel dit een bijzonder tijdrovend en intensief werk is, wordt dit aanbod permanent vernieuwd en bijgewerkt.

Digitale communicatiemiddelen zoals e-mail en een online spreekuur via MSN-messenger, ICQ of Skype worden bijzonder intensief gebruikt.

Geregeld geven lectoren ook workshops of navormingssessies over hun eigen onderwijspraktijk. Docenten uit de lerarenopleiding hebben workshops verzorgd over studeerstijlen, het interactieve leergesprek, het tweegesprek bij stage-evaluatie volgens het model van Kolb, binnenklasdifferentiatie binnen de zorgproblematiek, portfolio, 'peerassessment',...

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor het nog meer toepassen van het principe 'teach as you preach' in de didactiek van de opleiding.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bij de start van de opleiding wordt aan iedere student een informatiebundel overhandigd (tegen aftekening voor ontvangst) met daarin onder meer het examenreglement van KATHO en de departementale aanvullingen.

De evaluatiemethodes en de te realiseren leerdoelen per opleidingsonderdeel worden vermeld in het SID. De evaluatiemethodes worden met voorbeelden toegelicht tijdens de contacturen. Een aantal syllabi bevat ook zelfevaluatietoetsen.

Het secretariaat werkt ruim voor de aanvang van de examenperiodes een examenregeling uit die – na het voorleggen op de studenten- en departementale raad – overgemaakt wordt aan alle personeelsleden en studenten. De regeling omvat een overzicht van mondelinge en schriftelijke examens met specificatie van datum, vak, ruimte en uur. Ook eventuele inhaalexamens, beraadslaging, rapporten afhalen, resultaatbespreking, eindwerkschikkingen, diploma-uitreiking ... staan vermeld.

Tijdens het academiejaar zijn er twee examenperiodes voorafgegaan door een remediërings-/ blokperiode: de partiële examens tijdens de maand januari en de eindexamens in juni. Eind augustus – begin september vindt de tweede zitting plaats.

Beide departementen voor lerarenopleiding hanteren een grote verscheidenheid aan evaluatievormen.

Kennisinhouden worden doorgaans schriftelijk en/of mondeling getoetst. Permanente evaluaties worden eerder aangewend voor vaardigheidstraining, zoals stageactiviteiten, dictie, expressie, beeldende vorming, sociale vaardigheden, portfolio, 'peerassessment', 'selfassessment'....

Beide departementen lichten de evaluatiecriteria voor de stages en het eindwerk bij het begin van het academiejaar en ook vóór het begin van de eerste stageperiode toe.

Bij de stage is er een tussentijdse evaluatie en een eindevaluatie. Die evaluaties zijn gebaseerd op zelfreflectie en gesprekken tussen de mentor, de lector en de student. Hiertoe beschikken de betrokkenen over een uniforme categorisering in een lesbeoordelingsformulier. De student analyseert zijn stagepraktijk aan de hand van een sterkte-zwakteanalyse. De eindbeoordeling is een samenspel van proces- en productevaluatie: de wijze waarop de student heeft geleerd tijdens de stage beïnvloedt de beoordeling van de criteria die de student bereikt zou moeten hebben op het einde van het academiejaar.

Binnen OHO zijn volgende elementen bepalend voor het stagecijfer:

- voor de basisstage: de stagemap, het verslag van de stagementor en de directie en het gestandaardiseerd interview (plus eventueel het geïndividualiseerd interview);
- voor de consecutieve stage: de stagemap, de portfolio, de video en de reflectie, het stagebezoek en het competentiegerichte interview.

De stagebeoordeling wordt gedifferentieerd in functie van de groep waartoe een student behoort.

In RENO moet een student met het opmaken van een eindwerk kunnen aantonen dat hij beschikt over de algemene en beroepsspecifieke competenties. De beoordeling van het afgewerkte eindwerk gebeurt door de promotor op basis van proces- en productelementen. Bij twijfel kan de promotor een tweede lezer in de evaluatie inschakelen.

In PHO zijn er eindwerkpresentaties in mei, die worden bijgewoond door studenten (via intekenlijsten), één beoordelende lector (niet de promotor, zodat ook een tweede opinie mogelijk is), andere geïnteresseerde lectoren, genodigde directies en personeel van de scholen en sympathiserende familieleden en vrienden.

In ZOLO volgt na het indienen van het eindwerk een productevaluatie volgens de beoordelingscriteria van het beoordelingsdocument.

Na elke examenperiode kan de student, op eigen aanvraag en in aanwezigheid van de betrokken lector, zijn examenkopij inkijken. Hiervoor staan alle lectoren ter beschikking van de studenten bij de bekendmaking van de resultaten. Verder zijn de coördinatoren, de ombudspersoon, de verantwoordelijke voor het monitoraat en het departementshoofd op dat moment aanwezig voor extra advies of begeleiding.

De commissie heeft vastgesteld dat er geen specifieke kwaliteitsbewaking van de toetsen en evaluaties is. De opleiding is zich daarvan bewust. Bijscholing is nodig op het vlak van nieuwe evaluatievormen zoals 'peerassessment' en portfoliodenken.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het ontwikkelen en implementeren van een evaluatie- en toetsbeleid waarin met name de kwaliteit van de evaluaties en toetsen systematisch bewaakt wordt. Bijscholing is nodig op het vlak van nieuwe evaluatievormen zoals 'peerassessment' en portfoliodenken.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie:

**voldoende voor PHO en RENO
goed voor OHO**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De decretale en reglementaire bepalingen op het gebied van de toelatingsvoorwaarden worden toegepast. Sinds 2004-2005 kunnen ook kandidaten zonder diploma secundair onderwijs onder bepaalde voorwaarden (minimum 21 jaar, na het afleggen van een assessment) toegelaten worden.

Buitenlandse studenten moeten bewijzen dat ze toegang hebben tot het hoger onderwijs in hun land van herkomst. Bovendien moeten zij vertrouwd zijn met het Nederlands. Voor inkomende studenten geeft KATHO een snelcursus Nederlands (NT2).

Het aantal inschrijvingen voor beide departementen in het eerste jaar van beide departementen schommelt van jaar tot jaar en is afhankelijk van weinig voorspelbare externe indicatoren.

De opleiding heeft een vooral vrouwelijke studentenpopulatie.

Het aantal generatiestudenten (studenten op leeftijd) bedraagt voor beide departementen jaarlijks ongeveer 80%. In OHO ligt dit percentage beduidend lager, aangezien een significant aantal studenten al een diploma hoger onderwijs behaalde.

In het PHO is er een grotere instroom van TSO-richtingen in vergelijking met ASO-richtingen, namelijk 75% uit TSO-richtingen en 21% uit ASO-richtingen (2004-2005). Het aantal BSO-studenten is beperkt tot 4%.

In RENO-Torhout verhoudt de instroom van TSO tot ASO zich respectievelijk als 56% tot 40% (2004-2005), 57% tot 42% (2003-2004) en 61% tot 38% (2002-2003).

In het Open Hoger Onderwijs wordt enerzijds de propedeuse en anderzijds 2zOLO (de kerngroep) bekeken. In de kerngroep van zOLO is er een sterke instroom vanuit ASO-richtingen.

Om zoveel mogelijk effecten op de kwaliteit te vermijden, wordt uitdrukkelijk gewerkt aan allerlei vormen van op maat gesneden remediëring en studiebegeleiding. Enkele voorbeelden:

- bijspijkeren van algemene competenties in verband met studeren en zelfregulerend leren;
- mogelijkheid tot het volgen van bijlessen basiskennis spelling en Frans;
- logopedische screening;
- vakmonitoraat;
- leerstijltest;
- vakantiecursussen PHO: muziek, Nederlands, Frans en algemeen: leren leren;
- instaptoetsen in functie van behalen van de EVC.

In OHO is de opleiding sterk afgestemd op de vooropleiding via het POP van de student.

In het academiejaar 2004-2005 ontwikkelde KATHO een uniform draaiboek voor het valoriseren van EVC's en EVK's. In overleg tussen de beide departementen voor lerarenopleiding werd een specifiek instrument ontworpen vanuit de expertise van OHO.

Het OHO ontwikkelde een verfijnde EVC/EVK-procedure om tegemoet te komen aan de grotere heterogeniteit. Deze procedure erkent de eerder verworven competenties en kwalificaties van de student in de vorm van flexibele en individuele leerroutes.

De gehanteerde EVC/EVK-procedure bestaat uit vier stappen, die samen het individueel studietraject van iedere student bepalen. De EVC/EVK-procedure kent zijn start na de inschrijving, maar de vraag naar studieduurtyd kan al voor de inschrijving beantwoord worden. Die factor kan namelijk een rol spelen in de beslissing om al dan niet één van de opleidingen aan te vatten.

De eerste twee stappen houden een erkenning van al verworven kwalificaties (EVK) in, terwijl de laatste twee stappen voornamelijk een erkenning van al verworven competenties (EVC) inhouden.

- Stap 1: Matching
- Stap 2: Dossier van verdere vorming
- Stap 3: Intakes
- Stap 4: Differentiatie consecutieve stage

De EVC/EVK-procedure is gedetailleerd uiteengezet in het ZER en wordt aan de studenten kenbaar gemaakt via volgende documenten:

- 'Leerwegdifferentiatie op basis van erkenning van verworven competenties en verworven kwalificaties': deze brochure belicht de volledige procedure; de student ontvangt die bij inschrijving;
- 'Organisatie instapdag kerngroep': deze brochure is opgesteld in het kader van de intakes (stap 3); de student ontvangt die enkele weken voor de intakes;
- 'Oriënteringsproeven'.

De verantwoordelijken voor kwaliteitszorg en de opleidingsverantwoordelijken bevestigen tijdens de gesprekken dat bepaalde problemen met betrekking tot de instroom ook een systematisch aandachtspunt zijn in de resonantiegroepen.

Beide vestigingplaatsen hebben momenteel nog een eigen instroombeleid maar groeien op een aantal vlakken steeds meer naar elkaar toe. Het EVC/EVK-beleid is wel gemeenschappelijk.

De verantwoordelijken voor de kwaliteitszorg bevestigen dat er een daling is van de instroom van ASO-studenten. Zij stellen ook vast dat steeds meer ASO-studenten toch eerst kiezen voor een universitaire opleiding. De doorstroom van TSO-studenten naar het hoger onderwijs blijft voor KATHO een belangrijk aandachtspunt. De overgang van het secundair onderwijs naar het hoger onderwijs wordt vooral aangepakt met zomercursussen en 'bijspijkerkursussen' rond onder meer expressie, taal- en rekenvaardigheid. In OHO gebeurt dit via software. Vanuit de screeningsresultaten worden de studenten in het eerste semester in niveaugroepen opgesplitst.

De opleiding raadt dyslectische studenten af om zich in te schrijven. Het afradingsbeleid betekent echter niet dat de opleiding de betrokken kandidaat niet zal inschrijven.

De begincompetenties vormen de basis voor een differentiatie tussen de studenten. Dit niveau wordt gescreend via instaptoetsen. Dit gebeurt vooral voor talen, ICT- en rekenvaardigheden. Problemen rond de instroom worden behandeld in formele vergaderingen en tijdens informele momenten. Zwakkere studenten worden effectief intensiever begeleid en worden ook systematisch doorverwezen naar bijspijkerkursussen.

Er gebeurt ook een screening naar mondeling taalgebruik (om eventueel door te verwijzen naar logopedie).

Zwakkere studenten krijgen een ander studietraject en een andere didactische aanpak. Studenten met een bepaalde deficiëntie moeten uiteindelijk hetzelfde niveau halen als alle andere studenten. Bijspijker- en remediëringkursussen worden los van het curriculum georganiseerd.

De commissie heeft waardering voor het instroombeleid in het kader van het flexibiliseringsdecreet.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om het instroombeleid tussen de beide vestigingsplaatsen af te stemmen

De commissie adviseert om de samenwerking met het secundair onderwijs in het kader van het instroombeleid te initiëren/te versterken.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	voldoende voor OHO en RENO goed voor PHO
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende voor RENO goed voor PHO en OHO
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende voor PHO en RENO goed voor OHO
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende voor PHO en RENO goed voor OHO

en op basis van de volgende constatering:

- De programma's zijn een adequate vertaling van de opleidingsdoelstellingen. Doorheen de drie opleidingsjaren en binnen elk opleidingsjaar is de sequentiële opbouw van het programma duidelijk herkenbaar. In beide departementen is de integratie in het opleidingsaanbod aanwezig.
- De relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma wordt geconcretiseerd door het competentierooster.
- De internationale dimensie in de opleiding blijkt onder meer uit de studenten- en lectorenmobiliteit in beide departementen. De commissie waardeert de ontwikkelingen in het kader van het internationaliseringsbeleid op de beide departementen.
- Er wordt bewust geopteerd voor een variatie aan didactische werkvormen die evolueren van het eerste naar het derde jaar van meer lectorgestuurd naar meer studentgestuurd onderwijs. Beide departementen hanteren een grote verscheidenheid aan evaluatievormen.
- De beoordeling en toetsing zijn afgestemd op het niveau van een professionele bachelor. De commissie heeft vastgesteld dat er geen specifieke kwaliteitsbewaking van de toetsen en evaluaties is.
- Er is tijdens de jaren een duidelijke verschuiving van 'studiebegeleiding' naar 'leertrajectbegeleiding', waardoor de studeerbaarheid van de opleiding wordt verhoogd. Er worden ook in beide departementen verschillende flexibele leerroutes aangeboden.
- De commissie heeft met bijzondere interesse kennis genomen van de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkelingen in het Open Hoger Onderwijs in het departement PHO. In het academiejaar 2004-2005 ontwikkelde KATHO een uniform draaiboek voor het valoriseren van EVC's en EVK's.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Bijna 100% van het onderwijzend personeel beschikt over een academisch diploma. Dit sluit aan bij het KATHO-beleid: sinds de fusie van 1995 worden bij de aanwerving quasi uitsluitend academisch geschoolden aangeworven en enkel personen die ook over een onderwijskundig diploma beschikken of dit op korte termijn (vijf jaar) zullen behalen.

Het onderwijzend personeel wordt aangeworven op basis van de theoretische achtergrond en – zo mogelijk – door een hoge mate van beroepskennis en -ervaring.

In het hogeschoolonderhandelingscomité (HOC) zijn er, voor heel KATHO, protocollen gesloten met betrekking tot de opdrachtschrijving, de evaluatieprocedure en de benoemingen. Per departement bestaat een departementaal onderhandelingscomité (DOC) en een departementale raad (domeinspecifiek referentiekader).

Uitgangspunt voor een voltijdse betrekking is 17 contacturen van 60 minuten of 20 contacturen van 50 minuten op weekbasis (cf. maatregelen bestaande in het secundair onderwijs). Deze 17 (20) contacturen worden systematisch verminderd door de eventuele aanwezigheid van stageopdrachten in het takenpakket en het al dan niet lesgeven in het derde opleidingsjaar (semestervakken).

In principe worden binnen KATHO opdrachten in functie van vakdeskundigheid in overleg toegewezen. De hogeschool beschikt over een aanwervingsprocedure die uitvoerig beschreven is in het ZER. De evaluatieprocedure is vastgelegd in een HOC-protocol.

Aanstellingen gebeuren voor verlengbare termijnen van één jaar. Vanaf het academiejaar 2005-2006 worden na het tweede werkjaar ook contracten van onbepaalde duur aan de personeelsleden gegeven.

Iedere lector wordt in het bezit gesteld van een document waarop de uitgebreide opdrachtschrijving in detail terug te vinden is. Er wordt naar stabiliteit gestreefd bij de toekenning van de opdrachten. Omwille van de beperkte omkadering (bijvoorbeeld het samenzetten in grote groepen), de introductie van nieuwe opdrachten (maatschappelijke dienstverlening, STIHO-projecten, KATHO-keuzevak...) en nieuwe doelgroepen (OHO...), blijkt dit vaak niet mogelijk.

Taakstellingen worden departementaal vastgelegd. Er wordt gebruik gemaakt van functieomschrijvingen voor lectoren en bijzondere opdrachten zoals departementshoofd, opleidingscoördinator, coördinator, internationalisering, ombudsman/vrouw, coördinator wetenschappelijk onderzoek, onderwijscoach, systeem-beheer...

Naast een onderwijsopdracht neemt elk onderwijzend personeelslid een reeks administratieve, technische en organisatorische taken op zich zoals coördinatiewerk, werk rond de uitbouw van posthogeschoolvorming, vergadertaken, technische taken rond moderne onderwijsmedia en ICT, verslaggeving, vertegenwoordiging ...

Voor elke nieuwe lector heeft er op het einde van het eerste academiejaar een gesprek (verwijzend naar de toekomst) plaats met het departementshoofd. Op het einde van het tweede jaar volgt, in het kader van de decretale evaluatie, een functioneringsgesprek met het departementshoofd. Als hulpmiddelen worden hierbij de zelfevaluatie van de lector, het aangemaakte cursusmateriaal en het professionaliseringsdossier (sjabloon in bijlage) gehanteerd. Het jaar daarop volgt er een evaluatieprocedure.

Iedere lector wordt minimaal om de vijf jaar geëvalueerd. In het jaar voor het evaluatiegesprek vindt er een functioneringsgesprek plaats. Het doel hierbij is tweeledig:

- op een constructieve manier de behoeften van de medewerker detecteren en afstemmen op die van de organisatie;
- doelstellingen formuleren voor de toekomst.

De functioneringsgesprekken zijn verankerd in het kwaliteitszorgmodel van KATHO.

De professionalisering omvat vier vormingsdimensies die onderling verweven zijn:

- Vakdeskundigheid, waarmee beoogd wordt dat alle lectoren de nieuwe ontwikkelingen in hun vakdomein op de voet volgen. In de lerarenopleiding vormt vakspecialisatie geen doel op zich; dit wordt geïntegreerd in het opleidingsconcept;
- Onderwijsdeskundigheid met als doel zich te bekwamen als ontwikkelaar van leer- en begeleidingsprocessen op het niveau van de professionele lerarenopleiding;
- Teamvaardigheden in functie van de horizontale en verticale samenhang van de opleiding;
- Agogische deskundigheid die de relationele context, de communicatie en de leergerichte beïnvloedings-technieken bevordert.

Iedere lector van KATHO wordt verondersteld in te staan voor zijn eigen professionalisering. In functie van zelfsturing wordt ook gevraagd dat hij een professionaliseringsdossier bijhoudt.

KATHO moedigt bovendien elk personeelslid aan in te gaan op het aanbod van de werkgroep Vorming, Training en Opleiding (VTO). Deze werkgroep realiseert, samen met de centrale VTO-verantwoordelijke, de VTO-beleidsnota, organiseert de behoeftedetectie, stelt de criteria op voor de effectiviteit van de navorming, maakt de evaluatierapporten van de navormingsprojecten op...

Het interne vormingsaanbod van VTO vertegenwoordigt KATHO-visie en is kosteloos voor elke medewerker. In elk departement van de hogeschool peilt de VTO-verantwoordelijke naar de vormingsnoden voor het samenstellen van een departementoverstijgende VTO-kalender. Hij fungeert tevens als aanspreekpunt voor alle vragen rond professionalisering. Verder kan hij ook instaan voor de praktische opvolging van departementale navormingsinitiatieven.

Binnen de hogeschool en binnen het departement worden ICT-vormingssessies aangeboden. Daarbij geeft het departement de nodige ondersteuning via de ICT-verantwoordelijke.

Bij de start van elk academiejaar worden op KATHO-niveau twee introductieavonden georganiseerd.

De belangrijkste doelstellingen van deze twee avonden zijn:

- de nieuwe medewerkers vertrouwd maken met de organisatie;
- een poging doen om aan de nieuwe medewerkers duidelijk te maken wat de organisatie van hen verwacht;
- de nieuwe medewerkers informeren dat ze met problemen of vragen kunnen aankloppen bij de desbetreffende bevoegde persoon.

Deze KATHO-infosessies worden aangevuld met een introductie binnen het betreffende departement

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Van de 34 lectoren van PHO behaalden:

- 31 lectoren een licentiaats- of een daarmee gelijkgesteld diploma;
- 1 de titel van doctor;
- 31 lectoren het getuigschrift 'Geaggregeerde voor het Hoger Secundair Onderwijs' of een daarmee gelijkgesteld diploma (1 Getuigschrift voor Pedagogische Bekwaamheid);
- 9 lectoren (vooraf) het diploma van onderwijzer of regent.

Van de 29 (+ 9) lectoren van RENO behaalden:

- 27 (+ 8) lectoren een licentiaats- of een daarmee gelijkgesteld diploma;
- 1 de titel van doctor;
- 24 (+ 7) lectoren het getuigschrift 'Geaggregeerde voor het Hoger Secundair Onderwijs' of een daarmee gelijkgesteld diploma (1 Getuigschrift voor Pedagogische Bekwaamheid);
- 5 (+ 3) lectoren (vooraf) het diploma van onderwijzer (4) of regent (1 (+ 3)).

Heel wat personeelsleden hebben naast hun (gedeeltelijke) onderwijsopdracht een professionele of vrijwillige activiteit in het werkveld. Die activiteiten zijn heel divers: van werken als gids tot lesgeven op een ander onderwijsniveau. In beide departementen staan alle lectoren permanent in contact met het werkveld door hun samenwerking met de oefen- en partnerscholen en stagebezoeken.

Heel weinig lectoren hebben een louter onderwijzende functie. Ze zijn ook betrokken bij allerlei departementale en hogeschoolprojecten en projectgroepen: internationalisering, VTO, systeembeheer, IKZ, posthogeschoolvormingen, studie- en studentenbegeleiding, werkgroepen in de associatie, PWO, begeleiding AILO-studenten, organisatie en inrichting van de praktijklokalen, ontwikkeling van didactisch materiaal, SOVO, sport en cultuur, PR ...

Vier lectoren zijn lid van het CEGO-netwerk (Centrum voor ErvaringsGericht Onderwijs) voor lerarenopleidingen.

Vertegenwoordigers vanuit het werkveld zijn lid van de departementale raad waar alle onderwijskwesties aan bod komen (opleidingsprofiel, curricula...).

Beide departementen hebben een gemeenschappelijk professionaliseringsbeleid. Onderwijscoaches hebben een belangrijke rol in het stimuleren van de professionalisering. Bepaalde thema's worden ook besproken op het coachingsoverleg, de CORA.

Er is geen structureel budget vastgelegd voor bijscholing en/of professionalisering. Het onderwijzend personeel bevestigt tijdens de visitatie dat nog nooit een vraag geweigerd is. De persoonlijke professionalisering/bijscholing maakt volgens het onderwijzend personeel niet structureel deel uit van de onderwijsopdracht. Het wordt gestimuleerd maar het volgen van bijscholing gaat niet gepaard met een vermindering van de opdrachten.

De visitatiecommissie stelt vast dat er weinig praktijklectoren zijn, maar dat dit opgevangen wordt doordat heel veel lectoren een onderwijzersdiploma behaald hebben.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt te onderzoeken hoe - door het inschakelen van nog meer gastlectoren en/of praktijklectoren - een nog betere verbinding gelegd kan worden tussen de opleiding en de beroepspraktijk.

In het kader van het personeelsbeleid is het wenselijk meer aandacht te besteden het professionaliseringsbeleid voor het onderwijzend personeel.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In het departement PHO werken 20,35 VTE; voor RENO is dat 22,10 VTE.

Dit leidt in PHO (OHO inbegrepen) tot een student/lector-ratio van $649/20,35 = 31,89$.

In RENO leidt dat tot een student/lector-ratio van $339/22,10 = 15,34$.

De algemene student/lector-ratio voor KATHO overkoepelend is $5779,5/360 = 16,05$.

Hoewel deze ratio in KATHO-perspectief een goede omkadering lijkt, is dit voor een opleiding met persoonlijke begeleiding en de intensieve investering in stage-omkadering vrij problematisch. De omkadering was vóór de fusie in 1995 en vóór de inrichting van OHO duidelijk gunstiger. Samen met het gestegen studentenaantal in de reguliere dagopleiding, de bijkomende opdrachten (bijvoorbeeld posthogeschoolvorming) en de intensieve tijdsinvestering van de lectoren in allerlei onderwijsinnovatieve initiatieven leidt de student/lector-ratio tot een zeer hoge problematische werkbelasting.

Van de 60 lectoren verbonden aan de opleiding ILLO zijn er 43 voltijds verbonden aan KATHO-lerarenopleiding. In RENO kiest een van de zes deeltijdse lectoren bewust voor een deeltijdse opdracht. De overige deeltijdse lectoren combineren hun opdracht binnen de lerarenopleiding met een andere beroepsactiviteit (kunst, andere onderwijsvorm).

Er zijn geen gastprofessoren in beide departementen.

De gemiddelde leeftijd ligt voor het onderwijzend personeel in PHO op ongeveer 38 jaar. De categorie 20-29 en 30-39 is het best vertegenwoordigd.

De gemiddelde leeftijd van het onderwijzend personeel in RENO ligt op ongeveer 42 jaar. Wat de leeftijd betreft, is de categorie tussen 40 en 49 jaar het best vertegenwoordigd is, gevolgd door de aangrenzende categorieën. Het aandeel van de collega's jonger dan 30 jaar maakt minder dan één zesde van het totale personeelsbestand uit.

Tijdens de visitatie uiten de vertegenwoordigers van het personeel van het RENO en PHO hun bezorgdheid om de verhoogde werkdruk. De werkdruk stijgt voortdurend. Dit heeft onder meer te maken met de verhoogde lector/student ratio. Sinds de oprichting van KATHO is deze ratio van 1/10 gestegen naar 1/16.

Daarbuiten krijgt het onderwijzend personeel, naast de onderwijsopdracht veel extra opdrachten die niet met het onderwijs te maken hebben.

Docenten merken tijdens de visitatie op dat de opdrachten niet altijd even concreet en duidelijk omschreven zijn. De taakbelasting wordt vooral besproken met de coördinatoren en later op de CORA vergaderingen. Het beleid van KATHO erkent de problematiek maar er zijn geen structurele oplossingen.

Naar praktische onderwijsorganisatie wordt ook gewezen op het feit dat meer en meer gewerkt wordt aan de volgtijdelijkheid van de opleiding voor de studenten.

De commissie is zeer bezorgd over de gesignaleerde werkdruk (welzijn/welbevinden van lectoren en anderen) in de beide departementen. Reflectie hierover is nodig op alle betrokken niveaus (de Vlaamse overheid, de raad van Bestuur van KATHO en de beide departementen) om te voorkomen dat de interne en externe loyaliteit en solidariteit daar onder lijden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie is van oordeel dat het taakinvullingsbeleid scherper geformuleerd en bewaakt moet worden in relatie tot de grote werkdruk. Het is noodzakelijk en wenselijk om duidelijke prioriteiten te stellen.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	goed
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding beschikt over goed gekwalificeerd en professioneel gedreven personeel en voert een personeelsbeleid dat bijdraagt aan het goed functioneren in het onderwijsproces.
- Er is aandacht voor de pedagogische en didactische vorming van het lectorenkorps.
- Opdrachten worden in functie van vakdeskundigheid, in principe, in overleg met het onderwijzend personeel toegewezen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van functieomschrijvingen. Naast een onderwijsopdracht hebben zowat alle onderwijzend personeel een reeks administratieve, technische en organisatorische taken. Iedere lector wordt verondersteld zelf in te staan voor zijn eigen professionalisering dat hij in een professionaliseringsdossier bijhoudt.
- Heel wat personeelsleden hebben naast hun (gedeeltelijke) onderwijsopdracht een professionele of vrijwillige activiteit in het werkveld.
- Weinig lectoren hebben een louter onderwijzende functie en zijn betrokken bij allerlei departementale en hogeschoolprojecten en projectgroepen

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De ILLO-opleiding van KATHO is gevestigd op twee locaties. Zowel de opleidingen van PHO als van RENO hebben door recente bouwprojecten hun materiële voorzieningen kunnen optimaliseren.

Beide departementen beschikken over voldoende en didactisch goed uitgeruste onderwijsruimten en practicumruimten en laboratoria;

De opleiding kan ook beroep doen op polyvalente kunstateliers.

De voorbije jaren werd gewerkt aan een infrastructurele upgrading de accommodatie. Dit resulteerde in:

- vernieuwde ICT-voorzieningen (hardware, bekabeling, netwerk...);
- multimediale uitrusting van nagenoeg alle lokalen (Internetaansluiting, beamers en computers);
- nieuwe studentenvoorzieningen (SOVO-ruimte, lokaal studentenraad, atrium);
- ombouw bibliotheek in studielandschap;
- gespecialiseerde nieuwbouw (sportinfrastructuur, lokalen voor 'mens en natuur', muzische vorming, technologie) met bijbehorend didactisch materiaal;
- taallabo, computerlokalen;
- smartboards...

De multimediaceel van KATHO ondersteunt de ontwikkeling van didactische materialen en communicatiemiddelen specifiek voor de lerarenopleiding. Er wordt in het ZER een gedetailleerd overzicht gegeven.

De lectoren beschikken over een lectorenkamer en een werklokaal met elementaire werkingsfaciliteiten.

De studenten beschikken over een eigen ruimte (in PHO: 'studentenliving' en bar; in RENO: atrium, club en lokaal voor studentenraad), een eigen SOVO-computerlokaal en eigen kopieer- en printfaciliteiten.

De openingsuren van het studielandschap, het secretariaat, de Ombudsdienst ... zijn ruim en studentvriendelijk.

Tijdens vakantieperiodes zijn een aantal faciliteiten ook beschikbaar in functie van de stagevoorbereiding en voor OHO studenten is de infrastructuur apart open.

Er werd een studielandschap gerealiseerd waar studenten uit de basisopleiding, studenten uit de posthogeschoolvormingen, afgestudeerden én lectoren kunnen studeren en praktisch werk doen.

De biblio-/mediathecaris en de ICT-verantwoordelijke bieden een heel specifieke logistieke ondersteuning aan de lectoren en de studenten.

De algemene logistieke dienstverlening is sterk uitgebouwd en bevordert de taakuitvoering en het werkklimaat.

De commissie heeft vastgesteld dat beide departementen beschikken over een aangename en doelmatige leef- en werkomgeving met adequate voorzieningen.

Aanbevelingen ter verbetering:

Gezien het grote belang van de thema 's taalvaardigheid en intercultureel onderwijs in het huidige basisonderwijs is het wenselijk dat de bibliotheek in Torhout aangevuld wordt met recente publicaties, uitgegeven door het Steunpunt NT2 en het vroegere steunpunt ICO (momenteel steunpunt Diversiteit en Leren), samen ondergebracht in het steunpunt GOK.

De studenten van PHO - Tielt vragen meer faciliteiten om over handleidingen van methodes te kunnen beschikken. Dit kan door meer handleidingen ter beschikking te stellen om te ontlenuen of door de kopieermogelijkheden te vergroten.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Informatie aan abiturienten/potentiële studenten voor KATHO gebeurt door de centrale diensten en door de opleiding zelf op verschillende manieren. Centraal ligt het accent op de deelname aan de SID-in beurzen. De opleiding zelf organiseert opendeurdagen en werkt mee aan informatieavonden in de regio.

Studiebegeleiding wordt in de eerste plaats gezien als een taak van iedere lector. Op KATHO-niveau werd daarnaast ook een Dienst Studie- en Studentenbegeleiding (SSB) opgericht.

Deze SSB is samengesteld uit de departementale coaches studie- en studentenbegeleiding. De studie- en studentenbegeleiders volgen regelmatig navorming rond aspecten van studiebegeleiding (intakegesprek, leerstijlscreening, dyslexie...).

Op departementaal niveau is ook een ruimere ondersteuning uitgebouwd:

- de studiebegeleiding per optie wordt waargenomen door een lector die in de betreffende optie werkzaam is (in RENO: drie studiebegeleiders);
- de studentenbegeleiding die wordt opgenomen door de studentencoach voor zover het geen SOVO-materie betreft (dus wel: opvolging van studentenraad, inspraak...);
- de Ombudsdienst;
- SOVO die de vragen rond sociale voorzieningen behartigt.

De studenten ontvangen bij het begin van elk academiejaar een studiegids in de vorm van een cd-rom (al drie academiejaren). De cd-rom bevat allerlei algemene informatie en de 'Studie- en Informatie Documenten' (SID's). De algemene informatie omvat onder meer het examenreglement, het tuchtreglement, de onderwijsregeling, de jaarkalenders, een overzicht van de onderwijsactiviteiten, een voorstelling van de studie- en studentenbegeleiding, het opleidingsprogramma...

De SID's geven specifieke informatie over de situering van elk opleidingsonderdeel (studiegebied, opleiding, jaar, afstudeerrichting, naam opleidingsonderdeel, eventueel clustering), de geschatte studietijd, het aantal

contacturen, de veronderstelde voorkennis en startcompetenties, de korte inhoud, de beknopte doelstellingen, de geplande onderwijsvorm en begeleiding, het nodige leermateriaal, de evaluatievormen en de eventuele bijkomende opdrachten.

Aanvullingen komen op het intranet en/of Blackboard en worden zo nodig ook medegedeeld ad valvas. Dat is onder meer het geval voor alle noodzakelijke schoolinformatie (uurroosters...).

Wat de sociale integratie betreft zijn er allerlei onthaalactiviteiten voorzien met het oog op zich thuis voelen in de toegewezen klas, de opleidingsvorm en het departement als leefgemeenschap. Illusterend daarvoor zijn onder meer de startdag met de openingsviering en het kennismakingsmoment met de klasgroep.

Gedurende het academiejaar zijn de opleidingscoördinatoren en de klastitularissen/klascoördinatoren verantwoordelijk voor het informeren van de studenten.

Sinds het academiejaar 2002-2003 is er een studentencoach. Dit personeelslid woont in principe de vergaderingen van de studentenraad bij en vormt op die manier een schakel tussen het beleid en de studenten. Hij coacht de studenten doorheen hun rechten en verantwoordelijkheden betreffende inspraak en informatie (representatie, verslaggeving, participatie aan de departementale raad, de academische raad en SOVO...).

Voor advisering tijdens de opleiding kunnen de studenten terecht bij de titularissen, de coördinatoren, de Ombudsdienst, de studiebegeleiders, het departementshoofd en de facto bij alle lectoren in wie ze vertrouwen stellen.

Tijdens de opleiding wordt de lector meer en meer begeleider van het leerproces van de student. De wijze van begeleiden bij praktijkervaringen, groepswerken, onderwijsactiviteiten, ... is steeds meer gericht op reflectie, zelfsturing en zelfevaluatie.

De klastitularis (in RENO) of de jaarcoördinator/pedagoog (in PHO) is de centrale persoon bij het opvolgen van de studievoortgang van de student. Aan hem worden eventuele problemen van de student op stage of bij andere onderwijsactiviteitenesignaleerd.

De Studiebegeleidingsdienst is beschikbaar om studenten bij te staan die moeite blijken te hebben met plannen, het verwerken van leerstof... De extra begeleiding, bijvoorbeeld bij faalangst, gebeurt individueel. Beide vormen van begeleiding starten vroeg in het begin van het academiejaar en worden ook nog door tweedejaarsstudenten benut. Aan studenten die afhaken, wordt gevraagd naar de redenen van hun uitschrijving.

De ombudspersoon heeft een wegwijs- en informatiefunctie en treedt op als bemiddelaar tussen studenten en lectoren, conform de afspraken binnen KATHO. Tijdens de examens is de Ombudsdienst permanent beschikbaar.

De IAJ- studenten ontvangen als instroombegeleiding specifieke informatie bij het begin van het academiejaar op een speciaal daarvoor ingerichte bijeenkomst.

OHO stimuleert zoveel mogelijk de zelfsturing en werkt hoofdzakelijk met individueel gestuurde leertrajecten, waar studenten zelf hun eigen traject volgen en bewaken. OHO wordt gekenmerkt door het BILAZ-principe, wat staat voor het 'begeleid individueel leren gebaseerd op een didactiek van afstandsonderwijs en zelfsturing'. Elke cursus, activiteit, stageopdracht... wordt vanuit dit principe bekeken.

Het concept zelfsturing genereert een geleidelijke afbouw en heroriëntering van ondersteuning. Studenten in de propedeuse vragen meer intensieve begeleiding.

Om studenten kwaliteitsvol te kunnen begeleiden van op afstand werden naast het traditionele stagebezoek een drietal specifieke instrumenten sterk uitgewerkt om begeleiding en evaluatie van de stage te optimaliseren: de portfolio, de video en de reflectie en de competentiegerichtte interviews.

De psychosociale begeleiding van de studenten is uitgewerkt op drie niveaus: preventie, begeleiding en psychotherapie.

Wat preventie betreft, worden inspanningen geleverd om de school als leefgemeenschap uit te bouwen door middel van groepsbevorderende activiteiten als kennismakingsdagen, studiereizen, sportkampen, studenten-pastoraal en bezinningsactiviteiten, projectwerk en -dagen... Preventief wordt de studielast bewaakt.

Op het vlak van studentenbegeleiding kiezen beide departementen voor kortdurende, studiegerelateerde begeleidingsgesprekken en een langdurige begeleiding. In principe wordt de eerste begeleidingsvorm opgenomen door de verantwoordelijke voor studie- en studentenbegeleiding, waarbij de klastitularis/ klascoördinator en de Ombudsdienst een signaalfunctie hebben. Het gaat dan om problematieken als leerproblemen, faalangst, studiemotivatie, uitstelgedrag, specifieke agogische vaardigheden... Voor de meer intensieve begeleiding staat de SOVO-psycholoog in (die eventueel verwijst naar externe diensten. Hier gaat het doorgaans om relationele, emotionele of persoonlijke problemen. Deze begeleidingen kunnen de vorm aannemen van therapie.

De opleidingsverantwoordelijken en de verantwoordelijken voor kwaliteitszorg bevestigen dat studenten met tekorten na een screening een advies krijgen van de jaarverantwoordelijke en de betrokken lector om zich bij te 'spijkeren'. De studenten bevestigen deze procedure en geven aan, dat dit 'vrijblijvend' gebeurt.

Studenten worden ook na de deliberaties opgevolgd en krijgen soms bepaalde adviezen voor bijscholings- en/ of bijspijkerkursussen. De studenten bevestigen dit tijdens de visitatie.

De verantwoordelijken voor de ombudsdiensten bevestigen tijdens de visitatie dat de meeste praktische en organisatorische problemen het gevolg zijn van het invoeren van het flexibiliseringsdecreet. Ombudsverantwoordelijken worden vooral gekozen in functie van de bereikbaarheid. De ombudsdiensten worden geprofessionaliseerd via overlegmomenten waarin cases besproken worden en uniforme procedures afgesproken worden. De voorstellen voor professionalisering worden met de opleidingscoördinator geprogrammeerd en de ombudsdiensten maken een jaarverslag.

De Ombudsdienst bemiddelt vooral en verwijst ook door indien het niet enkel gaat om organisatorische of praktische problemen. Doorverwijzing gebeurt enkel na goedkeuring van de student. Veel problemen worden doorgestuurd naar STUVO.

Specifiek voor de OHO hebben de problemen vooral te maken met de praktische organisatie van examens in relatie met het werk. Bij studenten van de OHO worden ook vaak persoonlijke en/of gezinsproblemen gemeld.

Op associatieniveau werd onlangs een expertisegroep studie- en studentenbegeleiders opgericht. Op associatieniveau werd met deze expertisegroep een vademecum voor trajectbegeleiding uitgewerkt. Er wordt gewerkt met een expertnota waarin een studietrajectbegeleiding uiteengezet wordt. Het accent ligt hierbij op de trajectkeuze en de studievoortgang. Veel verantwoordelijkheden liggen bij de onderwijsverantwoordelijken. Ook op associatieoverleg werden strategieën en modellen uitgewerkt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de verdere uitbouw van de studie- en stagebegeleiding voor de OHO te bewaken.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	goed
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - De infrastructuur voldoet om de opleidingsbehoeften in te vullen. De twee departementen hebben heel ruime, studentvriendelijke openingsuren van het studielandschap, het secretariaat, de Ombudsdienst...
 - De algemene logistieke dienstverlening is sterk uitgebouwd en bevordert de taakuitvoering en het werkklimaat.
 - De commissie heeft vastgesteld dat beide departementen beschikken over een aangename en doelmatige leef- en werkomgeving met adequate voorzieningen
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - De informatievoorziening en studiebegeleiding met het oog op de studievoortgang is effectief en sluit aan bij de behoeften van de studenten.
 - De twee departementen beschikken over uitgebreide studie- en studentenbegeleiding. De psychosociale begeleiding van de studenten is uitgewerkt op drie niveaus: preventie, begeleiding en psychotherapie.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

KATHO kiest voor het systeem van unit management. Dit betekent dat, voor zover dit strookt met de algemene beleidsprincipes van de hogeschool, elk departement een grote zelfstandigheid heeft én over een eigen begroting beschikt. Het algemene beleid wordt uitgestippeld tijdens de tweewekelijkse directiecomités en strategiedagen voor alle departements- en diensthoofden.

Kwaliteitszorg is geïntegreerd in de managementorganen van de departementen, in de respectievelijke coördinatorenraden (CORA).

Geregeld worden de departementale strategische doelstellingen herschreven voor een nieuwe looptijd van vier jaar. Deze doelstellingen staan in functie van verbetering, borging en optimalisatie van de onderwijskwaliteit.

Aan alle decretale verplichtingen met betrekking tot kwaliteitsbewaking wordt voldaan: decretale evaluatie, evaluatie studie- en studentenbegeleiding, jaarverslag, studietijdmeting...

KATHO hanteert op hogeschoolniveau het EFQM-model gebaseerd op volgende uitgangspunten:

- Zelfevaluatie: 'selfassessment' vormt de cruciale sleutel in alle kwaliteitsverbeteringsprojecten;
- PDCA-cyclus: in alle belangrijke processen wordt de PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Adjust) doorlopen;
- Unit management: de diverse units (departementen) en projectgroepen mogen/moeten eigen prioriteiten stellen voor zover die kaderen in het globale beleid van de hogeschool (onder meer rekening houdend met cultuurverschillen).

De kwaliteitszorg van KATHO wordt enerzijds en primair gerealiseerd in de departementen onder leiding van de departementale coördinator voor kwaliteitszorg en de onderwijscoach, en anderzijds overkoepelend gecoördineerd door de Dienst voor Onderwijs & Kwaliteit (DO&K), onder leiding van een diensthoofd (tevens lid van het directiecomité) en de overkoepelende coördinatoren voor respectievelijk de projectgroepen kwaliteitszorg, onderwijsinnovatie en studie- en studentenbegeleiding. De overkoepelende coördinator kwaliteitszorg is ook voorzitter van de projectgroep kwaliteitszorg met een vertegenwoordiging uit elk departement.

Er bestaat een uitgebreid instrumentarium op het gebied van kwaliteitszorg: diverse zelfevaluatie-instrumenten voor lectoren, bevraging studententevredenheid, personeelstevredenheid, evaluatie studie- en studentenbegeleiding, PROZA-metingen...

Volgende systemen werden voor de lectoren ontwikkeld:

- een instrument voor het evalueren van studie- en studentenbegeleiding;
- EVADOC, een door VVKHO en KUL ontwikkeld instrument waarbij lectoren hun doceergedrag kunnen evalueren;
- een eigen set KATHO-instrumenten voor zelfevaluatie van doceergedrag;
- een enquête over tevredenheid bij afgestudeerden;
- tevredenheidsenquêtes bij huidige studenten;
- een bevraging van het werkveld (stageplaatsen) over gehanteerde beroeps- en opleidingsprofielen;
- een zelfevaluatiekit: een cd-rom met daarop een ruim aanbod aan instrumenten voor zelfevaluatie door lectoren;

- Visitator 2.0, een softwarepakket als ondersteuning bij opmaak van zelfevaluatie rapporten.

Om tijdens het werken aan gestelde prioriteiten ook de algemene werking te blijven bewaken, werkt KATHO aan de ontwikkeling van een 'knipperlichtenmodel', een soort boordtabel. Een aantal 'gemakkelijk' te meten variabelen wordt nauwgezet en continu opgevolgd. Door regelmatige verslaggeving kan het management de evolutie van de kritische factoren van kortbij opvolgen en bijsturen waar nodig.

Sinds het academiejaar 2004-2005 bestaat in beide departementen een departementaal onderwijs- en kwaliteitsplan, ontworpen en opgevolgd door de departementale onderwijsinnovatiecoach. Het plan in de vorm van een tabel omvat alle departementale verbeterpunten opgesomd binnen het geldende visitatiekader met een fasering van de realisaties per academiejaar.

In 1999-2000 voerde KATHO een nulmeting uit, wat aanleiding gaf tot het formuleren van een eerste vorm van strategische doelstellingen. Tijdens de daaropvolgende academiejaren werd werk gemaakt van de geformuleerde doelstellingen. De afgelopen jaren werd met heel wat bevragingen het kwaliteitsniveau van de departementen en de opleiding geverifieerd en waar nodig bijgestuurd.

De beschikbare meetgegevens en de daaraan verbonden verbeteracties werden opgenomen in het ZER. Tijdens het bezoek van de visitatiecommissie konden alle resultaten ingekeken worden.

Samengevat werden de voorbije jaren onder meer volgende bevragingen doorgevoerd:

- de beschrijving van de meting van realisatie van de doelstellingen;
- het onderzoek van de aandachtsgebieden kernprocessen (5) en studententevredenheid (7);
- de studietijdmetingen (zie facet 2.4 Studeerbaarheid);
- het meten van de studententevredenheid (juni 2005);
- de bevraging van de afstuderende studenten;
- de bevraging van de afgestudeerden;
- de bevraging van het gevoerde personeelsbeleid en de personeelstevredenheid;
- de bevraging van de middelen en de samenwerking;
- de bevraging van het leiderschap en het strategisch beleid;
- de bevraging van de studententevredenheid en de waardering door de maatschappij.

De coördinatorenraden en de optievergaderingen volgen de werkpunten van bevragingen en overlegmomenten op.

Beide departementen hebben tijdens academiejaar 2004-2005 het werkveld bevraagd met betrekking tot de kwaliteit van de opleiding.

Tijdens de mentorenopleiding wordt steeds ingegaan op knelpunten in het begeleiden van aspirant-onderwijzers. Algemeen blijkt dat de afgestudeerden van beide departementen erg gewaardeerd worden binnen het werkveld.

De verantwoordelijken voor de kwaliteitszorg bevestigen dat de kwaliteitszorg centraal wordt geleid door een kwaliteitszorgcoördinator met een opdracht van 50%.

De bevragingen beantwoorden aan de decretale bepalingen. De laatste bevraging gebeurde in 2006.

Het onderwijzend personeel hecht vooral waarde aan de resultaten van de bevragingen die te maken hebben met het concretiseren van de strategische doelstellingen. Het directiecomité krijgt systematisch feedback. De resultaten van lectorenbevragingen worden ook meegedeeld aan het onderwijzend personeel via de departementsraad. De verbeterprojecten worden opgenomen in het jaarlijkse onderwijs- en kwaliteitsplan.

Uit de tevredenheidsmetingen blijkt dat studenten en afgestudeerden vooral tevreden zijn over de contacten tussen de student en het onderwijzend personeel en de kwaliteit van het onderwijs in PHO en OHO.

De verantwoordelijken voor de kwaliteitszorg waren vooral verbaasd over de hoge studielast in het derde jaar maar stellen tevreden vast dat de aanpassingen die ondertussen gebeurd zijn, effectief geleid hebben tot een vermindering van de studielast die nu overeenkomt met de begrote studietijd. Na diepte-interviews onderging het curriculum structurele ingrepen, wat leidde tot een lagere studielast in het derde jaar. De eerste- en tweedejaars-

studenten bevestigen dat zij actief werden betrokken bij de bevestigingen en dat de studenten geïnformeerd werden over de resultaten.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De verbeterpunten/uitdagingen uit de verschillende metingen zijn opgenomen in het departementaal Onderwijs- en Kwaliteitsplan (dOKp). De meetresultaten resulteren in het opstellen van concreet operationele strategische doelstellingen. Daarbij functioneert de coördinatorenraad als bewaker van de realisatie van de streefdoelen en de verbetermaatregelen.

De meetresultaten, de daaraan gekoppelde concreet operationele strategische doelstellingen en de bereikte resultaten zijn uitvoerig beschreven in het ZER.

Hierbij wordt volgende procedure gevolgd:

- De strategische doelen en hun fasering worden toegelicht aan het personeel op de eerste personeels- en optievergaderingen.
- De realisatie van deze strategische doelen wordt opgevolgd door een verantwoordelijke (in PHO een trekker in RENO een ad hoc werkgroep).
- Op de coördinatorenraad worden de vorderingen besproken en geeft de trekker of de werkgroep een toelichting.
- Op het einde van het academiejaar volgt een evaluatie van de stand van zaken via een tussentijds rapport.
- Dit tussentijdse rapport wordt op de eerstvolgende personeelsvergadering toegelicht.

Er worden binnen KATHO nog geen streefcijfers gehanteerd. Impliciet gaat men ervan uit dat 100% doorstroomt. In het eerste jaar is er een uitval van 40 tot 50%. Met het oog op de ontwikkeling naar outputfinanciering wordt wel gedacht aan het verminderen van de uitval maar er worden nog geen concrete streefcijfers gehanteerd.

Bij OHO is er ook ongeveer 50% uitval. In het tweede jaar is er een uitval van 35 à 40%.

De commissie heeft waardering voor de ontwikkeling van de interne kwaliteitszorg wat onder meer ook resulteert in de oprechte tevredenheid van de klanten: de studenten, de oud-studenten en het beroepenveld.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Alle personeelsleden worden betrokken bij de besluitvorming door het departementshoofd, de onderwijscoach en de kwaliteitszorgcoördinator tijdens personeels- of optievergaderingen. Belangrijke beleidsbeslissingen worden (na voorbereiding in de coördinatorenraad) eerst getoetst in de departementale raad en/of (naargelang van de materie) in het departementale onderhandelingscomité (DOC).

De opvolging, de bijsturing en de evaluatie gebeuren in eerste instantie in de coördinatieraad, die zijn bevindingen terugkoppelt naar de optie-/afdelingsvergaderingen of – indien relevanter – naar het voltallige korps.

De betrokkenheid van de studenten wordt in beide departementen officieel en systematisch georganiseerd door middel van de studentenraad en de departementale raad. Informeel is er een duidelijke communicatie met de studenten over het onderwijsgebeuren en het curriculum via de titularis, de optiecoördinator, de SSB- en SOVO-vertegenwoordiger. Ook de Ombudsdienst heeft hier een wezenlijke inbreng.

Beide departementen bevragen regelmatig de afgestudeerden over de opleiding. Met een aantal knelpunten die zij signaleerden, werd rekening gehouden bij de invulling van het curriculum (bijvoorbeeld ICT-vaardigheden, langere stages).

Beide departementen onderhouden de contacten met de afgestudeerden via een oud-studentenblad, dat op regelmatige basis verschijnt. PHO reserveert voor hen ook een speciale stek op de website. RENO onderhoudt een elektronische Plaatsingsdienst.

Het beroepenveld wordt ook systematisch betrokken. Beide departementen organiseren overleg met en bevestigingen van partnerscholen/ oefenscholen, mentoren, directies en andere vertegenwoordigers van het werkveld (begeleiders en inspecteurs).

De contacten met het beroepenveld verlopen bij uitstek tijdens stagebezoeken. Op sleutelmomenten (bijvoorbeeld de opening van de nieuwbouw, de proclamatie, de congressen...) wordt een ruime delegatie van het beroepenveld uitgenodigd. De departementen houden regelmatig de stagescholen op de hoogte van aanpassingen in de visie op de stage.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor het informeren van het beroepenveld en studenten over de opleiding: competenties, leerinhouden, flexibele leerwegen, afstandsonderwijs, soorten stages ...

De opleiding dient de betrokkenheid van het beroepenveld en de oud-studenten bij de ontwikkeling en uitvoering van het opleidingsprogramma te vergroten.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De opleiding beschikt over een dynamisch kwaliteitszorgsysteem. KATHO hanteert op hogeschoolniveau het EFQM-model gebaseerd op zelfevaluatie, de PDCA-cyclus en Unit management: de diverse units (departementen) en projectgroepen mogen/moeten eigen prioriteiten stellen voor zover deze kaderen in het globale beleid van de hogeschool (onder meer rekening houdend met cultuurverschillen).
- In alle belangrijke processen wordt de PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Adjust) doorlopen. Er bestaat een uitgebreid instrumentarium: diverse zelfevaluatie-instrumenten voor lectoren, bevraging studenten-tevredenheid, personeelstevredenheid, evaluatie studie- en studentenbegeleiding, PROZA-metingen...
- De voorbije jaren werden diverse bevragingen doorgevoerd, werden verbeterpunten vastgelegd en verbeterprocessen opgezet. De verbeterpunten/uitdagingen uit de verschillende metingen zijn opgenomen in het departementaal Onderwijs- en Kwaliteitsplan (dOKp) en de meetresultaten resulteren in het opstellen van concreet operationele strategische doelstellingen voor de opleiding.
- De studenten, de lectoren, de alumni en het werkveld worden betrokken bij de kwaliteitszorg.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende voor OHO / goed voor PHO en RENO

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In eerste instantie wordt in beide departementen de realisatie van de doelstellingen door de lector rechtstreeks getoetst door middel van evaluaties van de student. De resultaten van de student bij stageactiviteiten, permanente evaluatie, examens, eindwerk... geven een duidelijk beeld van het bereiken van de vooropgestelde doelstellingen.

In tweede instantie kan de student in beide departementen uitspraak doen over de realisatie van de doelstellingen bij zichzelf. Dat gebeurt bij alle vormen van zelfevaluatie en assessment (product- of procesportfolio, logboek...).

Naast de evaluatie door de lector en de perceptie van de student kan uitsluitend over de realisatie van de doelstellingen vanzelfsprekend verkregen worden via evaluaties van de afgestudeerden door afnemers in het werkveld, al worden deze bevindingen dan teruggekoppeld naar het opleidingsconcept van een volgend academiejaar.

De PHO organiseerde in 2005 een telefonische bevraging bij de afgestudeerden. Hieruit valt op dat in de recente afstudeerjaren het aantal werkzoekenden in ILLO/zOLO hoger ligt dan in ILKO/zOKO.

Bij RENO werden de afgestudeerden tussen 2002 en 2005 jaarlijks opgevolgd. Uit deze oplijsting blijkt dat alle respondenten die werk vonden, tewerkgesteld zijn in het onderwijs. De grote helft van hen heeft een voltijdse opdracht en een contract van bepaalde duur. Het aantal werkzoekenden neemt toe.

Op enkele uitzonderingen na zijn alle afgestudeerden actief in het onderwijs.

De afgestudeerden stellen duidelijk tijdens de visitatie dat ze voldoende competent zijn om te starten als beginnende leerkracht. Ook het werkveld is van mening dat opleiding de nodige basiscompetenties realiseert.

Aanbevelingen ter verbetering:

De beschikbare cijfers van evaluaties/metingen verdienen nadere analyse en bestudering. De beleidsmaatregelen die daaruit voortvloeien dragen bij aan de verdere optimalisatie van de opleidingskwaliteit. De samenwerking tussen de beide campussen is hierbij een extra kans.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

Beide departementen bekijken het onderwijsrendement vanuit een lange termijn denken en leggen hierbij de nadruk op kwaliteit in plaats van op kwantiteit. Alle lectoren stellen daarom liever de vraag 'Hoe goed zijn onze geslaagden?' dan 'Hoeveel zijn er geslaagd?'

Verder hanteren beide departementen voor hun niveau- en rendementbeleid volgende principiële standpunten:

- Inschrijvende studenten en abituriënten worden duidelijk ingelicht over hun slaagkansen. Er wordt gewezen op de bestaande bijspijkmogelijkheden, op de noodzaak aan inzet en motivatie en er is een afradingsbeleid voor dyslectici die bepaalde opleidingen (bijvoorbeeld lerarenopleiding) willen volgen.
- Als er dan toch op basis van kwalitatieve criteria geselecteerd wordt, dan moet dit zoveel mogelijk beperkt worden tot het eerste opleidingsjaar.
- Ook voor niet-geslaagde en uitschrijvende studenten hanteren KATHO en beide departementen als richtregel: 'Ze moeten iets gehad hebben aan het volgen van een opleiding bij ons'. Afhakkers worden in die context dan ook bevroegd.
- Niet enkel op het niveau van de individuele student, maar ook op het niveau van algemene slaagcijfers en kwaliteitsanalyses moet onderwijsrendement steeds bekeken worden in samenhang met studie-inspanningen. Deze gegevens komen van SSB en studielastmetingen. Onder het motto 'wil je slagen, dan moet je er iets voor doen'.
- Het eigenlijke rendement van de lerarenopleiding is af te lezen uit de tevredenheid in het werkveld en nog meer uit de scholingsgraad die in het lager onderwijs wordt gehaald.

Tot op heden beschikken beide departementen niet over streefcijfers van andere opleidingen.

Het slaagcijfer kan dus niet in die context gesitueerd worden.

De KATHO gaat er wel van uit dat - in de mate waarin de student bij zijn inschrijving duidelijk gemaakt is wat de studieverwachtingen zijn - de opleiding de opdracht heeft het studeren van alle kandidaten optimaal en individueel te begeleiden. In die zin is het gehanteerde streefcijfer 100%.

Zowel bij PHO als bij RENO ligt het slaagpercentage in het tweede opleidingsjaar telkens boven de 90% en neemt dit toe tot bijna 100%. In het derde opleidingsjaar slaagt iedereen, op een of twee studenten na.

De slaagkansen voor studenten met ASO-vooropleiding is voor ILLO beduidend hoger dan voor studenten met TSO-vooropleiding.

Bij PHO studeert ongeveer 78% van de studenten af in drie jaar. Daarnaast studeert meer dan 1/6 van de studenten af in vier jaar. Slechts een heel klein aantal studenten doet meer dan vier jaar over de opleiding.

Gemiddeld studeert een student dus af in iets meer dan drie jaar en twee maanden. Dit in de veronderstelling dat de +4-groep na vijf jaar afstudeert.

Bij RENO ligt het aantal studenten dat het normale traject in drie jaar doorloopt over de laatste vijf jaar op een gemiddelde van 85%. Eén op de zeven studenten doet er een jaar langer over. De laatste jaren waren er ook al enkele studenten die er vijf jaar over doen.

Opvallend voor ILLO is dat de gemiddelde studieduur duidelijk toeneemt. Zo is in het academiejaar 2004-2005 het aantal normtrajectstudenten afgenomen tot 75% van de gediplomeerden. Dit betekent dat nu een kwart van de studenten minstens vier jaar over de opleiding doet.

Bijgevolg neemt de gemiddelde studieduur geleidelijk aan toe van drie jaar en een maand naar drie jaar en vier maanden. De opleiding vermoedt dat het in voege komen van individuele trajecten hiervan de oorzaak is.

Het is minder zinvol om de gemiddelde studieduur te berekenen voor het Open Hoger Onderwijs. Er zijn immers verschillende flexibele routes (vaak individueel) met elk een verschillende studieduur.

Voor het Open Hoger Onderwijs is het wel interessant om de gemiddelde leeftijd van de afgestudeerden in kaart te brengen. Ter illustratie werden ook de gegevens voor ILLO, ILKO en zOKO opgenomen. De gemiddelde leeftijd van de afgestudeerden zOLO stijgt.

In het eerste opleidingsjaar doet zich een belangrijke selectie voor. Een groot aantal van de niet geslaagden blijft – maar met studievertraging – in de opleiding met een IAJ-programma. Omdat deze vorm van flexibilisering nog geen drie jaar in werking is, staat nu al vast dat dit fenomeen de komende jaren nog aanzienlijke uitbreiding zal nemen.

Het slaagcijfer voor de eerstejaarsstudenten in de eerste zitting is eerder laag. De verklaringen hiervoor worden afgeleid uit de deliberatiebesprekingen en uit de enquête van de leerstijlen (studiebegeleiding): de studenten studeren te weinig of hanteren een niet adequate leerstijl. Een aantal studenten vertoont grote tekorten voor de stage. Het aantal inschrijvingen voor de opleiding ILLO mag dan de laatste jaren op een hoog peil staan, de kwaliteit van de instroom is er duidelijk niet op vooruit gegaan. In KATHO kiest het opleidende korps er alvast resoluut voor om de selectiecriteria aan te houden, bezorgd als men is voor de kwaliteit van het onderwijs.

Nagenoeg alle tweede- en derdejaarsstudenten slagen. Uit deliberatiebesprekingen blijkt dat vooral tekorten voor stage en in het derde opleidingsjaar voor eindwerk, doorslaggevend zijn. Deze slaagcijfers kunnen geïnterpreteerd worden ten gunste van het in KATHO gevoerde selectie- en deliberatiebeleid.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt meer aandacht voor het formuleren van streefdoelen en streefcijfers.

De opleiding dient het studierendement in relatie tot de grote inspanningen die de opleiding doet om de uitval te verminderen verder te onderzoeken ('return on investment').

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende voor OHO goed voor PHO en RENO
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het werkveld apprecieert de kwaliteit van de opleiding.
- De stage- en eindwerken die de commissie gelezen heeft, beantwoorden aan het niveau van een bachelor.
- Beide departementen bekijken het onderwijsrendement vanuit een lange termijn denken en leggen hierbij de nadruk op kwaliteit in plaats van op kwantiteit. Tot op heden beschikken beide departementen niet over streefcijfers van andere opleidingen.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie heeft het visitatiebezoek voorbereid op basis van het ZER en de bijlagen. Het ZER gaf een eerlijk en kritisch beeld over de opleiding. De gesprekken en de open houding van de gesprekspartners vormden een goede aanvulling.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	voldoende voor OHO	
	RENO	
	goed voor PHO	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende voor RENO	
	goed voor PH	
	OHO	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende voor PHO	
	RENO	
	goed voor OHO	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende voor PHO	
	RENO	
	goed voor OHO	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	goed	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	goed	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende voor OHO	
	goed voor PHO	
	RENO	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

onderwijs: lager onderwijs

- RENO campus Torhout
- PHO campus Tielt
- OHO Open Hoger Onderwijs (afstandsonderwijs)

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

Hoofdstuk 16 XIOS Hogeschool Limburg

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding in het Onderwijs: lager onderwijs aan de XIOS Hogeschool Limburg

De XIOS Hogeschool Limburg is een autonome hogeschool die onderwijs verstrekt in vier studiegebieden, verspreid over twee campussen in Hasselt. In het totaal telt de hogeschool vier departementen: Handelswetenschappen en bedrijfskunde, Industriële wetenschappen en technologie, Sociaal-agogisch werk en Lerarenopleiding.

De hogeschool maakt deel uit van de associatie Universiteit-Hogescholen Limburg (AUHL).

In het lerarendepartement worden drie opleidingen aangeboden: kleuteronderwijs (KO), lager onderwijs (LO) en secundair onderwijs groep 1 (SO). Verder voorziet het departement ook drie voortgezette lerarenopleidingen: Buitengewoon onderwijs, Niet-confessionele zedenleer lager onderwijs en lager onderwijs.

De opleiding lager onderwijs heeft de laatste jaren gewerkt aan een nieuw curriculum, waarin verschillende elementen werden geïntegreerd: de decretale tekst beroepsprofiel en de basiscompetenties van de leraar, het BAMA-decreet, het beleidsplan van de hogeschool, de invoering van het trimestersysteem in het eerste opleidingsjaar en een constructivistische visie op leren. In het academiejaar 2005-2006 werd het nieuwe curriculum voor de eerste maal in het eerste opleidingsjaar ingevoerd. Het oude curriculum is afbouwend.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De beroepsprofielen en de basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs vormen sinds het academiejaar 1999-2000 expliciet de basis van de onderwijspraktijk. Naar aanleiding van een interne zelfevaluatie, bevestigingen bij studenten, nieuwe onderwijs- en evaluatievormen en het nieuwe BAMA-decreet, ging de opleiding over tot een grondige vernieuwing van de opleiding. De commissie (h)erkent dat de opleiding een flinke opdracht op zich heeft genomen: een volledige curriculumhervorming waarin praktijkgerichtheid en integratie van vakken en perspectieven sterk voorop staan. Veel plannen zijn al gerealiseerd. Voor het tweede en derde jaar staat in een en ander nog in de steigers en moeten nog enkele knopen doorgehakt worden.

De basiscompetenties ontwikkeld door de Dienst voor Onderwijsontwikkeling (DVO), aangevuld met de attitudes en de 13 taalvaardigheidsdoelstellingen van de Nederlandse Taalunie, werden door de opleiding gebruikt als basis voor de opleidingsdoelstellingen, die concreet geformuleerd worden in elk van de gehanteerde modules en bij elk van de ontwikkelde vaardigheidsroutes. Daarbij heeft de opleiding rekening gehouden met de actualisatie van de basiscompetenties die door de minister in 2003 geïnitieerd zijn.

In het decreet van de lerarenopleiding worden volgende functionele gehelen in het kader van de basiscompetenties als te verwerven items gedefinieerd:

- de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen;
- de leraar als opvoeder;
- de leraar als inhoudelijk expert;
- de leraar als organisator;
- de leraar als innovator – de leraar als onderzoeker;
- de leraar als partner van de ouders/verzorgers;
- de leraar als lid van een schoolteam;
- de leraar als partner van externen;
- de leraar als lid van de onderwijsgemeenschap;
- de leraar als cultuurparticipant.

Als attitudes worden vermeld: beslissingsvermogen, relationele gerichtheid, kritische ingesteldheid, leergierigheid, organisatievermogen, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin, creatieve gerichtheid, flexibiliteit en gerichtheid op adequaat en correct taalgebruik en communicatie.

De opleiding definieert de algemene doelstelling van de opleiding als volgt:

Een afgestudeerde professionele bachelor in onderwijs, lager onderwijs, moet vooral leerlingen begeleiden in open leerprocessen, aangeboden in krachtige leeromgevingen. Hij moet een begrijpende opvoeder zijn. Hij moet inhoudelijk over voldoende expertise beschikken. Hij moet bereid zijn zich levenslang bij te scholen en open staan voor innovatie.

De opleiding focust hiermee op de eerste vier functionele gehelen:

- leraar als begeleider van leerprocessen;
- de leraar als inhoudelijk expert;
- de leraar als pedagogisch expert;
- de leraar als innovator.

De opleiding legt hier de nadruk op omdat de basiscompetenties waarover een beginnende onderwijzer dient te beschikken, zeer talrijk zijn, waardoor het quasi onmogelijk is om alle basiscompetenties op eenzelfde beheersniveau op drie studiejaren te bereiken. De opleiding wil daarom deze competenties meer benadrukken, zonder echter de andere competenties uit het oog te verliezen. De commissie kan zich in deze zienswijze vinden. De commissie waardeert ook dat de opleiding zeer expliciet de zelfreflectie over het verwerven van de basiscompetenties ondersteunt en dit vanaf het eerste jaar in de opleiding.

De basiscompetenties werden vertaald in concretere opleidingsdoelen en worden gelinkt aan de opleidingsonderdelen, zoals blijkt uit de competentiematrix die de commissie heeft kunnen inkijken.

De opleiding heeft de algemene competenties, de algemeen beroepsspecifieke competenties uit het structuurdecreet geïntegreerd in de basiscompetenties van de leraar. In de opleidingsonderdelen worden al deze geclusterde competenties vertaald in concrete opleidingsdoelen.

De commissie kon vaststellen dat de vooropgezette doelen aansluiten bij de basiscompetenties zoals bepaald door het decreet lerarenopleiding en het structuurdecreet.

De internationale dimensie in de doelstellingen is momenteel eerder beperkt. De opleiding wil vanuit een ruime interculturele blik de Europese en internationale dimensie als een geïntegreerd onderdeel in de lerarenopleiding verwerken.

De studenten zijn bekend met de doelstellingen en de basiscompetenties van de opleiding via de opleidingsgids, het opleidingsvademecum en de moduleboeken. De competentiematrix is beschikbaar op Blackboard.

De visie, de doelen en de verwachtingen worden aan de stagementoren gecommuniceerd via het opleidingsvademecum en de mentorendagen.

Wat de betrokkenheid van het personeel betreft, heeft de commissie vastgesteld dat de vele plannings- en implementatieactiviteiten gebeuren terwijl het primaire proces loopt en dat dit lukt. Uit de gesprekken stelt ze verder vast dat vrijwel alle personeelsleden betrokken zijn bij de vernieuwing en dat het gekozen concept gedragen wordt door de meerderheid van de personeelsleden. De commissie herkende ook enthousiasme voor de vernieuwing en voor de opleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De aandacht voor de eerste vier functionele gehelen mag niet ten koste gaan van de overige.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De afstemming van de opleidingsdoelstellingen en de behoeften van het beoogde beroepenveld gebeurt hoofdzakelijk via de contacten tijdens de stagebegeleiding en de mentorendagen. Een formele bevraging bij het werkveld of alumni gebeurde tot hiertoe nog niet.

In 2005 besliste de opleiding om de contacten te formaliseren in een participatieraad. Een aantal directies van scholen werden bereid gevonden om na te denken over de verdere ontwikkelingen in het curriculum in functie van een betere afstemming op het werkveld. De eerste participatieraad vond plaats op 21 september 2005, waarop het nieuwe curriculum voorgesteld werd. Het is de bedoeling om de participatieraad tweemaal per jaar samen te roepen.

De commissie vindt het initiatief van de participatieraad een handig instrument om de domeinspecificiteit van de opleiding te garanderen. De verdere uitbouw formaliseert de samenwerking met het werkveld.

Verder gebeurt er een indirecte toetsing van de opleidingsdoelstellingen via de contacten met andere lerarenopleidingen of met het werkveld naar aanleiding van de navorming en de bijscholing.

Het domeinspecifieke referentiekader dat de commissie opgesteld heeft, volgt volledig de competenties uit het lerarendecreet van 1998.

De opleiding heeft zichzelf nog niet in een vergelijkend perspectief geplaatst, maar plant dit wel in de toekomst.

Internationaal zijn er vooral vakinhoudelijke contacten:

- De taallectoren hebben contacten met het Platform Onderwijs van de Nederlandse Taalunie.
- Voor bewegingsleer zijn er contacten met de Nederlandse Werkgroep voor Bewegingsonderwijs; een gastlector uit Nederland geeft een uiteenzetting over de bewegingsopvoeding in Nederlandse basisscholen.
- Wiskundelectoren maken een vergelijking tussen de Nederlandse en Vlaamse situatie.

Wat de situering binnen Vlaanderen betreft, is er overleg tussen de Vlaamse autonome hogescholen om één en ander af te stemmen.

De commissie stelt vast dat de lerarenopleiding in de context van de associatie met andere hogescholen en de Universiteit Hasselt, een unieke opleiding is en ook niet direct kan terugvallen op een academische unit die gericht is op lerarenopleiding, pedagogiek, etc. Dit beperkt ten dele de kansen tot een ondersteuning en/of samenwerking bij de ontwikkeling van de opleiding, onderzoeksondersteuning, enz. De commissie waardeert dat de opleiding contact zoekt met de VUB om een traject in deze context op te zetten. Zo zou bijvoorbeeld de ingezette curriculumvernieuwing mogelijkheden bieden tot evaluatief ondersteunend onderzoek.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de domeinspecificiteit verder te garanderen; de uitbouw van de participatieraad is hiervoor een handig instrument.

De commissie suggereert om de unieke positie binnen de associatie te compenseren voor wat betreft de opleiding en de mogelijke academische ondersteuning

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- De doelstellingen van de opleiding voldoen aan de decretale en beroepsspecifieke vereisten.
- De basiscompetenties zijn vertaald in concrete opleidingsdoelen.
- De pas opgerichte participatieraad is een handig instrument om de samenwerking met het werkveld te formaliseren.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding is bij de curriculumhervorming expliciet uitgegaan van een matrix waarbij de relatie tussen de basiscompetenties en de doelen die voorop staan bij de diverse opleidingsonderdelen, beschreven is. De opleidingsdoelen zijn steeds aangeduid met het beheersingsniveau dat de student op een bepaald moment van de opleiding moet bereiken.

Opvallend is dat de XIOS hogeschool de samenhang tussen de doelen in relatie tot de competenties wil versterken. Men isoleert opleidingsonderdelen niet, maar plaatst ze in samenhang onder globale noemers (focus op jezelf, focus op de klas...). Het vernieuwde curriculum voor het eerste opleidingsjaar ziet er als volgt uit:

	Algemene competenties	Beroepsalgemene en -specifieke competenties	Beroepsspecifieke competenties Vakspecifieke competenties
Trimester 1 10 weken	FOCUS OP JEZELF ▪ Taal ▪ Leervaardigheden ▪ Media en ICT ▪ Labo	FOCUS OP JE KLAS ▪ Ontwikkelingspsychologie ▪ Algemene didactiek ▪ Didactische oefeningen ▪ Observatiestages ▪ Creastage ▪ Stagereflectie	FOCUS OP JE MEESTERSCHAP ▪ Creatief met woord, beeld en beweging ▪ Gecijferdheid, ruimte en tijd
Examens (2 weken)			
Trimester 2 9 weken	ZORG VOOR JEZELF ▪ Agogiek ▪ Stem ▪ EHBO	ZORG VOOR JE KLAS ▪ Ontwikkelingspsychologie ▪ Algemene didactiek ▪ Didactische oefeningen ▪ Observatiestages en actieve stages ▪ Stagereflectie	ZORG VOOR JE MEESTERSCHAP ▪ Gesprekken ▪ Wiskunde ▪ Muziek ▪ Verkenning van je omgeving
Examens (2 weken)			
Trimester 3 9 weken		GROEI NAAR JE KLAS ▪ Algemene didactiek ▪ Didactische oefeningen ▪ Actieve stage / stageweek ▪ Stagereflectie ▪ Labo	GROEI NAAR JE MEESTERSCHAP ▪ Spelen met klank, woord en beeld ▪ Frans ▪ Verkenning van je wereld
Examens (3 weken)			

Volgens de commissie mag deze visie ook tot uiting komen bij de verdere vernieuwing van het curriculum voor het tweede en derde jaar.

Het curriculum toont aan dat het nastreven van de competenties bestaat uit een evenwichtige balans en een integratie van kennis, vaardigheden en attitudes. In de algemene opleidingsonderdelen (pedagogisch-didactische modules) krijgen de studenten de algemene kennis en inzichten (denkkaders) aangereikt die ze vervolgens in de beroepsspecifieke opleidingsonderdelen (o.a. de themamodules) vakoverschrijdend en didactisch uitwerken.

De integratie tussen algemene en specifieke opleidingsonderdelen wordt versterkt door een grote nadruk op de afstemming van theorie en praktijk. Dit wordt zeer duidelijk herkend en gewaardeerd door de studenten, afgestudeerden en het werkveld.

Een en ander betekent dat dit een flinke inspanning met zich mee brengt voor de betrokken lectoren die nu samen lessen voorbereiden en geven en op die manier de verschillende perspectieven kunnen illustreren. Daarbij modelleren zij wat relevant is voor de praktijk, adopteren een 'teach as you preach' principe en leren zij bovendien van elkaar.

De commissie vond geen negatieve of belemmerende indicatoren terug voor het al dan niet kunnen bereiken van de geformuleerde einddoelen. De commissie vraagt aandacht voor dit punt bij de ontwikkeling en implementatie van het curriculum voor het tweede en derde jaar.

Het programma geeft kansen aan de studenten om kennis op te doen en attitudes en vaardigheden te ontwikkelen die ze in hun beroepsleven moeten toepassen. Door de integratie van algemene en beroepsgerichte opleidingsonderdelen worden de studenten voorbereid op de transfer van kennis en vaardigheid en ervaren ze wat ze later met de kinderen moeten doen.

De opleiding besteedt eerder geringe aandacht aan internationalisering. De internationale dimensie ligt vooral op Europees vlak. Binnen de opleidingsonderdelen nemen de studenten kennis van de situatie in het buitenland – voornamelijk Nederland (bijvoorbeeld: vergelijk taaldidactiek) – of van de positionering van Vlaanderen binnen Europa (bijvoorbeeld: de PISA tekst). Verder krijgt de internationale dimensie vorm via de beperkte mobiliteit van studenten en lectoren. De opleidingsonderdelen zijn uitgedrukt volgens de ECTS-norm, wat de internationale mobiliteit transparant maakt.

Aandacht voor culturele diversiteit komt beperkt aan bod en dit in het kader van modules in het derde jaar (bijvoorbeeld GOK decreet, intercultureel onderwijs).

Er bestaat een formele procedure voor curriculumherziening, die opgenomen is in het kwaliteitshandboek. De opleidingsraad neemt het initiatief voor een herziening en raadpleegt hiervoor het departementshoofd en de dienst Onderwijs en onderzoek. Zoals al vermeld, kon de commissie vaststellen dat de curriculumvernieuwing gedragen werd door de meerderheid van de personeelsleden.

Het programma wordt gespreid over drie trimesters voor het eerste opleidingsjaar en twee semesters voor het tweede en derde opleidingsjaar. De opleidingsonderdelen worden per trimester of semester aangeboden in afgeronde modules. Er bestaat een deeltijds traject en door de modularisering kan er per module ingeschreven worden. Omwille van de samenhang tussen de verschillende opleidingsonderdelen wordt een vrije keuze niet aangeraden; de sequentiële en coherente opbouw kan in het gedrang komen.

Keuzetrajecten bestaan er voorlopig niet. De opleiding onderzoekt de invoering naar aanleiding van de curriculumherziening van het derde jaar.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om een internationaliseringsvisie te expliciteren en dit op basis van bewuste – gedifferentieerde – keuzes die niet enkel afhangen van individuele en of ad hoc contacten van lectoren.

De commissie adviseert om meer keuzemogelijkheden voor studenten in het programma te onderzoeken.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals hierboven werd benadrukt, herkent de commissie een zeer duidelijke professionele gerichtheid in het programma. Praktijk staat voorop. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de omvangrijke stage die al vanaf het eerste jaar wordt georganiseerd en varieert van kijkstages tot actieve doestages.

De graduele opbouw van kennis en vaardigheden, noodzakelijk voor de professionele inzetbaarheid van de leraren, is gegarandeerd. In het derde jaar stelt men voorop om de meer actuele ontwikkelingen en diverse takenpakketten van leraren lager onderwijs (onder meer GOK en zorgcoördinatie, intercultureel onderwijs en mondiale vorming, taalbeleid voor lagere scholen, milieuzorg op school) binnen en buiten de schoolmuren in de opleiding aan bod te laten komen.

Dit gebeurt duidelijk in het bestaande curriculum. De plannen voor het nieuwe curriculum blijken dit te bevestigen.

De leermaterialen bij het nieuwe curriculum weerspiegelen de integratie van de kennisdomeinen. Soms wordt ook materiaal, dat ontwikkeld werd door studenten, opgepikt als aanvullend leermateriaal. De commissie stelt vast dat heel wat handboeken die een plaats hadden in het oude curriculum, nu terugkeren als basismateriaal of achtergrondmateriaal in het nieuwe curriculum. De basiswerken zijn adequaat en ondersteunend voor de kennisontwikkeling, maar sommige van de basiswerken zijn wat gedateerd (< 1990). Een systematische en continue vernieuwing van dit materiaal is wenselijk, ook als richtingwijzer/model voor innovatieve materialen voor de toekomstige onderwijzers.

De opleiding blijkt een uitgebreid netwerk te hebben met het werkveld binnen en buiten de schoolmuren (musea, theaters, muzische organisaties, zoo's, openluchtinitiatieven, ...) Zij betrekken dit netwerk in de vormgeving van het curriculum en het onderwijs. Het netwerk geeft de opleiding ook de mogelijkheid om aan dienstverlening te doen: klassen begeleiden bij buitenschoolse projecten, deelname aan het Wetenschapsfeest, begeleiding van tentoonstellingen voor kinderen ... De maatschappelijk dienstverlening wordt in functie van de noden van het werkveld vraaggestuurd ingevuld.

De aandacht voor de basiscompetentie met betrekking tot onderzoek is beperkt. Er zijn aanzetten om een en ander zelf aan te pakken, naast het instappen in lopende onderzoeken. De opleiding participeert nog niet in het projectmatig wetenschappelijk onderzoek gefinancierd vanuit de eigen hogeschool. Er zijn wel plannen in deze richting.

Stage

De stage staat vanaf het eerste opleidingsjaar voorop. Er is een opbouw van een aangeboden opzet (didactische stages), naar een meer op keuze gebaseerde invulling, tot en met een volledig onder eigen verantwoordelijkheid

gekozen stage. Op deze manier kunnen studenten een zo ruim mogelijke ervaring opdoen, zowel in kwantiteit maar ook in diversiteit.

Soort stage	eerste opleidingsjaar volgens nieuw curriculum	tweede opleidingsjaar (curriculum in afbouw)	derde opleidingsjaar (curriculum in afbouw)
	7 studiepunten	13 studiepunten	24 studiepunten
Observatiestage	Het hele jaar door gespreid halve en hele dagen		1 week in buitengewoon onderwijs
Didactische stages	eerste of tweede graad actieve stage tijdens tweede en derde trimester	eerste graad: 7 snipperstages + 1 week tweede graad: 1 week derde graad: 2 weken	in de 3 graden: 5 à 6 weken buitengewoon onderwijs: 1 week GOK: minimaal 1 week
Vakkenstages	stagedag muzische vorming didactische uitstappen*	3 dagen stage muzische vorming didactische uitstappen	didactische uitstappen
Vakoverschrijdende stages		Geïntegreerde werkperiode (GWP): 1 week voorbereiding ter plaatse 1 week concretisering	Projectweken CUMA: 1 week voorbereiding 1 week concretisering
Grensgebieden-verkennende stages			eerste jaar Sec.Ond.: 2 dagen in oktober derde kleuterklas: 2 dagen in tweede semester
Stages aansluitend bij actuele thema's en aanbiedingen van derden			vormingsdagen
Alternatieve stage			2 à 3 dagen bij instanties die educatieve programma's aanbieden
Differentiatie in de stage			op aanvraag mogelijk in o.a. alternatieve schoolsystemen, immersief onderwijs, internationale context,...

Het concept van elke stage, alsook de verwachtingen worden duidelijk uiteengezet in de opleidingsgids.

De stages worden adequaat voorbereid in de didactische opleidingsonderdelen. Er gaat veel aandacht naar de voorbereiding van de lessen, de typelessen, de proeflessen en de vakspecifieke didactische ondersteuning. Elke stage start met een contactdag waarop de student kan kennismaken met de stageschool, de mentor en de leerlingen.

De stagebegeleiding gebeurt door de lectoren en de mentoren. De taken van beide begeleiders zijn opgenomen in de opleidingsgids. Stages worden adequaat opgevolgd. Men reageert snel op opmerkingen, bezoekt consequent de stagiairs, ... Na elke stage volgt een reflectiemoment waarbij de studenten de leerervaringen kunnen bespreken en uitwisselen. De student houdt zijn vorderingen bij op het stagegroeiformulier, waarop hij zelf de positieve aspecten en de werkpunten invult. Het stagegroeiformulier is een onderdeel van de stagemap van de student (met onder andere de stageroosters en de lesvoorbereidingen).

Omwille van de beheersbaarheid plaatst men meerdere stagiairs op één stageplaats. Er is duidelijk aandacht voor stages buiten het onderwijs, buiten de schoolmuren (basiseducatie, musea, zeeklassen, sportvakanties, ...). Er is een beginnende aandacht voor een mogelijkheid tot een buitenlandse stage. De opleiding is er zich van bewust dat er meer aandacht nodig is voor een systematische aanpak op dit vlak.

Op dit moment werken stagescholen en mentoren regelmatig samen. In functie van het toekomstige nieuwe decreet op de lerarenopleiding, waarin de mentorenopleiding een belangrijke variabele is, lijkt het opzetten van een structurele (contractuele) samenwerking aangewezen.

Eindwerk

In de huidige opleiding is het opleveren van een eindwerk nog een verplicht onderdeel. Het staat voor vijf studiepunten en bestaat uit een praktisch gedeelte dat gefundeerd is op een theoretische basis. De commissie stelde vast dat de gemiddelde kwaliteit van deze eindwerken voldoet en het praktijkgerichte profiel van de opleiding duidelijk weerspiegelt. Het feit dat men zelf eindwerken gebruikt als achtergrond bij de opleiding en/of dat eindwerken opgevraagd worden door het werkveld, pleit voor de relevantie van dit opleidingsonderdeel. De commissie vraagt dan ook aandacht bij de curriculumherziening van het derde jaar om te garanderen dat de competenties die ontwikkeld kunnen worden met deze werkvorm, voldoende in de verf gezet zullen worden (bijvoorbeeld zakelijk schrijven). De koppeling van het eindwerk aan de stage ligt hierbij voor de hand.

Er is een globaal draaiboek voor het uitwerken van het eindwerk. Twee opleidingsverantwoordelijken staan in voor de begeleiding en de evaluatie. De aandacht voor het eindwerk start op het einde van het tweede jaar. De studenten hebben toegang tot (een selectie van) de eindwerken van afgestudeerden die als model worden opgevoerd. In het derde jaar hebben de studenten een grote autonomie bij het invullen en uitwerken van het eindwerk. De stageschool kan als vragende partij optreden bij de keuze van een onderwerp. Eigen initiatieven worden aangemoedigd (producten, events, ...). De studenten organiseren en plannen het hele verloop. Op regelmatige, zelfstandige basis nemen ze contact op met hun eerste - en later ook met hun tweede - lezer voor feedback en bijsturing van het concept. De vorderingen worden opgevolgd met behulp van een trajectkaart.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding om een bewuste keuze te maken over het al dan niet aanhouden van een eindwerk in het derde jaar. In ieder geval mag de aandacht voor de ontwikkeling van specifieke competenties, gekoppeld aan deze werkvorm, niet verloren gaan.

De commissie vraagt aandacht voor het projectmatig wetenschappelijk onderzoek, gefinancierd vanuit de hogeschool en/of de betrokkenheid bij het onderwijsonderzoek opgezet door externen

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De curriculumhervorming streeft een sterke horizontale samenhang na, zoals ook blijkt uit het overzicht in facet 2.1. Het nastreven van samenhang vormde overigens een uitgangspunt voor de hernieuwing. Algemene vakken en specifieke vakken worden zowel in de vormgeving als in de onderwijsaanpak direct aan elkaar gekoppeld. Theorie en praktijk komen samen aan bod. Vakinhouden en vakdidactieken worden snel aan elkaar gerelateerd.

Er is een duidelijke motivatie om in het eerste jaar de kennisbasis van de studenten stevig te verankeren, vooraleer vakdidactisch aan de slag te gaan. Niettegenstaande deze keuze, krijgen studenten toch ook in dit eerste jaar de kans om het onderwijs m.b.t. dit vakgebied direct te ervaren via typelessen of proeflessen in concrete schoolcontexten.

De verticale samenhang komt tot uiting in de groei van de aangeboden inhoud in zake moeilijkheidsgraad die parallel loopt met de groei in de eerste, tweede en derde graad van de lagere school. Het programma kent een cyclische opbouw, waarbij de competenties meermaals voorkomen, maar in een toenemend beheersniveau. Zowel bij de vakoverschrijdende projecten als in de stages is een progressieve lijn zichtbaar van sterke sturing bij het leren in het eerste jaar naar minimale begeleiding op het einde van het opleidingstraject.

Een en ander impliceert wel dat een flexibilisering waarbij men bijvoorbeeld rekening houdt met studenten met een sterke vooropleiding in het ASO, voorlopig niet tot de mogelijkheden behoort. Versnellen/vertragen is moeilijker geworden omdat men de vakkenkennis niet geïsoleerd aanpakt. Dit wordt door lectoren en studenten anders ervaren en vanuit een ander perspectief bekeken. Verder overleg tussen studenten en opleiding lijkt hier nodig.

Bij de opbouw van het programma speelt de opleidingsraad een belangrijke rol. De opleidingsraad legde de competenties per opleidingsjaar vast. De concrete vertaling naar opleidingsonderdelen en de invulling ervan gebeurde in onderling overleg tussen de lectoren via werkgroepen en vergaderingen van de opleidingsraad.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.4 Studiomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studiomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit drie studie jaren van elk 60 studiepunten. In totaal wordt dus een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen m.b.t. de minimale studiomvang van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De studietijdmeting is beschreven in het kwaliteitshandboek en wordt door de centrale administratie uitgevoerd. Het systeem dat gebruikt wordt is een absolute meting en betreft een schatting achteraf. De laatste meting dateert van 2003. De gegevens met betrekking tot de studietijdmetingen zijn daarom gedateerd.

Waar de studiepunten (en dus de studiebelastingen) in het verleden gerelateerd waren aan de contacturen, heeft men in het nieuwe curriculum de studiepunten meer in verhouding gebracht met de reële studietijd die een bepaald opleidingsonderdeel vraagt. Om snel een inschatting te kunnen maken van de gepercipieerde studiebelasting in het nieuwe curriculum, worden trimestriële evaluatiegesprekken gevoerd met de studenten. Een formele toets om na te kijken in hoeverre de theoretische studietijd overeenstemt met de reële studietijd, is aangewezen.

Er werden geen signalen opgevangen dat de studietijd onbeheersbaar was. Wel gaven de studenten de takenbelasting aan als problematisch aangegeven, maar daar werd alert op gereageerd met een takenlijst. Een verdere opvolging is gewenst omdat gemaakte afspraken (toch nog) niet altijd consequent gevolgd worden door elke lector. De gemaakte afspraken zijn soms organisatorisch moeilijk op te volgen.

Via de trimestriële evaluatiegesprekken hoopt de opleiding zicht te krijgen op eventuele studiebelemmerende elementen in het programma. Belemmerende factoren ziet de opleiding vooral bij studenten: gebrek aan motivatie door een negatieve keuze, combinatie studeren-werken, vooropleiding die tot onvoldoende startcompetenties leidt ...

Het trimestersysteem in het eerste jaar waarin blokken van negen weken opgevolgd worden door een examenperiode van twee of drie weken, zorgt voor een betere spreiding van de studiebelasting. Verder situeren de studiebevorderende elementen zich voornamelijk op het vlak van studie- en studentenbegeleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding dient een goede opvolging van signalen m.b.t. de (on)beheersbaarheid van de studielast te garanderen.

Check de afstemming tussen de theoretisch vooropgestelde studietijd en de feitelijke studietijd.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding brengt heel wat ingrediënten aan die als basis dienen voor een didactisch concept: vier centrale functionele gehelen, integratie van algemene en specifieke vakken, samenwerking tussen lectoren, nadruk op de directe toepasbaarheid en onderwijspraktijk als voorbeeld.

Het didactische concept is bovendien al ingevoerd in het nieuwe curriculum en wordt opgevolgd via de trimestriële evaluatiegesprekken met de studenten. Opvallend is dat studenten het vooropgezette didactische concept herkennen en als positief ervaren. Oud-studenten zien de heroriëntatie in de aanpak als een positieve beslissing.

Het didactische concept levert onderwijs op waarin 'Teach as you preach' voorop staat. De lectoren nemen een voorbeeldfunctie op zich voor het onderwijs dat men nastreeft en de vaardigheden die men bij de studenten wil ontwikkelen.

In lijn met het didactisch concept kiest de opleiding voor een belangrijk aandeel aan studentcentrale onderwijsvormen met een geleidelijke evolutie van lectorgestuurde en taakgestuurde opdrachten bij de aanvang van de studie, naar meer probleem- en projectgestuurde opdrachten om tenslotte in het laatste jaar uit te monden in zelfstandig specialiseren.

Nieuwe onderwijsvormen worden fragmentarisch aangebracht en bij stages ingevoerd. Dit is soms wat moeilijk omdat dit een voorbereiding impliceert in de stagescholen. Deze scholen hebben op dit moment nog geen structurele samenwerkingsrelatie waarbij keuzes van de opleiding vertaald worden in een consequente invulling van werkvormen in het eigen onderwijs. Het invoeren van bijvoorbeeld samenwerkend leren en 'peer tutoring' veronderstelt namelijk een systematische aanpak die over meerdere leerjaren heen gespreid wordt.

Het werkveld geeft wel aan dat de afgestudeerden beschikken over een flexibele houding om nieuwe werkvormen toe te passen.

Voor het oude en het nieuwe curriculum zijn leermaterialen uitgewerkt. De leermaterialen bij het nieuwe curriculum weerspiegelen de integratie van kennisdomeinen. Soms wordt ook materiaal, dat ontwikkeld werd door studenten, opgepikt als aanvullend leermateriaal. De commissie stelt vast dat heel wat handboeken die een plaats hadden in het oude curriculum, nu terugkeren als basismateriaal of achtergrondmateriaal in het nieuwe curriculum. Sommige van de basiswerken zijn wat gedateerd (< 1990). Een systematische en continue vernieuwing van dit materiaal is wenselijk, ook als richtingwijzer naar innovatieve materialen voor de toekomstige onderwijzers.

De elektronische leeromgeving (Blackboard) is vrij algemeen ingevoerd en wordt effectief gebruikt, maar voornamelijk voor ondersteunende informatie bij de lessen. Er is een beginnend gebruik van de communicatie en samenwerking via het leerplatform.

Het netwerk aan contacten in binnen- en buitenland (Nederland) wordt betrokken bij het onderwijs: voorbeeldlessen, bezoekers, gastsprekers, ...

De internationalisering blijkt minder uit de invulling van het leermateriaal, tenzij bij enkele uitgesproken uitzonderingen (taal, bewegingsopvoeding, muzische vorming).

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de kwaliteitszorg bij de leermaterialen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie kon een brede waaier aan evaluatievormen vaststellen. Er is bewust nagedacht over het scala aan aanpakken, waarbij schriftelijke, mondelinge, continue, eindtoetsing, ... aan bod komen. De student krijgt geleidelijk aan een eigen verantwoordelijkheid in de toetsing (co-, zelf en 'peerassessment').

De opbouw van de toetsen in het eerste, tweede en derde jaar past bij de geleidelijke opbouw van de zelfverantwoordelijkheid en de beweging van kennistoetsing naar vaardigheden en attitudes. Er wordt expliciet een reflectieve houding ontwikkeld.

De communicatie rond de toetsing is transparant. De evaluatievormen en de beoordelingscriteria zijn opgenomen in de opleidingsgids en de moduleboeken en worden toegelicht door de lectoren. De studenten kennen de criteria, de aanpakken, weten bij wie ze terecht kunnen en worden actief betrokken bij de opvolging van de toetsing.

De commissie stelt wel vast dat het strikt registreren en geïntegreerd samenbrengen van de evaluatiegegevens minder gebeurt. Bij een kleinschalige opleiding, waar iedereen elkaar kent, lijkt dit niet direct een struikelblok. Maar voor een opvolging in een bredere context stelt dit sneller problemen. Een instrument waarbij men het overzicht van de basiscompetenties en de afgeleide doelen als basis neemt voor een opvolgingsdossier, is aangewezen. Daarbij kunnen zelfreflectie en beoordeling door derden met elkaar geconfronteerd worden.

Er werd met leden van de opleiding gediscussieerd over de wenselijkheid om een – elektronisch - portfolio-instrument in te voeren. Een discussie op departementaal niveau lijkt hier van belang om in de nabije toekomst een beslissing te nemen. Er werden financiële barrières aangevoerd om voorlopig geen portfolio in te voeren, maar er zijn 'open source' oplossingen beschikbaar.

De beschikbaar gestelde toetsen/examens, die de commissie ingekeken heeft, helpen de vooropgezette doelen te toetsen. De geïntegreerde opleidingsonderdelen worden ook op een geïntegreerde manier getoetst: verhouding algemene vakken, vragen met betrekking tot specifieke onderdelen, vakdidactische perspectieven, ... Per onderdeel is er ook een ondergrens bepaald om te voorkomen dat studenten voor bepaalde vakken of opleidingsonderdelen door de mazen van het net glippen.

De continue toetsing is deels gebaseerd op taken. Er werd in het verleden alert gereageerd op opmerkingen van studenten over de slechte inplanning van de taken waardoor takenoverlast ontstond.

De toetsing bij de stage is gebaseerd op een geijkt instrument. De studenten moeten een portfolio samenstellen waarin zowel zelfreflectie als opmerkingen van mentoren en bezoekende lectoren aan bod komen. De manier waarop de stage en stageopvolging wordt georganiseerd, helpt om begeleiding en toetsing van de stage te optimaliseren.

De toetsing van de eindwerken is gebaseerd op een aantal algemene richtlijnen waarbij proces, product en inbreng van een tweede lezer worden afgewogen tegenover elkaar.

Men houdt rekening met de beginsituatie van de student en vervolgens met de evolutie in het leerproces. Toch stelt de commissie vast dat sommige opleidingsverantwoordelijken vrij hoge scores geven aan de eindwerken.

Per evaluatieperiode krijgt de student de gelegenheid om zijn examen in te kijken en de resultaten te bespreken met de lector.

Studenten kunnen ook een beroep doen op de Ombudsdienst. De Ombudsdienst wordt elk academiejaar aangesteld en stelt zichzelf en zijn functie voor aan alle studenten bij de start van het academiejaar.

Aanbevelingen ter verbetering:

Volgens de commissie dient de opleiding meer inspanningen te leveren om zicht te krijgen op de groei van de studenten volgens de structuur van de basiscompetenties. Een onderzoek naar het al dan niet invoeren van een portfolio is aangewezen.

Facet 2.8 Masterproef

Beoordelingscriteria

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of het vermogen tot kunstzinnige schepping. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

Oordeel van de visitatiecommissie: niet van toepassing

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Dit facet is niet van toepassing voor een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De instroom is vrij heterogeen. De meerderheid heeft een ASO (44%) of TSO (45%) vooropleiding. Het aantal studenten met een BSO of KSO vooropleiding is beperkt.

Men is zich bewust van typische instroomkenmerken die samengaan met uitval (bijvoorbeeld BSO). Er werden pogingen ondernomen om hier in een voortraject preventief mee om te gaan. Voor studenten uit een meertalige omgeving of het zevende jaar BSO jaar is er wel een introductiecursus voor de aanvang van het academiejaar, om hen bewust te maken van de noodzaak van een gerichte studiemethodiek en/of aanpak van taalvaardigheidsproblemen.

De commissie heeft veel aandacht besteed aan de instroom van allochtonen. Het standpunt van de commissie is dat deze hogeschool vanuit haar maatschappelijke en regionale positie een voortrekkersrol kan opnemen om allochtone leerkrachten op te leiden. Een proactieve en continue houding in het werven van allochtone studenten lijkt nu en in de toekomst aangewezen. De commissie waardeert de studiebegeleiding, aangepast aan de doelgroep. De commissie neemt kennis van een initiatief op associatieniveau om een expertisecentrum op te richten waar ook de lerarenopleidingen bij betrokken zullen worden.

De opleiding richt geen vakantiecursussen of introductieweek in.

In functie van de gerichtheid op de beheersing van de basiskennis, voorziet men in het – verplicht – afleggen van instaptoetsen voor taal en wiskunde bij de start van het academiejaar. Deze dienen als indicatie voor mogelijke remediërende aanpakken, het werken in de leergroepen, de begeleiding door vaklectoren en/of de begeleiding door de departementale studiebegeleiding. Men wil op termijn deze instaptoetsen als voorspellers voor studiesucces hanteren. Het is positief dat deze instaptoetsen in een samenwerkingsverband ontwikkeld werden en regelmatig aangepast worden. Voor de taalvakken heeft men de toetsen uitgebreid met een mondelinge component, wat een vrij uniek gegeven is. De inschakeling van een logopediste in deze context is een meerwaarde. Vanaf academiejaar 2005-2006 worden eveneens instaptoetsen voorzien voor ICT en Frans. In de startmodule 'je basisvaardigheden' krijgt de student de mogelijkheid om de eigen basisvaardigheden aan te scherpen zodat het studeren meer kans op slagen kan krijgen.

Bij studenten met een sterke vooropleiding wordt aandacht gevraagd voor mogelijkheden tot verdieping of voor het versnellen in de context van het hervormde curriculum.

Verder moet de opleiding bij de verdere curriculumherziening aandacht besteden voor aanpakken die een versnelling, verdieping en/of vertraging helpen opvangen. Daarbij dringen zich keuzes op of versnelling wel wenselijk is en of er niet eerder geopteerd kan worden voor een flexibiliteit die gericht is op verdieping.

Er is een EVC- en een EVK-procedure die – afgeleid van wat ontwikkeld is op associatieniveau – nog maar beperkt is geïmplementeerd en ook beïnvloed wordt door de beperkte instroom die hiervoor in aanmerking komt. Er is een trajectbegeleider aangesteld.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen professionele gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	goed
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	goed
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	goed
facet 2.8, masterproef:	niet van toepassing
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	goed

en op basis van de volgende constatering:

- Er is een curriculumherziening voorbereid en ingezet, waarbij een herkenbaar didactisch concept gehanteerd wordt.
- De nadruk wordt gelegd op integratie bij het nastreven van de doelen; dat blijkt uit de uitwerking van de leermaterialen, de organisatie van het onderwijs, de toetsing en de werkvormen.
- De opleiding kiest voor een bewuste focus en verankering van de basiskennis in het eerste jaar.
- Er gaat veel aandacht naar de praktijk; de variatie aan stagemogelijkheden en alternatieve stages valt op.
- De opleiding hanteert instaptoetsen en wil deze in de toekomst hanteren als indicatoren voor studiesucces. Men is op de goede weg met het versterken van de instroom van allochtonen.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Ondanks de kleine omvang van de opleiding, blijkt de noodzakelijke expertise aanwezig te zijn in vakinhoudelijke, didactische en organisatorische zin.

De opleiding heeft bovendien geïnvesteerd in een bijzonder expertisegebied: een logopediste voor de noodzakelijke aandacht voor stemgebruik en stemvorming van toekomstige leerkrachten.

De commissie stelt vast dat er grote betrokkenheid is van het personeel bij deze opleiding, ondanks de deeltijdse inzetbaarheid in deze en nog andere opleidingen.

Het personeelsbeleid wordt centraal aangestuurd; de uitwerking gebeurt op departementaal niveau.

De aanwerving van nieuwe personeelsleden wordt voorgesteld door het departement op basis van een vooraf opgesteld profiel en volgens de beschikbare aanwervingsprocedure.

Voor aanwervingen in de onderwijzersopleiding wordt steeds een pedagogisch diploma vereist. Verder zijn de communicatieve vaardigheden, de teamgerichtheid en de openheid naar nieuwe ontwikkelingen, andere vakgebieden en het werkveld belangrijke elementen. Kandidaten moeten eveneens twee proeflessen voorbereiden.

Nieuwe personeelsleden worden informeel opgevangen door het opleidingshoofd en het lectorenkorps.

Er zijn procedures voor benoeming en bevordering beschikbaar.

Het personeel wordt geëvalueerd volgens een driejarige cyclus, dat een planningsgesprek, een functioneringsgesprek per academiejaar en finaal een evaluatiegesprek omvat.

Doordat het departementshoofd de rol van beoordelaar heeft in de evaluatiecyclus, vergt het hele proces veel tijd. Daardoor wordt de formele cyclus niet strikt opgevolgd. Gesprekken worden eerder op een informele basis gehouden.

De opleiding heeft aandacht voor de professionalisering van het lectorenkorps. Professionalisering kan zowel vakinhoudelijk of competentiegericht zijn. Lectoren kunnen studiedagen bijwonen of individuele initiatieven nemen. Competentiegerichte navorming wordt voornamelijk intern op hogeschoolniveau georganiseerd. Er wordt ingespeeld op de vormingsbehoeften die bij de departementen en opleidingen leven. Het departement organiseert eveneens navorming. Assessment, moduleboeken, ervaringsgericht onderwijs en het gebruik van Blackboard zijn enkele voorbeelden van onderwerpen die de laatste jaren aan bod kwamen.

De opleiding is zich bewust van het feit dat een meer systematische aanpak nodig zal zijn. De commissie suggereert om een sterkte-zwakteanalyse van de beschikbare expertise als basis te nemen voor individuele en/of teamgerichte professionaliseringsinitiatieven. Ten tweede suggereert de commissie om in de toekomst een navormingsplan op te maken op korte en middellange termijn en dit te koppelen aan de gestelde prioriteiten.

De overdracht van nascholingservaringen gebeurt informeel, vooral via de opleidingsraad of direct persoonlijk contact. De commissie raadt de opleiding aan om te voorzien in een procedure en/of voorziening die hier systematiek in garandeert.

Aanbevelingen ter verbetering:

Er moet werk gemaakt worden van de opvolging van de geïmplementeerde HRM-cyclus.

De opleiding dient aandacht te besteden aan een systematiek in de organisatie van de professionalisering.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- De opleiding sluit aan bij de volgende criteria voor de inzet van personeel van een professioneel gerichte opleiding: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het onderwijzend personeel telt twee hoofdlectoren, twaalf lectoren en zes praktijklectoren. De praktijklectoren hebben enige ervaring in de beroepspraktijk. Het grootste deel van het lectorenkorps heeft een academische vorming en heeft bijgevolg geen ervaring met de praktijk van het basisonderwijs.

Er worden echter volop kansen gegeven om in de praktijk te kijken, te werken en ervaringen op te doen. Bovendien investeert men in samenwerking met de stagescholen veel in het opzetten van typelessen. Docenten hebben - vooral op individuele basis - een netwerk uitgebouwd. Deze netwerken worden al nuttig gebruikt om de curriculumherziening richting te geven.

De inbreng van het werkveld met gastsprekers uit het werkveld gebeurt vooral in het derde opleidingsjaar in het kader van de vormingsdagen. In de eerste twee opleidingsjaren worden gastsprekers niet systematisch ingezet. Typelessen daarentegen worden steeds op de werkvloer gegeven. De commissie heeft het overzicht van de gastsprekers kunnen inkijken.

Met aandacht heeft de commissie de lijst overlopen van individuele professionaliseringsinitiatieven. Zoals al gezegd, is hier een meer systematische aanpak nodig.

De internationale contacten liggen vooral in Nederland. De lectorenmobiliteit is gering. De commissie vraagt om de aandacht voor internationalisering in verhouding te brengen tot de draagkracht van de lectoren en de mogelijkheden voor relevante integratie in het nieuwe curriculum. De commissie stelt voor om een structurele samenwerking op te zetten met partnerscholen in het buitenland (inclusief in Wallonië).

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om een structurele samenwerking op te zetten met partnerscholen in het buitenland.

De opleiding dient aandacht te besteden aan een systematiek in de organisatie van de professionalisering van de lesgevers.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding beschikt over 20 personeelsleden die samen 10,45 voltijdse equivalenten vertegenwoordigen. Gegeven de student/staf proportie van 14,34/1, kan gesteld worden dat er voldoende personeel ingezet wordt. Er is een goede opbouw in de leeftijdsstructuur van het team.

De verhouding tussen voltijdse en deeltijdse personeelsleden is kritisch. Dit is een gevolg van de optie die in het verleden werd genomen om de specialiteit van het onderwijzend personeel te waarderen. Hierdoor werd het lectorenkorps ingezet in diverse opleidingen wat tot een vermindering van betrokkenheid leidde. De opleiding streeft er nu naar om lectoren zoveel mogelijk in één opleiding aan te stellen. De opleiding telt vier voltijdse personeelsleden die nu kunnen instaan voor een brede kijk op de opleiding leraar lager onderwijs.

De verdeling van de onderwijseenheden over de departementen gebeurt centraal via een allocatiemodel op basis van het aantal studenten. De departementen bepalen zelf de criteria om het toegewezen personeel over de opleidingen te verdelen.

De opleidingsraad adviseert het departementshoofd bij de verdeling van de opdrachten. Naast onderwijsopdrachten en stagebegeleiding wordt er expliciete tijd voorzien in het takenpakket van de betrokkenen om inspanningen voor overleg, innovatie en coördinatietaken mogelijk te maken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De opleiding moet oplossingen zoeken om de betrokkenheid bij één bepaalde opleiding te vergroten.

Het uitbreiden van de ploeg lectoren met praktijklectoren die zelf in het lager onderwijs staan, verdient aanbeveling.

Het inzetten van gastlectoren kan versterking bieden voor deelgebieden waarop men minder expertise in huis heeft.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	voldoende
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De noodzakelijke expertise is aanwezig in vakinhoudelijke, didactische en organisatorische zin. De commissie waardeert de investering in een bijzonder expertisegebied: een logopediste voor de noodzakelijke aandacht aan stemgebruik en stemvorming van toekomstige leerkrachten. De betrokkenheid van het personeel op de opleiding is groot. De opleiding heeft een laagdrempelig karakter en een menselijk gezicht.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: **excellent**

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding heeft een recent gerenoveerd gebouw betrokken. De renovatieplannen gaan voort, maar de huidige situatie brengt met zich mee dat er – kwantitatief en kwalitatief - een optimale infrastructuur voorhanden is.

Er is veel aandacht voor het onderhoud en het aantrekkelijk aankleden van de beschikbare ruimtes. De ruimtes zijn geschikt voor het vooropgezette onderwijs (werkvormen en de omvang van de groepen). Er is een zeer gewaardeerde aandacht voor vakspecifieke lokalen. Daarbij springen vooral de lokalen voor het onderwijs van wetenschappen in het oog. De ruimtes voor muzische en creatieve vorming zijn adequaat. Men heeft een educatieve tuin en vijver aangelegd. Ook voor lichamelijke opvoeding zijn de voorzieningen meer dan voldoende (twee turnzalen en een sporthal).

De lectorenlokalen zijn gemeenschappelijk voor de drie departementen van de campus. De commissie drukt haar waardering uit voor up-to-date werkruimtes voor de lectoren.

Lectoren die het teleleerplatform gebruiken, kunnen beschikken over een gratis laptop.

De bibliotheek is bestemd voor de drie departementen die op de campus aanwezig zijn. Er is een gelimiteerd budget. De huidige inrichting van de bibliotheek is weinig inspirerend en studenten/gebruikers beschikken over weinig ruimte om er doelgericht te werken.

Het inrichten van een apart leercentrum voor de lerarenopleiding was daarom een adequate oplossing voor de concrete vragen van studenten en lectoren naar een eigen ruimte waar ze zeer actief met leermiddelen kunnen werken. De gratis kopieerfaciliteiten zijn een pluspunt.

Er is een aparte Audiovisuele dienst, waar zowel studenten als lectoren videocamera's en audioapparatuur kunnen ontlenen.

De collectie is samengesteld uit een algemeen gedeelte bestemd voor alle departementen en een specifiek gedeelte gerelateerd aan de specificiteit van elk departement. De collectie voor de onderwijsersopleiding is voldoende maar de opleiding mag meer aandacht besteden aan vaktijdschriften en meer specifiek aan tijdschriften die aansluiten bij bepaalde vakken. Het bestand bevat ook gedateerde. Een grondige screening is aangewezen.

De ICT-voorzieningen weerspiegelen de mate waarin ICT geïntegreerd is in het curriculum. Er zijn verschillende open werkruimtes, met toegang tot computers en het Internet. Er is wireless toegang in de open werkruimtes. De studenten kunnen vrij gebruik maken van de computerlokalen, voor zover deze niet gebruikt worden voor lesopdrachten.

Er is een Cursusdienst, waar alle leermaterialen voor studenten gekopieerd en verkocht worden. De planning om leermaterialen tijdig beschikbaar te stellen, vraagt aandacht.

Studenten hebben opmerkingen bij de openingsuren en de klantvriendelijkheid van personeel bij de centrale diensten (Cursusdienst, bibliotheek, AVM, ...).

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de tevredenheid van de studenten bij het gebruik van centrale diensten te onderzoeken.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is een duidelijk systeem in de studiebegeleiding waarbij taken, rollen en verantwoordelijken zijn afgelijnd op instellings-, departementaal en opleidingsniveau.

De opleiding informeert toekomstige studenten via SID-in's, infodagen, brochures en de website. Tijdens de infodagen en de infomarkt krijgen de toekomstige studenten informatie over de opleiding en kunnen ze alle handboeken en cursussen inkijken. Er is tevens een rondleiding waarbij studenten van de opleiding aanwezig zijn. Op vraag van secundaire scholen geeft de opleiding ook infosessies ter plaatse. De centrale dienst schrijft alle eindejaarsleerlingen aan.

Enkele dagen voor de start van het academiejaar vindt een introductiedag plaats, waarop de eerstejaarsstudenten uitleg krijgen over de organisatie van het jaar, het curriculum en de stageverdeling. Onlangs werd een digitale fiche studentenbegeleiding uitgewerkt en ingevoerd.

Via de instaptoetsen (zie ook facet 2.9) kan men risicostudenten traceren. Afhankelijk van de analyse van eventuele problemen voorziet men in gepaste trajecten in de begeleiding en ondersteuning: leervaardigheden, faalangst, kennistekorten, stage, stem, ... Psychosociale en medische vragen worden beperkt intern aangepakt; er is een duidelijk verwijzingsbeleid.

Voor instromers waarvan verwacht wordt dat zij problemen kunnen ervaren is er een introductiecursus (zie ook facet 2.9). De nadruk ligt hierbij op allochtonen en BSO - studenten.

De studiebegeleiding tijdens de opleiding is op twee niveaus georganiseerd. Als eerstelijnszorg fungeren de leergroepen, waarin groepen van 15 tot 20 studenten in het eerste trimester van het eerste jaar gecoacht worden onder leiding van een leergroepbegeleider. De focus ligt hierbij op informatiedoorstroming, leren plannen en leren studeren. De contacturen zijn opgenomen in het lesrooster. De leergroepenbegeleiding wordt afgerond met een functioneringsgesprek, met een eventuele doorverwijzing naar het contactpunt studentenondersteuning of naar een vakspecifieke begeleiding.

Het contactpunt studentenondersteuning fungeert als tweedelijnszorg. Hier kunnen studenten terecht met persoonlijke of specifieke leer- en studieproblemen terecht. Studenten komen vrijwillig – al dan niet doorverwezen door een lector of de leergroepbegeleider – maar niet vrijblijvend; er wordt een engagement verwacht van de kant van de student. Er is een volgsysteem voor de studenten die begeleid worden.

Studenten geven expliciet aan vertrouwd te zijn met de studiebegeleidingsmogelijkheden, maar waarderen vooral de persoonlijke en menselijke begeleiding van de lectoren.

Er is in functie van de implementatie van het flexibiliseringdecreet een studietrajectbegeleider aangesteld. EVC - EVK is recent geïmplementeerd.

De studenten ontvangen bij de start van het academiejaar volgende documenten: een onderwijs- en examenreglement, een rechtspositieregeling, de gids Wegwijs in de XIOS, een opleidingsgids en een opleidingsvademecum. Hierin vinden de studenten alle informatie over doelstellingen, verwachtingen, leermiddelen, evaluaties.... De lectoren lichten de doelstellingen voor hun opleidingsdoel mondeling toe.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	excellent
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

En op basis van de volgende constatering:

- op het vlak van de voorzieningen:
 - De opleiding kan beschikken over een stimulerende en adequate infrastructuur. De commissie apprecieert vooral de wetenschapslokalen.
- op het vlak van de studiebegeleiding:
 - Er is een duidelijk systeem in de studiebegeleiding.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Er is een kwaliteitszorgsysteem dat op hogeschoolniveau is ingesteld.

Het instrumentarium is recent aangepast (TRIS) in het kader van een samenwerking met andere hogescholen.

De hogeschool kent een systeem van driejaarlijkse interne zelfevaluaties aan de hand van een positiebepaling en een gestructureerde gegevensverzameling. Voor de kernprocessen worden prestatie-indicatoren aangegeven waaraan een opleiding zich kan toetsen. De zelfevaluatie leidt tot het opstellen van verbeterdoelen. De PDCA-cyclus is ingebouwd in het kwaliteitsdenken.

De evaluatie van de individuele lesgever verloopt eveneens volgens een zelfevaluatie, die meegenomen wordt in de plannings-, functionerings- en evaluatiegesprekken.

Alle procedures zijn opgenomen in een kwaliteitshandboek.

De opleiding heeft een interne zelfevaluatie uitgevoerd in 2001-2002 die leidde tot een driejarig verbeterplan.

Daarnaast werden volgende metingen uitgevoerd:

- Door de centrale administratie:
- studietijdmeting (oktober 2003);
- studentenbevraging naar de waardering van opleidingsonderdelen en organisatorische onderwijsaspecten (2003-2004), waarbij grensscores bepaald zijn voor onderzoek.

Door de opleiding:

- bevraging bij de afgestudeerden (september 2005);
- Naar aanleiding van de curriculumherziening wordt er kort op de bal gespeeld. Per trimester worden de studenten bevraagd.

Naast de formele kwaliteitszorg bestaat er ook een informele kwaliteitszorg door het overleg tussen lectoren. Ook het overleg met het werkveld, naar aanleiding van de door de opleiding ingerichte mentorendagen, vormt een informeel circuit om de kwaliteit van de opleiding te toetsen.

De commissie onderkent dat het een kleinschalige opleiding betreft. Men kent de studenten; de communicatiestructuur is vooral informeel uitgewerkt. Studenten en afgestudeerden onderschrijven dit en zien dit als een belangrijk kwaliteitskenmerk van de opleiding.

Dit betekent wel dat soms een en ander minder formeel lijkt uitgewerkt en minder expliciet genoteerd en geregistreerd wordt.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft concrete voorbeelden kunnen zien van het functioneren van de PDCA - cyclus.

De interne zelfevaluatie leidde tot een driejarig verbeterplan. In de jaarplannen worden de concrete acties voorgesteld met timing, betrokkenen en gewenste resultaten. De acties 2002-2005 waren geconcentreerd rond drie thema's:

- de curriculumvernieuwing: dit resulteerde in het vernieuwd curriculum dat voor het eerste opleidingsjaar werd ingevoerd;
- studie- en studentenbegeleiding: dit resulteerde onder meer in de oprichting van leergroepen en leerbegeleiders;
- evaluatie van theorie en praktijk: dit resulteerde in een nieuw toetsingsbeleid dat bewaakt wordt via een matrix van gehanteerde werkvormen en evaluatievormen.

Verder werden uit de informele contacten naar aanleiding van de mentorendagen verbeteracties opgezet rond:

- stage: dit resulteerde in onder meer de aanpassing van de stage-evaluatieformulieren en van de stageverwachtingen in functie van de basiscompetenties en de invoering van het stagegroeiformulier.
- stagebegeleiding van mentoren: dit resulteerde onder meer in de invoering van een opvolgingsformulier om de studenten nog optimaler te kunnen begeleiden.

In 2006 werd een nieuwe cyclus opgestart. Concrete plannen worden duidelijk uitgevoerd. De kwaliteitszorgcyclus wordt toegepast op het nieuwe curriculum.

Afgestudeerden en het werkveld ervaren een duidelijke verandering in de opleiding en vinden de redenen voor de vernieuwing. Er is een grote luisterbereidheid.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De verantwoordelijkheid voor de kwaliteitszorg is verdeeld over verschillende betrokkenen in de opleiding. Verschillende lectoren zijn betrokken in diverse werkgroepen die opgericht zijn om de verbeterplannen uit te voeren en op te volgen. Kwaliteitszorg is een permanent aandachtspunt in de opleidingsraad.

Studenten bevestigen hun betrokkenheid bij de kwaliteitszorg en de aandacht voor hun inbreng en ideeën. Binnen de onderwijsopleiding worden studenten vooral informeel betrokken bij de interne kwaliteitszorg en de curriculumvernieuwing. Gezien de beperkte omvang is er een direct contact tussen studenten en lectoren. Sinds 2004 bestaat er een participatieraad met vertegenwoordigers van de drie opleidingsjaren, maar de raad komt weinig bijeen. Het is moeilijk om alle betrokkenen samen te brengen. Signalen van studenten buiten de participatieraad worden blijkbaar niet opgepakt; het gebruik van het elektronisch forum zou hierbij kunnen helpen om sneller een en ander te kunnen doorspelen.

Volgens de studenten die de commissie gesproken heeft, luistert de opleiding naar hun verzuchtingen en reageert zij gepast.

De participatieraad blijkt onlangs wel actiever te zijn geworden en wordt naar voren geschoven als een adequaat instrument om de betrokkenheid van het werkveld te structureren. Het lijkt een ideale manier om de samenwerking tussen de organisatie en het werkveld te optimaliseren. De commissie suggereert dit wel strak te structureren.

Stagescholen vinden het nuttig, relevant en zelfs onontbeerlijk om samen te werken met de hogescholen. Dit is een teken van vertrouwen in de samenwerking. Het biedt tevens kansen om in het kader van levenslang leren ervaren mentoren verder te professionaliseren. Een wederzijdse bevruchting biedt kansen om de invulling van de samenwerking waardevol te maken voor beide partijen.

Een alumnibeleid is niet aanwezig. Afgestudeerden waren positief over de ingezette veranderingen. Men ziet kansen om regelmatig (informeel) contact te houden met onderwijzende stafleden.

Aanbevelingen ter verbetering:

Het werkveld is pas laat ingestapt in de kwaliteitszorgcyclus. Dit betekent dat de betrokkenheid van externen in de kwaliteitszorg aandacht vraagt.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	goed
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- De commissie stelde een grote betrokkenheid van studenten, lectoren en werkveld vast bij de kwaliteitszorg.
- Gezien de kleinschaligheid van de opleiding is de communicatiestructuur informeel uitgewerkt is. De kwaliteitszorg is echter duidelijk aanwezig. Concrete plannen worden uitgevoerd volgens de PDCA-cyclus. Afgestudeerden en werkveld vinden de redenen voor de vernieuwing gefundeerd.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De stage en het eindwerk vormen de voornaamste toetsing van de opleiding om na te gaan of de afgestudeerden de beoogde eindkwalificatie bereikt hebben. Zoals de commissie heeft kunnen vaststellen is de stagebegeleiding, zowel in de opleiding als door de stagementoren, goed uitgebouwd. De opleiding neemt initiatieven om de stagebegeleiding te optimaliseren. De commissie heeft de relevantie van het eindwerk al gesignaleerd. De competenties die met deze werkvorm ontwikkeld worden, moeten behouden blijven in het vernieuwde curriculum van het derde jaar.

De opleiding heeft in 2005 een bevraging uitgevoerd bij de afgestudeerden. Met betrekking tot hun huidige tewerkstelling zijn de afgestudeerden heel tevreden. Ondanks het cijfermateriaal in het ZER waaruit blijkt dat een groot percentage afgestudeerden de opleiding eerder als 'voldoende' dan als 'goed' typeert, meldden de afgestudeerden geen bijzondere moeilijkheden bij het instappen in het beroepenveld.

De afgestudeerden waarmee die de commissie gesproken heeft, haalden als positieve punten aan: aandacht voor de praktijk in gedifferentieerde vormen, inhoudelijk goed voorbereid en didactisch goed opgeleid, veel bagage die praktisch toepasbaar is in de beroepspraktijk en de menselijke aanpak van de lectoren. De thema's die afgestudeerden aandragen als mogelijke input voor een vernieuwd curriculum, blijken in overeenstemming te zijn met de ingezette veranderingspistes bij de curriculumherziening.

Het werkveld is tevreden over de kwaliteit van de afgestudeerden. De flexibele inzetbaarheid en de zelfstandigheid van de afgestudeerden worden benadrukt.

Op basis hiervan kan men stellen dat de vooropgestelde eindkwalificaties bereikt kunnen worden via deze opleiding.

De eindwerken, doorgenomen en beoordeeld door de leden van de commissie, zijn van een voldoende niveau.

De stage vormt een ideale voorbereiding op de instap in het werkveld. Daarnaast worden de derdejaarsstudenten voorbereid op hun latere beroepssituatie door onder meer de contacten met gastsprekers, deelname aan vormingsdagen en het oefenen van sollicitatiegesprekken met gesprekspartners uit het werkveld.

De studenten- en lectorenmobiliteit is beperkt. De opleiding realiseert zich dat en heeft sinds 2004 een verantwoordelijke internationalisering aangesteld; internationalisering is ook opgenomen in het jaaractieplan.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om duidelijke streefcijfers voor het te realiseren niveau te definiëren.

De studenten- en lectorenmobiliteit moet geoptimaliseerd worden.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45% en de 50% liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, als de situatie per opleiding of studiegebied worden opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De opleiding volgt de slaagcijfers op. Men kent de relatieve positie van het bereikte rendement in vergelijking met de andere lerarenopleidingen binnen het departement. Men schuift lagere slaagcijfers naar voren. Het gemiddelde slaagcijfer voor de onderwijzersopleiding is 58,5%, waar het departementale gemiddelde 61,6 bedraagt. De gemiddelde studieduur bedraagt drie jaar en vier maanden.

De lagere slaagcijfers worden verklaard vanuit de instroom en het grote aantal uitvallers.

Uit een vergelijking met de cijfers van de lerarenopleiding uit andere Vlaamse autonome hogescholen blijkt dat de opleiding lagere slaagcijfers heeft. Een onderzoek naar de verschillen is nog niet gebeurd.

De opleiding volgt ook de doorstroom op volgens vooropleiding en afkomst. Hieruit blijkt dat een ASO-opleiding de beste slaagkansen biedt. Uit deze analyse is de specifieke begeleiding van doelgroepen (vooral 7BSO en allochtone studenten) gegroeid die gericht is op de aanpak van problemen die frequent bij deze doelgroepen voorkomen.

Bij studenten die zich uitschrijven, wordt gepolst naar de reden van hun afhaken. De meest voorkomende redenen zijn een verkeerde studiekeuze, een verkeerde inschatting van het beroep en een ontoereikende vooropleiding.

Zoals al vermeld, probeert de opleiding via de instaptoetsen een zicht te krijgen op de correlatie tussen startcapaciteiten en slaagkansen.

Men is zich bewust van het feit dat het om een kleine opleiding gaat met een kritische instroom. Men geeft expliciet aan dat het aantal van 60 nieuwe studenten per jaar een ondergrens is. Daarom heeft de opleiding een actief beleid uitgewerkt om de instroom te verzekeren. Men is bereid om hierbij zelf naar scholen toe te stappen en aangepaste infodagen te verzorgen waarbij men concreter toont wat de opleiding precies inhoudt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om expliciet streefcijfers voor het onderwijsrendement te definiëren.

De opleiding dient het eigen rendement vervolgens te plaatsen in een vergelijkend perspectief (Vlaanderen, autonome hogescholen, ...).

De ondergrens van 60 nieuwe studenten per jaar is kritisch en vraagt een grote alertheid voor een gegarandeerde doorstroom zonder het niveau los te laten.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

en op basis van de volgende constatering:

- Het werkveld apprecieert de kwaliteit van de opleiding.
- De eindwerken die de commissie gelezen heeft, bevestigen het niveau van de afgestudeerden.

is de commissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie heeft de visitatie voorbereid op basis van het zelfevaluatie rapport. De omvang en de transparante uitwerking van het ZER en de gedocumenteerde bijlagen geven aan dat men de visitatie heeft aangegrepen om – voortbouwend op de lopende ontwikkeling - alles te inventariseren, te ordenen en door te lichten. Globaal vond de commissie het zelfevaluatie rapport open en kritisch en gaf dit rapport een duidelijk beeld van de opleiding. De gesprekken vormden een goede aanvulling op het zelfevaluatie rapport. De commissie apprecieerde de open houding van alle gesprekspartners.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen¹

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele en academische gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	goed	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	goed	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	goed	
Facet 2.8: Masterproef	niet van toepassing	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	goed	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	excellent	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	goed	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

¹ Indien in de tabel één enkel oordeel vermeld staat, dan geldt dit oordeel voor alle afstudeerrichtingen, locaties en varianten die vermeld staan bij de betreffende opleiding. Indien één of meer afstudeerrichtingen/locaties/varianten een verschillende beoordeling hebben gekregen, dan zijn al deze oordelen opgenomen in de tabel.

bijlage 1 Curriculum vitae van de commissieleden

Eddy Boutens (1958) is onderwijzer van opleiding en volgde de hogere opvoedkundige studiën en vormingssessies voor directeurs. Hij werkt al geruime tijd in het onderwijs en is sinds 1994 directeur van een gemeentelijke basisschool. Daarnaast geeft hij ook les aan het AVSG en is hij contactpersoon voor de lerarenopleidingen uit de regio Brugge.

Marjorie Carrein (1986) studeerde in juni 2006 af als bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs aan de EHSAL, Europese Hogeschool Brussel. Zij studeert momenteel Psychologie aan de VUB.

Johan De Bleser (1965) is onderwijzer van opleiding en behaalde het diploma van hogere opvoedkundige studies. Hij werkt al 18 jaar in het onderwijs en is sinds 1998 directeur van een vrije basisschool.

Jo Dedeurwaerder (1965) is onderwijzer van opleiding en behaalde het diploma van hogere opvoedkundige studies. Hij werkt al 20 jaar in het onderwijs, was van 2000 tot 2003 directeur van een vrije basisschool en sinds de fusie adjunct-directeur.

Irene Devriese (1939) is licentiaat opvoedkundige wetenschappen (UGent). Ze was verantwoordelijk voor de pedagogisch-didactische beroepsopleiding voor leraren lager onderwijs, met focus op het leren lesgeven vanuit vakkenintegratie en gedifferentieerde ondersteuning van leerlingen. Tijdens de laatste jaren van haar loopbaan gaf ze ook les in een voortgezette lerarenopleiding afgestemd op kinderen met leerproblemen (buitengewoon én gewoon lager onderwijs). Die opleiding concipieerde en organiseerde ze in opdracht van het departement lerarenopleiding van de Erasmushogeschool Brussel. Nadat ze erelector werd in 1997 begeleidde ze occasioneel Vlaamse lagere schoolteams in hun vernieuwende aanpak van wiskunde, taal en tijdsoriëntering. Tevens is ze ook lid van de Stichting Leerproblemen Vlaanderen.

Ellen De Roo (1981) behaalde haar diploma van bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Kempen. Zij werkt sindsdien als onderwijzeres.

Rik Hollanders (1958) is regent van opleiding, volgde de hogere opvoedkundige studies (HIOW te Mechelen) en de opleiding directie basisonderwijs van het gemeenschapsonderwijs. Hij staat sinds 1978 in het onderwijs en is directie basisonderwijs sinds 2000. Sinds 2003 is hij coördinerend directeur van een scholengemeenschap uit het gemeentelijk onderwijs.

Jo Knaeps (1958) is onderwijzer van opleiding en volgde de hoger opvoedkundige studies, de cursus directies basisonderwijs en de initiële vorming pedagogisch begeleider in het katholiek onderwijs. Hij was 7 jaar klastitularis en 13 jaar directeur van een vrije basisschool. In 2006 werd hij benoemd als pedagogisch adviseur bij de Pedagogische begeleidingsdienst van het bisdom Antwerpen. Hij is lid van de werkgroep Gelijke Onderwijskansen bij de Vlaamse Onderwijsraad en praktijkbegeleider in de voortgezette opleiding Zorgverbreding en remediërend leren (VOZO) van de Katholieke Hogeschool Kempen.

Marijke Kuijten-Schuurmans (1948) behaalde een doctoraal in de Nederlandse Taal- en Letterkunde, afstudeerrichting taalbeheersing. Zij werkt sinds 1989 in een PABO opleiding in Utrecht, waar ze ten aanzien van de curriculumontwikkeling voornamelijk werkte rond taaldidactiek. Zij is studieloopbaanbegeleider van een groep studenten, zowel wat studie als stage betreft.

Marc Lemmens (1947) is onderwijzer van opleiding. Hij gaf 17 jaar les in een oefenschool. Daarna werd hij directeur van een basisschool. Sinds 1999 is hij algemeen directeur van een scholengroep van het gemeenschapsonderwijs met 20 scholen en 5000 leerlingen.

Nico Maes (1973) is onderwijzer van opleiding en werkt sinds 1994 in het onderwijs, aanvankelijk als onderwijzer en sinds 2002 als directeur van een basisschool uit het gemeenschapsonderwijs. Hij is contactpersoon voor de XIOS hogeschool in verband met de stages. Enkele jaren geleden heeft hij meegewerkt aan de uitwerking van de beroepsprofielen voor onderwijzers.

Fabiaan Mory (1962) is onderwijzer van opleiding en behaalde het diploma van hogere opvoedkundige studies. Hij is sinds 1982 actief in het onderwijs, aanvankelijk als onderwijzer, sinds 1991 als directeur. Sinds 2 jaar is hij coördinerend directeur van een scholengemeenschap met zeven scholen en 2200 leerlingen.

Monique Patteet (1953) studeerde maatschappelijk werk en volgde diverse navormingen onder meer op het vlak van schoolmarketing, intervisie, teambuilding en promotieplanning. . Zij werkt sinds 1984 in de stedelijke Onderwijsbegeleidingsdienst van Antwerpen, waar ze onder meer opleiding geeft aan toekomstige directies, beginnende directies begeleidt via training en intervisie en SWOT-analyses afneemt van scholen en deze begeleidt na een negatieve doorlichting.

Marc Ruysen (1946) is onderwijzer van opleiding. Hij heeft een lange ervaring in het onderwijs, hij was 15 jaar directeur van een basisschool en van 1999 tot 2003 algemeen coördinerend directeur van een scholengemeenschap van basisoefenscholen. Tevens was hij werkzaam als begeleider van directies basisonderwijs. Hij werkte onder meer aan de samenwerking tussen de oefenscholen en de lerarenopleiding en hij was veldassessor in een pilootproject rond EVC/EVK voor de erkenning van ervaringsdeskundigheid bij de instroom in verkorte opleidingstrajecten van de lerarenopleiding.

Natasja Stul (1985) studeerde in juni 2007 af als bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Leuven.

Martin Valcke (1956) is doctor in de pedagogische wetenschappen en startte als assistent aan de UGent. Daarna werd hij lector en later hoofdlector bij de Open Universiteit Heerlen. Sinds 1999 is hij lector aan de UGent en voorzitter van de vakgroep onderwijskunde. Hij werkt voornamelijk rond onderwijstechnologische innovatie. De voorbije jaren gaat zijn aandacht vooral uit naar de impact van ICT en kwaliteitszorg op het onderwijsgebeuren. Hij is (co)promotor van verscheidene (inter)nationale projecten.

Anniek Vangheluwe (1982) behaalde in juni 2007 haar diploma van bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs aan de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende. Zij werkt sindsdien als onderwijzeres.

Peter Verleg (1944) studeerde Pedagogiek/Onderwijskunde (MO A+MO.B) in Tilburg en Utrecht. Tot voor drie jaar was hij voorzitter van het college van bestuur van de Hogeschool Domstad in Utrecht. Hij was tevens voorzitter raad van bestuur van de Educatieve Federatie Interactum (een vereniging van zeven hogescholen), voorzitter van het Landelijk Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs en Voorzitter van het Sectoraal Adviescollege Hoger Pedagogisch Onderwijs van de HBO-Raad (vereniging van hogescholen in Nederland). Als voorzitter van Interactum had hij onder meer veelvuldige contacten met Vlaanderen. Hij werkte ook mee aan de previsitatie van een Vlaamse lerarenopleiding en aan de beleidsevaluatie van de universitaire lerarenopleidingen in Vlaanderen. Sinds 2004 is hij gevestigd als zelfstandig adviseur/directeur-eigenaar van PeterVerleg /Consultancy BV.

bijlage 2 Onafhankelijkheidsverklaringen van de commissieleden

binnengekomen op	
inschrijvingsnummer	1042
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw Eddy Boutens

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: BOUTENS EDDY

datum: 27.10.05

handtekening: [Handwritten Signature]

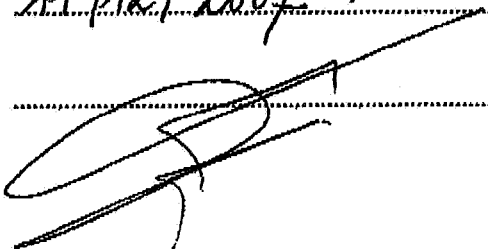
Vlaamse Hogescholenraad

onafhankelijkheidsverklaring**visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs****van de heer Eddy BOUTENS**

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: BOUTENS EDDYdatum: 11/12/2007handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding "onderwijs: lager onderwijs"

van de heer / mevrouw Marjorie Larrein

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

naam: Marjorie Larrein

datum: 14 april 2006

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

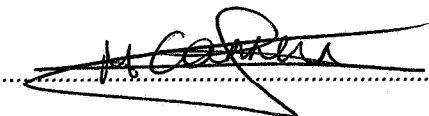
visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Marjorie Carrein

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Marjorie Carreindatum: 08/12/2007handtekening:

binnengekomen op	11 DEC. 2007
inschrijvingsnummer	001146
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	09 NOV. 2005
inschrijvingsnummer	1107
bestemming	
opvolging	ja / neen

VLHORA

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding professionele bachelor onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Dr. Bleser Johan

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

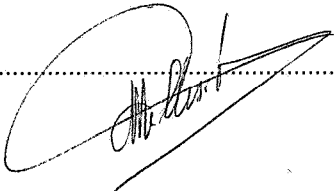
Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

geen

naam: Dr. Bleser Johan

datum: 5/11/05

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer Johan DE BLESER

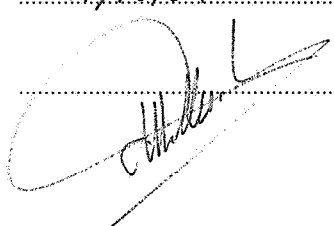
Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Johan De Bleser

datum: 11/12/07

handtekening:

binnengekomen op	25 OKT. 2005
inschrijvingsnummer	0990
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw Jo Dedervwaender

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: Jo Dedervwaender

datum: 21.10.2005

handtekening: [Handtekening]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw

Jo Dedemwaender

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

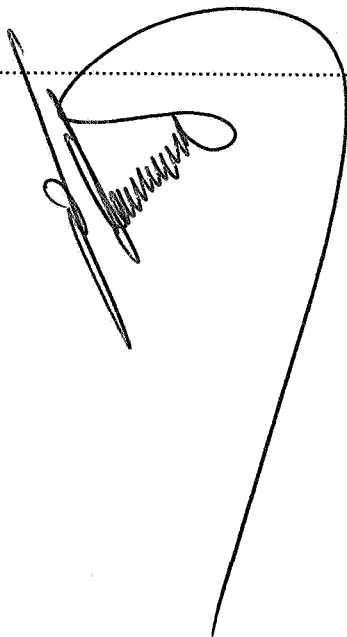
naam:

Jo Dedemwaender

datum:

20 november 2007

handtekening:

binnengekomen op	28 NOV. 2007
inschrijvingsnummer	001095
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	
inschrijvingsnummer	1041
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw Ellen De Roo

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: Ellen De Roo

datum: 26/10/2005

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Ellen De Roo

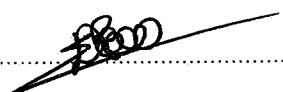
Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Ellen De Roo

datum: 14-11-07

handtekening:

naam / af	afgekeurd
	afgekeurd
001018	afgekeurd
	afgekeurd
19 NOV. 2007	

binnengekomen op	26 OKT. 2005
inschrijvingsnummer	1008
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw IRENE DEVRIESE.....

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: IRENE DEVRIESE.....

datum: 26-10-05.....

handtekening: Irene Devriese.....

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: IRENE DEYRIESE

datum: 14-11-2007

handtekening: Irene Deyriese

binnengekomen op	25 OKT. 2005
inschrijvingsnummer	0993
bestemming	
onafhankelijkheidsverklaring	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw Ja. Knaep

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Tijdens het academiejaar 2004-2005 was ik praktijk begeleider voor de cursus VOZO, georganiseerd door Katholieke Hogeschool Kempen, Departement Lerarenopleiding - Patersstraat 26-2300 Turnhout en IOK - PVK - Oudewillemsweg 1 - 2440 Geel.

naam: Ja. Knaep

datum: 22 oktober 2005

handtekening: [Handtekening]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer Jo Knaeps

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

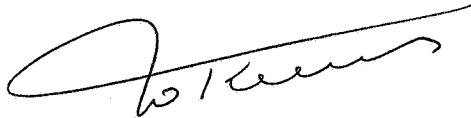
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor zijn deelname aan de visitatie.

naam: Jo Knaeps

datum: 14 november 2007

handtekening: *Gelezen en goedgekeurd*

Stempelnummer 07	16 NOV. 2007
001012	

van de heer / mevrouw

handtekening:

0341 - onafhankelijkheidsverklaring-n%C3%A0 visitatie-iLO[1]

binnengekomen op	25 OKT 2005
inschrijvingsnummer	0992
bestemming	
opvolging	ja / nee

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw *H. Hollanders*

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

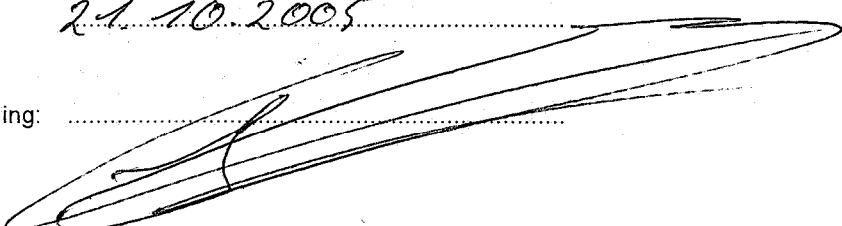
Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Gezien de nauwe samenwerking met de Hogeschool Antwerpen is het niet aangeraden dat ik daar ingezet word.

naam: *Hollanders Henri (Rik)*

datum: *21.10.2005*

handtekening:

binnengekomen op	27 OKT. 2005
inschrijvingsnummer	1016
bestemming	
opvolging	ja / neen

VLHORA

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw A.M.E. Kuijten-Schuurmans.

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

geen

naam: A.M.E. Kuijten-Schuurmans

datum: 23-10-2005

handtekening: A. Kuijten-Sch

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw A.M.E. Kuïten-Schuermans

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/~~hij~~ verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/~~zijn~~ deelname aan de visitatie.

naam: Agnes, Maria, Elisabeth Kuïten-Schuermansdatum: 15-11-2007handtekening: A. Kuïten-Sce

binnengekomen op	28 NOV. 2007
inschrijvingsnummer	001092
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	25 OKT. 2005
inschrijvingsnummer	0991
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw

Marc Kennes

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam:

Marc Kennes

datum:

22/10/05

handtekening:

[Handwritten signature]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw

Marc Lemmens

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam:

Marc Lemmens

datum:

15.11.07

handtekening:

[Handwritten signature]

Binnangstroom op	19 NOV. 2007
Insch.	001019
Ja / Nee	

binnengekomen op	26 OKT. 2005
inschrijvingsnummer	1007
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw Nico Maes

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: Nico Maes

datum: 24.10.2005

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Nico Maes

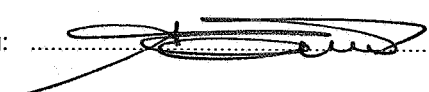
Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Nico Maes

datum: 15/11/2007

handtekening:

Overgenomen op	16 NOV. 2007
001011	001011

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw *Fabian Mory, Luikerweld 43, 9520 Vlierzele*

Ondergetakende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

Ik bevestig stagiairs te ontvangen van volgende hogescholen:
 - *Karlo St.-lieven, Kuvastraat, 8300 Galt.*
 - *Antwerps Hogeschool, Kattenberg, 9000 Gent*

naam: *Mory Fabian*

datum: *8/11/2005*

handtekening: *[Handwritten Signature]*

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Mary Fabiaan

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Mary Fabiaandatum: 14/11/2007handtekening: [Handtekening]

binnengekomen op	19 NOV. 2007
inschrijfingsnummer	001028
bestemming	
opvolging	ja / nee

binnengekomen op	
inschrijvingsnummer	1045
bestemming	
opvolging	ja / neen

VLHORA

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw *Monique Paltteet*

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: *Paltteet Monique*

datum: *1/11/05*

handtekening: *[Handwritten Signature]*

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Patteet Marieke

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Patteet Mariekedatum: 20/11/07handtekening:

binnengekomen op	26 NOV. 2007
inschrijvingsnummer	001080
beoordeling	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	08 NOV. 2005
inschrijvingsnummer	1058
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw RUYSSEN MARC

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

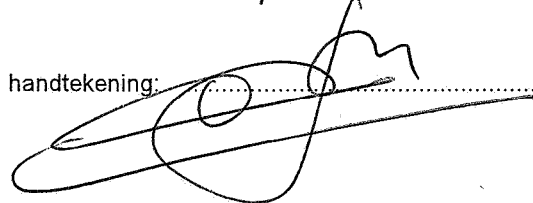
.....

.....

.....

naam: RUYSSEN MARC

datum: 27.10.05

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw MARC RUYSEN

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

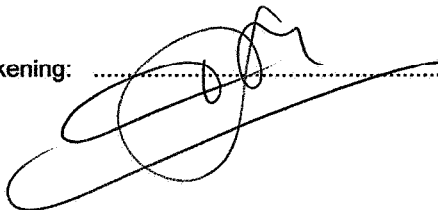
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: MARC RUYSEN

datum: 14.11.07

handtekening:

binnengekomen op	20 NOV. 2007
	001031
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	08 FEB. 2006
inschrijvingsnummer	0139
bestemming	ANJA
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding "onderwijs: lager onderwijs"

van de heer / mevrouw Katarja Stul

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

naam: Katarja Stul

datum: 02/02/2006

handtekening: [Handwritten Signature]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw Katarja Stul

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Katarja Stuldatum: 17/11/2007handtekening: [Handwritten Signature]

onafhankelijkheidsverklaring

binnengekomen op	28 NOV. 2007
inschrijvingsnummer	001093
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	09 NOV. 2005
inschrijvingsnummer	1093
bestemming	
opvolging	ja / neen

VLHORA

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding professionele bachelor onderwijs: lager onderwijs

van de heer Prof. Dr. Martin VALCKE

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

nihil

.....

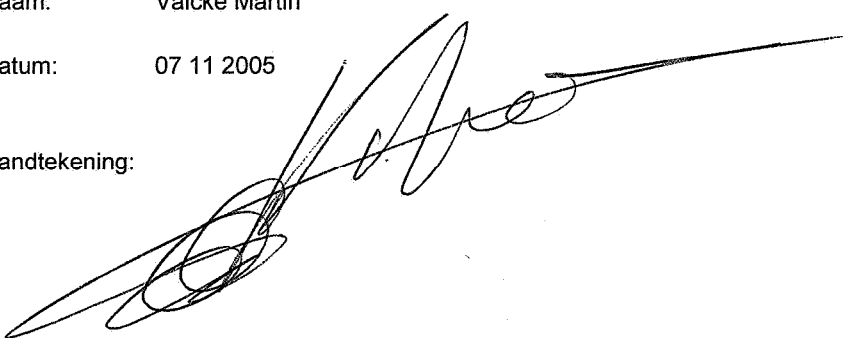
.....

.....

naam: Valcke Martin

datum: 07 11 2005

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer Prof. Dr. Martin VALCKE

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

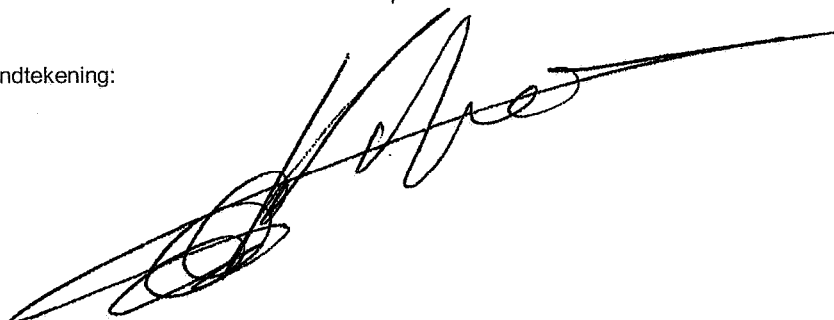
Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Valcke Martin

datum: 12 december 2007

handtekening:

binnengekomen op	08 Nov. 2005
inschrijvingsnummer	1060
bestemming	
opvolging	ja / nee

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw Annick Vangheluwe

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: Annick Vangheluwe

datum: 22/10/05

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw *Annick Vangheluwe*

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: *Annick Vangheluwe*

datum: *15/11/2007*

handtekening: *[Handwritten Signature]*

Minutengemaakt op	16 NOV. 2007
Digitale afbeelding	001009
Beoordeling	
Opvolging	ja / nee

binnengekomen op	08 SEP. 2005
inschrijvingsnummer	0838
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de bacheloropleiding 'onderwijs: lager onderwijs'

van de heer / mevrouw Peter M. M. Verleg

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: P. M. M. Verleg

datum: 1 sept. 2005

handtekening: [Handwritten Signature]

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gericht bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs

van de heer / mevrouw P. M. M. Verleg

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: P. M. M. Verleg

datum: 14-11-2007

handtekening: [Handtekening]

Binnengekomen op	20 NOV. 2007
Insch.	001040
bo	
opdeling	ja / neen

bijlage 3 Bezoekschema's

Bezoekschema voor een opleiding met één locatie

Dag 1

15.00-17.30	werkoverleg en inzage van de bijlagen
17.30-18.00	kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
18.00-19.30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
19.30-20.00	intern overleg
20.00	informeel ontmoetingsmoment

Dag 2

09.00-09.45	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.00-10.45	studenten eerste jaar en tweede jaar (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
11.00-11.45	studenten derde jaar (max. 10 representatief samengesteld uit de verschillende afstudeerrichtingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
12.00-12.30	intern werkoverleg
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.30-14.45	bezoek lokalen
15.00-15.45	lectoren algemene vakken (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
16.00-16.45	lectoren specialisatievakken (max. 10 representatief samengesteld inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
17.00-18.00	intern overleg en inzage werkdocumenten
18.00-19.00	vertegenwoordigers werkveld (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het opleidingsprogramma)
19.00-19.45	afgestudeerden (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de afstudeerrichtingen)
20.00	avondmaal voor de commissie

Dag 3

08.30-09.00	administratief-technisch personeel
09.00-09.45	ombudsperso(o)n(en), verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.00-10.30	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
10.30-11.15	begeleiders stage- en eindwerken (max. 10, representatief samengesteld uit de afstudeerrichtingen)
11.15-12.30	intern werkoverleg
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.30-14.00	opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00-15.00	vrij spreekuur ¹
15.00-17.00	voorbereiding mondelinge rapportering
17.00	mondelinge rapportering

¹ De commissie vraagt om het vrij spreekuur op ruime schaal binnen de hogeschool aan te kondigen

Bezoekschema voor een opleiding met twee locaties

Dag 1 (campus 1)

10.00	samenkomst voor de commissieleden in campus 1 en inzage bijlagen
11.30-12.00	kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
12.00-16.00	werkoverleg en verdere inzage van de bijlagen
16.00-17.00	bezoek lokalen campus 1
17.00-18.30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
18.30-19.00	intern overleg
19.00	informeel ontmoetingsmoment
20.00	overnachting bij campus 2

Dag 2 (campus 2)

08.30-09.15	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool, van beide campussen)
09.30-10.30	studenten eerste jaar en tweede jaar (max. 15 representatief samengesteld uit beide campussen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
10.30-11.30	studenten derde jaar (max. 15 representatief samengesteld uit de verschillende afstudeerrichtingen en beide campussen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
11.30-12.45	bezoek lokalen campus 2
13.00-14.00	lunch voor de commissie
14.30-15.45	lectoren van campus 1 (max. 15 representatief samengesteld uit algemene vakken en specialisatievakken, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
15.00-17.15	lectoren van campus 2 (max. 15 representatief samengesteld uit algemene vakken en specialisatievakken, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
17.15-18.00	intern overleg en inzage werkdocumenten
18.00-19.00	vertegenwoordigers werkveld (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het opleidingsprogramma)
19.00-19.45	afgestudeerden (max. 15 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit beide campussen en alle afstudeerrichtingen)
20.00	avondmaal voor de commissie

Dag 3 (campus 2)

08.30-09.00	administratief-technisch personeel uit beide campussen
09.00-09.45	ombudsperso(o)n(en), verantwoordelijken studieadvies en –begeleiding uit beide campussen
10.00-10.30	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool) uit beide campussen
10.30-11.15	begeleiders stage- en eindwerken (max. 10, representatief samengesteld uit alle afstudeerrichtingen en beide campussen)
11.15-12.30	intern werkoverleg
12.30-13.30	lunch voor de commissie
13.30-14.00	opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00-15.00	vrij spreekuur ¹
15.00-17.00	voorbereiding mondelinge rapportering
17.00	mondelinge rapportering

¹ De commissie vraagt om het vrij spreekuur op ruime schaal binnen de hogeschool aan te kondigen.

bijlage 4 Lijst van afkortingen en letterwoorden

ABA	academische bacheloropleiding
ABC	Algemeen beroepsspecifieke competenties
AC	algemene competenties
ADINSA	ADviesgroep INternationale SAmenwerking
AKUL	Associatie van de K.U.Leuven
AMD	Project “aansluiting en maatschappelijke differentiatie”
ARION	Europees initiatief organiseert studiebezoeken in diverse landen voor onderwijsdeskundigen en beleidsverantwoordelijken
ARTE	Arteveldehogeschool
ASO	Algemeen secundair onderwijs
ATEE	Association for Teacher Education in Europe
ATP	Administratief en technisch personeel
AUGent	Associatie Universiteit Gent
AUHA	Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen
AUHL	Associatie Universiteit Hogescholen Limburg
AVT	Audiovisuele technieken
BAKO BcKO ILKO LKO KO	Professioneel gerichte bacheloropleiding onderwijs: kleuteronderwijs
BALO BcLO ILLO LLO LO	Professioneel gerichte bacheloropleiding onderwijs: lager onderwijs
BAMA	Bachelor Master
BASO ILSO LSO SO	Professioneel gerichte bacheloropleiding onderwijs: secundair onderwijs
BNB	bachelor- na bacheloropleiding
BSO	beroepssecundair onderwijs
BTC	Belgische Technische Coöperatie (Ontwikkelingssamenwerking)
BZW	begeleid zelfstandig werk
CEGO	Centrum voor ervaringsgericht onderwijs

CGSO	Centrum voor geboorteregeling en seksuele opvoeding
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
COMENIUS	educatief Programma van de Europese Commissie gericht op lager en middelbaar onderwijs
CU	contacturen
DIVA	Dienst Informatie Vorming en Afstemming van de Vlaamse overheid
DKZ	Dienst Kwaliteitszorg
DLO	Departement Lerarenopleiding
DOC	departementaal onderhandelingscomité
DOOP	Departementaal ondewijsontwikkelingsplan
DTO	Databank Tertiair Onderwijs
DTO	Databank Tertiair onderwijs
DVO	Dienst voor Onderwijsontwikkeling
ECDL	European Computer Driving License
ECTS	European Credit Transfer System
EFQM	European Foundation for Quality Management
EGO	Ervaringsgericht onderwijs
EHB	Erasmushogeschool Brussel
EHSAL	EHSAL, Europese Hogeschool Brussel
EQF	European Qualifications Framework
ERABEL	Erasmus Belgica
Erasmus	uitwisselingsprogramma voor studenten in het hoger onderwijs, onderdeel van het Project Socrates van de Europese commissie
Erasmus Mundus	programma van de Europese om interuniversitaire masterprogrammas te ondersteunen
ETEN	European Teacher Education Network
Evadoc	studentenenquête voor de beoordeling van onderwijzend personeel
EVC	elders verworven competenties
EVK	eerder verworven kwalificaties

FWO	Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen
GOK	Gelijke Onderwijskansen
GON	Geïntegreerd onderwijs
GON	Geïntegreerd onderwijs
GPB	Getuigschrift Pedagogische Bekwaamheid
GPB	Getuigschrift pedagogische bekwaamheid
GRPT	GROEP T Leuven Hogeschool
GRUNDTVIG	educatief Programma van de Europese Commissie gericht op volwassenenonderwijs
GST	Gemeenschappelijke stam
HA	Hogeschool Antwerpen
HBO	Hoger Beroepsonderwijs
HIVA	Hoger Instituut voor Arbeid
HOC	Hogeschool onderhandelingscomité
HOGENT	Hogeschool Gent
HOR	Hogeronderwijsregister
HOWEST	Hogeschool West-Vlaanderen
HZS	Hogere Zeevaartschool
IAJ	individueel aangepast jaarprogramma
ICO	Intercultureel onderwijs
ICT	internet- en communicatietechnologie
ICTO	ICT en Onderwijs
IKZ	interne kwaliteitszorg
IP	Intensive program
KaHoSL	Katholieke Hogeschool Sint-Lieven
KATHO	Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen
KdG	Karel de Grote-Hogeschool
KHBO	Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende

KHK	Katholieke Hogeschool Kempen
KHLEU	Katholieke Hogeschool Leuven
KHLIM	Katholieke Hogeschool Limburg
KHM	Katholieke Hogeschool Mechelen
KSO	Kunstsecundair onderwijs
KUB	Katholieke Universiteit van Brussel
KUL K.U.Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
KZ	(integrale) kwaliteitszorg
LASSI	Learning and Study Strategies Inventory
Leonardo	educatief programma van de Europese Commissie gericht op stages
LESSIUS	Lessius Hogeschool
LINGUA	programma om het taalonderwijs en taaldiversiteit te promoten, onderdeel van het Socrates programma van de Europese Commissie
MA	masteropleiding
MANI	instrument die de studenten helpt bij de diagnose van studieproblemen en die studietips geeft
MNM	master- na masteropleiding
NARIC	National Academic & Professional Recognition and Information Centre
NVAO	Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie
OER	onderwijs en examenreglement
OHP	Opvoedend hulppersoneel
OO	onderwijsontwikkeling
OOP	onderwijsontwikkelingsplan
OP	onderwijzend personeel
PABO	Lerarenopleidingen in Nederland
PBA	professionele bacheloropleiding
PDCA	letterwoord voor: 'Plan Do Check Act'
PGL	Probleemgestuurd leren
PGO	probleemgestuurd onderwijs

PGO	projectgestuurd onderwijs
PHL	Provinciale Hogeschool Limburg
PLANT	Plantijnhogeschool (of Plantijn Hogeschool van de Provincie Antwerpen)
POP	Persoonlijk ontwikkelingsplan
PROZA	Projectgroep Zelfevalautie (een instrument van kwaliteitszorg, kwaliteitsmeting; bevragingssysteem)
PSAI	procesgericht self assessment instrument voor studenten
PWO	projectmatig wetenschappelijk onderzoek
RAGO	Raad van het gemeenschapsonderwijs
SERV	Sociaaleconomische Raad van Vlaanderen
SID-in	studie- informatiedagen
SOVO	Sociale Voorzieningen, bijvoorbeeld SOVOArte, de dienst voor sociale voorzieningen van De Artevelde Hogeschool
SST	Specifieke stam
STLUK	Hogeschool Sint-Lukas Brussel
SWOP	Systeem voor Waarderingen en Ontwikkeling van het Personeel
SWOT	letterwoord, duid op een system waarbij “Strengths”, “Weaknesses”, “Opportunities” en “Threats” in de organisatie worden geanalyseerd
TEMPUS	programma van de Europese Commissie om de hervormingen in het hoger onderwijs in Oost-Europ en de voormalige Sovjet-landen te ondersteunen.
TNTEE	Thematic Network on Teacher Education in Europe
Trialoog	intercommunautaire uitwisseling voor hoger onderwijs, project van het Prins Filipsfonds, van de Koning Boudewijnstichting
TRIS	Transnationale Institutionale Samenwerking (een Instrument van kwaliteitszorg)
TSO	Technisch secundair onderwijs
UA	Universiteit Antwerpen
UAB	Universitaire Associatie Brussel
UGent	Universiteit Gent
UH	Universiteit Hasselt

VDAB	Vlaamse dienst voor arbeidsbemiddeling
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VLOR	Vlaamse Onderwijsraad
VOKA	netwerk van ondernemingen van Het Vlaams Economisch Verbond met de plaatselijke Kamers van Koophandel.
VQF	Vlaams kwalificatie framework
VTE	voltijds equivalenten
VTO	Vorming, Training en Opleiding
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVOB	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand
WENK, Wenk, W&K	Hogeschool voor Wetenschap & Kunst
WO wero	wereldoriëntatie
XIOS	XIOS Hogeschool Limburg
ZAP	zelfstandig academisch personeel
ZER	zelfevaluatie rapport
ZOSA	Zelfonderzoek Studieattitudes

Reactie m.b.t. facet 1.2: domeinspecifieke eisen

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Arteveldehogeschool wenst aan te stippen dat de opleiding op een gestructureerde en intensieve manier contacten onderhoudt met het werkveld via de opleidingsadviesraad. De visitatiecommissie stelt tijdens het visitatiebezoek vast dat de opleiding nauwe contacten met het beroepenveld onderhoudt en er sprake is van wederzijdse beïnvloeding.

In het vergelijkend deel wordt weergegeven dat meer dan de helft van de opleidingen in Vlaanderen een zwakke relatie met het werkveld heeft en er een tekort is aan structurele contacten.

De opleiding stelt zich hierbij de vraag welke normerende criteria gehanteerd werden in het bepalen van het oordeel.

Reactie m.b.t. globaal oordeel

In het globaal oordeel van het rapport Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Arteveldehogeschool maakt de commissie terecht een opsomming van de reeds gerealiseerde aanbevelingen ter verbetering:

- in het nieuwe curriculum zijn er meer differentiatiemogelijkheden voor de studenten;
- tevens is er meer vrije leertijd in het lessenrooster ingebouwd;
- de opleiding heeft initiatieven genomen op het vlak van informatiedoorstroming naar het personeel;
- de opleiding heeft stappen genomen in de ontwikkeling van kennismanagement.

De vermelde aanbevelingen ter verbetering werden evenwel bij de betreffende facetten in het rapport niet geschrapt.

Datum: 06-12-2007

Aan: VLHORA, Visitatiecommissie Onderwijs: lager onderwijs

Van: André Verkens, directeur studiegebied onderwijs

Kopie: OT BaLO

Betreft: Bijlage bij het visitatierapport Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

Ref. nr.: x

1. Situering van de memo

Aansluitend bij de tweede terugmelding van het opleidingsrapport van de visitatie Onderwijs: lager onderwijs willen we onze tevredenheid uitdrukken voor de rechtzetting van de tekstuele en feitelijke onjuistheden. Aangezien het onderwijsteam het niet eens is met de wijze waarop de commissie met de bemerkingen in facet 5.3 heeft rekening gehouden achten we het noodzakelijk dat ons standpunt als bijlage bij het visitatierapport wordt opgenomen.

2. Facet 5.3 : Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium: Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Zowel voor de **medewerkers** als voor de **studenten** stipt de commissie in haar verslag aan dat beide doelgroepen actief betrokken zijn bij de opleiding en op uiteenlopende manieren betrokken zijn bij de interne kwaliteitszorg.

Voor de **alumni** wordt om de vier jaar een enquête afgenomen over de evolutie in hun tewerkstelling en wordt gevraagd naar een beoordeling van hun opleiding. Er wordt gepeild naar de mate waarin de alumni ervaren hebben dat de beoogde basiscompetenties bij hen bereikt werden door de opleiding en in welke mate deze competenties relevant zijn om een succesvolle starter te zijn. Op deze wijze toetst de opleiding de beoogde kwaliteit bij de alumni. In de resonantieraad zijn eveneens alumni uit verschillende promotiejaren aanwezig en is hun inbreng ook relevant om de opleiding te beoordelen. Jaarlijks wordt een alumninamiddag georganiseerd en kan via informele gesprekken ook informatie bekomen worden over de aansluiting opleiding/werkveld. Het zijn meestal recent afgestudeerden die aan deze bijeenkomsten participeren. Voor de afgestudeerden is reeds lang een plaatsingsdienst actief die een belangrijke dienstverlening biedt om de overstap naar de beroepswereld te bieden.

Het is dan ook onze overtuiging dat we, in vergelijking met de meeste opleidingen, reeds verschillende initiatieven nemen waardoor alumni betrokken worden bij de interne kwaliteitszorg van de opleiding.

De betrokkenheid van het **beroepenveld** bij de opleiding loopt momenteel via:

- de frequente informele contacten met de mentoren en directies van de stagescholen met de stagebegeleiders van de opleiding;
- het overleg met de mentoren en de stagecoördinator voor de aanvang van de stages ; een overzicht van deze activiteiten werd in onze memo van 10-09-2007 uitvoerig gedocumenteerd;
- de meerdaagse mentorenopleiding die sinds 2000 wordt aangeboden aan de stagescholen en in 2006 werd uitgebouwd tot een postgraduaat opleiding;

- de stage-overeenkomsten met inbegrip van de risico-analyse (arbeidsgeneeskundig onderzoek) die worden afgesloten met het werkveld;
- projecten voor actie-onderzoek (eindproeven) die gebeuren op vraag van het werkveld.

De samenwerking met het werkveld kan verder uitgebreid worden door met focusgroepen systematisch de “spanningsvelden opleiding/werkveld”, zoals deze werden aangebracht in de nascholing voor de lectoren van het studiegebied onderwijs, verder te exploreren in functie van het “samen opleiden”. Hiertoe is in het academiejaar 2006-2007 een nascholingstraject gestart onder de begeleiding van Prof. Dr. L. Van Looy. Het sterker betrekken van het werkveld bij de curriculumontwikkeling en stageplanning blijft in dit traject een belangrijk objectief.

Uit de contacten met andere lerarenopleidingen, i.h.b. binnen het samenwerkingsverband Interactum, mogen we besluiten dat inzake samenwerking met het werkveld de lerarenopleiding lager onderwijs zeker niet minder initiatiefrijk en effectief is dan de andere opleidingen.

3. Conclusie

Het onderwijsteam lager onderwijs is een dynamisch en sterk betrokken team dat duidelijke doelen voor ogen heeft in een proces van onderwijsvernieuwing en beseft dat niet gelijktijdig alle vooropgestelde doelen kunnen gehaald worden. Het team ervaart de onvoldoende score voor het facet 5.3 dan ook als een ongemeen strenge beoordeling. Als enige opleiding in Vlaanderen treft hen deze beoordeling. De Interactum opleidingen die samenwerken met onze opleidingen hebben in dit verband eveneens hun verbazing uitgedrukt.

Aangezien we in het studiegebied onderwijs in de verschillende opleidingen een zelfde benadering hanteren bij de interne kwaliteitszorg stellen we met verbazing vast dat voor facet 5.3 drie verschillende beoordelingen worden gegeven door de visitatiecommissies: goed, voldoende en onvoldoende. Voor andere facetten is de congruentie wel aanwezig.

Om de aangehaalde redenen kan het onderwijsteam de beoordeling van de visitatiecommissie voor facet 5.3 niet aanvaarden maar erkent wel dat de commissie op een constructieve wijze de opleiding een spiegel tot reflectie heeft voorgehouden zodat de bestaande dynamiek voor een kwaliteitsvolle opleiding is versterkt.

Aanmerkingen bij het visitatierapport

Met uitzondering van de beoordeling van de studielastmeting in RENO (waarvan wij bij de mening blijven dat onze zeer arbeidsintensieve en nuchtere studielastmeting door de commissie ondergewaardeerd blijft ten opzichte van de paarsgewijze vergelijking), kunnen wij ons vinden in de tekstwijzigingen die werden doorgevoerd.

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.